Національна академія наук України

Інститут історії України НАН України

Головна редакційна колегія науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією»

Служба безпеки України

Національна спілка краєзнавців України

Українське культурно-просвітницьке товариство «Меморіал» імені В. Стуса

Миколаївська обласна державна адміністрація

Миколаївська обласна рада

Науково-документальна
серія книг
«РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ»

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

У ДВАДЦЯТИ СЕМИ ТОМАХ

ГОЛОВНА РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Смолій В. А
(голова редколегії)
Рубльов О. С.
(заступник голови)
Реєнт О. П.
(заступник голови)
Бірчак В. М.
(заступник голови)
Подкур Р. Ю.
(відповідальний секретар)
Бажан О. В.
Бажан О. Г.
Боряк Г. В.
В'ятрович В. М.
Галайко Б. М.
Кісіль І. М.
Кокін С. А.
Литвин В. М.
Литвин М. Р.
Маковська Н. В.
Марчук Є. К.
Папакін Г. В.
Пиріг Р. Я.
Тахтай О. В.
Терещенко Ю. В.
Усенко І. Б.

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ

Книга восьма

МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСНА РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Стаднік О. В.
(голова редколегії)
Трайтлі О. О.
(заступник голови редколегії)
Макарчук С. С.
(відповідальний секретар)
Агаркова В. В.
Анохін О. Д.
Васильєв В. Ю.
Вашкевич О. В.
Димитров М. Ф.
Зайцев Ю. О.
Іваненко О. О.
Котляр Ю. В.
Левченко Л. Л.
Михайлов В. А.
Ніколаєв І. Є.
Погорєлов А. А.
Подкур Р. Ю.
Редька В. І.
Теряник М. О.
Тригуб О. П.
Удовиченко О. О.
Усиков О. О.

Миколаїв
«Іліон»
2020

УДК 94(477.73)
ББК 63.3(4Укр-4Мик)6
Р 31

Науково-документальна серія книг
«Реабілітовані історією» у двадцяти семи томах
готується і виходить згідно з постановою
Президії Верховної Ради України № 2256-XII від 6 квітня 1992 року
та постановою Кабінету Міністрів України № 530 від 11 вересня 1992 року

Видано в рамках Комплексної програми
увічнення пам'яті учасників антитерористичної операції,
жертв воєн та політичних репресій у Миколаївській області

Відповідальний за випуск: С. С. МАКАРЧУК

Р Е Ц Е Н З Е Н Т И :

В. М. ВАШКЕВИЧ – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова;

М. І. МИХАЙЛУЦА – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри українознавства, історико-правових і мовних дисциплін Одеського національного морського університету;

В. А. ПАРХОМЕНКО – доктор історичних наук, доцент, в.о. професора кафедри історії Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Р 31 **Реабілітовані** історією. Миколаївська область. Книга восьма / Миколаївський обласний центр пошукових досліджень та редакційно-видавничої діяльності. — Миколаїв : Іліон, 2020. — 700 с. (Науково-документальна серія книг «Реабілітовані історією». У двадцяти семи томах).

ISBN 978-617-534-571-9

Вміщені у виданні статті та нариси охоплюють події 1920–1970-х років, висвітлюючи репресивну політику тоталітарного режиму СРСР по відношенню до національних меншин, українського національного і дисидентського руху на території Миколаївщини.

Архівні документи у розділах «Мовою архівних документів» та «Фотодокументи» доповнюють текстовий матеріал. У восьмому томі наведено біографічні дані репресованих жителів Миколаївщини (літери «Щ», «Ю», «Я», а також «А», «Б», «В», «Г», «Д», що не ввійшли до попередніх томів).

Книга розрахована на науковців, викладачів, учителів, студентів, учнів загальноосвітніх шкіл та всіх, хто цікавиться історією Миколаївщини.

УДК 94(477.73)
ББК 63.3(4Укр-4Мик)6

© Миколаївський обласний центр пошукових досліджень та редакційно-видавничої діяльності, 2020

ISBN 978-966-8837-07-4 (Кн. 1. К.: Світогляд, 2005)
ISBN 978-617-534-571-9

Від обласної редколегії

Миколаївський обласний центр пошукових досліджень та редакційно-видавничої діяльності протягом багатьох років досліджує тему політичних репресій на Миколаївщині періоду існування тоталітарного режиму в СРСР, їх причини та наслідки. Результатом цієї кропіткої роботи стали видані центром 7 книг серії «Реабілітовані історією. Миколаївська область», які всебічно досліджують регіональні аспекти даної проблематики.

Восьма книга серії продовжує цю тему. Вивчаючи й аналізуючи архівні матеріали, науковці і дослідники з різних міст України доповнюють історію Миколаївщини статтями та нарисами, що висвітлюють трагічні сторінки минулого нашого народу. Структура видання повністю відповідає методичним рекомендаціям Головної редакційної колегії науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією» у двадцяти семи томах і, відповідно, складається з п'яти розділів.

Новим є те, що рішенням обласної редакційної колегії, у відповідь на численні прохання читачів, у восьмій книзі вміщено тексти Законів України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років» і «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки».

І розділ «Політичні репресії на Миколаївщині у 1920–1970-х роках» містить статті миколаївських науковців О. П. Тригуба, А. А. Погорєлова і С. С. Макарчука.

О. П. Тригуб висвітлює тему репресій по відношенню до національних меншин, а саме так звану «грецьку операцію» 1937–1938 рр. на прикладі родини Маргеліс.

У своїй статті С. С. Макарчук розглядає діяльність Миколаївської трійки в період «Великого терору» 1937–1938 років, розкриває механізм фальшування кримінальних справ, знайомить із методом ведення слідства на основі показань учасників карально-репресивного апарату УНКВС.

Невідому раніше, але цікаву історію спроби створення молодіжної дисидентської групи «Молодая Родина» учнями школи № 5 м. Миколаєва Петром Михайловим і Борисом Леочко у 1970 році розповів миколаївський науковець А. А. Погорєлов.

Статті науковців О. Г. Бажана (м. Київ) і В. А. Золотарьова (м. Харків) розкривають біографії виконавців репресій – миколаївських чекістів Ю. Толкачова і коменданта Миколаївського НКВС Ф. Удодова.

Розкрити механізм функціонування карально-репресивної системи дозволяє вміщений у книзі об'ємний архівний матеріал зі спецсховищ силових структур (Служби безпеки України в Миколаївській області, Галузевого Державного архіву Служби безпеки України). Ці матеріали представлені у ІІ розділі книги «Мовою архівних документів». Усього співробітниками та науковцями обласного центру відібрано й археографічно підготовлено до публікації близько 30 справ, більшість яких введено в науковий обіг уперше.

У розділі розміщено документи у справі віце-адмірала Володимира Яковича Баля, яку розглядав Миколаївський губревтрибунал у 1921 р. Велику частку документів розділу складають документи 1934–1936 рр., які стосуються становища на миколаївських заводах ім. А. Марті (нині Чорноморський суднобудівний завод) і заводу № 61 (ім. 61 Комунара).

ІІІ розділ книги «Фотодокументи з архівних фондів» ілюструє статті книги. У ньому вміщені фото архівних документів, які вивчалися при підготовці статей.

ІV розділ книги «Спогади та біографічні нариси про репресованих» є своєрідним методом мікроісторії і містить статті доктора історичних наук І. Є. Ніколаєва про політичні репресії проти жителів Миколаївщини у період «Великого терору» 1937–1938 років.

Це справи репресованих: кадрового військового Георгія Михайловича Квятковського, заступника директора оборонного заводу № 200 Василя Івановича Кузнєцова та інженера-конструктора машинобудівного заводу імені 25 Жовтня міста Первомайська Андрія Івановича Наговіцина.

Цю тему продовжує стаття миколаївських науковців Л. А. Вовчук та О. П. Тригуба про репресії проти італійців сім'ї Анжелі.

Тему «куркульської операції» 1937–1938 років на прикладі родини Добровольських розглянуто у статті М. О. Теряник.

Громадянин держави Ізраїль Аркадій Крігер, дослідивши архівну справу свого діда, Рабкіна Матвія Ісааковича, репресованого у 1951 році, розповів родинну історію від початку ХХ століття до кінця 1980-х років.

У фонді Р-5859 Державного архіву Миколаївської області працівниками центру опрацьовано більше 2 тисяч справ репресованих жителів Миколаївщини, вміщено їхні персоніфіковані дані (літери «Щ», «Ю», «Я», а також літери

«А», «Б», «В», «Г», «Д», які не ввійшли до попередніх книг). Усі ці дані складають V розділ книги – «Відомості про громадян, що зазнали політичних репресій».

Постійну підтримку і допомогу редакції надає Головна редколегія серії книг «Реабілітовані історією» в особі відповідального секретаря Р. Ю. Подкура та члена редколегії О. Г. Бажана.

Глибоку вдячність за розуміння суспільної значущості даного науково-документального видання колектив обласного центру виказує Миколаївській облдержадміністрації, очолюваній О. В. Стадніком, управлінню інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю (в.о. начальника управління – О. О. Іваненко). Велику подяку висловлюємо Миколаївській обласній раді та всьому депутатському корпусу за можливість виділити кошти на друк книги.

Окремі слова вдячності авторський колектив висловлює співробітникам Державного архіву Миколаївської області (директор – Левченко Л. Л.) і Сектору архівного забезпечення УСБУ в Миколаївській області (начальник архіву – О. В. Мозулевська) за постійну допомогу в підборі та опрацюванні архівних документів і фахові поради у підготовці видання.

Восьма книга «Реабілітовані історією» адресована науковцям, студентам, викладачам вишів, учителям та учням загальноосвітніх шкіл, краєзнавцям, усім, хто цікавиться історичним минулим нашого краю.

Р о з д і л I

ПОЛІТИЧНІ РЕПРЕСІЇ НА МИКОЛАЇВЩИНІ у 1920–1970-х роках

О. Г. Бажан, В. А. Золотарьов

«ЗАБІЙНИК» ТА «ЛІТЕРАТОР», АБО «РУТИННА РОБОТА» СЛІДЧОГО НКВС ЮРІЯ ТОЛКАЧОВА

У добу «Великого терору» у країні Рад для ведення кримінально-слідчих справ функціонувало дві групи слідчих, яких на жаргоні співробітників НКВС називали «забійники» (вибивали підписи під протоколами) та «літератори» (складали тексти протоколів). Фальсифікація кримінальних справ на чекістському сленгу втілена у слові «ліпачество». Справжнім віртуозом у викривленні фактів, підробці документів, «зриванні масок» із прихованих ворогів народу в часи масових політичних репресій в Українській РСР по праву можна вважати старшого лейтенанта державної безпеки Юрія Михайловича Толкачова.

Майбутній слідчий НКВС народився 23 квітня 1900 р. на Троїцькій гуральні Новооскольського повіту Курської губернії (нині у складі Бєлгородської області Російської Федерації) у родині бондаря. Після смерті матері у 1902 р. батько з трьома дітьми переїхав до повітового міста Курської губернії – Старого Оскола, в якому працював бондарем на маслозаводах братів Ліхушинів та Івана Дьякова. Епізоди своєї юності Ю. Толкачов волів описувати досить скупо: «У 1911 році вступив до реального училища та отримав повну стипендію. Закінчив у 1918 році. Під час навчання я працював спочатку з батьком у майстерні, а потім у меблевій майстерні Кістєрєва і Бєлкіна. У навчанні робив перерви на кілька місяців, потім наздоганяв… Знаю трохи французьку та німецьку мови»[1]. Старооскольське семикласне реальне училище, основу якого складали природничо-математичні предмети, Ю. Толкачов закінчив 27 квітня 1918 р. круглим відмінником, отримавши найвищі оцінки з Закону Божого, російської, німецької та французької мов, ариф-

[1] Галузевий державний архів Служби безпеки України (далі – ГДА СБУ) (м. Миколаїв). Особова справа № 4537. Т. 1. Арк. 1.

метики, алгебри, геометрії, тригонометрії, історії, географії, суспільствознавства, фізики, малювання та креслення[1].

У розпал революційних подій в 1917 р. Юрій Толкачов долучається до створення у м. Старий Оскол спілки молоді, яка спиралася на платформу Російської комуністичної спілки молоді (РКСМ). Невдовзі активного юнака, причетного до зародження комуністичного молодіжного руху в Старооскольському повіті Курської губернії, у 1918 році було прийнято до лав більшовицької партії. Одне з перших партійних завдань Ю. Толкачова стосувалося налагодження ефективної пропагандистської роботи на посаді позашкільного інструктора Курського губернського відділу народної освіти, а потім завідувача позашкільним підвідділом Старооскольського відділу народної освіти. Про свій «шлях у революцію» Ю. Толкачов згадував наступним чином: «1919 року спочатку був делегований партією на інструкторські курси до Курська, закінчив їх і був направлений до 9-го кавалерійського полку 9-ї дивізії помічником політкому. Після тифу я перевівся до Старого Осколу, де брав участь у формуванні маневреного загону, виїздив з ним на куркульські виступи. У вересні 1919 р. разом із загоном виступив на позицію, і під Єльцем наш загін злився з єлецьким кавалерійським загоном, де я лишився помічником командира. З цим загоном я брав участь у боях Єлець-Касторне. Будучи оглушеним снарядом, я отримав відпустку з армії і був призначений членом ревкому Старого Оскола з призначенням завідувачем відділу охорони здоров'я. Намагаючись позбутися цієї посади, я вступив до ПТНК[2], де працював комісаром повіту станції Касторне та завідувачем СОЧ[3], потім після розформування ВРТНК[4] я був призначений завідувачем повітового політбюро[5]. У липні на моє прохання я, за партійною мобілізацією, пішов до Червоної Армії. Був призначений інструктором і начальником секції політвідділу XIII армії, де пробув до ліквідації фронтів, весь час виїжджаючи у бойові дивізії. У листопаді 1920 р. я, через політвідділ Південного фронту, після розформування XIII армії, був призначений в Управління особливих відділів Південного і Південно-Західного фронтів у м. Харкові»[6].

Про початок кар'єри Ю. Толкачова в радянських органах державної безпеки довідуємося зі скупих рядків послужного списку чекіста: з грудня 1920 р. – помічник начальника активної частини особливого відділу (ОВ) ВНК Південно-Західного фронту (м. Харків); з березня 1921 р. – начальник агентурного відділу Харківського губернського ОВ надзвичайної комісії (НК); з квітня 1921 р. – помічник начальника активного відділу ОВ Харківського військового округу (м. Катеринослав); з 10 червня 1921 р. – помічник уповноваженого 2-го відділу

---

1 ГДА СБУ (м. Миколаїв). Особова справа 4537. Т. 1. Арк. 3.
2 ПТНК – повітова транспортна надзвичайна комісія.
3 СОЧ – секретно-оперативна частина.
4 ВРТНК – відділення районної транспортної надзвичайної комісії.
5 Повітове політбюро – орган надзвичайної комісії в повітах у 1919–1921 роках.
6 ГДА СБУ (м. Миколаїв). Особова справа 4537. Т. 1. Арк. 2.

секретно-оперативної частини (СОЧ) Катеринославської губернської ЧК (ГЧК); з 21 червня 1921 р. – уповноважений 2-го відділу СОЧ Катеринославської ГЧК; з липня 1921 р. – т.в.о. начальника 2-го відділу СОЧ Катеринославської губ. ЧК; з листопада 1921 р. – начальник СВ Севастопольської ЧК; з лютого 1922 р. – уповноважений іноземного відділу (ІНВ) Севастопольського відділу ДПУ; з травня 1922 р. – помічник начальника ІНВ Севастопольського відділу ДПУ; з липня 1922 р. – начальник 3-го (іноземного) спецвідділу Севастопольського відділу ДПУ; з листопада 1922 р. – уповноважений 3-ї групи Севастопольського відділу; з 1922 р. – т.в.о. начальника контррозвідувального відділу Севастопольського відділу ДПУ; у січні 1923 р. – звільнений з ДПУ у зв'язку зі скороченням штатів.

Під час служби в Криму з Юрієм Толкачовим сталися дві прикрі події, які істотно вплинули на його чекістську кар'єру в майбутньому. Перебуваючи в Севастополі, Ю. Толкачов дізнався, що його «механічно» виключили з лав РКП(б). Як з'ясувалося згодом, у 1921 р. в Катеринославі Ю. Толкачов пройшов «чистку партійних рядів», але через відрядження до Севастополя не встиг отримати членський квиток. Особливий відділ Харківського військового округу, в партійній організації якого Юрій Михайлович проходив «перевірку на благонадійність», був розформований, і тому відповідні документи не знайшли свого адресата[1]. Ще одна неприємна оказія трапилася з Ю. Толкачовим унаслідок його тісної дружби з товаришем по службі Барковським (Зав'яловим), з яким разом мешкали у службовій квартирі в Севастополі. Барковського викрили у вимаганні хабаря, і, побоюючись арешту, він накивав п'ятами, прихопивши з собою особисті документи Юрія Толкачова. Через деякий час Барковський під іменем Толкачова Юрія Михайловича влаштувався на роботу до Київського губернського відділу ДПУ, а потім перевівся до Вінниці. Через протермінову відпустку, яку відбував у Смоленську, Барковський був заарештований та етапований до Харкова, де й був упізнаний справжнім Толкачовим. Службове розслідування було доручено старшому слідчому Президії ДПУ УСРР Еріху Йосифовичу Дзиркалу (1898–?), який констатував, що «в слідчій справі є дані, що обидва вони перебували у доброму знайомстві, та маса інших моментів, які дають підставу вважати, що як той, так і інший, якщо і не є шпигунами, то у будь-якому випадку є особами вельми підозрілими. Те, що вони пов'язані, підтверджує той факт, що наш Толкачов (Юрій Михайлович Толкачов. – *Авт.*) дуже цікавиться цією справою, незважаючи на те, що слідча частина навіть не збиралася викликати його для дачі показань». На диво, Барковський зумів утекти з Харківського будинку примусових робіт і справу закрили[2].

Наприкінці зими 1923 р. Юрій Толкачов полишає Севастополь і прямує до Харкова. У столиці УСРР він упродовж березня – червня 1923 р. обіймає посаду уповноваженого особливого відділу ДПУ УСРР; у червні – жовтні 1923 р. викону-

[1] ГДА СБУ (м. Миколаїв). Особова справа 4537. Т. 1. Арк. 12зв.–13.
[2] Там само. Т. 2. Арк. 31.

вав функції помічника уповноваженого секретного відділу ДПУ УСРР, у жовтні-листопаді 1923 р. є уповноваженим особливого відділу ДПУ УСРР. Наприкінці осені 1923 р. Юрія Михайловича направляють до Києва у розпорядження особливого відділу 14-го стрілецького корпусу, а потім відряджають до Білої Церкви для виконання конкретного завдання – започаткувати особливий відділ сформованої на 1 листопада 1923 р. територіальної 45-ї стрілецької дивізії. Налагоджувати ефективну роботу підрозділу військової контррозвідки ДПУ при управлінні дивізії у місті над Россю протягом грудня 1923-го – березня 1924 р. Ю. Толкачову довелося в статусі уповноваженого та заступника начальника особливого відділу 45-ї стрілецької дивізії. З березня 1924-го по січень 1926 р. Ю. Толкачов працював помічником уповноваженого секретного та контррозвідувального відділку Харківського окружного відділу ДПУ. Упродовж січня 1926 р. – травня 1928 р. займав посаду помічника уповноваженого секретного відділу ДПУ УСРР. У травні 1928 р. – квітні 1931 р. посів крісло уповноваженого секретного відділу ДПУ УСРР. Про суть та результати таємної роботи співробітника радянських спецслужб у другій половині 1920-х років довідуємося з матеріалів регулярних атестацій:

«1. По справі партії «Дашнак-Цутюн»[1] т. Толкачовим виявлено в Харкові та ліквідовано Всеросійський ЦК Дашнак-Цутюн. По справі було притягнуто до 80 осіб, з яких засуджено 46. В учасників організації вилучено близько 40 екземплярів зброї. За активною участю т. Толкачова було виявлено та ліквідовано низку місцевих організацій цієї партії в Україні (в Одесі, Миколаєві, Сталіно та Києві).
2. По справі СВУ[2] керував у 1929 р. слідчою групою в Чернігові. По справі було вилучено 14 чоловік, з яких 6 засуджено.
3. По справі «Весна»[3] т. Толкачов працював у слідчій групі в Харкові. По цій справі домігся зізнання ряду арештованих про їхню діяльність у к.р. організації, участі в шпигунстві, а також їхні організаційні зв'язки по ряду місць Київщини.
4. По справі «Ображені» – повстанська к.р. організація в районі Луганська, Сталіно. Керував у 1930 р. ліквідацією та слідством, у справі було притягнуто близько 150 осіб, під час проведення слідства безпосередньо домігся

[1] Вірменська революційна федерація Дашнакцутюн була урядовою партією у Вірменії 1918–1920 років. У результаті захоплення РСЧА території незалежної Республіки Вірменія у листопаді 1920 року дашнакський уряд припинив своє існування, а керівництво партії було змушено емігрувати.

[2] СВУ (Спілка визволення України) – міфічна «контрреволюційна організація», яка нібито існувала в УСРР з 1926 року.

[3] «Весна» – каральна операція органів ОДПУ, проведена в 1930–1931 роках із метою «чистки» лав РСЧА від спеціалістів колишньої царської армії. Офіційним мотивом для початку масових репресій щодо військових фахівців «старої генерації» стало «викриття» в грудні 1930 р. антирадянських військ, організації, яка нібито навесні 1931 р. (звідси й назва справи – «Весна») очікувала на інтервенцію Антанти і в зв'язку з цим готувала збройне повстання.

зізнання від 20 обвинувачених. Із загальної кількості арештованих 16 засуджені до вищої міри соціального захисту, інші засуджені на різні терміни»[1].

За іронією долі «виробничі успіхи» Ю. Толкачова затьмарила родинна обставина, за яку він буде виправдовуватися все життя. Старший брат Ю. Толкачова, Михайло, під час Першої світової війни служив прапорщиком і потрапив у 1915 р. в угорський полон. Після повернення через чотири роки з полону в Росію він був мобілізований білими, служив військовим чиновником і евакуювався до Греції, де влаштувався робітником на тютюнову фабрику. У 1923 р. Михайло повідомив родичам, що з ним усе гаразд, а ще через чотири роки написав брату Юрію про своє бажання повернутися до СРСР. Ю. Толкачов про наміри брата повідомив рапортом начальника контррозвідувального відділу ДПУ УСРР Миколу Івановича Добродицького (1899–1939), який запропонував залучити емігранта до співпраці з радянськими спецслужбами. Невдовзі Михайло Толкачов повідомив рідним, що отримав радянську візу, але до Радянського Союзу так і не приїхав, а згодом зв'язок з ним було втрачено[2].

Одеса

Після створення у квітні 1931 р. в структурі ДПУ УРСР секретно-політичного відділу (СПВ) (шляхом злиття секретного та інформаційного підрозділів) місця в центральному апараті для Ю. Толкачова не знайшлося. За обставин, які склалися, 21 квітня 1931 року його призначили уповноваженим секретно-політичного відділку Одеського оперативного сектора ДПУ. Ймовірно за все, до Одеси він відбув разом з Віктором Михайловичем Блюманом (1899–1938), якого призначили начальником цього підрозділу з посади начальника 1-го відділку секретного відділу ДПУ УСРР.

Опинившись у Південній Пальмірі, Ю. Толкачов відразу був залучений до слідства у справі неіснуючого «Українського національного центру» (УНЦ), якому приписувалася підготовка збройного повстання з метою скинути радянську владу в Україні. Дотримуючись «орієнтування» республіканського керівництва ДПУ про належність до міфічної організації колишніх членів КПЗУ та безпартійних, переважно вихідців з Галичини, Ю. Толкачов зосередився на викритті у портовому місті «військово-галицької лінії УНЦ по Одесі»[3].

Вагомі результати, досягнуті у викритті прихованих ворогів радянської влади, налагодженні розгалуженої агентурної мережі у вузах Одеси, допомогли йому в 1931 році набути статусу кандидата у члени ВКП(б). Прикметно, що одну з рекомендацій у партію Юрію Толкачову надав його протеже Віктор Блюман. Ознаки професійної зрілості партійця Ю. Толкачов доводив своєю безпосередньою участю

---

1 ГДА СБУ (м. Миколаїв). Особова справа 4537. Т. 1. Арк. 1.
2 Там само.
3 Там само.

у розробці оперативної справи «Таємні», на підставі якої у Херсоні у 1932 р. ліквідована терористична група молоді та вилучено близько пуда вибухових речовин[1].

На початку 1930-х років Толкачов залучався до збирання доказів у справі про контрреволюційну організацію в сільському господарстві УСРР, яка увійшла в історію під різними назвами – справа «Конденсатор-Незадовільні», або справа «Незадовільні – Трактороцентру» (за версією чекістів, могутня контрреволюційна повстанська та шкідницька організація охоплювала своїм впливом 133 райони УСРР, налічувала до 3000 осіб, мала свої контрреволюційні осередки у 114 колгоспах, 102 МТС, 167 районних центрах України, підтримувала зв'язок із закордонним і Московським контрреволюційним центром, активно готувала повстання навесні 1933 року[2]). Про «особистий внесок» Ю. Толкачова у викритті осередку антирадянської організації на Одещині в архівних документах радянських спецслужб висвітлено досить скупо: «Беручи участь у слідстві, досяг у 32–33 рр. зізнання від групи арештованих про повстанську діяльність по області, зв'язки з Московським центром і конкретну шкідницьку діяльність»[3]. Відомо, що Ю. Толкачов був причетний до «викриття» наприкінці 1932 року «великої, широко розгалуженої контрреволюційної націоналістичної «Української військової організації» («УВО»), яка нібито мала за мету «повалення радянської влади шляхом збройного повстання та встановлення в Україні фашистської диктатури». Заступник голови ОДПУ при РНК СРСР Всеволод Балицький вважав, що справа «УВО» «заслуговує на найсерйознішу увагу та потребує бойових оперативних темпів для її подальшої ліквідації та розгрому». Навесні 1933 р. для проведення слідства у справі «УВО» було сформовано так звану «ударно-слідчу групу» на чолі з начальником СПВ ДПУ УСРР Михайлом Костянтиновичем Александровським (1898–1938). В Одеському облвідділі ДПУ до її складу увійшли: Григорій Борисович Загорський (1899–1938) – начальник СПВ; Абрам Михайлович Симхович (1902–1940) – помічник начальника СПВ; Микола Олексійович Григоренко (1903–?) – начальник 2-го відділку СПВ; Зельман Давидович Лівшиць (1888–?) – оперуповноважений СПВ; Анатолій Микитович Чаплін (1903–?) – оперуповноважений СПВ; Еммануїл Анатолійович Шперлінг (1905–?) – уповноважений особливого відділу; Бєлов – уповноважений особливого відділу; Брінер – уповноважений особливого відділу; Ігнат Петрович Рудницький (1905–?) – уповноважений економічного відділу; Вольфін – помічник уповноваженого іноземного відділу, а також оперуповноважений СПВ Юрій Толкачов[4].

---

[1] ГДА СБУ (м. Миколаїв). Особова справа 4537. Т. 1. Арк. 1.

[2] Золотарьов В. А. ЧК-ДПУ-НКВС на Харківщині: люди та долі. 1919–1941. Харків: Фоліо, 2003. С. 175–176.

[3] ГДА СБУ (м. Миколаїв). Особова справа № 4537. Т. 1. Арк. 2.

[4] Золотарьов В. А. Секретно-політичний відділ ДПУ УСРР: справи та люди. Харків: Фоліо, 2007. С. 201–202.

Характеризуючи роботу Ю. Толкачова у виявленні відгалуження «УВО» на Півдні України, начальник Одеського облвідділу ДПУ Хома Якимович Леонюк (1892–1967) відзначав, що за його «активної участі по справі отримані… безпосередньо вельми цінні свідчення від ряду основних арештованих, у тому числі і від керівника одеської організації Чайковського[1]. Вдалося викрити діяльність контрреволюційної організації «УВО» в Одесі»[2]. Належним чином зусилля чекістів, задіяних у затриманні та проведенні слідства над «членами» «Української військової організації», оцінив і голова ДПУ України В. А. Балицький. У наказі ДПУ УСРР № 452 від 23 вересня 1933 р. він відзначав, що, незважаючи на «виняткову оперативну складність цієї справи, значну розгалуженість організації, а також наявність цілого кубла різних контрреволюційних течій і орієнтацій у її складі, слідство було проведено в мінімально короткий термін. Завдано нищівного удару по контрреволюційному підпіллю. Успіхи по розгрому «УВО» були досягнуті виключно завдяки революційній відданості, чекістській оперативній чіткості та самовідданості у роботі всіх працівників... які працювали по справі «УВО». Цим же наказом всім учасникам ударно-слідчих груп, у тому числі і Ю. Толкачову, було висловлено подяку від імені Колегії ДПУ УСРР[3].

На початку березня 1934 р. Ю. Толкачов отримав службове підвищення – посаду начальника 4-го (церковного) відділку СПВ Одеського облвідділу ДПУ. Невдовзі начальник Одеського облвідділу ДПУ Х. Я. Леонюк підписав подання на нагородження «кваліфікованого оперативного працівника» Ю. Толкачова «Нагрудним знаком почесного чекіста»[4]. Проте отримати вищу відомчу нагороду Ю. Толкачову так і не судилося, натомість у січні 1935 р. він отримав догану за невиконання розпорядження начальника СПВ УДБ УНКВС Одеської області Григорія Марковича Осініна (1899–1940), а в березні 1935 р. наказом наркома внутрішніх справ УСРР В. А. Балицького був заарештований на 10 діб за невиконання наказу наркома внутрішніх справ СРСР Г. Г. Ягоди про перебудову оперативно-агентурної роботи. Такий засіб впливу вельми корисно подіяв на Ю. Толкачова, оскільки в його атестації від 10 травня 1935 р., складеній помічником начальника СПВ УДБ УНКВС Одеської області М. Б. Спектором, вказувалося, що «за останній час, після відбуття покарання, відзначається різке поліпшення в агентурно-оперативній роботі… Добре знайомий з об'єктами по українській контрреволюції, монархістах і духовенству, також знає роботу по антирадянських політпартіях, зокрема добре знає роботу по дашнаках... Останнім часом про-

---

[1] Чайковський Микола Андрійович (1887–1970) – український математик, доктор філософії, професор. У 1929 р. переїхав до СРСР з Польщі. З 1930 р. – завідувач навчальної частини Одеського інституту народної освіти. 19 березня 1933 р. заарештований як фігурант «УВО», засуджений до 10 років позбавлення волі.

[2] ГДА СБУ (м. Миколаїв). Особова справа № 4537. Т. 1. Арк. 2.

[3] Золотарьов В. А. Секретно-політичний відділ ДПУ УСРР: справи та люди. Харків: Фоліо, 2007. С. 202.

[4] ГДА СБУ (м. Миколаїв). Особова справа № 4537. Т. 1. Арк. 1.

вів відсів непрацездатної мережі, поліпшив інструктаж і роботу з агентурою, що залишилася. Має цінну агентуру, яку особисто завербував, втім за останній час нових вербовок не має. Протягом останнього півріччя особисто провів ряд агентурно-слідчих справ як по духовенству і сектантству («місіонери», «аллілуйники»), так і по молоді («недоросль»). Особисто зв'язаний з 11 агентами, 10 спеціальними інформаторами і 3 резидентами[1]... Слідчу роботу знає добре, але у слідстві недостатньо наполегливий. У слідстві безпосередньо брав участь… Серед працівників користується авторитетом, вміє виховувати нові кадри, але недостатньо приділяє уваги підняттю чекістської дисципліни у відділку. Особисто в роботі ініціативний, проте виявляє деяку повільність у виконанні термінових завдань. Роботою відділку не задоволений. Має бажання працювати по ВУЗам і молоді»[2].

Бажання Ю. Толкачова про зміну напряму в чекістській роботі було задоволено, і 1 липня 1935 р. він був переведений на посаду начальника 3-го відділку СПВ УДБ УНКВС Одеської області. В його особовій справі збереглися дві цікаві довідки про його оперативну діяльність на цій посаді, підготовлені начальником СПВ УДБ УНКВС Одеської області капітаном державної безпеки Г. М. Осініним та начальником 4-го відділу (так з 2 січня 1937 р. в НКВС УРСР став називатися СПВ) старшим лейтенантом державної безпеки М. М. Герзоном. Ю. Толкачову у заслугу ставилось: агентурні розробки: «Ядро», «Зліт», «Болото», «Недобитки», «Вихід», «Фашисти», «Діячі», «Підбурювачі»; ведення слідчих справ: «Козаки», «Абхазці» (терористична група молоді), «викриття троцькістської групи в партійних органах і виявлення великих троцькістів-дворушників».

Навесні 1937 р. 4-ті (секретно-політичні) відділи переберуть на себе провідну роль у контррозвідувальній діяльності НКВС, перш за все у викритті «троцькістів і правих» серед тодішньої партійно-радянської номенклатури. Здавалося, вміння слідчого Ю. Толкачова «розколоти прихованого ворога радянської влади» згодилося б у розпочатій широкомасштабній репресивній чекістській акції. Однак відділ кадрів Одеського облуправління вважав за потрібне перевести Ю. Толкачова на посаду начальника особливого відділу НКВС 15-ї авіаційної бригади[3] в Кірово (нині м. Кропивницький). Переїзд на нове місце служби з невідомих причин не відбувся, проте Ю. Толкачову все одно довелося в недалекому майбутньому вишукувати «ворогів народу» серед військових. У червні 1937 р. він був викликаний до Києва і прикомандирований до слідчої групи 5-го відділу УДБ НКВС УРСР[4]. Цей підрозділ мав 55 штатних посад[5] і своїми силами був не в змозі «дати раду» великій кількості виявлених учасників «військово-фашистської змови». Тому не дивно, що для ведення слідства було відкомандировано

---

1 ГДА СБУ (м. Миколаїв). Особова справа № 4537. Т. 2. Арк. 8.

2 Там само. Арк. 9.

3 Там само. Арк. 25.

4 Там само. Спр. 13951-с. Арк. 39.

5 Окіпнюк В. Т. Органи державної безпеки УРСР (1922–1941 рр.): історико-правове дослідження: монографія. Херсон: ФОП Грінь Д. С., 2017. С. 268.

кілька десятків слідчих з обласних УНКВС, в тому числі і Ю. Толкачова. Приїхавши до столиці УРСР, Ю. Толкачов мав довірливу розмову з начальником 5 відділу УДБ НКВС Віктором Блюманом, який і посприяв переведенню його до Києва. Як пригадував згодом Ю. Толкачов, В. Блюман прагнув розповісти про нового наркома внутрішніх справ УРСР, комісара державної безпеки 2-го рангу І. М. Леплевського як про людину, яка повинна докорінним чином змінити стан речей в органах НКВС УРСР. Для цього І. Леплевському потрібні рішучі та віддані співробітники. Долучення до команди наркома обіцятиме Ю. Толкачову величезні можливості для кар'єрного зростання[1]. Згодом Толкачова викликав до себе Ізраїль Леплевський, який доручив йому проводити слідство у справах заарештованих співробітників НКВС, а також наказав суворо дотримуватися вказівок, які будуть надходити від особливо уповноваженого НКВС УРСР В. Блюмана[2]. Таким чином, Ю. Толкачов формально ставав заступником В. Блюмана і мав керуватися настановами патрона: «в жодному випадку не вносити до протоколу допитів… всіх учасників організації, про які будуть давати свідчення арештовані», а повідомляти про «замаскованих ворогів народу» серед чекістів «нагору»[3].

Про методи роботи Ю. Толкачова із заарештованими чекістами красномовно описав у своїй заяві на ім'я М. І. Єжова колишній помічник начальника 4-го відділу УДБ НКВС УРСР Соломон Соломонович Брук (1898–1938): «З перших днів слідства я відчув, що на об'єктивність мені чекати нічого, погрози бути побитим і зойки, що роздирають душу, осіб, яких били у сусідній кімнаті, привели мене спочатку до невдалої спроби накласти на себе руки, а потім мені спала думка написати Вам, щоб Ви викликали мене зі справою до Москви, де об'єктивність покаже, що я не винен. Коли я… передав слідчому заяву на ваше ім'я, він відповів: «Ми тобі зараз покажемо Москву», у кімнаті в той час були Козаченко, Зелений, а потім зайшов особливо уповноважений Блюман, який прочитав заяву та віддав наказ – дослівно: «Бийте його, покажіть йому, де Москва знаходиться», вийшов і зателефонував моєму слідчому Толкачову, щоб мене забрали до іншої кімнати. Мене повели до кімнати, де на дверях був наклеєний папірець «Стороннім особам вхід суворо заборонений», або просто – «Вхід заборонений». З цього приводу Толкачов іронізував: «бачиш, а тебе пускаємо». Щойно я зайшов, закрили завісу, першим розпочав Толкачов. За ним Зелений[4] затиснув голову мою між своїми ногами та розпочав, як він при цьому промовляв, відбивати нирку. Потім те ж саме виробляв Козаченко. Після цього методу Козаченко почав бити мене кулаками в живіт, коли я намагався руками захистити себе від ударів в обличчя. Він мене бив по обличчю, коли я намагався руками захистити себе від ударів у живіт. Так тривало майже півгодини. Коли це не допомагало, Козаченко вийшов з кімнати, приніс із собою велику дубову палку, а Зелений приніс складений у

[1] ГДА СБУ (м. Миколаїв). Спр. 13951-с. Арк. 39.

[2] Там само. Арк. 41.

[3] Там само. Арк. 42.

[4] Зелений Савелій Олексійович (1903–?) – лейтенант державної безпеки. У липні – вересні 1937 р. член слідчої групи НКВС УРСР у справах заарештованих співробітників.

кілька разів електричний провід, і почалося формене катування. Як я не налаштовував себе до цього биття, обіцяного слідчим, я, на свій сором, не витримав і став на злочинний шлях обмовлення себе та людей… Протокол мій писався таким чином. Спочатку слідчий говорив зі мною, питаннями, що наводять, показував, що йому потрібно. Потім він фіксував, окремі місця пропускав, пропонуючи мені виправити їх своєю рукою для того, щоб придати протоколу більше правдоподібності. Що це нібито пише не сам слідчий, а точно зі слів арештованого, останній навіть виправляє… 14 вересня я був викликаний до слідчого і мені було повідомлено ним, що я викликаюся до Москви… При цьому мені слідчий Толкачов заявив, що зі мною, можливо, буде говорити товариш Єжов, і спитав у мене, чи буду я говорити про побиття. Я прямо відповів, що буду, оскільки не вірю, що мене били, як було заявлено, з відома та згоди товариша Єжова. На що Толкачов, посміхнувшись, відповів: «Переконаєшся», додавши іронічно: «а секретарю ЦК потрібно говорити, звичайно, правду. Може статися, що наше побиття, проти московського, тобі покажеться ласкою»[1] (як сильно мордували С. С. Брука в Москві, невідомо, проте 8 лютого 1938 р. його було розстріляно[2]).

Допитуючи своїх колишніх колег, Ю. Толкачов діяв за певною схемою: спочатку виявляв чорні плями в біографіях, а вже потім отримував потрібні свідчення щодо їхньої участі в антирадянській організації. Так, колишній особливо уповноважений НКВС УРСР Наум Львович Рубінштейн (1897–1937) 1 липня написав заяву на ім'я М. І. Єжова, в якій зізнався, що насправді народився 1897 року в Севастополі, а не в 1890 р. в Одесі, як писав раніше в усіх офіційних документах, що партквиток зі стажем з травня 1917 р. отримав незаконно в Києві у 1919 р. і що у 1920 р. одружився за релігійним обрядом. До цього ж він додав, що «вів весь час розпусний спосіб життя, не цурався… повій. Пиячив і у п'яному вигляді з'являвся у публічних місцях»[3]. Про те, яким чином Блюман з Толкачовим домоглися щиросердного зізнання Н. Рубінштейна, можна дізнатися зі спогадів колишнього секретаря 1-го відділу (охорони) УДБ НКВС УРСР Йосифа Генріховича Ґудзя (1899–?): «Коли двері камери (куди мене переводили) відчинилися, переді мною постав колишній особливо уповноважений НКВС України Рубінштейн Наум Львович, який мав вигляд божевільного, без будь-якої людської свідомості та розуміння. Злякавшись вигляду цієї людини, я почав просити коменданта не лишати мене з ним, але мене з силою вштовхнули, двері зачинилися. Я стояв біля дверей, побоюючись рушити з місця, на мої запитання, чи впізнає він мене, Рубінштейн відповів миканням. Через деякий час я відчув страшенний сморід і тут же виявив, що Рубінштейн, втративши будь-які людські норми, наклав у білизну та одяг. Я потяг його до вбиральні, вимив його, перевдягнув у чисту білизну та почав його повертати до життя. Через кілька днів мені вдалося йому

---

[1] ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 64826. Т. 2. Арк. 111–120.

[2] Шаповал Ю., Пристайко В., Золотарьов В. ЧК-ГПУ-НКВД в Україні: особи, факти, документи. К.: Абрис, 1997. С. 445.

[3] Шаповал Ю. І., Золотарьов В. А. Всеволод Балицький: особа, час, оточення. К.: Стилос, 2002. С. 332.

повернути деяку свідомість, і він розповів мені, що його довго катували та били, змушуючи зізнатися у шпигунстві, довели до несамовитого стану, і він підписав все, що від нього вимагали. Рубінштейн протягом дня і ночі не відходив від дверей камери, викликаючи коменданта, щоб його вивели та розстріляли»[1].

Допитував Ю. Толкачов і свого колишнього начальника О. Б. Розанова, який заявив на допиті 17 серпня 1937 р.: «У всіх моїх службових і партійних документах я значуся як Розанов Олександр Борисович, росіянин. Справжнє моє прізвище Розенбарт, ім'я – Абрам. Я єврей. Змінив я ім'я та прізвище у 1918 р., працюючи у уповноваженого ЦК КП(б)У Семена Шварца. Змінив я з санкції Шварца та голови Курської губ. ЧК Камінського. Останній мені оформив переписування прізвища. Національність «росіянин» я став собі писати пізніше. В усіх пізніших документах я став указувати лише – «Розанов Олександр Борисович, росіянин», повідомляючи, що іншого прізвища я не мав. Робив я це із почуття хибного сорому, але не з бажання приховати національність» (слід зазначити, що пам'ять таки підводила О. Розанова, бо в деяких документах, наприклад, в анкеті делегата XI з'їзду КП(б)У, він власноручно записувався українцем[2]). 13 серпня 1937 р. заарештований начальник 5-го відділу УДБ НКВС УРСР Ісак Юлійович Купчик (1900–1937) «зізнався» Ю. Толкачову, що в усіх партійних і службових документах приховував той факт, що його батько у 1901–1905 рр. мав власну торгівлю в Бахмуті, а в 1914–1917 рр. разом з батьком Я. В. Письменного мав у тому ж місті магазин фарб. Не служив Купчик і в Червоній Гвардії, а насправді був лише членом караульної дружини в Бахмуті. Приписував він собі арешт у Києві комендантом міста полковником Євгеном Коновальцем за підозрою у більшовизмі та втечу з-під варти (насправді Купчик у цей час спокійнісінько готувався до вступу в інститут), поранення та контузію, яких насправді не було, роботу в тилу білих і т.п.[3]

Від заарештованого начальника фінансового відділу НКВС УРСР Леоніда Геннадійовича Словинського (1899–1937) Ю. Толкачов і старший інспектор апарату особливо уповноваженого НКВС УРСР Михайло Кирилович Артемов (1904–?) домоглися зізнань про численні фінансові порушення та розбещеність Всеволода Балицького: «Київський період визначався гульбою, випивками, розпусними оргіями Балицького та його наближених осіб»[4].

Основна група «учасників змови в НКВС УРСР» була засуджена до розстрілу виїзною сесією військової колегії СРСР у Києві 7 вересня 1937 р.: Аузен Альберт Янович (1899–1937) – начальник карного розшуку Управління робітничо-селянської міліції (УРСМ) НКВС УРСР, майор міліції; Берман Олександр Михайло-

---

[1] ГДА СБУ (м. Миколаїв). Спр. 13951-с. Арк. 150.

[2] Золотарьов В. А. Начальницький склад НКВС УСРР у середині 30-х рр. // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. 2001. № 2. С. 332

[3] Шаповал Ю., Золотарёв В. «Гильотина Украины»: нарком Всеволод Балицкий и его судьба. М.: РОССПЭН, 2017. С. 288–289.

[4] Шаповал Ю. І., Золотарьов В. А. Всеволод Балицький: особа, час, оточення. К.: Стилос, 2002. С. 336–337.

вич (1903–1937) – заступник начальника адміністративно-господарського управління НКВС УРСР, капітан державної безпеки; Бордон Георгій Миколайович (1905–1937) – оперуповноважений 3-го (контррозвідувального) відділу УДБ НКВС УРСР; Гафанович Яків Еммануїлович (1906–1937) – начальник аероклубу «Динамо»; Грушевський Микола Дмитрович (1905–1937) – помічник начальника Старобільського окружного відділу НКВС, лейтенант держбезпеки; Джавахов Михайло Григорович (1903–1937) – начальник Запорізького міського відділу НКВС, капітан державної безпеки; Енклер Костянтин Костянтинович (1907–1937) – начальник 5-го відділку 2-го (оперативного) відділу УДБ НКВС УРСР, молодший лейтенант державної безпеки; Кулеша Микола Гнатович (1898–1937) – начальник оперативного відділу Управління прикордонної та внутрішньої охорони (УПВО) НКВС УРСР, полковник; Купчик Ісак Юлійович (1900–1937) – начальник 5-го відділу УДБ НКВС УРСР і особливого відділу ГУДБ НКВС Київського військового округу, майор державної безпеки; Ольшанський Семен Абрамович – начальник 2-го (оперативного) відділу УДБ УНКВС по Харківській області, старший лейтенант державної безпеки; Орелович Соломон Лазарович (1902–1937) – директор київської кінофабрики; Письменний Яків Вульфович (1902–1937) – начальник 6-го (транспортного) відділу УДБ НКВС УРСР, майор державної безпеки; Піотровський Станіслав Йосипович (1898–1937) – помічник начальника 9-го відділку 3-го відділу УДБ НКВС УРСР, старший лейтенант ДБ; Пустовойтов Сергій Аполлонович (1893–1937) – начальник 3-го відділку 4-го відділу УДБ НКВС УРСР, старший лейтенант державної безпеки; Родал Меєр Беніамінович (1898–1937) – заступник начальника відділу місць ув'язнення УНКВС Дніпропетровської області, лейтенант державної безпеки; Розанов Олександр Борисович (1896–1937) – начальник УНКВС по Воронезькій області, старший майор державної безпеки; Рубінштейн Наум Львович (1897–1937) – співробітник резерву НКВС УРСР, капітан державної безпеки; Селиванов Петро Максимович (1894–1937) – начальник УРСМ УНКВС по Одеській області, старший майор міліції; Семенов Петро Васильович (1897–1937) – заступник начальника УПВО НКВС УРСР, комбриг; Словинський Леонід Геннадійович (1899–1937) – начальник фінансового відділу НКВС УРСР, інтендант 1-го рангу; Соколов-Шостак Петро Григорович (1896–1937) – начальник УНКВС по Чернігівській області, майор державної безпеки; Сороцький Лев Мойсейович (1899–1937) – співробітник резерву НКВС УРСР (колишній начальник політвідділу УПВО НКВС УРСР), дивізійний комісар; Стрижевський Леонід Гнатович (1898–1937) – заступник начальника секретаріату НКВС УРСР, полковий комісар; Хан Наум Мойсейович (1898–1937) – комендант 27-го Кримського морського прикордонного загону, капітан; Шостак Юхим Григорович (1903–1937) – начальник 22-го Волочиського прикордонного загону НКВС, майор; Шульман Борис Йосифович (1892–1937) – інженер, таємний співробітник НКВС[1].

[1] Шаповал Ю., Золотарёв В. «Гильотина Украины»: нарком Всеволод Балицкий и его судьба. М.: РОССПЭН, 2017. С. 381–382.

Після розстрілу основної групи «внутрішніх зрадників» Ю. Толкачов отримав через начальника відділу кадрів НКВС УРСР М. С. Северина завдання І. М. Леплевського виїхати до Вінниці та розслідувати матеріали, надіслані з комісії партійного контролю ЦК ВКП(б). Вінницький чекіст Сойфер інформував партійне керівництво про те, що колишній начальник УНКВС по Вінницькій області Давид Мойсейович Соколинський (1902–1940) збирав в облуправлінні троцькістів, просував і прикривав троцькіста Плоткіна, дружина якого була близька до Г. Є. Зинов'єва. Давид Соколинський нібито всі матеріали на Плоткіна зберігав у себе, приховуючи від колективу. Перед від'їздом до Вінниці Толкачов завітав до начальника секретаріату НКВС УРСР капітана державної безпеки Еммануїла Олександровича Інсарова (1902–1938). Пізніше Юрій Михайлович свідчитиме, що останній нібито дав йому наступну директиву: «…адже ти знаєш, що Давид (Соколинський) майже єдиний з «незаплямованих» начальників облуправлінь». Цього мені виявилося досить, щоб зрозуміти свою місію як рятувальника Соколинського»[1].

У ході слідства Толкачов з'ясував, що дружина начальника УНКВС по Донецькій області Соколинського, донька заможного торговця та утримувача притону в м. Ананьєві Херсонської губернії, «була з великою помпою протягнута в партію». Встановлено також, що Соколинський не реагував на троцькістські виступи керівника партшколи УНКВС старшого лейтенанта державної безпеки Лева Давидовича Тєлишевського (1904–1938). Однак зібраний компромат Ю. Толкачов приховав, написавши у рапорті, що «факти не підтвердилися», а виявлено лише «ліберальне ставлення Соколинського до Плоткіна»[2]. Перевіряючи сигнали з місць стосовно поведінки чекіста Давида Соколинського, Толкачов одночасно зібрав інформацію, яка викривала темні сторони діяльності заступника начальника УНКВС по Вінницькій області Миколи Трохимовича Приходька (1896–1937). Останній нібито «свідомо змазав справу про підпал вінницького обласного партійного архіву» та «прикривав» колишнього боротьбиста – завідуючого агітаційно-пропагандистським відділом Вінницького обкому КП(б)У Федора Самутіна. Як стверджував пізніше Ю. Толкачов, «я, за вказівкою Інсарова, якого проінформував про діяльність Приходька, всім матеріалам ніякого ходу не дав, через що вся злочинна діяльність Приходька виявилася безкарною»[3].

Специфіка службового розслідування Ю. Толкачова наочно доводить, що у часи «Великого терору» його головні виконавці балансували над прірвою. Будучи тісно пов'язаними з тодішньою партійно-радянською номенклатурою, чекісти досить легко могли перетворитися з катів на жертви. Що, врешті-решт, і сталося з Юрієм Толкачовим.

---

1 ГДА СБУ (м. Миколаїв). Спр. 13951-с. Арк. 43–44.
2 Там само. Арк. 44–45.
3 ГДА СБУ (м. Миколаїв). Спр. 13951-с. Арк. 45.

Задоволений діями підлеглого, І. М. Леплевський затвердив дострокову атестацію, яка закінчувалася словами: «…т. Толкачов гарний слідчий, активно виявив себе під час слідства по справах внутрішніх зрадників. Гідний надання звання капітан державної безпеки»[1]. 17 листопада 1937 р. наказом НКВС СРСР було присвоєно звання капітана державної безпеки 13-ти українським чекістам: Григорію Йосифовичу Гришину-Шенкману (1899–?) – заступнику начальника УНКВС по Житомирській області; Давиду Ізраїльовичу Джиріну (1904–1938) – начальнику 2-го (оперативного) відділу УДБ НКВС УРСР; Михайлу Савовичу Здунісу (1903–?) – начальнику 4-го відділу УДБ УНКВС по Дніпропетровській області; Олександру Григоровичу Мірошниченку (1894–?) – начальнику 1-го відділу (охорони) УДБ НКВС УРСР; Володимиру Львовичу Писарєву-Фуксу (1900–1938) – заступнику начальника УНКВС по Полтавській області; Марку Павловичу Роголю (1905–1941) – начальнику 3-го (контррозвідувального) відділу УДБ УНКВС по Київській області; Михайлу Северіновичу Северину (1895–1938) – начальнику відділу кадрів НКВС УРСР; Абраму Михайловичу Симховичу (1902–1940) – начальнику 4-го відділу УДБ УНКВС по Харківській області; Ісаку Йосифовичу Соколову-Шейнісу (1900–?) – заступнику начальника УНКВС по Кам'янець-Подільській області; Марку Борисовичу Спектору (1905–1985) – заступнику начальника УНКВС по Одеській області; Герману Борисовичу Толчинському (1895–?) – начальнику 3-го відділу УДБ УНКВС по Вінницькій області; Йосифу Борисовичу Фішеру (1898-?) – т.в.о. начальника УНКВС по Миколаївській області; Олександру Георгійовичу Шашкову (1900–1942) – коменданту НКВС УРСР[2]. У списку відзначених союзним наркоматом внутрішніх справ чекістів, які додали собі у петлицю по черговій «шпалі», Ю. Толкачов не значиться. З яких причин це сталося, нам достеменно не відомо. Ймовірно, причиною того була скромна посада Юрія Михайловича, який перебував на посаді начальника відділку 4-го відділу УДБ УНКВС по Одеській області.

Миколаїв

8 грудня 1937 р. наказом НКВС УРСР по особовому складу № 489 колишній начальник відділку 4-го відділу УДБ УНКВС по Одеській області старший лейтенант державної безпеки Ю. М. Толкачов був призначений т.в.о. начальника 4-го відділу УДБ УНКВС по Миколаївській області[3]. Кому мав завдячувати Ю. Толкачов своїм призначенням? Невже наркому внутрішніх справ Ізраїлю Леплевському? На перший погляд, це виглядає достовірно. Юрія Михайловича не без відома І. Леплевського призначено начальником провідного відділу обласного

---

[1] ГДА СБУ (м. Миколаїв). Особова справа 4537. Т. 2. Арк. 33.

[2] Архів Головного управління МВС України по Харківській області. Колекція документів. Наказ НКВС СРСР № 2226 від 17 листопада 1937 р.

[3] Керівний склад територіальних підрозділів НКВС УРСР // Україна в добу «Великого терору»: 1936–1938 роки / авт.-упоряд. Ю. Шаповал [та ін.] К.: Либідь, 2009. С. 152.

управління НКВС, крім того, нарком не заперечував щодо присвоєння йому позачергового спеціального звання. Однак виникають певні сумніви. У спогадах чекістів Ю. Толкачов фігурує як заступник особливо уповноваженого НКВС УРСР В. М. Блюмана, але коли 27 вересня 1937 року останній був призначений начальником 5-го відділу УДБ НКВС УРСР і за сумісництвом начальником Особливого відділу ГУДБ НКВС Київського військового округу, то його місце зайняв не Ю. Толкачов, що виглядало б логічно, а заступник начальника 5-го відділу УДБ НКВС УРСР Федір Тимофійович Овчинников (1902–?), який до того ж мав звання молодшого лейтенанта державної безпеки[1]. Виходить, що або І. Леплевського не задовольняла робота Ю. Толкачова, або НКВС СРСР не затвердив його кандидатуру на посаду особливо уповноваженого НКВС УРСР. Останнє здається нам малоймовірним, оскільки ні начальник відділу кадрів НКВС УРСР М. С. Северин, ні його заступник Г. С. Григор'єв-Фельдман про це не згадують. По-друге, після утворення 1 жовтня 1937 р. УНКВС по Житомирській, Кам'янець-Подільській, Миколаївській, Полтавській областях з'явилися вакансії на посади начальників 4-го відділу, але жодну з них Ю. Толкачову не запропонували. 1 листопада 1937 р., після призначення старшого лейтенанта державної безпеки М. Б. Спектора заступником начальника УНКВС Одеської області звільнилася посада начальника 4-го відділу, яка лишалася вакантною до 28 квітня 1938 р.[2], проте Ю. Толкачову не довірили значиму посаду в «Південній Пальмирі», де він пропрацював 6 років і чудово знав оперативну обстановку. І лише після відкликання Р. М. Сараєва у той самий момент, коли «лава запасних» у І. М. Леплевського майже вичерпалася, Ю. Толкачов нарешті отримав відповідальну керівну посаду, але з приставкою «тимчасово виконуючий обов'язки»!

19 грудня 1937 р. ЦВК УРСР «на відзнаку XX річниці існування органів ВЧК-ОДПУ-НКВС… За зразкове виконання відповідальних завдань уряду, активну боротьбу з контрреволюцією та охорону інтересів трудящих»[3] нагородив золотими годинниками 20 осіб, бойовою зброєю – 10 осіб, цінними подарунками з грамотами – 108 осіб. У переліку нагороджених відсутнє прізвище Ю. Толкачова. Ба більше: не отримав він навіть цінного подарунка – фотоапарат ФЕД, яким І. Леплевський нагороджував підлеглих з нагоди ювілею. Зазначені обставини вказують на те, що Ю. Толкачов не був фаворитом Леплевського і не мав впливового патрона у відомстві.

Не склалися гарні стосунки у Ю. Толкачова і з начальником УНКВС по Миколаївській області Й. Б. Фішером, який неодноразово критикував роботу керованого ним підрозділу на партійних зборах і оперативних нарадах. З метою

---

[1] Керівний склад НКВС УРСР у 1937–1938 рр. // Україна в добу «Великого терору» 1936–1938 роки. К.: Либідь, 2009. С. 123.

[2] Там само. С. 155.

[3] Про нагородження працівників НКВС УРСР. Постанова Центрального Виконавчого Комітету УРСР // Вісти ВУЦВК. 1937. 20 грудня.

«виведення відділу з проривного стану» начальник УНКВС навіть доручив начальнику 5-го відділу УДБ Ф. Т. Овчинникову попрацювати кілька ночей з арештованим Хатенковим, якого підлеглі Толкачова не могли «розколоти» протягом 2,5 місяців[1]. Особист «буквально протягом однієї години» домігся від Хатенкова зізнань про існування в Миколаєві потужного меншовицького підпілля, після чого потрапили за ґрати кілька десятків чоловік. Тієї ж ночі Фішер наказав Ф. Овчинникову попрацювати з іншим «перспективним заарештованим» Дудинським: «Від Дудинського я добився зізнання максимум за 2 години. Допитував його у присутності начальника відділку 4-го відділу Малиновського[2]. Дудинський виявився значним польським шпигуном, засланим до нас польською розвідкою ще у 1920 р. Наступного дня на оперативній нараді у Фішера Ю. Толкачов був змушений зізнатися в тому, що не давав своєму оперативному складу «правильних точок націлювання та погано керував апаратом»[3].

Новий начальник УНКВС по Миколаївській області Петро Карамишев досить лояльно поставився до Толкачова, про що свідчить стрімкий злет по партійній лінії: 20 березня 1938 р. його обрали членом партійного комітету УНКВС по Миколаївській області. З цим категорично не погоджувався Ф. Т. Овчинников, який звинувачував Юрія Михайловича у зв'язках з братом-білоемігрантом. Втім начальнику відділів кадрів УНКВС лейтенанту державної безпеки Пилипу Михайловичу Горіну (1897–?) за допомогою матеріалів службової перевірки вдалося переконати присутніх у відданості комуністичним ідеалам начальника 4-го відділу[4]. Ба більше: Толкачова обрали не лише заступником секретаря парткому УНКВС і делегатом на міську та обласну партійні конференції, але й членом Миколаївського обкому КП(б)У і делегатом на XIV з'їзд КП(б)У[5]. Втім до Києва Юрій Михайлович поїхав зовсім не як делегат партійного форуму.

Арешт і слідство

2 червня 1938 р. оперуповноважений 4 відділу УДБ НКВС УРСР Йосиф Львович Хромий (1903–?) склав коротеньку постанову на арешт Ю. Толкачова, в якій стверджувалося про причетність у шпигунстві[6]. Протягом наступних трьох днів військовий прокурор прикордонних і внутрішніх військ НКВС УРСР Микола Миколайович Гомеров (1895–1938) санкціонував арешт Ю. Толкачова[7]. В архівно-

---

[1] ГДА СБУ (м. Миколаїв). Спр. 13951-с. Арк. 67.

[2] Малиновський Петро Йосифович (1903–?). Народився у м. Тагачин Волинської області. Поляк. Член ВКП(б) з 1928. 9 жовтня 1937 р. – начальник Чубаровського райвідділу НКВС Дніпропетровської області. З 9 жовтня 1937 р. – т.в.о. начальника відділку 4-го відділу УДБ УНКВС Миколаївської області. Під час 2-ї Світової війни служив в особливих відділах НКВС. Лейтенант державної безпеки.

[3] ГДА СБУ (м. Миколаїв). Спр. 13951-с. Арк. 67.

[4] Там само. Арк. 65.

[5] Там само. Арк. 66.

[6] Там само. Арк. 1.

[7] ГДА СБУ (м. Миколаїв). Спр. 13951-с. Арк. 3.

кримінальній справі Толкачова є протокол його особистого обшуку, датований 2 червня, причому вказано, що арешт здійснено на підставі розпорядження наркома внутрішніх справ УРСР О. І. Успенського[1]. 2 червня датується й анкета заарештованого, в якій, зокрема, Юрій Михайлович указав, що в Миколаєві по вулиці Карла Маркса, 17 проживає його дружина, Марія Савеліївна, 1905 року народження, та син Всеволод, 1934 року народження[2] (названий, найімовірніше, на честь багаторічного шефа українських чекістів В. А. Балицького).

Тим же числом датована ще одна постанова, складена начальником 6-го відділку 4-го відділу УДБ НКВС УРСР лейтенантом державної безпеки Миколою Юхимовичем Черепеніним (1900–?) та затверджена помічником начальника 4-го відділу УДБ НКВС УРСР молодшим лейтенантом державної безпеки Сергієм Івановичем Гапоновим (1908–?), в якій зазначалося, що Ю. М. Толкачов є «активним учасником контрреволюційної троцькістської змови, існуючої в органах НКВС України, і, крім того, він проводить шпигунську діяльність на користь Польщі». З цією постановою Ю. Толкачова ознайомили 9 червня[3], а перший протокол його допиту датовано значно пізніше – 21 липня 1938 року.

Юрій Михайлович Толкачов досить довго опирався на допитах, і лише на 50-й день арешту «зізнався» оперуповноваженому 3-го відділу УДБ НКВС УРСР молодшому лейтенанту державної безпеки Миколі Денисовичу Помозову (1907–?), що з червня 1937 р. є членом антирадянської троцькістської організації в НКВС УРСР, до якої був залучений В. М. Блюманом[4]. Членами організації Толкачов назвав: М. С. Северина – «сина великого торговця»; Д. І. Джиріна – «родич Леплевського»; Е. О. Інсарова (1902–1938) – «колишній сіоніст», М. М. Герзона – «підлабузник, людина безпринципна, яка близько стояла до арештованих В. Т. Іванова і Розанова. Працюючи в Донбасі, він не вів боротьбу з троцькістами, а, навпаки, їх покривав»; заступника начальника відділу кадрів НКВС УРСР Григорія Самійловича Григор'єва-Фельдмана (1898–1938) – «відомого бюрократа, інтригана та темного ділка»[5].

«Ворожа діяльність» Юрія Михайловича полягала в тому, що він, наприклад, не зафіксував у протоколі слова О. Б. Розанова про те, що І. М. Леплевський допоміг уникнути арешту одеському троцькісту Рутману[6]; приховав свідчення О. Б. Розанова і Н. Л. Рубінштейна про приналежність до троцькістської змови начальника УНКВС по Київській області Миколи Давидовича Шарова (1897–1939) та начальника УНКВС по Вінницькій області Михайла Михайловича Тимофєєва (1896–1957)[7]; не дав ходу численним свідченням ще про одного учасника

---

1 ГДА СБУ (м. Миколаїв). Спр. 13951-с. Арк. 6.
2 Там само. Арк. 19зв.
3 Там само. Арк. 20.
4 Там само. Арк. 38.
5 Там само. Арк. 40–41.
6 Там само. Арк. 43.
7 Там само. Арк. 46.

троцькістської змови – начальника адміністративно-господарського управління НКВС УРСР Савелія Михайловича Цикліса (1888–1938)[1]; приховав компромат на начальника УНКВС по Донецькій області Д. М. Соколинського та начальника УНКВС по Кам'янець-Подільській області М. Т. Приходька. Слідчим вдалося змусити Юрія Михайловича визнати тривалі контакти з польською розвідкою[2]. Заарештований начальник відділу кадрів НКВС УРСР М. С. Северин повідомив слідству, що добре обізнаний про приналежність Ю. М. Толкачова до троцькістської організації[3].

23 вересня 1938 р. у Києві відбулося засідання виїзної сесії Військової колегії Верховного Суду СРСР у складі: диввійськюрист О. М. Орлов[4] (голова), бригвійськюрист І. С. Галенков[5] та військюрист 1-го рангу Ф. А. Климін (члени), військюрист 1-го рангу Л. Н. Кудрявцев (секретар). О 10 годині 30 хвилин розпочався розгляд справи Ю. Толкачова, який обвинувачувався за статтями 54-1б; 54-8, 54-11 Карного кодексу УРСР. Підсудний повністю визнав свою провину та підтвердив свої свідчення, дані на попередньому слідстві, в останньому слові попросив зберегти йому життя. Засідання тривало всього 15 хвилин[6]. В ухвалі суду відзначалося, що Толкачов, «працюючи у м. Севастополі заступником начальника іноземного відділу ОДПУ, встановив у 1923 р. шпигунський зв'язок з резидентом польської розвідки Берком, разом з яким приховав від органів ОДПУ групу агентів іноземних розвідок, перекинутих із Туреччини англійською розвідкою. До 1937 р. передавав польській розвідці через Берка шпигунські матеріали про роботу органів ДПУ-НКВС УРСР, за що отримував грошову винагороду. 1937 року Толкачов був завербований активним учасником право-троцькістської терористичної організації В. М. Блюманом і за завданням цієї організації провів велику роботу зі збереження троцькістських кадрів»[7]. Враховуючи тривалу та системну діяльність проти радянської влади, Військова колегія Верховного Суду СРСР ухвалила Толкачова Юрія Михайловича позбавити спецзвання «старший лейтенант держбезпеки» і застосувати вищу міру соціального захисту – розстріл з конфіскацією всього майна, що йому особисто належить[8]. 23 вересня 1938 року «відданого партії та революції» чекіста Юрія Толкачова стратили.

---

1 ГДА СБУ (м. Миколаїв). Спр. 13951-с. Арк. 46–47.

2 Там само. Арк. 47.

3 Там само. Арк. 89.

4 Орлов Олександр Мойсейович (1896–1956) – генерал-майор юстиції. У 1934–1942 рр. – член, у 1942–1948 рр. – помічник голови Військової колегії Верховного Суду СРСР. З 1948 р. у відставці.

5 Галенков Іван Спиридонович (1891–1980) – генерал-майор юстиції. У 1937–1938 рр. – член Військової колегії Верховного Суду СРСР. Депутат Верховної Ради УРСР першого скликання (1938).

6 ГДА СБУ (м. Миколаїв). Спр. 13951-с. Арк. 128–128зв.

7 Там само. Арк. 129.

8 Там само. Арк. 129зв.

О. Г. Бажан, В. А. Золотарьов

«ПРИ ПРОВЕДЕННІ ОПЕРАЦІЇ В 1937 РОЦІ… ПРАЦЮВАВ ПІД ТИСКОМ»
(Штрихи біографії коменданта УНКВС Миколаївської області Федора Удодова-Орлова)

У попередніх випусках науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією. Миколаївська область» докладно розглядалася доба «Великого терору» через призму діяльності начальника УНКВС по Миколаївській області у 1938 р. Петра Карамишева[1]. Маловивченим аспектом на сьогодні залишається проблема висвітлення політичних переслідувань радянською владою у 1937–1938 роках на районному рівні, з'ясування прізвищ конкретних виконавців низинної ланки «соціальної чистки», визначення управлінської вертикалі «Великим терором», хід та складові репресій на мікрорівні. Фокусування уваги на службовій діяльності начальника Аджамського районного відділу НКВС, тимчасово виконуючого обов'язки коменданта УНКВС по Миколаївській області Федора Удодова-Орлова в 1937–1938 роках дозволяють певною мірою відтворити механізм виконання «планових завдань» щодо виявлення та покарання так званих «ворогів народу» на «периферії».

Федір Павлович Удодов-Орлов народився 27 грудня 1895 року в селі Остра Лука Усохської волості Трубчевського повіту Орловської губернії (нині у складі Брянської області Російської Федерації) у багатодітній сім'ї пастуха Павла Трифоновича Удодова. Матеріальні нестатки (у власності батька та матері Євдокії Григорівни (наймичка у приватних господарствах) перебував лише житловий будинок, який був пристанищем для родини з 5 дітей) спонукали первістка Андрія Удодова виїхати на Донбас на заробітки, а Федора у семирічному віці податися у свинопаси. Після смерті батьків, улітку 1910 року, завдяки старшому брату Федір зумів влаштуватися на шахту № 21 Карповських копалень (кам'яновугільний рудник на території сучасного Петровського району м. Донецька). Внаслідок отриманої травми на виробництві у розпал літа 1914 року йому довелося змінити роботу коногона на чорнороба на місцевій залізниці. З початком Першої світової війни 18-річний юнак зголосився стати добровольцем Російської імператорської армії і в листо-

[1] Бажан О. Г., Золотарьов В. А. «Обличчя Великого терору»: сторінки біографії капітана державної безпеки П. В. Карамишева // Реабілітовані історією. Миколаївська область. Книга сьома / Миколаївський обласний центр пошукових досліджень та редакційно-видавничої діяльності. Миколаїв: Іліон, 2017. С. 67–83.

паді 1914 року отримав призначення до 137-го Сімферопольського запасного батальйону в місті Катеринославі, а через місяць у складі маршової роти вирушив на Південно-Західний фронт. 8 грудня 1914 р. Удодов потрапив до 184-го Варшавського піхотного полку, який тримав позиції в районі польського міста Кельце, а за 12 днів був зарахований до команди розвідників. У травні 1915 р. був поранений, після одужання повернувся у свій підрозділ, отримав звання унтер-офіцера. За захоплення полоненого отримав Георгієвську медаль 4-го ступеня, а за вдалу атаку 26 червня 1916 р. в районі м. Замостя був нагороджений Георгіївським хрестом 3 ступеня та підвищений у званні до старшого унтер-офіцера з правом командувати взводом. Після зречення царя Миколи II та під впливом революційних подій у Петрограді побратими Федора Павловича обирають його членом полкового комітету Ради солдатських депутатів. За відмову присягати Тимчасовому уряду та відкриту агітацію проти продовження наступальних дій російської армії в районі селища Торчин на Волині у липні 1917 року Удодова було заарештовано і засуджено польовим судом до смертної кари. Завдяки адвокатським здібностям штабс-капітана Завойтовського смертний вирок було замінено на відправку на фронт. У серпні 1917 року опальний унтер-офіцер повертається до свого бойового підрозділу.

Жовтневий переворот у Петрограді Удодов зустрів у якості помічника начальника команди піших розвідників 184-го Варшавського полку. У зв'язку з демобілізацією у січні 1918 року Удодов приїздить на Донбас, у розташування колишніх Карповських копалень, де в той час формується червоногвардійський загін для боротьби з козаками отамана Петра Краснова. На одному з червоногвардійських зібрань Федора Павловича обирають інструктором по вишколу червоногвардійців. Під час наступу в квітні 1918 р. українсько-німецьких військ на Донбасі червоногвардійці довірять колишньому фронтовику посаду командира невеличкого збройного загону, який захищав підступи до залізничної станції Волноваха.

Буремного 1918 року Удодов вступає до лав РКП(б). З приходом до влади в Україні гетьмана Павла Скоропадського за наказом Юзо-Макіївського партійного комітету РКП(б) Удодов опікувався налагодженням підпільної роботи серед шахтарів Карповських копалень. Викритий гетьманською державною вартою, Федір Удодов з травня до жовтня 1918 року перебував у тюрмі міста Бахмута. Після внесення грошової застави у розмірі 450 карбованців братами Андрієм і Аврамом він опинився на волі. В умовах послаблення гетьманського режиму Федір Павлович долучається до керівного ядра підпільного партизанського осередку, який мав би забезпечити успіх більшовицького повстання в межах міста Юзівки. З поваленням Гетьманату у грудні 1918 року Удодов разом з іншими бійцями партизанського загону приєднується до збройного формування під орудою Нестора Махна.

У численних автобіографіях, які зберігаються в його особовій справі, Федір Павлович по-різному викладав свою службу у махновців, що трагічним чином

вплинуло на його подальшу долю. Різняться між собою і свідчення старих більшовиків, які у 1950–1960-хх рр. виступили на його підтримку. Тому «махновський період» у житті Удодова ми подаємо за його спомінами та маємо певні сумніви в їхній достеменності.

Федір Павлович стверджував, що приєднався до армії Нестора Махна за завданням ЦК КП(б)У для «перетягування шляхом компрометації махновського командного складу кращих сил на нашу сторону»[1]. За «розкладницьку діяльність» махновці кинули його за ґрати і збиралися розстріляти. Смертного вироку він уникнув, імовірно, через заступництво бійців його загону або шляхом втечі з ув'язнення на залізничній станції Селидове. Згодом продовжив більшовицьку агітацію серед бійців махновського загону в районі залізничної станції Волноваха, на базі якого пізніше буде сформовано 13-й український полк.

Перебуваючи на посаді воєнкома 2-го батальйону 13-го українського полку, у боях поблизу Лідіївських рудників (шахти 2, 3, 7, 21, розташовані в районі Юзівки) у серпні 1919 року Удодов отримав тяжке поранення у ліву ногу, після чого опинився на лікуванні у Катеринославі (нині м. Дніпро), а згодом, після відступу РСЧА з України під натиском Збройних сил Півдня Росії, – у Москві. У жовтні 1919 р. за вказівкою ЦК КП(б)У Федора Удодова було направлено для підпільної роботи в лавах Революційної повстанської армії України (махновців) на теренах Придніпров'я. В останніх числах листопада 1919 р. Удодов дістався Катеринославщини, де оперували махновські частини. Під прізвищем «Борисов» він потрапляє до кулеметного полку під командуванням махновця Хоми Кожа. Зі свідчень Ф. Удодова, зазнавши провалу під час перебування в махновському загоні, який орудував неподалік міста Марганець, йому довелося на початку грудня 1919 року на панцерному автомобілі з частиною кулеметного полку спішно полишити територію, контрольовану повстанцями, і прибути у розпорядження Катеринославського губкому КП(б)У.

Через 20 років, 9 березня 1938 р., співробітники УНКВС по Миколаївській області повідомлять начальника відділу кадрів НКВС УРСР старшого лейтенанта державної безпеки Г. М. Кобизєва, що в «облікових матеріалах УДОДОВА-ОРЛОВА є низка розбіжностей:

1. В анкеті спеціального призначення 1935 року УДОДОВ-ОРЛОВ указує, що в 1919 р. за завданням ЦК КП(б)У служив у Махна у якості обозника, а в послужному списку 1936 року записано, що у 1919 р. за завданням ЦК служив у Махна на посаді начальника кулеметної команди і командира батальйону 13-го Українського махновського полку.
2. В автобіографії 1935 р. записано, що у 1919 р. був заарештований за підпільну роботу у Махна, засуджений до розстрілу, але звільнений членом партії Касминським, що служив у Махна, а в біографії 1926 р. написано, що з-під арешту був звільнений на вимогу махновських загонів, які йому симпатизували.

[1] Архів УСБУ в Миколаївській області. Ф. 3. Спр. 3385. Т. 1. Арк. 2.

3. У біографії 1935 р. написано, що наприкінці 1919 р., знаходячись у загоні Махна, був попереджений ад'ютантом Кубанської махновської дивізії про арешт, який планувався, сховався та пробирався на територію, зайняту Червоною Армією, а в біографії 1928 р. написано, що у січні 1920 р. разом із загоном махновців, підготовлених до здачі червоному командуванню, перейшов на бік Червоної Армії»[1].

Але повернемося у грудень 1919 р., у момент «третього пришестя» більшовиків в Україну, що супроводжувалося форсованим створенням каральних структур. За рекомендацією більшовицької партії у січні 1920 року Федір Удодов поповнив лави чекістів. Кар'єру в радянських органах державної безпеки він розпочав на посаді секретного помічника уповноваженого Катеринославської губернської надзвичайної комісії, у зв'язку з цим обирає для себе псевдо «Орлов».

Про початок своєї чекістської кар'єри Удодов згадував так: «У Катеринославській губ. ЧК з'явився до тов. Леплевського[2], який призначив мене начальником ударної групи по боротьбі з бандитизмом. 1920 року мною ліквідовано повністю із захопленням ватажків банд у селі Сурсько-Михайлівка колишнього царського поручника – банда Гладченка і колишнього царського полковника – банда Мелашка»[3].

У «Звіті Центрального Управління Надзвичайних Комісій при Раднаркомі України» за 1920 р. значна увага приділяється ліквідації отамана Михайла Васильовича Малашко (1882–1920), якого чекісти іменують Милашко. Останній «вміло ховався в селах. Сільською розвідкою було встановлено, що він ховається в селі Орлово-Карноухінської волості[4]. Щоб захопити його, Катеринославська ГЧК відрядила туди кінних розвідників з наказом доставити його негайно живим. Наказ був виконаний, і Милашко привезли до Катеринослава»[5]. За деякими даними, отаман на той час був хворий на тиф[6].

До речі, справу заарештованого у березні 1920 р. Трифона Федоровича Гладченка (1890–1920)[7] вів уповноважений 1-ї групи секретно-оперативної частини

---

[1] Архів УСБУ в Миколаївській області. Спр. 67909. Конверт з документами.

[2] Леплевський Ізраїль Мойсейович (1896–1938). Біографічний нарис про нього див.: Шаповал Ю. І., Пристайко В. І., Золотарьов В. А. ЧК-ГПУ-НКВД в Україні: особи, факти, документи. К.: Аграрис, 1997. С. 143–186.

[3] Архів УСБУ в Миколаївській обл. Спр. 67909. Конверт з документами.

[4] Карноухінської волості в Катеринославській губернії не існувало, а хутір Карноухівка належав до Діївської волості Катеринославського повіту.

[5] Отчет Центрального Управления Чрезвычайных Комиссий при Совнаркоме Украины за 1920 год. К 5-му Всеукраинскому съезду советов. Харьков: Типография Цупчрезком, 1921. С. 19–20.

[6] Коваль Р. Багряні жнива Української революції. Київ: Діокор, 2006. С. 161.

[7] Див. докладно про Т. Ф. Гладченка: Чабан М. П. Діячі Січеславської «Просвіти» (1905–1921). Бібліографічний словник. Дніпропетровськ: ІМА-Прес, 2002. С. 165–172; Чепурко О. О., Мельніченко Д. В. Історія створення та діяльності Катеринославської ГубНК (1919–1922 рр.). // Проблеми політичної історії України. 2017. Вип. 12. С. 151–166; Чепурко О. О. Архівно-слідча справа Трифона Гладченка як джерело з історії селянського повстанського руху // Проблеми політичної історії України. 2019. Вип. 14. С. 168–190.

Катеринославської губ. ЧК І. М. Леплевський[1]. Останній у своїй автобіографії зазначав: «…під моїм особистим керівництвом розроблялися та ліквідувалися наступні більш-менш значні справи:

1. Справа захоплення петлюрівського отамана Мелешка (так у документі. – *Авт.)*, якій здійснив 1920 р. наліт на Верхньодніпровськ.
2. Справа сподвижника Мелешка – Дякієвського, Буша, Орельської та інших.
3. Справа отамана Гладченка, який організував підпільні осередки для підняття повстання проти радянської влади…»[2]

Ізраїль Леплевський домігся від заарештованих осіб свідчень, які радянська пропаганда тривалий час використовувала для дискредитації повстанського руху. Так, чекіст С. С. Дукельський у своїй невиданій пропагандистській книзі «ЧК-ДПУ» писав, що «Милашко (так у документі. – *Авт.*)… був сміливий і хоробрий бандит… Головний сподвижник Милашка Дякієвський (колишній прапорщик) і дружина його Орельська (закінчила гімназію) на допиті показали, що Милашко під час нальоту на Верхньодніпровськ власноручно катував і вбивав мирних громадян. Права рука Милашка – Гладченко – особисто виколов очі захопленому ним співробітнику катеринославської губчека і, зв'язавши йому дротом ноги, закопав його живим у землю. У звірствах над мирним населенням Верхньодніпровська брав участь також Дякієвський, який називав себе на допитах анархістом»[3].

Захоплення Гладченка та Малашка увійшло в «золотий фонд» історії органів державної безпеки СРСР і неодноразово «оспівувалося» радянськими історикаами, але прізвища виконавців цієї операції не називалися[4]. Не згадується прізвище Удодова-Орлова і в численних повідомленнях про одну з найвідоміших чекістських операцій в Україні – справу «Всеукраїнського центрального повстанського комітету» (ВЦПК). Про свій особистий внесок у реалізацію цієї легендарної операції радянських органів держбезпеки Федір Павлович в автобіографії писав наступним чином: «1921 року мною викрита всеукраїнська біло-петлюрівська організація з вилученням центра в Києві на річці Ірпінь у складі полковника Чупилка[5], штабс-капітана Чупилка[6], чиновника київського «Арсеналу» Комаря і кур'єра Петлюри Днестро, який прибув з Польщі»[7] .

---

[1] Чепурко О. О. Архівно-слідча справа Трифона Гладченка як джерело з історії селянського повстанського руху. С 172.

[2] Шаповал Ю. І., Пристайко В. І., Золотарьов В. А. ЧК-ГПУ-НКВД в Україні... С. 145.

[3] Дукельський С. ЧК-ДПУ // Український історичний журнал. 1991. № 3. С.19–20.

[4] Див.: Повідомлення інформаційного відділу ВУЧК про ліквідацію повстанкомів в Україні // Коммунист. 1921. 7 авг.; Голинков Д. Л. Крушение антисоветского подполья в СССР. М.: Политиздат, 1978. Кн. 2. С. 138; Маймескулов Л. Н., Рогожкин А. И., Сташис В. В. Всеукраинская чрезвычайная комиссия (1918–1922). Харьков: Основа, 1990. С. 246.

[5] Чепилко Іван Йосипович (1880–28.08.1921) – голова ВЦПК, співробітник Київського губернського відділу народної освіти. Заарештований 21 червня 1921 р. в Ірпіні. Страчений.

[6] Чепилко Микола. Комендант ВЦПК, небіж І. Й. Чепілка, вбитий 21 червня 1921 р. в Ірпіні під час затримання.

[7] Архів УСБУ в Миколаївській обл. Спр. 67909. Конверт з документами.

У ході цієї чекістської операції було затримано понад 1000 осіб по всій Україні (колишні військовослужбовці Армії УНР, працівники державних установ, учителі). За постановою колегії Київської губ. ЧК від 28 серпня 1921 р. було розстріляно 39 осіб, з них 4 жінки, до ув'язнення в концентраційні табори на різні строки – 25 осіб, серед них 12 жінок. Трьома днями раніше за постановою колегії Катеринославської губ. ЧК із 114 заарештованих у справі було розстріляно 52 члени повстанкому, в т.ч. 28 представників інтелігенції, 15 селян, 4 робітників[1].

На згаданому засіданні колегії, 25 серпня 1921 р., начальник відділу управління Катеринославського губвиконкому Григорій Іванович Петровський запропонував «представити до нагороди товаришів, які працювали по розкриттю петлюрівської організації та вели цю справу по вилученню всіх причетних до неї». Колегія ухвалила порушити питання перед Катеринославським губернським виконавчим комітетом «про представлення тов. Іванова і тов. Орлова до ордена Червоного Прапора за розкриття цієї справи та видачі їм годинника і портсигара головою губ. ЧК. Затвердити, а також нагородити золотим годинником і портсигаром – тов. Асанова і тов. Леплевського за правильно обрану технічну постановку ведення слідства по цій справі»[2]. Клопотання про заохочення розглядалося досить довго, і лише 24 січня 1923 р. постановою президії Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету Удодов-Орлов був нагороджений орденом Червоного Прапора за № 12530[3].

Внаслідок успішно проведеної підопічними Федора Павловича чекістської оперативної гри в 1922 року вдалося знешкодити «законспіровану українську націоналістичну організацію» у м. Ігрені (неподалік від Катеринослава), керовану Черненком-Гулим. Для стимулювання Федора Павловича у подальшій боротьбі з петлюрівським підпіллям керівництво губ. ЧК вважало за потрібне вручити йому шкіряний костюм. Підставою для чергового нагородження Ф. Удодова-Орлова у 1923 році – срібним портсигаром – стало знешкодження ним підпільного махновського угруповання під орудою отамана Савви у Нижньодніпровську.

На початку січня 1923 року Ф. Удодов-Орлов був переведений до Подільського губвідділу ДПУ на аналогічну посаду – начальника ударної групи по боротьбі з бандитизмом. До Вінниці він прибув у складі команди нового начальника губвідділу ДПУ Ізраїля Мойсейовича Леплевського. На оперативній роботі набутий досвід розвідника Федору Павловичу знадобився дуже швидко. На честь п'ятиріччя існування органів ЧК-ДПУ УСРР і за знешкодження загону отамана Дзеничука[4] 23 лютого 1923 р. він був нагороджений срібним портсигаром. У 1925 р. за ліквідацію диверсійної групи Креницького в с. Гулях Могилів-

---

[1] Отчет Екатеринославской губернской чрезвычайной комиссии с 1 января 1920 г. по 1 ноября 1921 г. Днепропетровск, 1994. С. 154–155.

[2] Архів УСБУ в Миколаївській області. Ф. 3. Спр. 3385. Т. 2. Арк. 2.

[3] Там само. Арк. 3.

[4] В іншому документі – Зебинчук.

Подільської округи та за успішну боротьбу з контрабандою був нагороджений шкіряним костюмом[1].

Особисті заслуги в боротьбі з антирадянським повстанським рухом на Подніпров'ї та Поділлі на початку 1920-х ніяк не позначилися на кар'єрному зростанні Федора Удодова. Можливо, перепоною для просування по службі була відсутність у Федора Павловича освіти та невміння пристосуватися до нових умов, оскільки перебував під опікою впливового патрона – Ізраїля Леплевського. Останній про свого кращого «чистильника-вовкодава» не забував і невдовзі після свого призначення начальником Одеського окружного відділу ДПУ і, за сумісництвом, начальником 26-го Одеського прикордонного загону ОДПУ домігся призначення у грудні 1925 року Удодова контролером контрольно-пропускного пункту (КПП) ДПУ Одеса-порт[2]. Уже в листопаді наступного року Удодов отримав подяку від Леплевського за «викриття нового способу провозу контрабанди»[3].

Колегія ДПУ УСРР у день 10-ї річниці органів ВНК-ДПУ нагородила Удодова почесною бойовою зброєю – пістолетом «маузер» з надписом на золотій дощечці. Представив Федора Павловича до цієї нагороди Ізраїль Леплевський. Останній, отримавши улітку 1929 р. призначення до Харкова, не зумів працевлаштувати Удодова-Орлова у столиці України. За обставин, що склалися, Удодов-Орлов у листопаді 1929 р. вирушає на радянсько-польський кордон – служити контролером на КПП Шепетівка Славутського прикордонного загону ДПУ. У лютому-березні 1930 р. у складі військ ОДПУ Удодову-Орлову довелося брати участь у придушенні повстання селян Шепетівської округи (в ході зіткнень було вбито і поранено 49 селян, майже 2 тисячі заарештовано).

1 жовтня 1930 року Удодова-Орлова переводять на посаду уповноваженого по боротьбі з контрабандою Маріупольського міськвідділу ДПУ УСРР. В одній з перших службових атестацій зазначалося, що до роботи ставиться «сумлінно та з любов'ю… Внаслідок роботи систематично вилучається контрабанда, ще немає істотних результатів по виїмці самих контрабандистів»[4]. Здобутки оперативника в 1931 та 1933 роках у місті з величезним промисловим потенціалом були оцінені двома золотими годинниками.

Заповзятість у виконанні 1932 року наказу заступника голови ОДПУ Г. Ягоди про «взяття на облік усіх власників валюти й коштовностей» та вилучення оперативним шляхом наявної у населення портового міста валюти стало підставою для внесення прізвища Ф. Удодова-Орлова до наказу Колегії ДПУ УСРР № 155 про нагородження його срібним годинником[5].

---

1 Архів УСБУ в Миколаївській області. Ф. 3. Спр. 3385. Т. 2. Арк. 24.
2 Там само. Т. 1. Арк. 13зв.
3 Там само. Арк. 16.
4 Там само. Т. 2. Арк. 9.
5 Там само. Т. 1. Арк. 4.

4 грудня 1932 р. на Україну прибув у якості особливо уповноваженого ОДПУ по Україні заступник голови ОДПУ СРСР В. А. Балицький «з метою швидкого поліпшення роботи органів ДПУ». В його розпорядження був відряджений начальник особливого відділу ОДПУ СРСР І. М. Леплевський[1]. Після візиту останнього до Одеси був усунутий з посади, а згодом засуджений за ст. 56-24, 97 Карного кодексу України до 3-х років позбавлення волі начальник місцевого обласного відділу ДПУ Ю. М. Перцов[2] за «привласнення золота і коштовностей на суму 17.000 карбованців золотом, використання свого службового становища для провезення через кордон контрабандних товарів, незаконного звільнення з-під варти валютника Грінберга та знищення слідчих справ на валютників»[3].

Після втрати посади Ю. М. Перцовим почалася докорінна зміна керівництва Одеського обласного відділу ДПУ: начальником облвідділу був призначений Х. Я. Леонюк (з посади другого заступника голови ДПУ УСРР)[4]; першим заступником начальника облвідділу Я. З. Камінський (з посади заступника начальника Київського облвідділу ДПУ)[5]; другим заступником начальника облвідділу і за сумісництвом начальником особливого відділу – Г. А. Клювгант-Гришин (з посади 2-го заступника начальника Дніпропетровського облвідділу ДПУ)[6]; начальником економічного відділу – Д. В. Орлов-Подольський (з посади начальника 2-го відділу економічного управління ДПУ УСРР); начальником секретно-політичного відділу – Г. Б. Загорський (з посади заступника начальника Чернігівського облвідділу ДПУ); начальником іноземного відділу – В. М. Пескер-Пескарьов (з посади т.в.о. начальника іноземного відділку особливого відділу ДПУ УСРР). Відбулися суттєві зміни серед співробітників середньої та нижньої ланки. В рамках «зміцнення» Одеського облвідділу ДПУ варто розглядати призначення 6 січня 1933 року Удодова-Орлова заступником начальника політвідділу по ОДПУ Каховської машинно-тракторної станції (МТС) Одеської області[7]. Федір Павлович знав новопризначеного керівника Одеського обласного відділу ДПУ Хому Леонюка з весни 1920 р., коли той відповідав у Катеринославській губ. ЧК за боротьбу з отаманом Малашком[8].

---

[1] ГДА СБУ (м. Київ). Ф. 13. Спр. 408. Т. 4. Арк. 84.

[2] Архів УСБУ в Одеській області. Спр. 9911-п. Т. 1. Арк. 150.

[3] Там само. Арк. 149.

[4] Біографічний нарис про Х. Я. Леонюка див: Золотарьов В. А. Один із головних організаторів голодомору (Невідомі сторінки біографії генерал-майора Х. Я. Леонюка) / Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри: збірка наукових праць. Херсон: ФОП Грінь Д. С., 2017. С. 142–149.

[5] Біографічний нарис про Я. З. Камінського див.: Золотарьов В. Заручник системи Я. Камінський // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. 1998. № 1/2. С. 286–304.

[6] Біографічний нарис про Г. А. Клювганта-Гришина див.: Золотарьов В. Жертва «беріївської відлиги»: сторінки біографії капітана державної безпеки Григорія Аркадійовича Клювганта-Гришина // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. 2014. № 2. С. 407–442.

[7] Архів УСБУ в Миколаївській області. Ф. 3. Спр. 3385. Т. 1. Арк. 13зв.

[8] Коваль р. Багряні жнива Української революції… С. 160.

Рішення про створення політвідділів МТС було прийняте на VIII об'єднаному Пленумі ЦК і ЦКК ВКП(б), який проходив у Москві 7–12 січня 1933 р. Політвідділи МТС були наділені повноваженнями політичних, господарських органів, а у начальника політвідділу було два заступники – з партійно-масової роботи та з ОДПУ. В спеціальній директиві ДПУ УСРР і політичного сектору МТС Наркомзему УСРР від 17 червня 1933 р. роз'яснювалося, що заступники начальника політвідділу ОДПУ, «маючи головне завдання – агентурне виявлення та своєчасну ліквідацію контрреволюційного активу й антирадянських елементів у МТС і колгоспах, які вони обслуговують, проводять свою роботу в тісному контакті з начальником політвідділу, якому вони цілковито підлягають». У той же час підкреслювалося, що заступники по ДПУ зберігають повну самостійність в оперативній роботі, про результати якої вони повинні в усній формі інформувати начальників політвідділів. Останнім наказувалося враховувати специфіку чекістської роботи[1].

Для заступників начальників політвідділу МТС по ОГПУ влаштовувалися спеціальні курси підвищення кваліфікації, або, як тоді говорили, – «перепідготовки». У грудні 1933 р. – січні 1934 р. такі курси при Одеському обласному відділі ДПУ проходив і Удодов-Орлов. Під час навчання виявив себе посидючим, уважним, дисциплінованим і витриманим курсантом. Ось тільки знаннями не вражав, отримавши випускні оцінки з курсів: чекістський цикл – добре; соціалістична реконструкція та партійно-масова робота – цілком задовільно; механізація сільського господарства – задовільно; агротехніка – цілком задовільно; тваринництво – цілком задовільно, військова справа – задовільно. «В цілому курс закінчив з оцінкою "цілком задовільно"»[2].

На цій посаді, судячи зі службової атестації за листопад 1934 року, Удодов-Орлов «викрив 2 куркульських контрреволюційних угруповання, а також провів ряд слідчих справ… Масовою мережею в основному охоплені провідні колгоспи на 50%, наявна мережа працює задовільно. Агентури взагалі не має… Якість інформації не зовсім задовільна у зв'язку зі слабкою проробкою агентурних матеріалів»[3].

Через рік, за погодженням ЦК КП(б)У, він опиняється в кріслі начальника політвідділу МТС у селищі Мала Виска (нині у складі Кіровоградської області). 2 лютого 1935 року Удодова-Орлова Одеським обкомом КП(б)У було затверджено директором Очаківської машинно-тракторної станції, однак очолювати державне підприємство, що забезпечувало колгоспи сільськогосподарською технікою, йому судилося недовго.

---

[1] Зеленин И. Е. Политотделы МТС – продолжение политики «чрезвычайщины» (1933–1934 гг.) // Отечественная история. 1992 № 6. Режим доступу: // http://annales.info/rus/small/politmts.htm.

[2] Архів УСБУ в Миколаївській області. Ф. 3. Спр. 3385. Т. 2. Арк. непронумерований.

[3] Архів УСБУ в Миколаївській області. Ф. 3. Спр. 67909. Арк. 16.

Вже за 20 днів партійне керівництво Одеської області (за клопотанням начальника Одеського обласного відділу НКВС Хоми Леонюка) затвердило Удодова-Орлова начальником райвідділу НКВС Аджамського району. У березні 1936 року йому було присвоєно звання лейтенанта державної безпеки.

Упродовж 1935 р. і по лютий 1938 р. лейтенант державної безпеки Удодов-Орлов порушив 35 кримінальних справ проти колгоспників, які в минулому були «активними біло-петлюрівцями та махновцями» і розкрив контрреволюційну групу релігійного спрямування у селі Клинці Аджамського району на чолі зі священиком Симковим. Із розростанням масових репресивних акцій у 1937–1938 роках за наказом Удодова-Орлова було заарештовано Меркурія Гребенчука, Купріяна Самикова, Леонтіна Студнікова, Макара Чумака, звинувачених в антирадянській агітації; священика Петра Василакія; Андрія Довгаленка як учасника повстання Н. Григор'єва; Семена Назаренка за зв'язок з німецькими каральними органами в 1918 році[1].

Специфіку ведення досудового слідства Федором Удодовим-Орловим описала колишній другий секретар Аджамського райкому КП(б)У Хая Бенціонівна Фішер (1903–?), яка опинилася за ґратами наприкінці серпня 1937 року за нібито шпигунську діяльність на користь Румунії: «…на першому допиті Орлов заповнив на мене анкету з усіма соцдемографічними даними і, не висунувши мені ніякого звинувачення, відправив мене в камеру, де я без допитів знаходилася більше двох місяців. Викликавши мене через два з лишнім місяці на другий допит, Орлов почав мене залякувати і погрожував розстріляти, вимагаючи, щоб я підписала складений ним протокол… У процесі мого допиту на столі у Орлова лежав револьвер, яким він мені під час допиту погрожував… У ході слідства Орлов до мене фізичних методів впливу не застосовував, крім погроз, залякування, а також ображаючи нецензурними словами»[2].

Діяльність Удодова-Орлова на початковій стадії «Великого терору» начальником міжрайонної групи лейтенантом державної безпеки М. Г. Шевченком (у 1937–1938 рр. – начальник Кіровського міськвідділу НКВС) була охарактеризована вкрай стримано. В атестації за період з 1 липня 1937 р. по 1 січня 1938 р. начальника Аджамського райвідділу НКВС Удодова-Орлова зокрема зазначалося: «За час операції Районним відділом заведено ряд заслуговуючих на увагу справ, що викривають к.-р. підпілля по с.-р., церковниках та сектантах. Поряд з цим заарештовано і засуджено ряд осіб по польській та румунській лініях, які зізналися в проведенні шпигунської діяльності, у зв'язках з консульствами. Особисто т. ОРЛОВИМ заведені такі справи: 1) дві групові справи на церковників у кількості 9 осіб, з яких 4 засуджені по 1-й категорії; 2) повстанська справа на 3 особи – проходили три брати УСНАКИ, засуджені по 1-й категорії; 3) групова справа на 5 осіб сектантів, які проводили активну к.-р. діяльність, засуджені по

[1] Архів УСБУ в Миколаївській області. Ф. 3. Спр. 67909. Арк. 254.

[2] Там само. Арк. 294зв.–304.

1-й категорії; 4) чотири справи по польській та румунській лініях, представлені для розгляду в особовому порядку, згідно з наказом НКВС СРСР № 00485. Всього райвідділом проведено справ на 160 осіб, з яких по 1-й категорії засуджено до 50 осіб. Тов. ОРЛОВ може працювати непогано, однак плановості в роботі немає, працює ривками, під тиском, не зовсім дисциплінований»[1]. При проведенні операції в 1937 році поряд з досягненнями в оперативно-слідчій роботі… працював під тиском»[2]. Проте таке формулювання не завадило Ф. Удодову-Орлову з нагоди XX річниці ВЧК-ДПУ-НКВС отримати цінний подарунок – фотоапарат ФЕД від наркома внутрішніх справ УРСР комісара державної безпеки 2-го рангу І. М. Леплевського[3].

1 лютого 1938 року Ф. Удодова-Орлова перевели до обласного управління НКВС по Миколаївській області на посаду коменданта, де він не тільки керував підготовкою до страти, але і власноручно розстрілював засуджених на смерть. Про це безпосередньо свідчив на допиті у 1939 р. Ф. А. Крюковський[4]. На питання слідчого: «Хто приводив вироки у виконання?» – він відповів: «В основному виконували вироки я, Крюковський, по Херсону – комендант міського відділу Павленко, по Кіровограду (в 1934–1939 рр. – Кірово. – *Авт.*) – комендант міського відділу Пугач, по Миколаєву виконував вироки й Орлов – колишній комендант УНКВС»[5]. До речі, на сленгу Удодова-Орлова вираз «буде тобі 7,5 копійок» означав розстріл[6].

Перебуваючи на посаді коменданта, Удодов-Орлов не лише переймався процедурою виконання смертних вироків, а й опікувався побутом арештованих. Після його доповідей начальнику УНКВС по Миколаївській області Й. Б. Фішеру за допомогою талонів було покращене харчування арештованих, яке у лютому-березні через зловживання працівників кухні та вахтерів було дуже поганим[7], а самих в'язнів припинили поміщати в окремі тісні кабінки[8].

Поки комендант розбирався з недоліками в роботі УНКВС, відділ кадрів «розбирався» з його «дочекістським минулим»: запити були відправлені до: Центрального військово-історичного архіву з приводу служби Удодова у царській армії; Макіївського міського відділу НКВС Донецької області про наявність компрометуючих матеріалів під час його роботи на шахті у 1910–1914 рр.; Артемівсь-

---

1 Архів УСБУ в Миколаївській області. Ф. 3. Спр. 3385. Т. 2. Арк. 39.

2 Там само. Спр. 67909. Арк. 266.

3 Там само. Спр. 3385. Т. 2. Арк. 1.

4 Крюковський Федір Адамович (1906–?). Народився у селі Рижки Київської губернії. Українець. Освіта – 7 класів. Член ВКП(б) з 1931 р. Був батракам, у 1921–1928 рр. – член комуни. У 1928–1929 рр. служив у РСЧА. З 1931 р. працював у Миколаївському міському відділі ДПУ. З осені 1937 р. – комендант УНКВС по Миколаївській області. 14 серпня 1938 р. нагороджений знаком почесного працівника ВЧК-ДПУ (XV).

5 Архів УСБУ в Миколаївській області. Спр. 13025. Т. 5. Арк. 259.

6 Там само. Спр. 67909. Арк. 147зв.

7 Там само. Арк. 145.

8 Там само. Арк. 145зв.

кого міського відділу НКВС про деталі перебування в гетьманській буцегарні у 1918 р.[1] До того ж пильні миколаївські кадровики виявили низку розбіжностей в автобіографічних свідченнях Федора Павловича, які стосувалися його перебування в Революційній повстанській армії Нестора Махна, і повідомили про це в Київ. 21 березня 1938 року з санкції наркома внутрішніх справ УРСР О. Успенського Федора Павловича Удодова-Орлова було заарештовано в будівлі облуправління НКВС за те, що «в роки громадянської війни служив у банді Махна на командних посадах і є учасником махновської повстанської організації»[2]. Згодом йому буде інкриміновано «систематичні пияцтва з підлеглим йому апаратом, внаслідок чого була здійснена розтрата державних коштів (3900 крб.)»[3].

Оперуповноважений 3-го (контррозвідувального) відділу УДБ Миколаївського обласного відділу НКВС Василь Коренєв усілякими способами прагнув домогтися від Удодова-Орлова «щиросердних» зізнань та детального опису про власну участь у махновському русі. За свідченнями Удодова-Орлова, викладеними ним у скарзі Генеральному Прокурору СРСР 13 березня 1940 року, «Коренєв з 13 квітня по 18 квітня 1938 року організував конвеєрний допит… для чого посадив мене без права рухатися, відпочивати та спати на стілець у своєму кабінеті, при наявності спеціального вартового-вахтера Миколаївського обласного УНКВС гр. Квітковського із вказівкою останньому не давати мені спати та рухатися у приміщенні, у такому стані Коренєв мене протримав шість діб. Позбувшись людського мислення, я був змушений підписати усі завчасно заготовлені протоколи допитів Коренєвим»[4].

Тим часом Миколаївський міськком КП(б)У своїм рішенням від 13 травня 1938 року виключив опального Удодова-Орлова з лав ВКП(б) як «ворога народу, репресованого органами НКВС»[5].

7 серпня 1938 року виїзна сесія Військового трибуналу Прикордонних та Внутрішніх військ НКВС УРСР у місті Миколаєві в приміщенні УНКВС у закритому режимі розглянула справу Удодова-Орлова і визнала «винним у тому, що, бажаючи поступити на роботу до органів держбезпеки, приховав свої автобіографічні дані про перебування в бандах Махна… Працюючи начальником Аджамського районного відділу НКВС, систематично пиячив із підлеглими, а протягом 1937–1938 рр. допустив розтрату співробітниками відділу Сахновським та Ігнатом Пилявським грошей на суму 3900 карбованців, чим дискредитував себе в очах підлеглих… У той же період сфальсифікував свідчення свідків у справі громадянки Фішер. Будучи заарештованим і знаходячись у камері разом з іншими в'язнями у червні 1938 р., розповідав про роботу НКВС відомості, які не підлягали оголо-

---

1 Архів УСБУ в Миколаївській області. Ф. 3. Спр. 3385. Т. 3. Арк. 3–14.
2 Там само. Арк. 1.
3 Там само. Арк. 12, 270.
4 Там само. Арк. 242зв.
5 Там само. Арк. 202.

шенню» (Удодов-Орлов роз'ясняв сусідам по камері, які судові органи можуть їх судити)[1] .

Військовий трибунал засудив Удодова-Орлова на підставі ст. 54-10 ч. 1, 101, 180 ч. II та 206-17 п. «а» КК УРСР до 7 років позбавлення волі у виправно-трудових таборах та позбавив звання «лейтенант державної безпеки». Після прибуття у серпні 1938 року до виправно-трудового табору № 4 поблизу селища Перебори (Волгобуд) Удодов-Орлов звернувся до Верховного Суду СРСР з оскарженням вироку. У січні 1939 року Військова колегія Верховного Суду СРСР у порядку касаційної скарги термін покарання для Удодова-Орлова скоротила до 4 років позбавлення волі та виключила з низки обвинувачень статтю 54-10 КК УРСР.

У розпал німецько-радянської війни Удодов-Орлов у серпні 1941 р. опинився на волі та вирушив на Донбас, де колись промайнуло його дитинство та юність. Влаштувався на роботу в шахту № 10 «Чекіст» Петровського рудника, в якій пропрацював до моменту окупації міста Сталіно (нині – Донецьк) військами вермахту. 18 жовтня 1941 року Удодов-Орлов добровільно пішов на фронт. Незважаючи на отримане важке поранення, в ході якого частково втратив зір, Удодов пробув у лавах Радянської Армії до 1946 року. Повернувшись до Сталіно, в часи хрущовської відлиги став домагатися поновлення в лавах компартії України та реабілітації у кримінальній справі 1938 року. Військовий прокурор відділу Головної військової прокуратури майор юстиції Дікарьов, розглянувши матеріали архівно-слідчої справи, у березні 1959 року скаргу Удодова-Орлова про реабілітацію залишив без задоволення[2]. Причетність до масових політичних репресій у часи «Великого терору» стала підставою для відмови і в часи горбачовської відлиги.

Помер Федір Павлович 1972 року в Слов'янську Донецької області у будинку для людей похилого віку[3].

---

1 Архів УСБУ в Миколаївській області. Ф. 3. Спр. 67909. Арк. 153–157.

2 Там само. Арк. 306.

3 Там само. Спр. 3385. Т. 4. Арк. 2.

О. П. Тригуб

РОДИНА МАРГЕЛІС – ЖЕРТВИ «ГРЕЦЬКОЇ ОПЕРАЦІЇ» 1937–1938 рр. (До історії проведення «національних» операцій на Миколаївщині у часи «Великого терору»)

Незважаючи на те, що в Україні вже майже 30 років проводяться системні дослідження з вивчення репресій, до цих пір не було створено узагальнюючої праці з проведення «грецької операції» як у межах України, так і в регіональному розрізі щодо Північного Причорномор'я (єдиною роботою тут виступає книга І. Голобородько[1], яка більше належить до книг-реквіємів, ніж до наукової продукції). Водночас існують окремі розрізнені роботи, де тим чи іншим чином згадується проведення даної операції на Миколаївщині або розкривається її хід на матеріалах Північного Приазов'я. Серед подібних робіт необхідно відзначити класика, автора низки робіт з історії радянських греків Івана Джуху. Одна з його робіт присвячена маріупольським грекам і в загальних рисах створює уявлення про проведення зазначеної операції на території України[2], а загальносоюзний аспект показаний автором у більш ранній роботі[3]. Проблемі репресій щодо греків на Донбасі присвятив свою роботу донецький історик В. Нікольський[4]. У загальних рисах, обмежившись двома сторінками, питання «грецької операції» на Півдні України окреслив український фахівець з питань репресій Микола Шитюк[5]. Однією з останніх є робота автора, яка надає узагальнений аспект «грецької операції» на основі звітів репресивних органів та окреслює окремі долі репресованих греків Миколаївщини[6]. Саме це й підштовхнуло автора до висвітлення «грецької операції» в області на прикладі миколаївської родини Маргеліс, оскільки кількість репресованих представників цієї родини є найбільшою серед усіх постраждалих грецьких сімей краю.

11 грудня 1937 р. в усі республіканські, крайові й обласні управління НКВС надійшла директива № 50215 наркома внутрішніх справ СРСР М. І. Єжова, в якій була визначена дата – 15 грудня, коли необхідно було «одночасно у всіх республіках, краях і областях провести арешти всіх греків, підозрюваних у шпигунській, диверсійній, повстанській і націоналістичній антирадянській роботі», а також

---

[1] Голобородько И. Национальность: грек. Виновен! Одесса: Студия «Негоциант», 2005.

[2] Джуха И. «Греческая операция» НКВД в Украине. Книга Памяти мариупольских греков (жертвы греческой операции НКВД). СПб.: Алетейя, 2017.

[3] Джуха И. Греческая операция: история репрессий против греков в СССР. СПб.: Алетейя, 2006.

[4] Книга пам'яті греків України / В. Нікольський та ін. Донецьк: Вид-во КП «Регіон», 2005.

[5] Шитюк М. М. Масові репресії проти населення Півдня України в 20-ті – 50-ті роки XX століття. Київ: Тетра, 2000. С. 337–339.

[6] Тригуб О. «Грецька операція» 1937–1938 рр. на Миколаївщині: окремі сторінки людських доль // «Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження»: збірка наукових матеріалів XI Миколаївської обласної краєзнавчої конференції (Миколаїв, 24–25 жовтня 2019 р.). Миколаїв: Іліон, 2019. С. 57–59.

визначалися категорії громадян, які підлягають «вилученню»: а) ті, що перебувають на оперативному обліку і розробляються; б) колишні великі торговці, спекулянти, контрабандисти та валютники; в) греки, які ведуть активну антирадянську націоналістичну роботу, насамперед із середовища розкуркулених, а також усі, хто переховувався від розкуркулення; г) політемігранти з Греції та всі греки, що нелегально прибули до СРСР, незалежно від країни, з якої вони прибули; д) всі осілі на території СРСР греки, так звані закордонні агенти ІНО НКВС та розвідувального управління РСЧА. При цьому з «розгортанням операції» рекомендувалося «проводити енергійну слідчу роботу з метою вичерпуючого розкриття усіх осередків і ліній шпигунсько-диверсійної, повстанської і націоналістичної роботи грецької розвідки»[1].

Внаслідок виконання директиви в усіх містах і районах СРСР одночасно почалися арешти грецького населення, переважно чоловічої статі. Згідно зі звітом по «грецькій операції», у Миколаївській області за період до 10 січня 1938 р. було заарештовано 92 особи, 44 з яких були грецько-підданими. За обвинуваченням вони поділялися на: агентів грецької розвідки – 36, учасників контрреволюційних повстанських організацій – 37, антирадянський і націоналістичний елемент – 19 осіб[2].

У перший же день загальносоюзної операції, в ніч з 14 на 15 грудня 1937 р., були заарештовані майже всі дорослі чоловіки великої родини Маргелісів: Дмитро Панайотович (1866 р.н.) та Андрій Дмитрович (1895 р.н.), Спиридон Панайотович (1873 р.н.), Василь Панайотович (1885 р.н.) і Панайот Васильович (1916 р.н.). При цьому на кожного з них було запроваджено окрему справу. Хотілося б зазначити, що четвертий син Панайота Маргеліса, Георгій, залишився у Греції і працював різноробом в Афінах.

Брати Маргеліси – Дмитро, Спиридон і Василь – потрапили у поле зору чекістів ще до офіційного початку операції. Протягом 12–13 грудня усіх трьох було звинувачено у «проведенні розвідувальної діяльності на користь однієї з буржуазних держав». При цьому шляхи цієї розвідувальної роботи у кожного були свої. Так, Василь Маргеліс був поваром у ресторані і там зв'язався з іноземними моряками, через яких, на думку чекістів, і контактував з іноземною розвідкою. Спиридон – сторож пивного бару, але теж встигав «проводити розвідувальну діяльність», а Дмитро, сторож «Електромережі», був просто «причетним» до цієї справи[3]. Розглянемо ключових фігурантів уважніше.

Маргеліс Дмитро Панайотович, який був найстаршим серед братів, народився у жовтні 1866 р. в с. Ніколі на грецькому острові Левкас (Левкада) в Іонічному морі у сім'ї грецького селянина, освіти не мав. Після імміграції до Росії (до 1895 р.) працював кухарем (разом з братами Маргелісами утримував кафе-ресторан), а за радянської влади спочатку працював кухарем, а опісля був сторо-

---

1 Тригуб О. «Грецька операція» 1937–1938 рр. на Миколаївщині… С. 58.

2 ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 319. Арк. 20.

3 ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3154. Арк. 1; Спр. 3157. Арк. 1; Спр. 3155. Арк. 1.

жем на різних підприємствах. На час арешту – сторож «Електромережі» у м. Миколаєві. Мав сина Андрія (1895 р.н.).

У ніч 14–15 грудня 1937 р. Дмитро Маргеліс був заарештований, але лише 25 грудня його було оформлено як обвинуваченого у шпигунстві[1]. Для цього його двічі допитали (21–22 грудня 1937 р.) і, долучивши до справи витяги з допитів Андрія Дмитровича Маргеліса та Зонаса Івановича Барбариго, було сформовано звинувачувальний висновок.

На першому ж допиті Д. Маргеліс визнав себе винним у тому, що «в 1919 р., коли Миколаїв був зайнятий грецькими окупаційними військами, я брав участь у роботі грецької контррозвідки. На той час я був господарем кафе-ресторану, до мене часто приходили мешканці м. Миколаєва, яких я знав як таких, що співчували радянській владі, брали участь у радянських демонстраціях, я негайно ставив до відома державну варту…».

І навіть більше, підтверджуючи свою антирадянську діяльність: «Будучи антирадянськи й націоналістично налаштованим, до дня мого арешту я систематично займався антирадянською роботою, я проводив агітацію серед населення грецького прошарку проти заходів партії й уряду, які вони проводили. У 1931 р. мною були отримані з Греції контрреволюційні газети, я їх розповсюджував серед греків. Завжди висловлював надію на поразку радянської влади у майбутній війні та захоплення України Німеччиною й ін. контрреволюційні розмови».

Підтвердив заарештований і шпигунську діяльність: «У 1933 р., м-ця не пам'ятаю, після повернення з Москви від грецької місії Барбариго Заніса Івановича… [він] став мене обробляти вступити до якоїсь організації, яка буде організовано захищати інтереси іноземно-підданих греків, через грецьку місію… я дав згоду вступити до цієї організації». До кола новозавербованого «агента» входило «збирати відомості про недоліки роботи електромережі, про наявність стратегічних мостів, будучи у чергах, цікавитися настроями робітників і які бувають антирадянські розмови, довідуватися, які вантажі відправляються до Туреччини з воєнних заводів, які та кількість суден, спущених у море». І, як висновок, «визнаю, що я свідомо, систематично займався шпигунською діяльністю на користь грецької розвідки»[2].

Для того, щоб остаточно сформувати «справу», 23 грудня 1937 р. було допитано сина – Андрія Дмитровича, який «підтвердив» наявність контрреволюційної шпигунської організації, у центрі якої був З. Барбариго й актив Грецької церкви м. Миколаєва.

Остаточну крапку у слідчих діях поставив сам Занос Барбариго, який досить активно «зливав» чекістам інформацію про всіх своїх знайомих греків, чим давав необхідний матеріал для створення органами держбезпеки міфічної «грецької шпигунсько-націоналістичної організації» (тож і не дивно, оскільки З. Барбариго був таємним співробітником НКВС, завербованим Миколаївським міським відділом

---

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3155. Арк. 7.

[2] Там само. Арк. 8–11.

ДПУ-НКВС у 1933 р., і працював до 1936 р. під псевдо «Хитрый». Це й врятувало йому життя шляхом заслання до Північного Казахстану на 5 років[1]).

У своєму допиті від 27 грудня 1937 р. З. Барбариго на питання про «контрреволюційну та шпигунську діяльність» братів Маргеліс свідчив:

«У 1919 р., коли Миколаїв був зайнятий грецькими окупаційними військами, Маргеліс Дмитро Панайотович мав свій ресторан-кафе, при якому був великий двір. У цьому дворі були розташовані білогвардійські окупаційні грецькі частини. Мені приходилося неодноразово заходити до кафе в особистих справах, і я бачив, як там Маргеліс Дмитро й Ікономіді Ангел разом сиділи за столом. Про що вони бесідували, мені не було відомо, але я знаю, що Маргеліс Дмитро через грецьке офіцерство був зв'язаний з Миколаївською Державною вартою. Він мені особисто говорив, що скоро більшовикам буде кінець, оскільки хто підозрілий приходив до кафе, він негайно ставив до відома охранку, тобто Державну варту. У цьому Маргелісу Дмитру й Ікономіді велику допомогу у зрадництві надавав Маргеліс Спиридон, Василь і син Дмитра – Андрій. Чимало людей, що були віддані радянській владі та служили у Червоній Армії, за їх доносом заарештовувалися та піддавалися суду.

Під час відступу білогреків за кордон разом з ними, боячись бути покараними радянською владою за зрадницьку контрреволюційну діяльність, відступили, точніше, втекли до Греції, – Ікономіді Ангел Апостолович, Маргеліс Дмитро Панайотович, Маргеліс Василь Панайотович і Маргеліс Андрій Дмитрович, а Маргеліс Спиридон переховувався у м. Миколаєві. Після заняття білогвардійськими частинами Врангеля м. Миколаєва всі вони повернулися назад, і, будучи озлобленими за відібране у них кафе-ресторан і майно, Маргеліс все більше посилював свою контрреволюційно-зрадницьку діяльність, підтримуючи зв'язок з Державною вартою за допомогою своїх братів Василя, Спиридона та сина Андрія.

Після закінчення громадянської війни усі троє Маргеліс – Дмитро, Спиридон і Василь – були систематично пов'язані з греками іноземних грецьких суден, я їх неодноразово бачив сидячими з Маргеліс Спиридоном у пивній. Мені при зустрічах Маргеліс Спиридон розповідав про те, що греки іноземних суден цікавилися становищем робітників, продукцією, що випускалася заводами оборонного значення, та ставленням радянської влади до грецько-підданих греків. Ці відомості він їм повідомляв у явно провокаційному характері. Як Спиридон, так і його брати, Дмитро і Василь, вкрай контрреволюційно налаштовані люди, завжди висловлюють пораженські настрої, очікують захоплення влади на Україні Німеччиною. Вони це вважають звільненням іноземно-підданих греків від більшовицького гніту, наносячи при цьому "площадные оскорбления" на адресу радянської влади»[2].

Це був «контрольний постріл» у справі, й напередодні Нового року слідчий підвів риску, сформулювавши звинувачувальний висновок, де, зокрема, зазначив, що Д. П. Маргеліс: «а) був учасником к.-р. шпигунсько-націоналістичної організації;

---

[1] Тригуб О. «Грецька операція» 1937–1938 рр. на Миколаївщині… С. 59.

[2] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3155. Арк. 24.

б) проводив шпигунську роботу на користь однієї з іноземних держав; в) відвідував к.-р. зборища; г) проводив к.-р. націоналістичну пропаганду, розповсюджуючи фашистські газети; д) перебував на службі у розвідці окупаційних військ однієї з іноземних держав» (ст. 54-6 і 54-10 КК УРСР) і пропонував направити справу «згідно з наказом № 00485 на розгляд НКВС СРСР в особливому порядку»[1].

Одночасно з батьком був заарештований і син Дмитра – Андрій Дмитрович Маргеліс. Народився він уже в Миколаєві 30 листопада 1895 р. Закінчив комерційне училище (можливо, гімназію), отримавши повну середню освіту, що дало йому можливість працювати бухгалтером (за професією був бухгалтер-статист). На момент арешту працював статистом Міськжитлобуду. З сімейним життям у Андрія Дмитровича не склалося, оскільки з дружиною він розлучився і дітей не мав.

Імовірно, Андрій піддався значному фізичному тиску, оскільки, не витримавши знущань, під диктовку слідчого (цей висновок зроблено на основі аналізу протоколів свідчень усіх заарештованих Маргелісів) написав заяву про каяття. Для розуміння змісту обвинувачення ми наведемо його майже цілком мовою оригіналу (явні помилки та скорочення виправлені).

«Начальнику Областного Управления НКВД Капитану Госбезопасности тов. Фишеру [от] Маргелиса Андрея Дмитриевича. Заявление.

Решил со всей откровенностью чистосердечно сознаться о своей контрреволюционной и шпионской деятельности, которую я проводил на протяжении многих лет. Она выражается в следующем: еще в 1919 году во время захвата греческими оккупационными войсками г. Николаева, будучи в то время еще контрреволюционно [и] националистически настроенный человек, был тесно связан с греческим консулом г. Николаева Зигомала, который тогда меня и моего отца завербовал для провокаторской контрреволюционной работы. Мой отец, будучи в то время владельцем кафе-столовой, использовал ее при моем участии для выявления людей, сочувствовавших советской власти, и своевременно об этом мы ставили в известность существовавшей в г. Николаеве государственной страже. Все замеченные люди в революционной деятельности нами предавались, которые понесли соответствующее наказание, фамилии коих не помню.

Во время отступления греческой оккупационной армии консул, мой отец и я бежали в Грецию в гор. Салоники. Там мы проживали 5 месяцев, т.е. до захвата Николаева белогвардейскими войсками генерала Врангеля, где проживали до нашего ареста.

Меня в 1935 году завербовал для шпионской работы Барбариго у себя дома, во время проведения бухгалтерских операций по церковным делам, зная мои контрреволюционные националистические убеждения, стал откровенно мне доказывать о том, что Советская власть делает неверно, оскорбляет чувство человека, что надо с этим явлением бороться организованно и об этом сообщать Греческой Миссии в Москве о том, что над нами, т.е. над греками иностранноподданными, издеваются. И тут мне заявил, что будучи в консульстве, секретарь

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3155. Арк. 27.

Миссии интересовался положением греков и отношением к ним власти и просил по возможности сообщать ему некоторые сведения о работе местных заводов оборонного значения. Когда я ему ответил, что такие сведения добывать для меня довольно трудно, так как я к заводам оборонного значения никакого отношения не имею, тогда он мне предложил для пользы общего дела в интересах греческого населения эти сведения сообщать (мабуть, «узнавать». – *О.Т.*) у знакомых, работающих на заводах. В основном он интересовался сведениями: отправкой грузов разных запасных частей в иностранные государства, наличием рабочей силы, количеством выпускаемой продукции, всякими настроениями и проявлениями против существующего строя и т.д.

В процессе наших взаимоотношений, как личных, так и деловых, я с Барбариго неоднократно вел разговоры контрреволюционного характера, исключительно направленные против Советской власти. Он меня убедил, и я, видя действительно несправедливое отношение к нам, греческо-подданным, со стороны власти, дал согласие помочь ему в шпионской работе и периодически собирал необходимые сведения. В каждом отдельном случае эти сведения мною добывались через людей, работающих на производстве, и в отдельных случаях я выслеживал.

Работая счетным работником при церковной канцелярии, меня до некоторой степени удовлетворяла та небольшая заработная плата, которую я получал от Барбариго за произведенную работу.

Таким образом, мои контрреволюционные и шпионские действия были вызваны: 1) моими контрреволюционными националистическими убеждениями и 2) моя материальная необеспеченность обязала меня согласиться с предложением Барбариго принять участие в шпионской деятельности в пользу греческой разведки.

Признаю себя виновным в этом и прошу Начальника Областного Управления НКВД при разборе следственного дела отнестись ко мне снисходительно, обещаю впредь шпионской деятельностью не заниматься и активно участвовать в Социалистической стройке.

Раскаявшийся иностранно-подданный Андрей Дмитриевич Маргелис»[1].

Наступний єдиний допит від 23 грудня 1937 р., який присутній у справі, мав на меті лише підтвердити викладені у заяві тези або конкретизувати окремі моменти. Так, уточнюючи питання шпигунства для Барбариго, А. Маргеліс зауважив: «Займаючись шпигунством за завданням Барбариго, я збирав відомості про матеріальне та побутове становище греків, утиски іноземно-підданих греків зі сторони місцевої влади. При зустрічах з робітниками та службовцями заводів імені А. Марті, «61» та ін. я випитував і довідувався про кількість продукції, що випускалася, про капітальний і поточний ремонт військових кораблів і про політичний настрій робітників заводів. Усі зібрані відомості я передавав Барбариго при відвідуванні його квартири. Були випадки, коли я деякі матеріали передавав своєму батькові Маргелісу Дмитру Панайотовичу, які він відносив невідомо ко-

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3153. Арк. 9–10.

му». При цьому А. Д. Маргеліс категорично заперечував свою належність до будь-якої організації, аргументуючи це тим, що він «винятково збирав відомості за завданням Барбариго»[1].

У справі маємо копію протоколу допиту вже відомого З. Барбариго від 24 грудня 1937 р., який, розповідаючи про «контрреволюційну націоналістично-шпигунську організацію» (детальніше див. статтю автора «"Грецька операція" 1937–1938 рр. на Миколаївщині: окремі сторінки людських доль»), серед її учасників назвав і Андрія Маргеліса. Цього виявилося достатнім для направлення справи на розгляд НКВС СРСР «в особливому порядку», що й не дивно, адже, за тогочасною догмою прокурора СРСР А. Вишинського, під час розслідувань політичних справ головним доказом було зізнання звинуваченого й саме тому аргументація усіх звинувачувальних висновків того часу закінчувалася словом «зізнався».

14 грудня 1937 р. прокурор дозволив заарештувати Василя Панайотовича Маргеліса. Він народився у січні 1885 р. на о. Левкас. Отримав домашню освіту. У 1908 р. Василь Панайотович іммігрував до Російської імперії, де, осівши біля старшого брата у Миколаєві, працював кухарем, протягом 1930-х років – кухар їдальні артілі інвалідів імені Котовського, а на час арешту – продавець буфету цієї ж артілі. У 1929 р. був засуджений до 2-х років умовно за «привласнення соціалістичної власності». Вже у Миколаєві В. П. Маргеліс одружився з українкою Ольгою Іванівною Тарасенко (1888 р.н.), мав двох синів – Панайота (1916 р.н.) й Олександра (1919 р.н.) та доньку Ніну (1926 р.н.).

Треба зазначити, що слідство було досить коротким. У справі присутній лише один протокол допиту від 25 грудня 1937 р., де арештований відразу визнав себе винним (це дає підстави припустити про застосування до нього фізичного чи морального тиску) у тому, що він «брав участь з виявлення відданих радянській владі людей і повідомляв грецькій білогвардійській Державній варті… Боячись бути наказаним радянською владою за проведену контрреволюційну та зрадницьку діяльність», брати втекли в Грецію до м. Салоніки, але через 3 місяці повернулися назад. У принципі, допит нічого нового не вносив до допиту старшого брата Дмитра.

Натомість друге звинувачення – «членство в націоналістичному шпигунському угрупованні» – Василь Маргеліс категорично відкидав, зазначаючи, «що у вересні 1937 року я зустрівся з двома іноземно-підданими, що приїхали з Греції… Вони почали мене розпитувати про становище робітників, ставлення місцевої влади до грецько-підданих. Я їм відповів, що робітники як жили раніше погано, так і зараз живуть. До цих пір у нас бувають ще великі черги за продуктами першої необхідності, а взимку у нас нелегко і хліб важко дістати. Греків повністю пограбували, забрали все, що мали, позбавили прав людини…» При цьому В. Маргеліс стверджував, що його «ніхто не завербував», а повідомив він «усі відомості іноземним морякам при випадковій зустрічі»[2].

---

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3153. Арк. 14.

[2] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3154. Арк. 8–10.

Подібна відвертість (навіть не залучаючи вищенаведені свідчення З. Барбариго) дала можливість слідчому звинуватити Василя Маргеліса в тому, що він у період громадянської війни вів активну боротьбу проти революційного руху, беручи участь у виявленні революційно налаштованих осіб, і повідомляв про них білогвардійську та окупаційну контррозвідки; знаходився у близьких відносинах із грецьким консулом Зігомалою, з яким емігрував до Греції; мав зв'язок з іноземними моряками, яким передавав відомості шпигунського характеру й у «брехливій формі про начебто важкі матеріальні умови робітників і знущання місцевої влади над іноземно-підданими», що, на думку слідчих, підпадало під статтю 54-6 КК УРСР (шпигунство). У результаті пропонувалося «направити справу до НКВС СРСР для розгляду в особливому порядку»[1].

Разом з батьком 15 грудня 1937 р. було заарештовано і його сина – Панайота Васильовича Маргеліса. Він народився у Миколаєві 28 січня 1916 р. Отримавши освіту в 12-й трудшколі Миколаєва та при Миколаївському транспортно-дорожньому фабрично-заводському училищі (1930–1932 рр.), влаштувався працювати у 8-му вагонну дільницю станції «Миколаїв», де був слюсарем, мастильником та оглядачем вагонів. Протягом 1930–1936 рр. перебував у комсомольській організації, але був виключений у зв'язку з втратою комсомольського білета та як іноземно-підданий.

На відміну від інших заарештованих представників родини Маргеліс, яких обвинувачували, насамперед, за ст. 54-6 (шпигунство), Панайота Маргеліса звинувачували за ст. 54-10 у тому, що він «серед робітників вагонної групи ст. Миколаїв у 1936–1937 рр. систематично проводив антирадянську агітацію проти підписки на позику, зривав розповсюдження білетів Осоавіахіма, поширював неправдиві чутки про комсомол, підбурював робітників писати колективну заяву про підвищення заробітної плати»[2].

Іншою особливістю його справи було те, що оскільки він працював на залізничному транспорті, то його арешт повинен бути санкціонований т.зв. транспортним прокурором, а хід справи контролювався й провадився ОДТО ГУДБ НКВС ст. Миколаїв, тобто відокремленим транспортним підрозділом УДБ НКВС. Саме тому його справа йшла відокремлено і самостійно та велася слідчим, начальним ОДТО по ст. Миколаїв ст. лейтенантом держбезпеки Фішманом.

Провівши два допити протягом 16–23 грудня 1937 р., слідчий нічого не домігся від заарештованого й отримав лише визнання, що він «визнав себе винним у тому, що обманним шляхом отримав радянський паспорт (маючи іноземне громадянство. – *О.Т.*). По відношенню ж к.-р. агітації я винним себе не визнаю. Радянський паспорт отримав несвідомо»[3].

Виходячи із ситуації, слідчий залучив свідків – колег по роботі, які зазначили, що «у 1936 і 1937 рр., працюючи оглядальником вагонів, Панайот Маргеліс серед робітників проводив антирадянську агітацію проти політики радвлади і

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3154. Арк. 13–14.
[2] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3154. Арк. 3.
[3] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3156. Арк. 13.

партії. Під час випуску позики у 1936 р. він агітував за непідписання, а якщо хтось йому заперечував, то він говорив підписуватися не на повну ставку, а менше… Інший випадок його антирадянських проявів був у 1937 р. при розповсюдженні білетів XI лотереї Осоавіахіму, де Маргеліс відмовився від отримання білетів і внесення грошей і розкладав інших робітників, щоб вони не брали білетів, оскільки цим радянська влада тільки обманює…» і т.д. При цьому інший свідок взагалі заявив: «Повторюю, що Маргеліс є явний контрреволюційний елемент, який розкладає робітничі маси»[1].

Цього виявилося достатньо, щоб сформувати звинувачувальний висновок, який зводився до наступного:

«У 1936–37 рр. Маргеліс проводив антирадянську агітацію серед робітників вагонної служби проти підписки на державі позики.

У 1936 р. проводив агітацію проти розповсюдження білетів XI лотереї Осоавіахіма.

У квітні 1937 р. розворушував робітників з низькою зарплатою та підбурював до подачі колективних заяв про збільшення заробітної плати.

У 1937 р. серед робітників проводив агітацію, щоб вони не відвідували профспілкових зібрань, вказуючи, що на зібраннях радянська влада їх обманює.

У листопаді 1937 р. зривав заняття з опрацювання положення про вибори до Верховної Ради СРСР.

Мав зв'язок з грецьким консулом у Москві і від нього отримав паспорт грецько-підданого. Будучи грецько-підданим, обманним шляхом отримав і радянський паспорт.

З метою зриву відправки потягів за графіком затримував огляд букс вагонів, букси не перевіряв, у результаті вагони через горіння відчіплювалися на лінійних станціях.

Винним себе не визнав, але це підтверджується показами свідків»[2].

Як результат – справу направили на розгляд Особливої наради НКВС СРСР.

У ніч 14–15 грудня 1937 р. був заарештований і середній брат – Маргеліс Спиридон Панайотович, який народився на о. Левкас у 1873 р. Як й інші брати, Спиридон був малограмотним кухарем, а за радянської влади працював то кухарем, то буфетником і т.д., сторожував (останнє місце роботи – сторож пивного бару). Мав сина Миколу (1913 р.н.) і близнюків Володимира та Павла (1924 р.н.).

На першому й єдиному допиті від 26 грудня 1937 р. С. Маргеліс показав, що «у 1930–1933 рр., коли я працював буфетником Лондонського готелю, мені директор ресторану доручав систематично відвідувати порт і запрошувати греків іноземних суден до ресторану. У бесіді зі мною вони цікавилися всілякими відомостями: 1) про політико-моральний стан робітників на заводах, 2) ставлення їх до радянської влади, 3) ставлення місцевої влади до іноземнопідданих греків, 4) цікавилися також заводами оборонного значення.

---

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3156. Арк. 15–21.

[2] Там само. Арк. 25.

Діти Спиридона Маргеліса – Павло, Микола, Володимир. Миколаїв, бл. 1930 р. (Сімейний архів Н. В. Маргеліс)

Я передавав наступні відомості: 1) про значне зростання незадоволення робітників у зв'язку з дорожнечею й відсутністю промислових товарів, а якщо й були товари, то не по карману робітнику, 2) греки за царя були власники й усього достатньо мали, а тепер знаходяться у напівголодному стані. Забрали все й позбавили усіляких прав, за людей не вважають, та інші відомості…

Відомостями шпигунського характеру цікавилися Барбариго. Його квартира знаходиться біля пивного бару, де я працюю сторожем. При зустрічах зранку, коли він ішов на роботу, він просив мене у вільний час відвідувати порт і довідуватися, які закордонні пароплави нас відвідали, які відвантажуються вантажі, куди і з яких заводів. Я такі відомості [для] Барбариго передав неодноразово. Я їх добував у розмовах з робітниками заводів оборонного значення, особистим відвідуванням порту, у чергах і т.д.».

Натомість на питання-твердження слідчого про те, що С. Маргеліс був завербований Барбариго і був членом контрреволюційної та шпигунської організації, останній відповів: «…мене ніхто не завербовував, ці відомості я повідомляв на прохання Барбариго і грецьких моряків систематично без усякого вербування. В організації я не перебував»[1].

Ймовірно, на думку слідчого – молодшого лейтенанта держбезпеки Давиденка (займав посаду начальника Бериславського райвідділу НКВС), цього допиту було достатньо. Додавши до справи згадані вище витяги з допитів Василя Маргеліса від 25 грудня та Зонаса Барбариго від 27 грудня 1937 р., було сформовано звинувачувальний висновок, де на основі фактів про те, що «Маргеліс С. П. у 1918 р., під час перебування іноземних окупаційних військ у Миколаєві, мав діловий зв'язок з контррозвідкою однієї з іноземних держав, займався провокаторською діяльністю…

Систематично підтримував зв'язок з моряками однієї з іноземних держав і передавав їм матеріали провокаційно-шпигунського характеру про матеріально-побутові умови іноземно-підданих, що проживали у Миколаєві, та про «начебто важке життя у СРСР»…

Мав діловий зв'язок з резидентом однієї з іноземних держав Барбариго, повідомляв останньому відомості шпигунського характеру про вантажі, що відправлялися з Миколаївського порту». Відповідно зроблено висновок про відправку справи до НКВС СРСР для розгляду «в особливому порядку»[2].

---

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3157. Арк. 9.

[2] Там само. Арк. 17–18.

Подібність текстів протоколів допитів сім'ї Маргеліс, а також швидкість, з якою проводилися справи, дають усі підстави говорити про те, що відносно них застосовувалися засоби фізичного та морального тиску. Враховуючи той факт, що на той період вони активно використовувалися, а також бажання новоствореного обласного управління НКВС вислужитися перед вищим керівництвом і швидше відрапортувати наверх про виконання директиви № 50215, це є абсолютно реальним. Відповідними були й вироки.

Як уже було зазначено, всі п'ять справ було направлено на розгляд Особливої Наради при НКВС СРСР. Справи Дмитра Панайотовича, Андрія Дмитровича, Спиридона Панайотовича і Василя Панайотовича були розглянуті 5 лютого 1938 р. і рішенням Двійки в особі Єжова та Вишинського (протокол № 40) усі вони були засуджені до ВМП і в ніч 22 лютого 1938 р. страчені.

Доля Панайота Васильовича Маргеліса склалася інакше. За рішенням сумнозвісної Двійки від 22 лютого 1938 р. він отримав 10 років ВТТ і був відправлений у Красноярські табори.

У перші ж роки хрущовської відлиги нащадки родини Маргеліс вирішили боротися за свою та сімейну реабілітацію. Першим порушив питання про відновлення справедливості та честі сім'ї засуджений разом з усіма Панайот Маргеліс. У серпні 1955 р. він почав вимагати перегляду справи його батька – Василя Маргеліса[1].

Були допитані всі, хто знав Василя Маргеліса, але ніхто висунутих обвинувачень не підтвердив. Навпаки, його характеризували як «тиху та поважну людину і хорошого сім'янина», «чудового спеціаліста у питанні кулінарії та добросовісного працівника», який ніколи нічого поганого не говорив про радянську владу, оскільки «сам походив із бідної селянської родини».

Як наслідок, визначенням Воєнної Колегії Верховного Суду СРСР від 6 жовтня 1956 р. постанова НКВС і Прокурора СРСР по справі Василя Панайотовича Маргеліса була відмінена, а справа припинена «за відсутністю складу злочину».

Поки розглядалася справа про реабілітацію батька, у 1956 р. про своє право на реабілітацію заявив і сам Панайот Васильович Маргеліс. Свідки у своїх свідченнях зазначали, що «Маргеліс до своєї роботи ставився винятково добросовісно, був дисциплінованим, усі доручення по роботі виконував акуратно…», «завжди добре ставився до заходів, що проводили партія та уряд», «яких-небудь антирадянських висловлювань від нього чутно не було», «ніякої антирадянської діяльності Маргеліс серед робітників вагонної ділянки ст. Миколаїв не проводив» тощо[2]. Отже, свідки повністю відкидали всю «антирадянську агітацію» Панайота Маргеліса.

У результаті Президія Миколаївського обласного суду на своєму засіданні від 21 квітня 1956 р. прийняла рішення: «Постанову Особливої Наради при НКВС

---

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3154. Арк. 18.

[2] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3156. Арк. 30–35.

Володимир і Павло Маргеліси.
Миколаїв, 1950-ті рр.
(Сімейний архів Н. В. Маргеліс)

від 22 лютого 1938 р. по відношенню Маргеліса Панайота Васильовича відмінити і справу в карному порядку впровадженням припинити за недоведеністю пред'явленого обвинувачення»[1]. Отже, й П. В. Маргеліса було повністю реабілітовано.

Про реабілітацію у часи хрущовської відлиги задумався і син Спиридона – Володимир (можливо, цьому посприяла реабілітація його двоюрідного брата Панайота та дядька Василя Маргелісів). 10 травня 1958 р. він написав до Військової Колегії Верховного Суду СРСР заяву з проханням про перегляд справи батька[2].

Звернення до архівів спецслужб не підтвердили належність Спиридона Маргеліса до розвідувальних органів іноземних держав. Були допитані й свідки, які знали С. Маргеліса, що підтвердили відсутність з його боку будь-яких проступків, а, навпаки, характеризували його як «особливо порядну, просту та добродушну» людину, «хорошого товариша і сім'янина». У результаті рішенням Військового трибуналу Одеського військового округу від 15 грудня 1958 р. Спиридона Панайотовича Маргеліса було повністю реабілітовано[3].

Оскільки у Дмитра Панайотовича Маргеліса та його сина Андрія родичів після війни не залишилося, то їх було реабілітовано лише у 1990 р. відповідно до ст. 1 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 16 січня 1989 р. «Про додаткові заходи з відновлення справедливості по відношенню жертв репресій, що мали місце у період 30–40-х і початку 50-х років».

Так, у результаті національних операцій НКВС часів «Великого терору» знищувалися цілі родини та місцеві національні громади, ставлячи понад людське життя прагнення сформувати нову монолітну радянську громадськість.

Вдячності: Дякую своїй колезі Наталії Володимирівні Маргеліс за цікаве спілкування про родину Маргеліс і люб'язно надані фото з родинного архіву.

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3156. Арк. 44–45.
[2] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3157. Арк. 22.
[3] Там само. Арк. 23–38.

Анатолій Погорєлов

ПРОЯВИ ВІЛЬНОДУМСТВА СЕРЕД МИКОЛАЇВСЬКИХ ПІДЛІТКІВ У ПЕРІОД «ЕПОХИ РОЗВИНЕНОГО СОЦІАЛІЗМУ»: НЕВІДОМА ДІЯЛЬНІСТЬ ГРУПИ «МОЛОДАЯ РОДИНА»

…Сейчас пером казнить настало время,
Пером будить, пером вести на бой!
Петро Михайлов (1970 р.)

Будівля Першої української гімназії імені М. Аркаса. Миколаїв, 22.01.2020 р.

Нині однією з візитівок нашого міста є Перша українська гімназія імені Миколи Аркаса, головною метою якої є реалізація творчих здібностей учнів, утвердження духовності молодих людей – громадян України. Цей навчальний заклад – колиска талановитої молоді, національної еліти. Бережний Сергій Васильович, директор гімназії з 1993 року, знаний освітянин, одним з перших відродив забуте ім'я Миколи Аркаса.

Гуляючи вулицями Адміральською, Нікольською, Пушкінською, можна побачити і гарну будівлю знаної гімназії, затишний сквер біля неї. Місцеві мешканці знають, що у минулому столітті на місці згаданого навчального закладу тривалий час функціонувала Миколаївська середня школа № 5, в якій навчався Віктор Хоменко – учасник організації «Миколаївський центр». Проте не всім відомо, що саме з учнями школи № 5 у 70-ті роки XX століття пов'язані сміливі спроби вільнодумства, боротьби з невтішними реаліями радянського повсякдення.

У той час більшість школярів, ясна річ, жили звичайним життям радянських підлітків, не цікавлячись питаннями політики. Проте з дев'ятого класу серед однолітків став помітно вирізнятись інтелігентний та вдумливий хлопчина Петро Михайлов – уродженець станиці Виселки Виселківського району Краснодарського краю (Росія). Він хоч і навчався у цілому на середньому рівні, проте був більше за інших обізнаним з історичним минулим, читав багато

Петро Михайлов.
1970 р.

художньої літератури, на шпальтах газет стежив за актуальними новинами, добре розумівся у питаннях внутрішньої і зовнішньої політики СРСР[1].

Переломним у житті Петра Михайлова, Бориса Леочка та Сергія Чаусова, головних героїв цього нарису, став 1969–1970 навчальний рік, коли школярі перейшли до 10 класу та стали вивчати новий для них предмет «Суспільствознавство». Відповідно, учні знайомилися з основами марксистсько-ленінської теорії, державним устроєм, демократичними правами і свободами, що існували в СРСР, та ін. Під час вивчення дисципліни у Петра Михайлова та деяких його однокласників виникало багато питань, які їх хвилювали, змушували замислюватись та порівнювати теорію з реаліями повсякденного життя в СРСР, свідками якого вони були. Молодь поступово дійшла висновку, що в СРСР існують обмеження політичних прав і свобод радянських громадян, що деякою мірою сковують ініціативу та активність народних мас[2].

Як на уроках, так і під час перерв Петро Михайлов неодноразово вступав у дискусії з учителем Тамарою Петрівною Фоменко[3]. Приблизно у другій чверті 1969–1970 навчального року Тамара Петрівна розповідала учням про будівництво комунізму в СРСР. Петро Михайлов піднявся і почав говорити наступне: «Суспільство створює собі подібних, але не краще за себе. Комуністичне суспільство має виховати людей[4], які матимуть високу комуністичну свідомість. Вчитель має свої недоліки. Відповідно, він може виховати собі подібних людей, тобто з вадами, які вчитель має сам. Чи можна побудувати у такому разі комуністичне суспільство?» Тамара Петрівна не змогла відповісти на це питання[5]. Можна лише уявити, у якому ступорі перебувала вчителька, коли чула одне з його «крамольних» питань: «Чому в СРСР існує лише одна партія?» Або коли він доводив присутнім, що у деяких капіталістичних країнах життєвий рівень населення вищий, ніж громадян СРСР, що тодішнє покоління людей не відрізнялось від попереднього, тому й не готове до будівництва «комунізму»[6]. Петро Михайлов ставив Тамарі Петрівні чимало й інших питань

---

1 Сектор архівного забезпечення Управління Служби безпеки України в Миколаївській області (далі – САЗ УСБУ в Миколаївській області). Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 70, 79зв.

2 Там само. Т. 3. Арк. 125зв.

3 Там само. Т. 3. Арк. 260зв.

4 Там само. Т. 3. Акр. 79зв.

5 Там само. Т. 3. Арк. 80.

6 Там само. Т. 3. Арк. 260зв.

про свободу слова, друку, демократії. На деякі з них вчителька давала відповіді, які не переконували її опонента-підлітка[1].

З часом Петро Михайлов почав користуватися авторитетом як серед однокласників, так і решти учнів школи. Багато однолітків звертались до нього за роз'ясненнями з різних питань, намагались «купкуватись» біля нього[2]. У приватних бесідах часто дискутували про ті проблеми, що хвилювали молоде покоління. Наприклад, саме від П. Михайлова К. Шкаратов дізнався про виступи робітників у Польщі, протести опозиції у Китаї (кінця 1960-х рр. – *Авт.*)[3]. Коментуючи ті події, П. Михайлов заявляв, що передумовою до їх розгортання стали вчинки комуністичної партії Польщі, бо її керівники «заїлись». З приводу Китаю він висловлювався, що з «ними» потрібно «міцно товаришувати», щоб «не лізли до нас», що китайці «вбили багато наших людей», а газети не повідомляють про втрати повністю. Аналізуючи економічне становище радянських громадян, П. Михайлов констатував, що у магазинах існує дефіцит: «то не має цього, то іншого». Незважаючи на наявну скруту, СРСР направляв багато товарів та продуктів до інших країн як гуманітарну допомогу. З приводу міліції висловлювався, що вона займається безчинствами, що в міліції б'ють людей[4].

Борис Леочко (уродженець Новосибірська, Росія) теж став товаришувати з ним, періодично звертаючись за консультаціями з окремих питань нового предмету. Оскільки хлопці навчались в одному класі, мешкали в одному районі, поступово між ними встановились дружні відносини[5]. До їх компанії входили також С. Краснов, В. Притика, О. Чурмаєв, В. Теряник та ін. Хлопці ходили разом в кіно, на танці тощо. У школі на політичні теми майже ніколи не розмовляли, проте регулярно збирались після занять у когось на квартирі (коли були відсутні батьки) упродовж зими-весни 1970 року та обговорювали міжнародне становище СРСР, внутрішню політику радянського керівництва[6], грали в карти, шашки, шахи та ін.[7]

Борис Леочко.
1970 р.

Орієнтовно восьмого березня 1970 року однокласники П. Михайлов, В. Канічев, В. Цейтлін, В. Притика, С. Краснов зустрілись на квартирі у Б. Леочка за адресою

1 САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 80.
2 Там само. Т. 3. Арк. 81.
3 Там само. Т. 3. Арк. 318зв.
4 Там само. Т. 3. Арк. 312.
5 Там само. Т. 3. Арк. 81.
6 Там само. Т. 3. Арк. 264зв.
7 Там само. Т. 3. Арк. 130зв.

вул. Адміральська, 16/А[1]. Петро Михайлов розпочав дискусію про політику комуністичної партії Китаю та Албанії, а також про події у Чехословаччині 1968 року. Про політику китайців та албанців П. Михайлов висловлювався у руслі тієї позиції, яка висвітлювалась на шпальтах радянської преси. З приводу подій у Чехословаччині П. Михайлов заявляв, що там відбулась народна революція, але її задушили радянські війська. Введення радянських військ у Чехословаччину він називав окупацією. Борис Леочко та інші присутні не погоджувались з ним. Особисто Б. Леочко поділяв погляди П. Михайлова лише у тому, що в СРСР існували деякі недоліки та обмеження демократії, не було справжньої свободи слова і друку[2].

Весною 1970 року учні 10-Б класу закінчували школу, тому всіх хвилювало питання, куди йти вчитись і як жити далі. У зв'язку з цим хлопці частіше збирались у великій компанії та обговорювали теми, що їх турбували, у тому числі ті питання, відповіді на які не отримували від вчителя на уроках суспільствознавства. У кінці березня 1970 року, коли у школі були канікули, П. Михайлов, В. Теряник, О. Моісєєв, В. Притика, М. Привалов, О. Торжинський, С. Краснов, В. Каніщев, В. Цейтлін[3] зібрались на квартирі у Б. Леочка та вирішили трохи випити. Потім завели розмови на різні теми, невимушено перейшовши й на політичні[4]. У дискусії тією чи іншою мірою брали участь майже всі присутні. Підлітки дійшли згоди, що СРСР розвивається повільно, керівництво не забезпечує прогресивний розвиток країни[5]. Юнаки були невдоволені, що в СРСР надто все бюрократизовано, комуністи-керівники отримували значно більшу зарплату, ніж рядові робітники, які безпосередньо працювали на виробництві. Петро Михайлов аргументовано заявив, що необхідно боротися з цими недоліками та створити якусь організацію. Сергій Краснов почав заперечувати і сказав, що вони ж не голодні, добре одягнуті, то чому ж вони невдоволені. На це Б. Леочко зауважив: «Не одним хлібом людина сита». Присутні хлопці по-різному реагували на ці розмови, дехто взагалі не звертав ніякої уваги[6]. Дивує, що серед юних комсомольців у далекому 1970 році лунали й самостійницькі ідеї. Наприклад, Володимир Теряник слушно зауважував, що Україну необхідно відокремити від СРСР і тоді б вона розвивалась більш швидкими темпами. Натомість П. Михайлов категорично заперечував. На його думку, Україна й так би розвивалась добре у складі СРСР, але радянському керівництву необхідно більш активно усувати недоліки у розвитку народного

---

1 САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 70, 82.
2 Там само. Т. 3. Арк. 82–83.
3 Там само. Т. 3. Арк. 264зв., 273, 278.
4 Там само. Т. 3. Арк. 264зв.
5 Там само. Т. 3. Арк. 265.
6 Там само. Т. 3. Арк. 273.

господарства[1]. Найбільш активним у дискусії був П. Михайлов, який переконливо заявляв, що в СРСР відсутня свобода слова, тому громадяни не можуть написати те, що хочуть. Він обурювався, що в СРСР дозволена лише одна комуністична партія, натомість у капіталістичних країнах існувала багатопартійна система[2]. Його із зацікавленням слухали всі присутні. Крім того, Петро Михайлов запропонував створити якусь організацію, від імені якої звернутись до народу[3], щоб «відкрити йому очі», а також іти в інші школи та шукати однодумців. Під час обговорення юнаки не ставили за мету повалення радянської влади, а лише хотіли виправити ті недоліки, які, на їх думку, існували у суспільстві[4].

Згодом найбільш сміливі з учасників згаданих дискусій П. Михайлов (за його ініціативи. – *Авт.*), Б. Леочко, С. Чаусов (учень паралельного 10-В класу) вирішили перейти до активних дій та привернути увагу мешканців Миколаєва до порушення їх конституційних прав. У процесі обговорення присутні підтримали пропозицію П. Михайлова, що найкращим способом звернення до молоді міста є друк та анонімне розповсюдження листівок від імені групи «Молодая Родина»[5]. Хлопці розподілили між собою обов'язки: П. Михайлов мав написати тексти звернень, Б. Леочко і С. Чаусов – дістати папір, «копірки», друкарську машинку та виготовити листівки. Мета діяльності групи – «відкрити народу очі» про недосконалість радянського суспільства[6].

Через 5–7 днів після цієї зустрічі на початку квітня основні тези листівки вже були підготовлені П. Михайловим[7] (рис. 1). Текст він писав у себе вдома, використовуючи підручник «Суспільствознавство», Конституцію СРСР та УРСР, якусь роботу В. Леніна про державу[8]. Підготовлений рукопис чорнового варіанта тексту він передав Б. Леочку в школі[9]. Для друку вказаного звернення мали використовуватись 50 аркушів паперу з червоною окантовкою, які Леочко, за домовленістю зі своїми однодумцями, придбав у магазині культтоварів «Веселка». Різнокольоровий копіювальний папір він мав власний[10].

Хлопці розуміли, що для активної підпільної діяльності у перспективі їм необхідна власна «типографія», тому планували придбати за власні кошти стареньку друкарську машинку. До того ж постійне запозичення такої кош-

---

1 САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 265.
2 Там само. Т. 3. Арк. 309.
3 Там само. Т. 3. Арк. 217, 218.
4 Там само. Т. 3. Арк. 265.
5 Там само. Т. 3. Арк. 71, 84, 126.
6 Там само. Т. 3. Арк. 132–133.
7 Там само. Т. 3. Арк. 126зв., 133.
8 Там само. Т. 3. Арк. 126зв.
9 Там само. Т. 3. Арк. 86.
10 Там само. Т. 3. Арк. 71.

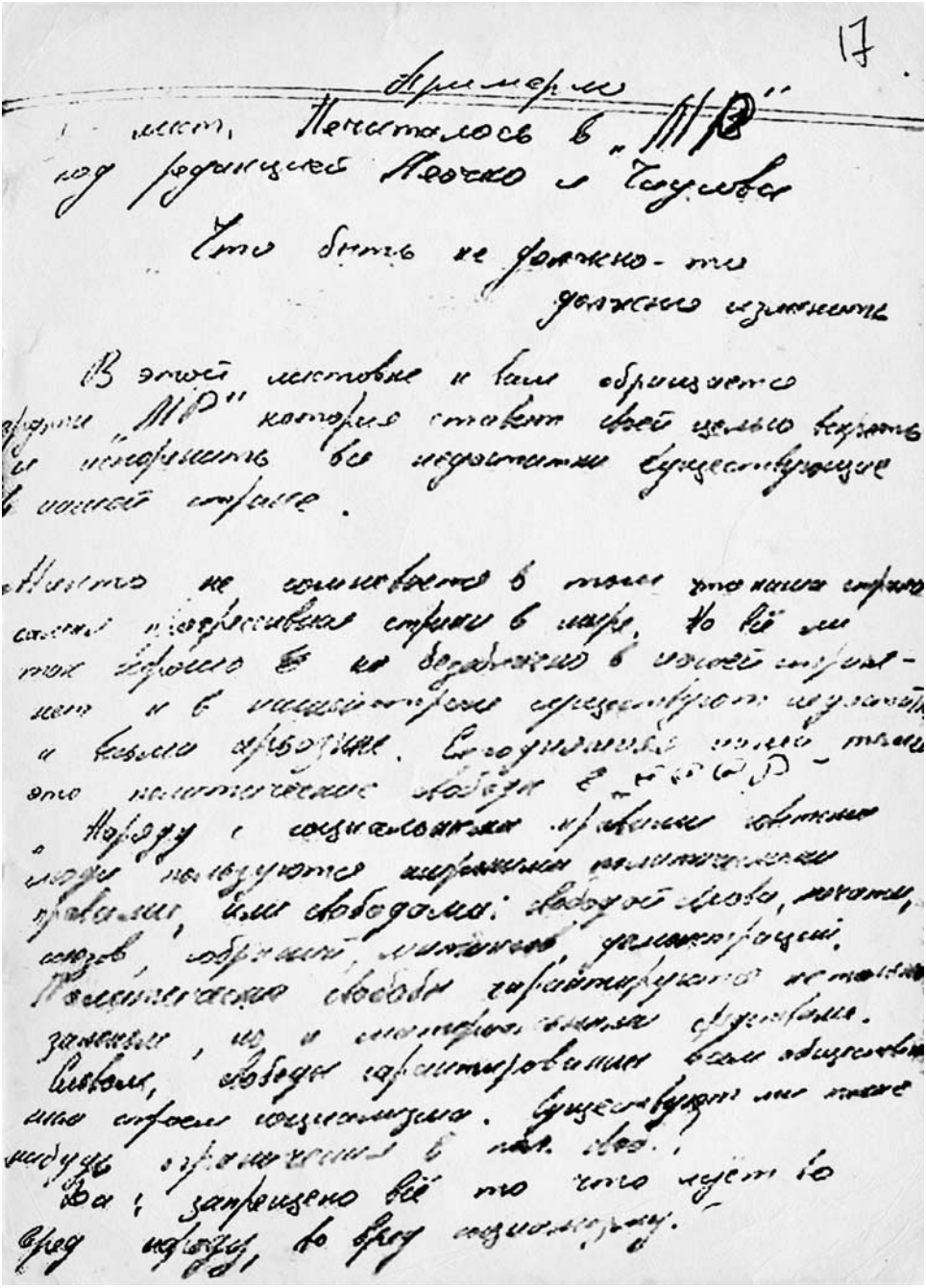

Рисунок 1 – Чорновий варіант тексту листівки від імені «Молодая Родина», підготовленого П. Михайловим весною 1970 р. Запис зроблено в його особистому зошиті, конфіскованому працівниками КДБ під час обшуку в м. Томську (Росія).
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 2 (арк. 17 його нотатника)

товної речі, безперервний друк матеріалів у панельних будинках міг викликати зайві підозри. Для вирішення цієї проблеми планували підшукати підходяще приміщення. У кінці березня 1970 року оглянули місце, де, на їх думку, вони могли б друкувати листівки та зберігати машинку в майбутньому. З цією метою П. Михайлов та С. Чаусов обстежили набережну територію поруч з Інгульським мостом (сучасний понтонний. – *Авт.*). Там у кам'яній стіні розташовувалися залізні вхідні двері до сховища. З одних дверей (крайніх з боку р. Інгул) вони збили замок, увійшли в середину та оглянули приміщення. Згодом повісили свій замок (рис. 2). У подальшому приміщення ними не використовувалось, а ключ загубився[1]. Борис Леочко тоді не брав участі у пошуку місця схованки, бо перебував у Другій міській лікарні[2].

Оскільки школярі так і не змогли придбати власної друкарської машинки, вони звернутись до сусідів, які мали необхідний інвентар. Б. Леочко та С. Чаусов попросили про послугу у свого сусіда підлітка Є. Хомченка (хлопці

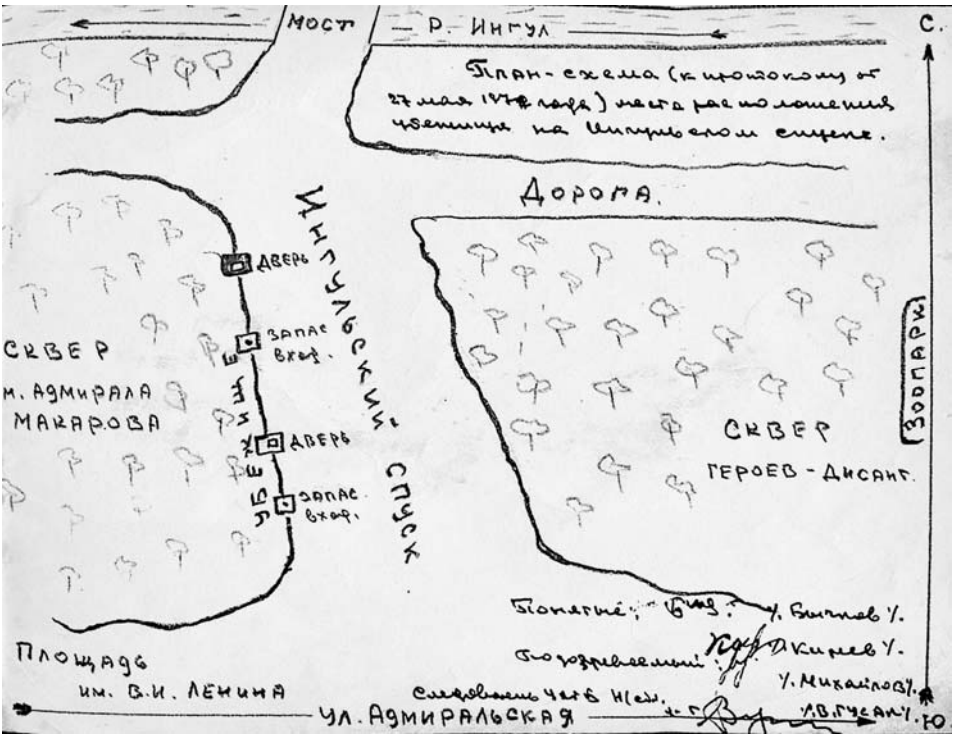

Рисунок 2 – Схема місця розташування схованки біля Інгульського спуску, де члени групи «Молодая Родина» планували зберігати придбану в майбутньому друкарську машинку. *САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 198*

[1] САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 196, 196зв.

[2] Там само. Т. 3. Арк. 211.

всі мешкали в одному будинку на різних поверхах), але той відмовив. Тоді пішли до родини Горшкових (також мешкали за тією ж адресою), і молодший син надав їм машинку без відома батьків. Отримавши бажане, хлопці повернулись на квартиру до Бориса Леочка та почали друкувати текст листівки, який надав П. Михайлов. Але хлопці трохи відредагували зміст, додавши фрагмент вірша О. Пушкіна, який містив строки «Пока свободою горим…» (О. Пушкін. «К Чаадаєву». – *Авт.*). Ці листівки хлопці друкували по черзі: частину С. Чаусов, інші – Б. Леочко. До повернення батьків Б. Леочка вони встигли надрукувати близько 20 екземплярів через копірку червоного, темного і зеленого кольору. Коли повернулись дорослі, хлопці забрали машинку на квартиру до С. Чаусова і продовжили друк листівок там, підготувавши ще близько 10 штук[1].

Наступного дня Михайлов прийшов до Бориса. На його столі стояла друкарська машинка великого розміру старого випуску. Борис на ній друкував листівки. У той же день Михайловим була підготовлена одна «закладка» (складалась із 5 листівок). Але у зв'язку з тим, що Михайлов друкував погано, решту листівок набирав Борис. Усього було надруковано 10 «закладок», тобто 40–50 листівок[2] (рис. 3).

У ті ж дні, коли було виготовлено необхідну кількість листівок, підлітки вирішили створити «Історію» діяльності, статут та програму групи «Молодая Родина». На одному аркуші паперу Борис Леочко надрукував невеличкий текст про те, коли і ким була створена листівка, мету їх діяльності. До цієї «Історії» було додано два екземпляри листівок, надрукованих через копірку зеленого кольору. Фактично хлопці хотіли створити щось на зразок архіву їх діяльності[3]. Всі вказані документи зберігались у П. Михайлова вдома під дном ящика письмового столу[4]. Після виготовлення всіх документів друкарська машинка «Ідеал» була повернута родині Горшкових[5].

Приблизно через тиждень після завершення всіх приготувань постала дилема – де і як максимально ефективно розповсюдити тексти звернень. Борис Леочко сказав С. Чаусову, що надруковані листівки необхідно поширити у місті. С. Чаусов натомість запропонував поширювати листівки на території їхньої школи. Проте Борис зауважив, що їх краще поширити у місті[6]. Під час поширення листівок П. Михайлов і Б. Леочко дійшли до єдиної думки, що поширювати листівки потрібно у громадських місцях: на Центральному ринку, авто- та залізничному вокзалах, у кінотеатрах, школах та інших багатолюдних локаціях[7].

---

1 САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 219.
2 Там само. Т. 3. Арк. 127, 128.
3 Там само. Т. 3 Арк. 91, 92.
4 Там само. Т. 3. Арк. 204.
5 Там само. Т. 3. Арк. 220.
6 Там само. Т. 3. Арк. 220.
7 Там само. Т. 3. Арк. 205.

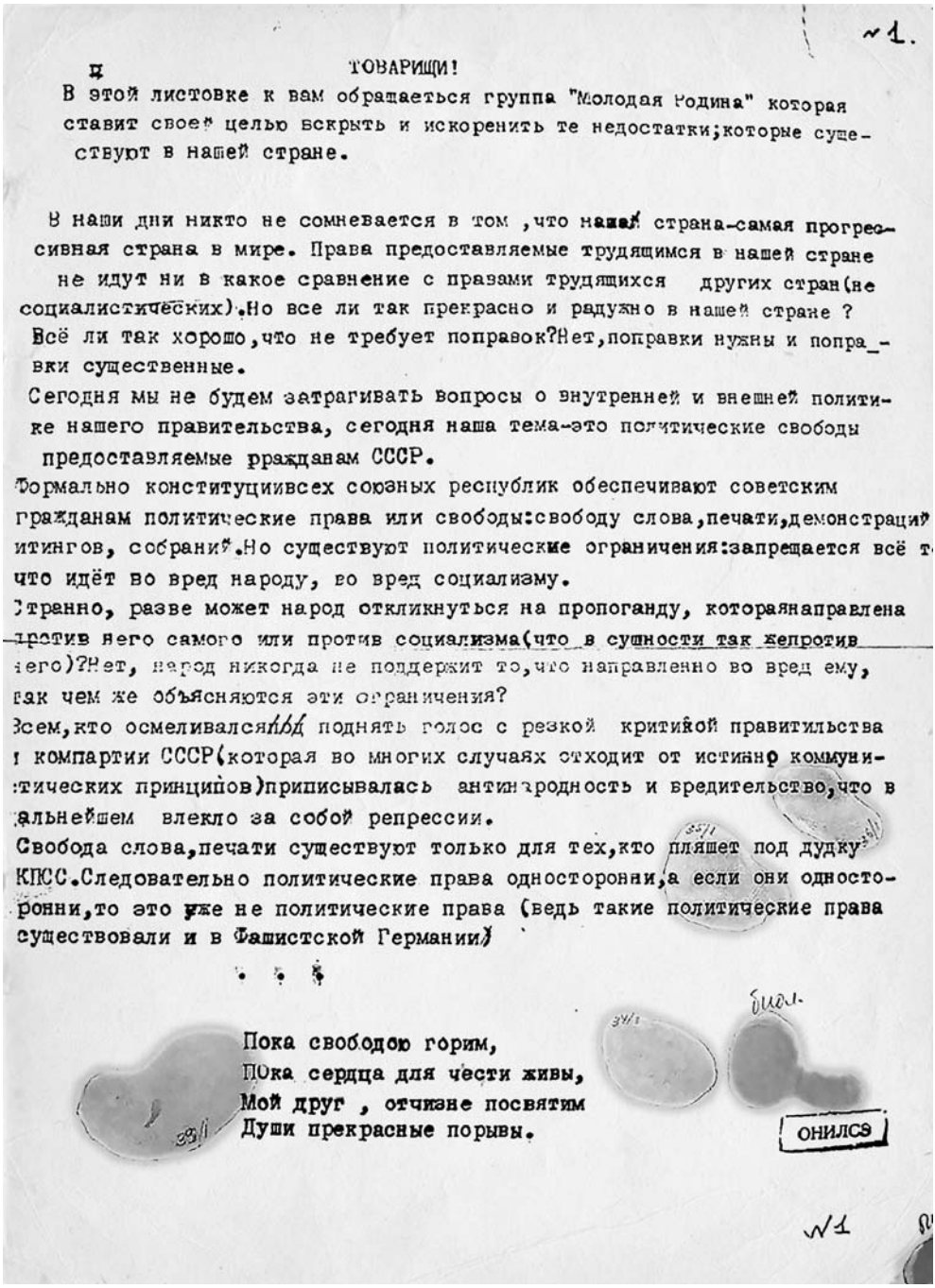

~1.

ТОВАРИЩИ!

В этой листовке к вам обращается группа "Молодая Родина" которая ставит своей целью вскрыть и искоренить те недостатки;которые существуют в нашей стране.

В наши дни никто не сомневается в том ,что наша страна-самая прогрессивная страна в мире. Права предоставляемые трудящимся в нашей стране не идут ни в какое сравнение с правами трудящихся других стран(не социалистических).Но все ли так прекрасно и радужно в нашей стране ? Всё ли так хорошо,что не требует поправок?Нет,поправки нужны и поправки существенные.

Сегодня мы не будем затрагивать вопросы о внутренней и внешней политике нашего правительства, сегодня наша тема-это политические свободы предоставляемые рражданам СССР.

Формально конституциивсех союзных республик обеспечивают советским гражданам политические права или свободы:свободу слова,печати,демонстраций митингов, собраний.Но существуют политические ограничения:запрещается всё то что идёт во вред народу, во вред социализму.

Странно, разве может народ откликнуться на пропоганду, котораянаправлена против него самого или против социализма(что в сущности так жепротив него)?Нет, народ никогда не поддержит то,что направленно во вред ему, так чем же объясняются эти ограничения?

Всем,кто осмеливалсяпод поднять голос с резкой критикой правительства и компартии СССР(которая во многих случаях отходит от истинно коммунистических принципов)приписывалась антинародность и вредительство,что в дальнейшем влекло за собой репрессии.

Свобода слова,печати существуют только для тех,кто пляшет под дудку КПСС.Следовательно политические права односторонни,а если они односторонни,то это уже не политические права (ведь такие политические права существовали и в Фашистской Германии)

* * *

Пока свободою горим,
Пока сердца для чести живы,
Мой друг , отчизне посвятим
Души прекрасные порывы.

ОНИЛСЯ

№1

Рисунок 3 – Копія оригіналу листівки, яку члени групи «Молодая Родина» поширювали середмістям Миколаєва у квітні 1970 року.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1 (без аркуша)

Перша акція з поширення листівок була запланована на вечір 12 квітня 1970 року. В обумовлений час Б. Леочко пішов кликати С. Чаусова (мешкали в одному будинку. – *Авт.*), проте його молодша сестра Ірина повідомила, що брата «немає» вдома. Насправді він уже спав[1], тому і не пішов з хлопцями. Зрештою П. Михайлов та Б. Леочко, зустрівшись разом, вирішили продовжувати задумане самостійно. Листівки і канцелярський клей знаходились у чорному портфелі П. Михайлова. Спочатку хлопці попрямували до будівлі педагогічного інституту імені В. Бєлінського (нині – МНУ імені В. О. Сухомлинського, вул. Нікольська, 24. – *Авт.*), на воротах якого наклеїли одну листівку (рис. 4, 5). Тоді було близько 9-ї вечора. У той час Б. Леочко був одягнутий у костюм бузкового кольору, а на ногах були кеди. П. Михайлов – у болоневому плащі, піджаку і туфлях. Обидва були без головних уборів. Як тільки вони приклеїли[2] листівку, до воріт наблизились дві дівчини, але хлопці встигли втекти[3]. Як з'ясувалося згодом, це були студентки другого курсу філологічного факультету вищевказаного інституту Тетяна Вєлікая і Зінаїда Павлова, які о 20.25 вечора йшли з гуртожитку (нині – гуртожиток № 1) на вечірню пробіжку в сквер імені О. Гмирьова[4].

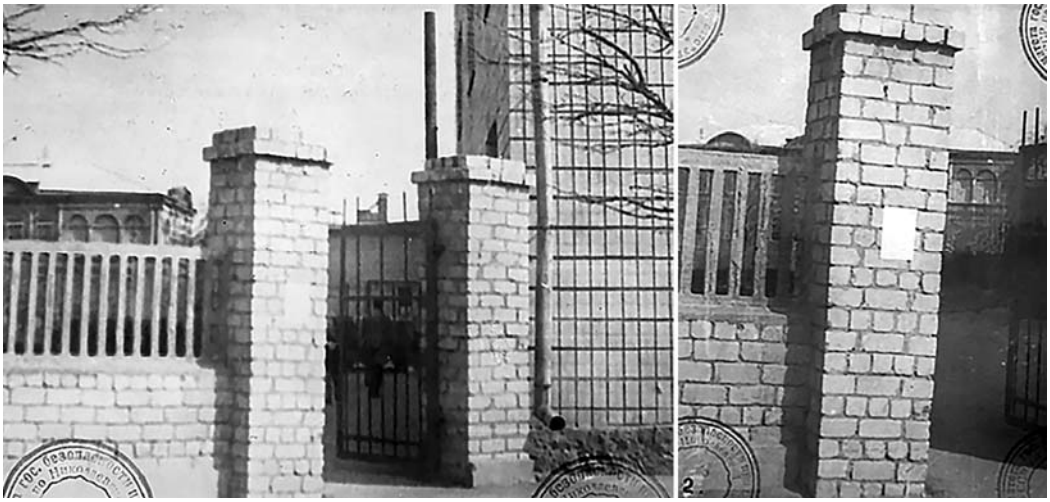

Рисунок 4 – Світлина з місця виявлення антирадянської листівки на вхідній хвіртці Педагогічного інституту імені В. Бєлінського
(з боку вул. Рози Люксембург, нині – вулиця Нікольська, 24). Миколаїв, 13 квітня 1970 р.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 32

---

1 САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 220
2 Там само. Т. 3. Арк. 73.
3 Там само. Т. 3. Арк. 73, 74, 137
4 Там само. Т. 1. Арк. 201зв.

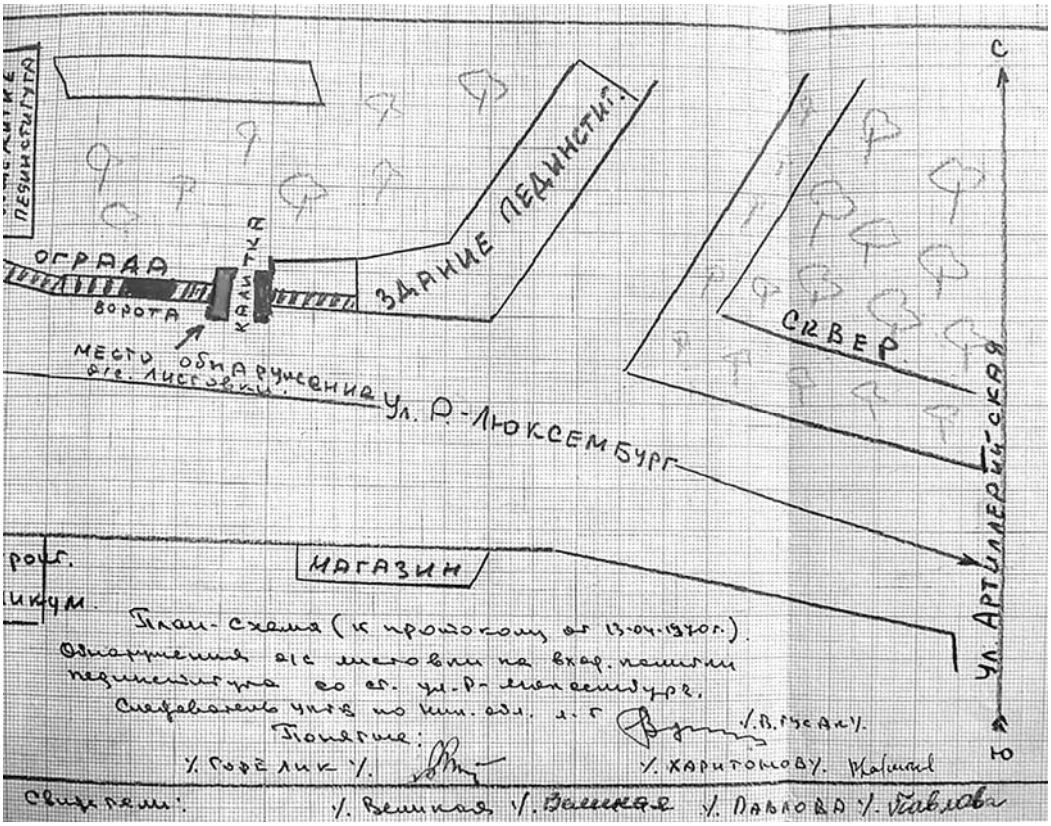

Рисунок 5 – Схема виявлення антирадянської листівки на вхідній хвіртці Педагогічного інституту імені В. Бєлінського з боку вул. Рози Люксембург (нині – вулиця Нікольська, 24).
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 31

Оскільки канцелярський клей погано приставав до воріт, від пединституту хлопці повернулись на квартиру до П. Михайлова, що розташовувалась на вул. Маяковського, 3 (нині – вул. Наваринська. – *Авт.*), де взяли пляшку іншого клею (БФ-7)[1].

Згодом попрямували пішки по вулиці Маяковського в бік Центрального колгоспного ринку, де наклеїли три листівки: одну – на щитах для оголошень «Сьогодні у кіно» біля входу на ринок з боку проспекту імені Леніна[2], іншу – на дошці для оголошень поблизу готелю «Колос» на вул. Кур'єрській (нині – вул. Рюміна), третю – на прилавок кіоску «Союздрук» біля автовокзалу, що знаходився через дорогу напроти Центрального ринку[3] (рис. 6–10).

---

[1] САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 74.
[2] Там само. Т. 1. Арк. 44, 45; Т. 3. Арк. 135, 175
[3] Там само. Т. 3. Арк. 135; 175

Рисунок 6 – Схема виявлення антирадянської листівки на рекламних щитах біля вхідної хвіртки Центрального ринку.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 48

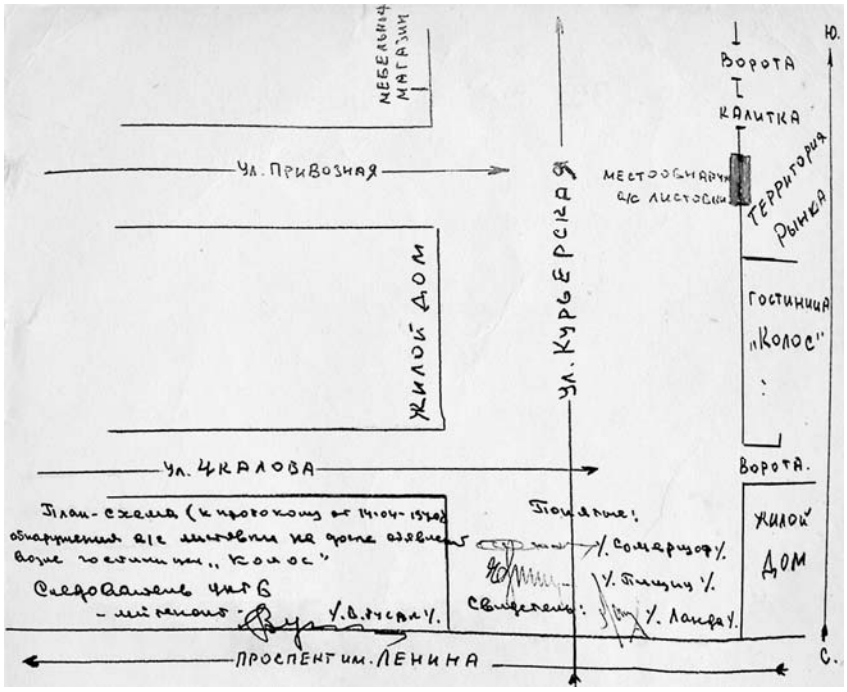

Рисунок 7 – Схема виявлення антирадянської листівки на дошці оголошень біля готелю «Колос». *САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 61*

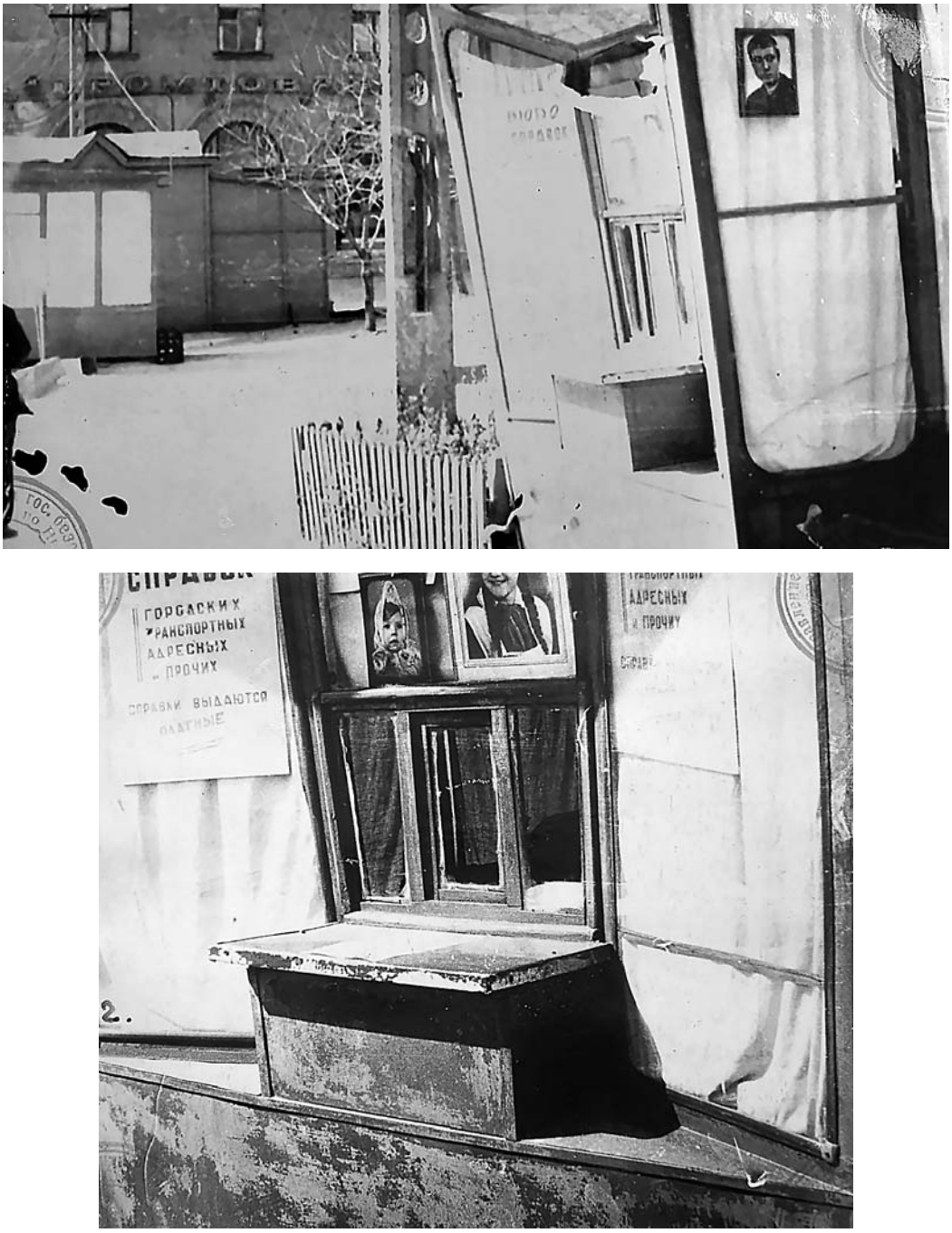

Рисунок 8 – Кіоск «Міськдовідка», на прилавку якого виявлена антирадянська листівка. Розташовувався у районі автовокзалу (напроти Центрального ринку). Миколаїв, 13.04.1970 р. *САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 20*

Рисунок 9 – Схема виявлення антирадянської листівки на прилавку кіоску «Міськдовідка» біля автовокзалу (напроти Центрального ринку).
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 2. Арк. 19

Рисунок 10 – Схема виявлення антирадянської листівки на рекламних щитах біля входу до Центрального колгоспного ринку.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 48

Потім по проспекту імені Леніна пішки помандрували на вулицю Пушкінську[1]. Звідти тролейбусом приїхали на залізничний вокзал (старий вокзал. – *Авт.*). Напроти нього помітили магазини. Одну листівку юнаки наклеїли на дверях промтоварного магазину № 8, іншу – на холодильнику для морозива біля продовольчого «маркету», що розташовувався неподалік (рис. 11).

Рисунок 11 – Схема виявлення антирадянської листівки на дверях продовольчого магазину № 310 у районі привокзального скверу (напроти старого залізничного вокзалу). *САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 52*

Від залізничного вокзалу пішки по вулиці Пушкінській направились у зворотному напрямку – в бік проспекту імені Леніна, де дорогою наклеїли ще 2–3 листівки[2], одну з яких на будинку № 66/а[3] (рис. 12, 13).

---

1 САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 135
2 Там само. Т. 3. Арк. 74, 75, 136, 176.
3 Там само. Т. 1. Арк. 38.

Рисунок 12 – Місце виявлення антирадянської листівки на стіні біля воріт будинку № 66/а по вул. Пушкінській. Миколаїв, 13.04.1970 р.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 38

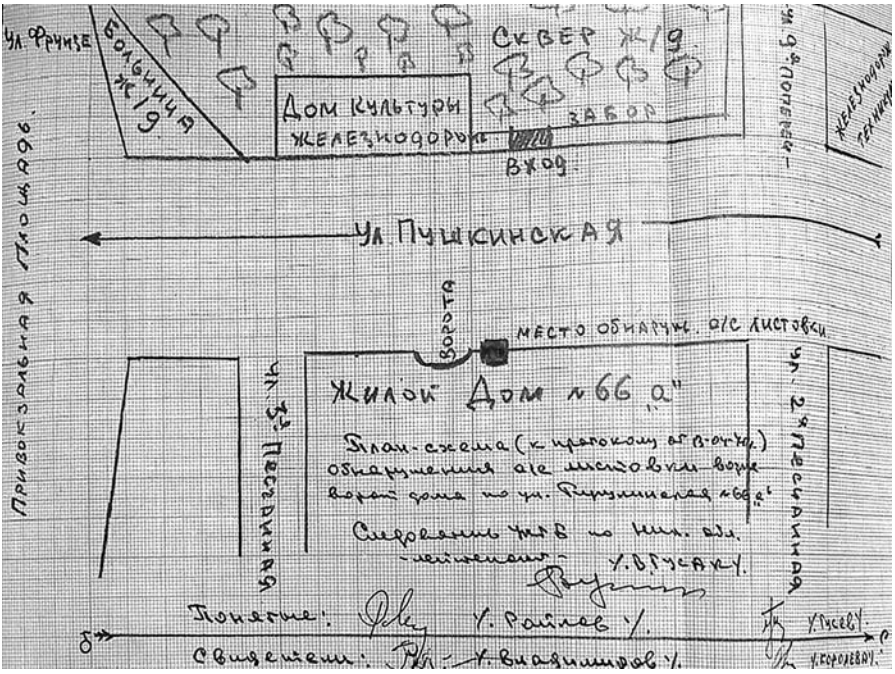

Рисунок 13 – Схема виявлення антирадянської листівки на стіні біля воріт будинку № 66/а по вул. Пушкінській.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 37

У районі кільця (проспект Леніна і вул. Пушкінська) сіли у тролейбус і прибули на зупинку «вул. Московська». Йдучи вздовж вулиці у напрямку Адміральської, одну листівку залишили у будці телефону-автомата, інші наклеїли на кіоску «Союздрук» біля кінотеатру «Батьківщина», у будці телефону-автомата на розі вулиць Декабристів і Рози Люксембург (нині – Нікольська. – *Авт.*)[1], на недіючій касі праворуч від входу до «Зоопарку», що у той час розташовувався на розі вулиць Адміральська та Московська[2] (рис. 14–17).

Одну листівку приклеїли на телефонній будці-автоматі, що знаходилась ліворуч від вхідних дверей магазину № 7 «Міськплодоовочторгу», який розташовувався на перехресті вулиць Рози Люксембург та Московської[3] (рис. 18).

Частину листівок підкинули у квартирні поштові скриньки громадян Кучинського, Судак, Гінєт, які мешкали у будинку № 4 (четвертий під'їзд) по вул. К. Лібкхнехта[4] (рис. 19–21).

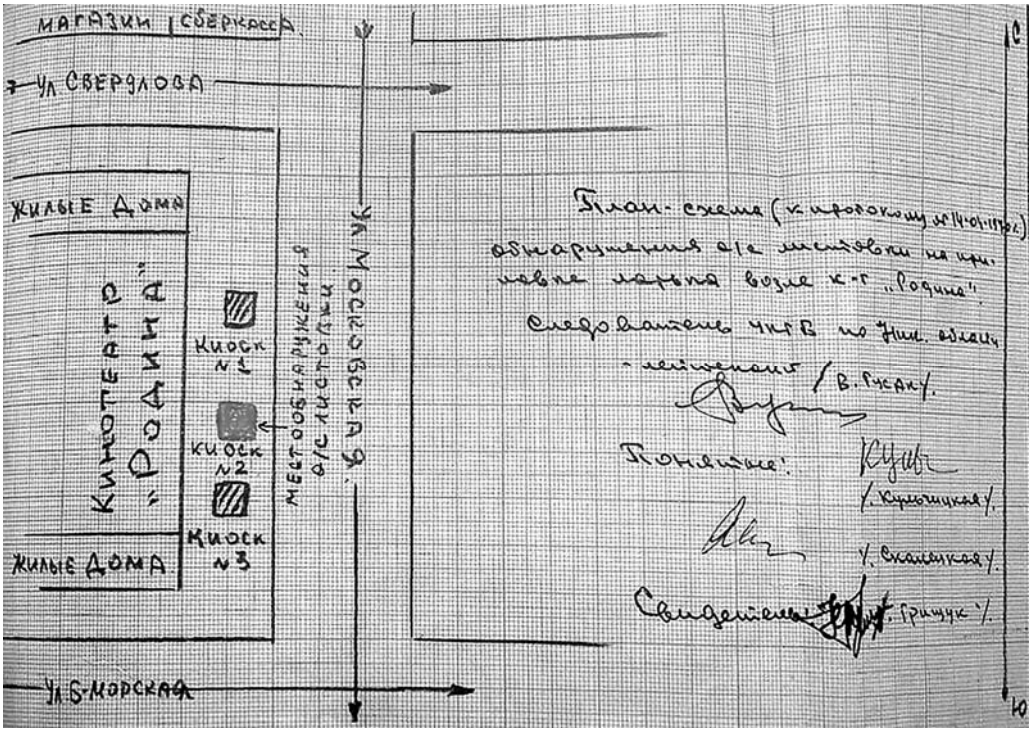

Рисунок 14 – Схема виявлення антирадянської листівки
на стіні кіоску біля кінотеатру «Батьківщина».
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 56

---

1 САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 75.
2 Там само. Т. 1. Арк. 63.
3 Там само. Т. 1. Арк. 68, 69.
4 Там само. Т. 3. Арк. 373.

Рисунок 15 – Місце виявлення антирадянської листівки в телефонній будці, що розташовувалась на перехресті вулиць Рози Люксембург і Декабристів.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 13

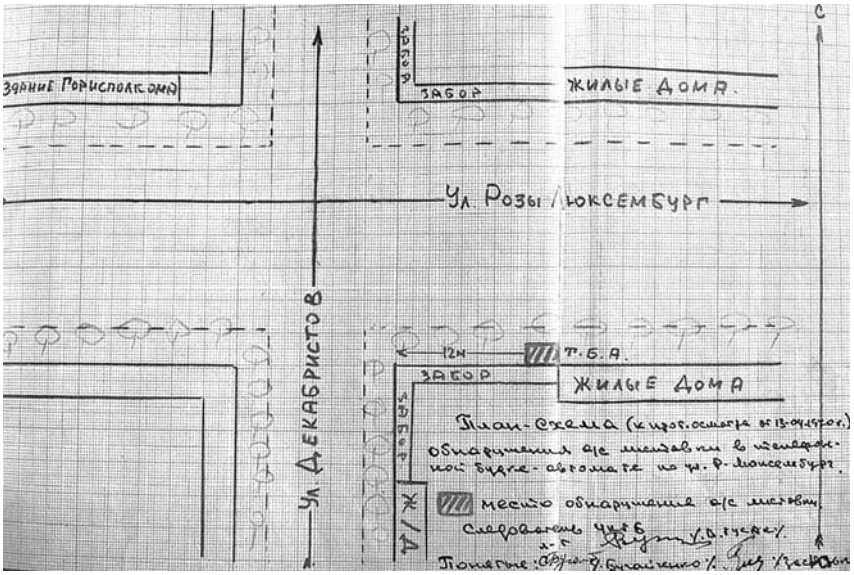

Рисунок 16 – Схема виявлення антирадянської листівки у телефонній будці на перехресті вулиць Рози Люксембург та Декабристів.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 12

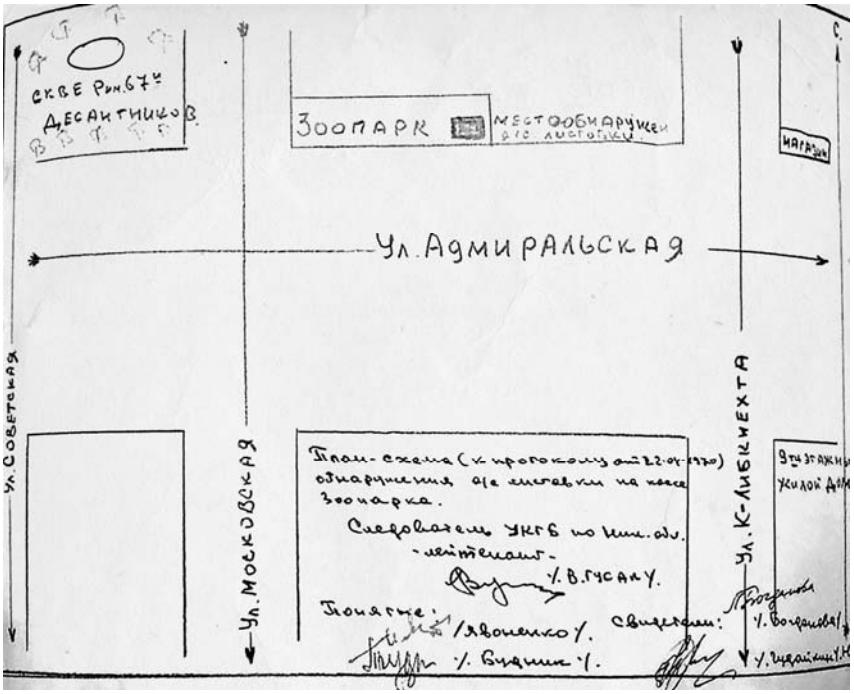

Рисунок 17 – Схема виявлення антирадянської листівки біля каси «Зоопарку», що розташовувався на розі вулиць Адміральської та Московської.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 66

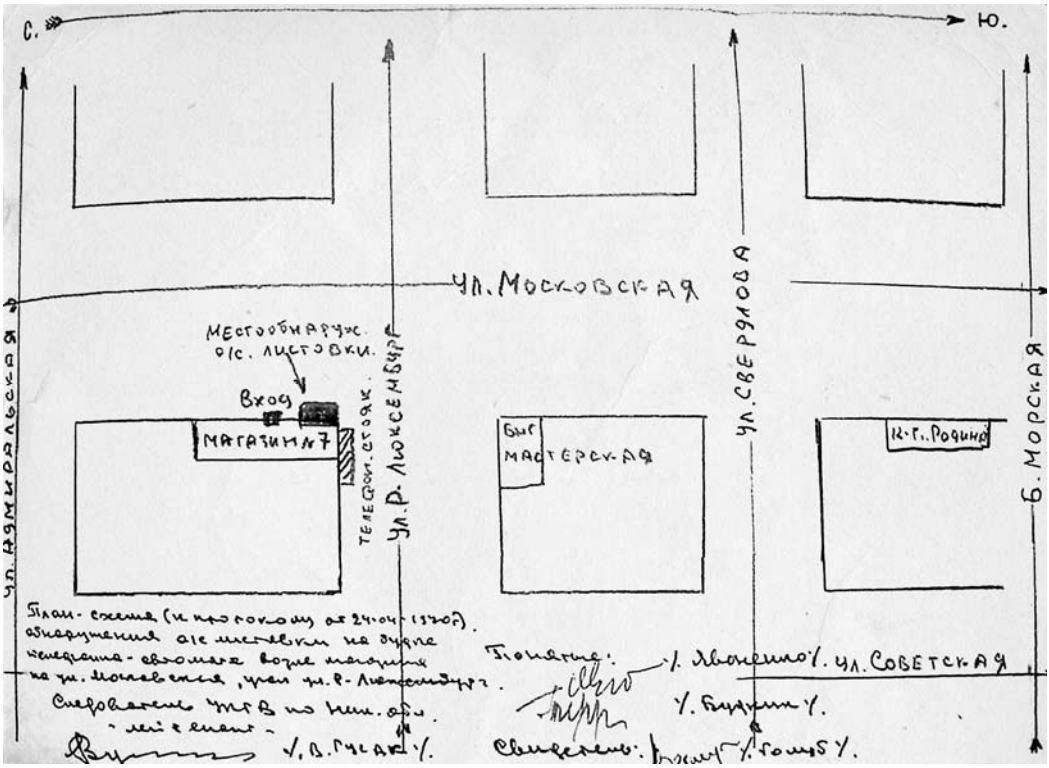

Рисунок 18 – Схема виявлення антирадянської листівки
на телефонній будці біля продовольчого магазину № 7.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 71

Рисунок 19 – Вхідні двері під'їзду № 4 (будинок по вул. Карла Лібкнехта, 4),
де виявлено антирадянську листівку. Миколаїв, 13.04.1970 р.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 26

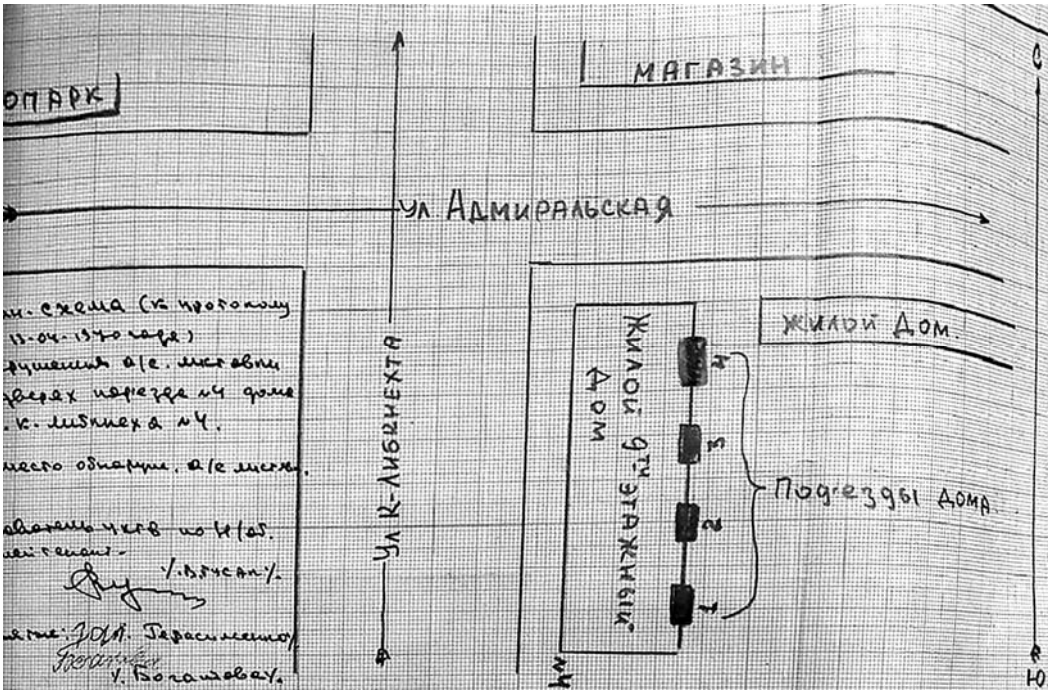

Рисунок 20 – Схема виявлення антирадянської листівки у під'їзді № 4 житлового будинку, що розташовувався за адресою вул. Карла Лібкнехта, 4.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 25

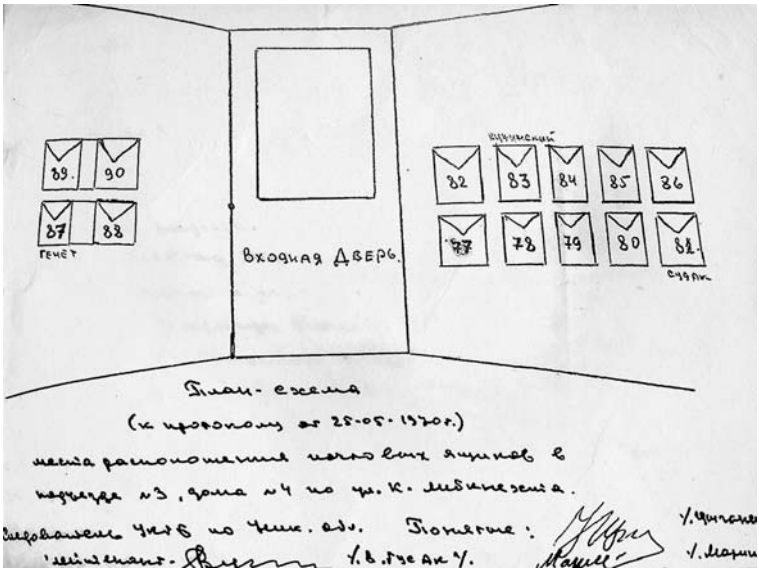

Рисунок 21 – Схема розташування поштових скриньок у під'їздах № 3 і № 4 житлового будинку (вул. Карла Лібкнехта, 4), де були виявлені антирадянські листівки у квітні 1970 р.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 111

Під час поширення листівок підлітки неодноразово бачили патрулі міліції. Зокрема, коли вони йшли по вулиці Свердлова, то біля кінотеатру «Батьківщина», де ними була наклеєна листівка на прилавок кіоску «Союздрук», побачили міліцейську машину і подумали, що їх уже розшукують. Крім того, якби підлітки повернулись додому дуже пізно, то батьки почали б цікавитись, де вони пропадали[1]. Через це всі наявні у них листівки вони не поширили[2], а направились додому до П. Михайлова, поклали все у целофановий мішечок і сховали у дворовій коморі їхнього будинку[3]. Того вечора хлопці змогли поширили не більше 18 листівок у період з 20.00 до 22.30 вечора[4].

Наступного дня сміливці чітко зрозуміли, що учасників акції розклеювання листівок уже розшукують «компетентні органи», оскільки Б. Леочко розповів П. Михайлову, що вдень бачив, як біля телефону-автомата на перехресті вулиць Декабристів та Рози Люксембург відбувалося фотографування місця інциденту людьми в цивільному (там, де хлопці напередодні наклеїли листівку, див. рис. 15, 16). Не зважаючи на це, двоє хлопців не припинили свою діяльність, оскільки були переконані, що чинять правильно[5]. На ту мить вони не особливо усвідомлювали можливі наслідки, бо хотіли здійснити якийсь подвиг[6]. Натомість С. Чаусов, коли дізнався, що його однолітки наважились на такий сміливий і небезпечний вчинок, відверто злякався і почав уникати зустрічей з П. Михайловим[7].

Одночасно зі своєю підпільною просвітницькою роботою юнаки планували розширювати свою організацію шляхом залучення до неї нових членів. Для цієї мети П. Михайлов власноруч підготував «питальник» (рис. 22), на основі якого Б. Леочко підготував близько десяти друкованих екземплярів у той період, коли мав у розпорядженні друкарську машинку. Цей питальник призначався для перевірки тих осіб, які виявили б бажання вступити до їх групи. Залежно від отриманих від потенційних кандидатів відповідей П. Михайлов і його однодумці вирішували б, приймати тих або інших осіб до групи чи ні[8]. На одному з екземплярів питальника містилось ряд приміток, зроблених П. Михайловим від руки, щоб під час бесіди з кандидатами не забути уточнити, як вони розуміють те, що КПРС – «виразник інтересів народу», як ставляться до політики радянського керівництва стосовно Албанії та Китаю, до введення радянських військ на територію Чехословаччини та ін. Такі питання для П. Михайлова були принциповими, оскільки він був переконаний,

---

1 САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 207.
2 Там само. Т. 3. Арк. 374.
3 Там само. Т. 3. Арк. 75.
4 Там само. Т. 3. Арк. 373.
5 Там само. Т. 3. Арк. 167, 168.
6 Там само. Т. 3. Арк. 92.
7 Там само. Т. 3. Арк. 220–222.
8 Там само. Т. 3. Арк. 162.

що чехи мали самі вирішувати свої внутрішні справи[1]. Особисто П. Михайлов такого питальника нікому не передав. Лише одного разу просто розмовляв щодо цих питань з одним із учнів 9 класу їхньої школи. Проте цей учень здивувався таким питанням та запевняв, що у радянському суспільстві все нормально, доводив, що у ньому немає недоліків. Після такої розмови П. Михайлов не наважився запропонувати йому вступити до групи[2].

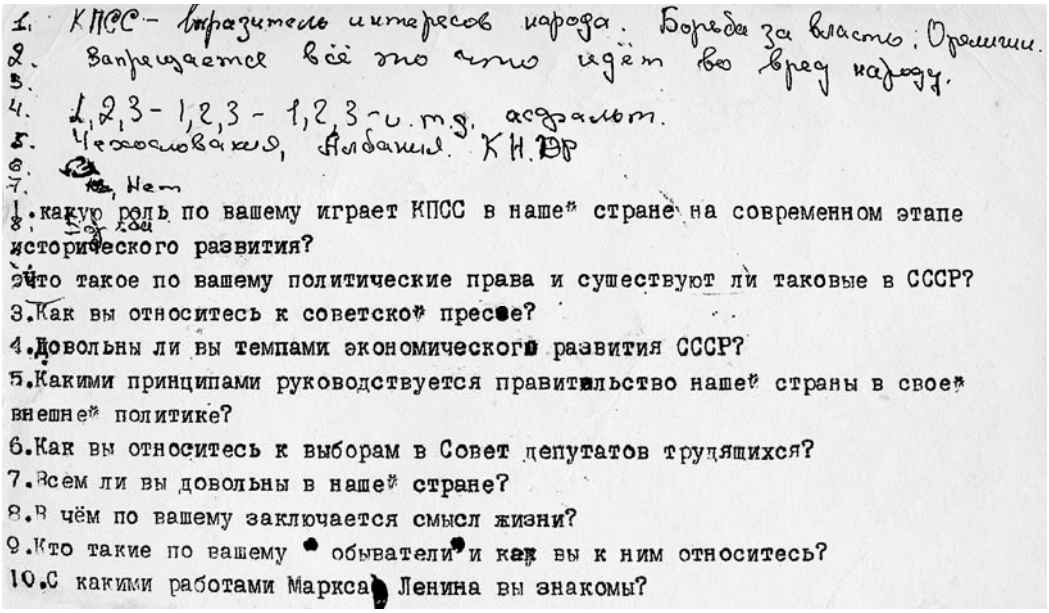
1. КПСС – выразитель интересов народа. Борьба за власть. Оранжи.
2. Запрещается всё что идёт во вред народу.
3.
4. 1,2,3 – 1,2,3 – 1,2,3 – у.т.з. асфальт.
5. Чехословакия, Албания. КНДР
6.
7. Нет
8.

1. какую роль по вашему играет КПСС в нашей стране на современном этапе исторического развития?
2. Что такое по вашему политические права и существуют ли таковые в СССР?
3. Как вы относитесь к советской прессе?
4. Довольны ли вы темпами экономического развития СССР?
5. Какими принципами руководствуется правительство нашей страны в своей внешней политике?
6. Как вы относитесь к выборам в Совет депутатов трудящихся?
7. Всем ли вы довольны в нашей стране?
8. В чём по вашему заключается смысл жизни?
9. Кто такие по вашему "обыватели" и как вы к ним относитесь?
10. С какими работами Маркса, Ленина вы знакомы?

Рисунок 22 – Орієнтовний питальник, який П. Михайлов підготував для бесіди з учнями середньої школи № 5 з метою їх залучення до групи «Молодая Родина». *САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3* (без номера аркуша, із пакета речових доказів)

На другу акцію з поширення листівок хлопці ризикнули через два тижні – 26 квітня 1970 року. Результати першої спроби були ретельно проаналізовані. Хлопці зробили висновок, що на поширення листівок[3] шляхом їх наклеювання йде чимало часу (бо доводилося затримуватись у тих чи інших місцях), а це було небезпечно. Тому в кінці квітня 1970 року вони переважно підкидали листівки у конвертах у квартирні поштові скриньки або залишали у телефонах-автоматах. На їхню думку, такий метод був безпечнішим. Вибирали будинки багатоквартирні, оскільки поява там хлопців була б менш помітною ким-небудь зі сторонніх людей[4]. Частину листівок у конвертах вони підкидали

[1] САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 163, 164.
[2] Там само. Т. 3. Арк. 162.
[3] Там само. Т. 3. Арк. 205, 374.
[4] Там само. Т. 3. Арк. 206.

у поштові скриньки мешканців по вулиці Адміральській, К. Лібкнехта[1], Мала Морська[2] та інші. Поодинокі листівки кидали у квартирні поштові скриньки без конвертів. Одну листівку прикріпили за допомогою кнопки до дерева по вул. Плеханівській недалеко від вулиці Пушкінської, де вже висіло якесь оголошення. Хлопці його зірвали, а кнопку використали для прикріплення їхньої листівки[3] (рис. 23). Свої агітки поширювали і в інших місцях: телефон-автомат біля магазину № 7 «Міськплодоовочторг» (на розі вулиць Р. Люксембург та Московської, див. рис. 18)[4]; телефон-автомат біля вхідних дверей речового магазину № 4 «Берізка» (розташовувався на розі вулиць Плеханівської та Малої Морської, рис. 24)[5]; дитячий садочок № 4, що розташовувався за адресою вул. Мала Морська, 3[6] (рис. 25); телефон-автомат біля жит-

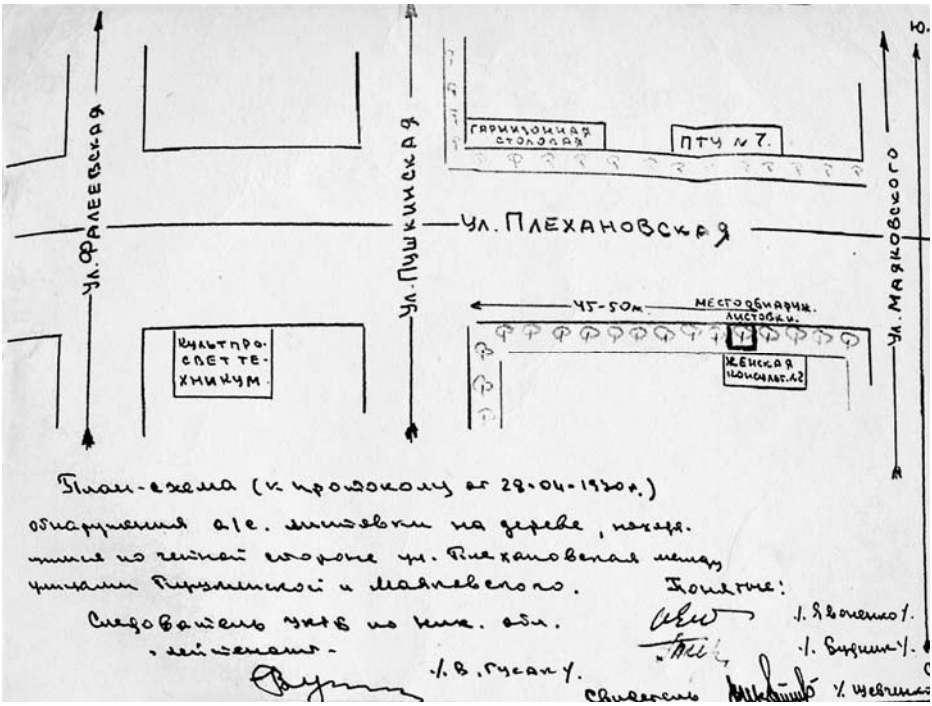

Рисунок 23 – Схема виявлення антирадянської листівки на дереві, що знаходилось на парній стороні нумерації будинків по вул. Плеханівській (між вул. Пушкінською та Маяковського (нині – Наварінська)).
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 86

---

1 САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 76, 77.
2 Там само. Т. 1. Арк. 92.
3 Там само. Т. 3. Арк. 76, 77.
4 Там само. Т. 1. Арк. 73.
5 Там само. Т. 1. Арк. 78.
6 Там само. Т. 1. Арк. 88.

лового будинку № 23 (розташовувався на розі вулиць Мала Морська та Шевченка, рис. 26)[1]; ворота технікуму «Культпросвіт» (вул. Плеханівська, 34, рис. 27)[2]; на тротуарі (на розі вулиць Карла Лібкнехта та Свердлова, рис. 28)[3]; на паркані школи № 34 (розташовувалась на вул. Лягіна, 28, між вулицями Сінною і Привозною, рис. 29)[4]; у приватному поштовому ящику квартири № 22, що розташовувалась у будинку за адресою вул. К. Лібкнехта, 2 (другий під'їзд, рис. 30)[5]. Останні листівки вони підкинули у квартирну поштову скриньку їхньої вчительки Т. П. Фоменко, з якою П. Михайлов часто дискутував на її уроках. Вона мешкала у будинку за адресою вул. Адміральська, 23-а[6] напроти будинку № 16-а (там, де мешкав Б. Леочко. – *Авт.*)[7] (рис. 31).

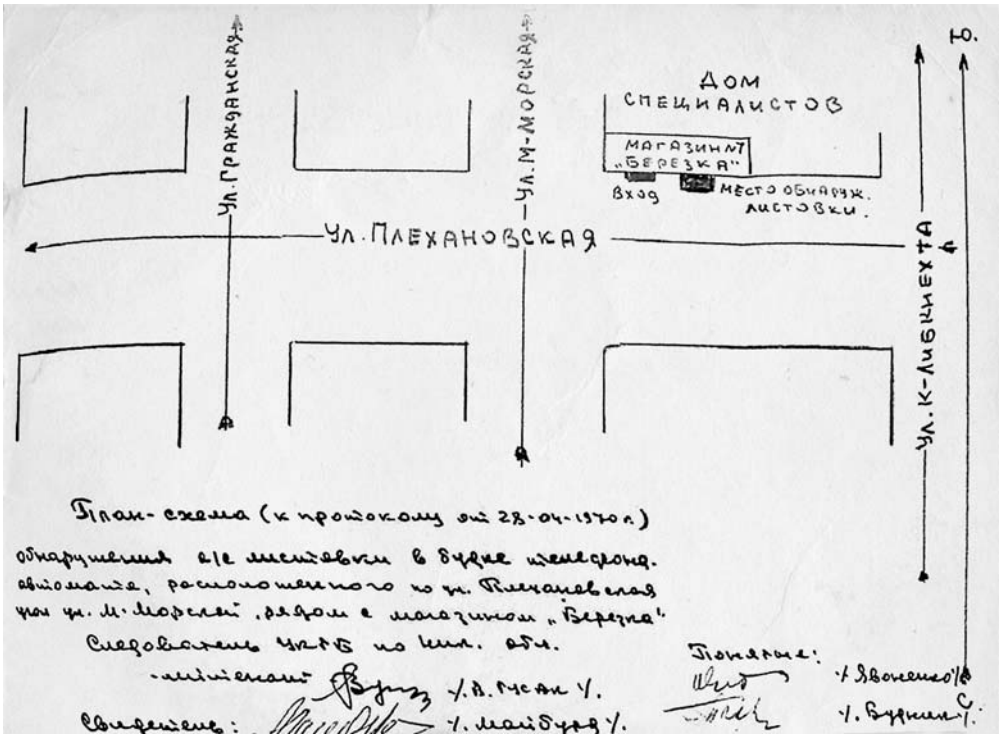

Рисунок 24 – Схема виявлення антирадянської листівки у телефонній будці поряд з магазином «Берізка».
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 80

1 САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 92.
2 Там само. Т. 1. Арк. 97.
3 Там само. Т. 1. Арк. 100.
4 Там само. Т. 1. Арк. 105.
5 Там само. Т. 1. Арк. 115.
6 Там само. Т. 1. Арк. 116–118.
7 Там само. Т. 3. Арк. 76, 77.

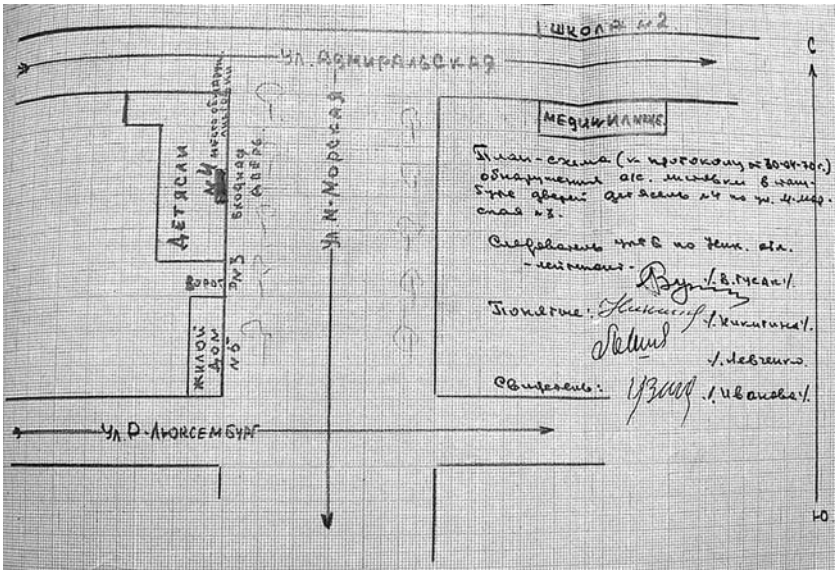

Рисунок 25 – Схема виявлення антирадянської листівки біля дверей дитячого садка № 4 (вул. М. Морська, 8).
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 90

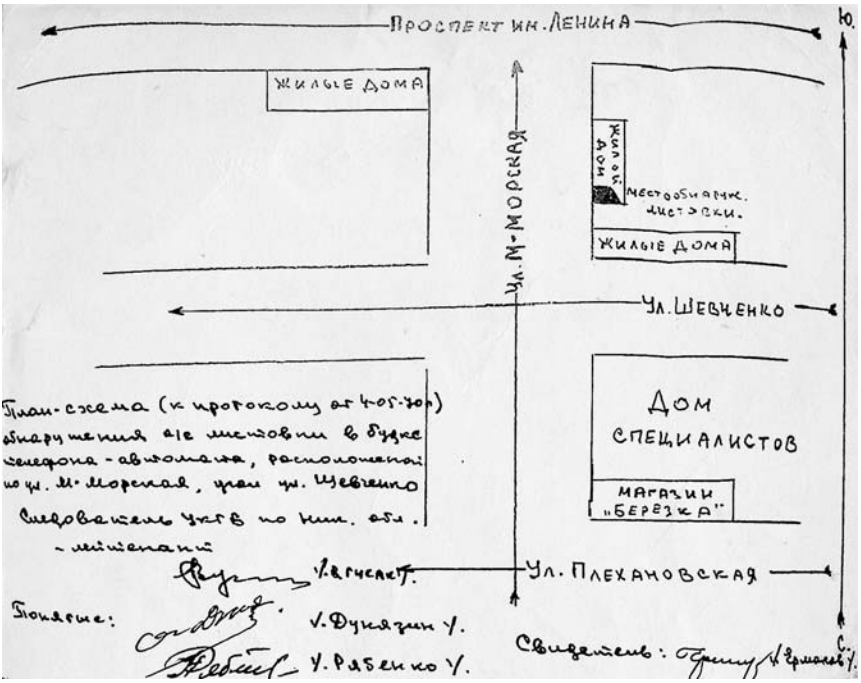

Рисунок 26 – Схема виявлення антирадянської листівки у телефонній будці, що розташовувалась на розі вул. М. Морської та Шевченка.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 95

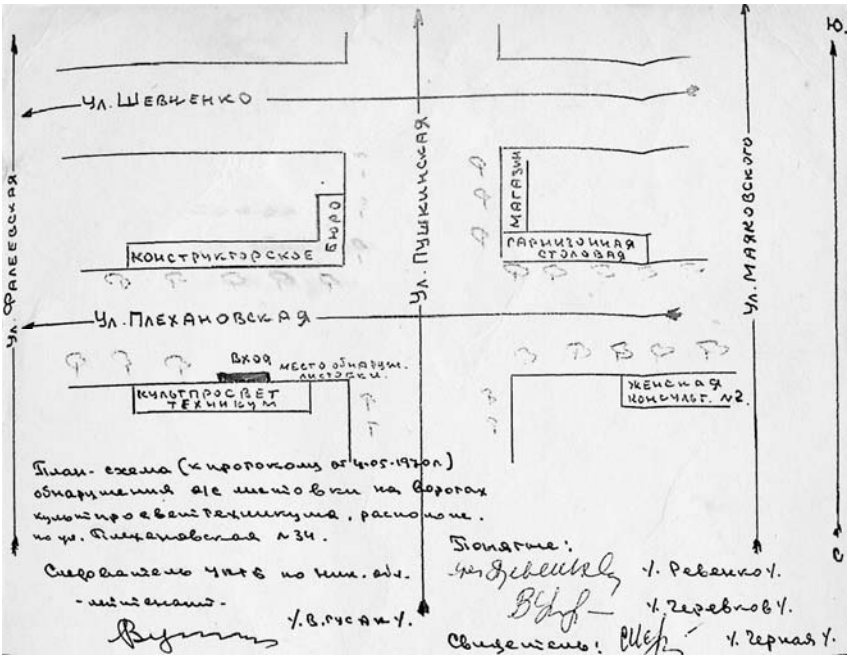

Рисунок 27 – Схема виявлення антирадянської листівки на воротах «Культпросвіттехнікуму».
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 99

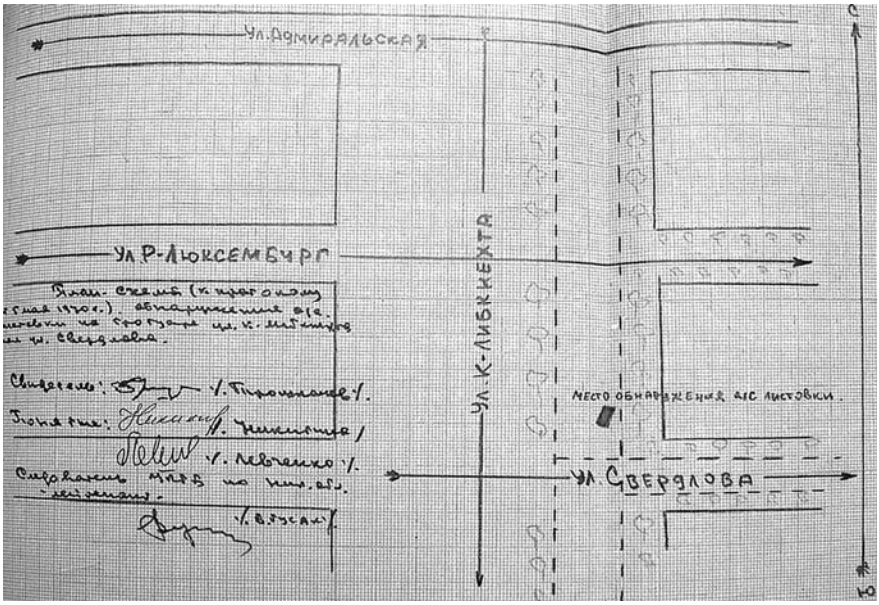

Рисунок 28 – Схема виявлення антирадянської листівки на тротуарі на розі вул. Свердлова і Карла Лібкнехта.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 103

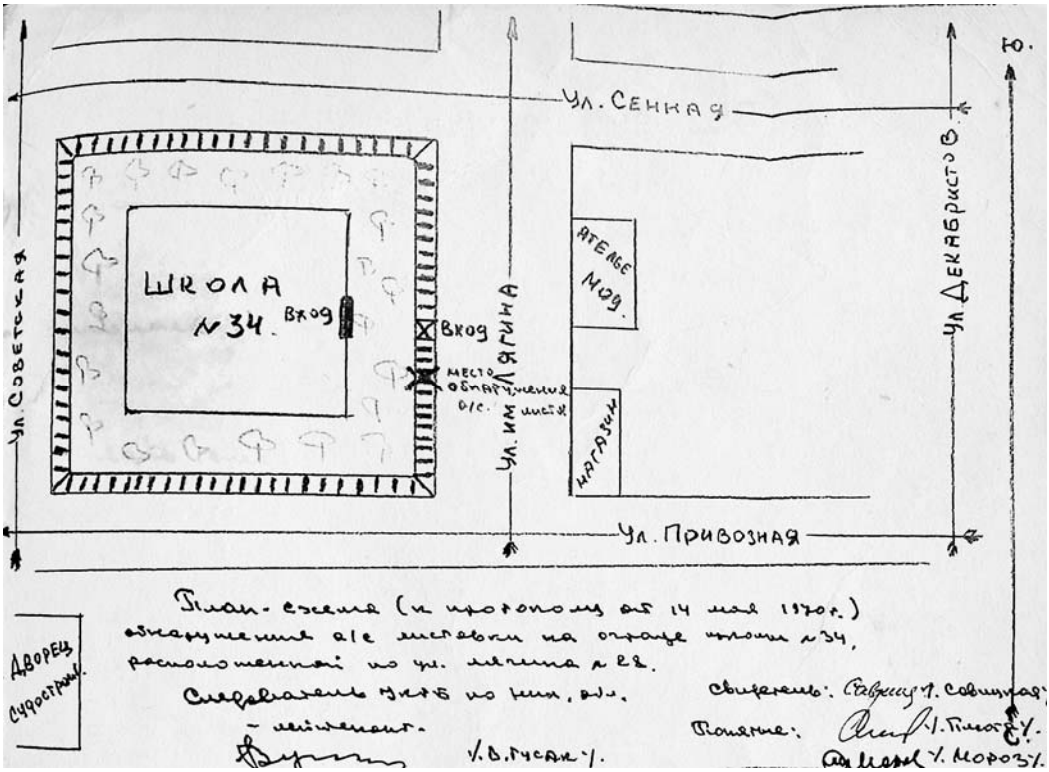

Рисунок 29 – Схема виявлення антирадянської листівки на паркані середньої школи № 34.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 107

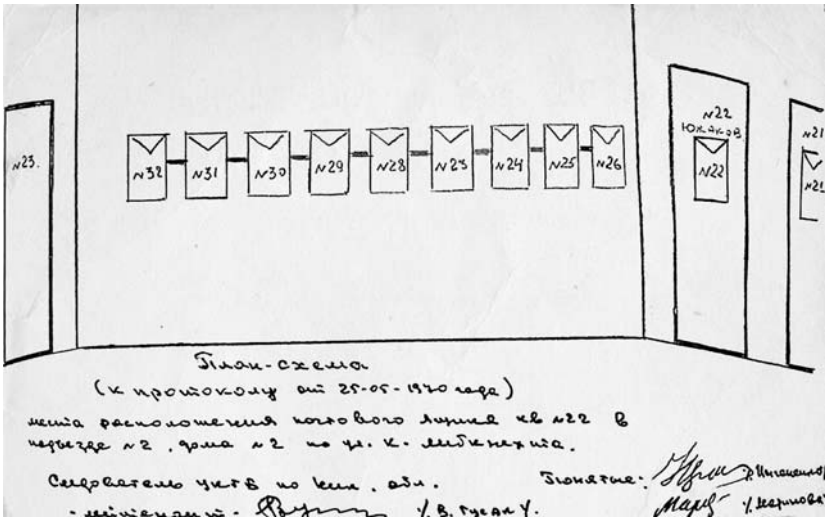

Рисунок 30 – Схема розташування поштової скриньки кв. № 22,
де була виявлена антирадянська листівка (вул. К. Лібкнехта, 4, під'їзд № 4).
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 115

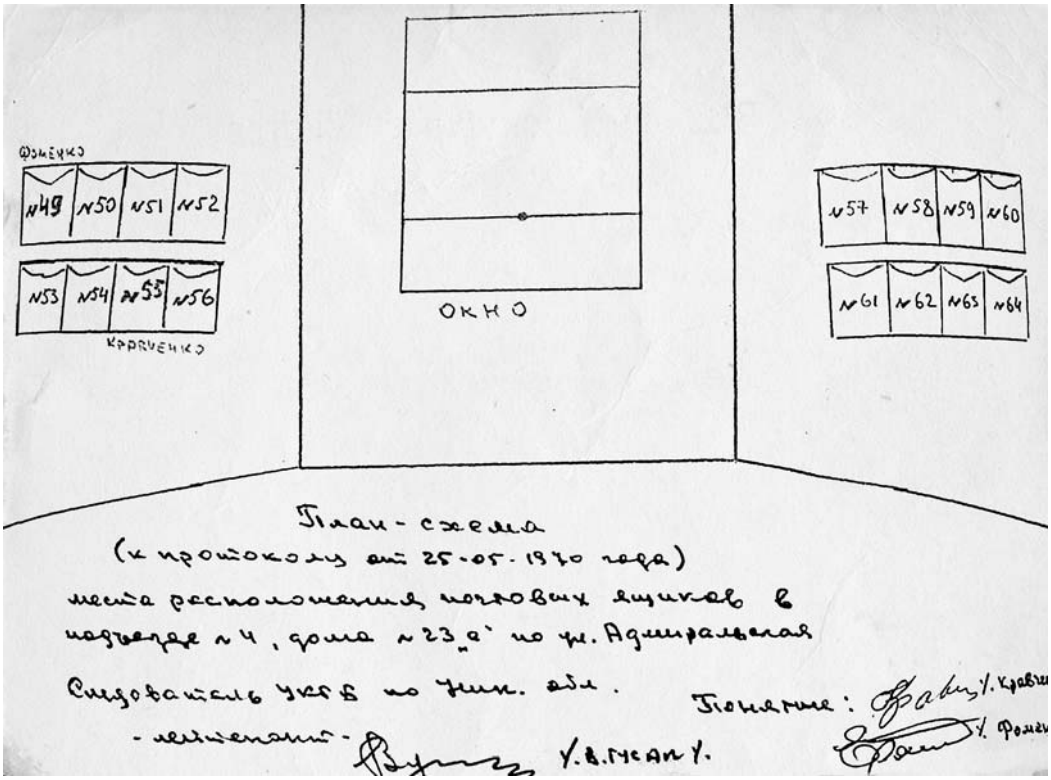

Рисунок 31 – Схема розташування поштових скриньок у під'їзді № 4 будинку № 23/а по вул. Адміральській, де були виявлені антирадянські листівки.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 118

Орієнтовно у травні 1970 року П. Михайлов, перебуваючи вдома у Б. Леочка, висловив побоювання, що за ним слідкують органи безпеки. Хлопці пішли до П. Михайлова додому, дістали копіювальний папір, що «підпільники» використовували для друку звернень, декілька екземплярів тексту листівки, опис «Історії» організації «Молодая Родина», декілька аркушів чистого паперу з погреба комори родини Михайлових, що розташовувалась у дворі там, де були господарські приміщення інших мешканців будинку. Саме там, у порожньому погребі, були зариті всі докази у целофановому пакеті. Вони все це спалили у вбиральні школи № 5 (знаходилась у дворі, рис. 32). Це місце було обране для знищення доказів не випадково, оскільки ввечері там відсутні сторонні особи[1]. Баночку із залишком клею викинули у річку[2]. Рештка паперу, конверти і клей залишались у Бориса Леочка[3].

[1] САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 77, 84, 85.
[2] Там само. Т. 3. Арк. 78.
[3] Там само. Т. 3. Арк. 129.

Після повторного поширення листівок група ніякої діяльності не проводила, по суті припинила існування сама по собі. Спеціально ніхто не збирався та не вирішував питання, що далі робити. Певною мірою хлопці уникали зустрічі один з одним. Ні П. Михайлов, ні Б. Леочко, ні С. Чаусов більше не поверталися до підпільної діяльності[1]. Вочевидь, декілька факторів вплинули на припинення діяльності групи: по-перше, через відсутність підтримки їх просвітницької акції, бо Петро Михайлов одного разу їхав в автобусі і чув неприємні для нього відгуки пересічних мешканців міста про поширення листівок, у яких цей вчинок засуджувався[2]; по-друге, хлопці усвідомили всю небезпеку наслідків такого протесту, тому не виключено, що реально злякались; по-третє, весна 1970 р. – це час закінчення школи, випускні іспити, після яких потрібно було думати, як влаштовувати своє життя далі. У підсумку Петро Михайлов зрозумів, що вони здійснили «помилку», і вирішив більше не подовжувати діяльність у такому напрямку[3].

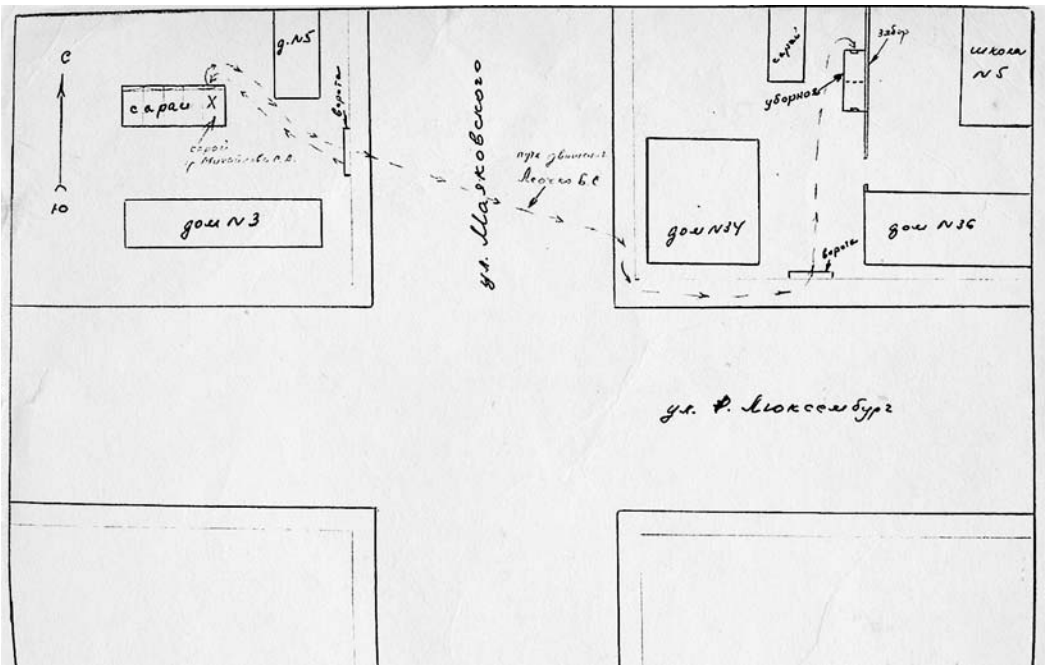

Рисунок 32 – Схема місця зберігання листівок, статуту та програми групи «Молодая Родина» у господарській коморі родини Михайлових та місця їх знищення у вбиральні середньої школи № 5.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 99

---

1 САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 93, 139, 140.
2 Там само. Т. 3. Арк. 139, 140.
3 Там само. Т. 3. Арк. 139, 140.

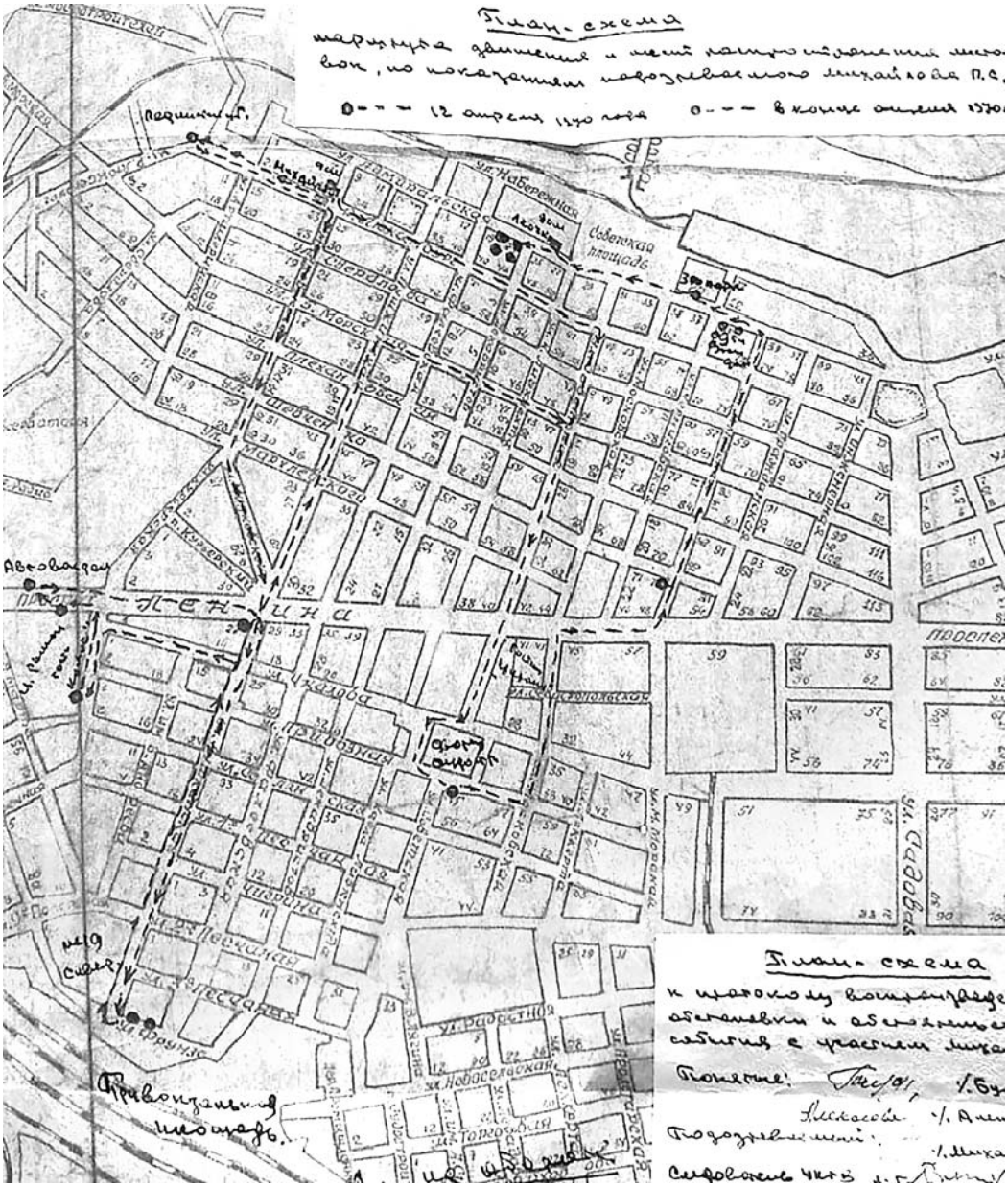

Рисунок 33 – Схема маршрутів руху та місць поширення листівок у середмісті Миколаєва згідно зі свідченнями П. Михайлова.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 181.

Рисунок 34 – Схема місць, де упродовж 12–13 та 26–28 квітня 1970 року в Миколаєві виявлено антирадянські листівки групи «Молодая Родина». *САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 1. Арк. 148*

Після закінчення 10 класу Петро Михайлов виявив бажання піти навчатись до будівельного навчального закладу, посилено готувався до вступних іспитів, які здавав у миколаївській філії Одеського будівельного інституту, але не пройшов конкурс[1]. Провал вступної кампанії переніс дуже болісно. Упродовж місяця безвихідно знаходився вдома. Батьки радили, щоб він влаштувався десь на роботу, а наступного року знову спробував здати іспити. Його влаштували на десятимісячні курси підготовки абітурієнтів.

[1] САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 256.

Випускна віньєтка учнів 10-Б класу школи № 5. Миколаїв, 1970 р.
З сімейного архіву Марини Олексіївни Теряник – завідувачки редакцією серії книг «Реабілітовані історією. Миколаївська область» Обласного центру пошукових досліджень та редакційно-видавничої діяльності (сестра Володимира Теряника)

У серпні-вересні 1970 року до родини Михайлових у гості приїхав їхній племінник – Том Іванович Столяров, який мешкав у м. Томську. Під час розмови він порадив Петру приїхати до нього у Сибір і там вступити до будівельного інституту. Петро Михайлов дав згоду після завершення 10-місячних курсів приїхати у м. Томськ для роботи та навчання у вечірньому інституті. Петро пішов на курси, і 17 вересня 1970 тимчасово влаштувався у миколаївську міську лікарню № 2[1] на посаду санітара, де пропрацював до лютого 1971 року.

Підготовчі курси він не закінчив, оскільки на початку лютого отримав від Т. Столярова листа, який повідомляв, що зможе його влаштувати до будівельної організації. Петро Михайлов виїхав до Західного Сибіру третього березня 1971 р.[2]

---

[1] САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 257, 349.
[2] Там само. Т. 3. Арк. 258.

Спочатку П. Михайлов мешкав за адресою Томськ-14, 6-та Усть-Киргизька, 10 у квартирі Івана Борисова, який працював шофером на якомусь цегляному заводі. Цей чоловік був знайомим Тома Столярова. У Івана Борисова П. Михайлов мешкав приблизно з 11 березня по 1 травня 1971 року. Після отримання дозволу на в'їзд до забороненої зони хімкомбінату, де мав квартиру Т. Столяров, П. Михайлов переїхав жити до нього[1]. Не виключено, що бажання влаштуватись на роботу в такому далекому краї пов'язане як із острахом за вчинене, так і небажанням вступати до лав радянської армії (мабуть, через участь радянських військових у збройних конфліктах за межами СРСР, які Михайлов морально не сприймав, вважав окупацією. – *Авт.*). Влаштування ж на роботу на хімічному військовому заводі давало гарантію «броні», через яку до армії не брали[2].

У липні 1970-го Сергій Чаусов став курсантом Полтавського вищого командного училища зв'язку[3] і з того часу зв'язок підтримував через листування лише з Б. Леочком[4]. Власне, Борис Леочко за сприяння батька влаштувався працювати монтером на міську телефонну станцію. У вільний від роботи час часто товаришував з Володимиром Теряником, який працював офіціантом у ресторані «Парус»[5].

Зрозуміло, що як тільки листівки були вперше віднайдені, в Управлінні КДБ по Миколаївській області 13 квітня 1970 року одразу була заведена кримінальна справа з пошуку «антисоветчиков». Наявність великої кількості фото, схем так званих «злочинів», опитувань свідків, криміналістичних та біологічних експертиз свідчить, що спецгрупа на чолі з майором Зімаріним працювала дуже серйозно. Потрібно розуміти, що для закритого військового міста у «глухих» 70-х XX століття – це була надзвичайна подія. Радянське керівництво і пропаганда протягом багатьох десятиліть переконували громадян СРСР, що вони живуть у «найкращій соціалістичній країні світу», розповідала про «будівництво комунізму», «відсталі капіталістичні країни» та ін. А тут раптом виявляється, що хтось із мешканців пролетарського міста невдоволений діяльністю КПРС.

Пошуки виконавців тривали безуспішно майже рік. Вочевидь хлопців так і не знайшли б, а справа була б припинена через декілька обставин. У лютому 1971 році пошуки членів «Молодой Родины» поновились із новою силою через ще один випадок виявлення листівки, що була надрукована від імені їхньої групи. Таку листівку було знайдено під час уроку географії у школі № 2 (рис. 35), що розташовувалась по вул. Адміральській, 24 (нині – гімназія № 2).

---

1 САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 169.
2 Там само. Т. 3. Арк. 324.
3 Там само. Т. 3. Арк. 337зв.
4 Там само. Т. 3. Арк. 222.
5 Там само. Т. 3. Арк. 70, 243.

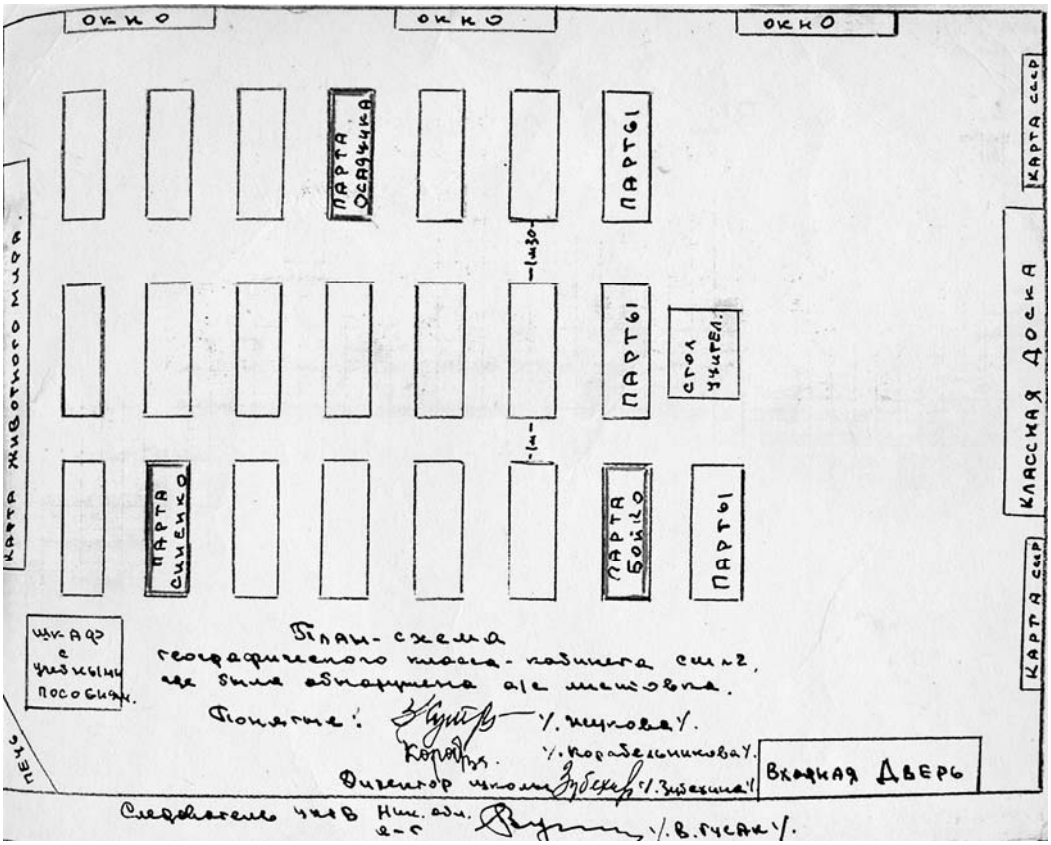

Рисунок 35 – Схема географічного кабінету СШ № 2.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 2. Арк. 23

Як з'ясувалось, учень 7-В класу цього навчального закладу Григорій Тульчевський зі своїм двоюрідним братом Михайлом Бекманом весною 1970 року регулярно відвідували кінотеатр «Екран», де переглядали фільми «Геній Дзюдо», «Фанфан-тюльпан», сеанси яких розпочинались о 20.40 щовечора. Після перегляду однієї зі згаданих кінострічок хлопці вийшли на вулицю, де на вхідних воротах кінотеатру помітили прикріплений аркуш паперу з друкованим текстом червоного кольору (рис. 36). Григорій та Михайло зупинились біля воріт і спробували прочитати текст, який їх зацікавив. Проте вже було темно, тому хлопці зняли аркуш паперу, оскільки клей ще не висох. Від кінотеатру вони попрямували додому. Дорогою зупинялись біля школи № 2, щоб під світлом вуличних ліхтарів прочитати текст. На перехресті вулиці Адміральської та Карла Лібкнехта біля одного з магазинів їм вдалось ознайомитися зі змістом даної листівки, що містила антирадянські вислови. Хлопці вирішили

незабаром передати листівку до органів міліції[1]. Григорій, прийшовши додому, поклав листівку до себе у письмовий стіл. Через тиждень його брат Михайло навідався до нього додому, де хлопці ще раз ознайомилися зі змістом віднайденої ними листівки. Через невідомі причини листівку так і не передали до міліції.

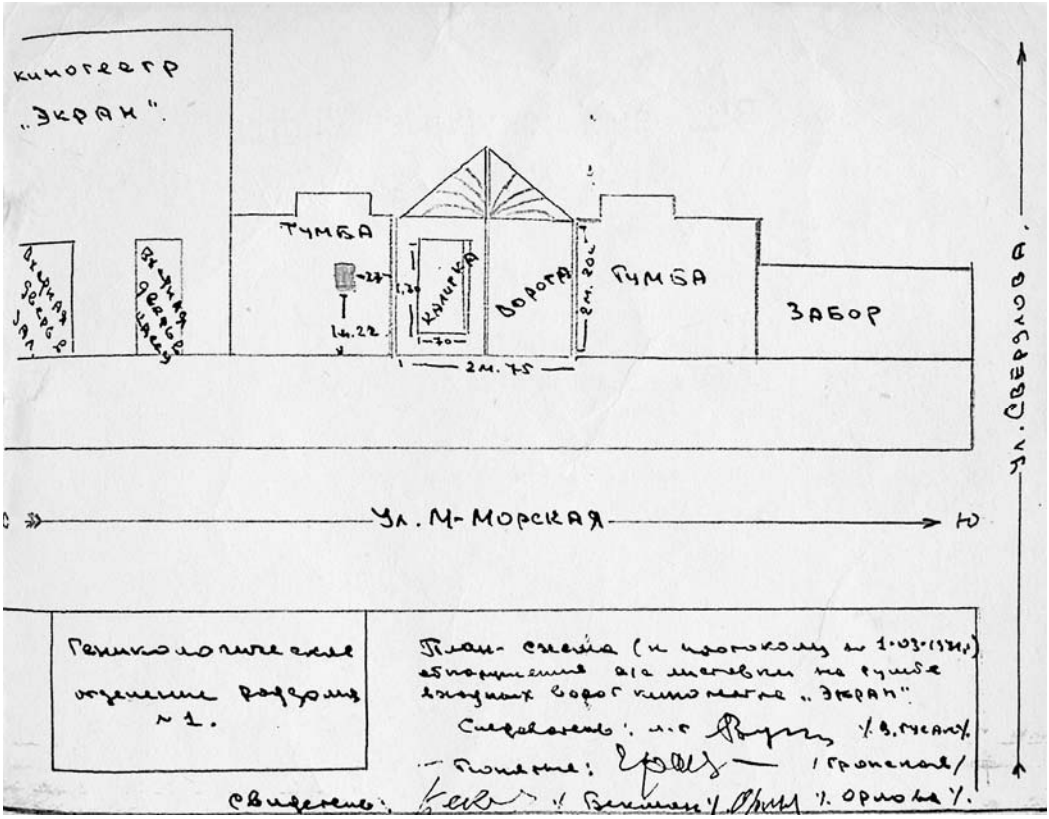

Рисунок 36 – Схема виявлення Г. Тульчевським та М. Бекманом антирадянської листівки поруч із входом до кінотеатру «Екран».
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 2. Арк. 108

Орієнтовно у грудні 1970 року Григорій розповів своєму товаришу Аліку Гітману про те, що у нього є антирадянська листівка. Під час зимових канікул він її показав Аліку[2], який уже поспішав додому, тому взяв її з собою. Через десять днів Алік повернув листівку Григорію у школі, який згорнув її у декілька разів та поклав під обкладинку свого щоденника. Згодом, вочевидь, забув про її існування.

[1] САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 2. Арк. 63, 72, 73.
[2] Там само. Т. 2. Арк. 64.

У середині лютого 1971 року щоденник Григорія неодноразово бував у вчителів, а також у однокласників, які його забирали у товариша та гралися з ним. У п'ятницю 19 лютого під час уроку географії листівка випала зі щоденника, і саме в цей час її помітив однокласник Григорія – Сергій Осадчук[1]. Він її підібрав та під час заняття кинув Ігорю Сененку. Зрештою про це дізнались дирекція школи та відповідні органи[2]. Забігаючи трохи наперед, варто вказати, що це та листівка, яку Петро Михайлов та Борис Леочко наклеїли у кінці квітня 1970 року на воротах кінотеатру «Екран». Проте через описані вище події співробітники КДБ віднайшли її лише у лютому 1971 року.

Із матеріалів справи достеменно невідомо, як саме слідчі КДБ з'ясували, хто поширював листівки від імені групи «Молодая Родина». Але є ряд цікавих документів, що дають можливість припустити, що це сталося випадково і лише через тривалий час. Так, у доповідній записці на ім'я начальника слідчої групи УКДБ при РМ УРСР по Миколаївській області майора Зімаріна від 10 травня 1971 року зазначалось наступне: «Під час проведення оперативно-розшукових заходів по кримінальній справі № 27 з розшуку осіб, які виготовили та поширили у квітні 1970 у Миколаєві листівки з «клеветой на Советское государство и общественный строй», нами встановлено, що лист у редакцію газети «Южная правда» від імені громадянина Лебідь надруковано на машинці «Ідеал», що належить ДБУ-8. Лист друкувала секретар-машиністка В. Т. Горшкова на прохання свого вітчима П. В. Скиби»[3].

Подія, про яку йдеться у вищевказаному повідомленні, сталась у лютому 1968 р., коли П. Скиба зайшов до продуктового магазину № 65 (на розі вулиць Радянської і проспекту ім. Леніна) та побачив неприємну історію. Один громадянин вимагав у продавчині «Книгу скарг і пропозицій», маючи на меті записати претензію через те, що його обважили на 300 г цукру, бо замість 4 кг та видала тільки 3,7. Жінка книгу не видала, мотивуючи тим, що завідувачка мала у той день вихідний, а документ зберігався у неї. Так відповіла й старша продавчиня. Той громадянин у доволі ввічливій формі запитав прізвище жінки, яка його обважила, але вона відповіла: «Моє прізвище вам не потрібне, і його вам не скажу». Не повідомили свої прізвища й інші. П. Скиба, вважаючи, що таке грубе порушення радянської торгівлі, свідком якого він став, не можна залишити безкарно, написав від руки листа до редакції «Южная правда», а його текст набрала на друкарській машинці вже згадана Т. Горшкова[4]. Тобто йдеться саме про ту друкарську машинку «Ідеал», яку Б. Леочко позичав у її малолітнього сина для виготовлення листівок та інших друкованих матеріалів

---

1 САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 2. Арк. 65–67.
2 Там само. Т. 2. Арк. 57–58зв.
3 Там само. Т. 2. Арк. 157.
4 Там само. Т. 2. Арк. 146, 148–153.

«Молодой Родины» весною 1970 року. Відповідна експертиза тексту до редакції «Южной правды» (рис. 37) і тексту листівки від імені «Молодой Родины» (див. рис. 3), проведена у травні 1971 року, підтвердила, що вони виготовлені на одній і тій самій друкарській машинці[1].

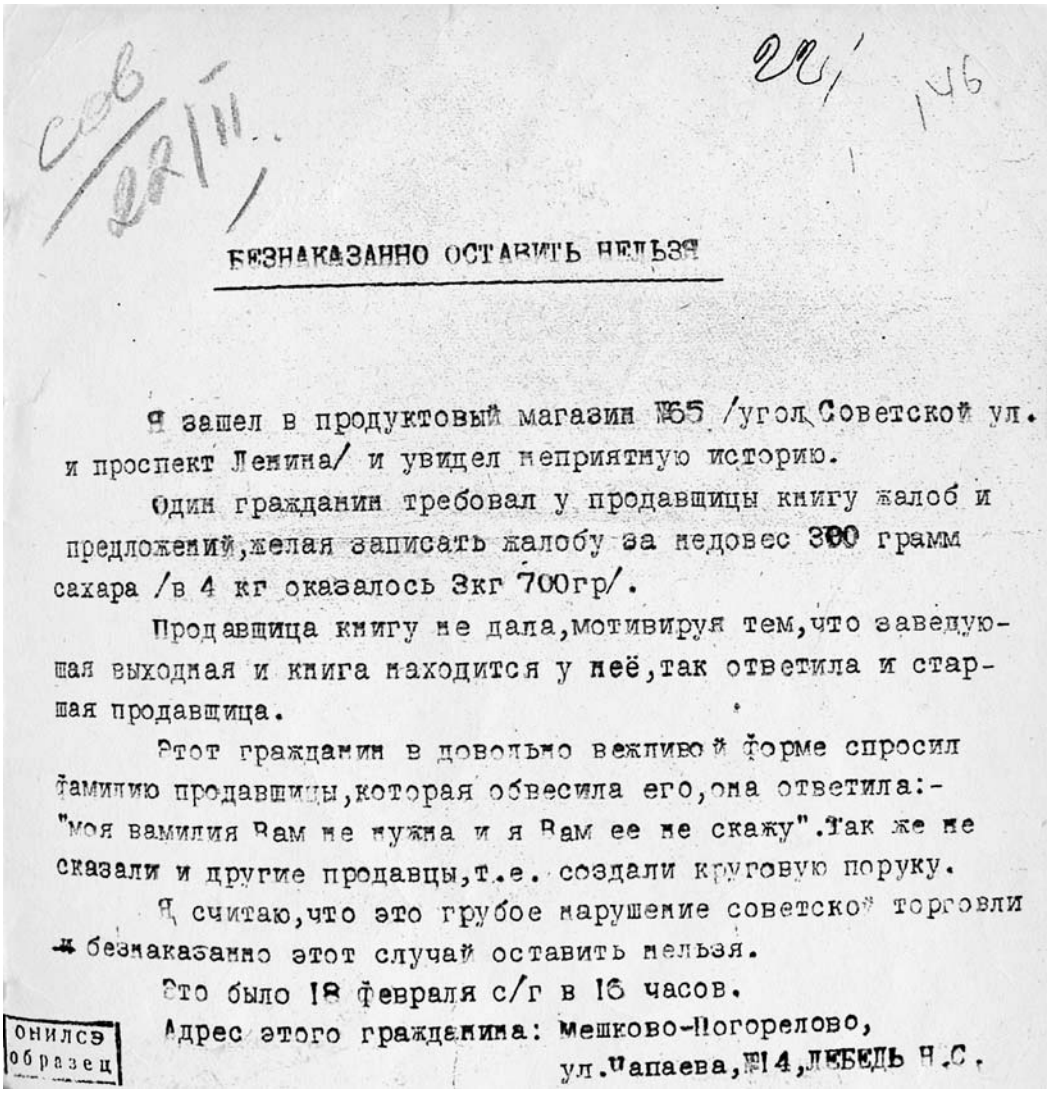

БЕЗНАКАЗАННО ОСТАВИТЬ НЕЛЬЗЯ

Я зашел в продуктовый магазин №5 /угол Советской ул. и проспект Ленина/ и увидел неприятную историю.

Один гражданин требовал у продавщицы книгу жалоб и предложений, желая записать жалобу за недовес 300 грамм сахара /в 4 кг оказалось 3кг 700гр/.

Продавщица книгу не дала, мотивируя тем, что заведующая выходная и книга находится у неё, так ответила и старшая продавщица.

Этот гражданин в довольно вежливой форме спросил фамилию продавщицы, которая обвесила его, она ответила:- "моя вамилия Вам не нужна и я Вам ее не скажу". Так же не сказали и другие продавцы, т.е. создали круговую поруку.

Я считаю, что это грубое нарушение советской торговли и безнаказанно этот случай оставить нельзя.

Это было 18 февраля с/г в 16 часов.

Адрес этого гражданина: Мешково-Погорелово, ул. Чапаева, №14, ЛЕБЕДЬ Н.С.

онилсэ образец

Рисунок 37 – Лист до редакції газети «Южная правда», написаний від імені мешканця с. Мішково-Погорілове М. С. Лебедя. Лютий 1968 р. *САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 2. Арк. 146*

[1] САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 2. Арк. 168, 185, 186.

Після з'ясування такого важливого факту арешт тих осіб, які позичали згадану друкарську машинку для своїх потреб, залишалось питанням часу. Бориса Леочка працівники КДБ затримали 11 травня 1971 року о 23.10 за підозрою у виготовленні та поширенні антирадянських листівок у квітні 1970 року[1]. Начальник слідчої групи УКДБ при РМ УРСР по Миколаївській області майор Зімарін 18 травня 1971 року о 21.10 провів затримання Петра Михайлова, який мешкав на той час у м. Томськ-7, вул. Леніна, 90, кв. 106. Обшук відбувався напередодні (17 травня) за місцем проживання. Під час обшуку був віднайдений зошит «з політично шкідливим змістом»[2]. Після арешту його доправили та утримували у СІЗО МВС Миколаївської області (мабуть, вул. Лагерне поле, 5. – *Авт.*)[3].

У період слідства чинити опір хлопцям не було ніякого сенсу, оскільки після опитування свідків та проведення обшуків за місцем мешкання всі виявлені дані та «речові докази» вказували саме на них. Їм залишалося тільки розповісти свою версію подій, висвітлити маршрути руху, пояснити мотивацію, яка керувала ними, взяти участь у слідчих експериментах на місцях так званих «злочинів» тощо.

Під час допитів слідчий запитав у П. Михайлова: «Ви розумієте, що поширені вами листівки не сприяли зміцненню радянської влади?» На це хлопець відповів: «Особисто я не вважав, що у підготовлених та поширених листівках містяться «наклепи» на радянську владу і суспільний лад». На його думку, необхідно було донести до свідомості народу про ці вади, які мали місце у житті радянського суспільства[4].

Цікавим історичним джерелом, що дозволяє підсилити нашу уяву про передумови формування світогляду та політичних переконань П. Михайлова, є його записник, який під час обшуку 17 травня 1971 року в м. Томську був у нього конфіскований. У тому зошиті він робив записи та малюнки, що містили критичні міркування щодо діяльності КПРС і державного ладу СРСР. На одному з аркушів зображений малюнок прапора КПРС, який проколювала ручка з «пером» (рис. 38). Під цим малюнком містився невеличкий вірш, у якому П. Михайлов звертався до російських поетів, що «нині» не час просто милуватись російською природою, і підсумовував: «…Сейчас пером казнить настало время, пером будить, пером вести на бой!» Це був заклик до російських поетів «вести бій пером», тобто виступати проти обмежень демократичних і політичних свобод громадян, які, на його думку, завжди були в СРСР[5]. Він також

---

1 САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 369.
2 Там само. Т. 3. Арк. 374.
3 Там само. Т. 3. Арк. 370.
4 Там само. Т. 3. Арк. 168.
5 Там само. Т. 3. Арк. 159зв.

вважав, що вони мали боротися проти недоліків на виробництві. Петро Михайлов неодноразово чув, що робітники могли б виготовити значно більше деталей, ніж вони виготовляють, але вони цього не хочуть робити, бо в такому разі будуть підвищені норми виробництва і знизяться розцінки. На його думку, це негативно впливало на економіку СРСР. Він вважав, що саме від КПРС залежить, бути чи не бути цим недолікам, тому й намалював прапор КПРС, що був проколотий ручкою. Таким чином, він розмірковував над тим, як необхідно дати «поштовх» комуністичній партії, щоб вона усувала негативні прояви. Він не ставив за мету боротьбу за цілковите усунення радянської влади.

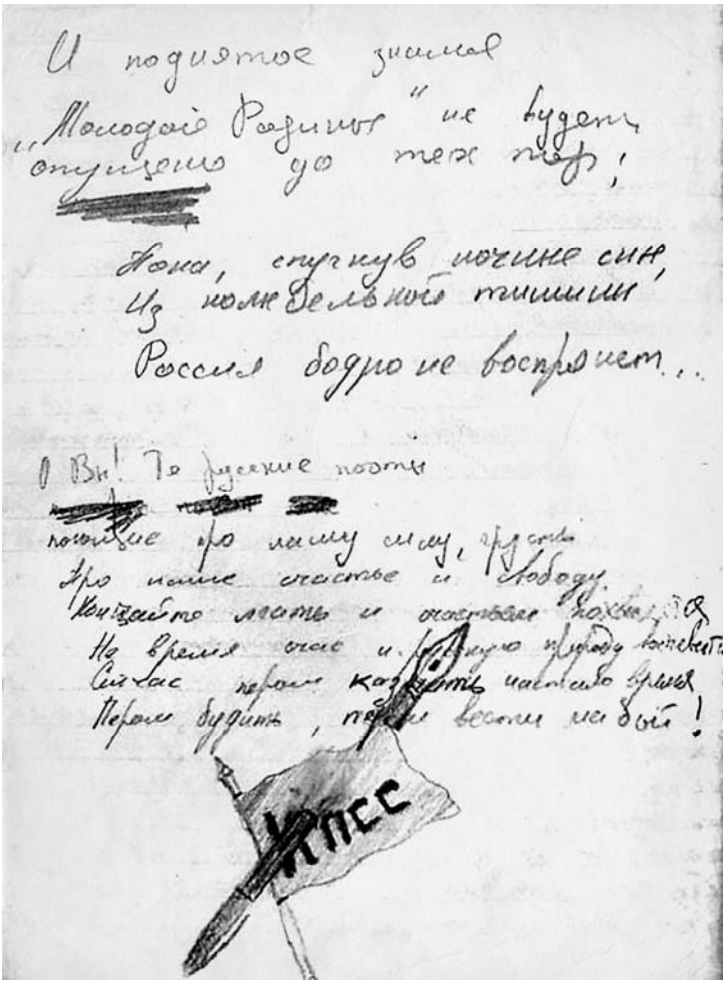

Рисунок 38 – Одна зі сторінок нотатника П. Михайлова, де міститься замальовка з роздумами про несправедливість радянських законів.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 2 (пакет речових доказів)

На одинадцятій сторінці вказаного записника намальовано дві кам'яні глиби, що придавили людину, з написом: «Наши законы» (рис. 39). Петро Михайлов мав на увазі закони, які обмежували свободи і права людей, не дають можливості громадянам виступити відкрито зі своїми думками, з критикою керівництва, у тому числі державних діячів. Він вважав, що радянські закони обмежують ініціативу трудящих[1].

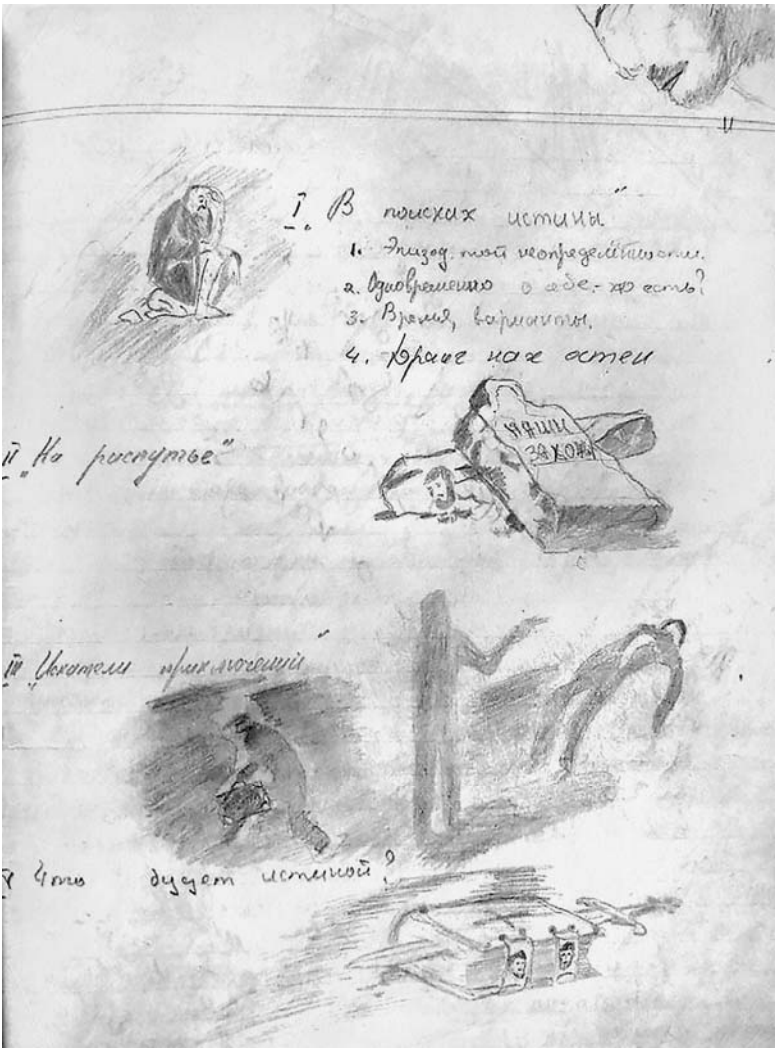

Рисунок 39 – Одна зі сторінок нотатника П. Михайлова,
де міститься замальовка з роздумами про несправедливість радянських законів.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 2 (пакет речових доказів)

[1] САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 160–161.

У зошиті Михайлова досі збереглась чорнова стаття під назвою «К обывателям», яку він написав у квітні 1970 року після того, як уже були поширені листівки[1]. Цю статтю ніхто з членів групи «Молодая Родина» так і не побачив.

Крім того, у його нотатнику містився короткий запис: «Николаев-Биржа». Таку примітку по пам'яті Михайлов зробив уже в Томську через те, що збирався написати статтю про хуліганство і його причини. У весняно-літній період 1970 року в Миколаєві у сквері біля школи № 5 (сучасний «Аркасівський сквер») увечері збирались учні 9–10 класів. Серед хлопців це місце називалось «Біржа». Там хлопці палили цигарки, пили вино, влаштовували між собою бійки. У тому сквері збирались переважно хлопці, які мешкали на вулицях Адміральська, – О. Курчатов, О. Філєвський та інші, яких Михайлов знав по іменах чи кличках. Про їх хуліганські дії він і планував написати[2].

Різні примітки, зокрема «асфальт», стосувались і проявів фактів банальної безгосподарності у Миколаєві. Наприклад, підлітка обурював той факт, що робітники спочатку асфальтували дорогу, а потім зривали свіже покриття, бо забули щось зробити[3]. Дуже знайома для сучасного покоління миколаївців ситуація. Чи не так?

У зошиті містяться виписки текстів класиків російської літератури (М. Лермонтова), портретні замальовки філософів, учасників революційних рухів (М. Чернишевського, М. Огарьова, О. Герцена), які, вочевидь, справили неабиякий вплив на формування його політичних переконань. Усе переплiталося з власною поезією Михайлова, мріями про пригоди (рис. 40) та чорновими тезами його публікацій, які планував надрукувати у майбутньому. На жаль, не зберігся, імовірно, дуже цікавий «ідеологічно шкідливий» документ, який починався словами: «Сказка о царе Никите и его разбитом корыте» і закінчувався словами: «Верит партия родная, что другую подберет»[4]. Вочевидь, цей політичний памфлет стосувався діяльності Микити Хрущова.

На початку 1971 року справа проти членів групи «Молодая Родина» була припинена і до суду не дійшла. Хлопцям пощастило. Слідство взяло до уваги, що у момент «інциденту» вони були неповнолітніми, здійснили його через свої «упередження та політичну незрілість», зрозуміли помилковість своїх дій, покаялись у здійсненому, характеризувались позитивно, «перестали бути суспільно небезпечними», тому до кримінальної відповідальності їх не притягнули. Друкарську машинку «Ідеал», що була «зброєю здійснення злочину», здали для знищення на заводі «Металпобутремонт»[5].

---

1 САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 3. Арк. 199.
2 Там само. Т. 3. Арк. 201.
3 Там само. Т. 3. Арк. 164.
4 Там само. Т. 2. Арк. 236.
5 Там само. Т. 3. Арк. 374–375.

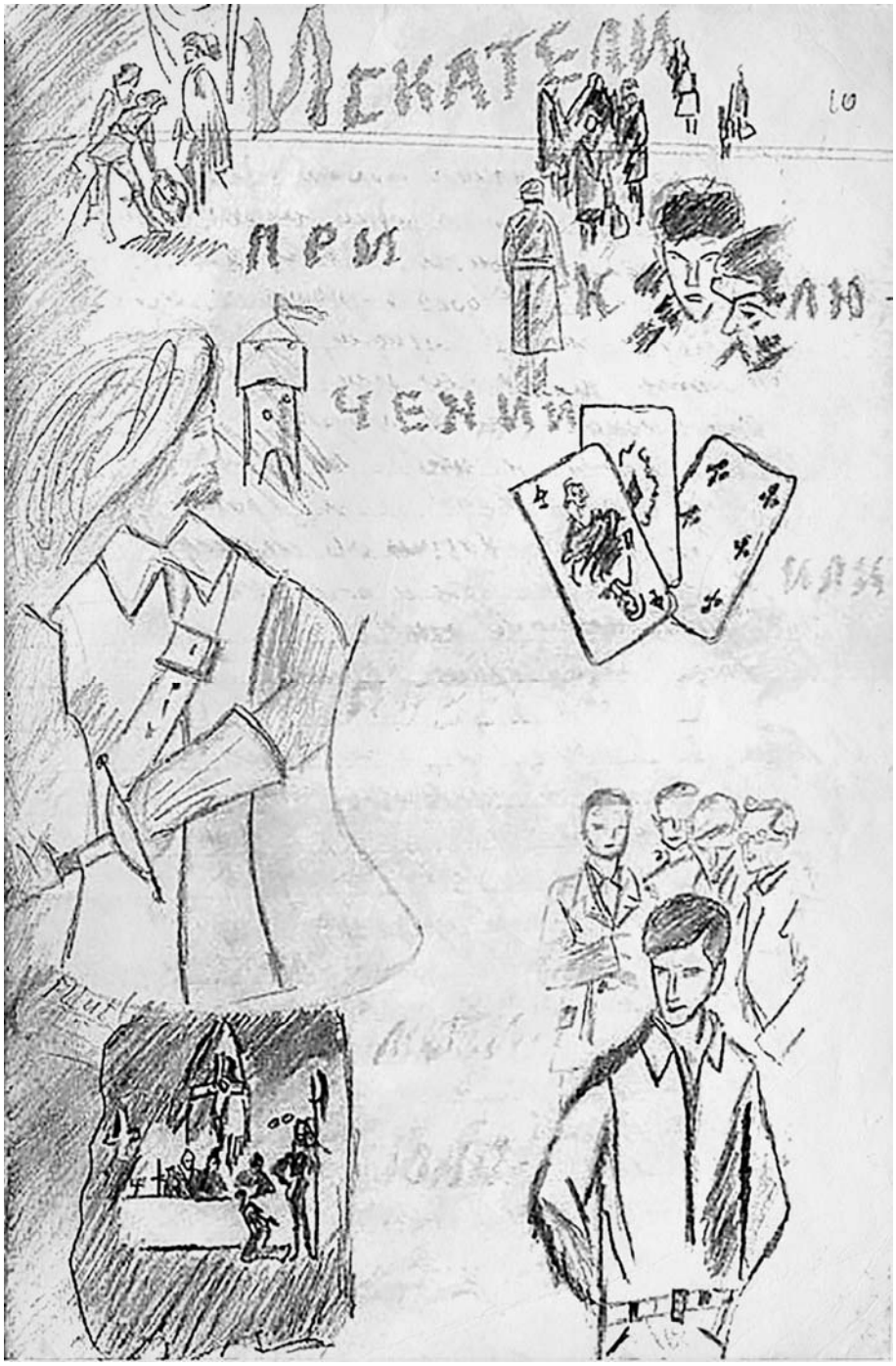

Рисунок 40 – Одна зі сторінок нотатника П. Михайлова.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 7385-с. Т. 2 (пакет речових доказів)

Таким чином, для Миколаєва це унікальний та надзвичайно сміливий випадок прояву мирних опозиційних настроїв саме серед шкільної молоді, що проявився у спробі створення підпільної групи, самостійній розробці її програми, статуту, тексту звернення до місцевих мешканців. Формою поширення своїх ідей було обрано анонімне розповсюдження листівок у громадських місцях недаремно, оскільки в умовах радянського тоталітаризму та всевладдя КДБ такі «соціальні протести» часто закінчувалися фатально. Тексти звернень містили критичний аналіз діяльності КПРС, констатували наявність політичних обмежень для громадян СРСР, закликали населення боротися за свободу слова, друку, вільного проведення демонстрацій та ін.

Через свій юний вік, незрілість політичних поглядів, відсутність розуміння загальної картини антигуманної політичної системи країни, у якій вони жили, підлітки не ставили за мету повалення радянської влади, оскільки вважали СРСР на той час «прогресивною країною» з наявністю «певних недоліків», які їх надзвичайно хвилювали, а відповіді ніхто не міг дати.

Сучасне покоління вже добре обізнане з діяльністю окремих дисидентів, правозахисних організацій, що активно боролись із радянською тоталітарною системою, активно діяли у Києві, Львові та в інших містах. Проте опозиційні прояви того періоду серед підлітків, особливо у регіональному зрізі, маловідомі й досі. Сподіємось, що ця захоплива історія надзвичайно сміливого виступу юнаків займе чільне місце у літописі боротьби громадян за свої права періоду 1970-х років, змусить молодих людей виставляти пріоритети своїх поглядів, думок, переконань сьогодні.

Розділ ІІ
МОВОЮ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ

Справа Баля Володимира та Баль Софії, що обвинувачувалися у видачі білогвардійцям комуністів та радянських робітників

№ 1
Донесення в секретно-оперативний відділ ГубНК

23 січня 1921 р.

Во 2-ю ГРУППУ

ВЫПИСКА

Из сводки Херсонско-Николаевской Губчека за 23/I-2I года.

§ 5

По донесению Уполномоченного, проживающий по Таврической ул. в собственной доме, 36 БАЛЬ Владимир и его сестра София Баль, во время пребывания в Николаеве белых занимались исключительно выдачей коммунистов и совработников. Ими был выдан живший у них на квартире коммунист ПИНИЦИН, который был арестован и сидел в тюрьме, затем т. Шлопак, которому удалось бежать, кроме этих, ими был выдан целый ряд других работников, из которых некоторые были расстреляны. До сего времени этот подлец проживает благополучно, никем не тронутый.

Для проверки и принятия мер.

С подлинным верно: Секретарь С.О.О.

[Резолюція Уповноваженого Губревтрибуналу на донесенні від 23.01.1921 р.]

т. Малахову

Выяснить у Уполномоченного Информации, кто-то может дать материал на указанных лиц, если при опросе подтвердится действительность со стороны потерпевших, то арестовать и вести дело.

[Підпис – Александрова]

25.01.21

ДАМО. Ф. Р-153. Оп. 3. Спр. 1. Арк. 11.

№ 2
Протокол допиту В. С. Чумазого (Снєжина) про контрреволюційну діяльність В. Баля та С. Баль

26 січня 1921 р.

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

26.0I дня I92I г. мною, помощником уполномоченного группы контрреволюции Сек. Опер. Отдела Х. Н. Губчека тов. Малаховым, произведен допрос гр. Чумазого Виктора Сергеевича, вызванного в качестве по делу гр. Баль, который показал:

Гр. В. Я. Баль и его сестру Софию Баль я знаю хорошо, потому что в I9 г. жил у них в доме. Я в то время работал в Агитпросвете. Баль почему-то сообразил, что я и проживающий со мной т. Пиницин - чекисты, и таковыми прописал нас… Во время прихода сюда белых Баль на второй же день лично пошел в контрразведку и выдал ей как чекистов и меня (Снежина), т.т. Пиницина, Гирича - сотрудников Агитпросвета. Меня в Николаеве в то время уже не было, но т. Т. Пиницин и Гирич были контрразведкой арестованы и сидели в тюрьме по обвинению на службе в Чека. Только благодаря случайности оба эти товарища не были расстреляны, за отсутствием материала. А то, что их выдал Баль, - это верно, так как его видели в контрразведке, куда его вызывали по делу арестованных. Со вторым приходом Сов. Власти Баль бежал и скрывался несколько времени, но недавно явился и живет в своем доме. Изложенное могут подтвердить т. Пиницин, прож. по Католической, 52/I, Л. С. Дорофеева, проживающая там же, и В. П. Гирич - сотрудник Губполитпросвета…

[Підпис – Чумазий]

ДАМО. Ф. Р-153. Оп. 3. Спр. 1. Арк. 19.

№ 3
Протокол допиту свідків Пиницина, Дорофеєвої та Гірича

29 січня 1921 р.

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

29.0I дня I92I г. мною, помощником уполномоченного контрреволюционного Сек. Опер. Отдела Х. Н. Губчека тов. Малаховым, произведен допрос гр. Пиницина, Дорофеевой и Гирич, вызванных в качестве свидетелей по делу гр. Баль, которые показали:

Тов. Пиницин вместе с тов. Чумазым и Дорофеевой проживали в квартире г-на Баля в его собственном доме по Таврической ул. в д. № 36 в прошлый период Сов. Власти, а именно, с апреля м-ца I9I9 года по Домовой книге «Чумазый и Пиницин» были прописаны как сотрудники Ч-ка. Отношения их к нам были явно вызывающи, и только приходилось налаживать таковые частыми

объяснениями с ними и предлагать им скрывать свою маску ненависти к хамам, представителям Сов. Власти. С уходом Соввласти из Николаева г-не Бали - он и его сестра определенно указали, что мы находимся, Пиницин и Гирич (Чумазый в это время уже выбыл из г. Николаева). Гирич был в госпитале и сама г-ка Баль приходила на квартиру, занимаемую им, на Рождественскую улицу и осматривала всю квартиру с надеждой найти часть из отобранной у них мебели, и, по всей вероятности, ими же и было указано, где находился Гирич, а именно в Морском госпитале. Ими же было указано и о т. Пиницине, которого и арестовали контрразведкой и предъявлено обвинение - служба в Ч-ка. Сам г-н Баль кроме того приходил на квартиру к бывшему сотруднику Коммунотдела, нам знакомого и лично бывавшего у нас, т. Шлопаку, который как Представитель Коммунотдела занимался реквизицией у них вещей - мебели, получивший ответ, что он уже уехал, выразился: «Ишь, сволочь, уже уехал, успел» (слова переданы были женою Т. Шлопака). Встречаясь уже при белых с Дорофеевой, выругивала ее вон, мол, та, которая пугала красным террором. Г-н Баль перед уходом красных недели за три дома не был, где-то скрывался и тотчас же объявился при белых и точно так же при приходе красных в 20-м году первое время тоже где-то скрывался, по всей вероятности, у него на сей предмет были причины. Заканчивая настоящее показание, добавлю, что только благодаря им были арестованы Гирич, Пиницин и парились в тюрьме и помимо их желания (как допускаем) случайно не были откомандированы в штаб Духонина.

[Підписи Пиницина, Дорофеєвої та Гірича]

29/0I-2I г. [Підпис – Малахов]

ДАМО. Ф. Р-153. Оп. 3. Спр. 1. Арк. 20.

№ 4
Звіт про проведення арешту В. Баля і С. Баль та проведення обшуку в будинку

2 лютого 1921 р.

Заведующему секретным оперативным отделом

Доклад

Довожу до Вашего сведения, что мною была произведена операция согласно ордеру (за № 2405) у граждан Баль В. и С., проживавших по Таврической улице, дом 36. Мною было обнаружено деньги, которые мною указаны в протоколе. Деньги были найдены в перине и, согласно ордеру, были арестованы граждане Баль В. и Баль С. и по распоряжению Горожанина были арестованные отпущены под расписку.

Комиссар о.ч. Михельсон 3/02-2I г.

ДАМО. Ф. Р-153. Оп. 3. Спр. 1. Арк. 7.

№ 5
Підписка про невиїзд Баля В. і Баль С.

3 лютого 1921 р.

Подписка о невыезде Баль В. и Баль С.

Даю сию подписку в том, что без разрешения Губернской чрезвычайной комиссии не выеду из города Николаева и по первому требованию Губернской Чрезвычайной комиссии я обязываюсь явиться в комиссию, в чем подписываюсь Владимир Яковлевич Баль.

Я, София Яковлевна Баль, даю такую же подписку о невыезде из города Николаева без разрешения Губернской Чрезвычайной комиссии, в чем подписываюсь Софья Яковлевна Баль.

03.02.2I

ДАМО. Ф. Р-153. Оп. 3. Спр. 1. Арк. 8.

№ 6
Протокол обшуку в будинку В. Я. Баля по вул. Таврійській, № 36

3 лютого 1921 р.

В КОМИССИЮ

ПРОТОКОЛ

На основании ордера Херсонско-Николаевской Губернской Чрезвычайной комиссии по борьбе с контрреволюцией и спекуляцией за № 2405 от 3 февраля I92I г. произведен обыск у гражд. Баль В. по Таврической ул., дома № 36.

При обыске присутствовали Федерева и Каленская.

Согласно данным указаниям задержаны граждане Баль В. и Баль Софья.

Взято для доставления в Х/Николаевскую Комиссию следующее /подробная опись всего конфискуемого или реквизируемого/: серебро на сумму II р. 75 к., золотые монеты на сумму 50 руб., украинские на сумму 2I50 руб., романовские бумажные на сумму 29 руб.

Обыск производил Комиссар Комиссии Михельсон

При обыске заявлена жалоба нет

I/ на неправильности, допущенные при обыске и заключающиеся по мнению жалобщика, нет

2/ на исчезновение предметов, не занесенных в протокол, а именно: нет

Все указанное в протоколе и прочтение его вместе с примечаниями лицам, у которых обыск производился, удостоверяем [підпис В. Баля]

Представители Домового Комитета [підпис Каленської]

Кроме того, подписали: [підпис Федеревої]

3 февраля I92I года

Комиссар, производивший обыск [підпис Михельсона]

Копию протокола получила комком [підпис М. Каленської]

ДАМО. Ф. Р-153. Оп. 3. Спр. 1. Арк. 10.

№ 7
Протокол допиту В. Я. Баля

9 лютого 1921 р.

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

9/02 дня I92I г. мною, помощником уполномоченного группы к.-р. Секретно-Оперативного Отдела Х. Н. Губчека тов. Малаховым, был произведен допрос гр. БАЛЬ Владимира, вызванного в качестве свидетеля по делу №_____, который показал:

I. Фамилия, имя и отчество БАЛЬ Владимир Яковлевич

2. Происхождение дворянин

3. Возраст 72 лет, род занятий в данное время ничем, дома нахожусь

4. Местожительство Таврическая, № 36

5. Семейное положение холост

6. Имущественное положение дом

7. Образование Морской кадетский корпус

8. Партийность беспартийный

9. Чем занимался и где: а) до февральской революции I9I7 года находился дома

б) до октябрьской революции I9I7 г. тоже

в) с октябрьской революции до конца I9I9 года тоже

г) с начала I920 года и по настоящее время тоже

Я сам вице-адмирал в отставке с I906 года

I0. Был ли судим и за что при Соввласти нет

Показания по существу дела:

Вопрос: Знаете ли Вы гр. Пиницина и Гирича?

Ответ: Я знаю их хорошо, так они у меня жили 6 месяцев.

Вопрос: Кто они такие и где они служили?

Ответ: Гирич и Пиницин служили в Чека.

Вопрос: Как Вы записали их по домовой книге и по каким документам?

Ответ: Я записал их в домовую книгу как сотрудников Чека и не требовал у них документов, потому что они не хотели их давать, но впоследствии Пиницин возмущался, что я его записал как сотрудника Чека.

Вопрос: Были ли Вы на квартире у Пиницина во время белых или же Ваша сестра София?

Ответ: Я на квартире у Пиницина не был, но мебель, ту, которую у меня забрали, я искал, но не нашел, и в квартире Пиницина не был, а также моя сестра тоже не была.

Вопрос: Имеете ли Вы кого знакомого в контрразведке и также Ваша сестра?

Ответ: Я был в контрразведке один раз, но только по вызову, но сестра не бывала, так как она совершенно никуда не выходит, ибо больна на

ноги и притом могут все подтвердить соседи. Больше ничего не могу показать, в чем я и расписываюсь.

9/02-2I г. [Підпис] Владимир Баль

ДАМО. Ф. Р-153. Оп. 3. Спр. 1. Арк. 22.

№ 8
Протокол допиту С. Я. Баль

9 лютого 1921 р.

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

9/02 дня I92I г. мною, помощником уполномоченного группы по к.-р. Секретно-Оперативного Отдела Х. Н. Губчека тов. Сахновской, произведен допрос гр. Баль Софии Яковлевны, вызванной в качестве обвиняемой по делу за № 3I47, который показал:

I. Фамилия, имя и отчество БАЛЬ София Яковлевна

2. Происхождение гражданка

3. Возраст*74* лет, род занятий в данное время ничем

4. Местожительство Николаев, Таврическая, № 36

5. Семейное положение брат 72 л., сестра 69 л.

6. Имущественное положение никакого

7. Образование среднее

8. Партийность беспартийная

9. Чем занимался и где: а) до февральской революции I9I7 года ничем

б) до октябрьской революции I9I7 г. ничем

в) с октябрьской революции до конца I9I9 года ничем

г) с начала I920 года и по настоящее время ничем

I0. Был ли судим и за что при Соввласти никогда

Показания по существу дела:

Вопрос: Знаете ли тт. Пиницина, Гирича?

Ответ: Пиницина знаю как квартиранта, а Гирич приходил конфисковывать к нам вещи.

Вопрос: Знали ли Вы, где служил Пиницин и Гирич?

Ответ: Пиницин служил в Чека, а Гирича я не знала.

Вопрос: Были ли Вы при белых у Пиницина?

Ответ: Я на квартире у Пиницина не была.

Вопрос: Были ли у Вас знакомые в контрразведке?

Ответ: Никого не знала, так как по старости никуда не хожу.

Вопрос: Был ли Ваш брат в контрразведке?

Ответ: Был, когда его вызывали по настоянию Брусиловского, бывшего нашего жильца, с домовой книгой.

Вопрос: Знали ли Вы, что при белых были арестованы Пиницин и Гирич, или Ваш брат?

Ответ: Нет, я не знала.

Вопрос: Выезжал ли Ваш брат в 1920 г.?

Ответ: С 1914 г. никуда не выезжал.

Протокол мне прочитан. С. Баль

ДАМО. Ф. Р-153. Оп. 3. Спр. 1. Арк. 23.

№ 9
Висновок у справі В. Я. Баля та С. Я. Баль

13 березня 1921 р.

Гр. БАЛЬ Владимир Яковлевич 72 л., происхождения из дворян, социальное положение - имел соб. дом. Образование - Морской кадетский корпус, бывший вице-адмирал в отставке.

Гр. БАЛЬ София Яковлевна 76 л., происхождения из граждан, социальное положение - имела соб. дом, образование среднее, обвиняются в выдаче белогвардейским властям коммунистов и сов. работников.

Пом. Уполномоченного 2-й группы Сахновской

ХАРАКТЕРИСТИКА

Владимир Яковлевич и София Яковлевна БАЛЬ 5 февраля 1921 г. были арестованы Херсонско-Николаевской Губчека согласно заявлению. Но в тот же день по распоряжению Зав. Секр. Опер. Отделом были освобождены ввиду их престарелого возраста. По приходу в 1919 г. в Николаев деникинцев Владимир Яковлевич Баль на второй же день выдал т.т. СНЕЖИНА, ПИНИЦИНА и ГИРИЧА /Снежин и Пиницин его бывш. жильцы/. Владимир Яковлевич Баль был часто в контрразведке по делу арестованных /см. показания/. Пеницин и Гирич не были расстреляны только потому, что отсутствовал обвинительный материал. Из показаний Пиницина, Дорофеевой и Гирича видно, что во время проживания их на квартире у гр. БАЛЬ отношение последних к ним было всегда явно вызывающее (см. стр. 12). Владимир Баль приходил на квартиру к бывшему сотруднику Коммунотдела ШЛОПАКУ и возмущался по поводу того, что тот успел скрыться. Во всех контрреволюционных деяниях Владимира Баль также способствовала и участвовала София Баль. По приходу красных в 1919 г. Баль на время куда-то скрылся, потом его опять можно было видеть на той же квартире по Таврической, № 36.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Рассмотрев означенное дело, следствием выяснено и доказано виновность гр. гр. Владимира Яковлевича и Софии Яковлевны БАЛЬ, а посему я предложила бы Коллегии Губчека применить к ним высшую меру наказания - РАССТРЕЛ, но ввиду их престарелого возраста и болезни высшую меру наказания применить условно, деньги же, найденные при обыске серебром 11 р. 75 к., золотом

50 руб. и романовскими 23 руб. конфисковать, а дело следствием прекратить и сдать в архив.

Пом. Уполномоченного [підпис Сахновської]
Уполномоченный [підпис Александрова]
I3 марта I92I г. г. Николаев

ДАМО. Ф. Р-153. Оп. 3. Спр. 1. Арк. 24

№ 10
Висновок Колегії Обвинувачів при Миколаївському Губревтрибуналі

10 квітня 1921 р.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

I92I года Апреля I0-го дня Коллегия обвинителей при Николаевском Губернском Революционном Трибунале, рассмотрев следственный материал по делу № 5II по обвинению гр-н БАЛЬ Владимира и БАЛЬ Софии в выдаче белым коммунистов и советских работников, НАШЛА:

I/ Гр-не БАЛЬ В. и С. обвиняются в выдаче белым т.т. ПИНИЦИНА и ЧУМАЗОВА (СНЕЖИНА), живших у гр-н БАЛЬ на квартире, и товарища ГИРИЧА, реквизировавшего у гр-н БАЛЬ.

2/ По данному делу допрошены одновременно потерпевшие ГИРИЧ и ПИНИЦИН, а также свидетельница Дорофеева, показания которой зафиксированы в одном протоколе. Но общий допрос означенных лиц не выясняет картины преступления, совершенного БАЛЬ, и не устанавливает, что показывают по данному делу каждый из опрошенных лиц в отдельности.

3/ Не выяснено, по какому поводу приходил или вызывался в контрразведку гр. БАЛЬ.

4/ Не выяснено, приходила ли в контрразведку гр-ка БАЛЬ София и о каком Бросиловском говорит она в своих показаниях.

5/ Не установлено, чем и как давно больна София БАЛЬ и давала ли ей ее болезнь возможность выходить из дому, а также приходить на квартиру Гирича.

6/ Не допрошена жена бывшего сотрудника Коммунотдела тов. ШЛОПАКА для выяснения вопроса, приходил ли на квартиру ШЛОПАКА гр. БАЛЬ и о чем он говорил с женой ШЛОПАКА.

А потому Коллегия обвинителей п о л а г а е т: дело за № 5II передать в следком для доследования. Причем Коллегия обвинителей считает необходимым выяснить все невыясненные вышеуказанные обстоятельства и допросить свидетелей и потерпевших по данному [делу] каждого в отдельности.

Пред. Кол. обвинителей [підпис]
I0/04.

ДАМО. Ф. Р-153. Оп. 3. Спр. 1. Арк. 2

№ 11
Заключна постанова у справі Баля В. та Баль С.

5 жовтня 1921 р.

ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНОЕ ПОСТАНОВЛЕНИЕ

1921 года октября 5 дня. Я, Особый Народный Следователь при Николаевском Губревтрибунале 4-го участка ШВАРОВ,

Рассмотрев законченное следственное производство за № 2 1921 года по обвинению Баль Владимира Яковлевича 73 лет и Софьи Яковлевны Баль 74 лет, происхождением из дворян Херсонской губернии, проживающих в Николаеве, Таврическая, 36, и принимая во внимание, что против Балей Софьи и Владимира возбуждено обвинение, выразившись в том, что при вступлении Деникинских властей в гор. Николаев в 1919 году он, Баль Владимир, и его сестра Софья Баль выдавали контрразведке советских работников и коммунистов, последствием чего был арестован контрразведкой проживающий на квартире в доме Баля т. Пиницин и разыскивались контрразведкой по заявлению Баля - т. Шлапак, Гирич и Снежин.

Нашел: Вследствие того, что фактически обвинение, приписанное Балям, свидетельскими [показаниями] не доказано, в том, что обвиняемые Баль Владимир и Софья Баль ходили в контрразведку с целью дабы выдавать Пиницина, Снежина, Гирича и Шлапака. В своем показании обвиняемые Бали заявили, что в контрразведку их вызывала сама контрразведка (см. стр. 42).

2. На вторичном доследовании согласно заключению Коллегии обвинителей (стр. 3), дело было передано на доследование и на вторичном следствии допросить свидетелей не удалось ввиду их отсутствия из Николаева последних, о чем имеется справка (стр. 39) и на обороте повесток (стр. 34-36-37) заключение свидетеля Пиницина (стр. 38), который нового по делу ничего не сказал.

3. Допросив вторично обвиняемых Баль Софью и Владимира Баль на дому, ввиду их болезни, фактически убедился: болезненное состояние, которым одержимы Баль Владимир и Софья, не представляет возможности нормально опросить последних ввиду потери ими умственных способностей по преклонности их лет, а также хронически болезненного состояния, о котором подтверждает свидетельство врача на стр. 40-41. Нового по делу расследования ничего не удалось.

4) Ввиду чего полагаю: Революционный Трибунал выживших из ума лиц судить не будет, хотя бы фактически было установлено их прежнее злонамеренное деяние в приписанном им обвинении.

А посему ПОСТАНОВИЛ: Настоящее дело передать в Коллегию обвинителей Губревтрибунала на предмет прекращения такового за отсутствием обвинения.

Особый Народный Следователь [підпис Шварова]

ДАМО. Ф. Р-153. Оп. 3. Спр. 1. Арк. 43.

№ 12
Виписка з протоколу засідання Миколаївського Губревтрибуналу

14 листопада 1921 р.

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА
распорядительного заседания
Николаевского Губернского Революционного Трибунала
от I4-го ноября I92I года

Слушали:	Постановили:
Дело по обв. БАЛЯ Владимира и Софии в контрреволюции	Принимая во внимание преклонный возраст обвиняемых, применить к ним амнистию 4-й годовщины Октябрьской Революции и делопроизводством прекратить

ДАМО. Ф. Р-153. Оп. 3. Спр. 1. Арк. 44.

Секретаріат ДПУ УСРР – КДБ УРСР

Документи (доповідні, телефонограми, листи) НКВС УСРР на адресу ЕКВ ГУДБ НКВС СРСР, ЦК КП(б)У та місцевих органів НКВС УСРР щодо усунення недоліків, виявлених під час перевірок об'єктів військової промисловості

Розпочато 2І жовтня І934 р.
Закінчено 22 липня І936 р.

На ____ аркушах
Зберігати ПОСТІЙНО

№ 13
Записка по проводу Наркома Внутрішніх справ т. Ягода

21 жовтня 1934 р.

Нетаємно
24/2-978 15.03.13
~~СОВ. СЕКРЕТНО~~

2І.Х.34 г.
№ І444/с.н.

«В.Ч.»

ЗАПИСКА ПО ПРОВОДУ

МОСКВА
НАРКОМУ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ СССР
тов. Я Г О Д А

С І9 по 30 сентября Комиссией НКВД УССР в составе Начальника ЭКО УГБ и Начальника Управления Войск была проведена полная проверка выполнения постановления ЦК, приказов НКВД и НКТП заводами особого списка.

[На] Основании Вашего приказания [по] проводу № 59673 вторично проведена тщательная проверка.

Материалы обоих проверок свидетельствуют [о] недопустимом положении [на] заводах: Николаевском имени А. Марти, Луганском № 60, Павлоградском № 55 и Шостенском № 9.

ЗАВОДУ «А. МАРТИ» – Директор СТЕПАНОВ перепоручил выполнение решения ЦК и приказа НКВД-НКТП малоавторитетным, безответственным людям, сам [в] течение полутора месяцев отсутствует [на] заводе.

Заместитель СТЕПАНОВА, техдиректор завода ШИШАЦКИЙ /беспартийный/, до конца сентября - момента проверки комиссией НКВД УССР - приказа НКТП-НКВД вовсе не читал.

[С] территории завода не выселены: Отдел заборных документов, детские ясли и 13 семейств.

Район корпусного цеха сильно захламлен. Заросли по западному участку завода не снесены. Освещение территории завода недостаточное.

Вахтерская команда, несмотря [на] наличие помещения для жилья, еще не укомплектована.

На постах отсутствует звонковая и телефонная сигнализация. Мероприятие это, не требующее больших затрат и времени, - не выполнено исключительно [по] вине дирекции. [В] частности, вооруженная охрана опасного [относительно совершения] диверсии плавучего дока никакой связи [с] заводом не имеет.

ЗАВОДУ № 60 - Вахткоманда не укомплектована. Входы в секретные цеха вахтерскими постами не обеспечены.

До настоящего времени прием рабочей силы 90% от ворот и только 10% организованным порядком.

[С] территории завода не вынесены: Партком, Завком, Комитет ЛКСМ и ОСО -Авиахим.

Директор завода ШЕЛКОВЫЙ не принимает мер к выполнению постановления ЦК и приказа НКВД-НКТП.

ЗАВОДУ № 55 - Сменные марки до сего времени не введены. Вахтерская команда не укомплектована, [в] связи с этим ряд точек не охраняется.

Существующее проволочное в один ряд ограждение территории завода, также складов взрывчатых веществ, находящихся вдали от завода, совершенно не обеспечивает от проникновения посторонних лиц.

Звонковой сигнализации со складов взрывчатых веществ - нет. Из 22 необходимых сигнальных пожарных точек установлено только 8, и те носят временный характер и при наступлении морозов могут не работать.

Из имеющихся в дивизионе 28 сторожевых собак используется только 12. Остальные [в] службе не применяются [по] причине непредоставления блоков дирекцией завода.

Запретная вокруг завода зона еще не закреплена. Возле изгороди завода - проезжая дорога. Между складом взрыввеществ и заводом продолжает проживать лесник.

Начальник завода ВАШНЕВ недооценивает опасности положения завода, не борется за выполнение постановления ЦК.

ЗАВОДУ № 9 - Пороховое производство в выходные дни совершенно без надзора. Вследствие преступной нераспорядительности Начальника производства ПРАНЦУЗА и Начальника I мастерской этого же производства КАЛИНИНА

I2 октября двери и окна ряда ответственных агрегатов оказались не запертыми, не запломбированными и не охраняемыми.

По всем перечисленным фактам на местах приняты срочные меры.

Для обеспечения точного выполнения постановления ЦК и приказа НКВД-НКТП прошу Вашей санкции на привлечение к партийной и уголовной ответственности СТЕПАНОВА, ШИШАЦКОГО, ШЕЛКОВОГО, ВАШНЕВА, ПРАНЦУЗА и КАЛИНИНА.

Подробную докладную записку высылаю дополнительно.

ЗАМ. НАРКОМА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР КАЦНЕЛЬСОН

«2I» октября I934 г.
№ I444/с.н.

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 2, 3. Копія. Машинопис.

№ 14
Доповідна записка Начальнику ЕКО ГУДБ НКВС СРСР про факти порушень заводами військової промисловості постанов ЦК ВКП(б) і наказів НКВС-НКВП

1 листопада 1934 р.

Нетаємно

24/2-978 15.03.13

~~СОВ. СЕКРЕТНО~~

III ОТД. ЭКО УГБ НКВД УССР
I/XI-34
№ 3I73I

НАЧАЛЬНИКУ ЭКО ГУГБ НКВД СССР
гор. М о с к в а

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

О фактах нарушения заводами военной промыш-ти постановления ЦК ВКП/б/ и приказов НКВД-НКТП

За последние полтора месяца заводы особого списка, помимо эпизодической оперативной проверки, нами были тщательно обследованы дважды.

Первый раз - специальной комиссией НКВД УССР в период с I9 по 30 сентября с.г. и второй раз - в связи с приказанием тов. ЯГОДА от II-го октября с.г. № 59673.

Наряду с известным упорядочением охраны, пропускного режима и найма рабочей силы - до сих пор, вследствие безответственного отношения со стороны отдельных руководителей заводов, к выполнению постановления ЦК ВКП/б/ и приказа НКВД-НКТП имеют еще место недопустимые явления.

На основании проверочных материалов ниже приводим факты нарушения постановления ЦК ВКП/б/ и приказа НКВД-НКТП.

ЗАВОД им. А. МАРТИ /Николаев/

Директор завода СТЕПАНОВ перепоручил выполнение решения ЦК и приказа НКВД-НКТП малоавторитетным, безответственным людям, сам в течение последних полутора месяцев отсутствовал на заводе. Заместитель СТЕПАНОВА, технический директор завода ШИШАЦКИЙ /беспартийный/, до конца сентября - момента проверки комиссией НКВД УССР - приказа НКТП-НКВД вовсе не читал.

С территории завода до I7 октября не были выселены: Отдел заборных документов, детские ясли и I3 семейств. На 27 октября на территории завода продолжают еще проживать II семейств.

Район корпусного цеха сильно захламлен. Освещение территории завода явно недостаточное. На постах отсутствует звонковая и телефонная сигнализация. Мероприятие это, не требующее больших затрат и времени, не выполнено исключительно по вине дирекции.

Вооруженная охрана опасного в диверсионном отношении плавучего дока никакой связи с заводом не имеет.

Вахтерская команда, несмотря на наличие помещения для жилья, еще не укомплектована. Некомплект - 80 чел. Дирекция завода никаких реальных мер к укомплектованию вахтерской команды не предпринимала. Одесским Облуправлением НКВД, в связи с явно ненормальным положением в деле вахтерской охраны по заводу им. А. МАРТИ, проведено совещание с командирами частей Николаевского гарнизона и договорено о выделении необходимого количества демобилизуемых красноармейцев, изъявивших желание поступить на службу в вахтерскую охрану.

До I7.X-с.г. Пом. Директора по найму тов. ЗАЙЦ совершенно не была развернута работа по сбору паспортов у рабочих и по заведению личных дел. Вместо сплошного заполнения анкет на каждого рабочего и служащего ЗАЙЦ самовольно распорядился проводить эту работу «в виде опыта» только в одном механическом цехе

После нашего вмешательства эти моменты были устранены и ЗАЙЦУ предложено немедленно выправить положение.

Отступлением от инструкции о порядке пропусков на заводе является то, что до настоящего момента отсутствуют штампы для отметок на выход из завода. Отметки делаются от руки.

Нами дан окончательный срок изготовления штампов - I ноября с.г.

ЗАВОД имени «6I» /Николаев/

Состояние работы Отдела найма удовлетворительное и угрозы срыва в проведении требуемых мероприятий не имеется.

На сегодняшний день по заводу имеются еще следующие дефекты:

Комендатура завода расположена в небольшой комнатушке, не обеспечивающей нормальной работы.

До 26.X-с.г. не было железного ящика для хранения бланков пропусков и только 26.X, после нашего вмешательства и проверки, оказалось, что ящик уже фактически изготовлен и он был передан в Бюро пропусков.

Вахтерская команда еще полностью не укомплектована. Некомплект - 27 чел., каковые к I.XI будут пополнены демобилизованными красноармейцами.

Помещения для хранения оружия отсутствуют. Имеющееся в данное время караульное помещение вахткоманды - непригодно и подлежит замене.

ЗАВОД № 29 /Запорожье/

Прием вновь поступающих на завод, с санкции н/Горотдела НКВД, стал проводиться только лишь с конца августа м-ца с.г., т.е. с момента прибытия на завод Пом. Директора по найму. Вследствие этого еще в августе м-це на завод были приняты лица, подпадающие под категории, подлежащие удалению с завода /кулаки ШРАМКО, МЕЖЕВОЙ и др./.

За сентябрь и октябрь мес. с.г. на завод поступило 460 чел., кои оформлены и оформляются соответственно новому порядку.

В процессе последней проверки установлен ряд нарушений приказа № 004, допускаемых как со стороны Г/О НКВД, так и Пом. Директора по найму тов. ФАДЕЕВА:

I3.X-с.г. Пом. Директора по найму тов. ФАДЕЕВ, одновременно с направлением материалов для проверки Г/О НКВД, допустил к работе, без санкции Горотдела НКВД, гр-ку МАХНО на должность секретаря Заводоуправления. Личность МАХНО нами срочно проверяется.

Отдел найма до сих пор представляет в Г/О НКВД материалы о вновь принимаемых без приложения паспортов и воинских билетов. В течение сентября м-ца для проверки присылались только анкеты и во многих случаях отсутствовали автобиографии вновь поступающих, что свидетельствует о неудовлетворительности и нечеткости работы Отдела найма.

Со своей стороны Г/О НКВД несвоевременно сообщает свое мнение о лицах, вновь принимаемых на завод.

В пропускной системе до сего времени имеются недопустимые дефекты. Материальные пропуска имеют право подписывать 46 чел. Директором завода, несмотря на наше предложение, сокращение списка лиц, имеющих право подписи материальных пропусков, еще не проведено.

Охрана завода технически не обеспечена. Из I5 постов только 6 имеют электрозвонковую сигнализацию. Остальные же посты никакой сигнализации не имеют. Положение еще более усложняется тем, что из-за шума на территории завода /гул испытываемых авиамоторов/, выстрелов на постах в караульном помещении не слышно.

Сигнализация, установленная на 6 постах, имеет обвисшую воздушную проводку, в связи с чем получаются частые замыкания на линии и ложные сигналы, а в зимнее время это может привести к полному бездействию сигнализации.

Составленный план установки световых точек не реализован. Освещение территории завода недостаточное.

Вахткоманда по дислокации должна охватывать 24 поста, фактически же выставляется только 20 постов, т.к. некомплект команды - 37 человек.

Из имеющихся 83 вахтеров на казарменное положение переведены только 67 и размещены в 3-х небольших бараках, скученно и без постельных принадлежностей. Дополнительное помещение не выделено. Остальных вахтеров разместить в бараках невозможно, поступающее пополнение из числа демобилизованных красноармейцев может оказаться без общежития.

ЗАВОД № 55 /Павлоград/

До октября месяца с.г. замена пропусков на новые образцы не была введена. Постоянные пропуска выдавались по устному разрешению Нач. завода или его заместителя. Продление срока действия постоянных пропусков производилось комендантом, а не Начальником завода.

Новая пропускная система, соответственно решению ЦК ВКП/б/ и приказу НКВД-НКТП, введена только в последние дни, после нашего категорического настояния.

Территория завода и подступы к нему не очищены от бурьянов и кустарников. Между заводом и складом готовой продукции имеется свободный проход и проезд для посторонних лиц.

Хранение и обращение со взрывчатыми веществами поставлено крайне безобразно. До момента проверки комиссией НКВД УССР /вторая половина сентября/ совсем не контролировался пронос в снаряжательный отдел огнеопасных предметов. При запрещении в цехе ходить в обуви с гвоздями сам начальник снаряжательного цеха это правило нарушал.

Дирекцией завода не принято никаких мер к укомплектованию вахтерской команды. Некомплект - 23 чел. Караульного помещения для вахткоманды нет. На казарменное положение вахтеры не переведены. Общежитие для вахтеров выделено только после нашего категорического настояния.

Электрозвонковой сигнализации двойного действия и телефонной связи на постах нет.

Освещение территории завода и складов взрывчатых веществ крайне недостаточное.

Имеющееся проволочное ограждение территории завода и складов взрывчатых веществ абсолютно не обеспечивает от проникновения посторонних лиц. Запретная зона не установлена. Положение завода в целом - угрожающее.

Об ограждении завода дирекцией поднят вопрос перед Зам. Наркомтяжпрома и Нач. Вохимтреста - тов. СЫРЦОВЫМ для ассигнования необходимых средств и строительных материалов.

ЗАВОД № 60 /Луганск/

Набор рабочей силы, как правило, производится по-прежнему от ворот, а не организованным порядком.

С I.VIII по I3.X-с.г. принято 248 чел., из них в порядке организованного набора:

в августе - только 34 чел.,

в октябре - только 5 чел.

В сентябре прием производился только от ворот.

Личные дела на I3.X-с.г. были заведены на 2260 рабочих и служащих, т.е. только на 50% всех работающих.

Заведенные личные дела оформлены не полностью. Отсутствуют фотокарточки и подписки о неразглашении. Полученные ответы на запросы по личным делам не разложены.

Заместитель Нач-ка Отдела найма и увольнения ПАЛКИН, по личному его заявлению, не знаком /даже не читал/ с приказом НКТП о порядке найма и увольнения рабсилы.

Вахткоманда не укомплектована. Некомплект - 7I чел. В связи с этим отсутствует охрана в I-м гильзовом и во 2-м пульном отделах и не обеспечены входы в секретные цеха.

Освещение территории завода крайне недостаточное. Войсковые посты не имеют электрозвонковой сигнализации двойного действия. Вахтпосты вообще никакой связи не имеют.

С территории завода не вынесены: заводской парткомитет, завком профсоюза, склады ОРСа и заводской совет ОСО.

До сих пор не обеспечено отбирание постоянных пропусков у лиц, выбывающих из завода на продолжительное время /отпуск, болезнь, командировка и т.п./.

Временные пропуска подписываются Зав. Бюро пропусков - ДИКАНЬ.

Документы, являющиеся основанием выдачи пропусков, хранятся бессистемно и хаотически. Учет выданных постоянных и временных пропусков не налажен.

Директор завода ШЕЛКОВЫЙ не проявляет необходимой настойчивости и решительности в деле реализации постановления ЦК ВКП/б/ и приказов НКТП. Осуществление всех мероприятий, требуемых постановлением ЦК ВКП/б/, аппаратом завода проводится чрезвычайно медленно вследствие отсутствия повседневного контроля со стороны директора завода ШЕЛКОВОГО.

ЗАВОД № 9 /Шостка/

С I0 августа по 30 октября с.г. Отделом найма и увольнения принято на работу I279 чел., из них не допущено Райотделом НКВД I6 чел. И отведено 4 чел.

Зафиксирован один факт, когда отведенный Райотделом НКВД 27.IX-34 г. гр. РЫБАЛКО Григорий Егорович /осужден за хулиганство в I934 г. Отец и родственники РЫБАЛКО - участники банд ЯЩЕНКО и АРТАМОНОВА/ до настоящего времени не снят с работы по вине быв. вр. Пом. Нач. по найму и увольнению ГИНЗБУРГА, ныне принятого в ряды РККА и ушедшего с завода № 9.

Пропускной режим на заводе не соблюдается. Распоряжения о выдаче пропусков дает Управделами завода. Нач-к завода НЕФЕДОВ пользуется правом провода лиц на территорию завода по своему усмотрению. Продление срока действия пропусков производится комендантом без подписи Нач-ка завода. Комендант завода ЛОБАЧЕВ назначен только в сентябре месяце, своему назначению не соответствует.

Имеющаяся на заводе сигнализация и техническая связь между постами и караулами ни в какой мере не обеспечивает четкости охраны.

При проверке сигнализации I4.X-с.г. оказалось, что на трех из числа 4-х проверенных постов сигнализация не действовала.

Пороховое производство завода в выходные дни остается совершенно без надзора.

Вследствие преступной нераспорядительности Нач-ка производства ПРАНЦУЗА и Нач.I-й мастерской этого же производства КАЛИНИНА, I2.X-с.г., при произведенной нами проверке двери и окна прессов Бюллера, вентиляторов №№ I, 6, 7, машинное отделение старых мешателей, машинного отделения сушки № I и здания нового обезвоживания оказались не запертыми, не запломбированными и не охраняемыми.

ЗАВОД № 53 /Шостка/

Организованный набор рабочей силы до I5.X-с.г. производился только на 40%, остальные 60% вновь принимаемых рабочих набирались от ворот.

Заявки от Нач. цехов и производства на рабочую силу производятся только за 3-4 дня до посылки на работу, вместо установленного срока в 2 недели.

Фактов приема и допуска в завод без санкции Райотдела НКВД и приема на работу помимо Отдела найма - не установлено.

ХАРЬКОВСКИЙ ПАРОВОЗО-СТРОИТЕЛЬНЫЙ ЗАВОД

В течение сентября месяца отмечено 3 случая приема работников на завод Дирекцией ХПЗ без ведома Пом. Директора по найму.

Дирекцией завода не оборудовано специальное помещение для хранения поступающих на завод боеприпасов. Предметы вооружения разбросаны по всему цеху «АВО-6»и не огорожены.

Войсковые посты до сих пор не имеют электрозвонковой сигнализации двойного действия. Вахтерские посты телефонной связи не имеют.

Западный и юго-западный участки завода не удовлетворительно освещены. Колючей проволоки поверх забора нет.

ЗАВОД № 135 /Харьков/

Не упорядочен вопрос с выносом деталей и чертежей.

До 20.IX-с.г. выписка пропусков производилась на заранее заготовленных бланках с подписью и печатью.

С территории завода не выселено Правление ЗРК и не вынесены овощные склады ОРСа.

Произведенный по нашему настоянию ремонт забора явно недостаточен. Проволокой забор не обнесен исключительно по вине дирекции завода, не принявшей достаточных мер к приобретению проволоки.

Электрозвонковой сигнализации двойного действия и телефонной связи с постами по заводу нет.

Директор завода БУЗДАЛИН отказывается от мероприятий, требующих капитальных затрат, мотивируя это неотпуском средств ГУАПом и полученным выговором за перерасход средств по охране.

Со стороны БУЗДАЛИНА имеет место недопустимое отношение к вопросу охраны завода: им самовольно, без согласования с командиром части НКВД, открыт проход из завода на аэродром для работников опытного самолетостроения завода № 18 по пропускам, установленным администрацией цеха опытных самолетов.

Установлены вахтерские посты в местах, не имеющих прямого отношения к охране завода /гражданская школа ОС и фабрика-кухня/, за счет ослабления постов на заводе.

Помимо постоянного пропуска, БУЗДАЛИНЫМ на заводе введен еще особый «директорский пропуск».

О нарушениях охраны завода и пропускного режима вопрос нами поставлен перед Харьковским Обкомом КП/б/У для привлечения БУЗДАЛИНА к парт. ответственности.

По всем перечисленным дефектам на местах нами приняты срочные меры.

На основании материалов проверки заместителем Наркома Внутренних Дел УССР тов. КАЦНЕЛЬСОНОМ 2I.X-с.г. запиской № I444/сн запрошена санкция тов. ЯГОДА на привлечение к партийной и уголовной ответственности:

I. Директора з-да им. А. МАРТИ - СТЕПАНОВА,
2. Его заместителя - ШИШАЦКОГО,
3. Врид. директора завода № 55 - ВАШНЕВА,
4. Директора завода № 60 - ШЕЛКОВОГО,
5. Нач. порохового производства завода № 9 - ПРАНЦУЗА,
6. Нач. I-й мастерской того же производства завода № 9 - КАЛИНИНА.

На основании дополнительных материалов просим санкционировать привлечение к ответственности директора завода № 9 НЕФЕДОВА за грубое нарушение пропускного режима и отсутствие контроля за выполнением приказа НКВД-НКТП об охране завода.

В целях достижения четкости в работе Отдела найма завода им. А. МАРТИ считаем необходимым поставить вопрос о снятии с работы Пом. Директора по найму ЗАЙЦА как не обеспечившего выполнение постановления ЦК и приказа НКВД-НКТП и на завод им. А. МАРТИ назначить другого работника.

НАЧАЛЬНИК ЭКО УПРАВЛ.
ГОС. БЕЗОПАСНОСТИ НКВД УССР /М А З О/

НАЧ. III ОТД. ЭКО /МИНЕНКО/

«I» ноября I934 г.
№ _____
г. К и е в
ФБ/З

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 4–11. Копія. Машинопис.

№ 15
Доповідна записка про результати розслідування на заводах ім. Марті і № 55

7 грудня 1934 р.

Нетаємно
24/2-978 15.03.13
~~СОВ. СЕКРЕТНО~~

УГБ НКВД УССР
2337/СА
7/XII-34 г.

ЦК КП/б/У - тов. КОССИОРУ
- тов. ПОСТЫШЕВУ

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

О результатах расследования по заводам им. А. МАРТИ и № 55

В соответствии с постановлением ПБ ЦК КП/б/У от 20.X-с.г. нами было произведено расследование по заводам имени А. МАРТИ /Николаев/ и № 55 /Павлоград/ по вопросу невыполнения руководством этих заводов постановления ЦК ВКП/б/ «Об охране заводов особого списка».

Расследованием установлено:

ЗАВОД им. А. МАРТИ

Постановление ЦК ВКП/б/ и приказ НКВД-НКТП прибыли на завод в конце июля с.г.

До 7.IX-с.г., т.е. до момента отъезда в длительную командировку, Директор завода СТЕПАНОВ не развернул никакой практической работы, ограничившись изданием приказа по заводу по существу положившего начало разворота работ по выполнению решения ЦК.

До этого приказа проведенной документацией подтверждается отсутствие какой бы то ни было практической работы по выполнению постановления ЦК.

СТЕПАНОВ в своих показаниях указывает, что, уезжая в длительную командировку, он своему заместителю - тех. директору ШИШАЦКОМУ - оставил целый ряд практических указаний по проведению в жизнь постановления ЦК, по существу возложив на него ответственность за эту работу на время своего отсутствия.

Документацией и материалами расследования установлено, что ШИШАЦКИЙ до I.X-с.г. даже не был знаком с сущностью приказа НКВД-НКТП и никаких поручений от СТЕПАНОВА, кроме разрешения на выдачу пропусков за его подписью, не получал.

Таким образом, на протяжении свыше 2-х месяцев работа по выполнению постановления ЦК не проводилась.

После обследования завода Комиссией НКВД работа была соответствующим образом развернута, и на сегодняшний день значительное количество мероприятий, вытекающих из постановления ЦК и приказа НКВД-НКТП, проведено в жизнь.

В процессе расследования установлено также, что Помощник Директора завода по найму и увольнению ЗАЙЦ на протяжении 3-х месяцев совершенно недостаточно развернул работу по анкетированию и проверке работающих на заводе, а также по отбору паспортов.

Прием рабочей силы производился от ворот, что противоречит указаниям ЦК ВКП/б/.

Неоднократно наши указания при обследованиях о форсировании этой работы им игнорировались, и только после нашего категорического настояния работа была им завершена к IO.XI-с.г.

Аппарат Отдела найма и увольнения совершенно не был ознакомлен с имеющимися инструкциями по Отделу найма и увольнения, работает без руководства, что сказывается на практической работе.

Такое положение задержало работу по очистке завода от к.-р. и соц. чуждого элемента на значительный период.

Таким образом, указания ЦК ВКП/б/ и приказ НКВД-НКТП по Отделу найма - реализован ЗАЙЦЕМ с опозданием на 3 месяца.

ЗАВОД № 55

Реализация мероприятий, вытекающих из постановления ЦК и приказа НКВД-НКТП, начала проводиться в жизнь Врид. Нач. завода ВАШНЕВЫМ только лишь с I.X-с.г., т.е. с опозданием на 2 месяца.

До этого времени ВАШНЕВ этим вопросом совершенно не занимался.

К этому периоду не была упорядочена пропускная система и вахтерская охрана, что способствовало проникновению на завод разного рода подозрительного элемента.

Врид. Нач. завода ВАШНЕВ допускал и продолжает практиковать хранение в цехах и мастерских завода большого количества взрывматериалов, что является опасным для жизни работающих.

Прием рабсилы благодаря отсутствию руководства со стороны ВАШНЕВА Отделом найма и увольнения производился преимущественно от ворот.

Только лишь после произведенного обследования обоих заводов Комиссией НКВД УССР робота по реализации постановления ЦК ВКП/б/ значительно усилилась и по этим заводам, на сегодняшний день достигнуты положительные результаты.

В связи с тем, что директор завода им. А. МАРТИ СТЕПАНОВ и Пом. Директора по найму и увольнению ЗАЙЦ и Вр. Нач. завода № 55 ВАШНЕВ благодаря формальному отношению к реализации постановления ЦК и приказа НКВД-НКТП «Об охране заводов особого списка» оттянули выполнение решений на длительный период времени, считаем, что СТЕПАНОВ, ЗАЙЦ и ВАШНЕВ должны быть привлечены к парт. ответственности.

ЗАМ. НАРОДНОГО КОМИССАРА
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР /КАЦНЕЛЬСОН/
«__» декабря 1934 г.
№ _____

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 12, 13. Копія. Машинопис.

№ 16
Записка про невиконання протипожежних заходів на ХПЗ

9 грудня 1934 р.

Нетаємно
24/2-978 15.03.13
~~СОВ. СЕКРЕТНО~~

III ОТД. ЭКО УГБ НКВД УССР
33083
9.XII.34

ЭКО ГУГБ НКВД СССР
/4 отд./
г. Москва

О невыполнении противопожарных мероприятий по ХПЗ

Произведенным следствием по обвинению Пом. Директора Харьковского паровозостроительного завода им. КОМИНТЕРНА ГАДОСЯ А. А. в срыве выполнения противопожарных мероприятий по ХПЗ установлено:

В период с 8-го по 15-е августа с.г. Междуведомственной комиссией с участием ГАДОСЯ, представителя НКВД и др. было произведено генеральное обследование противопожарного состояния завода, причем Комиссией было намечено к выполнению 87 мероприятий, из коих 77 определены были выполнением не позже 1-го октября 1934 г.

Ответственным за противопожарное состояние завода и своевременное выполнение всех мероприятий, намеченных актом генерального обследования, являлся Пом. Директора ХПЗ - ГАДОСЬ Антон Андреевич.

После составления и подписания членами Комиссии генерального акта ГАДОСЬ созвал у себя всех исполнителей, коим по акту поручалось выполнение мероприятий, указал на необходимость их своевременного выполнения, а впоследствии разослал всем исполнителям выписки мероприятий, подлежащих выполнению.

Перед рассылкой выписок ГАДОСЬ, без согласования с членами Комиссии, самовольно изменил, в сторону удлинения, сроки выполнения намеченных мероприятий и совершенно вычеркнул из акта пункт о снесении деревянного сарая, расположенного у жел.-дор. путей.

В конце сентября с.г. ГАДОСЬ, уходя в отпуск, не передал своему заместителю дел по пожарной охране, также не информировал его о необходимости наблюдения за ходом выполнения акта генерального обследования.

I0-го октября с.г., при проверке представителем НКВД хода выполнения генерального акта, установлено было, что к моменту проверки из 87 мероприятий выполнено только I2, после чего начато было расследование по вопросу невыполнения мероприятий в срок.

За период с I0-го по I5-е октября с.г., благодаря нашему вмешательству, было выполнено по заводу 48 мероприятий без каких-либо капитальных затрат и нарушений производственной деятельности завода.

Свидетельскими показаниями установлено, что намеченные к выполнению актом генерального обследования 77 мероприятий, сроком I.X-с.г., могли быть выполнены в срок при условии, если бы ГАДОСЬ настойчиво требовал от исполнителей проведения намеченных работ.

Между тем с момента подписания акта генерального обследования ГАДОСЬ никого из исполнителей не понуждал выполнять порученные ему мероприятия, хотя ему и известно было, что мероприятия, отмеченные актом генерального обследования, не продвигаются выполнением.

Таким образом, следствием установлено, что невыполнение мероприятий противопожарного порядка по ХПЗ произошло исключительно по вине ГАДОСЯ, который совершенно не уделял этому вопросу внимание, тем более что выполнение намеченных мероприятий не требовало никаких капитальных затрат.

Привлеченный к ответственности ГАДОСЬ признал себя виновным в невыполнении противопожарных мероприятий благодаря своей бездеятельности и неустановлению контроля над исполнителями.

Дело следствием заканчивается и в ближайшие дни будет передано через Прокуратуру по подсудности.

О результатах суда сообщим дополнительно.

ЗАМ. НАЧ. ЭКО УПРАВЛ.
ГОСБЕЗОПАСНОСТИ НКВД УССР /КРИВЕЦ/

НАЧ. III ОТД. ЭКО /МИНЕНКО/

«___» декабря I934 г.
№ _____
г. К и е в
ФБ/2

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 14, 15. Копія. Машинопис.

№ 17
Доповідна записка про невиконання заводом № 135 заходів з охорони

14 грудня 1934 р.

Нетаємно
24/2-978 15.03.13
~~СОВ. СЕКРЕТНО~~

III ОТД. ЭКО УГБ НКВД УССР
33396
I4.XII.34

ЭКО ГУГБ НКВД СССР /4-е отд./
гор. М о с к в а

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

О невыполнении заводом № I35 мероприятий по охране

В процессе проверки степени выполнения руководством Харьковского авиазавода № I35 постановления ЦК ВПП/б/ установлено, что значительное количество мероприятий, направленных к усилению охраны завода, не выполнены.

К таким мероприятиям относятся:

Обнесение территории завода шлакобетонным забором.

Установка двухсторонней телефонной связи постов с караульным помещением, а также пожарной сигнализации.

Перестройка проходных ворот.

Постройка пожарного депо с общежитием, т.к. имеющееся пожимущество размещено в деревянном сарае.

Устройство водопровода.

Замощение дорог и подъездов к цехам на территории завода.

В связи с заявлением Директора завода БУЗДАЛИНА о том, что невыполнение вышеуказанных мероприятий надлежит отнести за счет неотпуска ГУАПом средств, приступлено было к документальной проверке, причем было установлено:

После решения ЦК ВКП/б/ об усилении охраны завода особого списка, несмотря на необходимость проведения ряда мероприятий, требующих капитальных затрат, заводом в I934 г. запрос об отпуске этих средств официально не ставился, а Директор завода БУЗДАЛИН ограничился переговорами с отдельными работниками ГУАПа по этому вопросу и удовлетворился их отказом в отпуске средств.

Единственным документом, представленным в I934 г. ГУАПу, является акт от II.IX-с.г. о необходимых мероприятиях по усилению охраны завода, составленный представителем ГУАПа инж. ПАНКРАТЬЕВЫМ совместно с заводоуправлением.

На 1935 год все отмеченные выше мероприятия как невыполненные внесены в титульный список на капитальное строительство и вместе с объяснительной запиской направлены заводом ГУАПу 17.XI-с.г. № 1018, однако до сего времени вопрос с отпуском средств не разрешен.

По существу несвоевременно принятых мер со стороны Директора завода БУЗДАЛИНА к обеспечению охраны завода нами поставлен вопрос перед ЦК КП/б/У о наложении на БУЗДАЛИНА партвзыскания.

Одновременно просим воздействовать на ГУАП о срочном отпуске средств заводу на работы, внесенные в титульный список, связанные с усилением охраны завода.

О результатах Ваших мероприятий просьба нас информировать.

НАЧАЛЬНИК ЭКО УПР. ГОС.
БЕЗОПАСНОСТИ НКВД УССР /М А З О/

НАЧ. III ОТДЕЛЕНИЯ ЭКО /МИНЕНКО/
«__» декабря 1934 г.
№ _____
г. К и е в
НШ/З.

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 16, 17. Копія. Машинопис.

№ 18
Доповідна записка про невиконання постанови ЦК ВКП(б) на заводі № 135

27 грудня 1934 р.

Нетаємно
24/2-978 15.03.13
~~СОВ. СЕКРЕТНО~~

УГБ НКВД УССР
№ 2801/сп
27/XII

ЦК КП/б/У - тов. КОССИОРУ

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

О невыполнении постановления
ЦК ВКП/б/ по заводу № 135

До настоящего времени дирекцией Харьковского авиазавода № 135 не выполнен ряд мероприятий по охране завода, вытекающих из постановления ЦК ВКП/б/ «Об охране заводов особого списка».

По заявлению Директора завода БУЗДАЛИНА целый ряд работ, связанных с охраной завода, не выполнен из-за неотпуска ГУАПом средств, которые он, якобы своевременно требовал.

Произведенной нами документальной проверкой установлено, что с момента решения ЦК ВКП/б/ об охране заводов особого списка, БУЗДАЛИН официально не ставил вопрос перед ГУАПом об отпуске средств на капитальные работы, а ограничился разговорами по этому вопросу с отдельными работниками ГУАПа.

II.IX-с/г. заводом, совместно с представителем ГУАПа КОНДРАТЬЕВЫМ составлен был акт о необходимых мероприятиях по усилению охраны завода, однако до сих пор, никаких сообщений по этому поводу из ГУАПа не поступило. БУЗАЛИН также не будировал вопрос о средствах.

Сметы на невыполненные мероприятия заводом направлены ГУАПу лишь I7.XI-с.г. вместе с титульным списком на I935 год.

До настоящего времени вопрос со средствами ГУАПом не разрешен.

Наряду с этим, установлено, что БУЗДАЛИН всячески игнорирует выполнение приказов НКВД-НКТП о порядке приема рабсилы, в результате чего на завод проникают без санкции НКВД по распоряжению БУЗДАЛИНА социально чуждые лица. Так:

По распоряжению БУЗДАЛИНА на завод принят без ведома Отдела найма, при наличии отвода НКВД, гражданин ПОЛИВАНОВ, имеющий I5 регистраций за хулиганство и воровство, осужденный к 3 годам концлагеря.

За несвоевременное и недостаточное принятие мер к обеспечению охраны завода, а также игнорирование приказа НКВД-НКТП о приеме рабсилы, считаю необходимым Директора завода № I35 БУЗДАЛИНА привлечь к строгой партийной ответственности.

НАРОДНЫЙ КОМИССАР
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР В.БАЛИЦКИЙ
(Мазо)

«27» декабря I934 г.
№ _____
г. К и е в
ФБ

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 18, 19. Копія. Машинопис.

№ 19
Доповідна записка про стан охорони заводу № 29 і його протипожежний стан

4 січня 1935 р.

ЖУ
т. Кривец
Прошу Вас выяснить, как т. Миненко, будучи на заводе, санкционировал меры, не обеспечивающие противопожарное состояние
9/1 (0028)

Нетаємно
24/2-978 15.03.13
~~СОВ. СЕКРЕТНО~~

НАЧАЛЬНИКУ УПВО НКВД УССР

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

О СОСТОЯНИИ ОХРАНЫ ЗАВОДА № 29
И ЕГО ПРОТИВОПОЖАРНОМ СОСТОЯНИИ

При проверке состояния и несения службы вахтерской команды и противопожарного состояния Авиационного завода № 29, находящегося под охраной 5 дивизиона I57 полка войск НКВД, установлено следующее:

Угрожающее противопожарное состояние завода и факты разложения вахтерской команды и отсутствие с их стороны бдительности полностью подтвердились.

Данные о противопожарном состоянии завода и вахтерской команды:

ПРОТИВОПОЖАРНОЕ СОСТОЯНИЕ

В центре завода расположено центральное бензинохранилище с ежедневным запасом авиационного бензина 40-80 тонн и масел I00-I20 тонн.

Само бензохранилище устроено примитивно. В землю вкопаны цистерны, в которых хранится бензин. Слив и разлив бензина производится вручную. Никаких устройств, предупреждающих взрыв бензиновых паров, в бензохранилище нет. Насосы, перекачивающие бензин, пропускают таковой.

Все это создает постоянную и серьезную угрозу взрыва.

Бензинохранилище окружено со всех сторон строениями завода: с южной стороны на расстоянии I2 метров расположены деревянные сараи, с северной стороны на расстоянии I8 метров расположен и новый корпус, в котором находится: механический сборочный, термические цеха, с восточной стороны на расстоянии 23 метров расположена испытательная станция.

Такое месторасположение центрального бензохранилища создает взаимоопасную обстановку: в случае пожара на одном их окружающих зданий не исключена возможность взрыва бензохранилища и в случае катастрофы на бензинохранилище неминуемо будут выведены из строя или серьезно пострадают окружающие здания.

Исключительную опасность для бензинохранилища представляет сарай, в котором варится эмульсия.

По непонятным для нас причинам т. МИНЕНКО (НКВД УССР) и т. ОКРУЙ (Нач. Горотдела НКВД) дали санкцию на варку эмульсии, несмотря на категорический протест начальника ВПК т. ПУЦЕНКО.

Тов. ОТРИЩЕНКО о варке эмульсии недалеко от бензинохранилища ничего не знал, несмотря на то, что Командир дивизиона т. ХАРИТОНОВ об этом подробно был информирован.

Шесть месяцев тому назад пущен в эксплуатацию новый корпус, но до сих пор в сборочном цехе нет ни одного пожарного крана и навешателя пожарной сигнализации. В этом цехе имеется промывочное отделение (промывка деталей бензином). Цех весьма опасен в пожарном отношении.

Из-за отсутствия кабеля ВПК не может перейти на установку сигнализации новейшего типа, несмотря на наличие аппаратуры. Этот момент имеет серьезное значение, если учесть нагруженность телефонной сети и несвоевременное извещение ВПК (через 7 минут) по телефону о пожаре, а также ежедневные пожарные вспышки (по 5 раз на день) на испытательной станции.

Сегодняшний штат ВПК не обеспечивает должную охрану завода. Имеется настоятельная необходимость расширения штата ВПК до 127 чел. против имеющихся 55 человек.

Об угрожающем противопожарном состоянии завода хорошо известно администрации и парторганизации завода, Облотделу и Горотделу НКВД и, нужно полагать ЭКУ НКВД УССР, поскольку завод обследовал тов. МИНЕНКО.

Дирекция и парторганизация завода с нашими предложениями о немедленном проведении соответствующих мероприятий, обеспечивающих завод от пожара, согласны, но провести эти мероприятия в ближайшее время не могут из-за отсутствия средств. Варка эмульсии нами прекращена, и сарай разобран.

В течение ноября-декабря месяцев на заводе были Нач. Облотдела тов. МИРОНОВ, тов. ОКРУЙ и тов. ВЛАСОВ, их мероприятия нам не известны, поскольку письменных документов они не оставляли.

СОСТОЯНИЕ ВАХТЕРСКОЙ КОМАНДЫ

Разложение вахтерской команды началось примерно с октября м-ца при К[омендан]те БОГОМОЛОВЕ.

В течение ноября-декабря м-цев в вахтерской команде имели место, по официальным данным, пьянства - 6 случаев, снов на посту - 12 случаев, невыполнения приказаний - 4 случая, небдительности - 4 случая и прочие нарушения - 1 случай, при численности команды в 109 чел.

Однако из беседы с вахтерами выявлен ряд случаев пьянства и нарушений по службе и небдительности, которые не занесены в журнал взысканий, так,

например, совершенно не внесены 3 случая пьянства начальников команд и один случай пропуска на территорию завода без документов.

В течение ноября-декабря м-цев из вахтерской команды уволено за нарушения по службе 7 человек.

Ярким свидетельством отсутствия борьбы с аморальными явлениями служит поведение самого Коменданта завода т. БОГОМОЛОВА, который очень часто в кругу вахтеров повторяет: «не мешало бы выпить рюмочку», «сейчас за обедом пропустим рюмочку» и т.д.

7 ноября в момент усиления охраны завода Комендант ушел на вечер знатных людей и захватил с собой 3-х начальников команд. На предложение Командира дивизиона явиться к нему за получением дополнительных указаний, вытекающих из усиления охраны завода, к последнему не явился, а наоборот, потребовал, чтобы начальник вахтерского отряда т. БАБИЦКИЙ также явился на вечер знатных людей. Последний не явился, мотивируя необходимостью пребывания на заводе в связи с усилением охраны. Комендант и начальники команд на вечере напились и явились в распоряжение к-ды только в I4 часов следующего дня.

Пьянство Коменданта и начальников команд послужило сигналом для последующего развития пьянства и серьезного упадка в дисциплине в команде и привлекло к себе внимание парткомитета завода, на котором было констатировано разложение команды. Решением ЗПК за пьянство был исключен только один вахтер ЛЕЛИКОВ. На БОГОМОЛОВА никаких взысканий не было наложено.

Весь начальствующий состав, замеченный в пьянстве, а также исключенный из партии ЛЕЛИКОВ продолжают служить в Отряде.

Среди вахтеров существуют настроения: «раз начальство пьет, то нам, грешным, сам бог велел».

ЗПК ни разу не обследовал команды и не заслушал ее состояния.

Вследствие обилия неразрешенных бытовых вопросов в к-де имеется ряд серьезных отрицательных настроений, сводящихся в первую очередь к недовольству службой, недовольству местными парт. проф. организациями, недовольству руководством, начсоставом и дирекцией завода.

Следует отметить такие недопустимые факты, как отсутствие в течение м-цев чистого постельного и нательного белья, отсутствие совершенно выходных дней, недостаток постовой одежды, необорудованность жилых бараков, неотпуск жиров (масла и др.), особенно семейным.

Политические и строевые занятия не проводятся. Проведенные за декабрь месяц два политзанятия вылились в обсуждение бытовых вопросов.

Постановление ЦК ВКП/б/ и ЦК КП/б/У об охране проработано плохо, поэтому у вахтеров нет ясного представления о существе этих важнейших документов. Наряду с этим нужно отметить четкое понимание у партийцев важности охраны такого объекта, как завод № 29.

В части бдительности вахтеров имеется ряд недочетов, последние выражаются в пропуске на территорию завода без документов (крестьянин, пришедший наниматься на работу, пропуск на завод военнослужащих в форме войск НКВД, разглашение фактов охраны из книги наблюдений, допущение на завод с исправленными пропусками и т.д.).

Имеющиеся у вахтеров винтовки (взятые взаимообразно в ОСО) в количестве II штук являются непригодными, о чем свидетельствует акт осмотра Зав. оружием полка; из I0 револьверов - один непригодный. По существу вахтерская охрана стоит не с оружием, а с железными палками и защитить даже себя, не говоря уже об объекте, не может.

Телефонная связь вахтерских постов с караульным помещением отсутствует, также отсутствует сигнализация - это, в конечном счете, отражается на деле охраны завода.

Прикрепленный к заводу Уполномоченный Горотдела НКВД т. ЧЕРЕПИНСКИЙ в течение декабря месяца ни разу не был в дивизионе и не информировал дивизион о состоянии охраны. Комполка т. ОТРИЩЕНКО в своих показаниях заявляет, что за время командования им полком т. ЧЕРЕПИНСКИЙ ни разу его не информировал о состоянии охраны, с другой стороны, Нач. Горотдела НКВД т. ОКРУЙ заявил нам претензию, что т. ОТРИЩЕНКО ни разу у него не был по вопросам охраны объектов, охраняемых полком, и в частности по заводу № 29.

НКВД в сентябре месяце изъято из состава вахтерской команды 9 чел. как жителей погранполосы, один из них, КАРАСЕВИЧ, поступил на работу в завод. Уволенные из вахткоманды поступают как рабочие на завод 29 - таких случаев было 2.

Со стороны полка и дивизиона никакого руководства в отношении вахткоманды не было. Командир дивизиона эпизодически проверял несение службы вахтеров. Командир полка т. ОТРИЩЕНКО точно так же не уделял должного внимания этому вопросу. В течение декабря месяца дивизион даже не проверял несения службы вахтеров. В своих объяснениях пом. комдив РУДЕНКО заявил, что ему комдив ХАРИТОНОВ никаких указаний перед своим убытием в отпуск на счет вахтерской команды не давал. Инструктажа со стороны дивизиона вахткоманды не было. Пом. комдив по П/ч т. ГУСЕВ помог Политруку вахтерской команды составить конспект политзанятий и на этом ограничил свое партийно-политическое влияние на команду.

В своих показаниях т. Отрищенко сообщает, что он не мог уделять внимания вахтерской команде в силу своей перегруженности работой во вновь назначенном полку.

О первом случае пьянства Коменданта и вахтеров т. ОТРИЩЕНКО письменно сообщил Горотделу НКВД, в УПВО и Директору завода, о последующих случаях пьянства сообщения не посылал, так как таковые ему не были известны.

Прикрепленный к дивизиону ст. пом. нач. Штаба т. ОХОТНИКОВ в течение 5 месяцев занимался службой дивизиона, вахтерской командой не занимался.

Начальник Днепровской Инспекции т. ВЛАСОВ был на заводе 3 раза (два раза в ноябре и один раз в декабре), занимался обследованием службы дивизиона, проверил воинские и вахтерские посты, вахтерской командой, по показаниям Комдива и Комполка, не занимался.

Перед дирекцией и парторганизацией завода нами поставлен вопрос о немедленном снятии коменданта и 3-х начальников команд как несоответствующих своему назначению и разлагающих своим поведением вахтеров. Одновременно поставлен вопрос об увольнении вахтеров, систематически пьянствующих и нарушающих дисциплину.

Наши предложения дирекцией приняты.

ПО ПРОПУСКНОМУ РЕЖИМУ

Проверкой работы пропускного бюро завода № 29 выявлены следующие недочеты:

I. Учет расхода бланков пропусков и пропусков всех видов налажен недостаточно.

2. Имеют место ежедневные случаи утерь и невозвращения разовых пропусков и большое количество утерь постоянных пропусков (ноябрь - 25, декабрь - I9 случаев утерь постоянных пропусков).

Меры взыскания на утерявших пропуска со стороны администрации проводятся крайне недостаточно (объявление выговора, на вид).

Расследование по утерям разовых пропусков не производится.

3. Положение Наркомтяжпрома о пропускном режиме нарушено введением четвертого вида постоянного пропуска и межцеховых пропусков.

4. Имели место случаи использования на постоянных пропусках старых фотокарточек, не отражающих личности предъявителя, а также на некоторых пропусках производилась подделка времени действия пропуска.

Зафиксированы случаи небрежного отношения цеховой администрации к хранению бланков сменных марок.

5. Существующие проходные мало соответствуют своему назначению (малы, плохо оборудованы), в силу чего при входе и выходе рабочих во время смен у проходных происходит большое скопление рабочих, создается пробка.

6. Наличие ряда объектов, принадлежащих заводу вне территории основного завода № 29, настоятельно требует организации филиала бюро пропусков, что внесет необходимое упорядочение в учете и контроле пропускной системы и создаст условия к устранению случаев большого количества утерь разовых пропусков.

Само здание бюро пропусков требует расширения на одну комнату.

По существу указанных недочетов предъявлены требования к Дирекции и информированы парторганизация завода и Городской отдел НКВД.

Ограждение - вокруг территории завода установлен деревянный забор, местами гнилой, требующий ремонта.

Существующее ограждение совершенно не отвечает требованиям и требует замены капитальным.

В Ы В О Д Ы :

Причинами такого состояния являются:

I. Отсутствие достаточного внимания со стороны администрации и партоорганизации завода № 29, а также Городского Отдела НКВД к вопросам противопожарного состояния завода, состояния несения службы и бдительности вахтерской команды.

2. Отсутствие внимания руководства полка и дивизиона к состоянию службы вольнонаемной охраны, неумение разрешить с администрацией и партоорганизацией завода вопросы принципиального порядка, касающиеся службы вахтеров и противопожарного состояния завода.

3. Абсолютное несоответствие своему назначению Коменданта завода, начальников вахтерских команд и ряда вахтеров.

4. Отсутствие партийно-политической работы среди вахтерского состава и внимания к их бытовым вопросам.

5. Слабая работа Горотдела и прикрепленного Уполномоченного НКВД по освещению работы вахтерской команды и ее настроений, отсутствие необходимых мероприятий по устранению отрицательных явлений, способствующих разложению команды и упадку службы.

Недочеты в службе дивизиона № 5 и вахтерской команды на месте проработаны с Командованием полка и дивизиона и даны конкретные указания для их устранения.

Командиру полка т. ОТРИЩЕНКО предложено донести в УПВО к I0.0I.35 г. о результатах и принятых мерах.

ОТВЕТ. СЕКРЕТАРЬ ОПК УПВО [Подпись] ХМЕЛЮК

ИНСПЕКТОР III ОТД. ОПЕРОТДЕЛА [Подпись] САРГАНИ

«4» января I935 года.

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 20–26. Копія. Машинопис.

№ 20
Розпорядження директорам заводів з приводу протипожежних заходів

20 січня 1935 р.

Нетаємно Копия
~~СЕКРЕТНО~~

20 января I935 г. № I42/с.

По вопросу: Начальнику Главморпрома тов. Муклевичу
о противопожарных мероприятиях
гор. Москва

Постановлением ряда комиссий НКВД УССР и СССР как противопожарные мероприятия заводу в категорической форме предложено в установленные весьма короткие сроки произвести следующие работы:

I. По Спеццеху № I:

Заменить существующие деревянные переборки в колич. 5 шт. на огнестойкие со сроком исполнения большой переборки 5/XII-34 г., остальных четырех к I февраля 35 года.

2. По корпусному цеху

а) заменить существующие деревянные переборки на огнестойкие, отделяющие крытый эллинг от Корпусных мастерских. Срок исполнения - к I5/ XII-34 г.

б) вынести из основного корпуса Корпусостроительного цеха существующие раздевалки для рабочих с постройкой новой огнестойкой раздевалки. Срок - II квартал I935 г.

3. По Мартеновскому цеху

Построить в районе Мартеновского цеха два водоема общей емкостью 432 м^3 со сроком исполнения I января I935 г.

4. По группе механических цехов

Построить в районе механического цеха водоем общей емкостью 432 м^3 со сроком исполнения во II кв. I935 г.

5. По складам котельной

Заменить существующие три деревянных корпуса для склада моделей огнестойкими каменными зданиями, срок исполнения - в I935 г.

[Резолюція]

Тов. СТЕПАНОВУ
В этом году решением Наркома, утвержденным Правительством, Главморпромом на кап. строительство по действующим заводам получает ассигнований в два раза меньше, чем получил в 1934 г. Следовательно, и Ваш завод может рассчитывать на сумму вдвое меньшую, чем получил в прошлом году. Сообразуясь с этим, надо решать вопрос и о противопожарных мероприятиях, считая их, разумеется, первоочередными. Другого решения я не вижу, т.к. все заводы Главморпрома, каждый в своем масштабе, должны проводить аналогичные мероприятия.

26/ I – МУКЛЕВИЧ.

6. Разработать проект переустройства водопроводов завода с целью его переоборудования в установленные особыми актами сроки.

При этом необходимо ряд работ произвести в первую очередь; такими первоочередными работами, обеспечивающими противопожарные мероприятия, являются: переустройство водопровода к Мартеновскому цеху, а также усиление насосных станций и сети с целью обеспечения подачи воды с потребным напором и в количестве, потребном для обеспечения ликвидации пожара.

7. Построить вблизи завода дом для личного состава пожарной охраны ВПК НКВД, а также командного состава дивизиона, согласно требованию Комиссии УССР.

8. Постройка пож. кат. к I мая I935 г.

Стоимость всех указанных работ по предварительным заводским сметам составляет:

I. Постройка 5-ти огнестойких переборок в Спеццехе ..... I40.000 р.
2. Постройка огнестойкой переборки между крытым эллингом и Корпусной мастерской ..... 40.000 р.
3. Постройка новой раздевалки в Корпусостроит. цеху ..... I00.000 р.
4. Постройка водоема в районе Мартен. и Мех. цехов ..... I02.000 р.
5. Постройка огнестойких складов для моделей ..... 432.000 р.
6. Составление проекта переустройства водопровода ..... I5.000 р.
7. Постройка дома для личного состава ВПК ..... 35I.000 р.
8. Постройка пожарного катера ..... I00.000 р.

ВСЕГО: ..... I280.000 р.

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 68,69. Копія. Машинопис.

№ 21
Доповідна записка про стан протипожежної безпеки на заводі ім. Марті

20 січня 1935 р.

Нетаємно Копия
~~СЕКРЕТНО~~

Никгосзавода им. А. Марти
Секретариат
20/I-35 г. № I40/с

[По лівому краю документа напис]
Тов. СТЕПАНОВУ.
Таких средств Главморпром ассигновать заводу в этом году не сможет. – МУКЛЕВИЧ. 26/I

НАЧАЛЬНИКУ ГЛАВМОРПРОМА
тов. МУКЛЕВИЧУ
Копия - ЗАМ. НАЧ. ГЛАВМОРПРОМА
тов. ЗОЛОТАРЮ

Николаевский Государственный завод им. А. Марти совершенно не имеет причальной линии для выгрузки поступающих на завод водным путем как

материалов, так и топлива (нефтетопливо, строительные и формовочные материалы и др.).

Все поступающие на завод суда с вышеуказанным грузом останавливаются в Большом ковше, что совершенно недопустимо по следующим соображениям:

I. В Большом ковше заводом производились в прошлом году, а также будут производиться в еще большем объеме в текущем году работы по специальному судостроению, а также достройка таковых, что с точки зрения охраны завода - недопустимо, на что имеются неоднократно фиксируемые акты Комиссиями НКВД УССР и СССР.

2. В противопожарном отношении частые причалы нефтеналивных судов, особенно в летнее время, создают прямую угрозу пожаров, могущих иметь место не только на самом судне, а также и в районе ковша, так как при всех принимаемых мерах не удавалось достигнуть такого результата, чтобы не было значительного разлива нефти, каковая густым слоем плавает в районе Большого ковша, что также создает прямую угрозу возникновения пожара в летнее жаркое время.

Также и по этим соображениям имеются акты тех же Комиссий с требованием немедленного устранения совершенно недопустимых явлений в противопожарном отношении, имеющих место на заводе.

3. В связи с предстоящей организацией получения металла водным путем с Днепровской группы заводов, Комбината Днепростроя, а также с Мариупольского металлургического завода и целесообразности переброски части топлива для завода, также водным путем, постройка причальной линии (пристани) также является самой актуальной задачей в деле правильной организации транспорта в связи с получением металла и топлива более дешевым способом.

4. Кроме вышеизложенного, весь Большой ковш в I935 г. будет полностью занят судами, находящимися на плаву в настоящее время, а также предполагаемыми к спуску.

5. Все вышеуказанное требует постройки новой причальной линии (пристани) вне рабочего ковша, вдали от места нахождения судов и переноса нефтепровода за рабочую зону периметра Большого ковша.

6. Заводом неоднократно ставился вопрос пред Главморпромом об организации причальной линии (пристани), но до сего времени положительных результатов это не имело.

7. На Съезде Советов Одесской области партийными и советскими организациями и постановлением Съезда по докладу Директора о деятельности завода им. А. Марти в I934 г. одним из вопросов, поставленных перед Съездом, был решен вопрос и возбуждено перед Правительством и ЦК ходатайство об ассигновании специальных средств на проведение вышеуказанных работ.

8. Ориентировочная стоимость причальной линии (пристани) в установленном месте составляет следующую сумму:

а) устройство железобетонной пристани
длин. 80,00 п.м. по 3000 руб. за п.м. ..... 240.000 р.
б) устройство бетонного волнореза
длиной I70,0 п.м. по 4370 р. 60 коп. ..... 743.000 р.
в) подвода пожарного водопровода 300,00 пог.м. по I5 руб. .. 4.000 р.
г) перекладка нефтепровода ..... 30.000 р.
д) дноуглубление для прохода судов ..... I75.000 р.
ВСЕГО:..... I.I92.500 р.

Прошу В/решения по данному вопросу, дабы имелась возможность немедленно приступить к составлению проекта и уточненной сметы и заявки на потребные материалы для возможности начать работы в I935 г. (выкопировка с положения Большого ковша, а также нового места причальной линии (пристани) - при сем прилагается).

П.П. Директор завода / Степанов /
Копия верна: [підпис]

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 70, 71. Копія. Машинопис.

№ 22
Доповідна записка про хід виконання рішення ЦК ВКП(б) і наказу НКВС-НКВП заводами Особливого Списку

27 січня 1935 р.

Нетаємно
24/2-978 15.03.13
~~СОВ. СЕКРЕТНО~~

III ОТД. ЭКО УГБ НКВД УССР

№ 9088I
27/I-35 г.
Шульман

ЭКО ГУГБ НКВД СССР
Тов. Шанину
Копии: ЭКО ГУГБ НКВД СССР
(3-е и 4-е отделения)
г. Москва

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

О ходе выполнения решения ЦК ВКП/б/ и приказа НКВД-НКТП заводами Особого Списка

В целях проверки степени выполнения решения ЦК ВКП/б/ и приказа НКВД-НКТП, ЭКО УГБ совместно с УПВО НКВД УССР было произведено тщательное обследование заводов особого списка.

В докладной записке № 3I73I ст I/XI-34 года мы Вас информировали о том, что наряду с известным упорядочением охраны, пропускного режима и найма рабочей силы предыдущими обследованиями установлен целый ряд фактов нарушений решения ЦК ВКП/б/ и приказа НКВД-НКТП.

Произведенным последним обследованием командированной специально комиссией установлено, что на ряде заводов вследствие безответственного отношения со стороны руководителей заводов продолжают иметь место недопустимые явления в вопросах сохранности оборонных заводов, вытекающих из решения ЦК ВКП/б/ и приказа НКВД-НКТП.

На основании проверочных материалов состояние заводов особого списка характеризуется следующими данными:

Завод им. А. МАРТИ /г. Николаев/

Положение на заводе в части выполнения решение директивной инстанции является угрожающим.

В момент проверки выявлено, что Техническая контора и отдел заборных документов от производственной территории не изолированы, а окна главной конторы полностью не оборудованы решетками.

Штаты Бюро пропусков, береговой комендатуры, комендатуры завода и вахтерского отряда твердо не установлены, что отражается на работе по охране завода.

На постоянных и временных пропусках Директор завода т. СТЕПАНОВ вместо своей подписи ставит факсимиле.

Борьба с утерей пропусков недостаточная за два последних месяца, отмечено 86 случаев утери пропусков.

Вахтерский отряд не снабжен полностью обмундированием и постовой одеждой.

Технические средства охраны совершенно не достаточны. Нигде не имеется никакой сигнализации, отсутствует телефонная связь на 42-х вахтерских постах.

Освещение территории завода, особенно в районе большого ковша и кольцевого охранения, неупорядочено.

Противопожарные мероприятия находятся в чрезвычайно угрожающем положении, так:

Состояние водопровода совершенно не обеспечивает тушения пожара. Временная мера - устройство водоема в районе Мартеновского цеха, невзирая на истечение срока, еще не выполнено. Готовность водоема исчисляется в I5%.

Деревянная дощатая переборка, разделяющая сборочный цех открытого эллинга, не разобрана. Также не разобрана деревянная перегородка, отделяющая спец. цех № I от Котельной.

Ремонт пристани малого ковша не закончен. Подъезды для пожарной команды к строящимся и ремонтируемым важным судам не обеспечены.

В старом Эстампажном цехе тесовые будки для электромоторов не заменены на огнестойкие.

Следует обратить внимание на совершенно неудовлетворительную работу Отдела найма и увольнения.

Отдел найма достаточно не проводит настойчивой линии перед директором завода в вопросе очистки завода от неблагонадежного элемента. Вследствие неправильной организации работ и неналаженности учета до настоящего времени не закончена спецпроверка и не изучены материалы анкетирования /изучено всего 20%/.

Завод имени «61» /г. Николаев/

Завод по степени и темпам реализации решений ЦК ВКП/б/ находится сравнительно в лучшем положении, чем завод им. А. Марти, но и здесь имеется значительное количество пробелов и недоделок.

К числу дефектов относится:

Вахтерский отряд не снабжен полностью обмундированием, постовой одеждой и вооружением.

Сигнализации на постах нет, телефонная связь отсутствует на трех войсковых и 20-ти вахтерских постах.

На временных пропусках вместо подписи ставится факсимиле.

Освещение завода неудовлетворительно.

Завод № 29 /г. Запорожье/

К моменту проверки на заводе установлены следующие дефекты:

Вахтерская команда совершенно не получила зимнего обмундирования.

Не устроена пожарная сигнализация, а также не оборудованы пожарные краны в местах, предусмотренных предыдущими проверками.

Недостаточна телефонная связь войсковых постов и отсутствует звонковая связь на вахтерских постах.

Следует особо остановиться на вопросе о многочисленных нарушениях службы и явлениях пьянства среди вахтеров.

В течение ноября-декабря месяцев прошлого года отмечено три случая серьезных нарушений службы, 10 снов на посту, 4 неисполнения приказания, 12 случаев пьянства и появления на службе в пьяном виде.

Значительная часть этих проступков до последнего времени оставалась безнаказанной.

Комендант завода БОГОМОЛОВ пьяница, линия поведения которого в значительной мере способствовала нарушениям службы вахтеров. БОГОМОЛОВ с должности коменданта снимается.

Прорыв в вахтерской команде объясняется тем, что командование полка и Горотдел НКВД недостаточно занимались личным составом вахтеров и состоянием службы.

Завод № I35 /г. Харьков/

На территории завода продолжает оставаться: Главная контора, Отдел снабжения, бухгалтерия и кагаты ОРСа.

Завод не имеет капитального ограждения, а имеющееся ограждение не обеспечивает от возможного проникновения злоумышленников.

Вахтерская команда не укомплектована, караульного помещения нет, служба вахтеров не перестроена применительно к уставам войск НКВД. Большинство вахтеров не снабжены обувью.

На всех постах нет электрозвонковой сигнализации двойного действия. На I5-ти постах нет даже телефонной связи.

Противопожарное состояние завода также неблагополучно. Дирекцией завода не выполнено предложение о снесении деревянной перегородки в деревоотделочном цехе.

В Сборочном цехе, вопреки запрещению пожарного надзора, продолжают оставаться деревянные конторки и перегородки, могущие быть немедленно снесенными с безусловной пользой для производства.

Цех вооружения, находящийся в одном здании с Харьковскими авиаремонтными мастерскими, изолирован тонкими досками, обтянутыми парусиной. Эта точка завода ежечасно находится под угрозой пожара со стороны мастерских.

Вопрос об ограждении завода и об устройстве сигнализации двойного действия остался открытым из-за отсутствия ассигнований из ГУАПа.

В титульный список на I935 год эти мероприятия вошли, но по заявлению директора завода т. БУЗДАЛИНА из запрошенных им из ГУАПа на I935 г. 5,5 млн. руб. ГУАПом отпускается только 500 тыс. руб.

ХПЗ /г. Харьков/

Харьковский паровозостроительный завод в основном уже провел в жизнь мероприятия, связанные с решением ЦК ВКП/б/ и приказом НКВД-НКТП.

Однако в момент проверки выявлен целый ряд недочетов, заслуживающих внимания.

Помощник директора по найму и увольнению т. ЛАЗАРЕВ допустил извращение пропускного режима, выражающегося в заведении так наз. Директорского пропуска, выданного в количестве до I00 штук, и в нарушении правил о разовых пропусках.

Разовые пропуска на ХПЗ самовольно были превращены в суточные с совершенно бесконтрольным проходом на завод несколько раз по одному и тому же пропуску.

В цехе Т-2, несмотря на истечение срока, не заменена временная электропроводка на постоянную.

Капитальные мероприятия по обеспечению охраны не выполнены: не освещена юго-западная сторона завода, не установлена сигнализация двойного действия и на I9-ти вахтерских постах отсутствует телефонная связь.

Завод № 60 /г. Луганск/

В момент проверки выявлены следующие дефекты:

а/ Отсутствие сигнализации на войсковых постах и телефонной связи на 20-ти вахтерских постах.

б/ На территории завода продолжает оставаться засолочный пункт ОРСа.

в/ Окна главной конторы от производственной территории не изолированы решетками.

г/ Вахтерская команда полностью не обеспечена обмундированием и вооружением.

д/ Учет сменных марок должным образом не налажен.

е/ До сих пор не введены постоянные пропуска на все виды транспорта.

ж/ Слабо техническое обеспечение пороховых погребов, находящихся в 7-ми километрах от завода. Не установлен аварийный фидер для обеспечения бесперебойного освещения пороховых погребов. В результате, в случае аварий на электростанции, пороховые погреба часто остаются без света.

з/ Не выполнено к сроку устройство пожарного водоема на участке пороховых погребов.

Завод № 9 /г. Шостка/

Директором завода т. НЕФЕДОВЫМ допущено нарушение положения о пропускном режиме. Вместо полагающихся - постоянного, временного и разового - пропусков существуют так наз. «допуска» в каждое производство, выдаваемые бесконтрольно начальниками производств.

На постоянном пропуске нет сетки с нумерацией цехов и не обозначается название производства, в которое может быть допущено данное лицо.

Таким образом, директор завода, подписывая пропуск на вход только на территорию завода, дает возможность начальникам производств безотчетно выдавать так наз. «допуска» внутри завода.

Директору завода т. НЕФЕДОВУ предложено отменить практику «допусков».

Технические средства охраны - освещение и сигнализация — явно недостаточны. Имеющуюся одностороннюю сигнализацию требовалось дублировать телефонами, но на день проверки совершенно не было телефонов на всех войсковых постах и 6-ти вахтерских постах.

Несмотря на истечение сроков исполнения, не выполнены мероприятия, не требовавшие капитальных вложений: закладка просветов на участке здания старой нитрации, отвод имеющегося свободного помещения под склад легковоспламеняющихся веществ и др.

После вмешательства комиссии НКВД УССР и назначенного им расследования дирекция завода приступила к выполнению этих мероприятий.

Завод № 53 /г. Шостка/

На заводе в части выполнения решений ЦК ВКП/б/ отмечается аналогичное положение, что и на заводе № 9.

До сих пор с территории завода не вынесена касса заводоуправления и Бюро пропусков.

В системе пропусков так же, как и на заводе № 9, практиковались так называемые «допуска».

Значительным препятствием в деле постановки четкого пропускного режима является то, что производство дымных порохов находится на территории завода № 9 /завод № 53 возник на базе завода № 9 и территориально с ним окончательно еще не размежеван/.

Директор завода т. НЕСТЕРОВ высказывается за то, чтобы забором выгородить производство дымных порохов от завода № 9, но директор последнего, НЕФЕДОВ, против этого возражает, так как на территории производства дымных порохов, в свою очередь, находится Эфирный завод, принадлежащий заводу № 9.

Служба вахтерской команды до сих пор не перестроена применительно уставу Войск НКВД.

Отсутствует телефонная связь на всех войсковых постах и на двух вахтерских постах.

Завод № 55 /г. Павлоград/

Павлоградский завод № 55 находится в чрезвычайно опасном состоянии.

Решения ЦК ВКП/б/ и приказ НКВД-НКТП, несмотря на исключительно неблагополучное положение, не реализованы.

Завод более полутора лет выполняет различные военные заказы в условиях, когда никакой государственной практики действующих цехов не было.

Так как по внутризаводскому распорядку завод числится еще строящимся и действующие цеха находятся одновременно на ответственности и Отдела капитального строительства, и начальников цехов /мастерских/, вследствие этого трудно найти лицо, персонально отвечающее за тот или иной механизм.

Предохранительным мероприятиям никакого внимания не уделяется. В Снаряжательных мастерских в условиях наличия тротиловой пыли подведены оголенные провода.

Во всех опасных цехах установлены обыкновенные моторы открытого типа, представляющие большую угрозу в отношении взрыва.

Отсутствуют четкие нормы хранения взрыввеществ в опасных мастерских.

Совершенно не рассчитаны и не ясны потребности в воде для производственных и пожарных надобностей.

Вода подается с водокачки в заводской водоем самотеком на расстоянии 950 метров.

Водоем завода по техническим расчетам может вместить 2.500 кубометров воды, но так как отсутствует учет расхода воды, то на сегодняшний день нет никакой гарантии о достаточном запасе воды на случай пожаров.

В декабре месяце п/года при пуске одного гидранта, подававшего воду самотеком без усиления напора, оказалось, что через 3-4 часа в водоеме вода настолько снизилась, что создалась угроза производственной работе завода.

Это положение ярко подтверждает тяжелое состояние с запасами воды на заводе.

К другим дефектам, требующим капитальных затрат, относятся: отсутствие забора вокруг завода, отсутствие пожарной и войсковой сигнализации.

Главхимпромом на 1935 год для расходов по охране отпускается 252.800 руб. Сумма эта может быть использована на выполнение одной работы - постройку деревянного забора вокруг завода.

Заслуживает исключительного внимания факт отсутствия на заводе в течение полугода директора.

Вохимтрестом на протяжении этого периода времени назначаются временные люди, которые, подчеркивая временный характер своего пребывания, не уделяют внимания устранению пробелов по линии охраны завода.

Исполняющий обязанности директора завода - Пом. Нач. Вохимтреста тов. ЖАРКО, недооценивая всей серьезности дефектов, проявляет совершенно нездоровые тенденции в оценке положения завода, заявляя, что поскольку завод является объектом ориентировочной прифронтовой полосы, поэтому не придается значение техническим пробелам и недоделкам в связи с тем, что в военное время могут заставить производить снаряды в простом необорудованном сарае.

Само собой понятно, что такой подход со стороны ЖАРКО к новому оборонному заводу говорит о необходимости усиления руководства завода.

По всем перечисленным дефектам на местах комиссией проведен ряд мероприятий по их устранению.

На основании материалов проверки нами осуществляются следующие мероприятия:

О начальнике Шосткинского завода № 9 НЕФЕДОВЕ возбуждаем вопрос перед ЦК КП/б/У о привлечении его к партийной ответственности за нарушение решения ЦК ВКП/б/ по охране завода.

На директоров заводов: им. А. Марти - СТЕПАНОВА и № 135 - БУДЗАЛИНА дополнительно направляются материалы в ЦК КП/б/У, учитывая, что вопрос о их привлечении к партийной ответственности возбужден в свое время перед ЦК КП/б/У на основании материалов предыдущих обследований.

Решение ЦК КП/б/У сообщим дополнительно.

В целях поднятия на должную высоту дела охраны заводов особого списка просим:

Возбудить вопрос о снятии с работы Пом. Директора по найму завода им. А. Марти тов. ЗАЙЦА как не пользующегося авторитетом и не обеспечившего выполнение решения ЦК о перестройке работы Отдела найма и увольнения.

Считаем весьма целесообразным на должность Пом. Директора по найму завода им. А. Марти назначить Пом. Директора по найму завода им. «6I» БЕЛГОРОДСКОГО, вполне оправдавшего себя на этой работе.

Через соответствующие инстанции приняты меры к назначению на завод № 56 постоянного директора, учитывая, что исполняющий обязанности директора - Пом. Нач. ВХТ ЖАРКО - не обеспечивает даже охраны завода.

Понудить ГУАП командировать на завод № I35 авторитетного представителя для соответствующего обследования и решения вопроса об ассигновании средств на капитальные мероприятия по охране завода.

О результатах Ваших мероприятий просьба сообщить.

НАЧАЛЬНИК ЭКО УПР. ГОС. БЕЗ. НКВД УССР /М А З О/

НАЧАЛЬНИК III ОТДЕЛЕНИЯ ЭКО /МИНЕНКО/

« » января I935 г.

№ _____

г. К и е в

4/ИК

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 27–35. Копія. Машинопис.

№ 23
Доповідна записка про хід виконання рішення ЦК ВКП(б) від 11 липня 1934 р. на оборонних заводах Особливого Списку

31 січня 1935 р.

Нетаємно
24/2-978 15.03.13
~~СОВ. СЕКРЕТНО~~

УГБ НКВД УССР
3I.I.35
№ 99/с.н.

ЦК КП/б/У
Тов. КОССИОРУ
Тов. ПОСТЫШЕВУ

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

О ходе выполнения решения ЦК ВКП/б/ от II/VII-I934 г. по оборонным заводам Особого Списка

НКВД УССР в период с 25-го декабря 34 г. по 7/I-35 г. проведена проверка на 9-ти оборонных заводах Особого Списка решения ЦК ВКП/б/ от II-го

июля 34 г. «Об усилении и упорядочении охраны заводов военной промышленности».

Наряду с известным упорядочением охраны, пропускного режима и найма рабочей силы на оборонных заводах имеют еще место факты недопустимого отношения к реализации решения ЦК ВКП/б/.

Завод № 9 /г. Шостка/

Директором завода НЕФЕДОВЫМ допущено нарушение положения о пропускном режиме. Вместо полагающихся - постоянного, временного и разового - пропусков существуют так наз. «допуска» в каждое производство, выдаваемые бесконтрольно начальниками производства.

На постоянном пропуске отсутствует сетка с нумерацией цехов и не обозначается название производства, в которое может быть допущено данное лицо.

Таким образом, директор завода, подписывая пропуск на вход только на территорию завода, дает возможность начальникам производств безотчетно выдавать «допуска» внутри завода.

Технические средства охраны - освещение и сигнализация - явно недостаточны. Имеющуюся одностороннюю сигнализацию требовалось дублировать телефонами, но на день проверки совершенно не было телефонов на всех войсковых постах и 6-ти вахтерских постах.

Противопожарные мероприятия, намеченные неоднократными предыдущими обследованиями, к моменту проверки оставались в значительной мере невыполненными.

Несмотря на истечение сроков исполнения, не были выполнены мероприятия, не требовавшие капитальных затрат /закладка просветов на участке здания старой нитрации, отвод имеющегося под склад легковоспламеняющихся веществ и др./.

Завод № 53 /г. Шостка/

На заводе в части выполнения решений ЦК ВКП/б/ отмечается аналогичное положение, что и на заводе № 9.

До сих пор с территории завода не вынесена касса Заводоуправления и Бюро пропусков.

В системе пропусков так же, как и на заводе № 9, практиковались «допуска».

Значительным препятствием в деле постановки четкого пропускного режима является то, что производство дымных порохов находится на территории завода № 9 /завод № 53 возник на базе завода № 9 и территориально с ним окончательно еще не размежеван/.

Завод № 55 /г. Павлоград/

Павлоградский завод № 55 находится в чрезвычайно опасном состоянии.

Решения ЦК ВКП/б/ и приказ НКВД-НКТП, несмотря на исключительно неблагополучное положение, не реализованы.

Завод более полутора лет выполняет различные военные заказы в условиях, когда никакой государственной приемки действующих цехов не было.

Так как по внутризаводскому распорядку завод числится еще строящимся и действующие цеха находятся одновременно на ответственности и Отдела капитального строительства, и начальников цехов, вследствие этого трудно найти лицо, персонально отвечающее за тот или иной механизм.

Предохранительным мероприятиям никакого внимания не уделяется. В снаряжательных мастерских в условиях наличия тротиловой пыли подвешены оголенные провода.

Во всех опасных цехах установлены обыкновенные моторы открытого типа, представляющие большую угрозу в отношении взрыва.

Отсутствуют четкие нормы хранения взрыввеществ в опасных мастерских.

Совершенно не рассчитана и не ясна потребность в воде для производственных и пожарных надобностей.

Заслуживает исключительного внимания факт отсутствия на заводе в течение полугода директора.

«Вохимтрестом» на протяжении этого периода времени назначаются временные люди, которые, подчеркивая временный характер своего пребывания, не уделяют внимания устранению пробелов по линии охраны завода.

Исполняющий обязанности директора завода - Пом. Нач. «Вохимтреста» ЖАРКО, - недооценивая всей серьезности дефектов, проявляет совершенно нездоровые тенденции в оценке положения завода, заявляя, что поскольку завод является объектом ориентировочной прифронтовой полосы, поэтому не придается значение техническим пробелам и недоделкам в связи с тем, что в военное время могут заставить производить снаряды в простом необорудованном сарае.

Само собой понятно, что такой подход со стороны ЖАРКО к новому оборонному заводу говорит о необходимости усиления руководства завода.

ХПЗ /г. Харьков/

Харьковский паровозостроительный завод в основном уже провел в жизнь мероприятия, связанные с решением ЦК ВКП/б/.

Однако в момент проверки выявлен целый ряд недочетов, заслуживающих внимания.

Помощник директора по найму и увольнению ЛАЗАРЕВ допустил извращение пропускного режима, выражающееся в заведении т.н. «директорского» пропуска, выданного в количестве до 100 штук и в нарушение правил о разовых пропусках.

Разовые пропуска на ХПЗ самовольно были превращены в суточные с совершенно бесконтрольным проходом на завод несколько раз по одному и тому же разовому пропуску.

Капитальные мероприятия по обеспечению охраны не выполнены: не освещена юго-западная сторона завода, не установлена сигнализация двойного действия и на I9-ти вахтерских постах отсутствует телефонная связь.

Завод № I35 /г. Харьков/

На территории завода продолжает оставаться: Главная контора, Отдел снабжения, бухгалтерия и кагаты ОРСа.

Завод не имеет капитального ограждения, а имеющееся ограждение не обеспечивает от возможного проникновения злоумышленников.

Противопожарное состояние завода неблагополучно. Дирекцией завода не выполнено предложение о снесении деревянных перегородок в деревоотделочном и сборочном цехах.

Цех вооружения, находящийся в одном здании с Харьковскими авиаремонтными мастерскими, изолирован тонкими досками, обтянутыми парусиной. Эта точка завода ежечасно находится под угрозой пожара со стороны мастерских.

Вопрос об ограждении завода и об устройстве сигнализации двойного действия остался открытым из-за отсутствия ассигнований из ГУАПа.

Невыполнение существенных мероприятий, вытекающих из решения ЦК ВКП/б/, в значительной мере объясняется несерьезным отношением Директора завода БУЗДАЛИНА, вопрос о котором Харьковским облуправлением НКВД поставлен перед Обкомом.

Завод № 29 /г. Запорожье/

К моменту проверки на заводе установлены следующие существенные недочеты:

Вахтерская команда совершенно не получила зимнего обмундирования.

Не устроена пожарная сигнализация, а также не оборудованы пожарные краны в местах, предусмотренных предыдущими проверками.

Недостаточна телефонная связь войсковых постов и отсутствует звонковая связь на вахтерских постах.

Завод № 60 /г. Луганск/

На заводе слабо техническое обеспечение пороховых погребов, находящихся в 7-ми километрах от завода.

Не установлен аварийный фидер на городской электростанции для обеспечения бесперебойного освещения пороховых погребов.

Не выполнено к сроку устройство пожарного водоема на участке пороховых погребов.

Завод им. А. МАРТИ /г. Николаев/

Положение на заводе в части выполнения решения ЦК ВКП/б/ является угрожающим.

В момент проверки выявлено, что техническая контора и отдел заборных документов от производственной территории не изолированы.

Штаты Бюро пропусков, береговой комендатуры и вахтерского отряда твердо не установлены, что отражается на работе по охране завода.

На постоянных и временных пропусках вместо подписи Директора завода тов. СТЕПАНОВА ставится факсимиле.

Борьба с утерей пропусков недостаточная. За два последних месяца отмечено 86 случаев утери пропусков.

Противопожарные мероприятия находятся в чрезвычайно угрожающем положении.

Состояние водопровода совершенно не обеспечивает тушения пожара. Временная мера - устройство водоема в районе мартеновского цеха, - невзирая на истечение срока, еще не выполнено.

Следует обратить внимание на совершенно неудовлетворительную работу Отдела найма и увольнения.

Вследствие неправильной организации работ Пом. Директора по найму т. ЗАЙЦА до настоящего времени не закончена спецпроверка и не изучены материалы анкетирования /изучено всего 20%/.

Завод имени «61» /г. Николаев/.

Завод по степени и темпам реализации решений ЦК ВКП/б/ находится сравнительно в лучшем положении, чем завод им. Марти, но и здесь имеется значительное количество пробелов и недоделок.

К числу дефектов относится: вахтерский отряд не снабжен полностью обмундированием, постовой одеждой и вооружением.

Освещение территории завода неупорядочено.

На основании материалов проверки считаем необходимым:

а/ Директора Шосткинского завода № 9 НЕФЕДОВА привлечь к партийной ответственности за извращение пропускного режима, непринятие своевременных мер к выполнению противопожарных требований, не связанных с капитальными затратами, и за техническое необеспечение службы охраны завода.

б/ В дополнение к нашей докладной записке от 7/XI-34 г. за № 2337/сн., о Директоре завода им. А. Марти СТЕПАНОВЕ, просим привлечь тов. Степанова к партийной ответственности за невыполнение решения ЦК ВКП/б/ об охране военных заводов, беспечное отношение к пропускному режиму, охране завода и противопожарным мероприятиям.

в/ Ускорить назначение «Вохимтрестом» директора на Павлоградский завод № 55.

ЦК ВКП/б/ и ЦК КП/б/У в своих решениях от II/ VII и 5/IX-34 г. со всей остротой подчеркивают важность мобилизации рабочей общественности на обеспечение сохранности оборонных заводов и превращения их в неприступные крепости.

Практически в данный момент возникает вопрос об организационной форме мобилизации бдительности рабочих.

На отдельных оборонных заводах уже формируются т.н. бригады содействия охране завода, помогающие нашим органам и войсковой части НКВД, а также оберегающие по месту своей работы уязвимые точки, важнейшие станки и агрегаты.

Мы считаем, что такого рода бригады, сформированные из числа членов партии, комсомольцев и беспартийных рабочих-ударников под руководством Органов НКВД, несомненно, могут быть мощным орудием в деле предупреждения диверсионных актов и всевозможных аварий.

ЗАМ. НАРОДНОГО КОМИССАРА
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР /КАЦНЕЛЬСОН/

«31» января 1935 г.
№ 99/сн
г. К и е в

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 36–42. Копія. Машинопис.

№ 24
Записка Наркому Внутрішніх справ УСРР т. Балицькому про порушення протипожежної безпеки на заводі № 29

Лютий 1935 р.

т. Миненко

НАРОДНОМУ КОМИССАРУ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР
Тов. В. А. БАЛИЦКОМУ

Мною выяснен вопрос относительно порядка варки эмульсии на заводе № 29 /Запорожье/, санкционированного т.т. МИНЕНКО и ОКРУЕМ, с ведома также и т. МИРОНОВА, во второй половине декабря месяца 1934 года.

Отсутствие эмульсии грозило срывом успешного завершения годовой программы по выпуску моторов. НЕФТЕТОРГ поставил завод в этой части в очень затруднительное положение.

Выход был только один: на несколько дней допустить старый порядок вываривания эмульсии в собственном заводском каменном строении, практиковавшийся без предохранительных мер ранее в течение долгого времени.

Это строение находится в 9 метрах, но не от бензинохранилища, а от изгороди, отделяющей бензинохранилище от завода.

После осмотра на месте т. МИНЕНКО вместе с Пом. Нач. Пож. Команды – ДИРЕКТОРУ ЗАВОДА т. АЛЕКСАНДРОВУ БЫЛИ ПОСТАВЛЕНЫ ПРЕДОХРАНИТЕЛЬНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ, АБСОЛЮТНО ГАРАНТИРОВАВШИЕ ПОЖАРНУЮ БЕЗОПАСНОСТЬ, И ТРЕБОВАНИЯ ЭТИ ЧЕТКО БЫЛИ ВЫПОЛНЕНЫ.

Варка эмульсии работала в течение 7 дней. Годовую программу завод № 29 успешно закончил. После этого варка совершенно закрыта.

Я пришел к заключению, что действия т.т. МИНЕНКО и ОКРУЯ в этом вопросе были совершенно правильны.

НАЧАЛЬНИК ЭКО УПРАВЛ.
ГОСБЕЗОПАСНОСТИ НКВД УССР [подпись] /М А З О/

« » февраля I935 г.
ФБ

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 43–44. Копія. Машинопис.

№ 25
Доповідна записка з питання необхідних заходів на 1935 р. з охорони заводу ім. Марті у Миколаєві

3 лютого 1935 р.

Нетаємно Копия
~~СЕКРЕТНО~~

3/II-35 г. № I002/с

ОСОБО УПОЛНОМОЧЕН. ПО ОБОРОН. ЗАВОДАМ

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

По вопросу необходимых мероприятий на I935 р. по охране завода им. А. Марти в Николаеве

Неоднократными актами Комиссии представителей НКТП и НКВД Союза и Украины Заводоуправлению А. Марти предписывалось провести ряд работ по охране завода, всего на сумму свыше 3.000.000 рублей /предлагается основной перечень работ на I.I92.500 рублей и I.280.000 рублей/.

Весь объем капитальных работ по заводу на I935 год Главморпромом утвержден в сумме 2.700.000 рублей, в том числе по охране завода 250.000 рублей.

В остальных ассигнованиях, связанных с делом охраны завода, заводу отказано.

Ввиду исключительного значения завода в деле выполнения работ по Обороне страны, должен заявить, что выделенные средства в размере 250.000 рублей не обеспечивают дело охраны завода как в противопожарных мероприятиях, а также и в других необходимых к выполнению и фиксированию в актах комиссий.

Настоятельно требую:

I. Поставить вопрос перед вышестоящими организациями и добиться дополнительных ассигнований средств на указанные выше цели, так как дальнейшая задержка с их разрешением лишит завод возможности своевременно получить необходимые материальные фонды и невыполнение таковых работ грозит весьма тяжелыми последствиями для заводов.

2. При отказе в ассигновании средств считаю настоятельно необходимым командировать на завод Ваших представителей, дабы в пределах отпущенных на дело Охраны средств в размере 250.000 рублей определить совместно перечень неотложных работ, подлежащих к выполнению в I935 г. в пределах отпущенных сумм.

П.п. ДИРЕКТОР ЗАВОДА им. А. МАРТИ /Степанов/

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 67. Копія. Машинопис.

№ 26
Пояснення стосовно побудови пристані поза робочим ковшем

3 лютого 1935 р.

Нетаємно Копия
~~СЕКРЕТНО~~

ГЛАВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ МОРСКОЙ СУДОСТР. ПРОМЫШЛ.
«ГЛАВМОРПРОМ»

Ленинград

н/вх. № 462/с 3/II-35 г.

Директору Зав. А. МАРТИ - Николаев
На В/ I40/с от 20/I-35 г.
4/206/354/с I/3 февраля 35 г.

По вопросу:
Постройки пристани вне рабочего ковша

Вследствие ограниченности ассигнований по капстроительству на I935 г. выделить средства на постройку разгрузочной пристани вне Большого ковша не представляется возможным. Об отпуске специальных средств на противопожарн. меропр. в сумме 8II.87 тыс. руб. возбуждено ходатайство перед НКТП - 28/XII-34 г. за № 4/287/с.

Главный инженер Главморпрома - / Гойнкис /
Начальник Отдела Капработ - / Ильин /
Копия верна:

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк.72. Копія. Машинопис.

№ 27
Телеграма до НКВС УСРР з Москви

3 лютого 1935 р.

ТЕЛЕГРАММА НР.I277

5 ОТД. ОПЕРОДА УГБ НКВД УССР КИЕВ «ВЧ»

Откуда	Кому	Дата и время приема
ИЗ МОСКВЫ	КИЕВ НКВД М А З О	3/II-35 г. 2 ч. I9 м.

НР 9088I 27/I ВАМИ УКАЗЫВАЕТСЯ ОБ УГРОЖАЮЩЕМ СОСТОЯНИИ ПАВЛОГРАДСКОГО ЗАВОДА НР 55 В СНАРЯЖАТЕЛЬНОМ ЦЕХЕ ОГОЛЕНЫ ПРОВОДА, В ОПАСНЫХ ЦЕХАХ УСТАНОВЛЕНЫ МОТОРЫ ОТКРЫТОГО ТИПА И ОТСУТСТВУЮТ ЧЕТКИЕ НОРМЫ ХРАНЕНИЯ ВЗРЫВВЕЩЕСТВ. НЕ УКАЗАНО, ЧТО ВАМИ СДЕЛАНО. НЕМЕДЛЕННО ПРИМИТЕ НА МЕСТЕ НЕОБХОДИМЫЕ МЕРЫ. ИСПОЛНЕНИЕ ТЕЛЕГРАФЬТЕ. НР I02727 МИРОНОВ

т. Миненко
С.С. распорядился дать указания
3/II [подпись]

Срочно
т. Шуйман
1) Составьте ответ о том, что привлечены к ответственности лица, отвечавшие за противопожарные мероприятия.
Директору завода предписано немедленно обеспечить безопасность работы снаряж. цехов.
2) Предложите Дн-ску, копия Павлограду выслать нам сообщение о результатах следствия, а также о мерах, принятых т. Жарко в отношении безопасности снаряж. цехов
3.II.35. [подпись]

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 45. Копія. Машинопис.

№ 28
Телеграма до ЕКО ГУДБ НКВС СРСР

7 лютого 1935 р.

№ 200

МОСКВА ЭКО ГУГБ НКВД СССР МИРОНОВУ

[Напис по лівому краю]

Передана 8 февраля 1953 года 3 часа

Ваш НР I02985 вопросу привлечения [к] ответственности виновных [в] нарушении мероприятий противопожарной охраны и техники безопасности [на] заводе 55 сообщено Вам НР 9II5I от третьего февраля. НР 9/223

МАЗО

7.II-I935 г. НАЧ ЭКО УГБ НКВД
г. Киев УССР [подпись] /М А З О/

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 46. Копія. Машинопис.

№ 29
Телеграма до НКВС УСРР з Москви

7 лютого 1935 р.

ТЕЛЕГРАММА НРI542

т. Шульман
Сообщите телеграммой
о ?? посланного нам ответа
7.II.35 [подпись]

КИЕВ, «ВЧ»

НАЧ. 5-го ОТДЕЛЕНИЯ ОПЕРОДА УГБ НКВД

ДОПОЛНЕНИЕ НАШЕГО НР I02727 ОБ УГРОЖАЮЩЕМ СОСТОЯНИИ ПАВЛОГРАДСКОГО ЗАВОДА НР 55 ПРИВЛЕКИТЕ К ОТВЕТСТВЕННОСТИ ВИНОВНИКОВ. РЕЗУЛЬТАТЫ О РАССЛЕДОВАНИИ ТЕЛЕГРАФЬТЕ. НР I02985 МИРОНОВ

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 47. Копія. Машинопис.

№ 30
Розпорядження Одеському УНКВС

II5 КИЕВ ЭКО УГБ НКВД УССР

ОДЕССА УНКВД

Немедленно телеграфно сообщите результаты следствия [по] заводу «Марти», ведущегося [на] основании приказа НКВД УССР НР 93.

Точно укажите, устранены ли недочеты, отмеченные этим приказом.

НР……

КАНЦЕЛЬСОН

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 48. Копія. Машинопис.

№ 31
Розпорядження Дніпропетровському УНКВС

КИЕВ ЭКО УГБ НКВД УССР

ДНЕПРОПЕТРОВСК УНКВД

Телеграфно сообщите, устранены ли недочеты заводами НР 55 и 29, отмеченные приказом НКВД УССР НР 93.

Если не устранены, укажите, кто привлечен к ответственности.

Сообщите, какова роль [в] деле обеспечения безопасности снаряжательных цехов директора завода ЖАРКО.

НР …….

КАНЦЕЛЬСОН

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 49. Копія. Машинопис.

№ 32
Розпорядження Харківському УНКВС

II5 КИЕВ ЭКО УГБ НКВД УССР

ХАРЬКОВ УНКВД

Телеграфно сообщите, устранены ли недочеты [по] заводу НР I35 и ХПЗ, отмеченные приказом НКВД УССР НР 93.

Если не устранены, укажите, кто привлечен к ответственности.

Сообщите результаты постановки вопроса [на] Обкоме о БУДЗАЛИНЕ.

НР …….

КАНЦЕЛЬСОН

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 50. Копія. Машинопис.

№ 33
Розпорядження Чернігівському УНКВС

II5 КИЕВ ЭКО УГБ НКВД УССР

ЧЕРНИГОВ УНКВД

Телеграфно сообщите, устранены ли недочеты [по] заводам НР 9 и 53, отмеченные приказом НКВД УССР НР 93.

Если не устранены, укажите, кто привлечен к ответственности.

НР …….

КАНЦЕЛЬСОН

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 51. Копія. Машинопис.

№ 34
Телеграма до НКВС УСРР з Одеси

12 лютого 1935 р.

Из Одессы Копия

ТЕЛЕГРАММА

НКВД УССР - тов. КАЦНЕЛЬСОНУ

СОГЛАСНО ВАШЕЙ ТЕЛЕГРАММЕ - I2/П СООБЩАЮ: [ПО] ЗАВОДУ МАРТИ ПРИВЛЕЧЕНЫ [К] ОТВЕТСТВЕННОСТИ ГЛАВНЫЙ МЕХАНИК ЧЕРНИХОВСКИЙ, НАЧ. ЭСТАМПАЖНОГО ЦЕХА КОМОЦКИЙ, НАЧ БЕССЕМЕРОВСКОГО ЦЕХА РЖЕЧИЦКИЙ И НАЧ МАРТЕН ЦЕХА ЛАРИН ЗА НЕВЫПОЛНЕНИЕ ПРОТИВОПОЖАРНЫХ МЕРОПРИЯТИЙ, ВЫРАЖАЮЩИХСЯ: I/ НЕ ПЕРЕНОСЕ СКЛАДА ГОРЮЧИХ ВЕЩЕСТВ, 2/ НЕ ПОСТРОЙКЕ ВОДОЕМА [В] РАЙОНЕ МАРТЕН ЦЕХА, 3/ НЕ РАЗБОРКЕ ДЕРЕВЯННЫХ ПЕРЕГОРОДОК [В] СПЕЦЦЕХЕ И КРЫТОМ ЭЛЛИНГЕ, 4/ НЕ СНОСЕ ТЕСОВЫХ БУДОК [В] ЭСТАМПАЖНОМ ЦЕХУ И АВТОГЕННОЙ СВАРОЧНОЙ МАСТЕРСКОЙ [В] БЕССЕМЕРОВСКОМ ЦЕХУ, 5/ НЕ РЕМОНТЕ ПРИСТАНИ МАЛОГО КОВША.

ДЕЛО СЛЕДСТВИЕМ ЗАКОНЧЕНО [И] НАПРАВЛЕНО - II/П - ПРОКУРОРУ. КОПИЮ ОБВИНИТЕЛЬНОГО ЗАКЛЮЧЕНИЯ ВЫСЫЛАЕМ. ОБСЛЕДОВАНИЕМ ПРОПУСКНОЙ СИСТЕМЫ УСТАНОВЛЕНО: [В] ПРОПУСКАХ СТАВИТСЯ ФАКСИМИЛЕ ДИРЕКТОРА ЗАВОДА, ХРАНЯЩЕЕСЯ [У] ЗАВ БЮРО БОЛОТИНСКОГО, ВЫДАНО ИЗЛИШНЕЕ КОЛИЧЕСТВО ПРОПУСКОВ [С] ПРАВОМ ВХОДА [В] ЛЮБОЕ ВРЕМЯ. [В] ЯНВАРЕ УТЕРЯНО I8 ПРОПУСКОВ, ПОХИЩЕНО - I4.

РАССЛЕДОВАНИЕ ПО УТЕРЕ ПРОПУСКОВ ПРОВОДИТСЯ ЗАВОДОМ ФОРМАЛЬНО, НЕТ БОРЬБЫ УКРЕПЛЕНИЯ ПРОПУСКНОГО РЕЖИМА. НАМИ ПРИВЛЕЧЕНЫ [К] ОТВЕТСТВЕННОСТИ БОЛОТИНСКИЙ, КОМЕНДАНТ БУГАЕНКО И НАЧ АДМИНХОЗОТДЕЛА ТУРЧАК. ПРОИНФОРМИРОВАН ГОРКОМ И ОБКОМ [О] СОСТОЯНИИ ПРОПУСКНОГО РЕЖИМА, ПОДРОБНАЯ ДОКЛАДНАЯ ВЫСЛАНА.

ЛЕОНЮК.

Верно:

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 52. Копія. Машинопис.

№ 35
Доповідна записка про хід чистки робітників і службовців Миколаївських заводів

15 лютого 1935 р.

Нетаємно ~~СОВ. СЕКРЕТНО~~

УГБ НКВД УССР
95I4I
I5/2.35

ЦК КП/б/У тов. ЛИТВИНУ

[На лівому боці документа напис:]
Справка: В июле 1935 г. этот вопрос стоял на [нерозбірливо]
ЦК КП/б/У. Докладывал т. [нерозбірливо] [Підпис]

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

О ходе и результатах чистки рабочих и служащих Николаевских заводов им. А. МАРТИ и «6I»

Во исполнение постановления Секретариата ЦК КП/б/У от 29 марта с.г., НКВД УССР в течение апреля и мая месяцев была проведена усиленная работа по очистке Николаевских заводов им. А. МАРТИ и «6I».

За все время работы Отделов найма и увольнения на заводах им. А. МАРТИ и «6I», т.е. с августа месяца I934 года и по 30 мая I935 года, в порядке очистки заводов от контрреволюционного элемента уволено: с завода им. А. МАРТИ - 7I9 человек, с завода «6I» - 496 человек.

Из этого количества в апреле и мае месяцах с.г. с завода им. А. МАРТИ уволено - I0I человек и с завода «6I» - 49 человек.

Кроме того, нами с февраля и по май месяц с.г., в порядке осуществления паспортного режима по г. Николаеву, с завода им. А. МАРТИ уволено 580 ч. и с завода «6I» уволено 384 человека.

Наряду с этим, согласно специальному указанию ЦК КП/б/У, НАМИ РЕПРЕССИРОВАНО В ТЕЧЕНИЕ АПРЕЛЯ И МАЯ С/ГОДА - 2I9 ЧЕЛОВЕК АКТИВНО ДЕЙСТВОВАВШЕГО КОНТРРЕВОЛЮЦИОННОГО ЭЛЕМЕНТА из числа работавших на заводах им. А. МАРТИ и «6I» и частично из проживавших в г. Николаеве лиц, связанных тем или иным путем с названными заводами.

Следствие по всем делам закончено. Часть дел направлена в соответствующие судебные органы и часть на рассмотрение Особого Совещания при НКВД СССР, для применения высылки к обвиняемым.

В результате проведенных мероприятий заводы им. А. МАРТИ и «6I» в основном очищены от категории лиц, предусмотренных к недопуску на заводы Особого Списка.

На заводе им. А. МАРТИ, однако, имеется еще I6 чел. и на заводе имени «6I» - 2 человека рабочих и инженерно-технического персонала, подпадающих под недопускаемые категории лиц. Директора заводов по производственным мотивам возражают против удаления этих лиц. Вопрос переносится на рассмотрение НКВД и НКТП СССР.

При проверке и изучении всего личного состава обоих заводов выявлено и учтено по заводу им. А. МАРТИ - 537 человек и по заводу им. «6I» - 24I чел. разного социально-чуждого элемента, хотя и не подпадающего под категории недопускаемых на заводы Особого Списка лиц, но все же совершенно нежелательного для Николаевских заводов.

Перед директорами заводов поставлен вопрос об удалении этих лиц с заводов. Постепенно они увольняются. За ходом увольнения установлено наблюдение.

ЗА ЗАМ. НАРОДНОГО КОМИССАРА
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР МАЗО

« » июня I935 года

№ _____

г. Киев.

НШ.

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 101–103. Копія. Машинопис.

№ 36
Пояснювальна записка про стан пропускного режиму на заводі № 9

Лютий 1935 р.

Нетаємно ~~СОВ. СЕКРЕТНО~~

III ОТД. ЭКО УГБ НКВД УССР

НАЧАЛЬНИКУ УПРАВЛЕНИЯ НКВД УССР по ЧЕРН. ОБЛ.
тов. ТИМОФЕЕВУ
гор. Чернигов

Подтверждаем получение Вашей телеграммы № 3I0446 на имя тов. КАЦНЕЛЬСОНА.

Просим Вас, директивные органы области, призвать к порядку директора завода № 9 - НЕФЕДОВА за бюрократическое противодействие установлению четкого пропускного режима.

Никаких письменных подтверждений Наркомата об установлении на постоянном пропуске сетки с нумерацией цехов - не требуется.

В пункте 9 раздела III «Положения об охране и режиме пропусков на заводах военной промышленности» ясно сказано:

«На пропуске должно быть ясно и четко указано: срок действия пропуска, номер пропуска, печать, подпись и УКАЗАНИЕ, НА КАКОЙ ОБЪЕКТ ИЛИ ЦЕХ РАЗРЕШАЕТСЯ ДОПУСК».

Последнее на всех заводах особого списка практически достигается помещением на пропуске [нерозбірливо]…ки с нумерацией цехов /отделов, производств/. На пропуске открытыми оставляются только те номера, в которые данному лицу разрешен допуск, а остальные номера заштемпелевываются или зачеркиваются.

К сведению сообщаем Вам, что I4 февраля с.г. НЕФЕДОВУ /копия секретарю Шостенского РПК/ послано письмо за подписью Секретаря ЦК КП/б/У т. ПОПОВА с требованием в кратчайший срок выполнить дефекты, отмеченные НКВД УССР /дефекты перечислены применительно к тексту приказа № 93/, и о результатах представить сообщение в ЦК КП/б/У.

По вопросу об охране подступов к пороховому производству примем надлежащие меры по получении Вашей специальной докладной записки.

ЗАМ. НАЧ. ЭКО УПР. ГОС. БЕЗОПАСНОСТИ НКВД УССР /КРИВЕЦ/
НАЧ III ОТДЕЛЕНИЯ ЭКО /МИНЕНКО/

Февраля I935г.
№_____
г. Киев
НШ/2

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 53. Копія. Машинопис.

№ 37
Доповідна записка про охорону підступів до піроксилінового і порохового виробництва на заводі № 9

19 лютого 1935 р.

ЭКО ЧЕРНИГОВСКОГО ОБЛУПРАВЛЕНИЯ
ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СЕРИЯ «К»

ЗАМ. НАРКОМА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР.
Тов. КАЦНЕЛЬСОНУ.
Гор. Киев

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

Об охране подступов пироксилинового и порохового производств завода № 9

В дополнение записки по прямому проводу № 8I0446 сообщаю подробно о положении с охраной подступов к пироксилиновому и пороховому производствам на Шостенском заводе № 9.

Жизненными и уязвимыми точками по диверсии на заводе № 9 являются:

I. ТЭЦ и ЦЭС.

2. I производство - аммиачное хранилище и серно-кислотное производство: Контактный завод, Кесслер и завод «ДЮПОН».

3. III производство - пироксилин (Голлендеры, горячая промывка, нитрация, трепка, депо готового пироксилина, прилегающие к ним здания и кислотные цистерны).

4. V производство - бездымные пороха (мешатели, резка, пресса Бюллера, провялка, два склада полуготовой продукции и вымочки).

Кроме того, на территории завода № 9 расположено 2-е производство завода № 53 (черные пороха), весьма опасное по взрыву.

Наиболее жизненными центрами данного производства являются:

I. Селитро-угольные довески.
2. Бегуны.
3. Зерно-дробильные машины и
4. Сушка черных порохов.

Завод № 9 огражден деревянным забором, протяжение I8 километров.

Доступ на завод производится через 6 проходных, из них:

3 - для прохода рабочих (I, 2 и 5)
I - для жел.-дор. транспорта (№ 4)
I - для гужевого транспорта (№ 3)
I - для нужд пожохраны (№ 9)

Общее состояние физической охраны данного завода характеризуется следующими данными:

Общее число вахтеров до Постанов. ЦК ВКП/б/ - I20 ч.
- // - - // - - // - до ноября мес. 34 г. - I85 ч.
- // - - // - - // - в настоящее время - 256 ч.

Увеличение вахтерских сторожевых постов шло за счет обеспечения охраны следующих объектов:

НАИМЕНОВАНИЕ ОБЪЕКТОВ	Наличие пост. до Постанов. ЦК ВКП/б/	Наличие пост. в настоящее время
I. ТЭЦ	2	5
2. Депо готового пироксилина	Не было	2
3. V производство	Не было	2 У двух зданий готовой продукции I дозор
4. Непзапас	Не было	I

Кроме того, была усилена охрана и в местах непосредственного допуска в завод - у проходных, где был введен двойной и тройной контроль.

НАИМЕНОВАНИЕ ПРОХОДНОЙ	Колич. дежурн. в одну смену	
	Раньше	Теперь
I-я проходная	3	I3
2-я - // -	2	4
3-я - // -	Не было	2
5-я проходная	2	6

На остальных объектах численность охраны осталась без изменения и выражается в следующих цифрах:

I. По кольцу I производства ..... 5 постов
2. Взрывплощадка ..... I - // -
3. ЦЭС ..... I - // -
4. 4-я проходная ..... I чел. в смену
5. 9-я проходная ..... I - // -

Войсковая охрана по кольцу вокруг территории завода осуществляется I2 постами. Кроме того, внутри завода войсковая охрана установлена у I0 складов готовой продукции бездымных и черных порохов, в количестве I0 постов.

Переходя к оценке СТЕПЕНИ ОБЕСПЕЧЕННОСТИ ОХРАНОЙ ПОДСТУПОВ К НАИБОЛЕЕ УЯЗВИМЫМ И ОПАСНЫМ ТОЧКАМ, необходимо констатировать:

ПИРОКСИЛИНОВОЕ ПРОИЗВОДСТВО - доступы обеспечены только в Депо готового пироксилина, обнесенного деревянным забором и охраняемого двумя постами.

Все остальные здания данного производства вследствие неогражденности их доступны для лиц, находящихся на территории завода.

В силу обширности занимаемой производством территории, разбросанности зданий и тесной увязки технологического процесса между его фазами возможность обеспечения охраны подступов к нему - весьма затруднительна.

В целях усиления охраны данного производства мы считаем необходимым ввести на территорию его 2 дозора ВНО с охватом одним из них - голландоров, горячей промывки и прилегающих к ним зданий, а другим - нитрации, трепки и также всех зданий, прилегающих к ним, вместе с кислотными цистернами, ДЛЯ ЧЕГО ПОТРЕБУЕТСЯ 8 ЧЕЛОВЕК ВАХТЕРОВ.

ПРОИЗВОДСТВО БЕЗДЫМНЫХ ПОРОХОВ - в территориальном отношении еще более разбросано, чем пироксилиновое производство, и состоит из сотни зданий, что еще в большей степени затрудняет охрану подступов к нему.

Учитывая, что наиболее жизненными центрами данного производства являются мастерские: мешатели, резка, провялка, вымочка и два погребка полуготовой продукции, мы считаем целесообразным для охраны их ввести кольцевой дозор от ВНО, а для охраны всех остальных зданий, как указано выше, на большой площади ВВЕСТИ ДВА КОННЫХ ПАРНЫХ ДОЗОРА В НОЧНОЕ ВРЕМЯ, ЧТО В ОБЩЕЙ СЛОЖНОСТИ I6 ЧЕЛОВЕК, ИЗ НИХ ОТ ВОЙСК НКВД - I2 ЧЕЛОВЕК.

СЕРНО-КИСЛОТНОЕ ПРОИЗВОДСТВО - с аммиачным хранилищем в диверсионном отношении, является подступом ко всему заводу.

Исходя из этого и учитывая, что данное производство расположено в черте города, нами еще в I934 году БЫЛ ПОДНЯТ ВОПРОС О ЗАМЕНЕ ОХРАНЫ ВНО ВОЙСКОВОЙ, НО ДО НАСТОЯЩЕГО ВРЕМЕНИ ОН НЕ ПОЛУЧИЛ ДОЛЖНОГО РЕШЕНИЯ.

Считаем необходимым ускорить разрешение данного вопроса.

ПРОИЗВОДСТВО ЧЕРНЫХ ПОРОХОВ - является в смысле взрыва самым опасным из всех расположенных на территории завода № 9 производств.

Отсюда необходимость усиления его охраны в не меньшей степени, чем 3 и 5 производств. Для этого мы считаем необходимым ВВЕСТИ В НОЧНОЕ ВРЕМЯ 3 КОННЫХ ПАРНЫХ ДОЗОРА ВОЙСК НКВД, ЧТО СОСТАВИТ I8 ЧЕЛОВЕК.

Охрану остальных объектов можно оставить в том виде, как она существует на сегодняшний день.

Сообщая об изложенном, прошу Вашего распоряжения о скорейшем разрешении вопросов, выдвинутых в настоящей докладной записке.

НАЧ. УПРАВЛЕНИЯ НКВД УССР
ПО ЧЕРНИГОВСКОЙ ОБЛАСТИ [підпис] ТИМОФЕЕВ

№ 8I0478
I9.II-35 г.
г. Чернигов
Т.Т.

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 54–58. Копія. Машинопис.

№ 38
Перелік необхідних заходів з протипожежної безпеки на заводі ім. Марті

21 лютого 1935 р.

Нетаємно Копия
~~СЕКРЕТНО~~

н/исх. № 406/с 2I/II-35 г. ГЛАВМОРПРОМ - г. Ленинград
на В/№ 4/I82 от 4/II-35 г.

Отношением от I5/VII-34 г. за № I564, от I3/VII-34 г. за № 6/I-8844 и № I40/с от 20/I-35 г., а также подробным перечнем с ориентировоч. сметами на противопожарные мероприятия в материале обоснования выдвинутого нами титульного списка при письме от 6/I-35 г. за № 6/I-88 нами было освещено положение дел с предъявленными Центральной и Украинской Комиссиями противопожарными требованиями.

Затронутый Вами вопрос о перегородках в Спеццехе и Корпусном цехе есть лишь часть необходимых работ по противопожарной охране завода.

Прилагая к сему подробный перечень необходимых работ по противопожарной безопасности, в соответствии с требованиями указанных Комиссий, настаиваем на немедленном разрешении вопроса с финансированием, т.к. большинство установленных нами сроков прошло, а мы от Вас не получаем ни отказа, ни утверждения. Ваше письмо от I-3 февр. за № 4/206/354с о исходатайствовании Вами соответствующих кредитов от НКТП также не дает разрешения этого неотложного вопроса.

Одновременно напоминаем (ответ за № 4/287/3832/с от 23/VIII-34 г.) о том, что мероприятия по пожарной безопасности Вами включаются в титульный список 35 года. В действительности же Вами ассигновывается вместо потребных I280.000 руб. - 250.000 р. При этом по разъяснению Н-ка ВПК завода, основанному на приказе НКТП, даже отпущенные ассигнования по статье «Противопожарные мероприятия» могут быть использованы заводом исключительно на активные мероприятия, как-то: приобретения средств для тушения пожара, постройки помещения личного состава, постройки водоемов и т.п.

Одновременно эта же статья предусматривает расходы, связанные с мероприятиями по линии военной охраны завода (тревожная сигнализация, постройки вспомогательных служб и т.п.).

Что касается ассигнований в 250.000 р. на I935 г., то последние идут на следующие статьи прилагаемого перечня:

I. На водоемы I очереди ..... 60000 р.
2. На достройку общежития д/ВПК ..... 48000 р.

3. На тревожную сигнализацию для охраны завода ..... 47000 р.
4. Замена перекрытия в Гл. магазине ..... 5000 р.
5. Установка решеток в Гл. к-ре ..... 6500 р.
6. Окончание переноса склада горючих материалов ..... 20000 р.
7. Замена дерев. здания компрессора в Спеццехе № I
на огнестойкое ..... 8000 р.
8. Приобретение инвентаря д/ВПК ..... I0000 р.
9. Усиление пожарного водоснабжения путем установки
дополнительных насосов ..... 45500 р.
ИТОГО: ..... 250000 р.

Т.е. требуется доассигнования д/работ 35 года

II68700 - 250000 = 9I8700 руб.

Таким образом, вопрос кредитования как указанных перегородок, так и всех прочих мероприятий защитного характера, перечисленных во всех наших предыдущих письмах и в прилагаемом к сему перечне работ, остается открытым.

Учитывая изложенное, настоятельно требуем д/выполнения перечисленных работ отпуска потребных средств ввиду категорических требований, предъявленных заводу междуведомственными комиссиями.

Кроме указанного в настоящем письме, нам надлежит построить пристань д/нефтесудов со стоимостью I.I92.500 р., сообщенной 20/I-35 г. за № I40/с.

ДИРЕКТОР ЗАВОДА
Главный Механик

Копия верна: [підпис]

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 73, 74. Копія. Машинопис.

№ 39
Протокол наради у директора заводу ім. Марті з питання протипожежних заходів

11 березня 1935 р.

ПРОТОКОЛ

Совещания у Директора завода им. А. Марти
по вопросу противопожарных мероприятий.
от II-го марта I935 года.

ПРИСУТСТВОВАЛИ:

Директор завода	- тов. СТЕПАНОВ
Инспект. Пожарн. Охраны НКВД УССР	- -//- РОТТЕНБЕРГ М.М.
Ст. Инсп. Отд. Пож. Охраны Облуправления НКВД по Од. области	- -//- РАЕВСКИЙ
Нач. ЭКО УГБ НКВД г. Николаев	- -//- БЕРЕЗИНСКИЙ
Нач. ОВПК НКВД зав. им. А. Марти	- -//- ЛУКЬЯНОВ

Главн. механик завода - -//- ЧЕНИХОВСКИЙ
Нач. Спеццеха № I - -//- ПЕДЬКО
-//- Энергоцеха - -//- ОСТРОВСКИЙ
-//- Кислородного цеха - -//-ПОПОВ

СЛУШАЛИ § I

О состоянии выполнения противопожарных мероприятий по заводу им. А. Марти:

тов. РОТТЕНБЕРГ, отмечая наличие достигнутых успехов в части выполнения противопожарных мероприятий и очистки завода от захламленности, все же констатирует невыполнение 6-ти мероприятий, ставящих новые цеха завода в очень опасное в пожарном отношении состояние. Рекомендует на совещании пересмотреть возможность выполнения указанных мероприятий, а также информирует о ряде замеченных недочетов, которые подлежат немедленному изжитию;

тов. СТЕПАНОВ указывает, что по ассигнованиям на I934 г. кредитов на противопожарные мероприятия в размере I93.000 руб. заводом выполнены работы на сумму 228.000, кроме того, выполнен целый ряд других работ, имеющих противопожарное значение, стоимостью около 500000 руб. Отмечая крайний недостаток отпускаемых центром ассигнований, заводу не представляется возможным осуществить ряд неотложных мероприятий, безусловно, угрожающих. Неоднократные письменные обращения к Главморпрому и личные доклады вышестоящим органам по этому вопросу до сего времени реальных результатов не дают;

тов. ЛУКЬЯНОВ указывает, что завод постепенно избавляется от опасных деревянных строений, будок и пристроек. За последнее время произведена разборка 37 деревянных строений и в I935 г. дополнительно еще 7. Согласно оставленным Зам. Нач. ГУПО НКВД СССР указаниям, отмеченным к выполнению приказом № 254 по заводу, - выполнены полностью 32 мероприятия из общего числа 48, находятся в стадии выполнения I0 мероприятий, и только 6 невыполненных, требующих больших ассигнований. Кроме этого, по требованию ОВПК за январь и февраль месяцы I935 г. выполнено Заводоуправлением 3I предложение.

Отпущенные на I935 год ассигнования в размере 250.000 руб. заводом распределены на следующие объекты:

I. Достройка общежития ОВПК ..... 48.000 руб.
2. Тревожная сигнализация ..... 47.000 -//-
3. Замена перекрытий в Главном магазине ..... 5.000 -//-
4. Постройка водоемов 3 ..... 60.000 -//-
5. Установка решеток на Главн. конторах ..... 6.500 -//-
6. Приобретение пожарного инвентаря ..... I0.000 -//-

7. Расширение насосных ..... 45.500 -//-
8. Замена деревянного здания компрессора на огнестойкое в Спеццехе № I ..... 8.000 -//-
9. Достройка склада горючих ..... 20.000 -//-

ИТОГО ..... 250.000 руб.

Что касается остальных невыполненных мероприятий, то к выполнению последних завод будет иметь возможность приступить лишь по получении надлежащих ассигнований от ГЛАВКА.

ПОСТАНОВИЛИ:

Произведенное заводом распределение средств на I935 год признать правильным и отражающим первоочередные потребности. Одновременно отметить, что по значительной части указанного перечня на I0/III-с.г. имеется значительный % выполнения.

Вместе с тем считать необходимым поставить вопрос через соответствующие высшие органы об отпуске средств на проведение нижеследующих неотложных мероприятий, невыполнение которых ставит основные цеха под угрозу, что связано с серьезными последствиями:

I очередь:

I. Замена деревянных стен, отделяющих Спеццех от Котельного цеха и внутри Спеццеха на огнестойкие, ориентировочно стоимость ..... I40.500 р.
2. Замена деревянной стены, отделяющей крытый эллинг от 3-х пролетов корпусной мастерской, ориентировочно стоимость ..... 36.000 р.
3. Постройка огнестойких складов для хранения моделей оборонного значения ..... 432.000 р.
4. Переоборудование распред. устройств над центральной электростанцией завода ..... 80.000 р.
5. Замена деревянного навеса над отжигательной печью Кузн.-прессов. цеха на огнестойкий ..... 33.000 р.
6. Устройство стены, отделяющей машинный зал от баллонного парка в кислородном цехе с выносом конторы за пределы цеха ..... 30.000 р.
7. Перенос малярной, живописной и проч. деревянных помещений, расположенных вдоль малого ковша, в огнестойкие ..... 60.000 р.
8. Постройка шоссейных дорог вокруг Мартеновского цеха .... 25.000 р.
9. Заменить деревянные, открывающиеся щиты стен Эстампажного цеха на огнестойкие ..... I2.000 р.
I0. Заменить деревянное здание круглой пилы Корпусного цеха на огнестойкое ..... I0.000 р.

Одновременно отметить необходимость получения ассигнований на проведение дополнительных работ II очереди:

I. Постройка здания вне территории завода для личного и командного состава ВПК ..... 350.000 р.
2. Приобретение пожарного катера ..... I00.000 р.
3. Замена крыши в печном пролете Мартеновского цеха на огнестойкую ..... II0.000 р.
4. Произвести усиление магистральной речной воды д/пожарных нужд ..... 60.000 р.
5. Вынос лесопилки и склада леса из центральной части завода ..... 200.000 р.
6. Постройка раздевалки д/корпусного цеха с целью ликвидац. существующ. деревян. внутри цеха ..... I00.000 р.
7. Вопрос о замене газгольдеров передать на экспертизу в УПО НКВД УССР .....

Настоящим перечнем исчерпываются все противопожарные мероприятия, предъявленные междуведомственными комиссиями завода им. А. Марти.

Одновременно считать необходимым провести следующие работы в нижеуказанные сроки за счет цеховых расходов:

I. По Монтажной мастерской Строит. цеха разобрать деревянную выгородку у волочильного барабана - I2/III-с.г. и оббить железом дверь, ведущую в контору мастерской, - к I5/III-с.г. Одновременно к 20/III-с.г. разобрать деревянную пристройку к подкрылку мастерской к 20/III-с.г. - ответственный Нач. Строительного цеха тов. КУРИЦ.

2. Заменить деревянный навес над входом в погреб при корпусной мастерской и примыкающий к нему деревянный щит - на железный к I/IV-с.г. - ответственный Нач. Корпусостроительного цеха тов. ГОРБЕНКО.

3. Нач. КСЦ т. ГОРБЕНКО /персонально т. РОГОЗУ/ произвести очистку малого и большого ковша завода от всего мусора /доски, бревна и т.п./, а также удалить горючие вещества с поверхности воды - срок 25/III-с.г.

4. Нач. Экспериментального цеха - заложить оконные проемы в цеху [нерозбірливо]дящие под навес над прессом /2 I/2 проема/ - к I/IV-с.г. - ответственный Нач. цеха тов. ГАВРИЛОВ.

5. По Мартеновскому цеху - оббить деревянные части помещения для принятия пищи на площадке у печей по асбесту кровельным железом, а внутри исправить штукатурку. Срок - I5/IV-с.г. Установить железную лестницу на крышу Мартена со стороны Дизельной - срок I/V-с.г. - ответственный Нач. Мартеновского цеха тов. ЛАРИН.

6. Командиру I23-го Дивизиона - вывести стрельбищное поле с территории склада горючих.

7. В Модельном цехе у Маятниковой пилы - заменить деревянные дверцы в проеме стены склада леса на железные. Срок - I0/IV-с.г. - ответственный Нач. Столяр.-модельного цеха тов. ГАЛУЩЕНКО.

8. Провести ремонт оштукатурки здания динамо на берегу к 25/III-с.г. - ответственный Нач. Строит. цеха тов. КУРИЦ.

СЛУШАЛИ: § 2 О штатах ВПК.

ПОСТАНОВИЛИ: Учитывая значительное увеличение по заводу объектов в данный момент в ближайшее время /новые стапельные площадки и т.п./ - считать необходимым увеличить штат ВПК согласно представленной ОВПК докладной записке от I9/XII-34 г. за № 92/сс, - просить УПО форсировать проведение указанного вопроса в соответствующих инстанциях.

[подписи]

24/III-35 г.

I I/АБ.

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 65, 66. Копія. Машинопис.

№ 40
Телеграма до НКВС Києва з Одеси

19 березня 1935 р.

Копия.

Из Одессы.

ТЕЛЕГРАММА

КИЕВ НКВД КАЦНЕЛЬСОНУ

ДЕЛО ПРИВЛЕЧЕННЫХ [ПО] ЗАВОДУ МАРТИ [ЗА] НЕВЫПОЛНЕНИЕ ПРОТИВОПОЖАРНЫХ МЕРОПРИЯТИЙ ПЕРЕДАНО ДЕСЯТОГО ФЕВРАЛЯ НИКОЛАЕВСКОМУ ГОРПРОКУРОРУ [ДЛЯ] СЛУШАНИЯ [В] СУДЕ.

ОБЛПРОКУРОРОМ ТРЕТЬЕГО МАРТА НР 807, I29, 32 ДЕЛО НАПРАВЛЕНО [В] РАСПОРЯЖЕНИЕ ПРОКУРОРА СОЮЗА АКУЛОВА.

Верно: ЛЕОНЮК.

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 59. Копія. Машинопис.

№ 41
Розпорядження про фінансування заходів з протипожежної безпеки і охоронних заходів на підприємствах

28 березня 1935 р.

Нетаємно ~~СЕКРЕТНО~~

Заводоуправление
28.III-35 г.

Поставить остро вопрос перед НКВД СССР.
3/04. [Подпись]

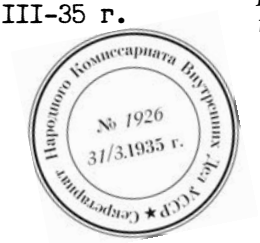

ЦКП/б/У тов. ПОСТЫШЕВУ
г. Киев
копия - НКВД УССР тов. БАЛИЦКОМУ
г. Киев

Ряд Междуведомственных Комиссий НКВД с участием специальных инспекторов, Особо-Уп. по оборонным заводам НКТП фиксировали полное неблагополучие завода в части противопожарных мероприятий.

В соответствующих актах фиксировалась необходимость проведения в жизнь ряда работ с целью ликвидации пожарной опасности, с которыми Дирекция завода была согласна.

По всем отмеченным в актах мероприятиям, подлежащим выполнению, Дирекцией завода были составлены сметные соображения, каковые предоставлены Главморпрому на предмет получения специальных кредитов, необходимых для проведения их в жизнь, однако Главморпром отпустил на 1934 г. незначительные средства, которые к моменту обследования завода в конце 1934 г. были уже полностью использованы. Проведение указанных мероприятий требовало дополнительных ассигнований.

Указанные дополнительные ассигнования Главморпромом отпущены не были с указанием о переносе их на 1935 г. Тем не менее, после обследования Комиссией в ноябре 1934 г. вновь был возбужден вопрос перед Главморпромом об отпуске потребных ассигнований, но на сей раз Главморпром дополнительных средств на 1934 г. не отпустил, а на 1935 г. выделил всего 250.000 рублей, каковые ни в какой мере не обеспечивают выполнение даже первоочередных работ согласно требованиям Междуведомственных Комиссий.

При этом необходимо отметить, что сверх отпущенных Главком кредитов на противопожарные мероприятия на 1934 г. Дирекция завода уже к моменту обследования ноябрьской Комиссии произвела перерасход по УК статье, за что понесет ответственность при отчетном докладе за 1934 г.

Отпущенные на 1935 г. ассигнования на противопожарные мероприятия и охрану завода 250.000 рублей, при требовании от Главморпрома свыше 3.000.000 рублей, распределяются только на выполнение части работ I-й

очереди, первоочередность и неотложность которых подтверждена ст. Инспектором Пож. Охр. НКВД Укр. Т. РОТЕНБЕРГОМ и ст. ст. Инспектором Пож. Охр. Обл. НКВД т. РАЕВСКИМ /см. протокол от II/III с.г./.

Пообъектно работы, выполняемые заводом в 1935 г., распределяются следующим образом:

I.	Достройка общежития ОВПК	48.000
2.	Устройство тревожной сигнализации	47.000
3.	Постройка 3-х пожарных водоемов	60.000
4.	Приобретение пожарного инвентаря	10.000
5.	Расширение насосных завода	45.000
6.	Окончательный перенос склада горючих из центра завода	20.000
7.	Замена деревян. здания Компрессорной при Спеццехе на огнестойкое	8.000
8.	Ограждение окон Гл. конторы	6.500
9.	Устройство огнестойких перекр. Гл. магазина	5.000
		250.000

Кроме того, первоочередными работами призваны также подлежащие выполнению следующие объекты на общую сумму - 868.000 руб., а именно:

I.	Замена дерев. стен, отделяющих Спеццех от Котельного цеха и внутри Спеццеха, на огнестойкие	140.500
2.	Замена дерев. стены, отделяющей крытый эллинг от 3-х пролетов Корпусной мастерской	36.000
3.	Замена дерев. сараев, в которых хранятся модели, на огнестойкие	432.000
4.	Переоборудование распределит. щита и фидерного устройства в ЦЭС завода	80.000
5.	Постройка огнестойкого навеса взамен деревян. над печью в Гл. кузне	33.000
6.	Устройство стены, отделяющей машинный зал от баллонного парка в Кислородном цехе с выносом к-ры цеха за пределы Кислородной станции	30.000
7.	Перенос малярной, живописной и пр. служб, расположенных в дерев. помещениях вдоль малого ковша, в огнестойкие здания /на раб. I-й оч./	60.000
8.	Постройка шоссейных дорог у мартеновского цеха	25.000
9.	Замена дерев. открывающихся щитов в стенах Эстампажного цеха на огнестойкие	12.000
10.	Замена дерев. здания круглой пилы в КСЦ на огнестойкое	10.000

В том же акте в дополнение к вышеуказанному отмечена необходимость проведения противопожарных работ II очереди на общую сумму 920.000 руб., а именно:

I. Постройка здания вне территории завода
для личного состава ВПК..... 350.000
2. Приобретение пожарного катера..... I00.000
3. Замена крыши в пятом пролете мартеновского цеха
на огнестойкую..... II0.000
4. Усиление магистралей водопровода..... 60.000
5. Вынос лесопилки из склада леса из центр. части завода.... 200.000
6. Постройка раздевалки с целью ликвидации существ.
деревянной внутри цеха К.С.Ц. I00.000

Кроме вышеупомянутого, в случае решения экспертизы УПО НКВД о выносе газгольдеров из Кислородной станции потребуется еще ориентировочно - 35.000 рублей.

Особой докладной запиской к протоколу от II/III-35 г. отмечено полное неблагополучие завода в отношении противопожарных мероприятий и охраны завода в районе достроечного ковша судостроительной части завода ввиду отсутствия специальной причальной линии для выгрузки прибывающих нефтеналивных и др. коммерческих судов, доставляющих материалы на завод /указанные суда прибывают и разгружаются там же, где и идет постройка военных судов/.

На постройку причальной линии вне достроечного ковша требуется I.272.500 рублей.

Таким образом, для проведения всех работ, зафиксированных в актах вышеупомянутых Комиссий, требуется средств:

I. 250.000 руб., на каковые кредиты отпущены, работы производятся, значительная часть из них имеет большой % готовности, что отмечено в том же протоколе от II/III-35 г.

2. Дополнительные работы I очереди на сумму 868.000 руб. не обеспечены ни кредитами, ни титулами ввиду не спуска Главморпромом дополнительных ассигнований, и завод по этим объектам работ не проводит и приступить к ним сможет только по получении дополнительных кредитов.

Заявки на дополнительные кредиты были посланы Главморпрому 3/XII-34 г. за № 6-I/8874; 20/I-35 г. за № I42/с и 2I/II - за № 406/с.

По дополнительным работам II очереди на сумму 920.000 рублей, перечень каковых с указанием необходимых средств на их произведение был представлен Главморпрому в тех же письмах, но до настоящего времени права производить таковые и необходимые для этого средства также получены заводом не были.

Что касается переноса причальной линии н/большого ковша, на каковую работу требуется I.272.500 рублей, Главморпромом в средствах отказано /см. записку от 20/I-35 г./.

За невыполнение противопожарных мероприятий, отмеченных в акте Комиссией, ряд руководящих работников вверенного мне завода местными органами

НКВД привлечены к уголовной ответственности, и дело уже передано Прокурору, несмотря на то, что выполнить указанные работы завод не мог ввиду не отпуска и совершенного отсутствия для этой цели специальных средств, а также полной невыясненности для завода и по настоящее время вопроса с дополнительными ассигнованиями.

Придавая исключительное значение для н/завода вопросу проведения необходимых противопожарных мероприятий, каковые завод лишен возможности выполнить из-за отсутствия необходимых средств, т.к. завод кроме ассигнования 2500.000 рублей никаких дополнительных ассигнований не имеет, прошу Вашего вмешательства и помощи заводу в деле проведения всех указанных противопожарных работ и получения дополнительных средств, обеспечивающих завод в противопожарном отношении.

ПРИЛОЖЕНИЕ: Протокол совещания у Д.З. от II/III-35 г.
Копия Докл. записки № I002/с от 9/II-35 г.
Копия письма № I42/с от 20/I-35 г.
Копия письма № I40/с от 20/I-35 г.
Копия письма Главморпрома № 4/306/354/с
Копия письма № 406 от 2I/II-35 г. с перечнем
Копия докладной записки Д.З.

ДИРЕКТОР НИКГОСЗАВОДА
им. А. МАРТИ [підпис] Степанов
Отп. 8 экз.
№ 224.АД.

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 60–64. Копія. Машинопис.

№ 42
Повідомлення телефоном про чистку робітників і службовців на заводах ім. Марті і «61»

29 березня 1935 р.

УССР
ЗАМЕСТИТЕЛЬ НАРОДНОГО КОМИССАРА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
ТЕЛЕФОНЫ: КОММУТАТОР НКВД

т. Мазо «____»_____I93___г.

Я дал заверение ЦККП/б/У, что в двухмесячный срок мы закончим чистку рабочих и служащих заводов им. А. Марти и «6I» в Николаеве.

ЦК вынесло решение по окончании этой работы заслушать мое сообщение на секретариате. Прошу поручить Миненко нажать и проследить. За чисткой к 25 мая дать в ЦК записку о ходе и результатах чистки.

29/3 [підпис]

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 88. Копія. Машинопис.

№ 43
Перелік протипожежних заходів, пред'явлених заводу міжвідомчими комісіями

Нетаємно Копия
~~СЕКРЕТНО~~

ПЕРЕЧЕНЬ

Предъявленных заводу противопожарных мероприятий междуведомственными комиссиями

№ п/п	Наименование работ	Полная стоимость	Объем работ 35 г.
I	Постройка пожарных водоемов в районе Март. цеха и Мех. цеха ввиду недостаточной мощности заводского водопровода.	I02000	60000
2	Постройка огнестойких складов для хранения моделей оборонного значения и ликвидация существующих деревянных.	432000	I00000
3	Постройка жилдома вблизи завода для личного состава ВПК в связи с выселением состава на основе последних распоряжений за пределы завода.	35I000	I30000
4	Деревянные перегородки внутри Спеццеха разобрать и отделяющие Спеццех от Котельного цеха заменить на огнестойкие. В связи с разборкой всех внутренних перегородок устроить паровое отопление в неотапливаемых пролетах.	I40500	I40500
5	Деревянный навес над отжигательной печью Кузнечно-Прессового цеха заменить огнестойким.	33600	33600
6	Деревянную дощатую переборку, отделяющую крытый эллинг от сборочной мастерской, разобрать, но по условиям производства работа Корп. мастерской без перегородки, отделяющей ее от эллинга, невозможна, а посему ее надлежит заменить огнестойкой.	36000	36000
7	Малярную деревоотделочного цеха и живописную, расположенную в непосредственной близости от строящихся судов в неогнестойких помещениях, перевести в помещения огнестойкие, для чего необходимо построить здание и переустроить существующее для склада труб, а освободившийся склад труб приспособить под малярную.	II5200	35000

8	Существ. раздевалки Корпусного цеха как размещенные внутри цеха в виде деревянных выгородок ликвидировать, для чего взамен их построить новое здание, т.к. свободных зданий в районе Корпусного цеха не имеется.	I00000	I00000
9	Построить пожарную дорогу от пристани нефтесудов до существующей мощеной дороги.	25600	25600
I0	Деревянное здание, занимаемое береговым динамо, заменить огнестойким.	38400	I0000
II	У лестничных клеток Гл. магазина заменить существующее деревянное перекрытие огнестойким.	5000	5000
I2	Кровлю над печами в Мартеновском цеху заменить на огнестойкую (существующая кровля представляет из себя кровельное железо по деревянной обрешетке).	II0500	30000
I3	В целях обслуживания береговой линии и плавдока пожарными средствами построить или приобрести пожарный катер.	I00000	I00000
I4	Перенос склада горючих материалов из центра завода на окраину (окончание работ - I934 год).	20000	20000
I5	Деревянное здание компрессорной при Спеццехе № I заменить на огнестойкое.	8000	8000
I6	Окончание постройки общежития на территории завода для личного состава ВПК.	48000	48000
I7	Переоборудование распредустройства на электростанции завода с целью устранения прохождения фидеров по деревянным конструкциям чердака.	80000	80000
I8	Восстановление существ., сгнившей, деревянной набережной Малого ковша пог.м. I86.	I86000	50000
I9	Расширение существующих насосных пожарного водоснабжения и установки дополнительных насосов.	75000	75000
20	Прокладка новых магистралей в районе Мартеновского цеха д/пож. водоснабжения (установка новых гидрантов).	60000	20000
2I	Устройство тревожной сигнализации.	47000	47000
22	Постройка служеб. помещ. д/I23 Дивизиона.	I5000	I5000
	И Т О Г О:	2I28800	II68700

ДИРЕКТОР ЗАВОДА:

Главный Механик:

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 75, 76. Копія. Машинопис.

№ 44
Доповідна записка про стан причальної лінії на заводі ім. Марті

Копия

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

Катастрофическое положение с причальной линией на заводе им. А. Марти вынуждает меня еще раз поставить вопрос о необходимости постройки последней.

Из-за полного отсутствия пристани все поступающие на завод суда с горючими материалами, как для нужд завода, так и Союзнефти, останавливаются в ковше завода, где производится достройка спецсудов.

При разгрузке указанных судов обязательно происходит в той или иной мере разлив горючих материалов и образует слой по всей водной территории достроечного ковша.

Таким образом, все достраиваемые спецсуда находятся окруженными коркой из легковоспламеняющихся веществ и в случае пожара неизбежна гибель судов, так как вывод последних будет требовать большого времени.

Вынос ковша одновременно необходим для укрепления охраны завода, тем, что приходящие нефтеналивные суда будут останавливаться вдали от места судостроения, личный состав проходящих теплоходов будет совершенно изолирован от наблюдения за спецсудостроением.

Учитывая изложенное, категорически настаиваю на отпуске средств для постройки специальной пристани, отдаленной от достроечного ковша.

Ориентировочная стоимость выноса причала следующая:

а) устройство железобетонной пристани длин. 80,00 п.м. по 3000 руб.	- 240.000 р.
б) устройство бетонного волнореза длиной I70,0 п.м. по 4370 р. 60 коп.	- 743.000 р.
в) подвод пожарного водопровода 300,00 п.м. по I5 р.	- 4.500 р.
г) перекладка нефтепроводов	- 30.000 р.
д) дноуглубительные работы	- I75.000 р.
е) постройка ж.-д. и шоссейных путей	- 80.000 р.
ВСЕГО:	- I.272.500 р.

ДИРЕКТОР ЗАВОДА / Степанов /

Копия верна: [підпис]

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 77. Копія. Машинопис.

№ 45
Доповідна записка про протипожежні заходи на заводі ім. Марті

17 квітня 1935 р.

Нетаємно ~~СОВ. СЕКРЕТНО~~
В. СРОЧНО

~~ЗАМ. НАРКОМА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ СССР~~ -
~~тов. АГРАНОВУ~~ [Закреслено в документі]
НАЧАЛЬНИКУ ЭКО ГУГВ НКВД УССР -
тов. МИРОНОВУ
НАЧАЛЬНИКУ ГУПО НКВД СССР -
тов. ХРЯПЕНКОВУ
гор. Москва

О противопожарных мероприятиях
по заводу имени А. МАРТИ.

Главморпром выделил Николаевскому судостроительному заводу имени А. Марти на 1935 год всего 250 тысяч рублей на противопожарные мероприятия.

В условиях чрезвычайно неудовлетворительной противопожарной обеспеченности завода им. А. Марти - УКАЗАННОЕ АССИГНОВАНИЕ РАВНОСИЛЬНО ОТКАЗУ В 1935 ГОДУ ОТ ПРОТИВОПОЖАРНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ СТОЛЬ ВАЖНОГО И ОПАСНОГО, В ПОЖАРНОМ ОТНОШЕНИИ, ЗАВОДА.

Полученные заводом им. А. МАРТИ 250 тысяч рублей покрывают только незначительную часть первоочередных противопожарных мер, а именно: устройство тревожной сигнализации, постройка трех пожарных водоемов, расширение насосных завода, приобретение пожарного инвентаря, перенос склада горючих из центра завода, замена деревянного здания компрессорной при спеццехе на огнестойкое, устройство огнестойких перекрытий главного магазина и достройка общежития ОВПК.

ОСТАЛЬНЫЕ, В ВЫСШЕЙ СТЕПЕНИ ВАЖНЫЕ И СРОЧНЫЕ РАБОТЫ, ОСТАЮТСЯ НЕ ОБЕСПЕЧЕННЫМИ СРЕДСТВАМИ. СЮДА ОТНОСЯТСЯ:

1. Замена деревянных стен, отделяющих спеццех от котельного и внутри спеццеха, на огнестойкие.

2. Замена деревянной стены, отделяющей крытый эллинг от трех пролетов корпусной мастерской, где работы производятся при постоянном наличии огня (автогенная сварка и пр.).

3. Замена деревянных сараев, в которых хранятся модели, на огнестойкие.

4. Переоборудование распр. щита и фидерного устройства в ЦЭС завода.

5. Постройка шоссейной дороги у мартеновского цеха, т.к. к этому серьезному месту завода в настоящее время затруднены подъезды.

6. Замена деревянных открывающихся щитов в стенах эстампажного цеха на огнестойкие.

7. Замена деревянного здания круглой пилы на огнестойкое.

8. Усиление магистралей водопровода.

9. Приобретение пожарного катера.

I0. Вынос лесопилки и склада леса из центральной части завода.

НА ЭТИ, ПОДЧЕРКИВАЕМ, НЕОТЛОЖНЫЕ ДЛЯ БЕЗОПАСНОСТИ ЗАВОДА РАБОТЫ, ПО ПОДСЧЕТАМ ДИРЕКТОРА ЗАВОДА, ТРЕБУЕТСЯ I.I05 ТЫСЯЧ РУБЛЕЙ.

Мы пока не говорим о работах II очереди, которые могут быть перенесены на I936 год, как, например:

I. Постройка огнестойкого, вместо деревянного, навеса над печью в главной кузне.

2. Перенос малярной службы из деревянных помещений вдоль малого ковша в огнестойкие здания.

3. Устройство стены, отделяющей машинный зал кислородного цеха от баллонного парка.

4. Постройка раздевалки, с целью ликвидации существующей огнеопасной деревянной, внутри корпусно-строительного цеха.

5. Постройка здания вне территории завода, для личного состава ОВПК.

На эти работы, по подсчетам директора завода, также понадобится 573 тыс. рублей.

Наконец, требуется разрешить вопрос о причальной линии для выгрузки прибывающих нефтеналивных и др. коммерческих судов, доставляющих материалы на завод, т.к. указанные суда разгружаются в достроечном ковше, там же, где идет достройка военных судов. Разливающееся горючее на территории малого ковша приносит постоянную пожарную опасность достраиваемым судам.

Директор завода им. А. МАРТИ, учитывая серьезность положения данного завода, неоднократно обращался в Главморпром к т. МУКЛЕВИЧУ и 9 февраля с/г. обратился с настоятельными требованиями к Особоуполномоченному НКТП по оборонным заводам - о дополнительном ассигновании необходимых средств.

Все это остается без последствий.

ИМЕЕТ МЕСТО СОВЕРШЕННО НЕДОПУСТИМЫЙ РАЗРЫВ МЕЖДУ ОБЩЕПРИЗНАННОЙ ОЦЕНКОЙ ОПАСНОГО В ПОЖАРНОМ ОТНОШЕНИИ ПОЛОЖЕНИЯ НА ЗАВОДЕ ИМ. А. МАРТИ И РЕАЛЬНОЙ ПОМОЩЬЮ ЗАВОДУ СО СТОРОНЫ ГЛАВМОРПРОМА и НКТП.

Поскольку речь идет о жизненных интересах завода им. А. МАРТИ, просим Вас принять необходимые срочные меры.

Со своей стороны, мы просим в экстренном порядке выслать авторитетную комиссию из Москвы, с участием представителей ГУПО НКВД СССР, для реше-

ния на месте вопроса о действительно неотложных противопожарных мерах и потребных для этого средствах.

Подчеркиваем, что промедление в данном вопросе создаст большую угрозу безопасности завода им. А. МАРТИ.

~~ЗАМ. НАРОДНОГО КОМИССАРА~~
~~ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР / КАЦНЕЛЬСОН /~~ [Закреслено в документі]
НАЧ. ЭКО УПРАВЛЕНИЯ
ГОСБЕЗОПАСНОСТИ НКВД УССР / МАЗО /

«I7» апреля I935 г.

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 79–81. Копія. Машинопис.

№ 46
Відповідь на лист про міжцехові перепустки

25 квітня 1935 р.

Директору Запорожского авиазавода № 29
т. АЛЕКСАНДРОВУ
г. Запорожье

О межцеховых пропусках.

Ответить на Ваше письмо № I7/335 от 20.2. с.г. я сразу не мог, так как долгое время отсутствовал.

Вернувшись в Киев и желая более детально разобраться с этим вопросом, поскольку Вы категорически указывали на целесообразность введения межцеховых пропусков в условиях авиазавода № 29, я приказал Командиру полка тщательно изучить этот вопрос и учесть движение рабочих из цеха в цех.

Результаты изучения этого вопроса и учет движения рабочих с 6 по 9 апреля дали такую картину:

I) прошли в основных цехах по межцеховым пропускам 343 человека, которые сделали 420 проходов;

2) из общего количества 420 проходов - 20I проход связан с разрозненностью территории и цехов; 2I9 проходов связаны с разрозненностью территории и цехов; 2I9 проходов связаны с сохранением производственной дисциплины (движение рабочих и служащих в столовую, ЗПК, бюро заборных талонов, в магазины за молоком, КВП, ОРС, по личным делам и др.), что, безусловно, можно свести до минимума.

Совершенно очевидно, что надобности в межцеховых пропусках нет и что обслуживание рабочих и служащих для межцехового движения с успехом может быть осуществлено без нарушения «Положения об охране и режиме пропусков», или путем выделения отдельных работников бюро пропусков на территории завода, или же путем создания на территории завода филиала бюро пропусков, как это установлено на всех заводах военной промышленности.

Прошу вашего распоряжения об отмене межцеховых пропусков. Аналогичные указания мною даются командиру полка.

НАЧ. УПВО НКВД УССР / ЛЕПИН /

Верно: нач. 3 отд. Опер. отд. [Нерозбірливо] [Підпис]

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 99. Копія. Машинопис.

№ 47
Доповідна записка про хід і результати чистки робітників і службовців Миколаївських заводів ім. Марті і «61»

Травень 1935 р.

Нетаємно ~~СОВ. СЕКРЕТНО~~

УГБ НКВД УССР

ЦК КП/б/У
~~т. КОССИОРУ~~
~~т. ПОСТЫШЕВУ~~

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

О ходе и результатах чистки рабочих и служащих Николаевских заводов имени А. Марти и «6I».

Приказами НКВД и НКТП СССР, изданными на основе постановления ЦК ВКП/б/ от II июля I934 года № П.689 об установлении на 68 заводах особого порядка найма и увольнения рабочих, служащих и ИТР и особого режима охраны, были подробно определены категории лиц, прием коих на работу в указанные заводы воспрещен. Сюда относятся: иностранцы, лица, лишенные избирательных прав, лица, пораженные в правах по суду, все лица, удаленные с заводов в порядке чистки, бывшие белые, перебежчики, реэмигранты, харбинцы, бывшие полицейские, жандармы, служители культа, кулаки, лица, осужденные за вредительство, контрреволюцию, диверсионные акты, шпионаж, подделку документов и др. виды преступлений, административно высланные и т.д.

Вслед за решением ЦК ВКП/б/ нами немедленно был закрыт доступ на заводы Особого Списка лиц вышеперечисленных категорий.

Но на всех заводах Особого Списка, и прежде всего на Николаевских судостроительных заводах имени А. Марти и имени «6I», ВСТАЛ ВОПРОС ОБ ОЧИСТКЕ ДЕЙСТВУЮЩЕГО СОСТАВА рабочих, служащих и ИТР, как от лиц, подпадающих под категории, не подлежащие допуску на эти заводы, так и от прочего социально-чуждого и классово-враждебного элемента.

За время существования и работы Отделов найма и увольнения на заводах имени А. Марти и «6I», т.е. с августа мес. I934 года и по I5 мая I935 года, в порядке очистки заводов от контрреволюционного элемента уволено:

	По требованию НКВД	Самим Отделом найма и увольн.	ВСЕГО	
а) С завода А. МАРТИ	3I3 ч.	406 ч.	7I9 ч.	или к общему количеству работающих на заводе - 3,6%
б) С завода «6I»	250 ч.	246 ч.	496 ч.	или к общему количеству работающих на заводе - 9,3%

Из этого количества в апреле и мае месяце с/года с завода им. А. Марти уволено - I0I человека, а именно:

а) Перебежчиков и реэмигрантов - 4
б) Бывших белых - 9
в) Бывших жандармов - I
г) Кулаков - 24
д) Лишенцев - 8
е) Дезорганизаторов производства - 7
ж) Разн. активный к.-р. элемент - 25
з) Судившиеся за вредительство, шпионаж и др. виды к.-р. деятельности - II
и) Судившиеся за убийство, грабеж и т.п. - 5
к) Судившиеся за проч. уголовные преступления - 7

С завода имени «6I» в эти же месяцы уволено - 49 чел.:

а) Реэмигрантов - I
б) Бывших белых - 2
в) Кулаков - 8
г) Лишенцев - 3
д) Дезорганизаторов производства - I5
е) Разн. активный к-р. элемент - II
ж) Судившиеся за убийство, грабеж и т.п. - 2
з) Судившиеся за проч. уголовные преступления - 7

Кроме этого, согласно специальному указанию ЦК КП/б/У, нами РЕПРЕССИРОВАНО В ТЕЧЕНИЕ АПРЕЛЯ И ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ МАЯ С/ГОДА I42 ЧЕЛ. АКТИВНО ДЕЙСТВОВАВШЕГО КОНТРРЕВОЛЮЦИОННОГО ЭЛЕМЕНТА из числа работавших на заводах им. А. Марти и «6I» и частично из проживавших в г. Николаеве лиц, связанных тем или иным путем с названными заводами.

Дела репрессированных распределяются следующим образом:

	З-д А. Марти	З-д «6I»	гор. Николаев	ВСЕГО
I. Шпионаж	I0	7	8	25
2. Вредители и остатки ранее ликвид. к.-р. орган.	8	5	-	I3
3. Белоэмигранты и террористич. связи	I	-	5	6
4. Укр. К.-р.	3	-	-	3
5. Троцкисты	6	I	-	7
6. Анархисты	I	2	-	3
7. Эс-эры	5	-	-	5
8. Скрыв. кулаки	7	3	-	I0
9. Провокаторы охранки	I	-	-	I
I0. Прочий к.-р. элемент	4I	I0	I8	69
	83	28	3I	I42

Следствие по всем делам закончено.

Часть дел направлена в соответствующие судебные органы и часть на рассмотрение Особого совещания при НКВД СССР для применения высылки к обвиняемым.

Содержание проведенных следственных дел характеризуется следующими и аналогичными им моментами:

I. Инженер Спецсудостроительной части завода им. А. Марти - КОРОБКОВ, в прошлом эс-эр, дважды арестовывался органами ЧК за эс-эровскую деятельность, находился в близких отношениях с высланным за пределы СССР немецким шпионом КАРЛЛОМ и осужденным за вредительство инженером АТМАНАКИ.

КОРОБКОВ, совместно со своим шурином, конструктором того же завода СПАДНИКОВЫМ, проводил антисоветскую пропаганду среди узкого круга инженерства.

КОРОБКОВ пытался вынести из завода секретный моб. сборник. При проверке служебного стола КОРОБКОВА были обнаружены секретные чертежи, подлежавшие сдаче в секретную часть. У СПАДНИКОВА, выявленного следствием как сообщника КОРОБКОВА, «пропал» чертеж нового Механического цеха завода им. А. Марти.

2. Бывший германско-подданный КЕЛЛЕР Александр до I9I4 года находился на службе в Николаевском немецком консульстве.

При немецкой оккупации служил добровольно в оккупационных войсках. Затем при Советской власти КЕЛЛЕР обманным путем проник в партию, скрыв свою службу в консульстве и оккупационных войсках.

На допросе сознался, что в I934 г. вышел из германского подданства с целью сохранения себя на работе на заводе им. А. Марти. Проводил антисоветскую обработку ряда лиц.

3. За ряд допущенных дефектов в работе по постройке подводных лодок рабочий ЗЛАТЬЕВ был уволен с завода им. «6I». Еще за время его работы на заводе была замечена его связь с моряками иностранных судов, в частности с итальянским разведчиком ФРАНЧЕСКО, от которого ЗЛАТЬЕВ разновременно получал ценные подарки.

Следствием установлено намерение ЗЛАТЬЕВА уйти за кордон и подготовка при этом в СССР «такой работы, за которою бы ЗЛАТЬЕВА не вернули обратно при переходе границы».

4. Группа троцкистов (АЛЬТШУЛЛЕР, КАШИЦКИЙ, БЕЛОГОРЦЕВ, ПОЛЕВОЙ, КРОЩУК, ШТРОМБЕРГ и МИХАЙЛОВ), работавшая частью в Главном Механическом цехе завода им. А. Марти и частью в различных организациях г. Николаева, систематически в различных местах собиралась. Участники группы проводили разлагающую работу среди рабочих, восхваляя Троцкого, Зиновьева и Каменева. Уговаривали кандидата партии ВАСИЛЬЕВА выйти из партии, ссылаясь на то, что лучшие силы из партии вышли и т.д.

БЕЛОГОРЦЕВ дважды выступал на открытых партийных собраниях с противопоставлением рабочего класса к Коммунистической партии.

В результате проведенных мероприятий заводы им. А. Марти и «6I» в основном очищены от категорий лиц, предусмотренных к недопуску на заводы Особого Списка.

На заводе им. А. Марти, однако, имеется еще I6 чел. и на заводе имени «6I» - 2 чел. рабочих и инженерно-технического персонала, подпадающих под недопускаемые категории лиц. Директора заводов по производственным мотивам возражают против удаления этих лиц. Вопрос переносится на рассмотрение НКВД и НКТП СССР.

При проверке и изучении всего личного состава обоих заводов выявлено и учтено по заводу имени А. Марти 537 чел. и по заводу им. «6I» - 24I чел. разного социально-чуждого элемента и перед директорами заводов поставлен вопрос о срочном удалении их с заводов.

Указанные лица постепенно увольняются, за ходом увольнения установлено наблюдение.

ЗАМ. НАРКОМА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР

КАЦНЕЛЬСОН.

« » мая I935 г.

г. Киев

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 82–87. Копія. Машинопис.

№ 48
Розпорядження т. Уральцю стосовно чистки робітників і службовців на заводах ім. Марті і «61»

3 травня 1935 р.

Нетаємно ~~СОВ. СЕКРЕТНО~~

УВАЖАЕМЫЙ т. УРАЛЕЦ

I-го апреля с/года Вы ознакомились со специальным заданием Зам. Наркома тов. КАЦНЕЛЬСОНА по вопросу о чистке рабочих и служащих заводов им. А. Марти и «6I» и приняли его к исполнению.

25 мая с/года этот вопрос будет стоять в директивной инстанции.

Прошу Вас нажать на этот участок работы и не позже 20 мая с/года прислать мне подробную докладную записку о ходе и результатах чистки.

Докладную записку увяжите также с имеющимися у Вас данными о репрессированных лицах в порядке очистки Николаевских заводов от к.-р. элемента.

С компривето / МАЗО /

3 мая I935 г.
г. Киев

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 89. Копія. Машинопис.

№ 49
Доповідна записка про міжцехові марки

7 травня 1935 р.

Нетаємно ~~СЕКРЕТНО~~

Завод № 29
им. П.И.ВАРАНОВА
Секретная часть
7.5.35 г.
№ I7/90I

НАЧАЛЬНИКУ УПВС НКВД УССР
т. Лепину
гор. Киев

О межцеховых марках.

На ваше письмо № 3I2I29 сообщаю следующее: межцеховые марки нельзя ни в коей мере отнести как нарушение «Положения об охране и режиме пропусков» и поскольку межцеховые марки не являются правом прохода без постоянного заводского пропуска в тот или иной цех.

Систему межцеховых марок необходимо сохранить, поскольку она сокращает количество пропусков, пользующихся правом прохода в другие цеха рабочих, служащих, ИТР по производственным вопросам того или иного цеха завода. Кроме того, весь завод № 29 разбросан на шести разных территориях, которые в производственном отношении связаны между собой.

К созданию филиала бюро пропусков мы приступили в школе ЗУ.

На основании вышеизложенного считаю необходимым сохранить существующую межцеховую марочную систему.

Директор завода / АЛЕКСАНДРОВ /

Верно: нач. 3 отд. Опер. отд. [Нерозбірливо] [Підпис]

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 100. Копія. Машинопис.

№ 50
Записка по проводу стосовно результатів чистки робітників і службовців на заводах ім. Марті і «61»

9 травня 1935 р.

«ВЧ»

ВРУЧИТЬ НЕМЕДЛЕННО

ЗАПИСКА ПО ПРОВОДУ

№ 690

ЭКО ГУГБ НКВД СССР –
тов. МИРОНОВУ
КОПИЯ – НАЧ. ЭКО УГБ НКВД УССР –
т. МАЗО
гор. Москва

Ваш НР II0I53 сообщаем: ХПЗ работают – II000, проверено I584/923I, недопущенных I56, из них: админ. высланные 4, осужденные за вооруженный грабеж 3, перебежчики 5, реэмигрант I, быв. белые 9, осужденные за уголовные преступления 36, кулаков 52, выходцев кулаков I3, связь с заграницей 9, подозрительный элемент 2I, быв. служители культа 3.

Завод им. Марти – работают 244I/I2939, проверено I4429, недопущенных 375, из них: а/с элемент 74, админ. высланные 8, быв. полицейские 7, подозрительные диверсии 2, осужденные за вооруженный грабеж 4, перебежчики 2, иноподданные 4, реэмигранты 8, быв. белые 27, осужденные за уголовные преступления 88, осужденные за подделку документов 7, кулаки 2I, выходцы кулаков 46, связь с заграницей 23, подозрительный элемент 9, быв. служители культа 5, дезорганизаторы производства 40.

Завод им. «6I» – работают II97/432I, проверено II97/432I, недопущенных 89, из них: с/с элемент 7, админ. высланные 7, быв. полицейский I, подозрительные ш/п I2, иноподданный I, реэмигрант I, быв. белый I, осужденные за уголовные преступления 22, осужденные за подделку документов 7, кулаки 5, выходцы кулаков I0, связь с заграницей I, подозрительный элемент 7, дезорганизаторы производства 7.

Завод I35 - работают 557/I302, проверено 370/I030, недопущенных 5, из них: выходцы кулаков I, уголовный элемент I, быв. служители культа I, дезорганизаторы производства 2.

Завод 55 - работают 322/I494, проверено 272/I494, недопущенных нет, производилось сокращение.

Завод 53 - работают 248/2202, проверено 233/2098, недопущенных 46, из них: осужденные за вооруженный грабеж 2, осужденные за другие уголовные преступления 24, кулаки 6, выходцы кулаков 2, связь с заграницей 2, дезорганизаторы производства I0.

Завод 9 - работают 8I3/5867, проверено 799/545I, недопущенных 35, из них: осужденные за уголовные преступления 4, кулаки 3I.

Завод 60 - работают 665/44I0, проверено 6I6/430I, недопущенных 38, из них: реэмигрантов I, быв. белые 2, осужденные за уголовные преступления I4, кулаки 2, подозрительный элемент 8, дезорганизаторы производства II.

Завод 29 - работают 2587/74I5, проверенно 2I27/5465, недопущенных нет.

Сведения о количестве уволенных с разбивкой по категориям, а также данные привлеченных к ответственности за нарушение постановления ЦК имеются у тов. МАЗО.

НР 94I30
КРИВЕЦ

ЗАМ. НАЧ. ЭКО УПР. ГОС.
БЕЗОПАСНОСТИ НКВД УССР [Підпис] КРИВЕЦ
«9» мая I935 года
№ 94I30
г. Киев
НШ

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 90–92. Копія. Машинопис.

№ 51
Повідомлення телефоном

15 травня 1935 р.

Николаев НКВД Уральцу

Четырнадцатого в Николаев выехал Муклевич и представитель ГУПО по вопросам противопожарного обеспечения завода «Марти».

Подготовьте Ваши данные, примите участие.

I5.05.35 (підпис)

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 93. Копія. Машинопис

№ 52
Акт перевірки виконання протипожежних заходів на заводі ім. Марті

18 травня 1935 р.

А К Т

г. Николаев, мая м-ца, I8 дня I935 года.

Комиссия в составе: Нач. Главморпрома - т. МУКЛЕВИЧА, Нач. ОКСа Главморпрома - т. ИЛЬИНА, Директора завода им. А. МАРТИ - т. СТЕПАНОВА, Главного механика завода им. А. МАРТИ - т. ЧЕРНИХОВСКОГО, Нач. НТО ГУПО НКВД СССР - т. РАДЫНОВА, Нач. Пром. Отдела УПО НКВД УССР - т. БРЕНЕРА, Нач. ЭКО УГБ Ник. Гор. Отдела НКВД - т. БЕРЕЗИНСКОГО и Нач. ОВПК завода им. А. МАРТИ - ЛУКЬЯНОВА - произвели проверку выполнения противопожарных мероприятий, предложенных Дирекцией и объявленных последним приказом № 254 от 23/XI-34 года, по заводу - установили, что из предъявленных противопожарных мероприятий упомянутого выше приказа не выполнены следующие пункты:

Мероприятия, требующие выполнения	Срок выполнения	Что предложено
I. По пункту 7 было предложено деревянную перегородку, разделяющую Спеццех № I от Котельного цеха, и деревянные перегородки внутри цеха разобрать.	I/II-35 г. Не выполнено	Перегородку, разделяющую Спеццех от Котельного, заменить на огнестойкую, срок исполнения - 3-й кв. I935 г. Все остальные перегородки разобрать немедленно.
2. По п. 8 было предложено деревянную перегородку между Крытым эллингом и Сборочной дока - разобрать.	I5/XII-34 г. Не выполнено	Принять к сведению заявление Директора завода т. СТЕПАНОВА, что означенную перегородку необходимо временно сохранить по условиям технологического процесса производства и обеспечения нормальных условий для работы Крытого эллинга, считать возможным разборку деревянной перегородки с заменой на огнестойкую перенести на I кв. I936 года, впредь до замены перегородки установить в цеху жесткий противопожарный режим, немедленно проверить и привести в исправное состояние электропроводку, проходящую по деревянной перегородке в цеху, и не допускать вблизи перегородки электросварочных работ.

3. По п. I3 было предложено малярную, плотничную и живописную мастерские у стапеля № 6 перенести в соответствующие помещения.	I/IV-35 г. Не выполнено	Предложить Дирекции завода, подыскать соответствующее помещение и не позднее I июля I935 года малярную, плотничную и живописную мастерские перенести, а деревянные пристройки разобрать.
4. По п. I4 было предложено раздевалку Корпусного цеха перевести в огнестойкое здание.	I/VI-35 г. Не выполнено	Учитывая, что нахождение деревянной двухэтажной раздевалки в Корпусном цеху, где происходит большое скопление рабочих и наличие в деревянных шкафах промасленной спецодежды, является явно опасным в пожарном отношении, считать необходимым раздевалку из данного помещения вынести и все деревянные части раздевалки разобрать. Для осуществления этих мероприятий в I935 году Главморпрому поставить вопрос перед Наркомтяжпромом об отпуске соответствующих лимитов на постройку нового огнестойкого здания для раздевалки.
5. По пункту I6 - постройка пожарного катера.	I/V-35 г. Не выполнено	Принять к сведению заявление Нач. ОКСа т. ИЛЬИНА, что вопрос о постройке катера будет разрешен в связи с постройкой ледокола в I936 году.
6. По пункту 3I - переоборудовать сеть высокого напряжения, идущую по чердачному помещению машинного зала электростанции, согласно нормам ВСЭ.	I935 г.	Предложить Главному механику завода проверить и привести в исправное состояние электросеть, расположенную в чердачном помещении электростанции, приняв меры к изоляции деревянных конструкций от электропроводов.
7. По пункту 35 - два газгольдера, изготовленные из прорезиненной материи, вынести в огнестойкое помещение.	-	Ввиду постройки в I936 году новой кислородной станции и реконструкции существующего Кислородного цеха, считать необходимым наполнительную рампу, склад баллонов и газгольдера расположить в отдельных помещениях от машинного зала, впредь до осуществления постройки новой Кислородной станции, установить строгий режим в цеху, для чего Нач. цеха и Нач. ВПК разработать подробную инструкцию о порядке производства зарядки эксплуатации, хранения и перевозки баллонов. Срок исполнения - I/VI-35 года.

8. По п. 38 - очистить поверхность Большого ковша от разлитых горючих жидкостей и выноса нефтепричала из Большого ковша.	28/XI-34 г.	Наличие большого замазучивания нефтепродуктами поверхности Большого ковша, особенно у стоянки судов, создает опасность в пожарном отношении. Предложить Нач. Корпусного цеха и Нач. ВПК наметить порядок периодической очистки ковша от нефтепродуктов. В отношении выноса нефтепричала из Большого ковша - вопрос перенести на окончательное решение Наркомтяжпрома, с разрешением его в 1936 году.
9. По п. 39 - о переносе моделей особо важного значения в огнестойкое здание.	II кв. 1935 г.	Принять к сведению заявление Директора завода тов. СТЕПАНОВА, что часть весьма важных моделей уже перенесена. Предложить Нач. Модельного цеха произвести переборку всех моделей и особо важные перенести в огнестойкое здание. Нач. ВПК установить систематический надзор за соблюдением противопожарных мероприятий в складах моделей. Срок - 15/VI-35 года.

Помимо этого, необходимо провести следующие мероприятия:

1. Склады леса и угля не обеспечены водоснабжением.	Предложить Главному механику и Нач. ВПК наметить необходимые мероприятия для обеспечения водой складов леса и угля, для работы на случай пожара пожарных частей. Срок исполнения - I/VI-35 года. Главному механику разработать проект реконструкции водопровода, с учетом кольцевания водопровода в районе склада леса и угля, с обеспечением подачи воды не менее 50 литров в секунду. Срок исполнения переоборудования водопровода - II кв. 36 года.
2. Нефтепровод завода имеет большие пропуски нефти, отчего тоннели замазучиваются.	Дирекции завода немедленно проверить и провести ремонт нефтепровода, очистив тоннели и колодцы от горючих продуктов. Срок - I/VII-35 года.

Помимо этого, комиссия отмечает, что до сих пор на заводе отсутствует противопожарный режим, особенно в части курения.

Предложить Директору завода, вместе с Нач. ВПК, немедленно выполнить мероприятия, отмеченные приказом № 254, приняв решительные меры административного воздействия к лицам, нарушающим противопожарный режим (неосторожное обращение с огнем, курение в неустановленных местах и т.д.).

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ КОМИССИИ [підпис] / МУКЛЕВИЧ /
ЧЛЕНЫ:
[підпис] / ИЛЬИН /
[підпис] / СТЕПАНОВ /
[підпис] / ЧЕРНИХОВСКИЙ /
[підпис] / РАДЫНОВ /
[підпис] / БРЕНЕР /
[підпис] / БЕРЕЗИНСКИЙ /
[підпис] / ЛУКЬЯНОВ /

ПРИМЕЧАНИЕ Дир. Зав. А. МАРТИ т. СТЕПАНОВА.

Все работы, требующие значительных затрат, помеченные наст. актом, будут Управл. завода приняты к реализации лишь при получении необходимых ассигнований.

По п. 3 будет выполнено также при получении средств, но в III кварт., деньги же должны быть ассигнованы в июле.

С. А. Степанов [підпис]

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 94–97. Копія. Машинопис.

№ 53
Доповідна записка про міжцехові перепустки на Запорізькому авіаційному заводі № 29

8 червня 1935 р.

Копия

I7/90Iсер. «К»
Опер. УПВО.III
8.6.35
№ 9092/м

НАЧАЛЬНИКУ ГУПВО НКВД СССР
НАЧАЛЬНИКУ ЭКО ГУГБ НКВД СССР
гор. Москва

О межцеховых пропусках
на Запорожском авиационном заводе № 29

При проведении в жизнь указаний ГУПВО НКВД СССР № 488343 от II февраля о недопустимости введения межцеховых пропусков на заводах военной промышленности - директора всех заводов на Украине и в Крыму эти указания выполнили, за исключением Директора Запорожского авиазавода № 29 т. АЛЕКСАНДРОВА.

Невзирая на неоднократные наши доводы и обоснованные соображения, что надобности в межцеховых пропусках нет, что обслуживание рабочих и служащих для межцехового движения с успехом может быть осуществлено без нарушения «Положения об охране и режиме пропусков», или путем выделения отдельных работников бюро пропусков на территорию завода, или же путем создания на территории завода филиала бюро пропусков, - директор Авиазавода № 29 т. АЛЕКСАНДРОВ не соглашается упразднить межцеховые пропуска, считая введение их не противоречащим указанному выше «Положению».

Докладывая вышеизложенное, просьба принять через ГУАП и НКТП СССР соответствующие меры воздействия на директора Авиазавода № 29.

О последующем прошу уведомить.

Приложение: копия отношения [нерозбірливо] № 3I2I29 от 25 апреля и ответ т. Александрова № I7/90I от 7 мая.

НАЧ УПВО НКВД УССР
/ ЛЕПИН /

НАЧ ЭКО УГБ НКВД УССР
/ МАЗО /

Отп. 3 экз.

Верно: нач. 3 отд. [Підпис]

[На лівому боці документа напис:]

т. Шульман.

Примите к сведению и возвратите мне.

9.VI.35. [Підпис]

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 98. Копія. Машинопис.

ВЗЯТО НА КОНТРОЛЬ.
Срок исполнения
25.VIII.
Об исполнении сообщить
в секретариат ЭКО НКВД УССР

№ 54
Телеграма

11 серпня 1935 р.

Нетаємно ~~СОВ. СЕКРЕТНО~~

ПОЧТО-ТЕЛЕГРАММА

НАЧ. ЭКО НКВД УССР

Для представления доклада в директивные инстанции прошу срочно проверить, чем занимаются лица, уволенные с режимных заводов в порядке чистки.

При проверке необходимо обратить внимание на следующие вопросы:

I. Производилось ли организованное размещение увольняемых по гражданским заводам.

2. Отказывали ли в приеме на работу в гражданские заводы, в связи с их увольнением с режимных заводов.

3. Количество безработных к моменту проверки и причины.

Рекомендуем проверку произвести силами Отделов найма и увольнения, но под Вашим непосредственным руководством.

Для проверки необходимо, чтобы работники Отделов найма обходили уволенных по их домашним адресам и путем опроса их или домоуправлений выяснили место работы или причины безработицы.

На заводах, где количество уволенных слишком велико, - проверку произвести в выборочном порядке, с охватом 200-300 человек уволенных.

Сведения представить к 25 августа I935 года.

II89I6

П.п.

ЗАМ. НАЧ. ЭКО ГУГБ НКВД СССР: (ДМИТРИЕВ).

«II» августа I935 года.

Верно: [Підпис]

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 53. Арк. 104. Копія. Машинопис.

Секретаріат ДПУ УСРР – КДБ УРСР

Документи (доповідні, спецповідомлення, довідки) УНКВС по Одеській і Чернігівській областях, СПВ УДБ НКВС до НКВС УСРР щодо створення у 1934 р. ОУН на території УСРР, боротьби органів НКВС УСРР з антирадянськими політичними та терористичними проявами (агентурні справи «оккупанты», «кочевики», «гайдамаки», «подрывники», «единство») тощо

Розпочато: 3І січня І935 р.
Закінчено: 2І листопада І935 р.

На ____ аркушах
Зберігати ПОСТІЙНО

№ 55
Доповідна записка Наркому Внутрішніх справ УСРР Балицькому про ліквідацію контрреволюційної націоналістичної групи молоді в Братському районі

28 березня 1935 р.

Нетаємно
Акт № 24/2 – 465 від 11.02.13 р.
~~СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО~~

СПО – 3 ОТДЕЛЕНИЕ
ОДЕССКОГО ОБЛУПРАВЛЕНИЯ
НКВД УССР

НАРКОМУ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР
тов. БАЛИЦКОМУ
гор. КИЕВ

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

О вскрытой и ликвидированной к.-р. националистической группе молодежи в Братском районе

В Братском районе вскрыта и ликвидирована к.-р. националистическая группа молодежи, в основном из числа учительства.

Руководителем данной группы является ЧАМАТА Федор Иванович, рождения І9І3 года, уроженец села Бабычи Каневського района Киевской области, учитель, до І929 года состоял членом комсомола и исключен как подкулач-

ник за выступления в защиту кулаков, дезертировал с работы в Донбассе, был судим за присвоение шахтной спецодежды.

Будучи ярко выраженным типом украинского шовиниста и стремясь к организованной борьбе за построение «самостоятельного, свободного украинского государства», ЧАМАТА Федор Иванович, группируя вокруг себя молодежь из учительства, обрабатывал таковую в к.-р. национальном духе.

Являясь в период 1931-32 гг. учителем школы в селе Буховецком Бобринецкого района, ЧАМАТА обрабатывал окружающее его учительство в к.-р. националистическом духе и одновременно направлял его (учительства) внимание на необходимость проведения работы по разложению колхозов.

В Н.-Александровской школе Братского района ЧАМАТА продолжает проводить к.-р. националистическую деятельность, группируя вокруг себя и обрабатывая учителей СНИСАРЕНКО, ГОНЗУР, ШЕВЧЕНКО и др.

Произведенным обыском у ЧАМАТА Ф. И. обнаружено много его рукописей в виде дневников и проч., в которых он излагает свои убеждения, цель и пути проведения организованной к.-р. националистической деятельности.

Определяя пути осуществления своих сугубо к.-р. националистических взглядов, ЧАМАТА добивается завоевания авторитета в среде пролетарской общественности, с расчетом использования литературной деятельности в к.-р. националистических целях, протаскивая свои взгляды в советской литературе.

Эти соображения ЧАМАТА в своих рукописях выражает так:

«…Всю свою творчу працю направити на рейки сучасного життя, а на те, що думаєш, можна переключитись будь-коли, достигнувши авторитету серед радянської літератури…»

«…Принаймні влаштуватись у школі студентом, закріпитись і тоді працювати над собою і літературним оформленням моєї праці з 1929 року. Для підготовки цього ґрунту треба вступити в ЛКСМ - це обов'язково… »

По вопросу о формах к.-р. националистической деятельности в советской литературе ЧАМАТА в дневнике пишет:

«…Я думаю, що людство за час експлуатації створило мільйони нових програм, нових шляхів. Коли я за це брався, то звичайно моя сила мізерна; ще признатись - я трус. Але - одна мета: вивчати радянську філософію і викривати брехливі її будови…»

На основе резко националистических убеждений ЧАМАТА приходит к выводу о необходимости проведения организованной борьбы против Советской власти - за «самостоятельное, свободное украинское государство».

Приводим несколько выдержек из рукописей ЧАМАТЫ, ярко характеризующих этот вывод:

«…Я хоча і розумію структуру комунізму, бажаю побачить свою рідну Україну, ту запеклу боротьбу українського люду, з якого знущалися і знущаються зараз як з тварини, і не пожалію життя свого стати на чолі боротьби…»

«...Вперед, народ, за правду и свободу, на зеленом знамени Богдан ХМЕЛЬНИЦКИЙ…»

«…Де рідний край,
Де житло, де хліб,
Мабуть, збудували
Вже новий «Турксіб».

На наших кістках збудували,
Там сльози й кров пролили.
Тепер вже усе в нас забрали.
Велике нещастя ми вже пройшли.

Кується вже молот,
І міць його кріпка, тверда.
Хватай його, наша молодь,
ВПЕРЕД
За нову будову труда…»

«…Нема правди, добрі люди,
Ні у хаті, ні на полі.
Наставлять пора вже груди,
Цим добитись волі».

Останавливаясь на вопросе о возможностях проведения борьбы за осуществление своих убеждений, ЧАМАТА заключает, что проводить организованную к.-р. деятельность в последнее время значительно труднее, чем это было ранее, однако, оставаясь верным свои идеям, он от намеченного пути не отступает, причем свои соображения на этот счет в дневниках выражает так:

«…А тепер узятись трудно,
Треба нагоди нам чекать,
Хтось почне, а той закінчить,
Що не буде відступать…»

«…Ну не я це буду хлопець,
Щоб я жити не хотів.
Я доб'юсь того, що треба,
Як раніше не умів…»

«…Но я это буду делать
Не для себя, а для народа.
С времен я этих буду сеять лозунг:
«Правда - нац. свобода…»

Основным программным вопросом к.-р. националистической деятельности ЧАМАТА намечает: построение «самостоятельного, свободного украинского государства во главе с гетьманом», причем, детализируя эту установку, он в своем дневнике излагает:

«…МІЙ ШЛЯХ…»

«…Зробити Україну від Карпатських гір до Кавказьких, від Орла до Чорного і Озівського моря. Жити повинна лише нація українська, російська, крім євреїв, та інші мають право теж, але повинні зразково, так, як і українці, володіти українською мовою.

Столицею держави повинен бути Київ з гетьманом на чолі. Військо повинно бути постійне і жити родинами на кордонах великої України, мала частина війська біля гетьмана.

Розбити землю на рівні кількости на кожного живучого на цим просторі і розселити громадами. Земля належить громаді, вона має право нею розпоряджатися як хоче на кожного чоловіка, який має І5 років…»

В своих рукописях ЧАМАТА излагает также ненависть к руководителям партии и Советского правительства, выражая конкретные террористические тенденции. Приводим выдержку из заметки ЧАМАТА Ф. И. от I2.05.I934 года в дневнике:

«…Але почувши розмову,
Політ я спинив, мов дрімаю:
Наркомати, кабінети.
МАРКС, ЕНГЕЛЬС, ЛЕНІН,
аж то СТАЛІН
Шарудить пером.
Я до нього… Ах ти Каїн.
Сварюсь на нього кулаком».

Как установлено данными агентурно-следственной проработки ЧАМАТА Ф. И. и его связей, - в гор. Киеве по ул. Франко, № 42, кв. 5 проживает профессор ЧАМАТА Павел Романович (двоюродный брат ЧАМАТА Федора Ивановича), уроженец села Бабычи Каневского района. По ориентировке Каневского райотделения НКВД - родной брат профессора ЧАМАТА - ЧАМАТА Иван Романович - был участником банды и принимал участие в расстреле красноармейцев.

По показаниям свидетеля ЧАМАТА Давида Наумовича видно, что и сам ЧАМАТА Павел Романович (профессор) состоял в банде, оперировавшей на территории ряда сел Каневского района, и что он принимал активное участие в издевательстве над старым революционером-коммунистом Панченко Иваном Акимовичем.

ЧАМАТА Федор Иванович в период I932-33 гг. дважды бывал в гор. Киеве и в обоих случаях посещал квартиру профессора ЧАМАТА.

Учитывая наличие данных о политпрошлом профессора ЧАМАТА, а также и то, что он проявляет себя как защитник кулачества, т.е. рассматривает

период затруднений на селе - как результат гибели кулацких элементов (сообщение Киевского Обл. Управления НКВД), - есть основания предполагать, что от него исходит идеологическое руководство к.-р. националистической деятельностью на селе, осуществляя таковое через ЧАМАТА Федора Ивановича.

В Румынии проживает дядя ЧАМАТА Федора Ивановича - ЧАМАТА Григорий.

Свидетель ЯВТУШЕНКО Лаврентий Маркович показывает, что в период нескольких месяцев 1932 года, когда ЧАМАТА Федор Иванович проживал у него на квартире, последний регулярно, примерно 2-3 раза в месяц, писал письма в Румынию своему дяде Григорию, а также и от него получал письма. ЧАМАТА Ф. И. рассказывал свидетелю ЯВТУШЕНКО о том, что он несколько раз писал письма своему дяде молоком и луком, однако ответов на эти письма якобы не получал.

В последнее время ЧАМАТА Ф. И. наиболее близко был связан с учителем Н.-Александровской школы СНИСАРЕНКО Иваном Михайловичем, антисоветски настроенным и разделяющим убеждения ЧАМАТЫ.

Наряду с этим характерно то обстоятельство, что ЧАМАТА Федор Иванович, проживая на хуторе Ясная Поляна Братского района, еще в 1930 году группировал вокруг себя наиболее отсталую часть сельской молодежи и обрабатывал ее в антисоветском духе, в результате чего организовал к.-р. группу, дав ей наименование: «УКРАИНСКИЙ СОЮЗ ВОЛИ», председателем которого был избран он.

В состав организованного «УСВ», помимо ЧАМАТА, входили: ОСТРОЧУБ Агафон Аврамович, рождения 1920 года, БАБЕНКО Лука Сергеевич, рождения 1908 года, ЯВТУШЕНКО Семен Маркиянович, рождения 1912 года - агротехник и БАБЕНКО Леонтий Степанович, рождения 1911 года.

Организованный «Украинский Союз Воли» ставил перед собой цель: вербовку новых членов в союз, проведение среди крестьян работы, направленной к развалу колхозов, а также проведение борьбы за построение «самостоятельного, свободного украинского государства».

В результате практически уже проведенной участниками «УСВ» разлагательской работы среди колхозников - имущество колхоза хут. Ясная Поляна было разобрано по домам.

Вследствие того, что участники «УСВ» в большинстве своем разъехались, показывает ЧАМАТА Ф. И., таковой прекратил свое существование и деятельность.

Связь же с бывшими участниками этой группы ЧАМАТА не прекращал, поддерживая с некоторыми из них переписку.

О существе и задачах организованного в 1930 году «Украинского Союза Воли» - ЧАМАТА рассказывал учителям СНИСАРЕНКО, ДАВЫДОВУ, ГОНЗУР, ШЕВЧЕНКО и др., которых также вводил в курс содержания своей к.-р. литературы.

По делу арестованы ЧАМАТА Федор Иванович и СНИСАРЕНКО Иван Михайлович.

На предварительных допросах ЧАМАТА показал, что он, являясь убежденным националистом, действительно был участником и председателем организованного в 1930 году «Украинского Союза Воли», указав в содержании намеченной в то время программы действий, однако заявляет, что программа не была осуществлена вследствие того, что участники «УСВ» разъехались.

Признавая сугубо контрреволюционное существо изъятых у него при обыске рукописей, ЧАМАТА объясняет это как результат своих к.-р. националистических убеждений, не дает пока откровенных показаний в части осуществления намеченных планом организованных к.-р. действий.

Наряду с этим ЧАМАТА не отрицает того, что он ознакамливал ряд учителей, в том числе СНИСАРЕНКО, ДАВЫДОВА, ГОНЗУР и ШЕВЧЕНКО, с фактом организации им в 1930 году «Украинского Союза Воли» и задачами этого союза, а также подтверждает осведомленность этих лиц о содержании некоторой части его к.-р. литературы, что в результате приводило к обработке учительства в к.-р. националистическом духе.

Арестованный СНИСАРЕНКО Иван Михайлович пока сводит свои показания к тому, что ЧАМАТА Федор рассказывал ему и другим учителям школы о существе организованного в 1930 году «Украинского Союза Воли», а также что он посвящал их в содержание части своей литературы к.-р. характера с целью обработки учительства в к.-р. националистическом духе.

Следствие по делу продолжается.

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ НКВД УССР
ПО ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ /ЛЕОНЮК/

28 марта 1935 г.

гор. Одесса

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 34. Арк. 35–42. Копія. Машинопис.

№ 56
Спеціальне повідомлення Наркому Внутрішніх справ УСРР Балицькому про хід слідства у справі ліквідації контрреволюційної есерівської організації на Миколаївщині

21 серпня 1935 р.

Нетаємно
Акт № 24/2 – 465 від 11.02.13 р.
~~СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО~~

НАРОДНОМУ КОМИССАРУ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР
тов. В. А. Балицкому

СПЕЦИАЛЬНОЕ СООБЩЕНИЕ

о ходе следствия по делу ликвидированной к.-р. эсеровской организации на территории б. Николаевского округа Аг. дело «Единство».

В процессе дальнейшего следствия дополнительно получен ряд показаний обвиняемых - участников ликвидированной контрреволюционной эсеровской организации, подтверждающих существование крупного к.-р. эсеровского подполья на территории Николаевщины.

Обвиняемый ПРЯДКО Михаил - руководитель Баштанской эсеровской организации - сознался в принадлежности к этой организации и в том, что активно вел контрреволюционную работу.

В организацию, как показывает ПРЯДКО, он был вовлечен в 1932 году КАЗАРЦЕВЫМ Иваном Ивановичем, членом ПСР с 1906 года, который, как уже установлено, являлся одним из руководителей Николаевского центра.

Из участников организации ПРЯДКО пока назвал следующих лиц, лично ему известных: ЯШКИН Зиновий - быв. член Николаевского Окружкома партии ЛСР, ШЕВЧЕНКО Емельян - в прошлом видный эсер, учитель с. Горожино, ГУЦ Даниил - эсер, завхоз Райсоюза, исключен из КП/б/У как участник политбанды, ШАПОВАЛОВ Афанасий - эсер и др.

Организация ставила перед собой задачу подготовки вооруженного восстания с целью захвата власти эсерами и отрыва Украины от Советского Союза.

Говоря об этом, ПРЯДКО показал, что контрреволюционная работа в основном была направлена по линии:

1) Подготовки крестьян и армии к вооруженному восстанию.

В этих целях среди крестьян велась систематическая агитация, в которой доказывалась необходимость отделения Украины от России и оказания всемерной поддержки партии эсеров.

2) Организации к.-р. эсеровских ячеек повсеместно там, где это будет возможно, и привлечения в эти ячейки всех недовольных Соввластью элементов.

3) Проведения подрывной работы в колхозах и организации срыва проводимых Компартией и Соввластью мероприятий на селе.

Обвиняемый ОКОЛОТ Емельян признал себя членом к.-р. эсеровской организации и показал, что в 1932 г. он дважды присутствовал на совещании Баштанской организации, созывавшемся по инициативе ПРЯДКО, в доме последнего в селе Баштанке.

На этом совещании разбирались вопросы о необходимости организации эсеровских кадров и намечались мероприятия по срыву хлебозаготовок, причем особый упор делался на расхищении и разбазаривании хлеба.

Из участников Баштанской организации, присутствовавших на совещании, ОКОЛОТ называет 12 чел. (ГУЦА Даниила, ПРЯДКО Алексея - брата ПРЯДКО Михаила, СЕМИЛЕТА Порфирия, ПЛЯКА Корнея, ГАПИШКО Тимофея, ГАПИШКО Ивана, ЕСИПЕНКО Алексея и др.), кроме того, как показывает ОКОЛОТ, на совещании присутствовало 2 неизвестных из Николаева, а также представители сел Привольное, Пески и Горожино, фамилий которых он не знает.

ПРЯДКО в неоднократных беседах с ОКОЛОТОМ сообщал ему о том, что «в других районах организации эсеров крепнут».

ОКОЛОТ подтверждает факт (уже известно следствию) передачи ему ПРЯДКО в 1932 г. около 30 шт. к.-р. листовок, которые он - ОКОЛОТ - по заданию ПРЯДКО распространил в селе.

Аналогичные показания дал и обвиняемый ГАПИШКО Тимофей, который на следствии заявил, что в организацию он был завербован ПРЯДКО Михаилом.

ГАПИШКО также присутствовал на совещаниях у ПРЯДКО. Ему было известно о связях последнего с КАЗАРЦЕВЫМ, к которому он, по поручению ПРЯДКО, ездил в г. Николаев для передачи секретного пакета. ГАПИШКО показывает, что этот КАЗАРЦЕВ принимал участие в совещаниях в с. Баштанке.

Останавливаясь на практической деятельности Баштанской организации, ГАПИШКО показал, что контрреволюционная работа была направлена на:

1) Создание к.-р. ячеек путем вербовки недовольных Соввластью элементов, особенно из числа б. участников политбанды Григорьева и уголовников.

2) Проведение нелегальных совещаний участников ячеек с целью систематической обработки их в эсеровском духе.

3) Разложение колхозов путем подрыва их экономической мощи (организованное хищение хлеба, поджоги колхозного имущества, умышленное искривление линии партии и т.п.).

4) Распространение контрреволюционных листовок.

Обвиняемые ТКАЛЕНКО Исидор и ЕСИПЕНКО дали подробные показания об активной к.-р. роли КАЗАРЦЕВА и ПРЯДКО в годы гражданской войны, а также в период 1929 года.

Особого внимания заслуживают их показания о том, что в I930 году ПРЯДКО совместно с бывшим секретарем Баштанского сельсовета МИЩЕНКО Леонидом активно проводили работу по организации банды из числа быв. красных партизан для прорыва в Польшу.

Они же подтвердили данные о совещаниях, проводившихся на квартире ПРЯДКО.

Обвиняемый СЕМИЛЕТ Порфирий сознался в распространении контрреволюционных листовок в I932 году по заданию организации.

Произведены дополнительные аресты I6 чел., участников ликвидируемой к.-р. эсеровской организации.

Всего на I5/08 по делу арестовано 22 чел., из них 7 чел. созналось.

В числе дополнительно арестованных имеются:

I. КАЗАРЦЕВ Иван Иванович, житель г. Николаева, член ПСР с I906 года.

2. ЯШКИН Зиновий Андреевич, I888 г. рождения, в прошлом член Николаевского Окружкома партии ЛСР, участник губернского ликвидационного съезда ЛСР в I924 году.

Арестован в г. Каменское Днепропетровской области, где в последнее время работал юрисконсультом Азотно-Тукового Комбината.

3. БЕЛЯЕВ Алексей Яковлевич, I900 г. рождения, сын кулака, в прошлом член партии ЛСР. Один из организаторов Привольнянской эсеровской группы.

Арестован в совхозе «Красная Чабанка» Хорловского района Одесской области.

4. ПРЯДКО Алексей Власович, I899 г. рождения (брат ПРЯДКО Михаила), добровольно служил у Гетмана, б. член КП/б/У, до последнего времени был пред. колхоза «Коминтерн» в с. Баштанка. На протяжении 4 месяцев скрывался.

Арестован по нашему предложению в Казахской ССР.

5. ТКАЛЕНКО Исидор Яковлевич, I883 г. рождения, офицер старой армии, служил на командных должностях у Гетмана, Григорьева, в армии Деникина, в последнее время - зав. колхозной хатой-лабораторией в Баштанском районе.

У ЯШКИНА, БЕЛЯЕВА, КАЗАРЦЕВА при обыске обнаружены адреса ряда эсеров.

Установлено, что БЕЛЯЕВ на протяжении июля I935 года посетил целый ряд городов и местностей Союза (Киев, Винницу, Харьков, Ямполь, Каменское, Армянск, Херсон, Николаев, Баштанский, Привольнянский, Каховский и др. районы).

БЕЛЯЕВ пока откровенных показаний не дает, объясняя объезд перечисленных городов и местностей тем, что «подыскивал себе работу».

Из переписки ЯШКИНА, изъятой у него при обыске, устанавливается его связь с эсерами в Москве, Ленинграде, Харькове и Минске.

По делу ведется дальнейшее следствие.

В Одессу командированы оперработники СПО УГБ НКВД УССР для практической помощи в следствии.

ЗАМ. НАЧ. СЕКРЕТНО-ПОЛИТИЧЕСКОГО
ОТДЕЛА УГБ НКВД УССР /РАХЛИС/

Врид. НАЧ. 3 ОТДЕЛЕНИЯ СПО /ЧЕРКАЛОВ/

2I августа I935 г.
№ 75545

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 34. Арк. 50–55. Копія. Машинопис.

№ 57
Протокол допиту Логненка Т. О. у справі контрреволюційної есерівської організації

10 вересня 1935 р.

Нетаємно
Акт № 24/2 – 465 від 11.02.13 р.
~~СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО~~

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА
Обв. ЛОГНЕНКО Трофима Александровича, с I903 по I9I7 г. примыкавшего к эсеровскому движению, с I9I7 г. член ПСР, в момент ареста комендант общежития рабочих з-да имени А. Марти г. Николаева.
От I0-го сентября I935 года.

ВОПРОС: На предыдущем допросе 8.09.с.г. Вы показали о принадлежности Вашей к к.-р. эсеровской организации. Скажите, имела ли данная организация выработанную программу, и какие политические цели ставила перед собой?

ОТВЕТ: Насколько мне известно, контрреволюционная эсеровская организация, участником которой я был, не имела определенно выработанной и изложенной в каком-либо документе программы.

Однако из неоднократных бесед по этому вопросу с ЯШКИНЫМ Зиновием Андреевичем мне известно, что политические цели, преследовавшиеся организацией, всецело вытекали из старых эсеровских убеждений лиц, стоявших во главе ее, и сводились к развороту активной борьбы с Советской властью, организации переворота и учреждения буржуазно-демократической республики по типу Западно-Европейских государств, где бы правящей партией была партия социалистов-революционеров.

Для достижения этой цели выдвигались следующие основные задачи:

I. Восстановление работы партии социалистов-революционеров путем собирания старых эсеровских кадров, сплочения их и активизации антисоветской деятельности последних.

2. Насаждение в селах и колхозах эсеровских групп с вовлечением в эти группы всех недовольных Соввластью элементов. Особый упор в данном случае делался на вербовку зажиточных, в прошлом, элементов села.

3. Проведение широкой пропаганды среди крестьян, направленной к дискредитации политики коммунистической партии на селе, восстановление крестьян против Соввласти, обработка их в эсеровском духе и склонение на путь борьбы с Совластью.

4. Повсеместно, где только возможно, разваливать колхозы, ослаблять их экономическую мощь, делать колхозы нерентабельными, добиваясь таким путем восстановления крестьян против коллективизации.

Должен заявить, что в вопросе проведения широкой практической работы организация основное внимание уделяла именно подрывной деятельности в колхозах. Исходили при этом из таких установок: повлиять на психологию крестьянской массы можно легче всего путем экономического давления. Разваливая колхозы, ослабляя их экономику путем вредительских действий, снижая выработок колхозника, ущемляя его в самых насущных интересах, легко дискредитировать колхозную систему, а отсюда - и Советскую власть и доказать крестьянству необходимость борьбы с такой властью для того, чтобы избавиться от колхозов и возвратиться к индивидуальным хозяйствам.

ЯШКИН в беседах со мной всегда это подчеркивал, заявляя: «Если раньше мы с Соввластью боролись с оружием в руках, то в условиях нынешнего Советского режима главное средство борьбы - это разваливать колхозы».

Во время таких бесед он даже давал установки, как практически это делать. Его установки сводились к следующему: производить недосев зерна, плохо обрабатывать почву, запутывать учет трудовых дней, уничтожать конское поголовье и с/х машины, расхищать, разбазаривать и портить хлеб, поощрять тех колхозников, которые в колхозе не работают, и всячески притеснять работающих, особенно при распределении хлеба.

ВОПРОС: Вы показываете, что одной из задач, которые перед собой ставила организация, была - восстановление эсеровской работы. На основании каких данных Вы делаете такое заявление?

ОТВЕТ: Я точно воспроизвел установку, полученную мною от ЯШКИНА З.А. в одной из бесед, происходивших у него на квартире в г. Николаеве в 1930 или 1931 году.

ЯШКИН точно так же сформулировал передо мной эту задачу, заявив, что «организация должна восстановить работу партии социалистов-революционеров». Эту установку я хорошо запомнил и привел ее в своих показаниях.

ВОПРОС: Какую практическую работу провела к.-р. эсеровская организация?

ОТВЕТ: Мне лично известно со слов Михаила ПРЯДКО о том, что во многих колхозах и селах были организованы эсеровские группы, которые развернули активную антисоветскую работу.

Этими группами осуществлялась подрывная деятельность в колхозах, создавались таким путем и путем агитации нездоровые и антисоветские настроения среди крестьян, а также проводилась обработка крестьян в эсеровском и повстанческом духе.

ВОПРОС: Какая Вами лично как участником к.-р. эсеровской организации была проведена практическая работа?

ОТВЕТ: Мною был завербован в организацию ПРЯДКО Михаил Власович из с. Баштанка, которого я знал с 1919 г. по совместной эсеровской работе.

ВОПРОС: Расскажите следствию обстоятельства вербовки Вами ПРЯДКО Михаила.

ОТВЕТ: В 1930 г. летом я встретил на улице в г. Николаеве ПРЯДКО Михаила. Разговорившись с ним, я пригласил его к себе на квартиру, расположенную на территории Ремзавода им «61» в г. Николаеве. Продолжая там нашу беседу, ПРЯДКО информировал меня о положении на селе. Он говорил, что в результате проведенной коллективизации крестьяне оказались в тяжелом положении, что он, будучи не согласен с политикой коллективизации, проводит работу по срыву этого мероприятия. Это откровенное сообщение ПРЯДКО последовало после того, как я в процессе беседы разделял его высказывания и недовольство.

Видя в ПРЯДКО своего единомышленника и хорошо зная его по прошлой деятельности, я сообщил ему о наличии эсеровской организации, которая ведет работу против Соввласти. Тут же я предложил ПРЯДКО вступить в эту организацию и участвовать в нашей общей работе.

ПРЯДКО дал свое согласие. Дабы закрепить участие ПРЯДКО в организации, считая его авторитетной фигурой, я счел нужным, чтобы с ним поговорил и ЯШКИН. С этой целью я на другой день направился с ПРЯДКО на квартиру к ЯШКИНУ.

ЯШКИН нас принял и, выслушав, также предложил ПРЯДКО принять участие в работе эсеровской организации. При этом он информировал ПРЯДКО о наличии такой организации не только в Николаеве, но и в других местах. Узнав о вредительской деятельности ПРЯДКО, он выразил свое удовлетворение этим, предложил продолжать такую работу, заявив, что нам, эсерам, нужно принять все меры к тому, чтобы развалить колхозы.

ПРЯДКО подтвердил ЯШКИНУ свое желание вступить в организацию и работать с нами. На этом беседа закончилась и мы разошлись.

Протокол лично мною прочитан, все в нем записано с моих слов верно.

ЛОГНЕНКО Трофим Александрович.

ДОПРОСИЛ:

ОПЕРУПОЛНОМОЧЕННЫЙ СПО НКВД УССР - ИЗМАЙЛОВ.

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 34. Арк. 79–84. Копія. Машинопис.

№ 58
Протокол допиту Воронкова М. С. у справі контрреволюційної есерівської організації на Миколаївщині

11 вересня 1935 р.

Нетаємно
Акт № 24/2 – 465 від 11.02.13 р.
~~СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО~~

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

Обв. Воронкова Михаила Семеновича, I900 г.р., из крестьян села Привольное того же района, в I926 году судимого за поджог плавней и в I935 г. за спекуляцию, в момент ареста работавшего огородником в колхозе «Красный партизан» Курганского района Азово-Черноморского края.

От II сентября I935 года.

ВОПРОС: Следствием установлено, что Вы, обвиняемый ВОРОНКОВ, являлись участником контрреволюционной эсеровской организации. Признаете ли Вы себя виновным в этом?

ОТВЕТ: Да, я, ВОРОНКОВ Михаил Семенович, признаю себя виновным в том, что до последнего времени состоял в контрреволюционной эсеровской организации и проводил антисоветскую работу по заданиям этой организации.

ВОПРОС: Кем, когда и при каких обстоятельствах Вы были вовлечены в данную организацию?

ОТВЕТ: В контрреволюционную эсеровскую организацию я был вовлечен осенью I929 г. старым эсером КАЗАРЦЕВЫМ Иваном Ивановичем. Это было в с. Старое-Горожино Привольнянского района при следующих обстоятельствах.

В связи с проводившейся в селе коллективизацией КАЗАРЦЕВ приглашал как-то меня к себе на квартиру для того, чтобы обсудить этот вопрос.

Во время беседы он рассказал мне следующее:

«Я старый эсер, наша партия хотя и считается официально ликвидированной с I920 года, но она продолжает все эти годы бороться с Соввластью, так как эта власть не отражает интересы крестьян.

Сейчас создаются колхозы, и это сделает положение крестьян особенно тяжелым, т.к. выгода от колхозов будет только для государства, крестьяне же будут бедствовать, ибо без индивидуального хозяйствования не просуществуют. Крестьяне под руководством эсеров боролись за землю, а теперь получается другое.

Нужно принять все меры для того, чтобы опять повести крестьянство на такую борьбу и не допустить коллективизации. Для того чтобы наша работа была успешной, необходимо усилить ряды партии социалистов-революционеров, вовлекая всех крестьян, недовольных политикой Советской власти.

Расставив своих людей на руководящих должностях в сельсоветах, в колхозах, там, где они будут создаваться, в учреждениях, на почте, ж.-д. станциях, можно будет со временем захватить власть в свои руки. Это будет не скоро, для этого понадобятся годы, но осуществится».

В таком духе КАЗАРЦЕВ, обрисовав передо мною положение, предложил мне вступить в эсеровскую организацию и проводить работу под его руководством.

КАЗАРЦЕВ пользовался в селе большим авторитетом. О нем говорили как о старом революционере и активном участнике гражданской войны. Слова КАЗАРЦЕВА мне показались правильными, и я считал его передовым человеком, решил делать так, как он предлагал.

Тогда же дал согласие КАЗАРЦЕВУ принять участие в работе организации, о которой он мне рассказал.

С этого времени я и проводил антисоветскую работу, получая указания от КАЗАРЦЕВА.

ВОПРОС: Расскажите следствию, кого Вы лично знаете из участников к.-р. эсеровской организации?

ОТВЕТ: Мне лично известны следующие участники к.-р. эсеровской организации:

По селу Горожино:

I. ШЕВЧЕНКО Емельян, бывш. бухгалтер колхоза, в последнее время учитель, бывш. член ПСР, служил в гетманской варте.

2. ДИДАН Петр Иванович, бывш. секретарь сельсовета, сейчас управделами Привольнянского РИКа.

3. МОСКАЛЕНКО Андрей, колхозник, в данное время работает референтом Привольнянского РИКа.

4. НЕДБАЙЛО Петр, бывш. член правления колхоза, затем парторг колхоза, в последнее время из партии исключен за разложенную работу в колхозе.

По селу Привольное:

I. БУТЕНКО Пантелей Тарасович, раньше преподавал в Привольнянском с/х техникуме, сейчас зав. РайЗУ во Фрунзенском районе.

2. БУТЕНКО Тихон Тарасович, брат Пантелея, счетовод Привольнянской МТС.

3. БЕЛЯЕВ Алексей Яковлевич, работавший пред. Райсельбанка, в последнее время был студентом Киевского ветинститута.

4. КАЛИНИЧЕНКО Яков, учитель с. Привольное.

5. НАНЕНКО, имени не помню, сын помещика, был член ПСР, агроном.

Все перечисленные лица - участники эсеровской организации по с. Привольное, в I93I г. арестовывались и находились непродолжительное время под следствием по обвинению, насколько мне известно, в принадлежности в к.-р. эсеровской группировке.

ВОПРОС: Когда в последний раз Вы виделись с КАЗАРЦЕВЫМ?

ОТВЕТ: Моя последняя встреча с КАЗАРЦЕВЫМ была в октябре 1934 года, т.е. незадолго до моего переезда в Азово-Черноморский край.

ВОПРОС: О чем Вы говорили с КАЗАРЦЕВЫМ при этой последней встрече?

ОТВЕТ: КАЗАРЦЕВ информировал меня о том, что работа эсеровской организации проходит успешно, что во многих местах - в колхозах, в сельсоветах, РИКах и т.п. - расставлены свои люди, которые проводят определенную работу по заданию организации.

КАЗАРЦЕВ заявлял, что он начатой нами борьбы с Советской властью не оставил и доведет ее до конца. При этом КАЗАРЦЕВ упрекал меня в том, что я в последнее время оторвался от работы, и предложил мне активно заняться вредительством в совхозе «Червоная Баштанка», где я в то время работал.

На этом наша беседа закончилась. До дня ареста КАЗАРЦЕВА я больше не видел.

Протокол мною лично прочитан, записано с моих слов правильно.

ВОРОНКОВ Михайло Семенович

ДОПРОСИЛИ:

ОПЕРУПОЛНОМОЧЕННЫЙ СПО НКВД УССР - ИЗМАЙЛОВ

НАЧ. 3 ОТД. СПО ОДЕС. ОБЛУПРАВЛЕНИЯ НКВД - СПЕКТОР

Верно:

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 34. Арк. 73–78. Копія. Машинопис.

№ 59
Протокол допиту Логненка Т. О.

11 вересня 1935 р.

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

Обв. ЛОГНЕНКО Трофима Александровича
От II сентября 1935 года.

ВОПРОС: На допросе 8.09 Вы показали, что Туника Тимофей Иванович являлся участником к.-р. эсеровской организации. Расскажите более подробно о ТУНИКЕ как участнике организации.

ОТВЕТ: Должен оговориться, что данные мною показания в отношении ТУНИКИ не совсем точные.

Мне хорошо известно, что ТУНИКА является участником какой-то контрреволюционной организации и проводит работу, направленную против Советской власти.

Однако я не знаю о принадлежности его к к.-р. эсеровской организации, членом которой был я.

ВОПРОС: На основании чего Вы заявляете о принадлежности ТУНИКИ к контрреволюционной организации?

ОТВЕТ: За несколько дней до моего ареста, приблизительно 25 августа 1935 г., ко мне на квартиру, что находится в доме общежития рабочих завода А. Марти, на Сухом фонтане в г. Николаеве, явился ТУНИКА Тимофей Иванович, мой односельчанин по с. Посада-Калиновка Николаевского района. Разговорившись со мной, он предложил выпить, достав при этом из кармана 5 руб. с тем, чтобы послать кого-либо за водкой. Я отказался, так как в общежитии, комендантом которого я был, не разрешается пить водку.

Продолжая беседу, ТУНИКА стал жаловаться на тяжелое материальное положение, заявляя, что при Советской власти невозможно жить, что власть притесняет народ и что он, несмотря на то, что имеет в Красной Армии двух сыновей, Советской властью недоволен. При этом ТУНИКА подчеркивал, что и мое положение тоже тяжелое и что в других условиях я мог бы лучше жить.

Поддерживая в таком духе беседу, ТУНИКА сообщил мне о том, что существует подпольная организация, которая ведет борьбу с Советской властью для того, чтобы изменить положение народа, и что он принимает участие в этой организации.

Рассказав мне об этом, ТУНИКА обратился ко мне со следующим предложением: «Вы старый подпольный работник, хорошо знаете, как проводить такую работу, и поэтому должны нам помочь. Вам необходимо вступить в нашу организацию и поработать вместе с нами».

Я от предложения ТУНИКИ отказался, хотя он и долго настаивал на этом.

Пробыв у меня часа два, ТУНИКА поздно вечером оставил мою квартиру.

ВОПРОС: ТУНИКА до этого посещения бывал у Вас в квартире?

ОТВЕТ: Нет, никогда не был. В данном случае он был у меня впервые.

ВОПРОС: Кто дал ТУНИКЕ адрес Вашей квартиры в г. Николаеве?

ОТВЕТ: В первых числах августа с.г. я гостил у сына в своем селе Посада-Калиновка. Будучи там, я виделся с ТУНИКОЙ. Встретив его на улице, мы разговорились. Тогда же я и сообщил ТУНИКЕ свой адрес, т.к. он в разговоре спросил меня об этом.

ВОПРОС: Что Вам известно о прошлом ТУНИКИ?

ОТВЕТ: Туника - сын бывш. полицейского, в прошлые годы служил членом правления потребительского, а затем кредитного т-ва, в последнее время работает бухгалтером строительной конторы, расположенной вблизи села Баштанка.

ТУНИКА был в близких отношениях с жит. с. Посада-Калиновка БЕРЕЗОЙ Егором Павловичем, старым меньшевиком, умершим в 1933 году.

ВОПРОС: Когда Вас вызывали в Николаевский отдел НКВД для допроса в качестве свидетеля?

ОТВЕТ: Меня вызывали в НКВД для допроса 10 августа 1935 г.

Протокол мною прочитан, все с моих слов записано в нем правильно. ЛОГНЕНКО Трофим.

ДОПРОСИЛ:
ОПЕРУПОЛНОМОЧЕННЫЙ СПО НКВД УССР - ИЗМАЙЛОВ

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 34. Арк. 85–88. Копія. Машинопис.

№ 60
Спеціальне повідомлення Наркому Внутрішніх справ УСРР Балицькому про хід слідства у справі контрреволюційної есерівської організації на Миколаївщині

13 вересня 1935 р.

Нетаємно
Акт № 24/2 – 465 від 11.02.13 р.
~~СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО~~

НАРОДНОМУ КОМИССАРУ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР
тов. В. А. Балицкому

СПЕЦИАЛЬНОЕ СООБЩЕНИЕ
о ходе следствия по делу к.-р. эсеровской организации на Николаевщине Аг. дело «Единство».

В ходе дальнейшего следствия по делу «ЕДИНСТВО» с достаточной полнотой подтверждаются данные о наличии на территории бывшего Николаевского округа крупного к.-р. эсеровского подполья, нами ликвидируемого.

Обвиняемый ЛОГНЕНКО, примыкавший к эсеровскому движению с 1903 года, член ПСР с 1917 года, - признав на следствии свое участие в к.-р. эсеровской организации, дал показания, в которых следующим образом характеризует политические цели и задачи, стоявшие перед организацией:

«…Из неоднократных моих бесед по этому вопросу с ЯШКИНЫМ Зиновием Андреевичем мне известно, что политические цели, преследовавшиеся организацией, всецело вытекали из старых эсеровских убеждений лиц, стоявших во главе ее, и сводились к развороту активной борьбы с Советской властью, организации переворота и учреждении буржуазно-демократической республики по типу западноевропейских государств, где бы правящей партией была бы партия социалистов-революционеров…»

Для достижения этих целей, как показывает арестованный ЛОГНЕНКО, организация ставила перед собой такие задачи:

«…1. Восстановление работы партии социалистов-революционеров путем собирания старых эсеровских кадров, сплочение их и активизация антисоветской деятельности последних.

2. Насаждение в селах и колхозах эсеровских групп с вовлечением в эти группы всех недовольных Соввластью элементов. Особый упор в данном случае делался на вербовку зажиточных, в прошлом, элементов села.

3. Проведение широкой пропаганды среди крестьян, направленной к дискредитации политики партии на селе, восстановление против Советской власти крестьян, обработка их в эсеровском духе и склонение на путь борьбы с Соввластью.

4. Повсеместно, где только возможно, разваливать колхозы, ослаблять их экономическую мощь, делать колхозы нерентабельными, добиваясь таким путем восстановления крестьян против коллективизации…»

В вопросе проведения широкой практической работы основной упор организацией был взят на подрывную деятельность в колхозах.

Методы такой деятельности, как показывает ЛОГНЕНКО, были продиктованы ЯШКИНЫМ и сводились к следующему: недоброкачественно обрабатывать почву и производить сев, запутывать учет трудодней, уничтожать конское поголовье и сельхозмашины, расхищать, разбазаривать и портить хлеб и т.д.

Материалы следствия по Баштанской группе к.-р. эсеровской организации в достаточной степени показывают, как практически эти установки, на протяжении последних лет, проводились в жизнь.

ЛОГНЕНКО также показал на следствии, что в к.-р. эсеровскую организацию он завербовал ПРЯДКО Михаила и что для закрепления этой вербовки он ПРЯДКО представил ЯШКИНУ Зиновию, который также говорил с ним о работе в к.-р. эсеровской организации.

Этими показаниями полностью перекрываются показания ПРЯДКО Михаила в части его вербовки в организацию.

Вместе с тем роль ЯШКИНА как одного из руководителей Николаевского эсеровского центра становится совершенно очевидной, тем более если учесть предыдущие показания ЛОГНЕНКО о том, что в организацию он был завербован ЯШКИНЫМ.

В последующих своих показаниях ЛОГНЕНКО говорит о некоем ТУНИКЕ Тимофее, жителе села П.-Калиновка Николаевского района, бухгалтере стройкопа, как о члене какой-то контрреволюционной организации. Этот ТУНИК, за несколько дней до ареста ЛОГНЕНКО приходил к нему на квартиру и предлагал вступить в к.-р. организацию, на что ЛОГНЕНКО якобы не дал согласия.

Это обстоятельство заслуживает внимания, но требует доработки; ТУНИК приходил к ЛОГНЕНКО 25-го августа с.г.; ЛОГНЕНКО же за несколько дней до этого вызывался в Николаевский Горотдел НКВД для допроса в качестве свидетеля по делу «ЕДИНСТВО». С ним говорили о связях его с ЯШКИНЫМ и ПРЯДКО. Возможно, что ЛОГНЕНКО, заподозрив ТУНИКА в сотрудничестве с НКВД, не пожелал с ним говорить и сейчас перестраховывает себя такими показаниями.

ТУНИК устанавливается, и после агентурной проработки его - решим вопрос об аресте.

Следствием вырисовывается роль ЛОГНЕНКО как одного из руководителей Николаевского центра, непосредственно возглавлявшего работу Баштанской группы к.-р. организации через завербованного им ПРЯДКО Михаила.

Не меньшего внимания заслуживают полученные показания от арестованного нами в Курганском районе Азово-Черноморского края и доставленного в Одессу ВОРОНКОВА Михаила Семеновича, участника Привольнянской группы к.-р. эсеровской организации.

ВОРОНКОВ полностью подтвердил имевшиеся в нашем распоряжении агентурные данные, сознавшись в принадлежности к к.-р. эсеровской организации, в которую, как он показал, был вовлечен КАЗАРЦЕВЫМ Иваном Ивановичем.

Из показаний ВОРОНКОВА видно, что КАЗАРЦЕВ, при вербовке его в организацию, следующим образом обрисовал ему цели и задачи организации:

«…Я старый эсер, наша партия хотя и считается официально ликвидированной с 1920 года, но она продолжает все эти годы бороться с Соввластью, так как эта власть не отражает интересы крестьян.

Сейчас создаются колхозы, и это сделает положение крестьян особенно тяжелым, так как выгода от колхозов будет только для государства, крестьяне же будут бедствовать, ибо без индивидуального хозяйствования не просуществуют.

Крестьяне под руководством эсеров боролись за землю, а теперь получается другое. Нужно принять все меры для того, чтобы опять повести крестьянство на такую борьбу и не допустить до коллективизации.

Для того чтобы наша работа было успешной, необходимо усилить ряды партии социалистов-революционеров, вовлекая всех крестьян, недовольных политикой Соввласти.

Расставив своих людей на руководящих должностях в сельсоветах, колхозах, учреждениях, на почте, ж.д. станциях, - можно будет со временем захватить власть в свои руки. Это будет не скоро. Для этого понадобятся годы, но осуществится…»

ВОРОНКОВ в своих показаниях называет фамилии 10-ти известных ему участников Привольнянской группы к.-р. эсеровской организации. Среди них фигурируют арестованные нами ШЕВЧЕНКО Емельян и БЕЛЯЕВ Алексей.

В 1932 году ВОРОНКОВ выехал на работу в совхоз и, как показывает, прекратил связь с КАЗАРЦЕВЫМ и отошел от к.-р. деятельности.

В октябре 1934 года, незадолго до его переезда в Азово-Черноморский край, он виделся с КАЗАРЦЕВЫМ и имел с ним беседу. Об этой беседе ВОРОНКОВ показывает следующее:

«…КАЗАРЦЕВ информировал меня о том, что работа эсеровской организации проходит успешно, что во многих местах - колхозах, сельсоветах, РИКах и т.п. - расставлены свои люди, которые проводят определенную работу по заданиям организации.

КАЗАРЦЕВ заявил, что он начатой нами борьбы с Соввластью не оставил и доведет ее до конца. При этом КАЗАРЦЕВ упрекал меня в том, что я в последнее время оторвался от работы, и предложил мне активно заняться вредительством в совхозе «Червоная Баштанка», где я в то время работал…»

В дальнейшей следственной работе основной упор берем на арестованных ЯШКИНА З. А. и КАЗАРЦЕВА И. И.

О ходе следствия будем информировать.

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ НКВД УССР
по ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ /РОЗАНОВ/
НАЧАЛЬНИК СЕКРЕТНО-ПОЛИТИЧЕСКОГО ОТДЕЛА /ОСИНИН/
I3.09.I935 г.

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 34. Арк. 56–61. Копія. Машинопис.

№ 61
Довідка про хід слідства у справі контрреволюційної есерівської організації на Миколаївщині

14 вересня 1935 р.

Нетаємно
Акт № 24/2 – 465 від 11.02.13 р.
~~СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО~~

С П Р А В К А
О ХОДЕ СЛЕДСТВИЯ ПО ДЕЛУ К.-Р. ЭСЕРОВСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ
НА ТЕРРИТОРИИ б. Н И К О Л А Е В С К О Г О ОКРУГА

Материалами следствия по делу «ЕДИНСТВО» подтверждаются данные о наличии на территории б. Николаевского округа крупного к.-р. эсеровского подполья, ныне ликвидируемого Одесским Облуправлением НКВД.

Обвиняемый ЛОГНЕНКО (арестован), примыкавший к эсеровскому движению с I903 года, член ПСР с I9I7 года, - при допросе признал свое участие в к.-р. эсеровской организации и показал:

«…Из неоднократных моих бесед по этому вопросу с ЯШКИНЫМ Зиновием Андреевичем мне известно, что политические цели, преследовавшиеся организацией, всецело вытекали из старых эсеровских убеждений лиц, стоявших во главе ее, и сводились к развороту активной борьбы с Советской властью, организации переворота и учреждению буржуазно-демократической республики по типу западно-европейских государств, где бы правящей партией была бы партия социалистов-революционеров».

Для достижения этого, как показывает ЛОГНЕНКО, организация ставила перед собой задачи:

I. Восстановление работы партии социалистов-революционеров путем собирания старых эсеровских кадров.

2. Насаждение в селах и колхозах эсеровских групп с вовлечением в эти группы всех недовольных Соввластью, а особенно зажиточных, в прошлом, элементов села.

3. Проведение широкой пропаганды среди крестьян, направленной к дискредитации политики партии на селе и склонению крестьян на путь борьбы с советской властью.

4. Разваливать колхозы, ослаблять их экономическую мощь, делать нерентабельными, добиваясь восстановления крестьян против коллективизации.

ЯШКИНЫМ (по указаниям ЛОГНЕНКО) были продиктованы методы практического осуществления этих задач: недоброкачественность сева, запутывание учета трудодней, уничтожение конского поголовья и сельхозмашин, порча и расхищение хлеба и т.д.

Материалы следствия по группе к.-р. эсеровской организации в Баштанском районе в достаточной степени показывают, как практически, на протяжении последних лет, осуществлялись эти установки.

ЛОГНЕНКО также показал, что в эту организацию им был завербован ПРЯДКО Михаил из с. Баштанка. Этим подтверждены показания самого ПРЯДКО М. о его вербовке.

В процессе следствия выявилась руководящая роль ЯШКИНА по Николаевскому центру данной организации и ЛОГНЕНКО как одного из руководителей Баштанской группы организации.

Обвиняемый ВОРОНКОВ Михаил Семенович (арестован), участник Привольнянкой группы той же организации, полностью подтвердил имевшиеся агентурные материалы, также сознавшись в принадлежности к к.-р. эсеровской организации.

ВОРОНКОВ показал, что он был вовлечен в организацию в 1929 году старым эсером КАЗАРЦЕВЫМ Иваном Ивановичем (арестован), и, кроме того, назвал известных ему 10 участников Привольнянской группы к.-р. эсеровской организации, среди которых фигурируют арестованные по делу ШЕВЧЕНКО Емельян и БЕЛЯЕВ Алексей.

Из показаний ВОРОНКОВА видно, что при вербовке его КАЗАРЦЕВ обрисовал цели и задачи этой организации, аналогичные указанным в показаниях ЛОГНЕНКО, в частности:

«...Расставив своих людей на руководящих должностях в сельсоветах, колхозах, учреждениях, на почте, жел.-дор. станциях, - можно будет со временем захватив власть в свои руки...»

/По материалам Одесского Облуправления НКВД - от 14.09.1935 г. № 425479/.

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 34. Арк. 70–72. Копія. Машинопис.

№ 62
Доповідна записка начальнику СПВ ГУДБ НКВС СРСР Молчанову по агентурній розробці «ЕДИНСТВО» /есери/

Листопад 1935 р.

Нетаємно
Акт № 24/2 – 465 від 11.02.13 р.
~~СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО~~

НАЧАЛЬНИКУ СПО ГУГБ НКВД СССР
тов. МОЛЧАНОВУ
г. Москва

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА
по агентурной разработке «ЕДИНСТВО» /эсеры/

В дополнение к нашей информации о прохождении следствия по делу «ЕДИНСТВО» сообщаем, что следствие по данному делу закончено.

Предаются суду Спецколлегии Одесского Облсуда обвиняемые: ЯШКИН З.А., ЛОГНЕНКО Т.А., КАЗАРЦЕВ И.И. и другие в числе 23 человек, по обвинению их по ст. ст. 54-2, 54-II и 54-I3 УК УССР.

Из общего следственного дела выделено в самостоятельное дело на следующих лиц:

I) Дело по обвинению СМЫГУНОВСКОГО А.П., ГУЦА Д.Д., ГУЦА И.Д., ДЕНИСЬКО С.К., ЦЮПЫ Д.С. и РЫЖИКА Н.К. - по ст. ст. п. «Е» I70, 97, ч. I-я, I04 УК УССР.

Дело на указанных лиц направлено на рассмотрение Нарсуда Баштанского района, как на лиц, хотя и связанных с обвиняемыми по делу «ЕДИНСТВО», но не состоявших в эсеровской организации, занимавшихся расхищением колхозного имущества.

2) Дело по обвинению БЕЛЯЕВА А.Я. по ст. ст. 54-II, 54-I0 УК УССР - направляется, как самостоятельное, в спецколлегию Облсуда. Также выделены и направлены в суд дела на ЗЕЛИНСКОГО Ф.А., КОТОВА А.М. по ст. 54-I0 УК УССР.

3) Дела на ЩЕЛИНСКОГО Т., БУТЕНКО Т., НИКИЩЕНКО В., ШЛЯХОВА Д., СЕМИЛЕТА П., ГАПИШКО И. и ДОВЖЕНКО С. - прекращены и последние из-под стражи освобождены.

Из числа освобожденных СЕМИЛЕТ П. завербован для разработки быв. красных партизан и лиц, исключенных из партии, в связи с делом «ЕДИНСТВО».

Также из числа освобожденных лиц обрабатывается для вербовки по разработке связей репрессированных фигурантов дела НЕДБАЙЛО Юрий.

Скрывшийся от следствия участник организации ГУЦ Д.С. установлен и арестован в Кадиевском районе, в Донбассе. Дело о нем выделено и ведется следствие.

Форсируется розыск скрывшегося фигуранта дела ТУНИКИ.

Дело было назначено к слушанию в спецколлегии Одесского Облсуда на I9/II-с. г., но, по распоряжению прокуратуры СССР, дело слушанием отложено и Одесский облпрокурор вызван в Москву для доклада дела в Прокуратуре СССР.

Просим сообщить, чем вызвано распоряжение Прокуратуры Союза о приостановлении слушания дела в суде.

Одновременно сообщаем, что дальнейшей разработкой связей ЯШКИНА З.А. на Днепропетровщине установлена его связь в г. Каменском с заместителем главного механика ФУРТОМ С.Ф., членом КП/б/У, по рекомендации которого ЯШКИН и был принят на работу в Каменский азотно-туковый комбинат.

В процессе разработки ФУРТА были получены данные, что на квартире последнего хранится библиотека ЯШКИНА. Произведенным обыском на квартире у ФУРТА изъята троцкистская и меньшевистская литература, принадлежащая ЯШКИНУ.

О ФУРТЕ поставлен вопрос об исключении его из партии.

Прилагаем один экземпляр обвинительного заключения по делу «ЕДИНСТВО».

НАЧАЛЬНИК СЕКРЕТНО-ПОЛИТИЧЕСКОГО ОТДЕЛАУГБ НКВД УССР /КОЗЕЛЬСКИЙ/
НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛА СПО /ШЕРСТОВ/
«___» ноября I935 г.
№_____

ГДА СБУ. Ф. 16. Оп. 1. Спр. 34. Арк. 6264. Копія. Машинопис.

Розділ ІІІ
ФОТОДОКУМЕНТИ З АРХІВНИХ ФОНДІВ

ЗАКОН УКРАЇНИ
Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років

{Назва Закону в редакції Закону № 2325-VIII від 13.03.2018}
(Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 22, ст. 262)
{Вводиться в дію Постановою ВР
№ 963-XII від 17.04.91, ВВР, 1991, № 22, ст. 263}
{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2353-XII від 15.05.92, ВВР, 1992, № 32, ст. 456
№ 2803-XII від 19.11.92, ВВР, 1993, № 2, ст. 9
№ 107-VI від 28.12.2007, ВВР, 2008, № 5–6, № 7–8, ст. 78 –
зміни діють по 31 грудня 2008 року}
{Додатково див. Рішення Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008}
{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1760-VI від 15.12.2009, ВВР, 2010, № 8, ст. 62
№ 5477-VI від 06.11.2012, ВВР, 2013, № 50, ст. 693
№ 1812-VIII від 17.01.2017, ВВР, 2017, № 7–8, ст. 51
№ 2249-VIII від 19.12.2017, ВВР, 2018, № 6–7, ст. 43
№ 2325-VIII від 13.03.2018, ВВР, 2018, № 20, ст. 189
№ 2542-VIII від 18.09.2018, ВВР, 2018, № 42, ст. 332
№ 113-IX від 19.09.2019}
{У найменуванні і тексті Закону слова «Української РСР», «УРСР» та «Радою Міністрів УРСР» замінено, відповідно, словами «України» та «Кабінетом Міністрів України» згідно із Законом № 2353-XII від 15.05.92}

Верховна Рада України від імені Українського народу – громадян України всіх національностей,

висловлюючи глибоке співчуття жертвам репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років, членам їхніх сімей та родичам,

керуючись положеннями Загальної декларації прав людини 1948 року, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та беручи до уваги резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи № 1096 (1996) щодо ліквідації спадщини колишніх комуністичних тоталітарних режимів, № 1481 (2006) від 26 січня 2006 року щодо необхідності міжнародного засудження злочинів тоталітарних комуністичних режимів,

враховуючи, що у 1917–1991 роках комуністичним тоталітарним режимом та його репресивними органами здійснювалася політика державного терору, унаслідок чого мільйони людей зазнали репресій з політичних, соціальних, класових, національних, релігійних та інших мотивів, були позбавлені життя, волі, майна, депортовані, заслані, вислані на спецпоселення за межі України та СРСР, примусово переселені, виселені, залучені до примусової праці в умовах обмеження свободи, примусово репатрійовані та інтерновані, позбавлені громадянства, примусово поміщені до психіатричних закладів, позбавлені чи іншим чином обмежені у своїх громадянських правах і свободах, зазнали катувань, переслідувань щодо себе та членів своєї сім'ї, інших фізичних чи моральних страждань,

беручи до уваги засудження Законом України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» комуністичного тоталітарного режиму та визнання його злочинним,

засуджуючи репресії, що здійснювалися комуністичним тоталітарним режимом та його репресивними органами протягом 1917–1991 років на території України, та відмежовуючись від методу державного терору в управлінні державою, приймає цей Закон.

{Преамбула в редакції Закону № 2325-VIII від 13.03.2018}

Стаття 1. Метою цього Закону є відновлення історичної справедливості, встановлення порядку реабілітації репресованих осіб та осіб, які потерпіли від репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років, відновлення їхніх політичних, соціальних, економічних та інших прав, визначення порядку відшкодування шкоди, завданої таким особам унаслідок репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років, недопущення повторення злочинів тоталітарних режимів.

{Стаття 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2353-XII від 15.05.92; в редакції Закону № 2325-VIII від 13.03.2018}

Стаття 1^{-1}. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

вислання – примусове виселення особи з місця її проживання з встановленням заборони на проживання у визначеній місцевості або примусове висе-

лення чи переселення особи з місця її проживання в іншу місцевість або за межі СРСР;

депортація – примусове виселення народів, етнічних, етноконфесійних, соціальних або інших груп населення з місць їхнього постійного проживання з політичних, класових, соціальних, релігійних, національних мотивів;

заслання – примусове переміщення особи з місця її проживання з обов'язковим поселенням у певній місцевості, спецпоселенні, встановленням обмеження на право пересування та заборони виїзду з місця спецпоселення;

інтернування – примусове затримання, ув'язнення, переселення під нагляд репресивних органів іноземців, які під час Другої світової війни перебували на території СРСР;

інші репресивні органи – Верховний Суд, Верховний касаційний суд, військові трибунали, Головне розвідувальне управління (Розвідувальне управління Штабу Робітничо-селянської червоної армії, Четверте управління Штабу Робітничо-селянської червоної армії, Інформаційно-статистичне управління Робітничо-селянської червоної армії, Розвідувальне управління Робітничо-селянської червоної армії, П'яте управління Народного комісаріату оборони, Розвідувальне управління Генерального штабу Червоної армії, Головне розвідувальне управління Народного комісаріату оборони, Головне розвідувальне управління Генерального штабу Збройних сил), Головне управління виправно-трудових таборів, трудових поселень та місць ув'язнення, Головний Суд Автономної Молдавської Соціалістичної Радянської Республіки, губернські суди, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство охорони громадського порядку, Міністерство юстиції, Найвищий суд, народні суди, Народний комісаріат юстиції, обласні суди, окружні (округові) суди, прокуратура Верховного Суду, прокуратура (Генеральна прокуратура, Державна прокуратура), районні (міські) народні суди, Управління контррозвідки «СМЕРШ», а також інші репресивні органи або їхні територіальні, функціональні, структурні підрозділи, крім органів або структурних підрозділів, віднесених цим Законом до позасудових органів;

класовий мотив – застосування репресій на підставі отримання особою або членами її сім'ї «нетрудових» доходів чи прибутків (відсотків з капіталу, прибутків з підприємств, надходжень від нерухомого майна тощо) або використання особою чи членами її сім'ї найманої праці з метою одержання прибутку, або належності особи до «куркулів»;

національний мотив – застосування репресій на підставі належності особи або осіб до певної нації, національності, етнічної групи або народності;

позасудові органи – колегія Всеросійської надзвичайної комісії по боротьбі з контрреволюцією і саботажем при Раді народних комісарів, колегія Всеросійської надзвичайної комісії по боротьбі з контрреволюцією, спекуляцією та

службовими злочинами при Раді народних комісарів, колегія Всеукраїнської надзвичайної комісії для боротьби з контрреволюцією, спекуляцією, саботажем та службовими злочинами, колегії губернських надзвичайних комісій, колегії повітових надзвичайних комісій, районні та повітові політбюро, революційні трибунали, Верховний касаційний трибунал, Верховний революційний трибунал при Всеукраїнському центральному виконавчому комітеті, Державний комітет оборони, Єдиний верховний трибунал, Державне політичне управління, Комітет державної безпеки, Міністерство державної безпеки, Народний комісаріат внутрішніх справ, Народний комісаріат державної безпеки, особливі наради при Об'єднаному державному політичному управлінні, особливі наради при Державному політичному управлінні, особливі наради при Народному комісаріаті внутрішніх справ, особливі наради при Міністерстві державної безпеки, особливі наради при Міністерстві внутрішніх справ, міжвідомчі позасудові органи у складі Народного комісара внутрішніх справ (начальника Управління Народного комісаріату внутрішніх справ області) та прокурора СРСР або союзної республіки («двійки»), республіканські або обласні «особливі трійки», Об'єднане державне політичне управління при Раді народних комісарів, Революційний військовий трибунал, а також будь-які інші позасудові органи, що діяли у 1917–1991 роках та призначали санкції за кримінальним законодавством або аналогічні їм;

позбавлення житла – виселення особи без заслання або вислання з житла, ущільнення, примусове переселення особи у гірше житло;

політичний мотив – застосування репресій проти особи, яка сповідувала певну ідеологію, дотримувалася чи здійснювала вираження поглядів, цінностей, позицій, вчиняла дії, що суперечили ідеології комуністичного тоталітарного режиму, на підставі того, що така особа становила реальну або потенційну небезпеку для радянської влади, радянської держави чи радянського ладу;

примусова репатріація – примусове повернення на територію СРСР колишніх громадян СРСР;

релігійний мотив – застосування репресій на підставі належності особи до релігійної течії чи наявності у неї релігійного (неатеїстичного) світогляду;

репресії комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років (далі – репресії) – засоби примусу, що здійснювалися репресивними органами комуністичного тоталітарного режиму у 1917–1991 роках, зокрема позасудовими органами, проти окремих осіб, груп населення, народів з класових, національних, політичних, релігійних, соціальних мотивів у формах, визначених цим Законом;

репресована особа – особа, яка зазнала репресій з мотивів та у формах, визначених цим Законом;

розкуркулення – примусове вилучення майна у селян, господарство яких визнано заможним;

соціальний мотив – застосування репресій на підставі належності особи або членів її сім'ї до дворянства, офіцерства, купецтва, торгівців, підприємців, духовенства, чиновництва, заможного селянства, іншої соціальної групи або на підставі визнання особи чи членів її сім'ї соціально небезпечними чи соціально шкідливими з політичних чи ідеологічних мотивів;

територія України – територія України станом на 24 серпня 1991 року, а також території, які у період 1917–1951 років входили до складу УРСР (УСРР), на момент перебування цих територій у складі УРСР (УСРР);

трудова армія – формування, об'єднання, армія, що створювалися у 1920–1921 роках на базі управлінь (штабів), з'єднань, частин, запасних частин Робітничо-селянської червоної армії для допомоги народному господарству, а також трудові підрозділи, трудові організації, робітничі колони, що існували у 1941–1946 роках та комплектувалися за рахунок примусової трудової мобілізації населення;

члени сім'ї – чоловік або дружина репресованої особи, діти репресованої особи, у тому числі повнолітні або усиновлені, батьки, вітчим, мачуха репресованої особи, усиновлювач, опікун, піклувальник, а також інші родичі або особи, які на момент здійснення репресій проживали з репресованою особою однією сім'єю і були пов'язані спільним побутом.

{Закон доповнено статтею 1[-1] згідно із Законом № 2325-VIII від 13.03.2018}

Стаття 1[-2]. Реабілітованими визнаються особи:

1) які до 24 серпня 1991 року були обвинувачені або яким було призначено покарання за рішенням позасудового органу незалежно від діяння або мотивів обвинувачення чи призначення покарання;

2) стосовно яких до 24 серпня 1991 року були здійснені репресії у формах, визначених статтею 2 цього Закону, за рішенням іншого репресивного органу, якщо встановлено факт здійснення репресій проти таких осіб з класових, національних, політичних, релігійних, соціальних мотивів;

3) стосовно яких до 24 серпня 1991 року були здійснені репресії за рішенням іншого репресивного органу, якщо встановлено недоведеність вини таких осіб у скоєнні злочину або адміністративного правопорушення;

4) які до 24 серпня 1991 року були арештовані, перебували під вартою і яким було пред'явлено обвинувачення за статтями законодавчих актів, передбачених пунктами 1–5, за законодавчими актами, передбаченими пунктами 6–14, за діяння, передбачені пунктами 15–22 статті 3 цього Закону, якщо справи проти таких осіб були припинені під час слідства, попереднього (досудового) слідства або закриті за відсутності події злочину, відсутності складу злочину, недоведеності участі особи у вчиненні злочину;

5) стосовно яких до 24 серпня 1991 року за рішенням іншого репресивного органу були здійснені репресії у формах, визначених статтею 2 цього Закону,

за недонесення (неповідомлення) про вчинення або підготовку до вчинення іншою особою діяння, за яке законодавством, що діяло до 24 серпня 1991 року, було передбачено кримінальну або адміністративну відповідальність, за умови, що особа, якій призначено покарання за вчинення або підготовку до вчинення такого діяння, була реабілітована в установленому порядку.

{Закон доповнено статтею 1-2 згідно із Законом № 2325-VIII від 13.03.2018}

Стаття 1-3. Потерпілими від репресій визнаються:

1) чоловік або дружина репресованої особи, який/яка на момент здійснення репресії перебували у шлюбі з репресованою особою;

2) діти репресованої особи, у тому числі усиновлені, які у віці до 18 років залишилися без батька, матері (усиновлювача) внаслідок здійснення репресій проти батька, матері (усиновлювача) або які народилися не пізніше ніж через 10 місяців з дня арешту батька, матері, або які народилися у місці позбавлення волі, на засланні, висланні під час перебування репресованої особи у місці позбавлення волі, на засланні, висланні, залишення репресованої особи для роботи у таборах Народного комісаріату внутрішніх справ у становищі вільнонайманого без права виїзду з прикріпленням до районів табору-будівництва, закріплення репресованої особи за будівництвом згідно з директивою Народного комісара внутрішніх справ та Прокурора СРСР від 29 квітня 1942 року № 185, або які народилися у матері, яку було примусово безпідставно поміщено до психіатричного закладу за рішенням позасудового або іншого репресивного органу, під час перебування матері у такому психіатричному закладі, або які у віці до 18 років перебували, незалежно від тривалості, у спецприймальниках чи розподільниках, спеціальних будинках малюка чи дитячих будинках репресивних органів, або які внаслідок здійснення репресії проти батька, матері були примусово позбавлені імен, включаючи родові імена;

3) інші особи, які на момент здійснення репресії спільно проживали, були пов'язані спільним побутом з репресованою особою або перебували на утриманні репресованої особи.

{Закон доповнено статтею 1-3 згідно із Законом № 2325-VIII від 13.03.2018}

Стаття 1-4. Цей Закон у частині визнання реабілітованими, потерпілими від репресій поширюється на осіб, які належать до однієї з таких категорій осіб:

1) особи, зазначені у статтях 1-2, 1-3 цього Закону, якщо репресії стосовно таких осіб були здійснені на території України;

2) особи, зазначені у статтях 1-2, 1-3 цього Закону, які проживали на території України, незалежно від тривалості проживання, і виїхали або з незалежних від їхньої волі обставин були переміщені за межі території України, де стосовно них були здійснені репресії;

3) особи, зазначені у статтях 1-2, 1-3 цього Закону, інформація щодо здійснення репресій стосовно яких міститься в архівних кримінальних справах,

інших носіях архівної інформації репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років, архівних документах, що зберігаються в архівних установах України;

4) особи, зазначені у статтях 1^{-2}, 1^{-3} цього Закону, які є громадянами України.

Норми статей 5 і 6 цього Закону поширюються на громадян України, крім випадків, передбачених частиною дев'ятою статті 6 цього Закону.

{Закон доповнено статтею 1^{-4} згідно із Законом № 2325-VIII від 13.03.2018}

Стаття 2. Формами репресій визнаються:

1) позбавлення життя;

2) позбавлення волі (ув'язнення) або обмеження волі;

3) примусове безпідставне поміщення здорової людини до психіатричного закладу за рішенням позасудового або іншого репресивного органу;

4) примусове позбавлення громадянства СРСР, УРСР (УСРР) і вислання за межі СРСР;

5) заслання;

6) вислання;

7) депортація;

8) обмеження у праві проживання в окремих містах, місцевостях або адміністративно-територіальних одиницях;

9) подовження під час Другої світової війни 1939–1945 років для особи, яка відбула покарання, строку позбавлення волі «до закінчення війни» або залишення особи у таборах Народного комісаріату внутрішніх справ для роботи у статусі вільнонайманих працівників;

10) примусове направлення особи до трудової армії;

11) утримання у перевірочно-фільтраційних таборах або пунктах особи, яка повернулася в СРСР шляхом добровільної або примусової репатріації;

12) примусове направлення особи після перевірочно-фільтраційного табору або пункту на відбудову народного господарства;

13) позбавлення майна шляхом:

націоналізації;

експропріації;

конфіскації за рішенням або вироком репресивного органу;

розкуркулення;

вилучення репресивним або іншим органом під час здійснення обшуку;

14) позбавлення житла;

15) застосування або поширення дії закону чи іншого нормативного акта про кримінальну відповідальність, який встановлює злочинність діяння, посилює кримінальну відповідальність чи іншим чином погіршує становище особи, на особу, яка вчинила відповідне діяння до набрання чинності таким законом або актом;

16) застосування або поширення дії закону або іншого нормативного акта про адміністративну відповідальність, який визначає діяння як адміністративне правопорушення, посилює адміністративну відповідальність чи іншим чином погіршує становище особи, на особу, яка вчинила відповідне діяння до набрання чинності таким законом або актом;

17) призначення за вчинений злочин чи адміністративне правопорушення більш суворого покарання, ніж передбачено за такий злочин чи адміністративне правопорушення законом або іншим нормативним актом про кримінальну чи адміністративну відповідальність, яке є явно неспівмірним із ступенем тяжкості вчиненого злочину або характером адміністративного правопорушення;

18) захоплення заручників;

19) інтернування;

20) гласний або негласний нагляд з боку репресивних органів;

21) призначення покарання за втечу з місця відбування покарання, якщо особа перебувала у місці відбування покарання внаслідок репресій;

22) позбавлення або обмеження виборчих, трудових, інших громадянських прав;

23) інші обмеження прав і свобод осіб, які були визнані соціально небезпечними для радянської влади, радянської держави чи радянського ладу, що здійснювалися репресивними органами, зокрема позасудовими органами, з мотивів, визначених цим Законом.

{Стаття 2 в редакції Закону № 2325-VIII від 13.03.2018}

Стаття 3. Ознакою здійснення репресій є факт обвинувачення або призначення покарання особі до 24 серпня 1991 року за:

1) статтями 57–64, 67, 68 (у частині приховування або пособництва діянням, передбаченим статтями 57–64, 67), 69–70, 71–73 Кримінального кодексу УСРР 1922 року та аналогічними статтями кримінальних кодексів інших союзних республік, що входили до складу СРСР;

2) статтями 54^{-1}–54^{-6}, 54^{-7}–54^{-14}, частиною другою статті 58, частиною другою статті 58^{-1}, статтею 67 (у частині агітації до вчинення діянь, передбачених статтями 57–59, 63–66), статтями 75^{-1}, 80, частиною першою статті 80^{-1}, статтями 81, 85^{-1}, 110–114 Кримінального кодексу УСРР 1927 року та аналогічними статтями кримінальних кодексів інших союзних республік, що входили до складу СРСР;

3) статтями 56, 57, 58, 61, 62, 62^{-1}, а також статтею 64 (у частині участі в антирадянській організації або організаційної діяльності щодо діянь, кваліфікованих за вищезазначеними статтями), статтею 187^{-1}, частиною першою статті 187^{-2} Кримінального кодексу УРСР 1960 року (у редакції до 28 жовтня 1989 року) та аналогічними статтями кримінальних кодексів чи кримінальних законів інших союзних республік, що входили до складу СРСР;

4) статтею 7 Закону СРСР «Про кримінальну відповідальність за державні злочини» від 25 грудня 1958 року;

5) статтями 2–5, 8, 10, 12–14 Положення про злочини державні (контрреволюційні та особливо небезпечні для Союзу РСР, злочини проти порядку управління), затвердженого Центральним виконавчим комітетом СРСР 25 лютого 1927 року;

6) Постановою Центрального виконавчого комітету і Ради народних комісарів СРСР «Про заходи з укріплення соціалістичної перебудови сільського господарства у районах суцільної колективізації і по боротьбі з куркульством» від 1 лютого 1930 року;

7) Постановою Центрального виконавчого комітету і Ради народних комісарів СРСР «Про охорону майна державних підприємств, колгоспів і кооперації та зміцнення громадської (соціалістичної) власності» від 7 серпня 1932 року;

8) Указом Президії Верховної Ради СРСР «Про виселення з Української РСР осіб, які злісно ухиляються від трудової діяльності у сільському господарстві і ведуть антигромадський, паразитичний спосіб життя» від 21 лютого 1948 року;

9) Указом Президії Верховної Ради СРСР «Про виселення у віддалені райони осіб, які злісно ухиляються від трудової діяльності у сільському господарстві та ведуть антигромадський, паразитичний спосіб життя» від 2 червня 1948 року;

10) Указом Президії Верховної Ради СРСР «Про відповідальність робітників і службовців підприємств військової промисловості за самовільний відхід з підприємств» від 26 грудня 1941 року;

11) Постановою Політбюро Центрального комітету Всесоюзної комуністичної партії (більшовиків) «Про заходи щодо ліквідації куркульських господарств у районах суцільної колективізації» від 30 січня 1930 року;

12) Постановою Ради Міністрів СРСР «Про виселення з Української РСР осіб, які злісно ухиляються від трудової діяльності у сільському господарстві і ведуть антигромадський, паразитичний спосіб життя» від 21 лютого 1948 року;

13) Постановою Ради Міністрів СРСР «Про порядок застосування Указу Президії Верховної Ради СРСР від 21 лютого 1948 року «Про виселення з Української РСР осіб, які злісно ухиляються від трудової діяльності у сільському господарстві і ведуть антигромадський, паразитичний спосіб життя» від 3 червня 1948 року;

14) директивою Народного комісара внутрішніх справ та Прокурора СРСР від 29 квітня 1942 року № 185;

15) порушення законодавчих актів про відокремлення церкви від держави та школи від церкви;

16) посягання на особу та права громадян під виглядом здійснення релігійних обрядів;

17) ухилення від служби у Робітничо-селянській червоній армії (радянській армії) з політичних або релігійних мотивів;

18) несплату податків, якщо їх розмір було визначено особі як для «куркульського» або «середняцького» господарства;

19) антирадянську агітацію та пропаганду;

20) поширення «завідомо неправдивих вигадок, що ганьблять радянський державний або суспільний лад»;

21) диверсії, шкідництво, саботаж, терористичні акти, організацію руйнувань або пошкоджень вибухом, підпалом чи в інший спосіб залізничних шляхів, інших шляхів та засобів сполучення, засобів зв'язку, громадських складів, адміністративних або промислових будівель, водогонів, шпигунство, збройні вторгнення на територію України або СРСР, організацію збройних формувань, участь у збройних формуваннях, якщо зазначені дії вчинялися з метою здобуття (відновлення) або захисту незалежності України особами, зазначеними у статті 1 Закону України «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті», і в архівних кримінальних справах, інших носіях архівної інформації репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років, архівних документах, інших документах та матеріалах міститься інформація про участь таких осіб у боротьбі за незалежність України у XX столітті;

22) недонесення (неповідомлення) про вчинення або підготовку до вчинення іншою особою діяння, за яке законодавством, що діяло до 24 серпня 1991 року, було передбачено кримінальну або адміністративну відповідальність, за умови що особа, якій призначено покарання за вчинення або підготовку до вчинення такого діяння, була реабілітована в установленому порядку.

Ознакою здійснення репресій також є факт обвинувачення або призначення покарання особі до 24 серпня 1991 року у формі, визначеній статтею 2 цього Закону, за іншими законодавчими актами СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних республік у складі СРСР, якщо в архівній кримінальній справі такої особи, інших носіях архівної інформації репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років, архівних документах, інших документах та матеріалах міститься інформація про те, що таке обвинувачення або покарання було застосовано до особи з класових, національних, політичних, релігійних або соціальних мотивів.

{Стаття 3 в редакції Закону № 2325-VIII від 13.03.2018}

Стаття 4. Поновити реабілітованих в усіх громадянських правах, у тому числі в праві проживання в населених пунктах і місцевостях, в яких вони постійно проживали до репресій, поширивши це право на членів їх сімей.

Визнати недійсними пов'язані з застосуванням репресій рішення про позбавлення державних нагород, учених ступенів, військових, спеціальних і почесних звань, пенсій та інших прав.

За бажанням реабілітованого або його родичів у разі смерті реабілітованого повідомлення про реабілітацію має бути безкоштовно опубліковано в пресі чи іншим способом доведено до відома громадськості за місцем роботи або проживання реабілітованого.

Стаття 5. Встановити для осіб, які відбували покарання у вигляді позбавлення волі або примусового поміщення у лікувальні заклади і згодом реабілітовані відповідно до цього Закону, грошову компенсацію у розмірі однієї мінімальної заробітної плати за кожний місяць позбавлення волі, але не більш як 75 мінімальних заробітних плат. Одноразово як грошова компенсація реабілітованій особі виплачується до 15 мінімальних заробітних плат, а решта належних грошей – протягом наступних п'яти років. У разі можливості, на вимогу реабілітованого, вся нарахована грошова компенсація може бути виплачена одноразово. Виплата компенсації спадкоємцям не проводиться, крім випадків, коли компенсація була нарахована, але не отримана реабілітованим.

{Частина перша статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2353-XII від 15.05.92; в редакції Закону № 2803-XII від 19.11.92; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2325-VIII від 13.03.2018}

Вилучені будівлі та інше майно по можливості (якщо будинок незайнятий, а майно збереглося) повертаються реабілітованому або його спадкоємцям натурою. При відсутності такої можливості заявнику відшкодовується вартість будівель та майна.

Не підлягають поверненню (компенсації) будівлі та інше майно, що було націоналізовано (муніципалізовано) на підставі відповідних нормативних актів.

Заяви про компенсацію та повернення майна подаються не пізніше трьох років з моменту набрання чинності цим Законом або з дня одержання особою довідки про реабілітацію згідно з цим Законом.

Порядок виплати компенсації, повернення майна або відшкодування його вартості реабілітованим регулюється Положенням, затверджуваним Кабінетом Міністрів України.

Стаття 6. Реабілітованим громадянам відповідно до цього Закону час тримання під вартою, відбування покарання в місцях позбавлення волі, заслання або перебування на примусовому лікуванні зараховується у потрійному розмірі в стаж роботи для призначення трудових пенсій.

{Частина перша статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2325-VIII від 13.03.2018}

Реабілітованим громадянам, які потребують поліпшення житлових умов, надається право на першочергове одержання житла.

В разі смерті реабілітованої особи це право зберігається за одним з подружжя, якщо вони не створили нову сім'ю, а також за батьками і дітьми, які проживали спільно до арешту і у зв'язку з застосуванням репресій втратили право на займане жиле приміщення та потребують поліпшення житлових умов.

Реабілітовані особи, які проживають у сільській місцевості, мають право на одержання безпроцентної позики та першочергове забезпечення будівельними матеріалами для будівництва житла.

Якщо реабілітована відповідно до цього Закону особа стала особою з інвалідністю внаслідок репресій або є пенсіонером, їй надається також право на:

{Абзац перший частини п'ятої статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2249-VIII від 19.12.2017, № 2325-VIII від 13.03.2018}

– одержання пільгових путівок для санаторно-курортного лікування та відпочинку;

– за наявності медичних показань для забезпечення автомобілем і відсутності протипоказань до керування ним – забезпечення автомобілем безоплатно, за наявності медичних показань для забезпечення автомобілем і протипоказань до керування ним – забезпечення автомобілем з правом передачі керування автомобілем члену сім'ї на пільгових умовах, що визначаються Кабінетом Міністрів України;

{Абзац третій частини п'ятої статті 6 в редакції Закону № 1760-VI від 15.12.2009}

– безплатний проїзд всіма видами міського пасажирського транспорту (крім таксі) та на автомобільному транспорті загального користування (за винятком таксі) в сільській місцевості в межах адміністративного району за наявності посвідчення встановленого зразка, а в разі запровадження автоматизованої системи обліку оплати проїзду – також електронного квитка, який видається на безоплатній основі;

{Абзац четвертий частини п'ятої статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1812-VIII від 17.01.2017}

– зниження оплати жилої площі та комунальних послуг на 50 процентів в межах норм, передбачених чинним законодавством;

– позачергове надання медичної допомоги і 50-процентне зниження вартості ліків за рецептом;

– переважне право на вступ до садівницьких товариств, першочергове право на вступ до житлово-будівельних кооперативів;

– першочергове встановлення телефону.

Особам, реабілітованим відповідно до цього Закону, із числа тих, яких було піддано репресіям у формі (формах) позбавлення волі (ув'язнення) або обмеження волі чи примусового безпідставного поміщення здорової людини до психіатричного закладу за рішенням позасудового або іншого репресивного органу, за їх вибором надаються пільги та інші соціальні гарантії, передбачені цією статтею або статтею 12 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», а особам із числа таких осіб, яким встановлено інвалідність, – статтею 13 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» або пунктом «г» статті 77 Закону України «Про пен-

сійне забезпечення», або статтею 47 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб».

{Статтю 6 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2542-VIII від 18.09.2018}

Особи, реабілітовані відповідно до цього Закону, мають право на безоплатну правову допомогу відповідно до закону, що регулює надання безоплатної правової допомоги, щодо питань, пов'язаних з реабілітацією.

{Частина статті 6 в редакції Закону № 5477-VI від 06.11.2012 – набирає чинності поетапно після початку діяльності центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги – див. розділ II Закону № 5477-VI від 06.11.2012}

Реабілітованим, які мають право на передбачені цим Законом пільги, видається посвідчення єдиного зразка, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Видача цього посвідчення проводиться за місцем проживання виконавчими органами відповідних сільських, селищних, міських рад, у тому числі обраними об'єднаними територіальними громадами.

{Частина статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2325-VIII від 13.03.2018}

Чинність статей 4, 5 та 6 цього Закону поширюється на жертви політичних репресій, що були реабілітовані до прийняття цього Закону.

{Частину статті 6 виключено на підставі Закону № 2325-VIII від 13.03.2018}

Стаття 7. Прийняття рішень з питань визнання осіб реабілітованими або потерпілими від репресій здійснюється Національною комісією з реабілітації (далі – Національна комісія) за поданням регіональних комісій з реабілітації (далі – регіональні комісії).

Розгляд та прийняття рішень з питань визнання осіб реабілітованими або потерпілими від репресій здійснюються за заявою репресованої особи, її спадкоємців, будь-якого члена її сім'ї, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу, громадського об'єднання, що провадить діяльність у сфері дослідження історії України XX століття та/або надання допомоги громадянам з питань, пов'язаних із реабілітацією жертв репресій тоталітарних режимів (далі – заява).

Заява подається за вибором заявника до регіональної комісії за місцем проживання заявника – фізичної особи, місцезнаходженням заявника – юридичної особи або місцем зберігання архівних кримінальних справ, носіїв архівної інформації репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років, інших архівних документів, у яких міститься інформація про здійснення репресій.

Відмова у прийнятті та розгляді такої заяви забороняється.

{Стаття 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2353-XII від 15.05.92; в редакції № 2325-VIII від 13.03.2018}

Стаття 7[-1]. Національна комісія є спеціальним постійно діючим органом, який утворюється при центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу, у порядку, визначеному цим Законом.

Завданнями Національної комісії є:

1) розгляд обґрунтованих пропозицій регіональних комісій щодо визнання (відмови у визнанні) осіб реабілітованими або потерпілими від репресій;

2) прийняття рішень про визнання (відмову у визнанні) осіб реабілітованими або потерпілими від репресій;

3) аналіз практики застосування державними органами, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами законодавства з питань реабілітації жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років.

Національна комісія має право:

1) утворювати постійні та тимчасові робочі органи (правління, секретаріат, комітети, підкомісії, робочі та експертні групи тощо), у тому числі із залученням (за згодою) до їх складу науковців, істориків або інших осіб, які володіють спеціальними знаннями у галузі науки, мистецтва, техніки, ремесла тощо, з правом дорадчого голосу;

2) обирати заступника голови, секретаря Національної комісії, припиняти їхні повноваження;

3) залучати до роботи Національної комісії представників центральних і місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, наукових та інших установ, а також окремих фахівців за їхньою згодою;

4) одержувати безоплатно від центральних і місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, архівних установ, регіональних комісій інформацію, документи та матеріали, необхідні для виконання покладених на Національну комісію завдань, у строк не більше 15 календарних днів, а якщо це стосується надання великого обсягу інформації, документів та матеріалів – не більше 30 календарних днів з дня надходження відповідного звернення Національної комісії до органу, посадової особи, архівної установи або регіональної комісії;

5) розглядати пропозиції та звернення громадян з питань, що належать до компетенції Національної комісії, у порядку, визначеному Законом України «Про звернення громадян»;

6) розглядати інші питання в межах повноважень, визначених цим Законом та положенням про Національну комісію.

Національна комісія діє у складі голови, заступника голови, секретаря та членів комісії. Голова Національної комісії обирається членами комісії на її

засіданні. Головою Національної комісії не може бути обрано особу, яка займає посаду державної служби або є посадовою особою місцевого самоврядування.

До складу Національної комісії включаються по одному представнику, делегованому такими органами, установами та посадовими особами:

1) Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини;

2) Міністерством внутрішніх справ України;

3) Службою безпеки України;

4) центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу;

5) Офісом Генерального прокурора;

{Пункт 5 частини п'ятої статті 7-1 в редакції Закону № 113-IX від 19.09.2019}

6) науковими установами, що здійснюють дослідження у сфері історії України XX століття, громадськими об'єднаннями, що провадять діяльність у сфері дослідження історії України XX століття та/або надання допомоги громадянам з питань, пов'язаних з реабілітацією жертв репресій тоталітарних режимів. Загальна кількість представників зазначених установ та об'єднань не може перевищувати чотирьох осіб.

Персональний склад Національної комісії призначається наказом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу.

Національна комісія є повноважною, за умови призначення її персонального складу у кількості не менше шести членів.

Основною формою роботи Національної комісії є засідання, що проводяться за необхідності, але не менше одного разу на квартал. Засідання Національної комісії скликаються за ініціативою голови Національної комісії, його заступника або не менше чотирьох членів Національної комісії. Засідання Національної комісії є правомочним, якщо на ньому присутні не менше п'яти її членів.

Рішення Національної комісії приймаються відкритим голосуванням простою більшістю голосів членів Національної комісії, присутніх на її засіданні. У разі рівного розподілу голосів голос головуючого на засіданні є вирішальним. Рішення Національної комісії підписуються головою Національної комісії (за його відсутності – заступником голови Національної комісії) та секретарем Національної комісії і засвідчуються круглою печаткою центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу.

Засідання Національної комісії проводяться відкрито. Голова Національної комісії має право прийняти рішення про проведення засідання (або розгляд окремого питання) у закритому режимі, якщо буде здійснюватися розгляд конфіденційної інформації і особи, яких вона стосується, заборонили її розголошення.

Особи, присутні на засіданнях Національної комісії, що проводяться відкрито, мають право здійснювати фіксацію таких засідань, у тому числі за допомогою технічних засобів.

Організаційно-технічне та фінансове забезпечення діяльності Національної комісії здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу.

Положення про Національну комісію затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах культури та мистецтв, відновлення та збереження національної пам'яті.

{Закон доповнено статтею 7-1 згідно із Законом № 2325-VIII від 13.03.2018}

Стаття 7-2. Регіональні комісії є постійно діючими колегіальними органами, що утворюються в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі Радою міністрів Автономної Республіки Крим, головами обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

Завданнями регіональних комісій є:

1) прийняття заяв про визнання осіб реабілітованими або потерпілими від репресій у порядку, визначеному цим Законом;

2) попередній розгляд на своїх засіданнях обставин, пов'язаних із здійсненням репресій проти конкретної особи, опрацювання та дослідження матеріалів архівної кримінальної справи, інших доказів, заслуховування пояснень заявника або інших осіб щодо обставин здійснення репресій проти конкретної особи;

3) подання Національній комісії обґрунтованих пропозицій щодо можливості визнання (відмови у визнанні) особи реабілітованою або потерпілою від репресій разом із документами, зазначеними у пунктах 1 і 2 цієї частини;

4) надання допомоги репресованим особам, іншим особам в одержанні необхідних документів, пов'язаних із реабілітацією;

5) розгляд пропозицій та звернень громадян з питань, що належать до компетенції регіональних комісій, у порядку, визначеному Законом України «Про звернення громадян».

Регіональні комісії мають право:

1) утворювати постійні та тимчасові робочі органи (правління, секретаріат, комітети, підкомісії, робочі та експертні групи тощо), у тому числі із залученням (за згодою) до їх складу науковців, істориків або інших осіб, які володіють спеціальними знаннями у галузі науки, мистецтва, техніки, ремесла тощо, з правом дорадчого голосу;

2) залучати до роботи регіональних комісій представників місцевих органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, наукових та інших установ, а також окремих фахівців за їхньою згодою;

3) одержувати безоплатно від центральних і місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, архівних установ інформацію, документи та матеріали, необхідні для виконання покладених на регіональні комісії завдань, у строк не більше 15 календарних днів, а якщо це стосується надання великого обсягу інформації, документів та матеріалів – не більше 30 календарних днів з дня надходження відповідного звернення регіональної комісії до органу, посадової особи або архівної установи.

Регіональна комісія діє у складі голови, заступника голови, секретаря та членів регіональної комісії. Голова регіональної комісії обирається членами регіональної комісії на її засіданні. Головою регіональної комісії не може бути обрано особу, яка займає посаду державної служби або є посадовою особою місцевого самоврядування.

До складу регіональної комісії включаються по одному представнику, делегованому такими органами, установами та посадовими особами:

1) Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини;

2) територіальним органом Національної поліції України в Автономній Республіці Крим, області, містах Києві та Севастополі;

3) Державним архівом в Автономній Республіці Крим, державним архівом області, міст Києва та Севастополя;

4) регіональним органом Служби безпеки України, територіальна компетенція якого поширюється на Автономну Республіку Крим, область, міста Київ та Севастополь;

5) центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу;

6) Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами;

7) регіональною прокуратурою, територіальна юрисдикція якої поширюється на Автономну Республіку Крим, область, міста Київ та Севастополь;

8) науковими установами, що здійснюють дослідження у сфері історії України XX століття, громадськими об'єднаннями, що провадять діяльність у сфері дослідження історії України XX століття та/або надання допомоги громадянам з питань, пов'язаних із реабілітацією жертв репресій тоталітарних режимів. Загальна кількість представників зазначених установ та об'єднань не може перевищувати чотирьох осіб.

Положення про регіональну комісію розробляється і затверджується Радою міністрів Автономної Республіки Крим, головами обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій на основі типового положення про регіональну комісію, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах культури та мистецтв, відновлення та збереження національної пам'яті.

Організаційно-технічне та фінансове забезпечення діяльності регіональної комісії здійснює апарат Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

{Закон доповнено статтею 7-2 згідно із Законом № 2325-VIII від 13.03.2018}

Стаття 8. Попередній розгляд обставин, пов'язаних із здійсненням репресій проти конкретної особи, здійснюється регіональною комісією. Для цього регіональна комісія досліджує матеріали архівної кримінальної справи, інші речові або письмові докази, у тому числі за їх місцезнаходженням, заслуховує пояснення заявника або його представника, інших осіб, яким відомі будь-які обставини, що стосуються здійснення репресій проти конкретної особи, може залучати осіб, які володіють спеціальними знаннями у галузі науки, мистецтва, техніки, ремесла тощо.

За результатами попереднього розгляду обставин, пов'язаних із здійсненням репресій проти конкретної особи, регіональна комісія готує обґрунтовані пропозиції щодо можливості визнання особи реабілітованою або потерпілою від репресій, які разом із зібраними документами та матеріалами подає Національній комісії.

Рішення про визнання особи реабілітованою або потерпілою від репресій приймається Національною комісією за результатом розгляду на її засіданні документів, матеріалів та обґрунтованих пропозицій, отриманих від регіональної комісії.

Під час прийняття рішення про визнання особи реабілітованою або потерпілою від репресій Національна комісія може:

1) з ініціативи члена Національної комісії досліджувати матеріали архівної кримінальної справи, інші речові або письмові докази, у тому числі за їх місцезнаходженням, заслуховувати пояснення заявника або його представника, інших осіб, яким відомі будь-які обставини, що стосуються здійснення репресій проти конкретної особи, у тому числі у разі, якщо такі матеріали, докази або пояснення досліджувалися або заслуховувалися регіональною комісією;

2) з ініціативи члена Національної комісії або за зверненням заявника чи його представника витребовувати від центральних і місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, архівних установ, регіональних комісій інформацію, документи та матеріали, необхідні для прийняття рішення про визнання особи реабілітованою або потерпілою від репресій;

3) залучати осіб, які володіють спеціальними знаннями у галузі науки, мистецтва, техніки, ремесла тощо, для з'ясування обставин, що мають значення для прийняття рішення.

Національна комісія розглядає обставини, пов'язані із здійсненням репресій проти конкретної особи, та приймає рішення, зокрема і в разі, якщо архівна кримінальна справа не збереглася або якщо за висновками прокуратури чи

суду у минулому особі було відмовлено у реабілітації. У разі якщо архівна кримінальна справа не збереглася, розгляд відбувається на підставі дослідження інших наявних речових або письмових доказів, пояснень заявника або його представника, інших осіб, яким відомі будь-які обставини, що стосуються здійснення репресій проти конкретної особи, а також будь-яких інших документів або матеріалів, що містять інформацію про здійснення репресій проти конкретної особи.

Прийняття рішення про визнання особи реабілітованою або потерпілою від репресій лише на підставі пояснень заявника або його представника, інших осіб, яким відомі будь-які обставини, що стосуються здійснення репресій проти конкретної особи, забороняється.

Усі сумніви щодо фактів, на підставі яких стосовно особи були здійснені репресії, тлумачаться на користь особи.

За рішенням Національної комісії попередній розгляд та опрацювання документів і матеріалів, зазначених у частині третій цієї статті, може бути покладений на робочі органи Національної комісії, утворені згідно з пунктом 1 частини третьої статті 7^{-1} цього Закону. У такому разі відповідні робочі органи повідомляють Національну комісію про результати такого попереднього розгляду та надають свої рекомендації щодо рішення Національної комісії.

Національна комісія може прийняти рішення про визнання особи реабілітованою або потерпілою від репресій повністю або щодо окремих обвинувачень чи фактів здійснення проти такої особи окремих форм репресій, визначених цим Законом, або відмовити у визнанні особи реабілітованою або потерпілою від репресій.

Стосовно осіб, зазначених у пункті 1 частини першої статті 1^{-2} цього Закону, Національна комісія перевіряє або встановлює факт обвинувачення або призначення покарання позасудовим органом незалежно від діяння або мотивів обвинувачення чи призначення покарання і приймає рішення про визнання такої особи реабілітованою з огляду на сам факт порушення права на справедливий суд та презумпції невинуватості.

Рішення Національної комісії вручається (надсилається) заявнику протягом 15 робочих днів з дня прийняття. У разі якщо заявником є інша особа, ніж та, яку визнано реабілітованою або потерпілою від репресій, рішення Національної комісії у той самий строк вручається (надсилається) заявнику, а також особі, яку визнано реабілітованою або потерпілою від репресій, крім випадків, коли на день прийняття рішення така особа померла або місце проживання такої особи невідомо.

Усі рішення Національної комісії не пізніше 10 робочих днів з дня їх прийняття оприлюднюються на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері відновлення та

збереження національної пам'яті Українського народу, а також на офіційних веб-сайтах Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

Загальний строк розгляду та прийняття рішень з питань визнання осіб реабілітованими або потерпілими від репресій не може перевищувати трьох місяців з дня подання заяви до регіональної комісії. У разі необхідності строк розгляду та прийняття рішення може бути подовжений рішенням відповідної комісії, але не більш як на один місяць.

Рішення Національної комісії може бути оскаржено в судовому порядку.

{Стаття 8 в редакції Закону № 2325-VIII від 13.03.2018}

Стаття 9. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу, збирає, узагальнює та оприлюднює інформацію про факти та обставини здійснення репресій, про репресованих осіб та осіб, які потерпіли від репресій, надає роз'яснення та рекомендації щодо реалізації норм цього Закону.

Центральні та місцеві органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування:

1) вживають заходів, спрямованих на підвищення поінформованості громадськості про репресії, розробляють та вдосконалюють навчальні посібники, програми та заходи з історії комуністичного тоталітарного режиму, сприяють створенню та поширенню друкованих, аудіовізуальних та інших творів про репресованих осіб та здійснення репресій, сприяють утвердженню в суспільстві поваги до людської гідності, прав і основоположних свобод людини, розвитку плюралізму та демократії;

2) сприяють діяльності громадських об'єднань репресованих осіб, осіб, які потерпіли від репресій, заохочують та підтримують діяльність інших громадських об'єднань, що проводять дослідницьку та просвітницьку роботу щодо репресій;

3) забезпечують здійснення пошуку, упорядкування та збереження місць поховань на території України та за кордоном осіб, які загинули або померли внаслідок здійснення проти них репресій, сприяють перепохованню останків таких осіб на території України, створюють меморіальні комплекси, споруджують та відновлюють пам'ятники, пам'ятні знаки, присвячені вшануванню пам'яті репресованих осіб.

{Стаття 9 в редакції Закону № 2325-VIII від 13.03.2018}

Голова Верховної Ради Української РСР Л. КРАВЧУК

м. Київ

17 квітня 1991 року

№ 962-XII

ЗАКОН УКРАЇНИ
Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 26, ст.219)
{Закон визнано таким, що відповідає Конституції України (є конституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 9-р/2019 від 16.07.2019}
{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 595-VIII від 14.07.2015, ВВР, 2015, № 37–38, ст. 366
№ 2325-VIII від 13.03.2018, ВВР, 2018, № 20, ст. 189}

Верховна Рада України від імені Українського народу – громадян України всіх національностей, керуючись положеннями Загальної декларації прав людини, беручи до уваги резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи № 1096 (1996) від 27 червня 1996 року щодо ліквідації спадщини колишніх комуністичних тоталітарних режимів, № 1481 (2006) від 26 січня 2006 року щодо необхідності міжнародного засудження злочинів тоталітарних комуністичних режимів, № 1495 (2006) від 12 квітня 2006 року щодо боротьби з відродженням нацистської ідеології, № 1652 (2009) від 29 січня 2009 року щодо відношення до пам'ятників, що мають суперечливу історичну інтерпретацію у державах – членах Ради Європи, резолюцію Парламентської Асамблеї ОБСЄ SC (09) 3 R від 29 червня – 3 липня 2009 року щодо неприпустимості звеличення тоталітарних режимів, відкриття історичних та політичних архівів, вивчення тоталітарної спадщини та підвищення поінформованості громадськості, декларацію Європейського Парламенту від 23 вересня 2008 року щодо проголошення 23 серпня днем пам'яті жертв сталінізму і нацизму, резолюцію Європейського Парламенту від 23 жовтня 2008 року в пам'ять про Голодомор – штучний голод в Україні 1932–1933 років, резолюцію Європейського Парламенту від 2 квітня 2009 року щодо європейської свідомості та тоталітаризму,

Спільну заяву з нагоди 70-х роковин Голодомору – Великого голоду 1932–1933 років в Україні, прийняту на 58-й сесії Генеральної Асамблеї ООН,

враховуючи засудження Законом України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років» політичних репресій, що здійснювалися протягом 1917–1991 років комуністичним тоталітарним режимом на території України, відмежування від методу державного терору в управлінні державою, притаманного комуністичному тоталітарному режиму, і проголошення намірів неухильно сприяти відновленню справедливості та усуненню наслідків свавілля і порушення громадянських прав,

{Абзац другий преамбули із змінами, внесеними згідно із Законом № 2325-VIII від 13.03.2018}

враховуючи визнання Законом України «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні» Голодомору 1932–1933 років геноцидом Українського народу, засудження злочинних дій тоталітарного режиму СРСР, спрямованих на організацію Голодомору, наслідком якого стало знищення мільйонів людей, руйнування соціальних основ Українського народу та його вікових традицій, духовної культури та етнічної самобутності, а також встановлення постановою Апеляційного суду міста Києва 13 січня 2010 року факту причетності вищого керівництва СРСР, УРСР та комуністичної партії до організації Голодомору 1932–1933 років в Україні,

дбаючи про забезпечення захисту прав і свобод людини і громадянина,

прагнучи розвивати і зміцнювати незалежну, демократичну, правову державу,

керуючись статтею 11 Конституції України, яка зобов'язує державу сприяти консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості,

з метою недопущення повторення злочинів комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, будь-якої дискримінації за національною, соціальною, класовою, етнічною, расовою або іншими ознаками у майбутньому, відновлення історичної та соціальної справедливості, усунення загрози незалежності, суверенітету, територіальній цілісності та національній безпеці України

приймає цей Закон, яким засуджує комуністичний та націонал-соціалістичний (нацистський) тоталітарні режими в Україні, визначає правові основи заборони пропаганди їх символіки та встановлює порядок ліквідації символів комуністичного тоталітарного режиму.

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі нижченаведені терміни вживаються в такому значенні:

1) комуністична партія – Російська соціал-демократична робітнича партія (більшовиків) (РСДРП(б), Російська комуністична партія (більшовиків) (РКП(б), Всесоюзна комуністична партія (більшовиків) (ВКП(б), Комуністична партія Радянського Союзу (КПРС), Комуністична партія (більшовиків) України (КП(б)У), Комуністична партія України (КПУ), комуністичні партії союзних республік,

що входили до складу СРСР, а також їхні осередки в автономних радянських соціалістичних республіках, краях, областях, автономних областях, автономних округах, містах республіканського підпорядкування та місцеві осередки;

2) пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів – публічне заперечення, зокрема через засоби масової інформації, злочинного характеру комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років в Україні, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму, поширення інформації, спрямованої на виправдання злочинного характеру комуністичного, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, діяльності радянських органів державної безпеки, встановлення радянської влади на території України або в окремих адміністративно-територіальних одиницях, переслідування учасників боротьби за незалежність України у ХХ столітті, виготовлення та/або поширення, а також публічне використання продукції, що містить символіку комуністичного, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів;

3) радянські органи державної безпеки – Всеросійська надзвичайна комісія по боротьбі з контрреволюцією і саботажем, Всеукраїнська надзвичайна комісія для боротьби з контрреволюцією, спекуляцією, саботажем та службовими злочинами, Державне політичне управління, Об'єднане державне політичне управління, Народний комісаріат внутрішніх справ, Народний комісаріат державної безпеки, Міністерство державної безпеки, Комітет державної безпеки, їхні територіальні, функціональні, структурні підрозділи, а також безпосередньо підпорядковані цим органам бойові загони, охорона (варта), війська або спеціальні частини;

4) символіка комуністичного тоталітарного режиму – символіка, що включає:

а) будь-яке зображення державних прапорів, гербів та інших символів СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних або автономних радянських республік у складі СРСР, держав так званої «народної демократії»: Народної Республіки Албанії (Соціалістичної Народної Республіки Албанії), Народної Республіки Болгарії, Німецької Демократичної Республіки, Народної Республіки Румунії (Соціалістичної Республіки Румунії), Угорської Народної Республіки, Чехословацької Соціалістичної Республіки, Федеративної Народної Республіки Югославії (Соціалістичної Федеративної Республіки Югославії) та соціалістичних республік, що входили до її складу, крім тих, що є чинними (діючими) прапорами або гербами країн світу;

б) гімни СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних або автономних радянських республік чи їх фрагменти;

в) прапори, символи, зображення або інша атрибутика, в яких відтворюється поєднання серпа та молота, серпа, молота та п'ятикутної зірки, плуга (рала), молота та п'ятикутної зірки;

г) символіку комуністичної партії або її елементи;

ґ) зображення, пам'ятники, пам'ятні знаки, написи, присвячені особам, які обіймали керівні посади в комуністичній партії (посаду секретаря районного комітету і вище), особам, які обіймали керівні посади у вищих органах влади та управління СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних або автономних радянських республік, органах влади та управління областей, міст республіканського підпорядкування, працівникам радянських органів державної безпеки всіх рівнів;

д) зображення, пам'ятники, пам'ятні знаки, написи, присвячені подіям, пов'язаним з діяльністю комуністичної партії, із встановленням радянської влади на території України або в окремих адміністративно-територіальних одиницях, переслідуванням учасників боротьби за незалежність України у XX столітті (крім пам'ятників та пам'ятних знаків, пов'язаних з опором і вигнанням нацистських окупантів з України або з розвитком української науки та культури);

е) зображення гасел комуністичної партії, цитат осіб, які обіймали керівні посади в комуністичній партії (посаду секретаря районного комітету і вище), осіб, які обіймали керівні посади у вищих органах влади та управління СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних або автономних радянських республік, органах влади та управління областей, міст республіканського підпорядкування (крім цитат, пов'язаних з розвитком української науки та культури), працівників радянських органів державної безпеки всіх рівнів;

є) назви областей, районів, населених пунктів, районів у містах, скверів, бульварів, вулиць, провулків, узвозів, проїздів, проспектів, площ, майданів, набережних, мостів, інших об'єктів топоніміки населених пунктів, підприємств, установ, організацій, у яких використані імена або псевдоніми осіб, які обіймали керівні посади в комуністичній партії (посаду секретаря районного комітету і вище), вищих органах влади та управління СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних або автономних радянських республік, працювали в радянських органах державної безпеки, а також назви СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних або автономних радянських республік та похідні від них, назви, пов'язані з діяльністю комуністичної партії (включаючи партійні з'їзди), річницями Жовтневого перевороту 25 жовтня (7 листопада) 1917 року, встановленням радянської влади на території України або в окремих адміністративно-територіальних одиницях, переслідуванням учасників боротьби за незалежність України у XX столітті (крім назв, пов'язаних з опором та вигнанням нацистських окупантів з України або з розвитком української науки та культури);

ж) найменування комуністичної партії;

5) символіка націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму – символіка, що включає:

а) символіку Націонал-соціалістичної робітничої партії Німеччини (НСДАП);

б) державний прапор нацистської Німеччини 1939–1945 років;

в) державний герб нацистської Німеччини 1939–1945 років;

г) найменування Націонал-соціалістичної робітничої партії Німеччини (НСДАП);

ґ) зображення, написи, присвячені подіям, пов'язаним з діяльністю Націонал-соціалістичної робітничої партії Німеччини (НСДАП);

д) зображення гасел Націонал-соціалістичної робітничої партії Німеччини (НСДАП), цитат осіб, які обіймали керівні посади в Націонал-соціалістичній робітничій партії Німеччини (НСДАП), вищих органах влади та управління нацистської Німеччини та на окупованих нею територіях у 1935–1945 роках.

Стаття 2. Засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів

1. Комуністичний тоталітарний режим 1917–1991 років в Україні визнається злочинним і таким, що здійснював політику державного терору, яка характеризувалася численними порушеннями прав людини у формі індивідуальних та масових вбивств, страт, смертей, депортацій, катувань, використання примусової праці та інших форм масового фізичного терору, переслідувань з етнічних, національних, релігійних, політичних, класових, соціальних та інших мотивів, заподіянням моральних і фізичних страждань під час застосування психіатричних заходів у політичних цілях, порушенням свободи совісті, думки, вираження поглядів, свободи преси та відсутністю політичного плюралізму, та у зв'язку з цим засуджується як несумісний з основоположними правами і свободами людини і громадянина.

2. Націонал-соціалістичний (нацистський) тоталітарний режим визнається в Україні злочинним і таким, що здійснював політику державного терору, яка характеризувалася численними порушеннями прав людини у формі індивідуальних та масових вбивств, страт, смертей, катувань, використання примусової праці та інших форм масового фізичного терору, переслідувань з расових, етнічних мотивів, порушенням свободи совісті, думки, вираження поглядів, свободи преси та відсутністю політичного плюралізму, та у зв'язку з цим, спираючись на встановлені Нюрнберзьким міжнародним військовим трибуналом 1945–1946 років факти, засуджується як несумісний з основоположними правами і свободами людини і громадянина.

Стаття 3. Заборона пропаганди комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та їхньої символіки

1. Пропаганда комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та їхньої символіки визнається наругою над пам'яттю мільйонів жертв комуністичного тоталітарного режиму, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму та заборонена законом.

2. Пропаганда комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та їхньої символіки юридичною особою, політичною партією, іншим об'єднанням громадян, друкованим засобом масової

інформації та/або використання у назві символіки комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів є підставою для відмови в реєстрації та/або припинення діяльності юридичної особи, політичної партії, іншого об'єднання громадян, підставою для відмови в реєстрації та/або припинення випуску друкованого засобу масової інформації.

3. У разі невиконання юридичними особами, політичними партіями, іншими об'єднаннями громадян, друкованими засобами масової інформації вимог цього Закону їх діяльність/випуск підлягає припиненню в судовому порядку за позовом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державної реєстрації юридичних осіб, реєстрації (легалізації) об'єднань громадян, громадських спілок, інших громадських формувань, або іншого уповноваженого органу державної влади.

4. Рішення про невідповідність діяльності, найменування та/або символіки юридичної особи, політичної партії, іншого об'єднання громадян вимогам цього Закону приймає центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державної реєстрації юридичних осіб, реєстрації (легалізації) об'єднань громадян, громадських спілок, інших громадських формувань, у визначеному Кабінетом Міністрів України порядку.

5. Політичні партії, обласні, міські, районні організації або інші структурні утворення, передбачені статутом політичної партії, щодо яких центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державної реєстрації юридичних осіб, реєстрації (легалізації) об'єднань громадян, громадських спілок, інших громадських формувань, прийнято у визначеному Кабінетом Міністрів України порядку рішення про невідповідність їх діяльності, найменування та/або символіки вимогам цього Закону, не можуть бути суб'єктом виборчого процесу.

Стаття 4. Заборона використання та пропаганди символіки комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів

1. Виготовлення, поширення, а також публічне використання символіки комуністичного тоталітарного режиму, символіки націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму, у тому числі у вигляді сувенірної продукції, публічне виконання гімнів СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних та автономних радянських республік або їх фрагментів на всій території України заборонено.

2. Заборона виготовлення символіки комуністичного тоталітарного режиму, символіки націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму не поширюється на випадки виготовлення такої символіки для її подальшого використання з метою, зазначеною у частині третій цієї статті.

3. Заборона не поширюється на випадки використання символіки комуністичного тоталітарного режиму, символіки націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму:

1) на документах державних органів та органів місцевого самоврядування (місцевих органів державної влади і управління), прийнятих чи виданих до 1991 року;

2) на документах, виданих закладами освіти та науки, підприємствами, установами, організаціями до 1991 року;

3) в експозиціях музеїв, тематичних виставках, Музейному фонді України, а також бібліотечних фондах на різних носіях інформації;

4) у творах мистецтва, створених до набрання чинності цим Законом;

5) у процесі наукової діяльності, в тому числі під час наукових досліджень та поширення їх результатів у не заборонений законодавством України спосіб;

6) на оригіналах бойових знамен;

7) на державних нагородах, ювілейних медалях та інших відзнаках, якими нагороджувались особи до 1991 року та протягом 1991-2015 років у зв'язку з річницями подій періоду Другої світової війни, а також на документах, що посвідчують нагородження ними;

8) на намогильних спорудах, розташованих на території місць поховань, місць почесних поховань;

9) під час викладення або реконструкції (зокрема історичної) історичних подій;

10) у приватних колекціях та приватних архівних зібраннях;

11) як об'єктів антикварної торгівлі.

Заборона не поширюється на випадки використання символіки комуністичного тоталітарного режиму, символіки націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму (за умови, що це не призводить до пропаганди злочинного характеру комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років, злочинного характеру націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму):

1) у посібниках, підручниках та інших матеріалах наукового, освітнього і навчального характеру, які використовуються у навчальному, навчально-виховному і освітньому процесах;

2) у творах мистецтва, створених після набрання чинності цим Законом.

Стаття 5. Розслідування та оприлюднення інформації про злочини, вчинені представниками комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів

1. Держава здійснює розслідування злочинів геноциду, злочинів проти людства та людяності, військових злочинів, вчинених в Україні представниками комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, та вживає заходів, спрямованих на ліквідацію наслідків таких злочинів та відновлення історичної справедливості, зокрема шляхом дослідження та встановлення кількості жертв комуністичного тоталітарного

режиму 1917–1991 років в Україні, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму, визначення та упорядження місць масових поховань таких жертв, збору, узагальнення та оприлюднення інформації про розкуркулення, репресії, масові та індивідуальні страти, смерті, депортації, катування, використання примусової праці та інших форм масового фізичного терору, переслідування з етнічних, національних, релігійних, політичних, класових, соціальних та інших мотивів, заподіяння моральних і фізичних страждань під час застосування психіатричних заходів у політичних цілях.

2. Держава вживає заходів, спрямованих на підвищення поінформованості громадськості про злочини, вчинені представниками комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, розробляє та вдосконалює навчальні посібники, програми та заходи з питань історії комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, сприяє утвердженню в суспільстві поваги до людської гідності, прав і основоположних свобод людини, розвитку плюралізму та демократії.

3. Держава заохочує та підтримує діяльність неурядових установ та організацій, які проводять дослідницьку та просвітницьку роботу стосовно злочинів, вчинених представниками комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів.

4. Архівні документи, зокрема документи колишніх радянських органів державної безпеки, пов'язані з політичними репресіями, Голодомором 1932–1933 років в Україні, іншими злочинами, вчиненими представниками комуністичного або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, а також будь-яка інформація, що міститься в них, не належать до інформації з обмеженим доступом. Держава здійснює оприлюднення, забезпечує можливість вивчення та доступ до зазначених архівних документів та інформації, що міститься в них.

Стаття 6. Відповідальність за порушення законодавства про заборону пропаганди комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та використання їхньої символіки

1. Особи, винні у порушенні вимог цього Закону, несуть відповідальність згідно із Законом.

Стаття 7. Прикінцеві та перехідні положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) у Кримінальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 25–26, ст. 131):

частину першу статті 96^{-9} після цифр «436» доповнити цифрами «436^{-1}»;

статтю 436^{-1} викласти в такій редакції:

«**Стаття 436-1**. Виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів

1. Виготовлення, поширення, а також публічне використання символіки комуністичного, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, у тому числі у вигляді сувенірної продукції, публічне виконання гімнів СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних та автономних радянських республік або їх фрагментів на всій території України, крім випадків, передбачених частинами другою і третьою статті 4 Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки», –

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією майна або без такої.

2. Ті самі дії, вчинені особою, яка є представником влади, або вчинені повторно, або організованою групою, або з використанням засобів масової інформації, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією майна або без такої»;

2) у Законі України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 1, ст. 1; 2004 р., № 11, ст. 141; 2014 р., № 5, ст. 62, № 22, ст. 816):

частину першу статті 3 доповнити абзацом сьомим такого змісту:

«пропаганди комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та їхньої символіки»;

статтю 11 доповнити частиною четвертою такого змісту:

«Забороняється державна реєстрація друкованого засобу масової інформації, назва якого містить символіку комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів»;

3) у Законі України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 7, ст. 36; 2003 р., № 35, ст. 271):

у статті 5:

частину першу після слова «моралі» доповнити словами «вимогам Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки»;

частину другу доповнити реченням такого змісту: «Об'єктом знака не можуть бути імена або псевдоніми осіб, які обіймали керівні посади у комуністичній партії (посаду секретаря районного комітету і вище), вищих органах влади та управління СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних або автономних радянських республік (крім випадків, пов'язаних з розвитком української науки та культури), працювали у радянських органах державної безпеки, назви

СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних радянських республік та похідні від них, назви, пов'язані з діяльністю комуністичної партії, встановленням радянської влади на території України або в окремих адміністративно-територіальних одиницях, переслідуванням учасників боротьби за незалежність України у XX столітті»;

статтю 6 доповнити частиною п'ятою такого змісту:

«5. Не можуть одержати правову охорону та не можуть бути зареєстровані як знаки позначення, що суперечать вимогам частини другої статті 5 цього Закону та вимогам Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки»;

4) статтю 2 Закону України «Про інформаційні агентства» (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 13, ст. 83; 2014 р., № 12, ст. 178, № 22, ст. 816) доповнити частиною четвертою такого змісту:

«Інформаційні агентства не мають права у своїх матеріалах пропагувати комуністичний та/або націонал-соціалістичний (нацистський) тоталітарні режими та їхню символіку»;

5) частину першу статті 52 Закону України «Про вибори Президента України» (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 20–21, ст. 291; 2014 р., № 16, ст. 582) доповнити пунктом 8 такого змісту:

«8) висування кандидата на пост Президента України від партії, яка здійснює пропаганду комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, їхньої символіки та щодо якої в установленому Кабінетом Міністрів України порядку прийнято рішення про невідповідність її діяльності, найменування та/або символіки вимогам Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки»;

6) розділ VII «Заключні положення» Закону України «Про місцеві державні адміністрації» (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 20-21, ст. 190) доповнити двома абзацами такого змісту:

«У разі якщо протягом строку, визначеного абзацами першим і другим пункту 6 статті 7 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки», сільські, селищні, міські ради або сільські, селищні, міські голови населених пунктів на території відповідної області в установленому Законом України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» порядку не здійснять перейменування районів у містах, скверів, бульварів,

вулиць, провулків, проїздів, проспектів, площ, майданів, набережних, мостів чи інших об'єктів топоніміки населених пунктів, назви яких містять у собі символіку комуністичного тоталітарного режиму, таке перейменування здійснюється розпорядженням голови відповідної обласної державної адміністрації (або особи, яка відповідно до законодавства здійснює його повноваження). Голова обласної державної адміністрації (або особа, яка відповідно до законодавства здійснює його повноваження) зобов'язаний прийняти таке розпорядження у тримісячний строк, який обчислюється з моменту закінчення строку, визначеного абзацом другим пункту 6 статті 7 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки». Таке розпорядження приймається з урахуванням вимог, установлених Законом України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки», статтею 3 Закону України «Про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій», пропозицій громадськості, науковців та рекомендацій Українського інституту національної пам'яті.

У разі якщо протягом строку, визначеного пунктом 6 статті 7 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки», сільські, селищні, міські ради або сільські, селищні, міські голови населених пунктів на території відповідної області в установленому зазначеним законом порядку не здійснять демонтаж пам'ятників, пам'ятних знаків, присвячених особам, причетним до організації та здійснення Голодомору 1932–1933 років в Україні, політичних репресій, особам, які обіймали керівні посади у комуністичній партії, вищих органах влади та управління СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних та автономних радянських республік (крім осіб, діяльність яких була значною мірою пов'язана з розвитком української науки та культури), працівникам радянських органів державної безпеки, подіям, пов'язаним з діяльністю комуністичної партії, встановленням радянської влади на території України або в окремих адміністративно-територіальних одиницях, переслідуванням учасників боротьби за незалежність України у XX столітті, такий демонтаж здійснюється за розпорядженням голови відповідної обласної державної адміністрації (або особи, яка відповідно до законодавства здійснює його повноваження). Голова обласної державної адміністрації (або особа, яка відповідно до законодавства здійснює його повноваження) зобов'язаний прийняти розпорядження про демонтаж у тримісячний строк, який обчислюється з моменту закінчення строку, визна-

ченого абзацом четвертим пункту 6 статті 7 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки»;

7) у Законі України «Про політичні партії в Україні» (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 23, ст. 118; 2014 р., № 5, ст. 62):

частину першу статті 5 доповнити пунктом 9 такого змісту:

«9) пропаганду комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та їх символіки»;

статтю 9 після частини другої доповнити новою частиною такого змісту:

«У символіці політичної партії не може використовуватися символіка комуністичного, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів».

У зв'язку з цим частини третю і четверту вважати відповідно частинами четвертою і п'ятою;

8) у Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 31–32, ст. 263 із наступними змінами):

частину сьому статті 8 доповнити другим реченням такого змісту: «Забороняється використовувати в назві юридичної особи символіку комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів»;

частину другу статті 10 викласти в такій редакції:

«2. Адміністративний збір не справляється за проведення державної реєстрації змін, що вносяться до установчих документів:

благодійних організацій;

юридичних осіб, пов'язаних із прийняттям Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки», а також зміни місцезнаходження юридичної особи, місця проживання фізичної особи у зв'язку із зміною назви (перейменуванням) скверів, бульварів, вулиць, провулків, узвозів, проїздів, проспектів, площ, майданів, набережних, мостів, інших об'єктів топоніміки населених пунктів»;

частину першу статті 27 після абзацу третього доповнити новим абзацом такого змісту:

«наявність в установчих документах юридичної особи пропаганди комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та їхньої символіки».

У зв'язку з цим абзаци четвертий – дванадцятий вважати відповідно абзацами п'ятим – тринадцятим;

9) у Законі України «Про географічні назви» (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., № 27, ст. 360; 2014 р., № 6–7, ст. 80):

у статті 5:

після частини дев'ятої доповнити новою частиною такого змісту:

«Забороняється присвоювати географічним об'єктам назви, які є іменами або псевдонімами осіб, які обіймали керівні посади у комуністичній партії (посаду секретаря районного комітету і вище), вищих органах влади та управління СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних та автономних радянських республік (крім випадків, пов'язаних з розвитком української науки та культури), працювали у радянських органах державної безпеки, назви СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних радянських республік та похідні від них, а також назви, пов'язані з діяльністю комуністичної партії, встановленням радянської влади на території України або в окремих адміністративно-територіальних одиницях, переслідуванням учасників боротьби за незалежність України у XX столітті (крім пам'ятників та пам'ятних знаків, пов'язаних з опором та вигнанням нацистських окупантів з України або з розвитком української науки та культури)».

У зв'язку з цим частини десяту та одинадцяту вважати відповідно частинами одинадцятою та дванадцятою;

частину одинадцяту викласти в такій редакції:

«Перейменування географічних об'єктів здійснюється у випадку:

повторення назв однорідних географічних об'єктів у межах однієї адміністративно-територіальної одиниці;

необхідності повернення окремим географічним об'єктам їхніх історичних назв;

істотної зміни функції або призначення географічного об'єкта;

необхідності приведення назви географічного об'єкта у відповідність із вимогами Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки»;

частину дванадцяту доповнити реченням такого змісту: «Перейменування географічних об'єктів, пов'язане з необхідністю приведення назв таких географічних об'єктів у відповідність із вимогами Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки», здійснюється у порядку, встановленому Законом України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки»;

статтю 8 після частини четвертої доповнити новою частиною такого змісту:

«Перейменування географічних об'єктів, пов'язане з необхідністю приведення назв таких об'єктів у відповідність із вимогами Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки»,

здійснюється з урахуванням особливостей, установлених Законом України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки».

У зв'язку з цим частини п'яту та шосту вважати, відповідно, частинами шостою та сьомою;

10) статтю 9 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 18, ст. 155) після частини першої доповнити новою частиною такого змісту:

«2. Мовник не має права розповсюджувати аудіовізуальні твори, у яких заперечується або виправдовується злочинний характер комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років в Україні, злочинний характер націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму, створюється позитивний образ осіб, які обіймали керівні посади у комуністичній партії (посаду секретаря районного комітету і вище), вищих органах влади та управління СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних та автономних радянських республік (крім випадків, пов'язаних з розвитком української науки та культури), працівників радянських органів державної безпеки, виправдовується діяльність радянських органів державної безпеки, встановлення радянської влади на території України або в окремих адміністративно-територіальних одиницях, переслідування учасників боротьби за незалежність України у XX столітті».

У зв'язку з цим частину другу вважати частиною третьою;

{Підпункт 11 пункту 2 статті 7 втратив чинність на підставі Закону № 595-VIII від 14.07.2015}

12) пункт 4 частини четвертої статті 21 Закону України «Про інформацію» (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 32, ст. 313) викласти в такій редакції:

«4) про факти порушення прав і свобод людини, включаючи інформацію, що міститься в архівних документах колишніх радянських органів державної безпеки, пов'язаних з політичними репресіями, Голодомором 1932–1933 років в Україні та іншими злочинами, вчиненими представниками комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів»;

13) частину першу статті 60 Закону України «Про вибори народних депутатів України» (Відомості Верховної Ради України, 2012 р., № 10–11, ст. 73; 2014 р., № 22, ст. 794) доповнити пунктом 8 такого змісту:

«8) висування кандидата (кандидатів) у депутати від партії, яка здійснює пропаганду комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, їхньої символіки та щодо якої в установленому Кабінетом Міністрів України порядку прийнято рішення про невідповідність її діяльності, найменування та/або символіки вимогам Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки»;

14) у Законі України «Про громадські об'єднання» (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 1, ст. 1; 2014 р., № 17, ст. 593, № 22, ст. 801, ст. 811):

частину першу статті 4 після слів «здоров'я населення» доповнити словами «пропаганду комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та їхньої символіки»;

частину другу статті 18 після пункту 5 доповнити новим пунктом такого змісту:

«6) символіку комуністичного, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів».

У зв'язку з цим пункт 6 вважати пунктом 7;

15) у Законі України «Про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій» (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 17, ст. 150):

статтю 1 доповнити частиною четвертою такого змісту:

«4. Питання, пов'язані з приведенням раніше присвоєних об'єктам права власності імен фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій у відповідність з вимогами Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки», регулюються цим Законом з урахуванням особливостей, встановлених Законом України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки»;

статтю 3 доповнити частиною шостою такого змісту:

«6. Забороняється присвоювати юридичним особам та об'єктам права власності імена або псевдоніми осіб, які обіймали керівні посади у комуністичній партії (посаду секретаря районного комітету і вище), вищих органах влади та управління СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних або автономних радянських республік (крім випадків, пов'язаних з розвитком української науки та культури), працювали у радянських органах державної безпеки, назви СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних радянських республік та похідні від них, а також назви, пов'язані з діяльністю комуністичної партії, встановленням радянської влади на території України або в окремих адміністративно-територіальних одиницях, переслідуванням учасників боротьби за незалежність України у XX столітті (крім пам'ятників та пам'ятних знаків, пов'язаних з опором та вигнанням нацистських окупантів з України або з розвитком української науки та культури)».

3. Юридичні особи, політичні партії, інші об'єднання громадян, зареєстровані на день набрання чинності цим Законом, у разі порушення його вимог зобов'язані протягом одного місяця з дня набрання чинності цим Законом привести свої установчі документи, найменування та/або символіку у відповідність із вимогами цього Закону. При цьому такі юридичні особи звільняються від сплати

адміністративного збору під час державної реєстрації змін до установчих документів, пов'язаних з приведенням їх у відповідність із цим Законом.

Власники знаків для товарів і послуг, які на день набрання чинності цим Законом містять символіку комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, протягом шести місяців з дня набрання чинності цим Законом зобов'язані привести такі знаки для товарів і послуг у відповідність із цим Законом.

4. У разі недотримання вимог цього Закону юридичними особами, політичними партіями, іншими об'єднаннями громадян, зазначеними у пункті 3 цієї статті Закону, їхня діяльність підлягає припиненню в установленому законом порядку, крім випадків, коли юридичними особами, політичними партіями, іншими об'єднаннями громадян вжито заходів щодо дотримання вимог цього Закону, а неможливість державної реєстрації змін до установчих документів, пов'язаних з приведенням їх у відповідність із цим Законом, зумовлена об'єктивними причинами.

5. Засновники друкованих засобів масової інформації, які на момент набрання чинності цим Законом здійснювали пропаганду комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та/або використовували у назві символіку комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, зобов'язані припинити здійснення такої пропаганди та/або здійснити перереєстрацію друкованого засобу масової інформації. Засновники таких друкованих засобів масової інформації звільняються від сплати реєстраційного збору за перереєстрацію.

У разі недотримання вимог цього Закону засновниками друкованих засобів масової інформації після спливу трьох місяців з дня набрання чинності цим Законом їх випуск підлягає припиненню в установленому законом порядку, крім випадків, коли засновником друкованого засобу масової інформації вжито заходів щодо дотримання вимог цього Закону, а неможливість перереєстрації такого друкованого засобу масової інформації зумовлена об'єктивними причинами.

6. Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським, районним державним адміністраціям, Верховній Раді Автономної Республіки Крим, органам місцевого самоврядування у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Законом в установленому порядку здійснити демонтаж пам'ятників, пам'ятних знаків, присвячених особам, причетним до організації та здійснення Голодомору 1932–1933 років в Україні, політичних репресій, особам, які обіймали керівні посади у комуністичній партії, вищих органах влади та управління СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних та автономних радянських республік (крім осіб, діяльність яких була значною мірою пов'язана з розвитком української науки та культури), працівникам радянських органів державної безпеки, подіям, пов'язаним з діяльністю кому-

ністичної партії, встановленням радянської влади на території України або в окремих адміністративно-територіальних одиницях, переслідуванням учасників боротьби за незалежність України у ХХ столітті, а також в установленому порядку перейменувати райони у містах, сквери, бульвари, вулиці, провулки, узвози, проїзди, проспекти, площі, майдани, набережні, мости, інші об'єкти топоніміки населених пунктів, а також інші географічні об'єкти, назви яких містять символіку комуністичного тоталітарного режиму.

У разі якщо протягом зазначеного в абзаці першому цього пункту строку сільською, селищною, міською радою в установленому цим Законом порядку не прийнято рішення про перейменування районів у містах, скверів, бульварів, вулиць, провулків, проїздів, проспектів, площ, майданів, набережних, мостів чи інших об'єктів топоніміки населених пунктів, назви яких містять символіку комуністичного тоталітарного режиму, таке рішення у формі розпорядження приймається відповідним сільським, селищним, міським головою (або особою, яка відповідно до законодавства здійснює його повноваження) у тримісячний строк, що обчислюється з моменту закінчення строку, встановленого абзацом першим цього пункту. Таке розпорядження приймається з урахуванням вимог, встановлених цим Законом, статтею 3 Закону України «Про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій», пропозицій громадськості, науковців та рекомендацій Українського інституту національної пам'яті.

У разі якщо протягом зазначеного в абзаці першому цього пункту строку Верховною Радою Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування (обласними, районними, сільськими, селищними, міськими радами) в установленому цим Законом порядку не прийнято рішення про перейменування назв географічних об'єктів, що містять символіку комуністичного тоталітарного режиму, таке рішення у формі постанови приймається Кабінетом Міністрів України у тримісячний строк, що обчислюється з моменту закінчення строку, встановленого абзацом першим цього пункту. Таке розпорядження приймається з урахуванням вимог, встановлених цим Законом, статтею 5 Закону України «Про географічні назви», пропозицій громадськості, науковців та рекомендацій Українського інституту національної пам'яті.

У разі якщо протягом строку, зазначеного в абзаці другому цього пункту, сільським, селищним, міським головою (або особою, яка відповідно до законодавства здійснює його повноваження) в установленому цим Законом порядку не прийнято рішення у формі розпорядження про перейменування районів у містах, скверів, бульварів, вулиць, провулків, проїздів, проспектів, площ, майданів, набережних, мостів чи інших об'єктів топоніміки населених пунктів, назви яких містять символіку комуністичного тоталітарного режиму,

таке перейменування здійснюється розпорядженням голови відповідної обласної державної адміністрації (або особи, яка відповідно до законодавства здійснює його повноваження). Голова обласної державної адміністрації (або особа, яка відповідно до законодавства здійснює його повноваження) зобов'язаний прийняти таке розпорядження у тримісячний строк, який обчислюється з моменту закінчення строку, визначеного абзацом другим цього пункту. Таке розпорядження приймається з урахуванням вимог, встановлених цим Законом, статтею 3 Закону України «Про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій», пропозицій громадськості, науковців та рекомендацій Українського інституту національної пам'яті.

У разі якщо протягом зазначеного в абзаці першому цього пункту строку сільською, селищною, міською радою в установленому цим Законом порядку не прийнято рішення про демонтаж пам'ятників, пам'ятних знаків, присвячених особам, причетним до організації та здійснення Голодомору 1932–1933 років в Україні, політичних репресій, особам, які обіймали керівні посади у комуністичній партії, вищих органах влади та управління СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних та автономних радянських республік (крім осіб, діяльність яких була значною мірою пов'язана з розвитком української науки та культури), працівникам радянських органів державної безпеки, подіям, пов'язаним з діяльністю комуністичної партії, встановленням радянської влади на території України або в окремих адміністративно-територіальних одиницях, переслідуванням учасників боротьби за незалежність України у XX столітті, таке рішення у формі розпорядження приймається відповідним сільським, селищним, міським головою (або особою, яка відповідно до законодавства здійснює його повноваження) у тримісячний строк, що обчислюється з моменту закінчення строку, встановленого абзацом першим цього пункту.

У разі якщо протягом зазначеного в абзаці п'ятому цього пункту строку не здійснено демонтаж пам'ятників, пам'ятних знаків, присвячених особам, причетним до організації та здійснення Голодомору 1932–1933 років в Україні, політичних репресій, особам, які обіймали керівні посади у комуністичній партії, вищих органах влади та управління СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних та автономних радянських республік (крім осіб, діяльність яких була значною мірою пов'язана з розвитком української науки та культури), працівникам радянських органів державної безпеки, подіям, пов'язаним з діяльністю комуністичної партії, встановленням радянської влади на території України або в окремих адміністративно-територіальних одиницях, переслідуванням учасників боротьби за незалежність України у XX столітті, такий демонтаж здійснюється за розпорядженням голови відповідної обласної державної адміністрації (або особи, яка відповідно до законодавства здійснює його повно-

важення). Голова обласної державної адміністрації (або особа, яка відповідно до законодавства здійснює його повноваження) зобов'язаний прийняти таке розпорядження про демонтаж у тримісячний строк, який обчислюється з моменту закінчення строку, визначеного абзацом п'ятим цього пункту.

7. Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським, районним державним адміністраціям, органам місцевого самоврядування у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Законом в установленому порядку провести громадські слухання та подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо перейменування населених пунктів, районів та областей, назви яких містять символіку комуністичного тоталітарного режиму.

8. Верховна Рада України у тримісячний строк, який обчислюється з дня закінчення строку, визначеного пунктом 7 цієї статті Закону, приймає рішення про перейменування населених пунктів та районів, назви яких містять символіку комуністичного тоталітарного режиму, з урахуванням пропозицій, поданих Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, та рекомендацій Українського інституту національної пам'яті. У разі якщо протягом строку, встановленого пунктом 7 цієї статті Закону, пропозиції щодо перейменування населених пунктів та районів, назви яких містять символіку комуністичного тоталітарного режиму, не були подані до Верховної Ради України, відповідне рішення про перейменування таких населених пунктів та районів приймається Верховною Радою України на підставі рекомендацій Українського інституту національної пам'яті.

9. Кабінету Міністрів України з метою створення належних умов для реалізації цього Закону:

1) у тримісячний строк з дня опублікування цього Закону привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

2) вжити інших заходів до реалізації цього Закону.

10. Рекомендувати Президенту України з метою збереження пам'яті про жертви комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні встановити День пам'яті жертв комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів.

11. Рекомендувати Президенту України привести укази Президента України у відповідність із цим Законом.

Президент України П. ПОРОШЕНКО
м. Київ
9 квітня 2015 року
№ 317-VIII

ДОКУМЕНТИ
ЗІ СПРАВИ ДОБРОВОЛЬСЬКОГО

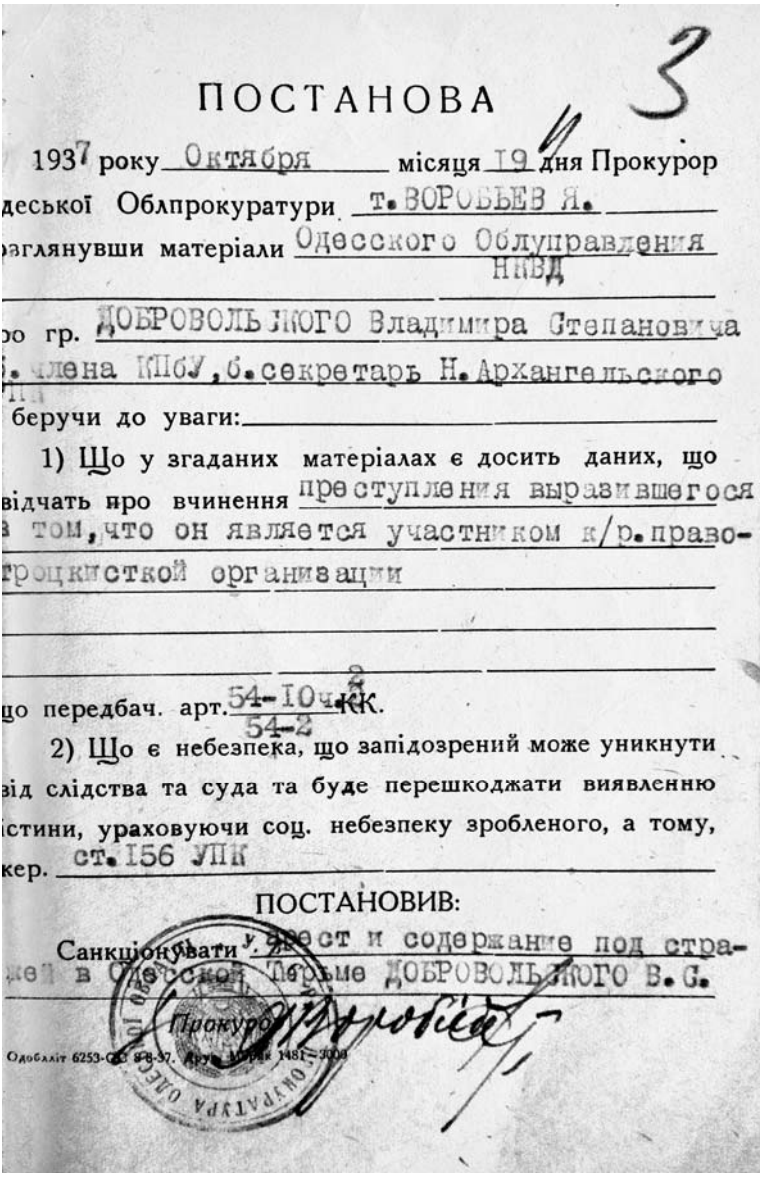

ПОСТАНОВА

1937 року Октября місяця 19 дня Прокурор
деської Облпрокуратури т. ВОРОБЬЕВ Я.
озглянувши матеріали Одесского Облуправления НКВД
о гр. ДОБРОВОЛЬСКОГО Владимира Степановича
б. члена КПбУ, б. секретарь Н. Архангельского
ПК
беручи до уваги:

1) Що у згаданих матеріалах є досить даних, що
відчать про вчинення преступления выразившегося
в том, что он является участником к/р. право-
троцкисткой организации

що передбач. арт. 54-10 ч. 2 КК.
54-2

2) Що є небезпека, що запідозрений може уникнути
від слідства та суда та буде перешкоджати виявленню
істини, ураховуючи соц. небезпеку зробленого, а тому,
кер. ст. 156 УПК

ПОСТАНОВИВ:

Санкціонувати у арест и содержание под стра-
жей в Одесской Тюрьме ДОБРОВОЛЬСКОГО В. С.

Прокурор

Одобліт 6253-СС 8-8-37. Друк. Мірак 1481—3000

№ 1. Постанова про арешт В. Добровольського за підозрою
в участі в контрреволюційній правотроцькістській організації.
Архів УСБУ в Одеській області. Спр. 8287-П. Арк. 3

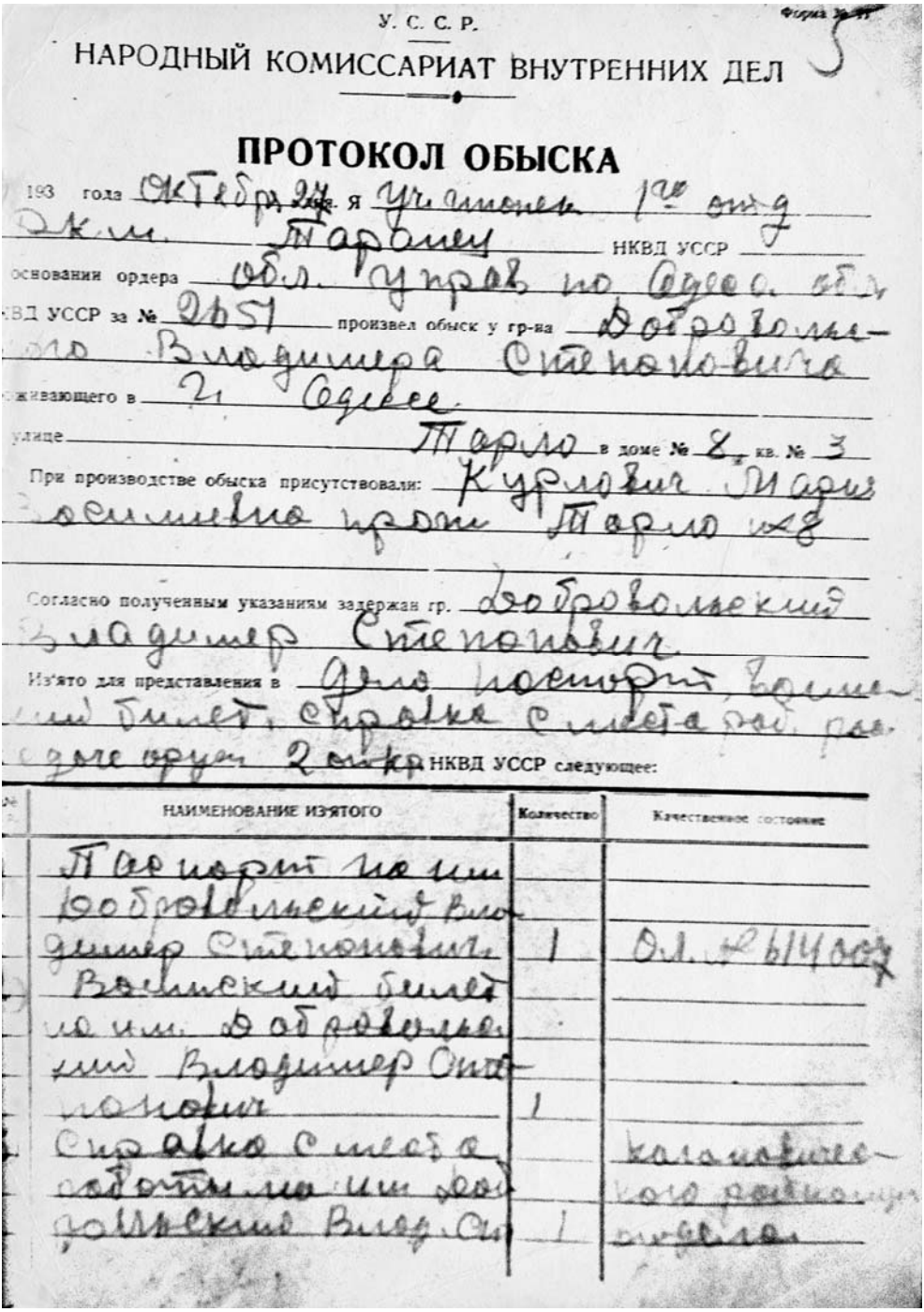

У. С. С. Р.

Форма № 11

НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

5

ПРОТОКОЛ ОБЫСКА

193 года Октября 27 дня. Я уч. чтонек 1го отд. Окм. Таранец НКВД УССР

основании ордера обл. управ. по Одесс. обл. НКВД УССР за № 2651 произвел обыск у гр-на Добровольского Владимира Степановича

проживающего в г. Одессе

улице Тарло в доме № 8, кв. № 3

При производстве обыска присутствовали: Курлович Мария Васильевна прож. Тарло № 8

Согласно полученным указаниям задержан гр. Добровольский Владимир Степанович

Из'ято для представления в дело паспорт, воинский билет, справка с места раб. раб. ... 2 отк. НКВД УССР следующее:

№	НАИМЕНОВАНИЕ ИЗ'ЯТОГО	Количество	Качественное состояние
	Паспорт на им. Добровольский Владимир Степанович	1	Ол. № 614007
	Воинский билет на им. Добровольский Владимир Степанович	1	
	Справка с места работы на им. Добровольский Влад. Ст.	1	Калановического райкомунотдела

№ 2. Протокол обшуку на квартирі В. Добровольського.
Архів УСБУ в Одеській області. Спр. 8287-П. Арк. 5

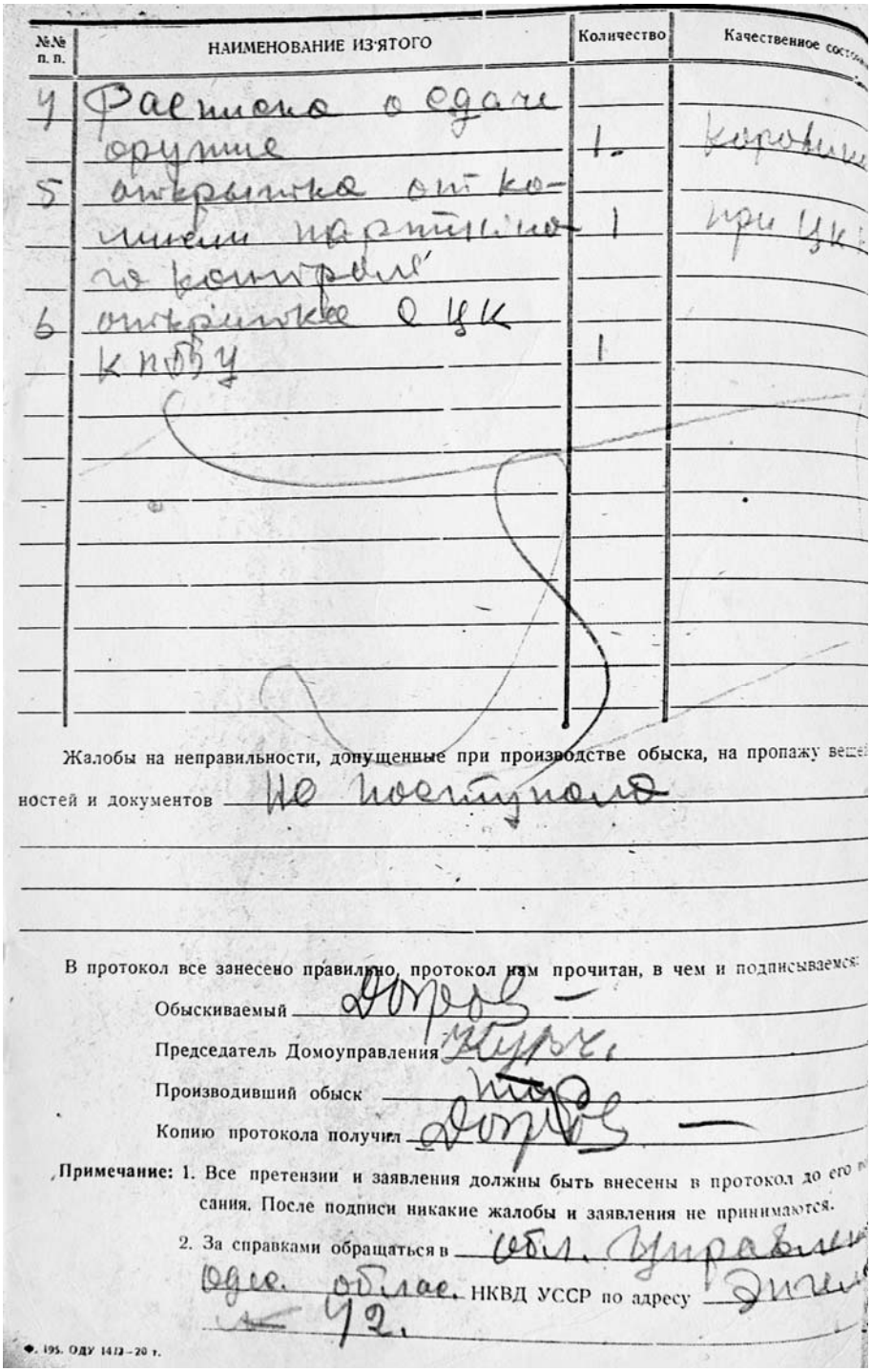

№№ п. п.	НАИМЕНОВАНИЕ ИЗ'ЯТОГО	Количество	Качественное состо[illegible]
4	Расписка о сдаче оружие	1	коровин[illegible]
5	открытка от комиссии партийного контроля	1	при ЦК [illegible]
6	открытка с ЦК КПБУ	1	

Жалобы на неправильности, допущенные при производстве обыска, на пропажу вещей ностей и документов Не поступало

В протокол все занесено правильно, протокол нам прочитан, в чем и подписываемся:

Обыскиваемый Дорош

Председатель Домоуправления Курч.

Производивший обыск [illegible]

Копию протокола получил Дорош

Примечание: 1. Все претензии и заявления должны быть внесены в протокол до его по сания. После подписи никакие жалобы и заявления не принимаются.

2. За справками обращаться в обл. Управлен Одес. облас. НКВД УССР по адресу Энгел № 42.

Ф. 195. ОДУ 1412-20 т.

№ 2. *Арк. 5*

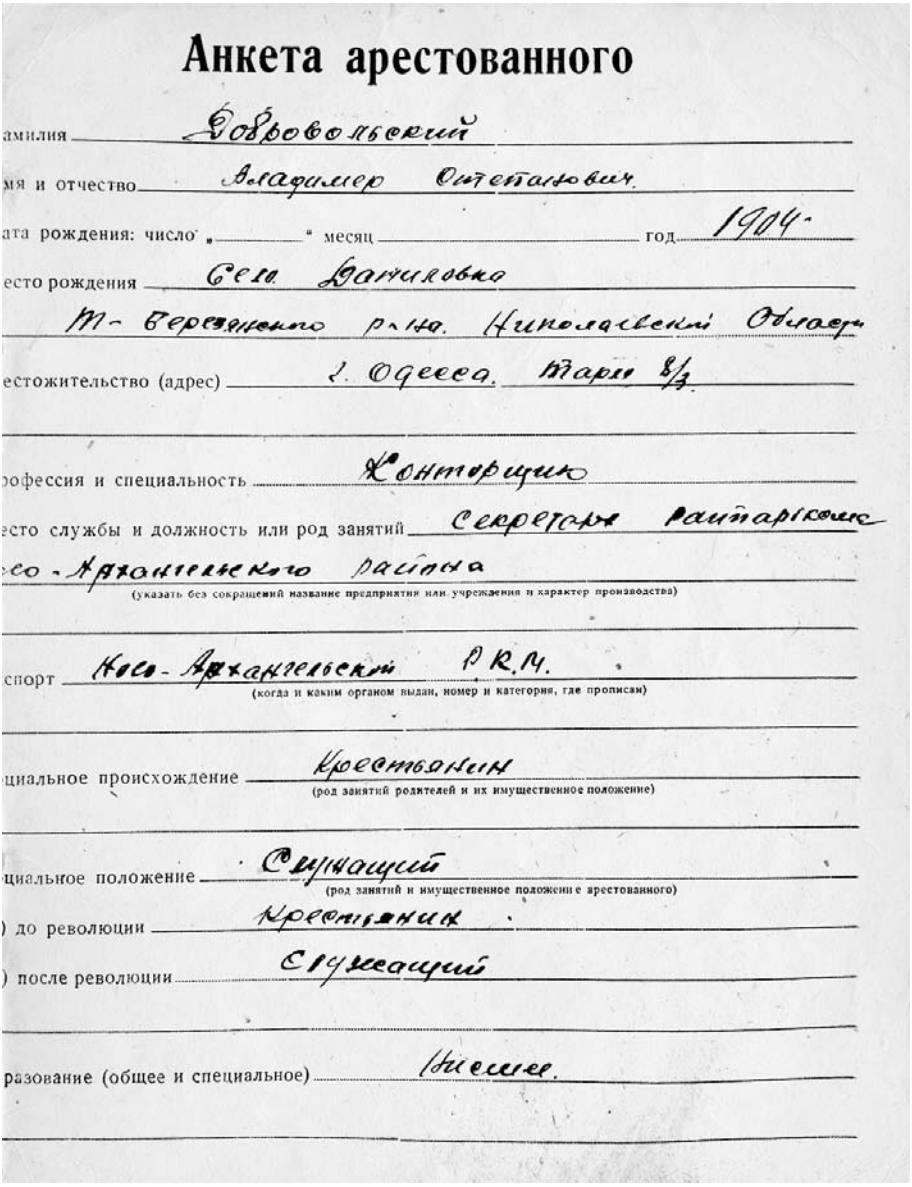

Анкета арестованного

амилия Добровольский

мя и отчество Владимер Степанович

ата рождения: число „ ” месяц год 1904

есто рождения Село Даниловка

М-Березянского р-на. Николаевской Области

естожительство (адрес) г. Одесса. Тарл 8/3

рофессия и специальность Конторщик

есто службы и должность или род занятий Секретарь райпарткома

ово-Архангельского района

(указать без сокращений название предприятия или учреждения и характер производства)

спорт Ново-Архангельский Р.К.М.

(когда и каким органом выдан, номер и категория, где прописан)

циальное происхождение Крестьянин

(род занятий родителей и их имущественное положение)

циальное положение Служащий

(род занятий и имущественное положение арестованного)

) до революции Крестьянин

) после революции Служащий

разование (общее и специальное) Высшее.

№ 3. Анкета заарештованого В. Добровольського.
Архів УСБУ в Одеській області. Спр. 8287-П. Арк. 6

12. Партийность (в прошлом и настоящем) бывш. член. ВКП(б) 6 19
исключен.

13. Национальность и гражданство (подданство) Украинец
гражданства СССР

14. Категория воинского учета запаса и где состоит на учете К.П. 7
Первомайский Райвоенкомат

15. Служба в белых и др. к-р. армиях, участие в бандах и восстаниях против Соввласти
и в качестве кого)

16. Каким репрессиям подвергался при Соввласти: судимость, арест и др. (когда, каким с
и за что)

17. Состав семьи Добровольская Елизавета Павловна 19
(близкие родственники, их имена, фамилии, адреса и род занятий)
сын: Валерий 6 лет
сын: Феликс 3 года.

Подпись арестованного Добров

1. Особые внешние приметы
2. Кем и когда арестован 27/X-1937 г. IV отд УГБ УНКВД
3. Где содержится под стражей В Тюрьме гр. Одесса.
4. Особые замечания

Подпись сотрудника, заполнившего анкету Белов

„1" VI 1938 г.

ПРИМЕЧАНИЕ: Анкета заполняется четко и разборчиво со слов арестованного и проверяется по документам

Ф. № 131. ОГУ 1691—10 т.

№ 3. *Арк. 6*

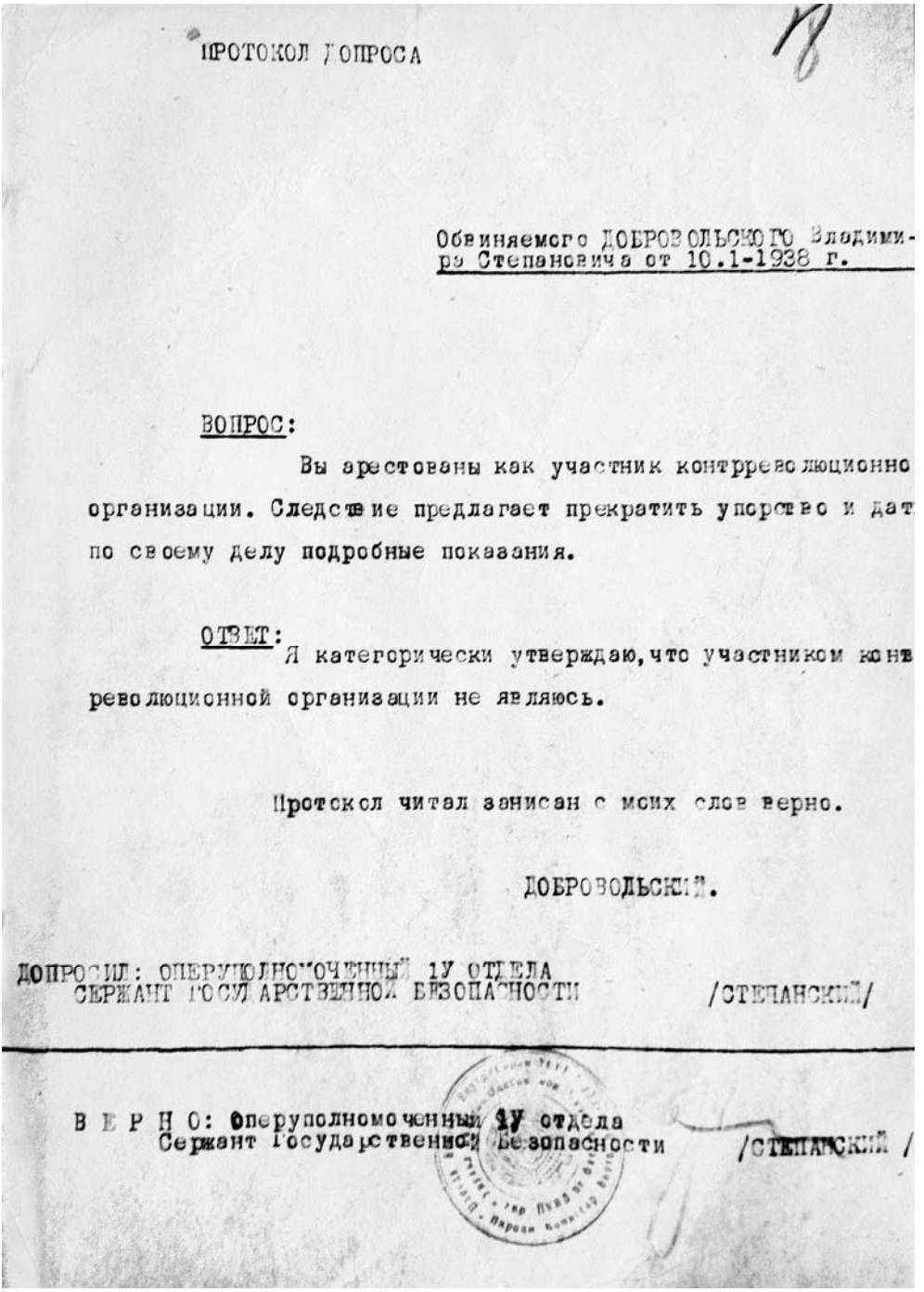

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

18

Обвиняемого ДОБРОВОЛЬСКОГО Владимира Степановича от 10.1-1938 г.

ВОПРОС:

Вы арестованы как участник контрреволюционной организации. Следствие предлагает прекратить упорство и дать по своему делу подробные показания.

ОТВЕТ:

Я категорически утверждаю, что участником контрреволюционной организации не являюсь.

Протокол читал записан с моих слов верно.

ДОБРОВОЛЬСКИЙ.

ДОПРОСИЛ: ОПЕРУПОЛНОМОЧЕННЫЙ 1У ОТДЕЛА
СЕРЖАНТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ /СТЕПАНСКИЙ/

В Е Р Н О: Оперуполномоченный 1У отдела
Сержант Государственной Безопасности /СТЕПАНСКИЙ/

№ 4. Протокол допиту В. Добровольського від 10 січня 1938 р.
Архів УСБУ в Одеській області. Спр. 8287-П. Арк. 18

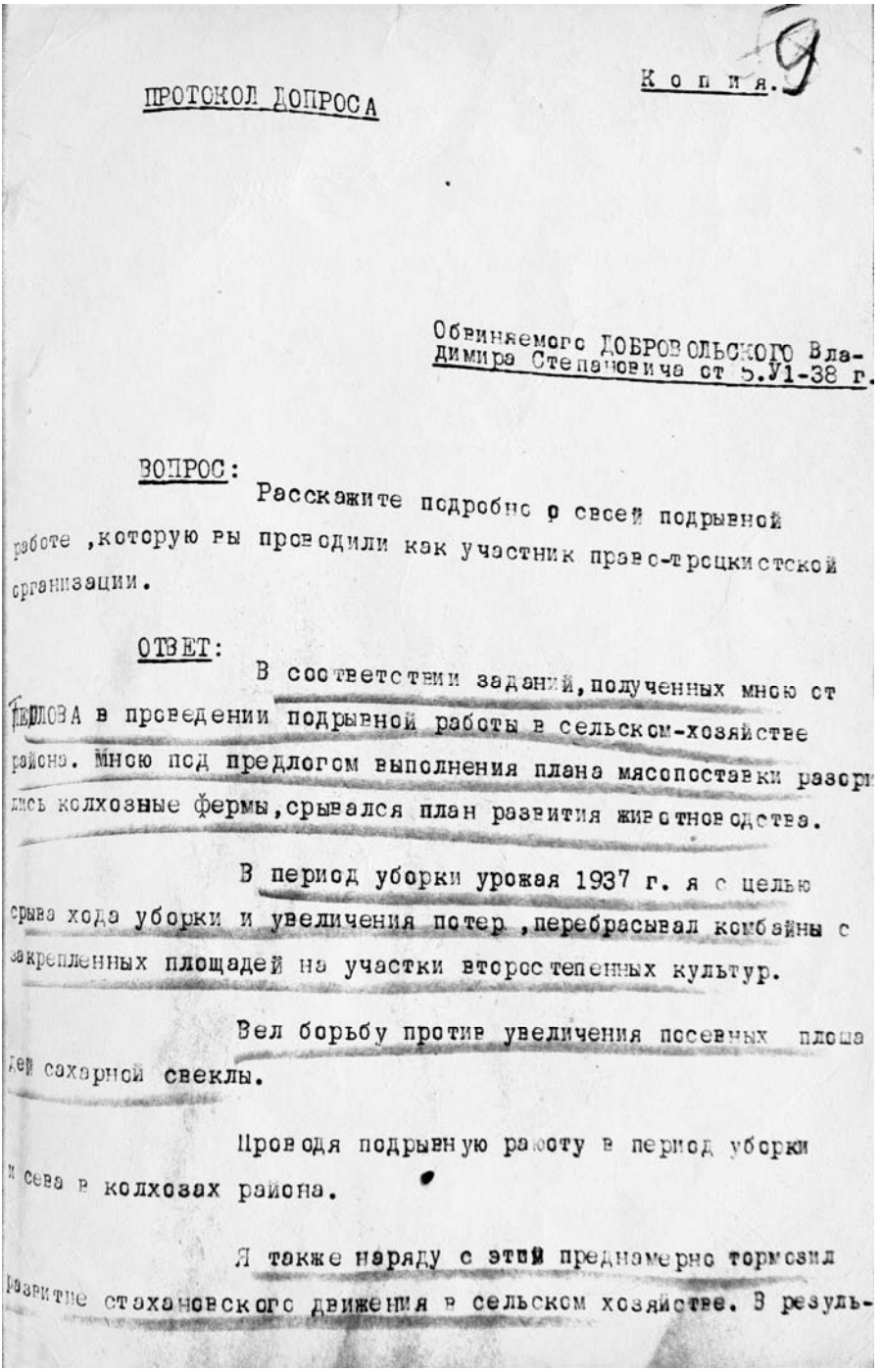

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

К о п и я.

Обвиняемого ДОБРОВОЛЬСКОГО Владимира Степановича от 5.VI-38 г.

ВОПРОС: Расскажите подробно о своей подрывной работе ,которую вы проводили как участник право-троцкистской организации.

ОТВЕТ: В соответствии заданий,полученных мною от [illegible]ЛОВА в проведении подрывной работы в сельском-хозяйстве района. Мною под предлогом выполнения плана мясопоставки разорялись колхозные фермы,срывался план развития животноводства.

В период уборки урожая 1937 г. я с целью срыва хода уборки и увеличения потер ,перебрасывал комбайны с закрепленных площадей на участки второстепенных культур.

Вел борьбу против увеличения посевных площадей сахарной свеклы.

Проводя подрывную работу в период уборки и сева в колхозах района.

Я также наряду с этой преднамерно тормозил развитие стахановского движения в сельском хозяйстве. В резуль-

№ 5. Протокол допиту В. Добровольського від 5 червня 1938 р.
Архів УСБУ в Одеській області. Спр. 8287-П. Арк. 59

50

тате моей подрывной работе стахановское движение приня-
мавшее в районе массовый характер приостановилось и сведось
к одиночным показательным фигурам, которые фактически не мог
ли служить примером для других и не были способны развер-
нуть на основе своих достижений массового стахановского
движения, Для того, чтобы создать видимость, что в районе
развивается стахановское движение, я давал указания
правлениях колхозов принимать все меры к тому, чтобы одному
двум стахановцам в колхозе создавать такие условия и об-
становку в районе, чтобы они даже помимо своего желания
имели определенный успех в своей работе.

Эта антистахановская практика привела к тому, что из 400 стахановцев зарегистрированных в РЗО в 1936 г. в 1937 г. было около 50.

В области партийной работы я создавал условия для засорения рядов партии на продолжении длительного периода времени оказывал свое покровительство ЧИЖИКУ - бывш. за. парткабинетом РПК, который являлся троцкистом. Зажимая самокритику в парторганизации я срывал партийную учебу старался всячески разложить парторганизацию.

Протокол читал, записано верно.

ДОБРОВОЛЬСКИЙ.

ДОПРОСИЛ: Оперуполномоченный 4У. Отдела
Сержант государственной безопасности /СТЕПАНСКИЙ/

№ 5. *Арк. 60*

127

УТВЕРЖДАЮ
НАЧ. УНКВД ПО ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ
Зам. КАПИТАН ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
/КИСЕЛЕВ/
"23" Августа 1938-г.

УТВЕРЖДАЮ
ПРОКУРОР СОЮЗА С.С.Р.
/А.ВИШИНСКИЙ/
"8" 1938-г.

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

По делу №-46153 по обвинению ДОБРОВОЛЬСКОГО Владимера Степановича по ст.ст. 54-7, 54-8, и 54-II УК УССР.

УГБ УНКВД по Одесской Области вскрыта и ликвидирована контрреволюционная право-троцкистская террористическая организация, ставившая своей задачей борьбу с партией и Советской властью и подготовляла террористические акты против руководителей партии и правительства.

Одним из активных участников этой организации являлся арестованный 27-го октября 1937-года и привлеченный по настоящему делу в качестве обвиняемого - ДОБРОВОЛЬСКИЙ Владимер Степанович.

№ 6. Обвинувальний висновок В. Добровольського.
Архів УСБУ в Одеській області. Спр. 8287-П. Арк. 127

Следствием и признанием самого обвиняемого ДОБРОВОЛЬСКОГО установленно, что он с 1936-года являлся активным участником контрреволюционной право-троцкистской террористической организации, в которую был вовлечен ТЕПЛОВЫМ бывш. инструктором Одесского Обкома КП/б/У.

"..... В контрреволюционную право-троцкистскую террористическую организацию я был завербован в декабре месяце 1936-года ТЕПЛОВЫМ бывш. инструктором Одесского Обкома КП/б/У. /показания обв. ДОБРОВОЛЬСКОГО от 29.У-38-г. л.д. №-30/.

В 1936-году обвиняемый ДОБРОВОЛЬСКИЙ был проинформирован ТЕПЛОВЫМ о том, что контрреволюционная организация стоит на позициях применения индивидуального террора направленного против руководства ВКП/б/ и правительства. Террористические установки организации обв. ДОБРОВОЛЬСКИЙ полностью разделял.

".....Контрреволюционная организация как мне стало известно от ТЕПЛОВА ставила перед собой следующие задачи:

Блок с различными антисоветскими элементамисоздание условий для насильственного свержения Советской власти и реставрации капитализма в стране. ТЕПЛОВ говорил, что организация в своей борьбе в необходимых случаях не остановиться даже перед применением индивидуального террора против руководителей ЦК ВКП/б/ и правительства.

Эти установки нашей организации в частности террористические я разделял полностью. /показания обв. ДОБРОВОЛЬСКОГО от 29.У-38-г. л.д. 34,35,97/.

Примкнув к организации обв. ДОБРОВОЛЬСКИЙ принял задание от ТЕПЛОВА проводить вредительскую работу в области

№ 6. *Арк. 128*

сельского хозяйства и партийного строительства /л.д.59-60/

Обвиняемый ДОБРОВОЛЬСКИЙ под видом выполнения плана мясопоставок, давал установки правлениям колхозов, причитающихся с колхозников в индивидуальном порядке мясопоставки выполнять за счет колхозных ферм, что приводило к срыву плана развития животноводства и развалу колхозных ферм /л.д. 36/.

В период уборки и обмолота урожая 1937-года ДОБРОВОЛЬСКИЙ срывал выполнение плана хлебопоставок не организовывал вывозку хлеба на элеватор, в результате чего на колхозных токах скоплялось большое количество зерна, которое из за дождей теряло свое качество /л.д.36/

Во время уборочной компании в этом же году ДОБРОВОЛЬСКИЙ умышленно перебрасывал комбайны с закрепленных площадей на уборку второстепенных культур, этим самым срывал ход уборочной компании /л.д. 36/.

В области партийной работы ДОБРОВОЛЬСКИЙ с целью засорения рядов партии, в декабре 1936-года и в январе 1937-года допустил огульный прием в сочувствующие и кандидаты партии, приняв за эти два месяца 35-человек, в числе которых значительная часть была из социально чуждой среды /л.д. 37/.

Обвиняемый ДОБРОВОЛЬСКИЙ виновным себя признал полностью. Уличается показаниями активных участников

№ 6. *Арк. 129*

130

организации БОЙКО, ДОВИДЕНКО, ЧМИЛЕНКО, АРТЕМЕНКО, /осуждены/, ВИРВИХВИСТА, ЖЕЛДОКА, НЕСТЕРЕНКО /арестованы/, Свидетелей - ВЕРБОВСКОГО, ГРИЦЕНКО и очными ставками с ЖЕЛДАКОМ, ВИРВИХВИСТОМ, ЯКОБЧУКОМ и ТОНКОНОГОМ /л.д. №№- 15-63,64-67, 68-70,71-72,73-74,75-76,77-80,81-82,83-95,96-101,102-115/.

На основании изложенного: ОБВИНЯЕТСЯ-

ДОБРОВОЛЬСКИЙ Владимер Степанович, 1904-г. рождения, уроженец, с. Даниловка Тилигуло-Березанского района Одесской области, украинец, гражданства СССР, бывший член ВКП/б/ с 1927-г., исключенного из партии в 1937-г. за покривательство и связь с врагами народа, бывший секретарь Ново-Архангельского РПК - в том, что:

а/ Являлся активным участником контрреволюционной право-троцкистской террористической организации, осуществившей 1-го декабря 1934-года злодейское убийство тов. КИРОВА и подготовлявшей в последующие годы террористические акты против руководителей партии и правительства.

б/ Знал и полностью разделял террористические установки организации.

в/ Проводил контрреволюционную вредительскую работу в области сельского хозяйства.

т.е. в преступлениях предусмотренных ст.ст. 54-7,54-8 и 54-11 УК УССР.

В следствии указанного обв. ДОБРОВОЛЬСКИЙ Владимер Степанович подлежит суду Военной Коллегии Верховного суда Союза ССР, в порядке закона от 1-го декабря 1934-года.

ОПЕРУПОЛНОМОЧЕННЫЙ IУ-го ОТДЕЛА УГБ
СЕРЖАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ.- /СТЕПАНСКИЙ/

СОГЛАСЕН: НАЧАЛЬНИК IУ-го ОТДЕЛА УГБ УНКВД
ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ.- /ГАПОНОВ/

№ 6. *Арк. 130*

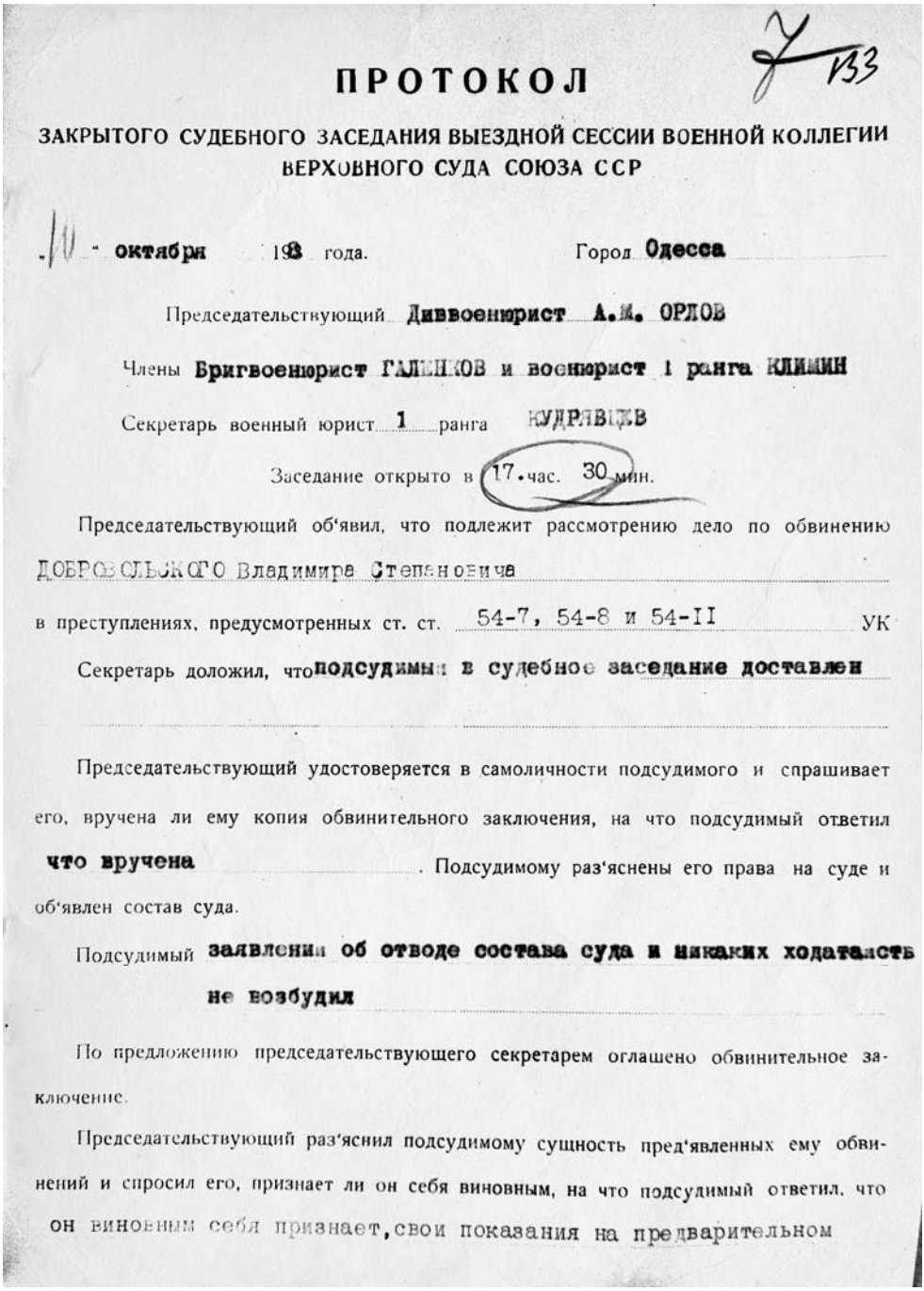

ПРОТОКОЛ

7 133

ЗАКРЫТОГО СУДЕБНОГО ЗАСЕДАНИЯ ВЫЕЗДНОЙ СЕССИИ ВОЕННОЙ КОЛЛЕГИИ ВЕРХОВНОГО СУДА СОЮЗА ССР

«10» октября 1938 года. Город Одесса

Председательствующий Диввоенюрист А.И. ОРЛОВ

Члены Бригвоенюрист ГАЛИНКОВ и военюрист 1 ранга КЛИМИН

Секретарь военный юрист 1 ранга КУДРЯВЦЕВ

Заседание открыто в 17 час. 30 мин.

Председательствующий об'явил, что подлежит рассмотрению дело по обвинению ДОБРОВОЛЬСКОГО Владимира Степановича

в преступлениях, предусмотренных ст. ст. 54-7, 54-8 и 54-11 УК

Секретарь доложил, что подсудимый в судебное заседание доставлен

Председательствующий удостоверяется в самоличности подсудимого и спрашивает его, вручена ли ему копия обвинительного заключения, на что подсудимый ответил что вручена. Подсудимому раз'яснены его права на суде и об'явлен состав суда.

Подсудимый заявлений об отводе состава суда и никаких ходатайств не возбудил

По предложению председательствующего секретарем оглашено обвинительное заключение.

Председательствующий раз'яснил подсудимому сущность пред'явленных ему обвинений и спросил его, признает ли он себя виновным, на что подсудимый ответил, что он виновным себя признает, свои показания на предварительном

№ 7. Протокол закритого судового засідання виїзної сесії Військової Колегії Верховного Суду СРСР від 10 жовтня 1938 р.
Архів УСБУ в Одеській області. Спр. 8287-П. Арк. 133

следствии подтверждает полностью.

В антисоветскую организацию он был завербован в декабре месяце 1936 года ТЕПЛОВЫМ.

Больше подсудимыи ничем судебное следствие не дополнил и оно об'является законченным.

Подсудимому было предоставлено последнее слово, в котором он просит не лишать его жизни.

Суд удаляется на совещание.

По выходе из совещательной комнаты, председательствующии огласил приговор.

Заседание закрыто в 17 ч. 45 м.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩИЙ
ДИВВОЕНЮРИСТ

СЕКРЕТАРЬ
ВОЕННЫЙ ЮРИСТ 1 РАНГА

№ 7. *Арк. 133зв.*

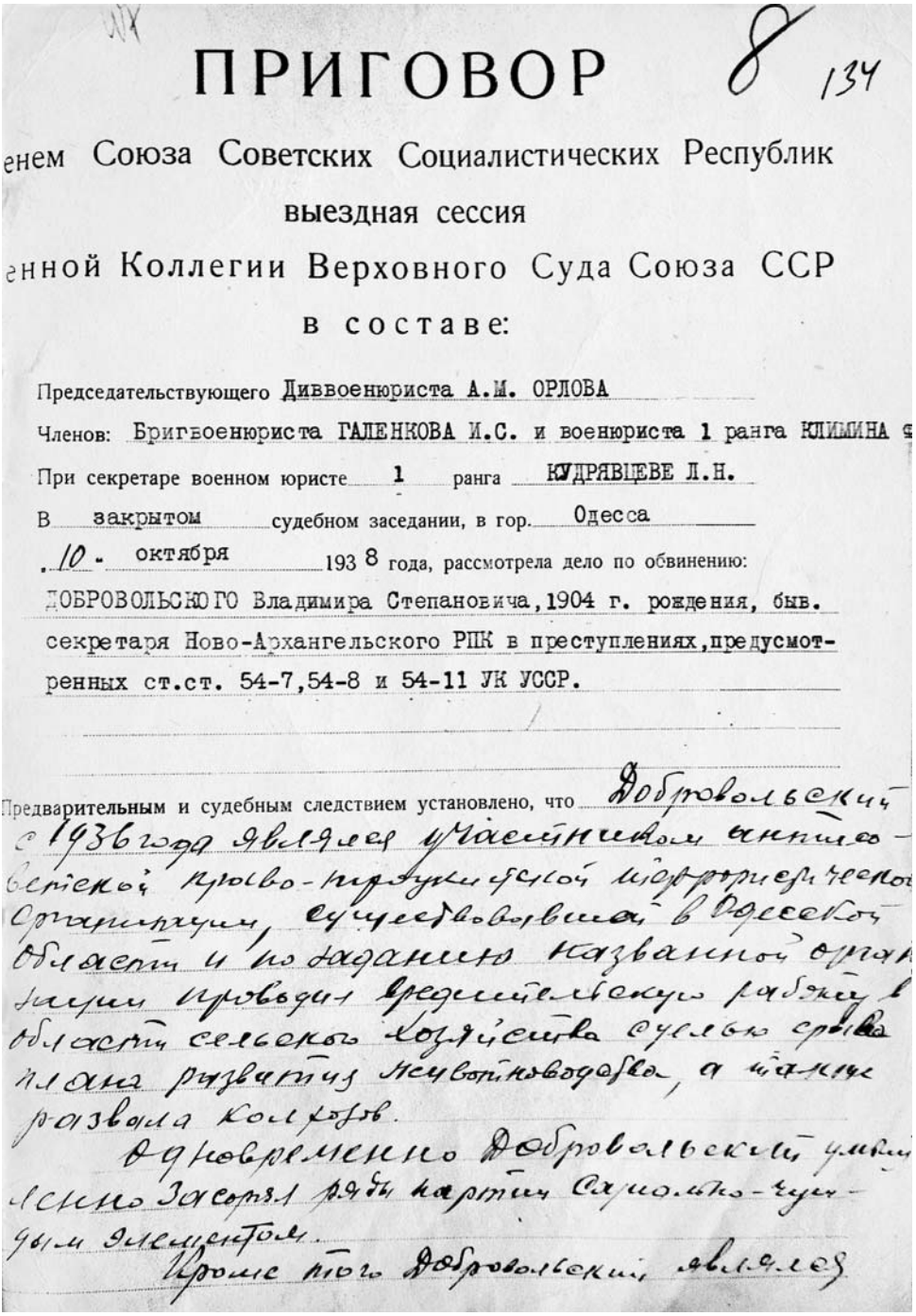

8 134

ПРИГОВОР

енем Союза Советских Социалистических Республик

выездная сессия

енной Коллегии Верховного Суда Союза ССР

в составе:

Председательствующего Диввоенюриста А.М. ОРЛОВА

Членов: Бригвоенюриста ГАЛЕНКОВА И.С. и военюриста 1 ранга КЛИМИНА Ф

При секретаре военном юристе 1 ранга КУДРЯВЦЕВЕ Л.Н.

В закрытом судебном заседании, в гор. Одесса

10 октября 1938 года, рассмотрела дело по обвинению:

ДОБРОВОЛЬСКОГО Владимира Степановича, 1904 г. рождения, быв. секретаря Ново-Архангельского РПК в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-7, 54-8 и 54-11 УК УССР.

Предварительным и судебным следствием установлено, что Добровольский с 1936 года являлся участником антисоветской право-троцкистской террористической организации, существовавшей в Одесской области и по заданию названной организации проводил вредительскую работу в области сельского хозяйства с целью срыва плана развития животноводства, а также развала колхозов.

Одновременно Добровольский умышленно засорял ряды партии социально-чуждым элементом.

Кроме того Добровольский являлся

№ 8. Вирок В. Добровольському

Архів УСБУ в Одеській області. Спр. 8287-П. Арк. 134

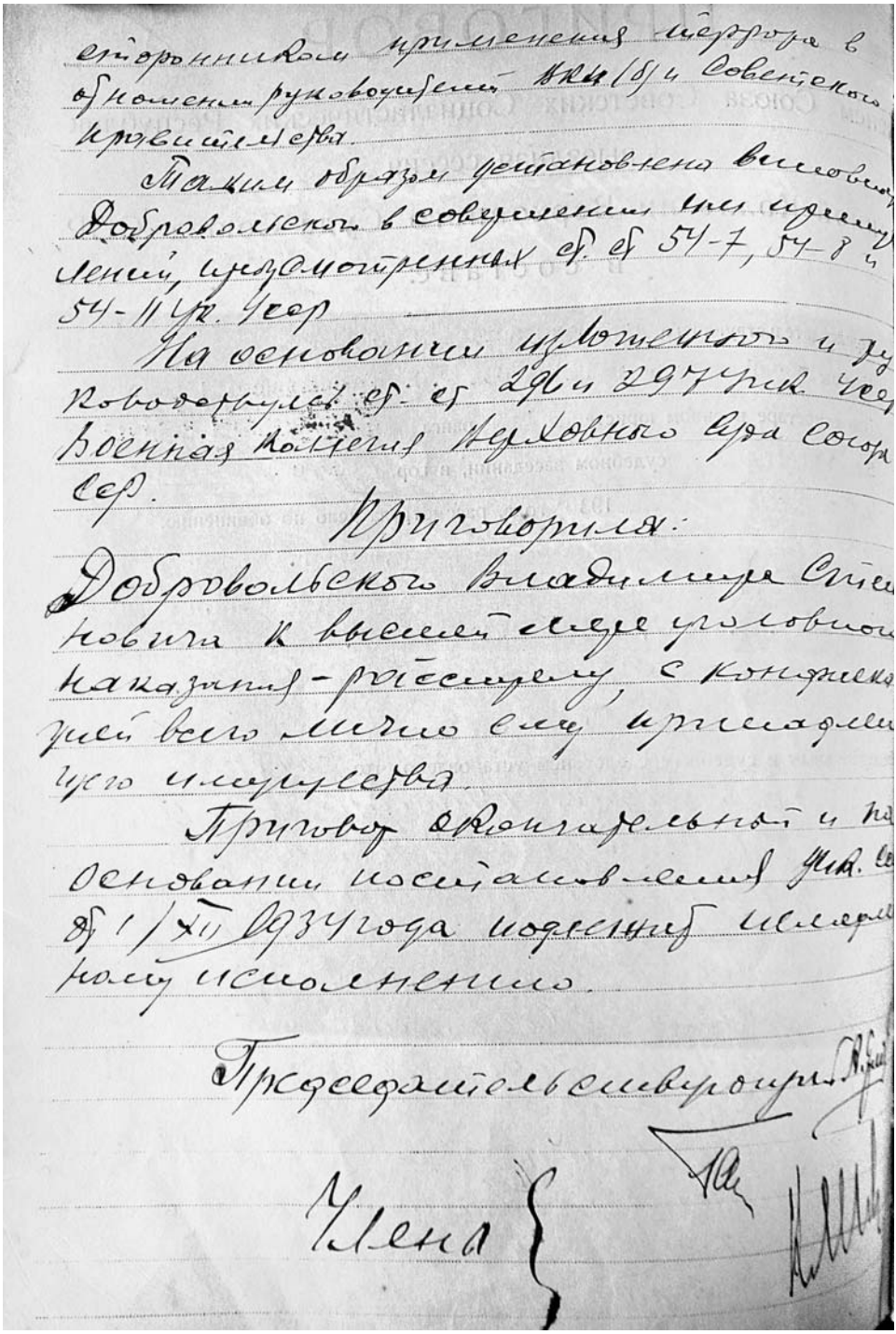

№ 8. *Арк. 134*

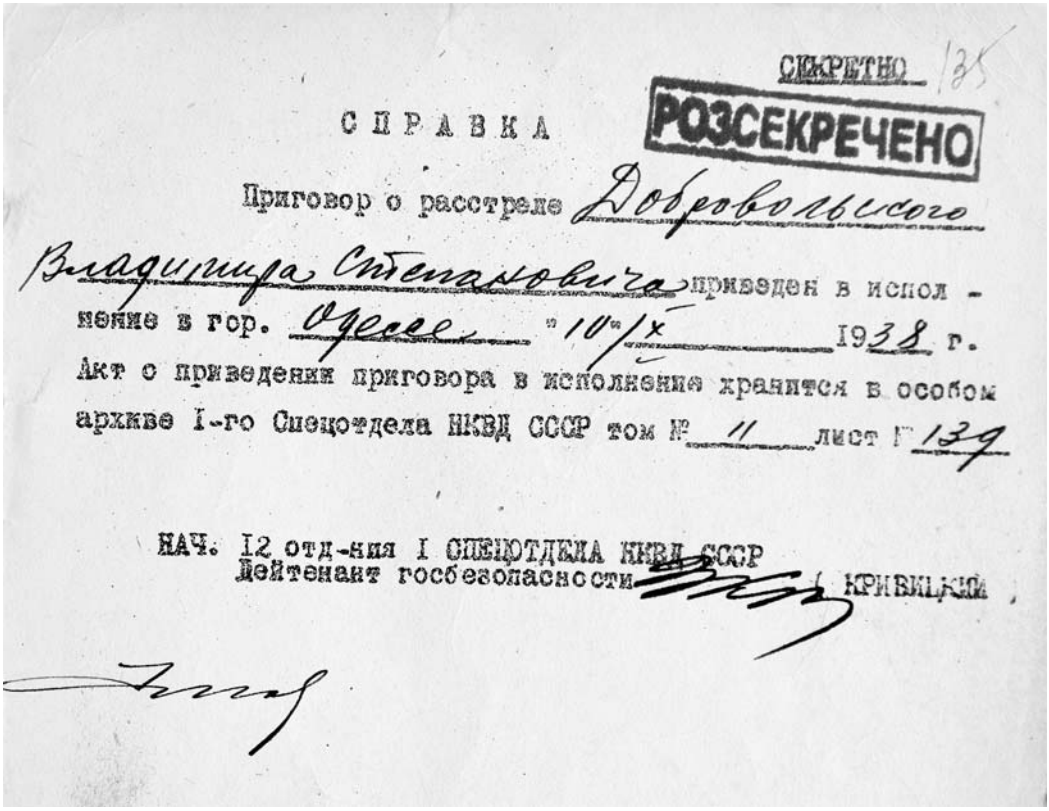

СЕКРЕТНО

РОЗСЕКРЕЧЕНО

СПРАВКА

Приговор о расстреле Добровольского Владимира Степановича приведен в испол - нение в гор. Одессе "10" IX 1938 г.

Акт о приведении приговора в исполнение хранится в особом архиве I-го Спецотдела НКВД СССР том № 11 лист № 139

НАЧ. 12 отд-ния I СПЕЦОТДЕЛА НКВД СССР
Лейтенант госбезопасности КРИВИЦКИЙ

№ 9. Довідка про виконання вироку В. Добровольського.
Архів УСБУ в Одеській області. Спр. 8287-П. Арк. 135

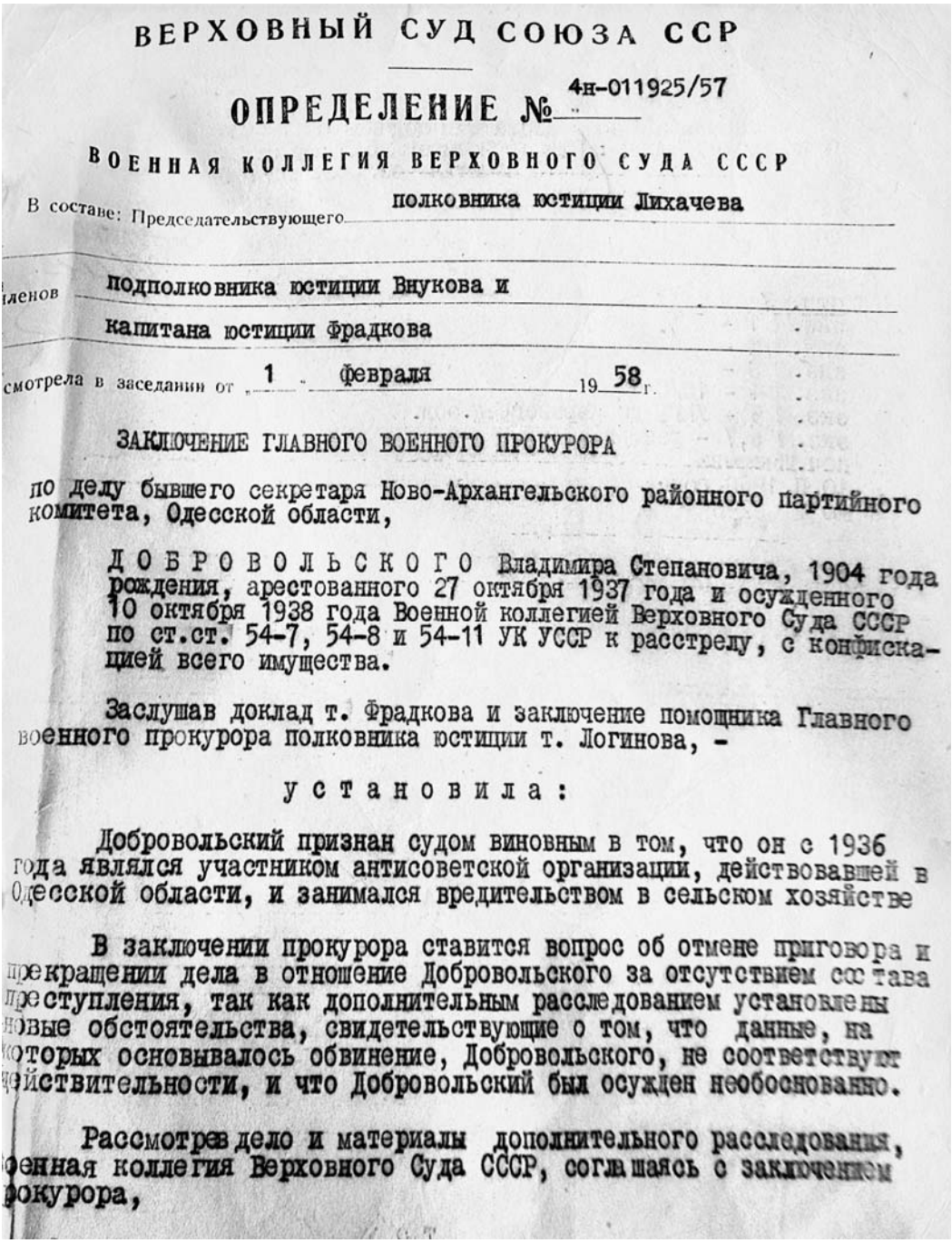

ВЕРХОВНЫЙ СУД СОЮЗА ССР

ОПРЕДЕЛЕНИЕ № 4н-011925/57

ВОЕННАЯ КОЛЛЕГИЯ ВЕРХОВНОГО СУДА СССР

В составе: Председательствующего полковника юстиции Лихачева

членов подполковника юстиции Внукова и

капитана юстиции Фрадкова

рассмотрела в заседании от 1 февраля 19 58 г.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ ГЛАВНОГО ВОЕННОГО ПРОКУРОРА

по делу бывшего секретаря Ново-Архангельского районного партийного комитета, Одесской области,

ДОБРОВОЛЬСКОГО Владимира Степановича, 1904 года рождения, арестованного 27 октября 1937 года и осужденного 10 октября 1938 года Военной коллегией Верховного Суда СССР по ст.ст. 54-7, 54-8 и 54-11 УК УССР к расстрелу, с конфискацией всего имущества.

Заслушав доклад т. Фрадкова и заключение помощника Главного военного прокурора полковника юстиции т. Логинова, -

у с т а н о в и л а :

Добровольский признан судом виновным в том, что он с 1936 года являлся участником антисоветской организации, действовавшей в Одесской области, и занимался вредительством в сельском хозяйстве

В заключении прокурора ставится вопрос об отмене приговора и прекращении дела в отношение Добровольского за отсутствием состава преступления, так как дополнительным расследованием установлены новые обстоятельства, свидетельствующие о том, что данные, на которых основывалось обвинение, Добровольского, не соответствуют действительности, и что Добровольский был осужден необоснованно.

Рассмотрев дело и материалы дополнительного расследования, Военная коллегия Верховного Суда СССР, соглашаясь с заключением прокурора,

№ 10. Визначення Військової Колегії Верховного Суду СРСР від 1 лютого 1958 р. про припинення справи В. С. Добровольського за відсутністю складу злочину.
Архів УСБУ в Одеській області. Спр. 8287-П. Арк. 167

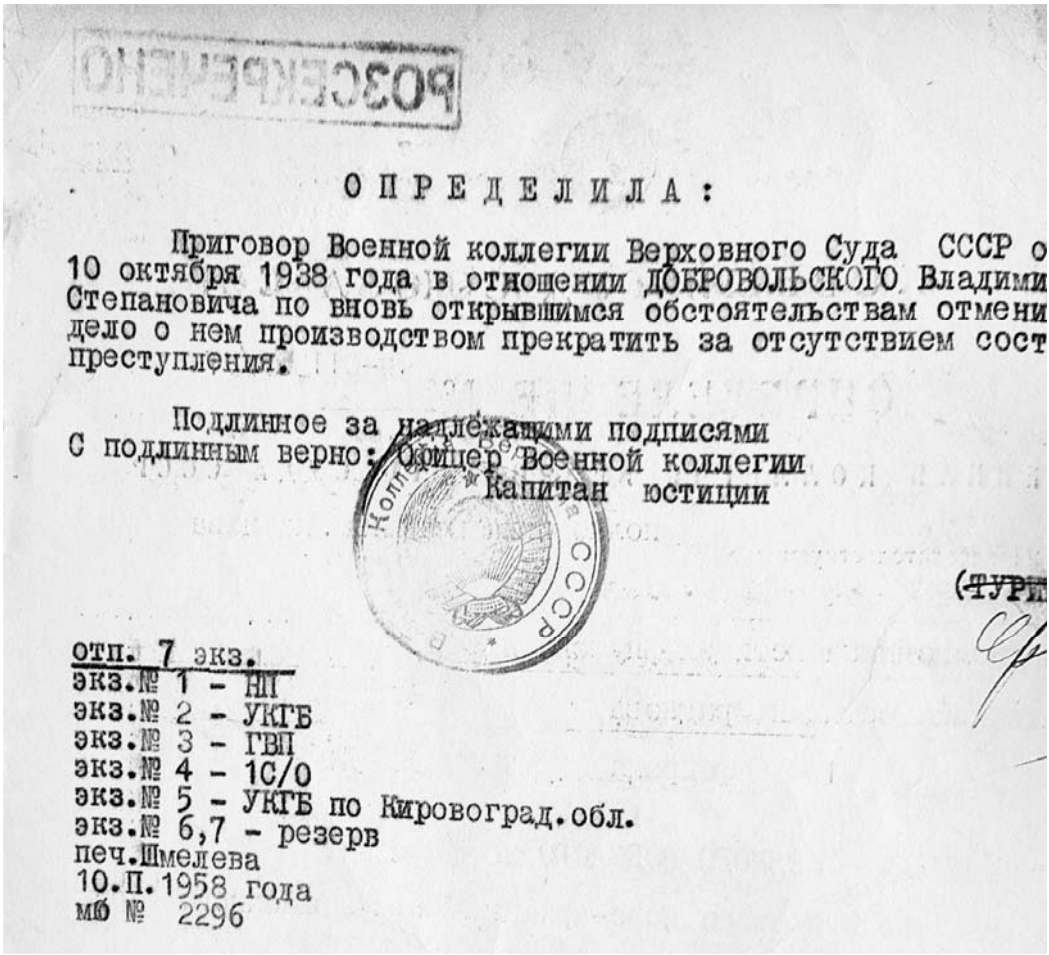

РОЗСЕКРЕЧЕНО

О П Р Е Д Е Л И Л А :

Приговор Военной коллегии Верховного Суда СССР о
10 октября 1938 года в отношении ДОБРОВОЛЬСКОГО Владими
Степановича по вновь открывшимся обстоятельствам отмени
дело о нем производством прекратить за отсутствием сост
преступления.

Подлинное за надлежащими подписями
С подлинным верно: Офицер Военной коллегии
Капитан юстиции

(ТУРИ

отп. 7 экз.
экз.№ 1 - НП
экз.№ 2 - УКГБ
экз.№ 3 - ГВП
экз.№ 4 - 1С/О
экз.№ 5 - УКГБ по Кировоград.обл.
экз.№ 6,7 - резерв
печ.Шмелева
10.П.1958 года
мб № 2296

№ 10. *Арк. 167*

ДОКУМЕНТИ У СПРАВІ «МОЛОДАЯ РОДИНА»

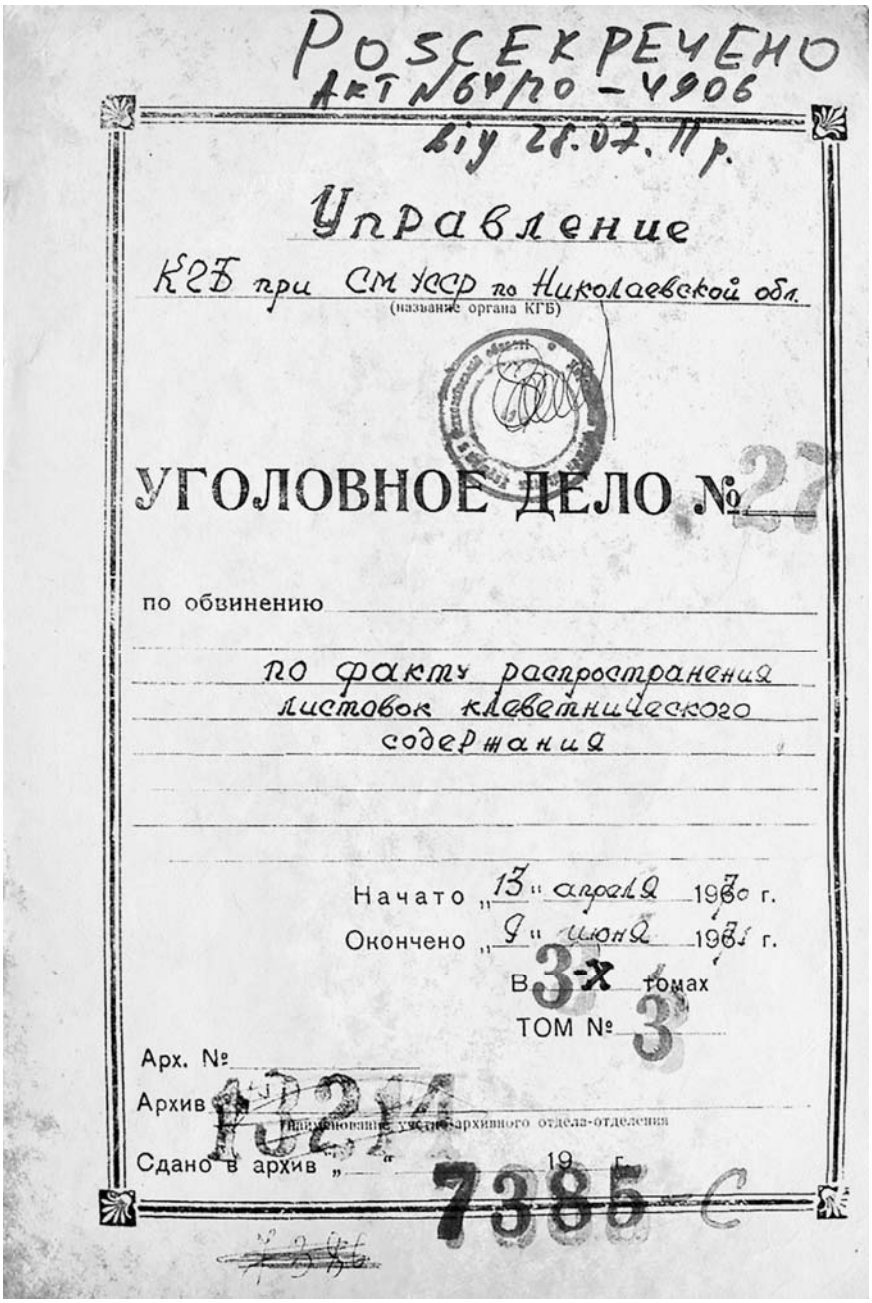

РОЗСЕКРЕЧЕНО
АКТ №64/10-4906
від 28.07.11 р.

Управление
КГБ при СМ УССР по Николаевской обл.
(название органа КГБ)

УГОЛОВНОЕ ДЕЛО № 27

по обвинению

по факту распространения листовок клеветнического содержания

Начато „13" апреля 1970 г.
Окончено „9" июня 1971 г.
В 3-х томах
ТОМ № 3

Арх. №
Архив 1324
(наименование учетно-архивного отдела-отделения)
Сдано в архив „ " 19 г.

7385-С

№ 1. Титульна сторінка кримінальної справи
«за фактом розповсюдження листівок наклепницького змісту».
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Спр. 7385-С. Т. 3

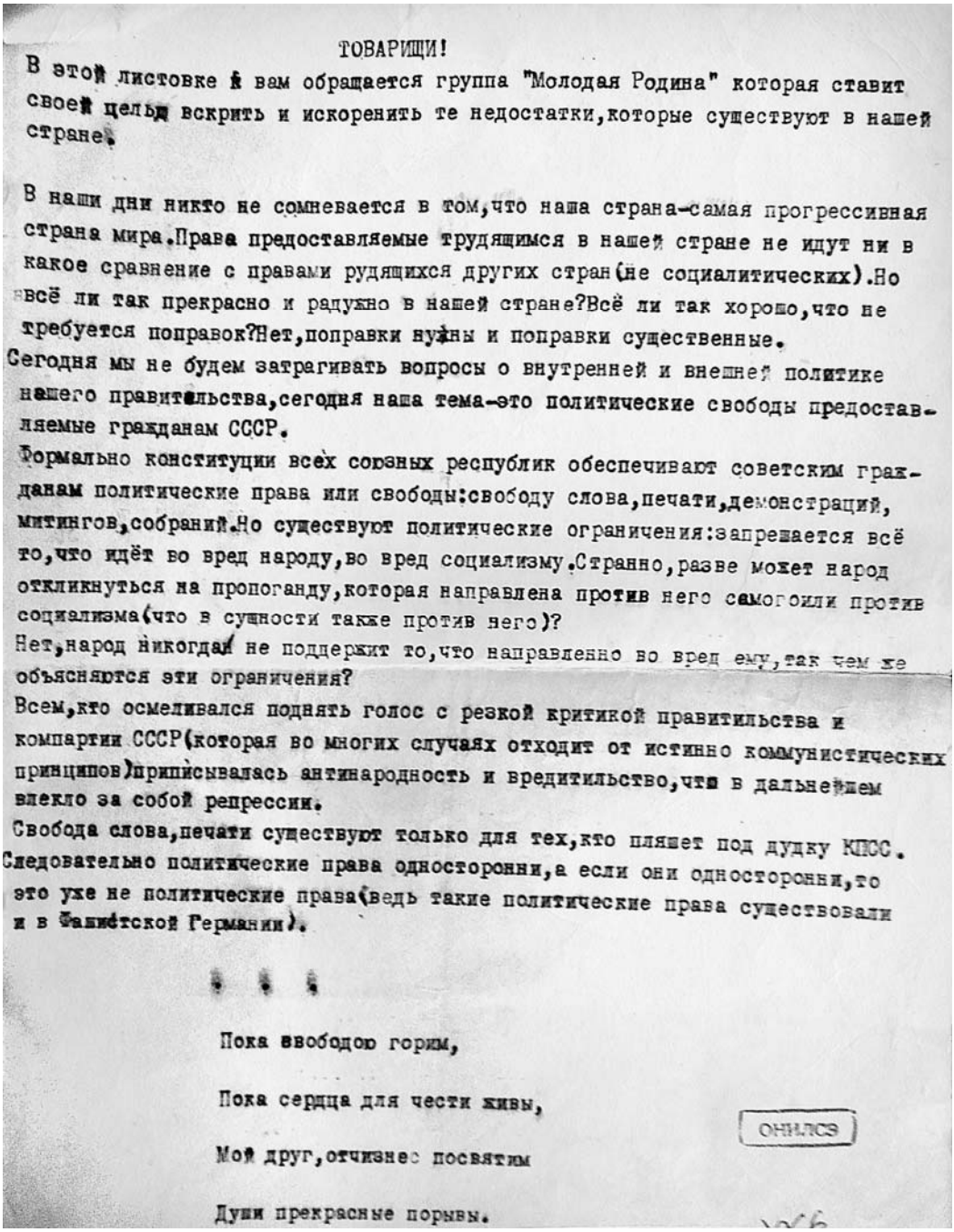

ТОВАРИЩИ!

В этой листовке к вам обращается группа "Молодая Родина" которая ставит своей цельд вскрить и искоренить те недостатки,которые существуют в нашей стране.

В наши дни никто не сомневается в том,что наша страна-самая прогрессивная страна мира.Права предоставляемые трудящимся в нашей стране не идут ни в какое сравнение с правами рудящихся других стран(не социалитических).Но всё ли так прекрасно и радужно в нашей стране?Всё ли так хорошо,что не требуется поправок?Нет,поправки нужны и поправки существенные.

Сегодня мы не будем затрагивать вопросы о внутренней и внешней политике нашего правительства,сегодня наша тема-это политические свободы предоставляемые гражданам СССР.

Формально конституции всех союзных республик обеспечивают советским гражданам политические права или свободы:свободу слова,печати,демонстраций, митингов,собраний.Но существуют политические ограничения:запрещается всё то,что идёт во вред народу,во вред социализму.Странно,разве может народ откликнуться на пропоганду,которая направлена против него самого,или против социализма(что в сущности также против него)?

Нет,народ никогда не поддержит то,что направленно во вред ему,так чем же объясняются эти ограничения?

Всем,кто осмеливался поднять голос с резкой критикой правительства и компартии СССР(которая во многих случаях отходит от истинно коммунистических принципов)приписывалась антинародность и вредительство,что в дальнейшем влекло за собой репрессии.

Свобода слова,печати существуют только для тех,кто пляшет под дудку КПСС. Следовательно политические права односторонни,а если они односторонни,то это уже не политические права(ведь такие политические права существовали и в Фашистской Германии).

* * *

Пока свободою горим,

Пока сердца для чести живы,

Мой друг,отчизне посвятим

Души прекрасные порывы.

ОНИЛСЯ

№ 2. Листівка групи «Молодая Родина».
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Спр. 7385-С. Т. 2

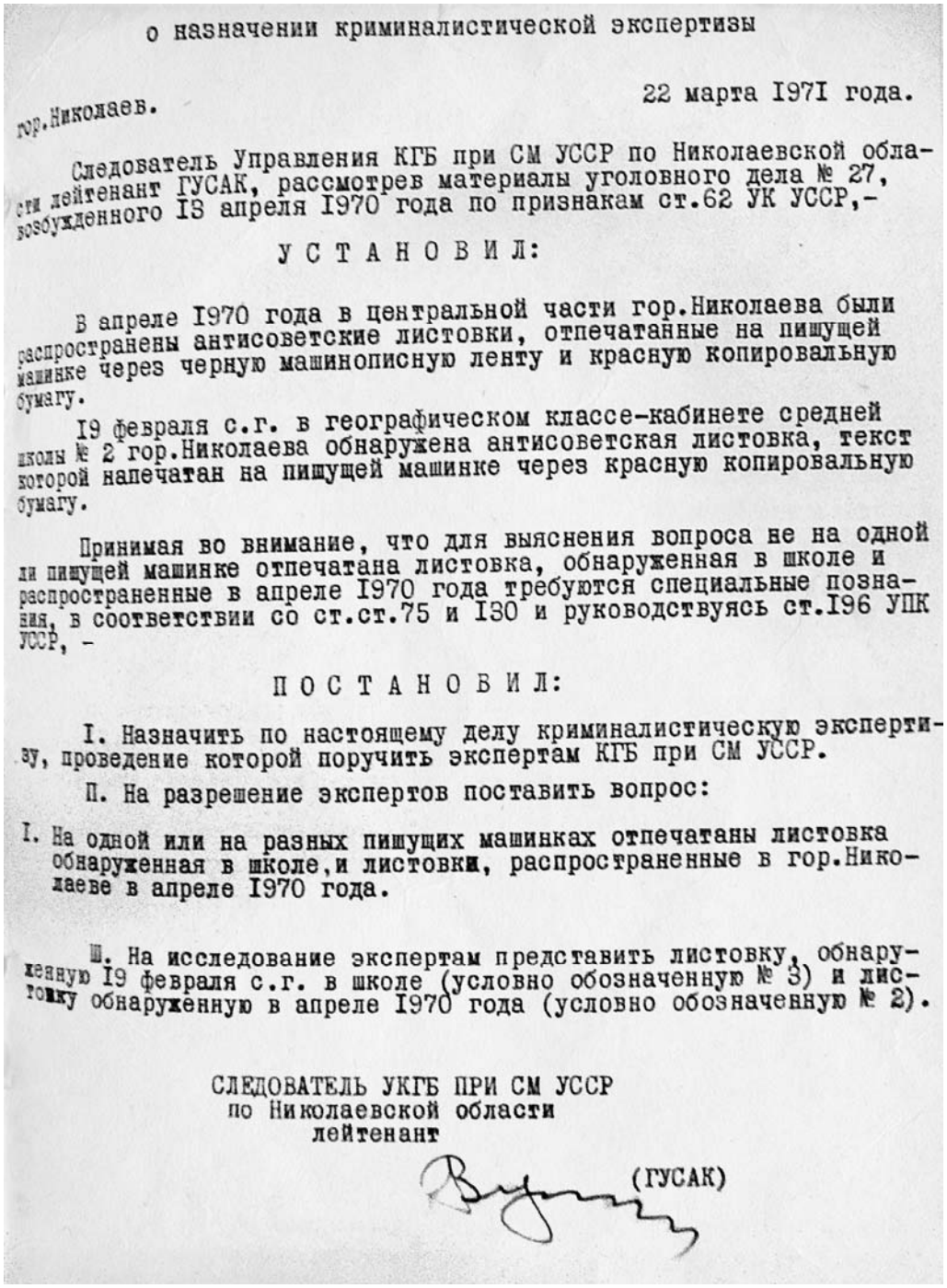

о назначении криминалистической экспертизы

гор.Николаев. 22 марта 1971 года.

Следователь Управления КГБ при СМ УССР по Николаевской области лейтенант ГУСАК, рассмотрев материалы уголовного дела № 27, возбужденного 18 апреля 1970 года по признакам ст.62 УК УССР,-

У С Т А Н О В И Л:

В апреле 1970 года в центральной части гор.Николаева были распространены антисоветские листовки, отпечатанные на пишущей машинке через черную машинописную ленту и красную копировальную бумагу.

19 февраля с.г. в географическом классе-кабинете средней школы № 2 гор.Николаева обнаружена антисоветская листовка, текст которой напечатан на пишущей машинке через красную копировальную бумагу.

Принимая во внимание, что для выяснения вопроса не на одной ли пишущей машинке отпечатана листовка, обнаруженная в школе и распространенные в апреле 1970 года требуются специальные познания, в соответствии со ст.ст.75 и 130 и руководствуясь ст.196 УПК УССР, -

П О С Т А Н О В И Л:

I. Назначить по настоящему делу криминалистическую экспертизу, проведение которой поручить экспертам КГБ при СМ УССР.

II. На разрешение экспертов поставить вопрос:

1. На одной или на разных пишущих машинках отпечатаны листовка обнаруженная в школе, и листовки, распространенные в гор.Николаеве в апреле 1970 года.

III. На исследование экспертам представить листовку, обнаруженную 19 февраля с.г. в школе (условно обозначенную № 3) и листовку обнаруженную в апреле 1970 года (условно обозначенную № 2).

СЛЕДОВАТЕЛЬ УКГБ ПРИ СМ УССР
по Николаевской области
лейтенант (ГУСАК)

№ 3. Постанова про проведення криміналістичної експертизи тексту листівки.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Спр. 7385-С. Т. 2. Арк. 118

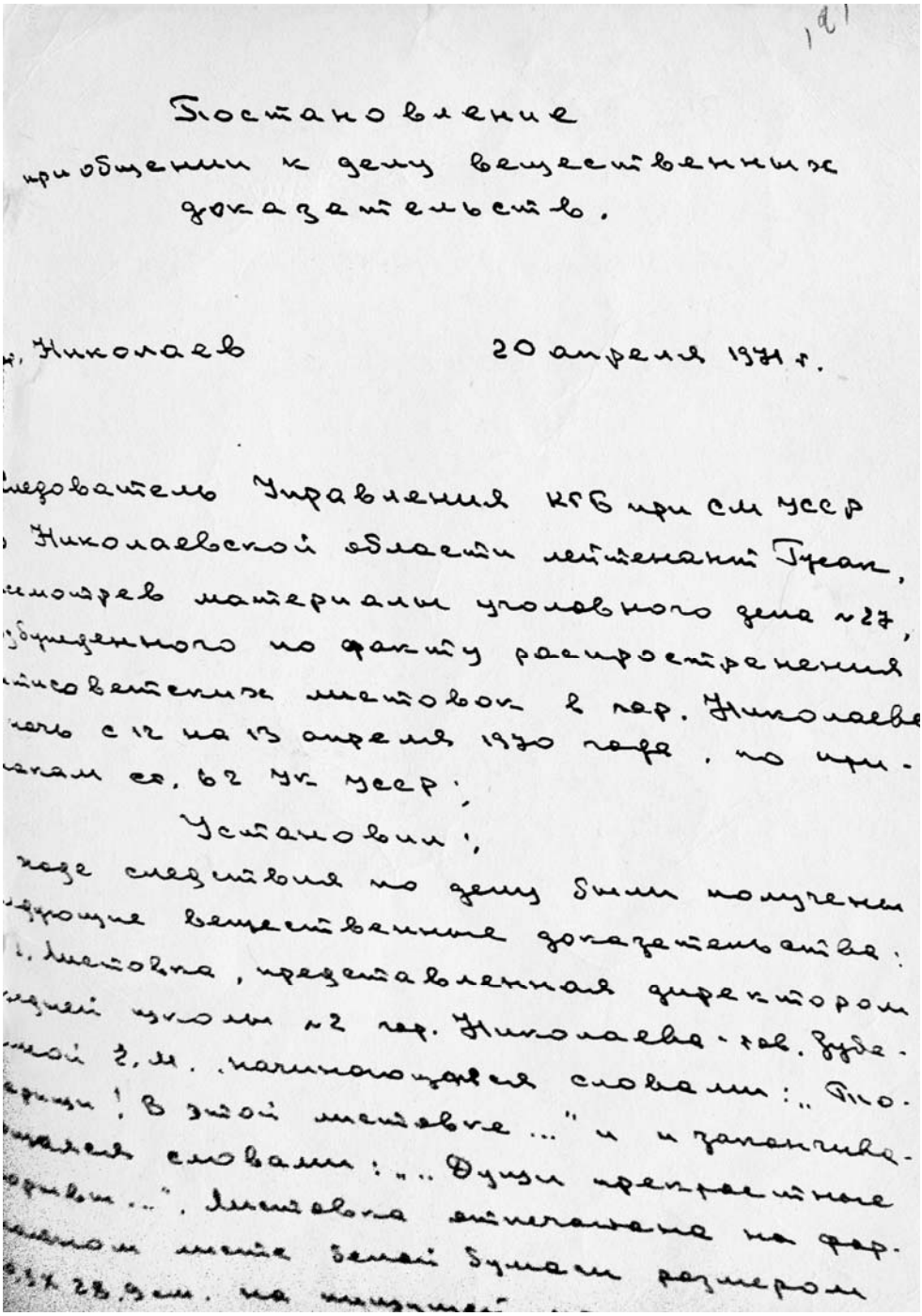

Постановление
приобщении к делу вещественных
доказательств.

г. Николаев 20 апреля 1971 г.

Следователь Управления КГБ при СМ УССР
в Николаевской области лейтенант Гусак,
рассмотрев материалы уголовного дела №27,
возбужденного по факту распространения
антисоветских листовок в гор. Николаеве
в ночь с 12 на 13 апреля 1970 года, по при-
знакам ст. 62 УК УССР;

Установил:

В ходе следствия по делу были получены
следующие вещественные доказательства:
1. Листовка, представленная директором
средней школы №2 гор. Николаева-тов. Зубе-
ленной Г.М., начинающаяся словами: „Про-
карищи! В этой листовке..." и и заканчива-
ющаяся словами: „..Души прекрасные
порывы...". Листовка отпечатана на фор-
матном листе белой бумаги размером
0,1 х 28,9 см. на пишущей

№ 4. Постанова про залучення до справи речових доказів. 20 квітня 1971 р.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Спр. 7385-С. Т. 3. Арк. 121

122

- 2 -

расную копировальную бумагу.

2. 5 конвертов со скобами, сделанными
и осмотре места происшествия в гео-
графическом классе-кабинете СШ №2 и вхо-
ных ворот кинотеатра „Экран".

Согласно заключений экспертов, кри-
миналистической лаборатории КГБ УССР
от 9 и 13 апреля 1971 года, листовка обнару-
женная в географическом классе-кабинете
№2, отпечатана на той же пишущей ма-
шинке, на которой отпечатаны ранее рас-
пространенные листовки.

Руководствуясь ст. ст. 78 и 79 УПК УССР,

Постановил:

листовку и 5 конвертов со скобами приоб-
щить к уголовному делу №27, в качестве
вещественных доказательств.

Следователь Управления КГБ при
СМ УССР по Николаевской области
- лейтенант -

/В. Гусак/.

№ 4. *Арк. 122*

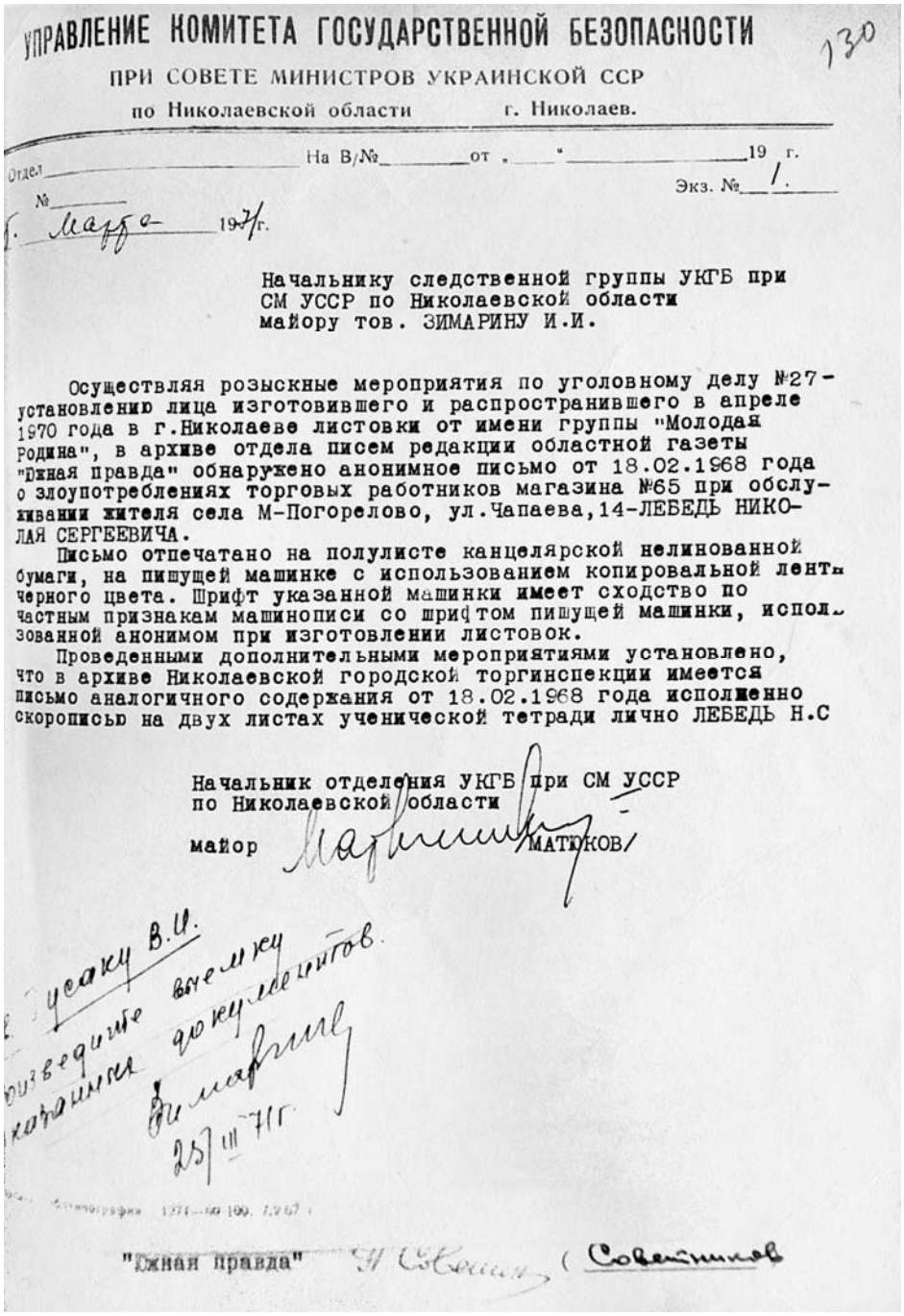

УПРАВЛЕНИЕ КОМИТЕТА ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

ПРИ СОВЕТЕ МИНИСТРОВ УКРАИНСКОЙ ССР

по Николаевской области г. Николаев.

130

Отдел _____ На В/№ _____ от „___" _____ 19 г.

№ _____ Экз. № 1.

г. Марта 1971 г.

Начальнику следственной группы УКГБ при СМ УССР по Николаевской области майору тов. ЗИМАРИНУ И.И.

Осуществляя розыскные мероприятия по уголовному делу №27 - установлению лица изготовившего и распространившего в апреле 1970 года в г.Николаеве листовки от имени группы "Молодая Родина", в архиве отдела писем редакции областной газеты "Южная правда" обнаружено анонимное письмо от 18.02.1968 года о злоупотреблениях торговых работников магазина №65 при обслуживании жителя села М-Погорелово, ул.Чапаева,14-ЛЕБЕДЬ НИКОЛАЯ СЕРГЕЕВИЧА.

Письмо отпечатано на полулисте канцелярской нелинованной бумаги, на пишущей машинке с использованием копировальной ленты черного цвета. Шрифт указанной машинки имеет сходство по частным признакам машинописи со шрифтом пишущей машинки, использованной анонимом при изготовлении листовок.

Проведенными дополнительными мероприятиями установлено, что в архиве Николаевской городской торгинспекции имеется письмо аналогичного содержания от 18.02.1968 года исполненно скорописью на двух листах ученической тетради лично ЛЕБЕДЬ Н.С

Начальник отделения УКГБ при СМ УССР по Николаевской области

майор [signature] /МАТЮКОВ/

Гусаку В.И.
Произведите выемку указанных документов.
Зимарин
25/III 71 г.

Фотографии 1971—60 100. 7.2.67 г.

"Южная правда" [signature] (Советников

№ 5. Повідомлення про виявлення в архіві газети «Південна правда» листа, надрукованого на друкарській машинці.

САЗ УСБУ в Миколаївській області. Спр. 7385-С. Т. 2. Арк. 130

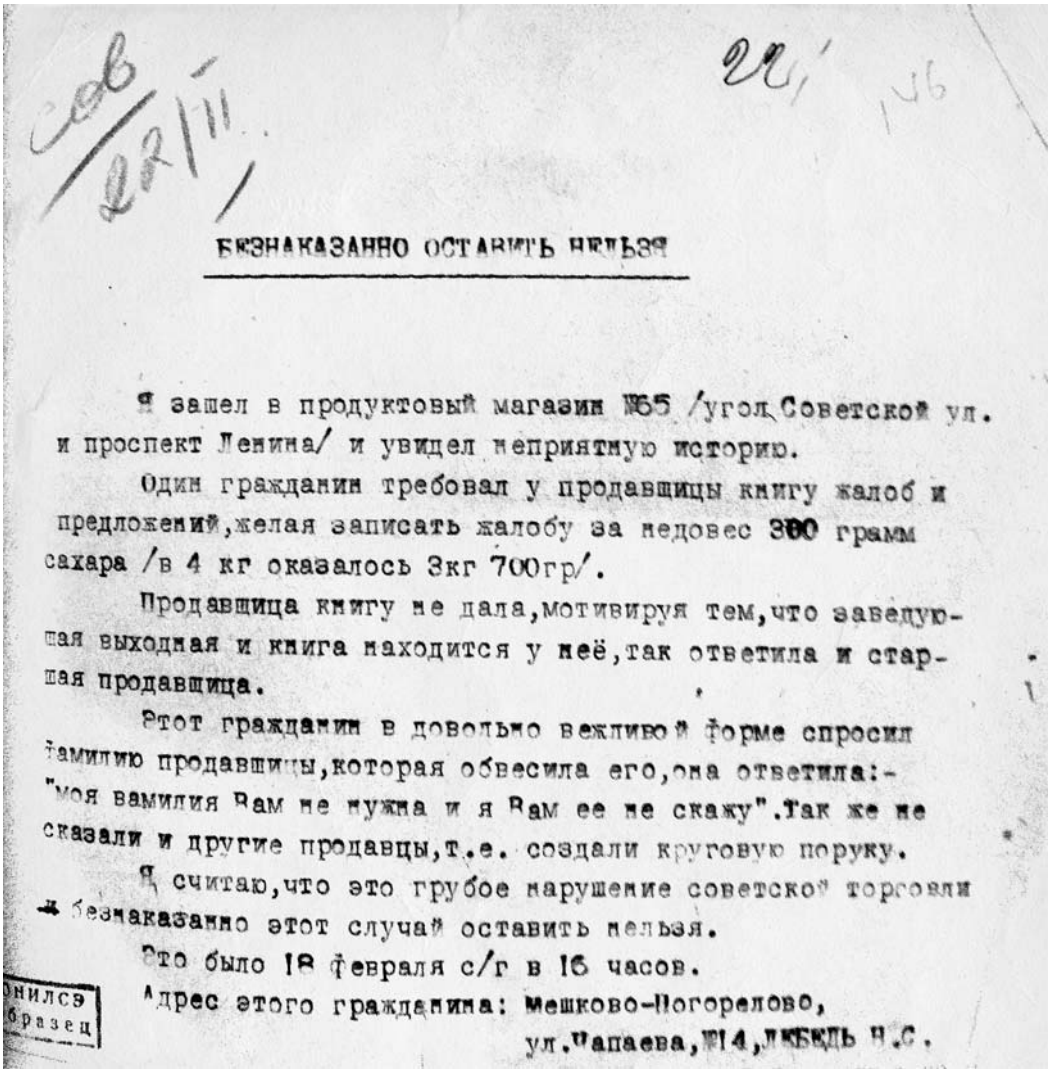

БЕЗНАКАЗАННО ОСТАВИТЬ НЕЛЬЗЯ

Я зашел в продуктовый магазин №65 /угол Советской ул. и проспект Ленина/ и увидел неприятную историю.

Один гражданин требовал у продавщицы книгу жалоб и предложений, желая записать жалобу за недовес 300 грамм сахара /в 4 кг оказалось 3кг 700гр/.

Продавщица книгу не дала, мотивируя тем, что заведующая выходная и книга находится у неё, так ответила и старшая продавщица.

Этот гражданин в довольно вежливой форме спросил фамилию продавщицы, которая обвесила его, она ответила:- "моя вамилия Вам не нужна и я Вам ее не скажу". Так же не сказали и другие продавцы, т.е. создали круговую поруку.

Я считаю, что это грубое нарушение советской торговли и безнаказанно этот случай оставить нельзя.

Это было 18 февраля с/г в 16 часов.

Адрес этого гражданина: Мешково-Погорелово, ул. Чапаева, №14, ЛЕБЕДЬ Н.С.

№ 6. Лист, знайдений в архіві газети «Південня правда».
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Спр. 7385-С. Т. 2. Арк. 146

нз.4. экз.№

П О С Т А Н О В Л Е Н И Е

14 мая 1971 года, город Николаев.

Начальник следственной группы Управления КГБ Николаевской области майор ЗИМАРИН, рассмотрев материалы уголовного дела № 27, возбужденного 13 апреля 1970 года по факту распространения документов клеветнического содержания в гор.Николаеве,-

Н А Ш Ё Л:

В ночь на 13 и на 27 апреля 1970 года в разных местах гор. Николаева было распространено 27 листовок, в которых неизвестный автор возводил клевету на советский государственный и общественный строй.

По подозрению в изготовлении и распространении этих листовок Управлением КГБ Николаевской области 11 мая 1971 года задержан гр-н ЛЕОЧКО Борис Семенович, 3 февраля 1953 года рождения, монтер Николаевской телефонной станции.

Учитывая возраст подоздреваемого и то, что по делу намечается большой объём следственных действий, руководствуясь ст.119 УПК УССР,-

П О С Т А Н О В И Л:

Настоящее дело принять к своему производству и приступить к расследованию с участием следователя УКГБ Николаевской области лейтенанта ГУСАКА, старшего следователя этого же Управления капитана ТИМЧУКА и старшего следователя по особо важным делам следотдела комитета госбезопасности Украины подполковника ПОПЛАВСКОГО.

НАЧАЛЬНИК СЛЕДГРУППЫ УКГБ ПРИ СМ УССР
по Николаевской области
майор — (ЗИМАРИН)

Постановление мне объявлено
"14" мая 1971 года
Подозреваемый (ЛЕОЧКО)

№ 7. Постанова від 14 травня 1971 р. про початок слідства у відношенні Леочка Б. С.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Спр. 7385-С. Т. 3. Арк. 1

экз.№____

П О С Т А Н О В Л Е Н И Е

19 мая 1971 года — город Николаев

Начальник следственной группы Управления КГБ Николаевской области майор ЗИМАРИН, рассмотрев материалы уголовного дела № 27, возбужденного 13 апреля 1970 года по факту распространения документов клеветнического содержания в гор. Николаеве, –

Н А Ш Е Л:

в ночь на 13 и 27 апреля 1970 года в разных местах гор. Николаева были распространены листовки, в которых автор возводил клевету на советский государственный и общественный строй.

По подозрению в изготовлении и распространении этих листовок Управлением КГБ Николаевской области 18 мая 1971 года задержан гр-н МИХАЙЛОВ Петр Сергеевич, 17 февраля 1953 г. рождения, плотник ремонтно-механического завода Сибирского химкомбината, гор.Томск.

Руководствуясь ст.119 УПК УССР

П О С Т А Н О В И Л:

Объявить подозреваемому МИХАЙЛОВУ П.С. о том, что следствие по его делу ведет нач. следгруппы УКГБ Николаевской области майор ЗИМАРИН, с участием следователя этого же управления лейтенанта ГУСАКА, старшего следователя капитана ТИМЧУКА и старшего следователя по особо важным делам следотдела комитета госбезопасности Украины подполковника ПОПЛАВСКОГО.

НАЧАЛЬНИК СЛЕДГРУППЫ УКГБ ПРИ СМ УССР
по НИКОЛАЕВСКОЙ ОБЛАСТИ
майор (ЗИМАРИН)

Постановление мне объявлено
"19" мая 1971 г.

Подозреваемый (МИХАЙЛОВ)

№ 8. Постанова від 19 травня 1971 р. про початок слідства у відношенні Михайлова П. С.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Спр. 7385-С. Т. 3. Арк. 2

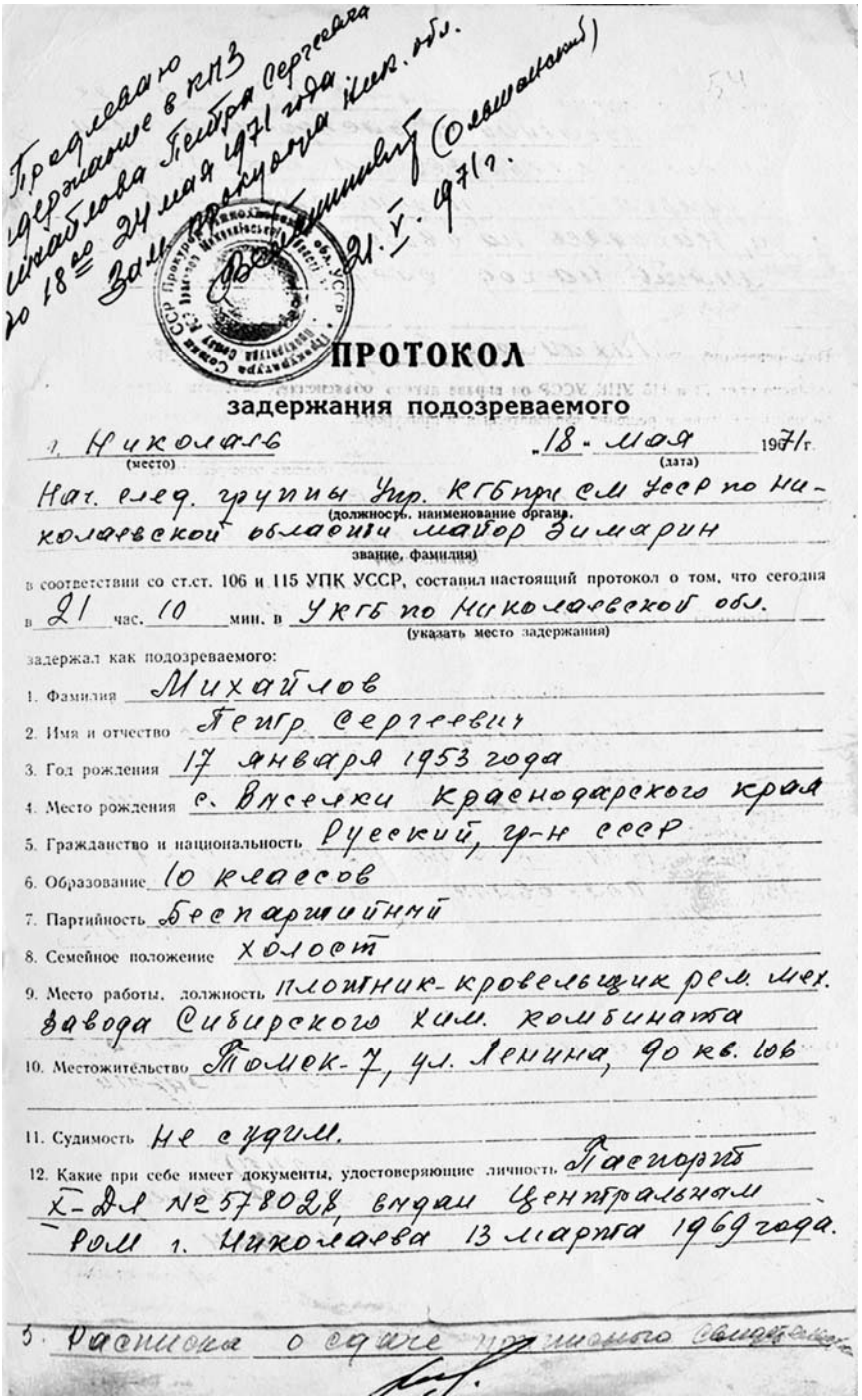

Продлеваю
задержание в КПЗ
Михайлова Петра Сергеевича
до 18-00 24 мая 1971 года
Зам. прокурора Ник. обл.
[illegible] (Ольшанский)
21.V.1971 г.

ПРОТОКОЛ

задержания подозреваемого

г. Николаев (место) „18" мая (дата) 1971 г.

Нач. след. группы Упр. КГБ при СМ УССР по Николаевской области майор Зимарин
(должность, наименование органа, звание, фамилия)

в соответствии со ст.ст. 106 и 115 УПК УССР, составил настоящий протокол о том, что сегодня в 21 час. 10 мин. в УКГБ по Николаевской обл.
(указать место задержания)

задержал как подозреваемого:

1. Фамилия Михайлов
2. Имя и отчество Петр Сергеевич
3. Год рождения 17 января 1953 года
4. Место рождения с. Вяселки Краснодарского края
5. Гражданство и национальность Русский, гр-н СССР
6. Образование 10 классов
7. Партийность беспартийный
8. Семейное положение холост
9. Место работы, должность плотник-кровельщик рем. мех. завода Сибирского хим. комбината
10. Местожительство Томск-7, ул. Ленина, 90 кв. 106
11. Судимость не судим.
12. Какие при себе имеет документы, удостоверяющие личность Паспорт X-ДЛ № 578028, выдан Центральным РОМ г. Николаева 13 марта 1969 года.

3. Расписка о сдаче приписного свидетельства

№ 9. Протокол затримання Михайлова П. С.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Спр. 7385-С. Т. 3. Арк. 54

Основания и мотивы задержания Михайлов П.С. подозрева[illegible] в изготовлении и распространении [illegible]товок с клеветой на советский го[illegible] сударственный и общественный стр[illegible] и, находясь на свободе, может пов[illegible]лиять на ход следствия.

Подозреваемому Михайлову Петру Сергеевичу разъяснено, что согласно ст.ст 73 и 115 УПК УССР он вправе давать объяснения, заявлять ходатайства, обжаловать действия и решения следователя или прокурора.

(подпись подозреваемого)

Подозреваемый Михайлов П.С. направлен для содержания в КПЗ УВД Николаевской обл.
(указать куда)

Протокол прочитан мной лично.
(кем прочитан)

Подозреваемый [подпись]
(подпись)

Нач. след. группы УКГБ по Николаевской обл.
майор [подпись]
(Зимарин)

Нач. УКГБ по Николаевской обл.
полковник [подпись]
(Олейник)

СПРАВКА

О задержании Михайлова Петра Сергеевича сообщено прокурору Николаевской области
(указать какому прокурору)
в 21 час. 30 мин. 18 мая 1971 г.

Нач. след. группы
майор [подпись]
(Зимарин)

зак. 407—1961 г.

№ 9. *Арк. 543в.*

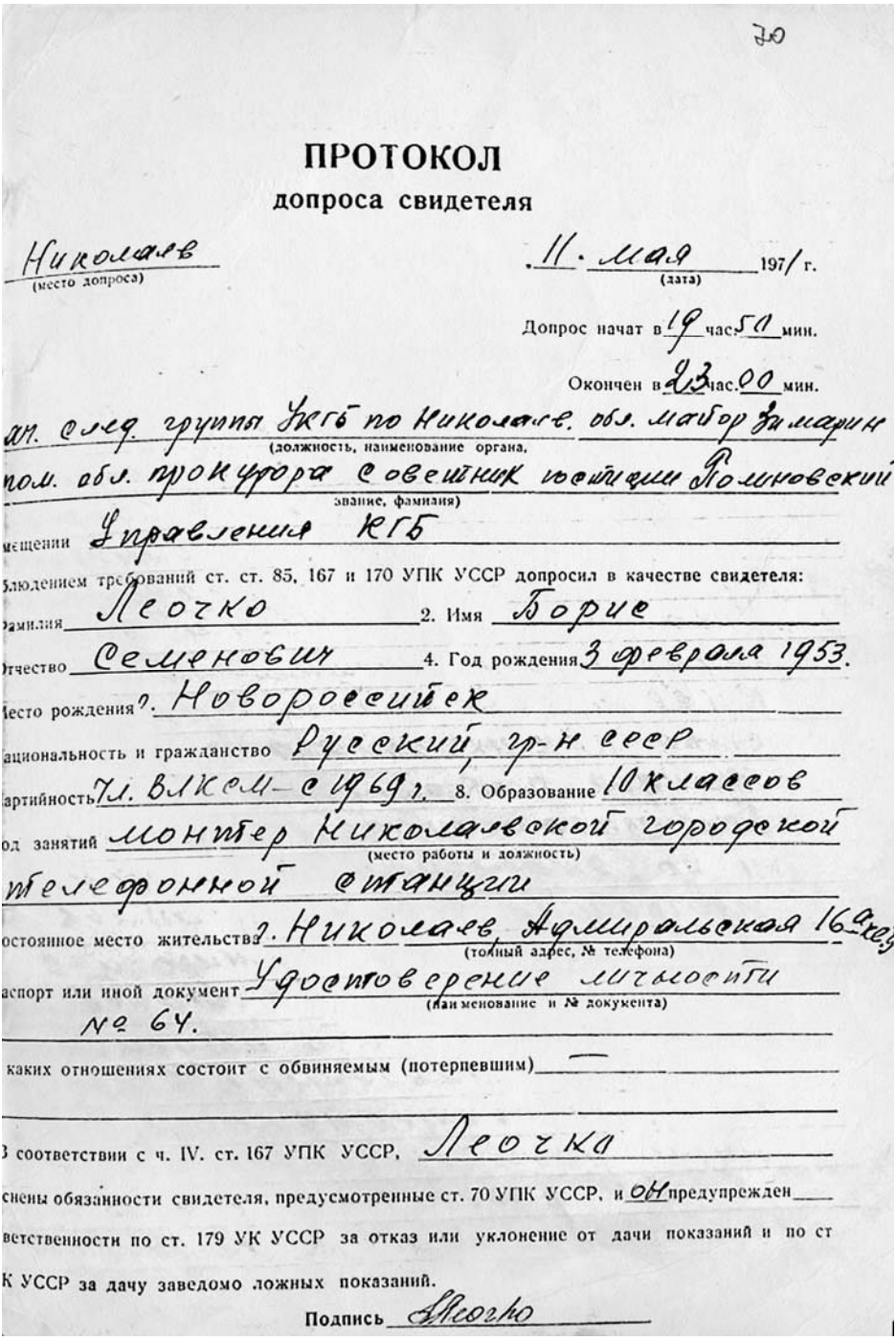

70

ПРОТОКОЛ
допроса свидетеля

Николаев (место допроса) 11 мая (дата) 197/ г.

Допрос начат в 19 час. 50 мин.

Окончен в 23 час. 00 мин.

ст. след. группы УКГБ по Николаев. обл. майор Зимарин
(должность, наименование органа,
пом. обл. прокурора советник юстиции Ломиновский
звание, фамилия)

мещении Управления КГБ

блюдением требований ст. ст. 85, 167 и 170 УПК УССР допросил в качестве свидетеля:

амилия Леочко 2. Имя Борис

тчество Семенович 4. Год рождения 3 февраля 1953.

есто рождения г. Новороссийск

ациональность и гражданство Русский, гр-н СССР

артийность Чл. ВЛКСМ - с 1969 г. 8. Образование 10 классов

од занятий монтер Николаевской городской
(место работы и должность)
телефонной станции

остоянное место жительства г. Николаев, Адмиральская 16 кв.
(точный адрес, № телефона)

аспорт или иной документ Удостоверение личности
(наименование и № документа)
№ 64.

каких отношениях состоит с обвиняемым (потерпевшим) —

В соответствии с ч. IV. ст. 167 УПК УССР, Леочко

снены обязанности свидетеля, предусмотренные ст. 70 УПК УССР, и он предупрежден

ветственности по ст. 179 УК УССР за отказ или уклонение от дачи показаний и по ст

К УССР за дачу заведомо ложных показаний.

Подпись Леочко

№ 10. Протокол допиту Леочко Б. С. від 11 травня 1971 р.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Спр. 7385-С. Т. 3. Арк. 70

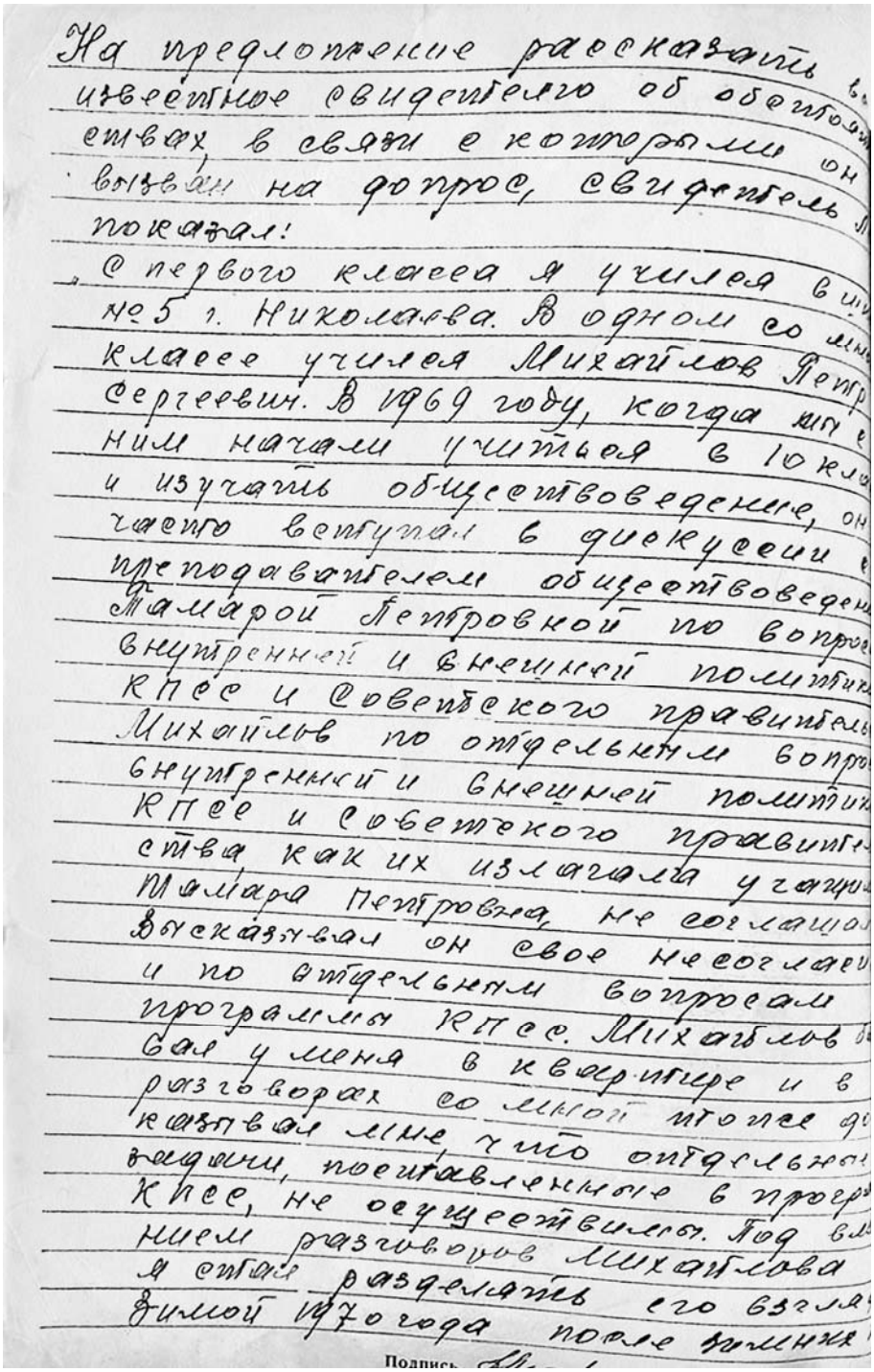

На предложение рассказать
известное свидетелю об обстоя
ствах, в связи с которыми он
вызван на допрос, свидетель
показал:
С первого класса я учился в шк
№ 5 г. Николаева. В одном со мно
классе учился Михайлов Петр
Сергеевич. В 1969 году, когда мы
ним начали учиться в 10 кл
и изучать обществоведение, он
часто вступал в дискуссии
преподавателем обществоведен
Тамарой Петровной по вопро
внутренней и внешней полити
КПСС и Советского правите
Михайлов по отдельным вопро
внутренней и внешней полити
КПСС и Советского правите
ства как их излагала учащи
Тамара Петровна, не соглашал
высказывал он свое несогласи
и по отдельным вопросам
программы КПСС. Михайлов б
вал у меня в квартире и в
разговорах со мной многие до
казывал мне что отдельные
ложения, поставленные в прогр
КПСС, не осуществились. Под вл
нием разговоров Михайлова
я стал разделять его взгля
зимой 1970 года после армии

Подпись

№ 10. *Арк. 70*

-2- 71

никул, Михайлов как-то пришел ко мне с программой КПСС и, высказав свое несогласие по отдельным ее положениям, предложил мне создать организацию, которая бы начала бороться с недостатками, которые по мнению Михайлова, имеются в нашей стране. Я согласился с предложением Михайлова и изъявил желание вступить в нее. Михайлов предложил назвать организацию „Молодая Родина". Не помню сейчас, я или Михайлов предложил от имени организации изготовить листовки и распространить их в городе. С целью их изготовления я и Михайлов в магазине „Радуга" купили 50 листов почтовой бумаги с красной окантовкой. Бумагу я взял к себе домой. Через несколько дней, как-то вечером, Михайлов пришел ко мне домой с текстом листовки. Она была написана его по-

[illegible]

№ 10. *Арк. 71*

черком в химической лаборатории
с клеточку. Текст не начинался
со слов: „Товарищи! В этой
листовке к вам обращается
группа „Молодая Родина" и за-
канчивался стихотворением
Пушкина: „Когда свободного горим
Пока сердца для чести
живы,
Мой друг Отчизне посвятим
Души прекрасные порывы!
Моих родителей в то время
дома не было. Я пошел к своим
соседям - Горшковым, у которых
была пишущая машинка. У Гор-
шковых дома был их старший
сын - Юра. Я попросил у него
машинку и он дал мне её. У
Горшковых я бывал и раньше
и там немного научился пе-
чатать на пишущей машинке.
Принеся машинку к себе в квар-
тиру, в тот же вечер я
отпечатал на ней сорок экзем-
пляров листовок. Печатал я их
через копировальную бумагу
черного и красного цвета, кото-
рого

№ 10. *Арк. 72*

рая имелась у нас ее принесла моя мама лет 5-6 назад.
Хочу отметить, что Михайлов, оставив у меня текст листовки, ушел домой когда я их отпечатаю, отнес ему.
Не помню уже сколько времени прошло после этого, однажды вечером Михайлов пришел ко мне с большим черным портфелем, в котором находились отпечатанные много листовки и баночка канцелярского клея и предложил начать расклеивать листовки. Я согласился. Из квартиры мы вышли в город, подошли к зданию педагогического института и там на воротах прикрепили одну листовку. Было это около 9 часов вечера. Я в то время был одет в коричневого цвета пальто, на ногах у меня были кеды. Михайлов был в плаще, болоньи. Оба мы были без головных уборов. Как только мы прикрепили

Далее

№ 10. *Арк. 73*

листовку, к воротам подошли
две девушки, но мы убежали.
Канцелярский клей плохо при-
липал к воротам. Поэтому от
пед. института мы пошли на
квартиру к Михайлову (он жил
по ул. Маяковского № 3). Он взял
бутылочку клея „БФ-7", дошли
мы с ним до троллейбусной ос-
тановки, что на углу улиц
Б. Морская и Пушкинская, сели
в троллейбус и прибыли к
центральному колхозному рынку.
Там на щитах и досках для
об'явлений наклеили три
листовки. Клеили мы их у входа
на центральный рынок со сто-
роны проспекта им. Ленина, со
стороны ул. Курьерской и с
противоположной от нее стороны.
Еще одну листовку приклеили
на прилавок киоска около ав-
товокзала. После этого трол-
лейбусом мы прибыли на ж.д.
вокзал. Там наклеили листовки
на дверях магазина, что против
ж.д. вокзала, на холодильнике

Мочко

№ 10. *Арк. 74*

75

для мороженного (он стоял около магазина) и по правой стороне улицы Пушкинской пошли в сторону проспекта им. Ленина. По пути мы клеили листовки на домах. Как мне помнится наклеили их штуки 4-5. Около кольца - проспект им. Ленина и ул. Пушкинская - сели в троллейбус и прибыли на ул. Московскую. Идя по этой улице в сторону ул. Адмиральской, одну листовку мы оставили в будке телефона автомата, одну наклеили на киоске „Союзпечать" около кинотеатра „Родина", одну в будке телефона-автомата, которая находится на углу улиц Декабристов и Розы-Люксембург.

Какое количество листовок мы распространили в тот вечер я затрудняюсь вспомнить - примерно половину. С оставшимися листовками пришли домой к Михайлову, положили их в целлофановый мешочек и спрятали в сарае их квартиры.

[illegible]

№ 10. *Арк. 75*

Примерно недели через две после этого, вечером Михайлов пришел ко мне опять с листовками (они находились у него в том же портфеле) и опять предложил распространять их. Я стал отказываться. Он назвал меня трусом. Я согласился. В листовке с листовками Михайлов принес конверты, которые, как он мне сказал, он взял у нашего одноклассника - Краснова. Часть листовок мы вложили в эти конверты и подбрасывали их в почтовые ящики жильцов по ул. Адмиральской и Инженерной. Часть листовок бросали в квартирные почтовые ящики без конвертов. Помню одну листовку прикрепили кнопкой к дереву по ул. Плехановской недалеко от Пушкинской (там было прикреплено какое-то объявление и мы его сорвали, а кнопку использовали для прикрепления листовки). Распространяли мы листовки и в других местах, но где точно.

№ 10. *Арк. 76*

-8- 77

этих мест я уже не помню. Хорошо помню, что последнюю листовку мы бросили в квартирный почтовый ящик нашей учительницы обществоведения - Тамаре Петровке, которая живет в доме по ул. Адмиральской - против дома № 16. Примерно в мае 1970 года Михайлов, находясь у меня в квартире, высказал опасение, что за ним следят органы следствия. Мы пошли к нему домой, достали копировальную бумагу, которую я использовал для печатания листовок, описание „истории возникновения нашей организации (мы ее написали после отпечатания листовок) несколько листов чистой бумаги, оставшейся после печатания листовок, и все это сожгли в уборной школы № 5. Все это было спрятано нами в сарае квартиры Михайловых после первого случая распространения листовок. Там же были спрятаны

[illegible]

№ 10. *Арк. 77*

-9-

78

баночки с остатками клея.
Мы их выбросили в речку.
Какое количество экземпляров
листовок я отпечатал через
красную копировальную бумагу
я теперь не помню.

Протокол прочитан мною лично с моих
слов записано верно.
Замечаний и дополнений не имею.

Лично.

Допросили:

Нач. след. гр. УКГБ
майор Зимарин
(Зимарин)

Пом. обл. прокурора
Советник юстиции
(Поминовский)

№ 10. *Арк. 78*

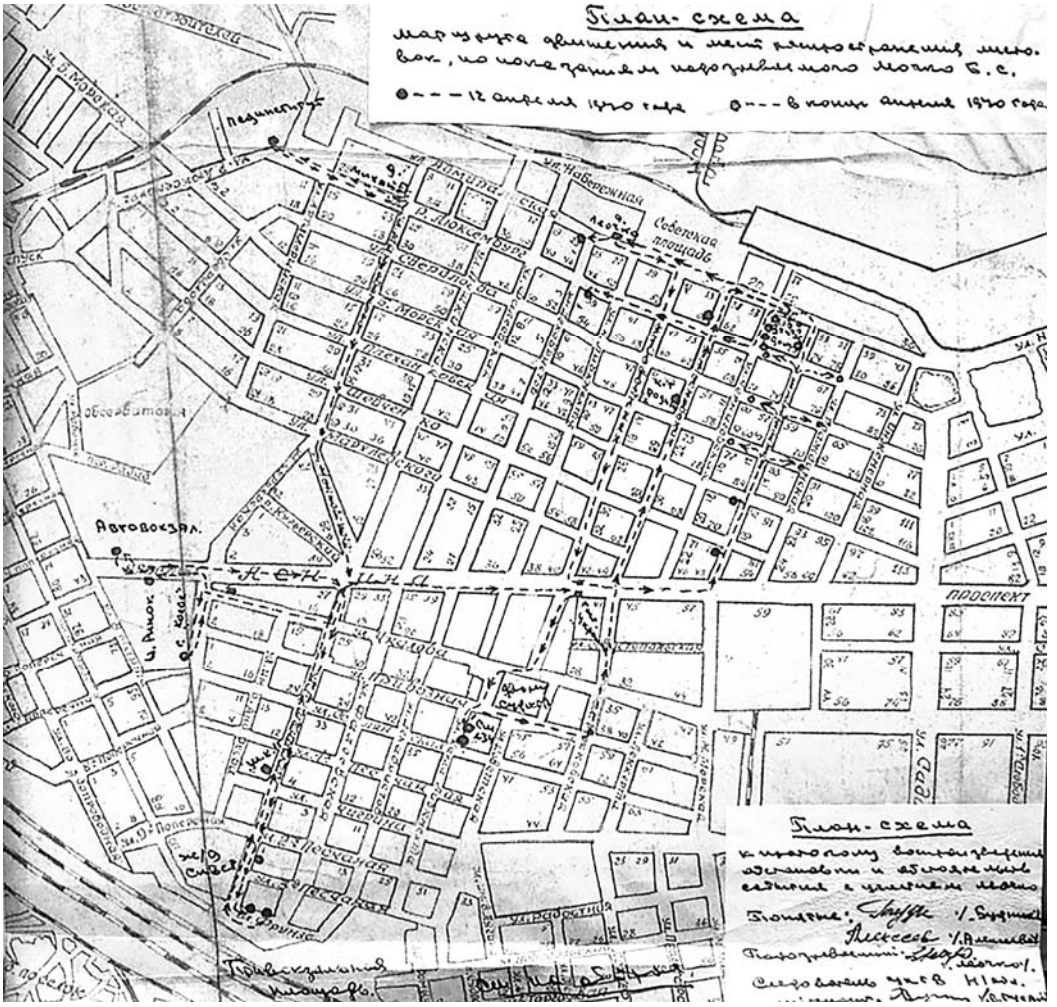

№ 11. План-схема маршруту руху і місць розташування листівок.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Спр. 7385-С. Т. 3. Арк. 181

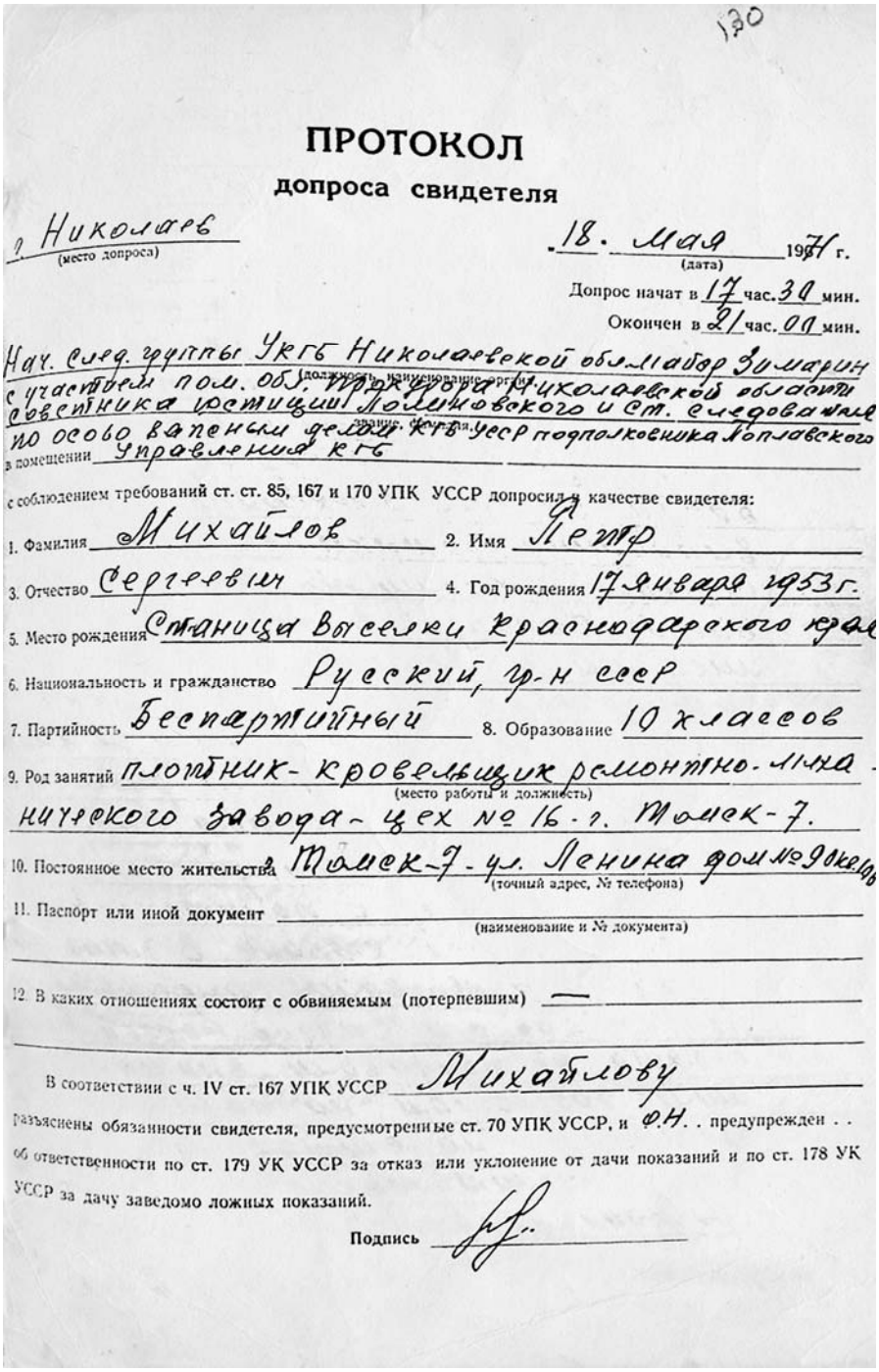

130

ПРОТОКОЛ
допроса свидетеля

г. Николаев (место допроса) 18. мая (дата) 1971 г.

Допрос начат в 17 час. 30 мин.

Окончен в 21 час. 00 мин.

Нач. след. группы УКГБ Николаевской обл. лейтенант Зимарин с участием пом. обл. прокурора Николаевской области советника юстиции Лопатовского и ст. следователя по особо важным делам УКГБ УССР подполковника Лопатовского (должность, наименование органа, звание, фамилия)

в помещении управления КГБ

с соблюдением требований ст. ст. 85, 167 и 170 УПК УССР допросил в качестве свидетеля:

1. Фамилия Михайлов 2. Имя Петр

3. Отчество Сергеевич 4. Год рождения 17 января 1953 г.

5. Место рождения станица Выселки краснодарского края

6. Национальность и гражданство Русский, гр-н СССР

7. Партийность беспартийный 8. Образование 10 классов

9. Род занятий плотник-кровельщик ремонтно-механического завода - цех № 16 - г. Томск-7. (место работы и должность)

10. Постоянное место жительства Томск-7 - ул. Ленина дом № 90 кв. (точный адрес, № телефона)

11. Паспорт или иной документ (наименование и № документа)

12. В каких отношениях состоит с обвиняемым (потерпевшим) —

В соответствии с ч. IV ст. 167 УПК УССР Михайлову разъяснены обязанности свидетеля, предусмотренные ст. 70 УПК УССР, и Ф.Н. предупрежден об ответственности по ст. 179 УК УССР за отказ или уклонение от дачи показаний и по ст. 178 УК УССР за дачу заведомо ложных показаний.

Подпись

№ 12. Протокол допиту Михайлова П. С. від 18 травня 1971 р.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Спр. 7385-С. Т. 3. Арк. 130

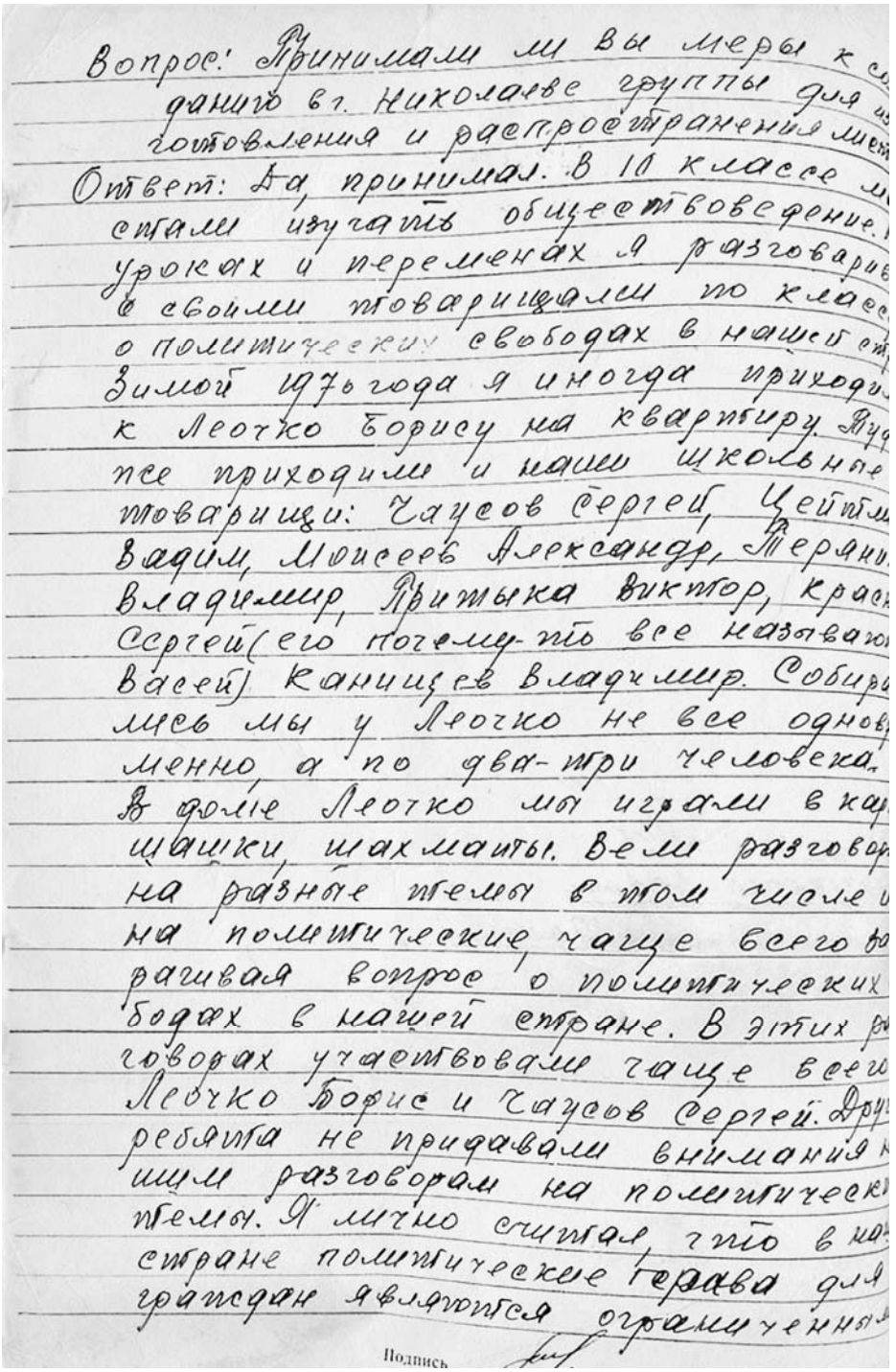

Вопрос: Принимали ли вы меры к с
данию в г. Николаеве группы для и
готовления и распространения лит
Ответ: Да, принимал. В 10 классе м
стали изучать обществоведение.
уроках и переменах я разговари
с своими товарищами по клас
о политических свободах в нашей ст
Зимой 47 года я иногда приходи
к Леочко Борису на квартиру. Ту
нее приходили и наши школьные
товарищи: Гаусов Сергей, Цейтл
Вадим, Моисеев Александр, Терен
Владимир, Притыка Виктор, крас
Сергей (его почему-то все называю
Васей) Каницев Владимир. Собир
лись мы у Леочко не все одно
менно, а по два-три человека.
В доме Леочко мы играли в ка
шашки, шахматы. Вели разгово
на разные темы в том числе
на политические, чаще всего во
рашивая вопрос о политических
бодах в нашей стране. В этих р
говорах участвовали чаще всего
Леочко Борис и Гаусов Сергей. Дру
ребята не придавали внимания
шим разговорам на политическ
темы. Я лично считал, что в на
стране политические права для
граждан являются ограничен

Подпись

№ 12. *Арк. 130*

131

и это, по моему мнению, оживляло политическую активность масс. В процессе таких бесед возникла мысль создать группу, которая бы боролась с недостатками, которые, по нашему мнению, имеются в нашей стране. Кто внес предложение о создании группы я не помню, но в группу вошли: Я. Михайлов, Леочко Борис и Гаузов Сергей.

Вопрос: Имела ли группа свою программу и устав. Каково их содержание?

Ответ: Да, группа имела и устав и программу, точнее, наброски их, которые состояли из нескольких абзацев. Содержание устава я не помню сейчас. В программе говорилось о ведении борьбы с недостатками, существующими, по нашему мнению, в нашей стране.

Вопрос: Где находятся эти документы?

Ответ: Я вместе с Леочко Борисом спрятал их около угла у своего дома. Было это вечером весной

132

прошлого года, если я не ошибаюсь, на следующий день после того как мы вторично распространили в г. Николаеве листовки.

Вопрос: Собиралась ли группа на свои сборища для разрешения организационных, финансовых и других вопросов?

Ответ: В тот день когда я, Михайлов, Леочко Борис и Чаусов Сергей договорились объединиться в группу, между собой мы распределили обязанности. Лично я по своей инициативе обязался составить тексты листовки. Леочко Борис и Чаусов Сергей изъявили желание приобрести писчую и копировальную бумагу и пишущую машинку для печатания листовок. Больше мы никогда не собирались для обсуждения вопросов, связанных с деятельностью группы.

Вопрос: Какова задача ставила перед собой группа, с какой целью она должна была распространять листовки?

Ответ: Я уже об этом частично говорил следствию. Группа, в которой

состояли я – Михайлов, Леочко Борис и Гаусов Сергей, ставили перед собой цель путем изготовления и распространения листовок довести до сведения масс о недостатках, которые, по нашему мнению, имеются в советском обществе и что с этими недостатками нужно бороться. Как бороться будут массы мы над этим не задумывались. Мы ставили своей целью „открыть глаза народу".

Вопрос: Когда, при каких обстоятельствах и кем были изготовлены листовки, их содержание?

Ответ: Примерно в начале апреля 1970 года у себя в квартире я написал текст листовки, а на следующий день в школе передал её Леочко Борису. Через некоторое время я зашел на квартиру Леочко. Там находился и Гаусов Сергей. Они отредактировали листовку. Когда не помню, Леочко и Гаусов где-то достали

пишущую машинку и размножили листовку. Я лично отпечатал одну закладку – пять или шесть экземпляров. Остальные экземпляры были отпечатаны Лесько и Хаусовым, но сколько каждый из них напечатал и где я не знаю. Всего листовок было отпечатано, по моим подсчетам, около |пятидесяти| штук. Листовка начиналась с обращения:

„Товарищи! К вам обращается группа „Молодая Родина" и заканчивалась словами Пушкина:

„Пока свободою горим,
Пока сердца для чести живы,
Мой друг отчизне посвятим
Души прекрасные порывы."

В листовке было выражено наше мнение об ограничении политических свобод в нашей стране.

Вопрос: При каких обстоятельствах, кто когда и каким путем распространял листовки?

Ответ: Примерно в середине апреля 1970 года, однажды вечером ко мне пришел Лесько Борис и принес с

135

собой листовки. Он передал их мне и я положил их в свой портфель черного цвета, взял баночку клея марки „Б. Ф." Из дома мы пришли к зданию Николаевского педагогического института и на калитке во двор института наклеили одну листовку. После этого по улице Ленинского пешком мы направились в сторону Центрального колхозного рынка. Там на щитах для объявлений у входа на рынок со стороны проспекта им. Ленина мы наклеили, кажется, две листовки и одну на доске для объявлений у входа в Центральный рынок со стороны улицы Курбацкой. Одна листовка была наклеена на какой-то киоске около автовокзала, что через дорогу от колхозного рынка. От автовокзала по проспекту им. Ленина пешком мы прибыли на улицу Пушкинскую, где одну листовку прикрепили в будке телефона-автомата.

136

С этого места трамвайбусом при-
были на железно-дорожный вокзал.
Против него имеются магазины.
Помню одну листовку мы на-
клеили на двери магазина, одну
на холодильном агрегате для
мороженного. От вокзала пеш-
ком по ул. Пушкинской мы
пошли в сторону проспекта им.
Ленина и по пути расклеили
две или три листовки. На про-
спекте им. Ленина мы сели в
трамвайбус, которым доехали до
улицы Большой Морской и разош-
лись по домам, но это я не ут-
верждаю. Допускаю, что мы в
тот вечер могли распространять листовки и в других местах.
Всего мы тогда распространили
не больше двадцати листовок.
Оставшиеся листовки мы рас-
пространили примерно недели
через две. В этот раз мы их
подбрасывали в квартирные
почтовые ящики, оставляли
в телефонных будках. При этом

№ 12. *Арк. 136*

137

часть листовок мы вкладывали в почтовые конверты, которые у нас имелись и оставляли их так в разных местах. В каких точно местах мы распространяли листовки я точно не помню, но двигались мы по улице Московской в сторону Адмиральской. Помню одна листовка нами была приклеена на киоске „Союзпечать" около кино-театра „Родина". Было ли это в первом случае распространения листовок или во втором я затрудняюсь вспомнить.

Вопрос: В чем вы были одеты и обуты в первый раз распространения листовок и видел ли кто-либо, как вы наклеивали листовки?

Ответ: Я лично был одет в пиджаке коричневого цвета и темных брюках, в плаще „Болонья", обут или в туфлях или босоножках. Леочко Борис в свитере, серых брюках и кедах. Оба мы были без головных уборах.

№ 12. *Арк. 137*

-9-

138

Во время приклеивания листовки на калитке у входа во двор педагогического института нас заметили какие-то две девушки. Мы быстро пошли, а потом побежали по ул. Розы-Люксембург в сторону улицы Маяковского.

Вопрос: Что Вас побудило встать на путь создания группы изготовления и распространения листовок?

Ответ: Выше я уже показывал, что когда мы начали изучать обществоведение в 10 классе, я проявил к этому предмету особый интерес и хотел глубже познать изучаемые вопросы. В процессе этого у меня сложилось убеждение, как я сейчас уже понял, неправильное, что в нашем обществе имеются недостатки, в частности, неполные, как я думал, демократические права и политические свободы. Мне захотелось повести борьбу за устранение этих недостатков и это меня побудило объединиться с

№ 12. *Арк.*

товарищами в группу с целью изготовления и распространения листовок, в которых извещать народ об этих недостатках для того чтобы принимались какие-то меры к их устранению.

Вопрос: Продолжала ли группа свою преступную деятельность после повторного распространения листовок, в чем эта деятельность выражалась?

Ответ: После повторного распространения листовок группа никакой деятельностью не занималась, по сути перестала существовать. Мы специально не собирались и не обсуждали вопроса, как нам дальше быть, как-то само-собой получилось, что группа распалась. Ни я ни Леочко и Чаусов больше не возвращались к тому, что мы совершили. Я как-то ехал в автобусе и слышал нелестные отзывы о распространителях листовок, наши действия осуждались. В общем я понял, что

№ 12. *Арк. 139*

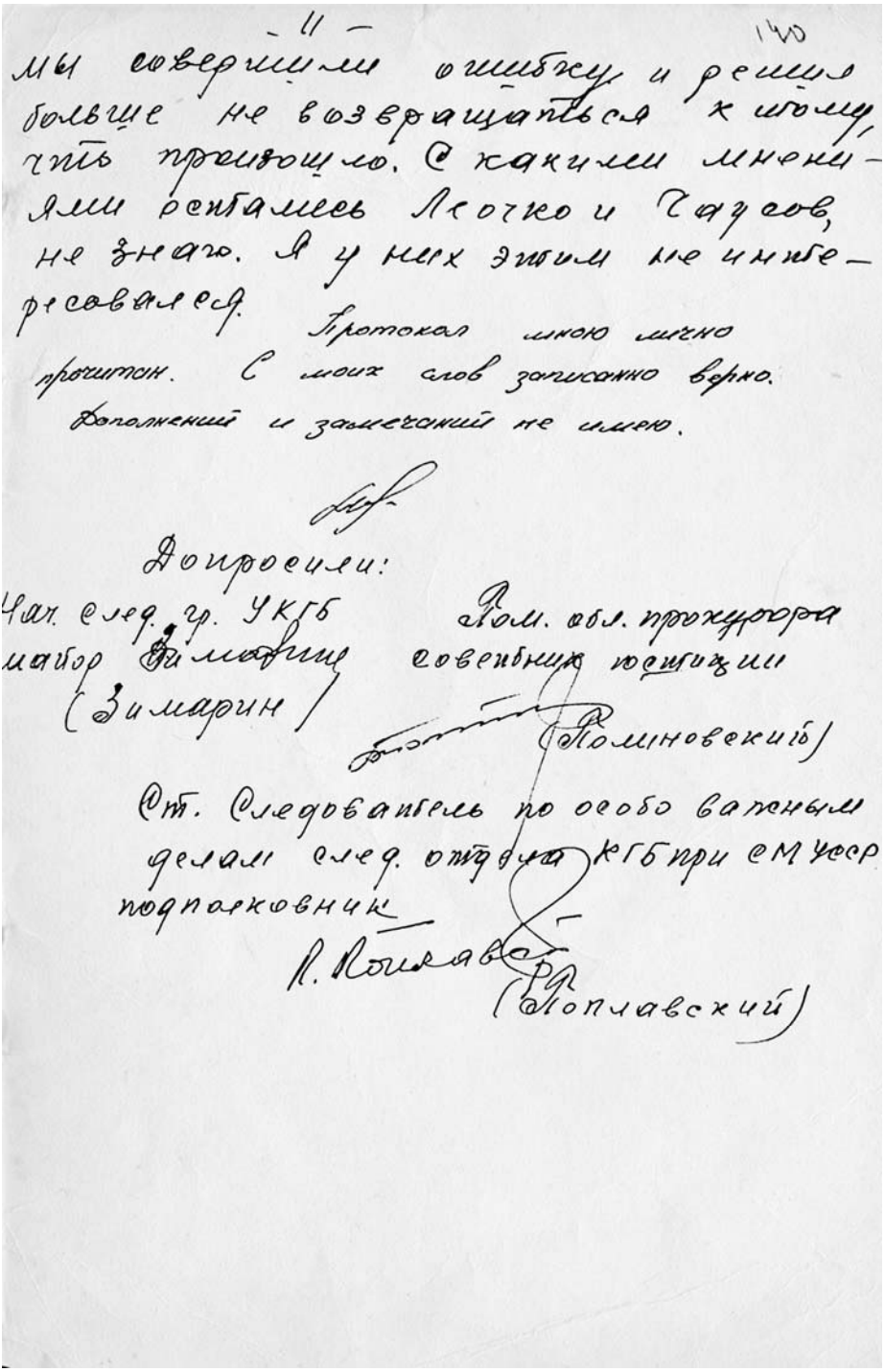

- 11 -

140

мы совершили ошибку и решил больше не возвращаться к тому, что произошло. С какими мнениями остались Леочко и Чаусов, не знаю. Я у них этим не интересовался.

Протокол мною лично прочитан. С моих слов записанно верно. Дополнений и замечаний не имею.

Допросили:

Нач. след. гр. УКГБ майор Зимарин (Зимарин)

Пом. обл. прокурора советник юстиции (Полиновский)

Ст. Следователь по особо важным делам след. отдела КГБ при СМ УССР подполковник

Р. Поплавский (Поплавский)

№ 12. *Арк. 140*

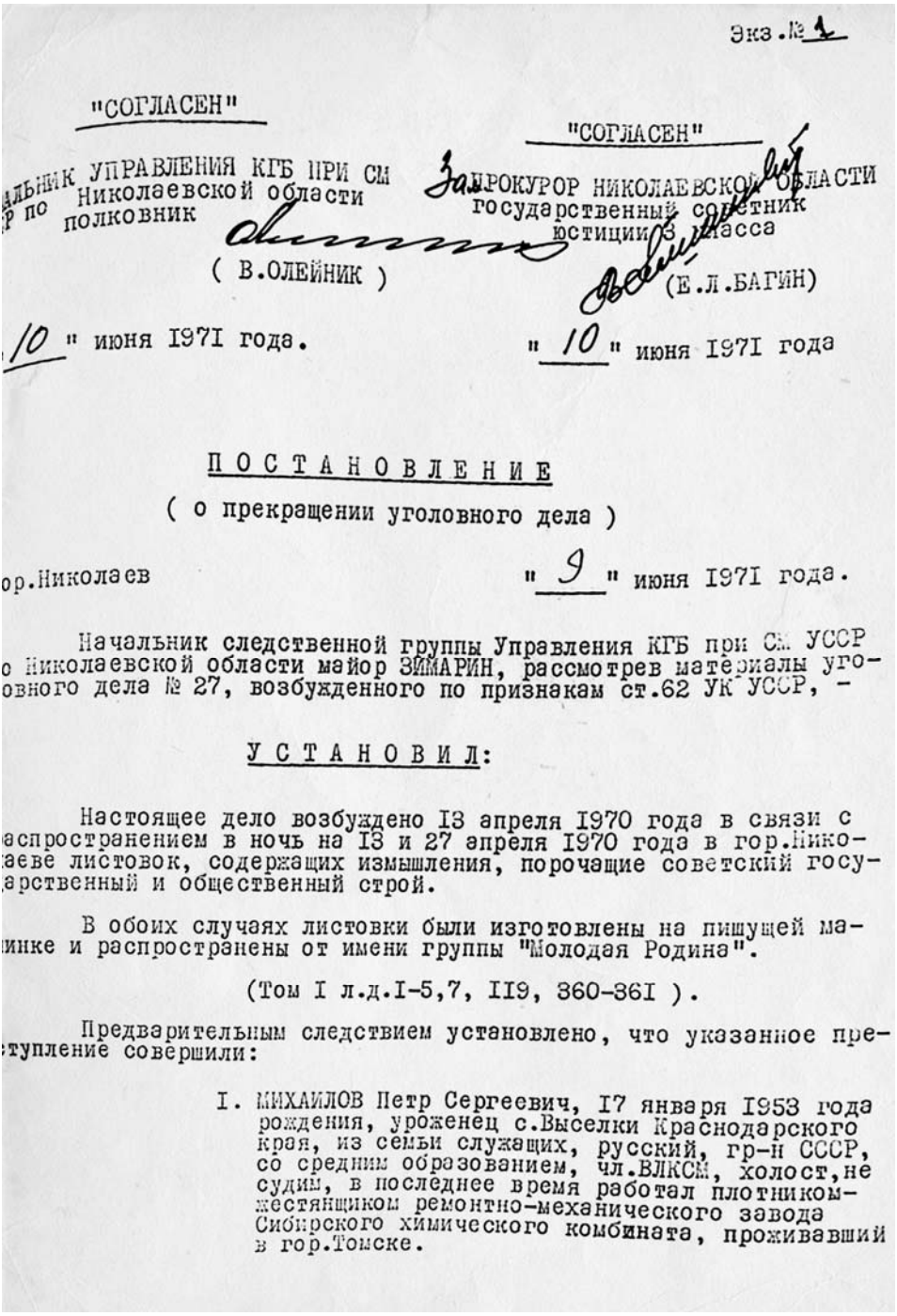

Экз.№ 1

"СОГЛАСЕН"

...АЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ КГБ ПРИ СМ ...Р по Николаевской области
полковник

(В.ОЛЕЙНИК)

"10" июня 1971 года.

"СОГЛАСЕН"

ЗАМПРОКУРОР НИКОЛАЕВСКОЙ ОБЛАСТИ
государственный советник
юстиции 3 класса

(Е.Л.БАГИН)

"10" июня 1971 года

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(о прекращении уголовного дела)

...ор.Николаев "9" июня 1971 года.

Начальник следственной группы Управления КГБ при СМ УССР ...о Николаевской области майор ЗИМАРИН, рассмотрев материалы уго...овного дела № 27, возбужденного по признакам ст.62 УК УССР, -

УСТАНОВИЛ:

Настоящее дело возбуждено 18 апреля 1970 года в связи с ...аспространением в ночь на 18 и 27 апреля 1970 года в гор.Нико...аеве листовок, содержащих измышления, порочащие советский госу...арственный и общественный строй.

В обоих случаях листовки были изготовлены на пишущей ма...инке и распространены от имени группы "Молодая Родина".

(Том I л.д.I-5,7, II9, 360-36I).

Предварительным следствием установлено, что указанное пре...ступление совершили:

I. МИХАЙЛОВ Петр Сергеевич, I7 января I953 года рождения, уроженец с.Выселки Краснодарского края, из семьи служащих, русский, гр-н СССР, со средним образованием, чл.ВЛКСМ, холост, не судим, в последнее время работал плотником-жестянщиком ремонтно-механического завода Сибирского химического комбината, проживавший в гор.Томске.

№ 13. Постанова про припинення кримінальної справи від 10 червня 1971 р.
САЗ УСБУ в Миколаївській області. Спр. 7385-С. Т. 3. Арк. 371

2. ЛЕОЧКО Борис Семенович, 3 февраля 1953 года рождения, уроженец г.Новороссийска, из семьи военнослужащего, русский, гр-н СССР, со средним образованием, чл.ВЛКСМ, холост, не судим, до раскрытия преступления монтер городской телефонной станции, житель г.Николаева.

3. ЧАУСОВ Сергей Анатольевич, 22 января 1953 года рождения, уроженец гор.Николаева, из семьи военнослужащего, русский, гр-н СССР, со средним образованием, чл.ВЛКСМ, не судим, холост, в настоящее время курсант I-го курса Полтавского Высшего командного училища связи.

МИХАЙЛОВ, являясь в 1969-1970 годах учащимся 10-го класса средней школы № 5 города Николаева, на уроках обществоведения проявлял повышенный интерес к вопросам о советской демократии, политических прав и свобод граждан СССР, вступал в дискуссии с учительницей по этим вопросам, иногда был неудовлетворен её ответами, стал считать, что закрепленные в Конституции СССР политические права и свобода носят формальный характер, а свобода слова и печати - ограничены.

Эти мнения МИХАЙЛОВА стали разделять его соученики - ЛЕОЧКО и ЧАУСОВ, с которыми он неоднократно вел разговоры в школе, а в конце марта начале апреля 1970 года - в квартире ЛЕОЧКО.

(Т.I л.д. _____

т.П л.д. _____

т.Ш л.д. 70-78, 79-87, 130-140, 216-222, 260-261, 262-263, 264-266, 272-276, 277-280, 281-282, 283-284, 289-290, 308-310, 311-313, 320-324).

Придя к ошибочным мнениям о том, что граждане СССР пользуются неодинаковыми политическими правами и свободами, ЛЕОЧКО и ЧАУСОВ по предложению МИХАЙЛОВА решили объединиться в группу "Молодая Родина", от её имени изготовить и распространить листовки, в которых вскрыть существующие, по их мнению, в нашей стране недостатки. С этой целью МИХАЙЛОВ составил текст листовки, в которой изложил клеветнические измышления, порочащие советский государственный и общественный строй.

Тогда же МИХАЙЛОВ и ЛЕОЧКО написали "историю" возникновения группы "Молодая Родина", составили её программу и устав.

№ 13. *Арк. 372*

Кроме того, МИХАЙЛОВ высказал мысль о необходимости приобретения оружия, составил вопросник для бесед с учащимися с целью выяснения их взглядов на отдельные вопросы внутренней и внешней политики Советского государства.

(Том № I л.д. 360-36I;
том № 3 л.д. 70-94,II3-II9,I25-I56,I59-I70, 2I6-222, 308-3I0, 320-324).

Участники группы решили купить пишущую машинку. Для её хранения и тайного пользования МИХАЙЛОВ и ЧАУСОВ осмотрели убежище у ингульского моста, сняли с его двери замок и МИХАЙЛОВ повесил свой.

(Том № 3,л.д. II3-II9, I95-I98, 224-225).

Не сумев приобрести пишущую машинку, ЛЕОЧКО и ЧАУСОВ у своих соседей ГОРШКОВЫХ одолжили пишущую машинку "Идеал" и на ней отпечатали свыше 40 экземпляров листовок, "историю" возникновения группы, её устав, программу и до I0 экземпляров вопросника, составленного МИХАЙЛОВЫМ.

Для печатания указанных документов была использована бумага, приобретенная ЛЕОЧКО по договоренности со своими соучастниками в магазине культтоваров "Радуга" и разноцветная копировальная бумага, имевшаяся у него дома.

(т.№ I, л.д. 360-36I;
т.№ 2, л.д. I58-I88;
т.№ 3, л.д. 70-78, II3-II9,I25-I29,I30-I40, 2I6-222, 226-23I, 235-239):

Изготовленные листовки и другие документы ЛЕОЧКО передал МИХАЙЛОВУ, который хранил их у себя в квартире и сарае.

I2 апреля I970 года вечером,согласно предварительной договоренности, ЛЕОЧКО зашел к ЧАУСОВУ, но последний после изготовления листовок стал сомневаться в правильности действий членов группы, и уклонился от участия в их распространении.

В тот же день, в период примерно с 20 и до 22 часов 30 минут, МИХАЙЛОВ и ЛЕОЧКО распространили I8 листовок, наклеив их на досках и щитах для объявлений, дверях и стенах домов, магазинов, киосков в районе Центрального рынка, железнодорожного и автобусного вокзалов, у подходов к педагогическому институту им.Белинского, к кино-театрам "Родина", "Экран" и других общественных местах. Часть листовок подбросили в квартирные почтовые ящики граждан - КУЧИНСКОГО, СУДАК, ГИНЕТ, проживающих в доме № 4 по ул.К.Либкнехта.

(том № I,л.д. 7-7I,I97-28I, 360-36I;
том № 2,л.д. 72-75, 6I-69;
том № 3,л.д.70-78,I00-II2,I30-I40,I7I-I8I,I82-I83).

№ 13. *Арк. 373*

Во время распространения листовок МИХАЙЛОВ и ЛЕОЧКО неоднократно видели патрулей милиции и считали, что их уже разыскивают, в связи с чем все имевшиеся у них листовки они не распространили.

(т.I,л.д. 4-5, I99-200,20I-203,204-207,208;
т.3,л.д. 70-78, I30-I40).

Вечером 26 апреля I970 года МИХАЙЛОВ и ЛЕОЧКО распространили остальные 24 листовки путем оставления их в будках телефонов-автоматов, подбрасывания в квартирные почтовые ящики граждан, проживающих по улицам Розы Люксембург, Адмиральской, К.Либкнехта и других местах Центрального района г.Николаева.

(т.I,л.д. 72-II9, I48, 283-304, 360-36I;
т.3,л.д. 70-78, I00-II2, I30-I40, I7I-I80).

После вторичного распространения листовок МИХАЙЛОВ и ЛЕОЧКО стали сомневаться в правильности своих действий и, боясь ответственности за содеянное, уничтожили "историю" возникновения группы, её устав и программу и другие документы, хранившиеся МИХАЙЛОВЫМ в сарае своего дома.

(том 3,л.д. 88-94, 95-99, I30-I40).

I7 мая I97I года по месту жительства МИХАЙЛОВА в гор. Томске обыском обнаружена тетрадь, в которой наряду с другими, имеются записи и рисунки политически вредного содержания.

В процессе следствия не установлено, чтобы эту тетрадь МИХАЙЛОВ давал кому-либо читать, а записи и рисунки делал с целью их распространения.

(том 3,л.д. 43-44,45-53,I4I-I49,I59-I64,285-286,
287-288, 304-305, 3I4-3I7, 3I8-3I9).

Из изложенного следует сделать вывод о том, что в действиях МИХАЙЛОВА, ЛЕОЧКО и ЧАУСОВА, изготовивших и распространивших листовки, содержащие клеветнические измышления, порочащие советский государственный и общественный строй, содержатся признаки преступления, предусмотренного ст.I87-1 УК УССР.

№ 13. *Арк. 374*

Но учитывая, что в момент совершения преступления они были несовершеннолетние, совершили его в силу своих заблуждений и политической незрелости, впоследствии поняли ошибочность своих действий и раскаялись в содеянном, характеризуются положительно, в настоящее время перестали быть общественно опасными и в силу этого к уголовной ответственности их привлекать нецелесообразно, руководствуясь частью I-й ст.7 УПК УССР, -

П О С Т А Н О В И Л:

I. Уголовное дело № 27, возбужденное по факту распространения листовок дальнейшим производством прекратить.

2. Пишущую машинку "Идеал", являвшуюся орудием совершения преступления, как не числящуюся на балансе дорожно-строительного управления № 8, сдать для уничтожения в завод "Металлобытремонта".

3. Копию настоящего постановления направить прокурору Николаевской области.

НАЧАЛЬНИК СЛЕДСТВЕННОЙ ГРУППЫ УКГБ ПРИ СМ
УССР ПО НИКОЛАЕВСКОЙ ОБЛАСТИ
майор

(ЗИМАРИН)

№ 13. *Арк. 375*

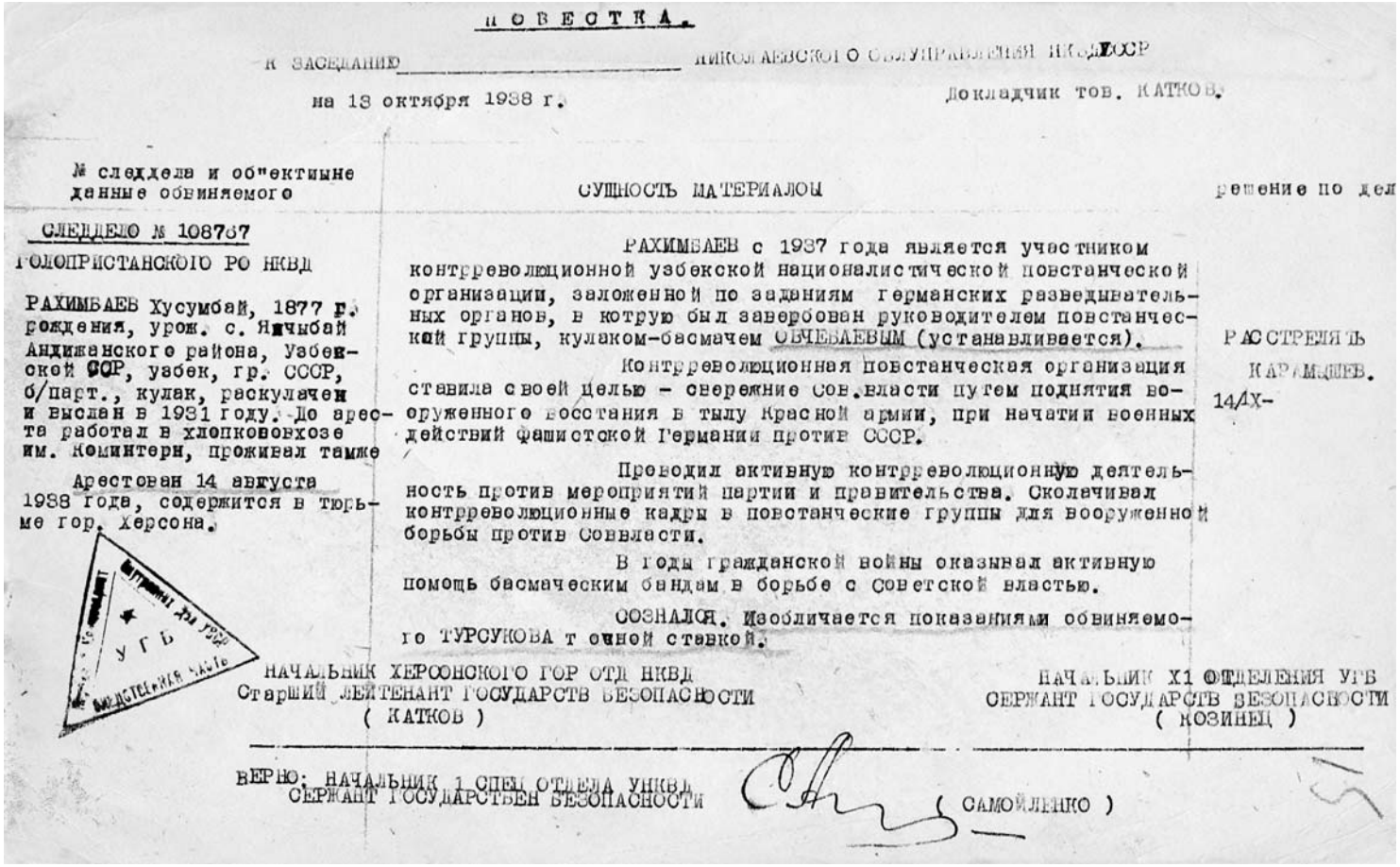

ПОВЕСТКА.

К ЗАСЕДАНИЮ _____ НИКОЛАЕВСКОГО ОБЛУПРАВЛЕНИЯ НКВД СССР

на 13 октября 1938 г. Докладчик тов. КАТКОВ.

№ следдела и об"ективные данные обвиняемого	СУЩНОСТЬ МАТЕРИАЛОВ	решение по дел
СЛЕДДЕЛО № 108767 ГОЛОПРИСТАНСКОГО РО НКВД РАХИМБАЕВ Хусумбай, 1877 р. рождения, урож. с. Янчыбай Андиженского района, Узбекской ССР, узбек, гр. СССР, б/парт., кулак, раскулачен и выслан в 1931 году. До ареста работал в хлопковохозе им. Коминтерн, проживал тамже Арестован 14 августа 1938 года, содержится в тюрьме гор. Херсона.	РАХИМБАЕВ с 1937 года является участником контрреволюционной узбекской националистической повстанческой организации, заложенной по заданиям германских разведывательных органов, в котрую был завербован руководителем повстанческой группы, кулаком-басмачем ОБЧЕБАЕВЫМ (устанавливается). Контрреволюционная повстанческая организация ставила своей целью – свержение Сов.власти путем поднятия вооруженного восстания в тылу Красной армии, при начатии военных действий фашистской Германии против СССР. Проводил активную контрреволюционную деятельность против мероприятий партии и правительства. Сколачивал контрреволюционные кадры в повстанческие группы для вооруженной борьбы против Совласти. В годы гражданской войны оказывал активную помощь басмаческим бандам в борьбе с Советской властью. СОЗНАЛСЯ. Изобличается показаниями обвиняемого ТУРСУКОВА т очной ставкой.	РАССТРЕЛЯТЬ КАРАМЫШЕВ. 14/X-

НАЧАЛЬНИК ХЕРСОНСКОГО ГОР ОТД НКВД
Старший лейтенант государств безопасности
(КАТКОВ)

НАЧАЛЬНИК X1 ОТДЕЛЕНИЯ УГБ
СЕРЖАНТ ГОСУДАРСТВ БЕЗОПАСНОСТИ
(КОЗИНЕЦ)

ВЕРНО: НАЧАЛЬНИК 1 СПЕЦ ОТДЕЛА УНКВД
СЕРЖАНТ ГОСУДАРСТВЕН БЕЗОПАСНОСТИ (САМОЙЛЕНКО)

№ 1. Повістка на засідання Трійки від 13.10.1938 р. щодо Рахімбаєва Хусумбая. *ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67990. Т. 9. Арк. 15*

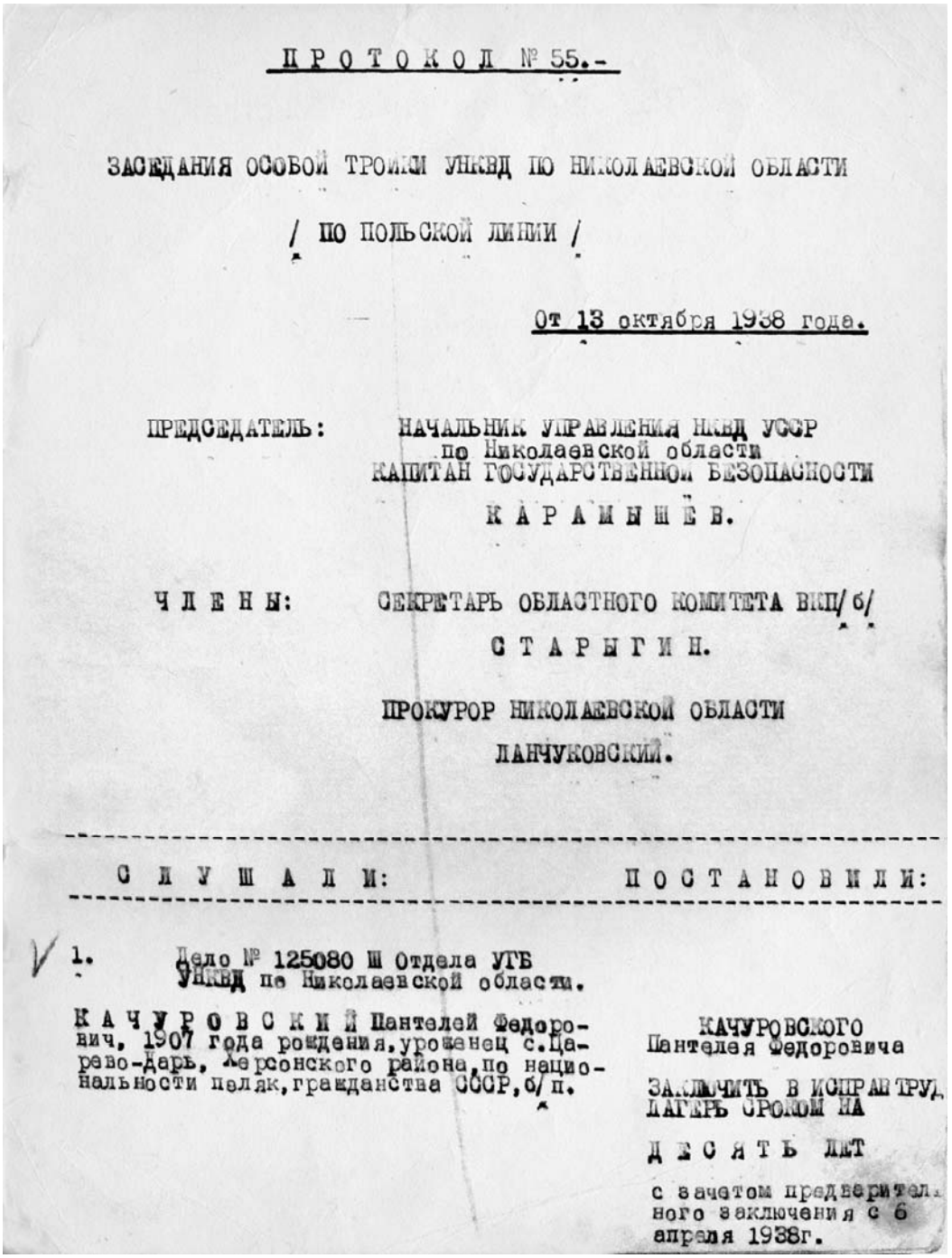

ПРОТОКОЛ № 55.-

ЗАСЕДАНИЯ ОСОБОЙ ТРОЙКИ УНКВД ПО НИКОЛАЕВСКОЙ ОБЛАСТИ

/ ПО ПОЛЬСКОЙ ЛИНИИ /

От 13 октября 1938 года.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ: НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ НКВД УССР по Николаевской области КАПИТАН ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ КАРАМЫШЕВ.

ЧЛЕНЫ: СЕКРЕТАРЬ ОБЛАСТНОГО КОМИТЕТА ВКП/б/ СТАРЫГИН.

ПРОКУРОР НИКОЛАЕВСКОЙ ОБЛАСТИ ЛАНЧУКОВСКИЙ.

СЛУШАЛИ: ПОСТАНОВИЛИ:

1. Дело № 125080 III Отдела УГБ УНКВД по Николаевской области.

КАЧУРОВСКИЙ Пантелей Федорович, 1907 года рождения, уроженец с. Царево-Дарь, Херсонского района, по национальности поляк, гражданства СССР, б/п.

КАЧУРОВСКОГО Пантелея Федоровича ЗАКЛЮЧИТЬ В ИСПРАВТРУДЛАГЕРЬ СРОКОМ НА ДЕСЯТЬ ЛЕТ с зачетом предварительного заключения с 6 апреля 1938г.

№ 2. Протокол № 55 засідання Особливої трійки УНКВС по Миколаївській області (по польській лінії) від 13.10.1938 р. *ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67990. Т. 11. Арк. 1*

До ареста проживал в селе Царево-Дарь и работал в совхозе.

В 1933 году КАЧУРОВСКИЙ подвергался аресту за антисоветскую деятельность.

С 1937 года являлся участником антисоветской польской повстанческой организации, которая ставила своей задачей подготовить вооруженное восстание против Советской власти в тылу Красной Армии в период войны Польши с СССР.

Лично завербовал в организацию 2-х человек.

Среди населения проводил антисоветскую агитацию. Высказывал повстанческие настроения.

С О З Н А Л С Я.

Арестован 6 апреля 1938 года. Содержится под стражей в тюрьме гор. Херсона.

2. Дело № 97579 Очаковского Райотделения НКВД.

В О Й Ц Е Х О В С К И Й Иосиф Павлович, 1897 года рождения, уроженец Винницкой области, по национальности поляк, гражданства СССР, б/п.

До ареста проживал в Очаковском районе и работал председателем колхоза.

С 1934 года ВОЙЦЕХОВСКИЙ являлся участником антисоветской польской диверсионно-шпионской повстанческой организации, в которую был завербован ТОМКЕВИЧЕМ.

ВОЙЦЕХОВСКОГО
Иосифа-Павловича

ЗАКЛЮЧИТЬ В ИСПРАВТРУД ЛАГЕРЬ СРОКОМ НА

Д Е С Я Т Ь ЛЕТ

с зачетом предварительного заключения с 8 июля 1938 года.

№ 2. *Арк. 2*

Работая председателем колхоза занимался вредительством, уничтожал колхозный скот.

Среди колхозников проводил антисоветскую националистическую агитацию.

С О З Н А Л С Я.

Арестован 8 июля 1938 года. Содержится под стражей в тюрьме гор. Николаева.

3. Дело № 97402 Знаменского Райотделения НКВД.

В О Л О С Ю К Федор Мартынович, 1903 года рождения, уроженец с. Кованка, Житомерской области, по национальности поляк, гражданства СССР, б/п.

ВОЛОСЮКА
Федора Мартыновича

Р А С С Т Р Е Л Я Т Ь

с конфискацией всего лично ему принадлежащего имущества.

До ареста проживал в Знаменском районе и работал в колхозе.

В период гражданской войны ВОЛОСЮК был связан с белополяками и участвовал в наступлении против частей Красной Армии.

В 1932 году переправил нелегально в Польшу ксендза ЮЛИНСКОГО.

Дважды подвергался аресту за антисоветскую деятельность, за что был выслан из погран. полосы.

Являясь активным церковником, проводил среди колхозников антисоветскую агитацию.

Хранил у себя револьвер системы " Наган" и затвол пулемета.

НЕ СОЗНАЛСЯ.

Изобличается показаниями свидетелей и очными ставками МАКАРЧУКА, РУДНИЦКОГО, ЛОПАТЮКА, КИЧЕКА и др.

Арестован 8 февраля 1938 г. Содержится под стражей в тюрьме гор. Кирово.-

№ 2. *Арк. 3*

4. Дело № 74220 Привольнянского Райотделения НКВД.

Б А Р Т К О В С К И Й Казимир Павлович, 1912 года рождения, уроженец Благодатновского районе Одесской области, по национальности поляк, гражданства СССР, б/п, сын кулака.

До ареста проживал в Привольнянском районе и работал шофером колхоза.

БАРТКОВСКИЙ в 1930 году был выслан на Север, откуда бежал.

Среди колхозников проводил антисоветскую националистическую агитацию. Высказывал пораженческие настроения. Восхвалял фашизм.

Работая шофером в колхозе, осуществлял вредительство выводил из строя машины.

НЕ СОЗНАЛСЯ.

Изобличается показаниями свидетелей и очными ставками АЙЗЕНБЕРГА, ОЗЕРОВА, КУЦА, ПОПОВА и др.

Арестован 24 февраля 1938 года. Содержится под стражей в тюрьме гор. Николаева.

БАРТКОВСКОГО
Казимира Павловича

ЗАКЛЮЧИТЬ В ИСПРАВТРУД ЛАГЕРЬ СРОКОМ НА

В О С Е М Ь ЛЕТ

с зачетом предварительного заключения с 24 февраля 1938 года.

5. Дело № 27364 Каховского Райотделения НКВД.

Ф Р А Н К О В С К И Й Иван Антонович, 1892 года рождения, уроженец Польши, по национальности поляк, гражданства СССР, исключен из ВКП/б/.

До ареста проживал в Каховке и работал зав. Райвнуторгом.

ФРАНКОВСКОГО
Ивана Антоновича

ЗАКЛЮЧИТЬ В ИСПРАВТРУД ЛАГЕРЬ СРОКОМ НА

Д Е С Я Т Ь ЛЕТ

с зачетом предварительного заключения с 11 октября 1937 года.

№ 2. *Арк. 4*

Работая зав.райпнуторгом, срывал хлебозакупки.

Среди населения проводил антисоветскую агитацию, направленную против мероприятий партии и правительства.

Распространял провокационные слухи о голоде в СССР.

Содействовал переезду своим родственникам из Польши в СССР.

НЕ СОЗНАЛСЯ.

Изобличается показаниями свидетелей и очными ставками МАЦЮТА, КОРДОВСКОГО, ПОБЕРЕЖНОГО, ЗАБАРЫ и др.

Арестован 11 октября 1938 года. Содержится под стражей в тюрьме гор. Херсона.-

6. Дело № 26377 Бобринецкого Райотделения НКВД.

Б Е Н Ц Е В И Ч Давид Радионович, 1895 года рождения, уроженец с.Борки Г.-БССР, по национальности белорусс, гражданства СССР, исключен из ВКП/б/.

До ареста проживал в Бобринецком районе и работал в колхозе.

В 1919-20 г.г. БЕНЦЕВИЧ был связан с петлюровской бандой.

В 1934 году был судим за срыв новосевной кампании в колхозе.

Среди колхозников проводил антисоветскую агитацию, клеветал на руководителей партии и правительства. Восхвалял врагов народа.

Выступал против сдачи хлеба государству.

Восхвалял фашистский строй в Польше.

НЕ СОЗНАЛСЯ.

Изобличается показаниями свидетелей и очными ставками ГАЛОЧКА, САБОДАША, БАКУТЕНКО и др.

Арестован 9 февраля 1938 года. Содержится под стражей в тюрьме гор. Кирово.-

БЕНЦЕВИЧА
Давида Радионовича

ЗАКЛЮЧИТЬ В ИСПРАВТРУДЛАГЕРЬ СРОКОМ НА

Д Е С Я Т Ь ЛЕТ

с зачетом предварительного заключения с 9 февраля 1938 года.

№ 2. *Арк. 5*

7. Дело № 26377 Бобринецкого Райотделения НКВД.

Б Е Н Ц Е В И Ч Афанасий Радионович, 1900 года рождения, уроженец с.Борки, БССР, по национальности белорусс, гражданства СССР, б/п.

До ареста проживал в Бобринецком районе и работал в колхозе.

В 1921 году БЕНЦЕВИЧ принимал участие в Кронштадтском мятеже, после подавления мятежа бежал в Финдляндию, откуда вернулся в СССР в 1922 году.

Среди колхозников проводил антисоветскую агитацию. Клеветал на руководителей партии и правительства.

Восхвалял фашистскую Польшу и врагов народа.

Разлагал трудовую дисциплину в колхозе.

НЕ СОЗНАЛСЯ.

Изобличается показаниями свидетелей и очными ставками ГАЛОЧКА, САБОДАША, БАКУЛЕНКО и др.

Арестован 13 февраля 1938 г. Содержится под стражей в тюрьме гор. Кирово.-

БЕНЦЕВИЧА
Афанасия Радионовича

ЗАКЛЮЧИТЬ В ИСПРАВТРУДЛАГЕРЬ СРОКОМ НА

Д Е С Я Т Ь ЛЕТ

с зачетом предварительного заключения с 13 февраля 1938 г.

8. Дело № 74394 Кировского Горотдела НКВД.

Л Я Х О В Е Ц К А Я Евгения Феоктистовна, 1906 года рождения, украинка гор. Кирово, по национальности украинка, гражданства СССР, б/п, дочь заводчика.

До ареста проживала в гор. Кирово и работала на чулочной фабрике.

ЛЯХОВЕЦКУЮ
Евгению Феоктистовну

ЗАКЛЮЧИТЬ В ИСПРАВТРУДЛАГЕРЬ СРОКОМ НА

Д Е С Я Т Ь ЛЕТ

с зачетом предварительного заключения с 8 февраля 1938 г.

№ 2. *Арк. 6*

ЛЯХОВЕЦКАЯ среди рабочих проводила антисоветскую агитацию, клеветала на руководителей партии и правительства.

Срывала стахановское движение.

Находилась в близкой связи с агентом польских разведывательных органов УЛЬБРАССОМ, с которым намеривалась нелегально бежать в Польшу.

С О З Н А Л А С Ь.

Арестован 3 февраля 1938 года. Содержится под стражей в тюрьме гор. Кирово.-

9. Дело № 26632 Владимировского Райотделения НКВД.

С А Л И Т Р А Николай Алексеевич, 1885 года рождения, уроженец Галиции, по национальности галичанин, гражданства СССР, б/п, б.член ПКС.

До ареста проживал в Владимировском районе и работал в колхозе.

В 1921 году САЛИТРА прибыл из Америки в СССР.

Среди колхозников проводил антисоветскую националистическую агитацию. Восхвалял фашистский строй в Польше. Распространял пронакационные слухи о голоде в СССР. Восхвалял врагов народа. Проявлял эмиграционные настроения.

С О З Н А Л С Я.

Арестован 22 февраля 1938 года. Содержится под стражей в тюрьме гор. Херсона.

САЛИТРА
Николая Алексеевич

ЗАКЛЮЧИТЬ В ИСПРАВ-ТРУДЛАГЕРЬ СРОКОМ НА

Д Е С Я Т Ь ЛЕТ

с зачетом предварительного заключения с 22 февраля 1938 г.

№ 2. *Арк. 7*

10. Дело № 74919 Цюрупинского Райотделения НКВД.

Л А Ц Оскард Карлович, 1896 года рождения, уроженец БССР; по национальности латыш, гражданства СССР, б/п, из кулаков, б. поручик царской армии.

До ареста проживал в Цюрупинске без определенных занятий.

С 1933 года ЛАЦ являлся участником антисоветской повстанческой организации, в которую был завербован БАРВИНСКИМ.

Лично завербовал в организацию 5 человек.

Среди населения проводил антисоветскую агитацию.

Имел связь с агентом польской разведки ЧЕРНЕЦКИМ.

С О З Н А Л С Я.

Арестован 11 февраля 1938 г. Содержится под стражей в тюрьме гор. Херсона.

Л А Ц
Оскарда Карловича

Р А С С Т Р Е Л Я Т Ь

с конфискацией всего лично ему принадлежащего имущества.

11. Дело № 97586 III Отдела УГБ УНКВД по Николаевской области.

С В И С Т У Н Василий Андреевич, 1896 года рождения, уроженец Галиции, по национальности украинец, гражданства СССР, б/п,

До ареста проживал в Очаковском районе и работал зам. пред. РИК"а.

СВИСТУН бывший военнопленный.

СВИСТУНА
Василия Андреевича

Р А С С Т Р Е Л Я Т Ь

с конфискацией всего лично ему принадлежащего имущества.

№ 2. *Арк. 8*

В 1922 году СЕМСТУН был завербован в антисоветскую петлюровскую повстанческую организацию руководителем этой организации ОЛЕЙНИКОВЫМ.

С 1935 года являлся участником антисоветской польской повстанческой организации, в которую был завербован ВАСЮТИНСКИМ.

Среди колхозников проводил антисоветскую агитацию, восхвалял фашистскую Польшу.

С О З Н А Л С Я.

Арестован 8 июля 1938 года. Содержится под стражей в тюрьме гор. Николаева.

12. Дело № 26593 Витязевского Райотделения НКВД.

Г У Ч Ь - ГУЧКОВСКИЙ Иван Михайлович, 1881 года рождения, уроженец Польши, по национальности поляк, гражданства СССР, б/п.

До ареста проживал в Витязевском районе и работал конюхом.

Среди колхозников проводил антисоветскую националистическую агитацию, направленную против мероприятий партии и правительства.

Восхвалял жизнь фашистской Польши.

Дочь его репрессирована вместе с мужем польским перебежчиком.

НЕ СОЗНАЛСЯ.

Изобличается показаниями свидетелей и очными ставками ГИРАЩЕНКО, ФЕДОРЧЕНКО, САЛАМАХА и др.

Арестован 15 января 1938 года. Содержится под стражей в тюрьме гор. Кирово.-

ГУЧЬ-ГУЧКОВСКОГО Ивана Михайловича

ЗАКЛЮЧИТЬ В ИСПРАВТРУДЛАГЕРЬ СРОКОМ НА

В О С Е М Ь ЛЕТ

с зачетом предварительного заключения с 16 января 1938 года.

№ 2. *Арк. 9*

13. Дело № 28005 Очаковского Райотделения НКВД.

С Т Е Ц К И Й Иосиф Михайлович, 1885 года рождения, уроженец Польши, по национальности полек, гражданства СССР, исключен из ВКП/б/.

До ареста проживал в г. Очакове и работал зав. ассинизационным обозом.

Среди жителей проводил антисоветскую агитацию.

Восхвалял фашистскую Польшу. Поддерживал письменную связь с родственниками проживающими в Польше.

Был также связан с врагами народа МИЛЛЕРОМ, ЖУРАВЛЕВЫМ и др./ репрессированы/.

При аресте у СТЕЦКОГО изъята троцкистская литература.

НЕ СОЗНАЛСЯ.

Изобличается показаниями свидетелей и очными ставками МИРОНЕНКО, ЖУЛИНСКОГО, ГУБОЧКИНА и др.

Арестован 1 сентября 1937 г. Содержится под стражей в тюрьме г. Николаева.

СТЕЦКОГО
Иосифа Михайловича

ЗАКЛЮЧИТЬ В ИСПРАВТРУДЛАГЕРЬ СРОКОМ НА

В О С Е М Ь ЛЕТ

с зачетом предварительного заключения с 1 сентября 1937 года.

14. Дело № 108618 Ново-Бугского Райотделения НКВД.

В Е Р К Е В И Ч Игнатий Феофилович, 1886 года рождения, уроженец Польши, по национальности белорусс, гражданства СССР, б/п.

До ареста проживал в Ново-Бугском районе и работал землеустроителем.

ВЕРКЕВИЧА
Игнатия Феофиловича

ЗАКЛЮЧИТЬ В ИСПРАВТРУДЛАГЕРЬ СРОКОМ НА

Д Е С Я Т Ь ЛЕТ

с зачетом предварительного заключения с 20 июня 1938 г.

№ 2. *Арк. 10*

ВЕРКЕВИЧ бывший офицер царской армии.

Среди населения проводил антисоветскую агитацию, направленную против мероприятий правительства.

Распространял провокационные слухи о гибели Советской власти.

У ВЕРКЕВИЧА в Райземотделе пропали секретные документы.

С О З Н А Л С Я.

Изобличается показаниями свидетелей и очными ставками КАРПУХИНА, ПЕТРЕНКО и БУГАЕВА.

Арестован 20 июня 1938 года. Содержится под стражей в тюрьме гор. Кирово.-

15. Дело № 109055 Баштанского Райотделения НКВД.

МАЛИНОВСКОГО
Дмитрия Степановича

ЗАКЛЮЧИТЬ В ИСПРАВТРУД. ЛАГЕРЬ СРОКОМ НА

П Я Т Ь ЛЕТ

с зачетом предварительного заключения с 10 июля 1938 года.

М А Л И Н О В С К И Й Дмитрий Степанович, 1918 года рождения, уроженец Житомерской области, по национальности поляк, гражданства СССР, б/п.

До ареста проживал в с. Баштанке и работал телеграфистом в Райотделе связи.

МАЛИНОВСКИЙ был выслан из погран. полосы.

Работая на телеграфе, занимался вредительством.

Во время выборов в Верховный Совет СССР портил телеграфный аппарат с целью срыва выборов.

Среди молодежи проводил антисоветскую агитацию. Восхвалял фашистскую Польшу.

НЕ СОЗНАЛСЯ.

Изобличается показаниями свидетелей и очными ставками ОЗЕРОВА, ЖЕЛЕЗНОВА и др.

Арестован 10 июля 1938 года. Содержится под стражей в тюрьме гор. Николаева.

№ 2. *Арк. 10-а*

16. Дело № 108991 Очаковского Райотделения НКВД.

К У Д Е Л Ь С К И Й Степан Денисович, 1892 года рождения, уроженец Житомерской области, по национальности поляк, гражданства СССР, б/п.

До ареста проживал в г. Очакове и работал электриком консервного завода.

Среди рабочих КУДЕЛЬСКИЙ проводил антисоветскую националистическую агитацию.

Распространял провокационные слухи о тяжелой жизни рабочих в СССР.

Высказывал пораженческие настроения. Дискредитировал органы НКВД.

НЕ СОЗНАЛСЯ.

Изобличается показаниями свидетелей и очными ставками КИРИЧЕНКО, ФОКИНОЙ, МУРАВЬЕВА и др.

Арестован 15 июля 1938 года. Содержится под стражей в тюрьме гор. Николаева.

КУДЕЛЬСКОГО
Степана Денисовича

ЗАКЛЮЧИТЬ В ИСПРАВТРУДЛАГЕРЬ СРОКОМ НА

П Я Т Ь ЛЕТ

с зачетом предварительного заключения с 15 июля 1938 года.

17. Дело № 109801 Очаковского Райотделения НКВД.

К А М И Н С К И Й Казимир Францевич, 1895 года рождения, уроженец Винницкой области, по национальности поляк, гражданства СССР, б/п.

До ареста проживал в Очаковском районе и работал кладовщиком в колхозе.

КАМИНСКОГО
Казимира Францевича

ЗАКЛЮЧИТЬ В ИСПРАВТРУДЛАГЕРЬ СРОКОМ НА

П Я Т Ь ЛЕТ

с зачетом предварительного заключения с 19 июля 1938 года.

№ 2. *Арк. 11*

13. 12

Среди колхозников КАМИНСКИЙ проводил антисоветскую агитацию, направленную против мероприятий правительства.

Распространял провокационные слухи о тяжелой жизни в СССР. Восхвалял жизнь в капиталистических странах. Дискредитировал органы НКВД.

Выступал против кандидатур выдвигаемых в Верховный Совет СССР.

НЕ СОЗНАЛСЯ.

Изобличается показаниями свидетелей и очными ставками СКОЛЬА, ТОНКЕВИЧА и ВИТОВСКОГО.

Арестован 19 июля 1938 года. Содержится под стражей в тюрьме гор. Николаева.

18. Дело № 97569 Очаковского Райотделения НКВД.

В А С И Л Е В С К И Й Федор Дмитриевич, 1900 года рождения, уроженец Польши, по национальности белорусс, гражданства СССР, б/п.

До ареста проживал в Очаковском районе и работал учителем школы.

Среди колхозников ВАСИЛЕВСКИЙ проводил антисоветскую агитацию, направленную против мероприятий правительства.

ВАСИЛЕВСКОГО
Федора Дмитриевича

ЗАКЛЮЧИТЬ В ИСПРАВТРУДЛАГЕРЬ СРОКОМ НА

П Я Т Ь ЛЕТ

с зачетом предварительного заключения с 28 февраля 1938 г.

№ 2. *Арк. 12*

Восхвалял фашистский строй в Польше.

Посещал польское консульство и проявлял эмиграционные настроения.

НЕ СОЗНАЛСЯ.

Изобличается показаниями свидетелей и очными ставками КУЛЬБЕДЫ, и ИВАЩЕНКО.

Арестован 28 февраля 1938 г. Содержится под стражей в тюрьме гор. Николаева.

19. Дело № 97159 Тилигуло-Березанского Райотделения НКВД.

Б О Д Р Е Н К О -ГИЛЕТ Николай Андреевич, 1888 го да рождения, уроженец Австрии, по национальности австриец, вне гражданства, б/п.

До ареста проживал в Т.Березанском районе и работал на элеваторе Заготзерно.

С 1918 года БОДРЕНКО являлся шпионом австрийской разведки.

В 1926 году был перевербован агентом польской разведки ЛИПНЕРОМ, которому передавал сведения шпионского характера.

БОДРЕНКО-ГИЛЕТ Николая Андреевича

Р А С С Т Р Е Л Я Т Ь

с конфискацией всего лично ему принадлежащего имущества.

№ 2. *Арк. 13*

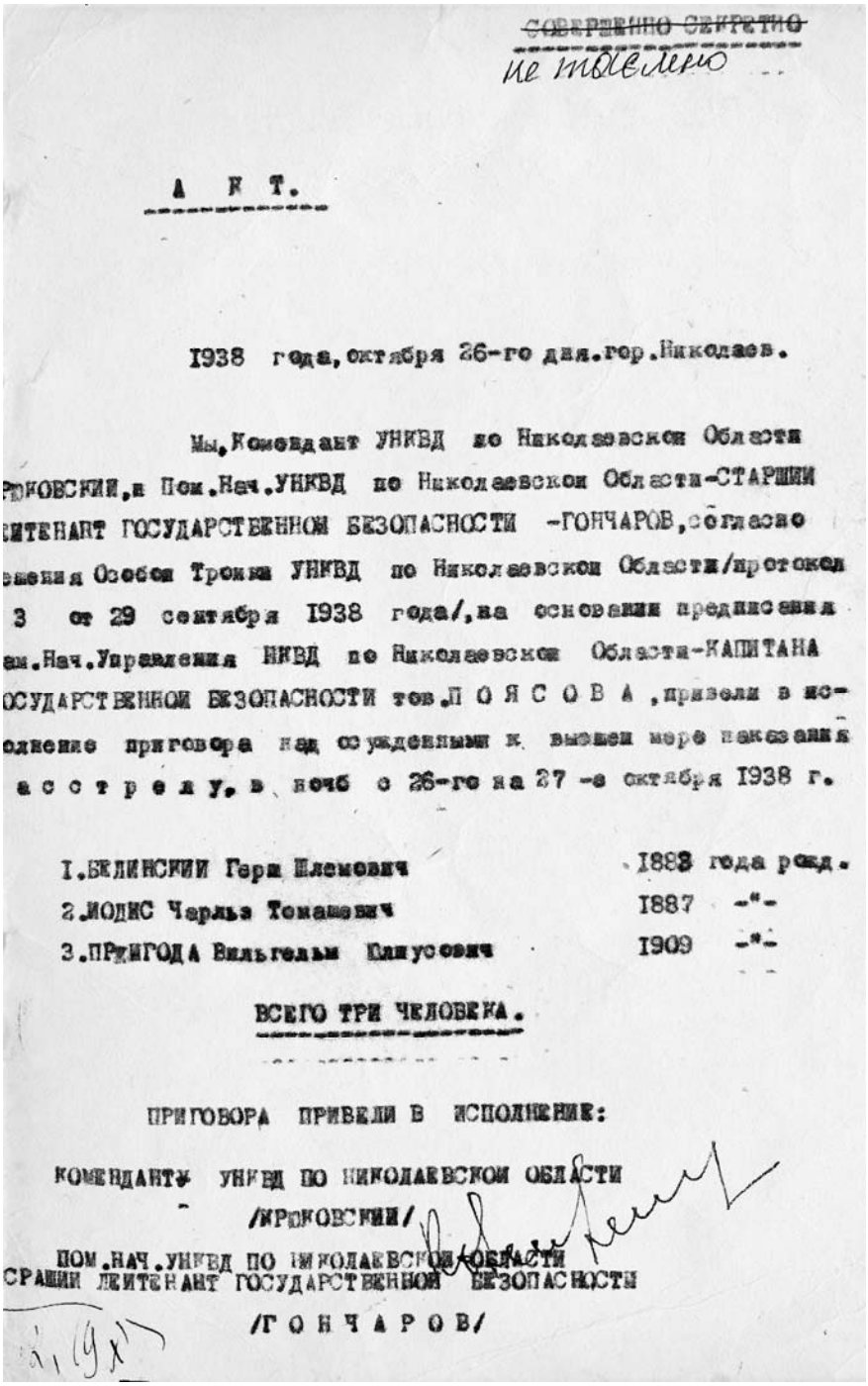

~~совершенно секретно~~
не подлежит

А К Т.

1938 года, октября 26-го дня. гор. Николаев.

Мы, Комендант УНКВД по Николаевской Области
РЯКОВСКИЙ, и Пом. Нач. УНКВД по Николаевской Области-СТАРШИЙ
ЛЕЙТЕНАНТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ -ГОНЧАРОВ, согласно
решения Особой Тройки УНКВД по Николаевской Области/протокол
№ 3 от 29 сентября 1938 года/, на основании предписания
зам. Нач. Управления НКВД по Николаевской Области-КАПИТАНА
ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ тов. П О Я С О В А, привели в ис-
полнение приговора над осужденными к высшей мере наказания
р а с с т р е л у, в ночь с 26-го на 27-е октября 1938 г.

1. БЕЛИНСКИЙ Герш Шлемович	1888 года рожд.
2. ИОДИС Чарльз Томашевич	1887 -"-
3. ПРИГОДА Вильгельм Юлиусович	1909 -"-

ВСЕГО ТРИ ЧЕЛОВЕКА.

ПРИГОВОРА ПРИВЕЛИ В ИСПОЛНЕНИЕ:

КОМЕНДАНТ УНКВД ПО НИКОЛАЕВСКОЙ ОБЛАСТИ
/КРЯКОВСКИЙ/

ПОМ. НАЧ. УНКВД ПО НИКОЛАЕВСКОЙ ОБЛАСТИ
СТАРШИЙ ЛЕЙТЕНАНТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
/Г О Н Ч А Р О В/

№ 3. Акт про виконання смертного вироку від 26.10.1938 р.
ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67990. Т. 9. Арк. 7

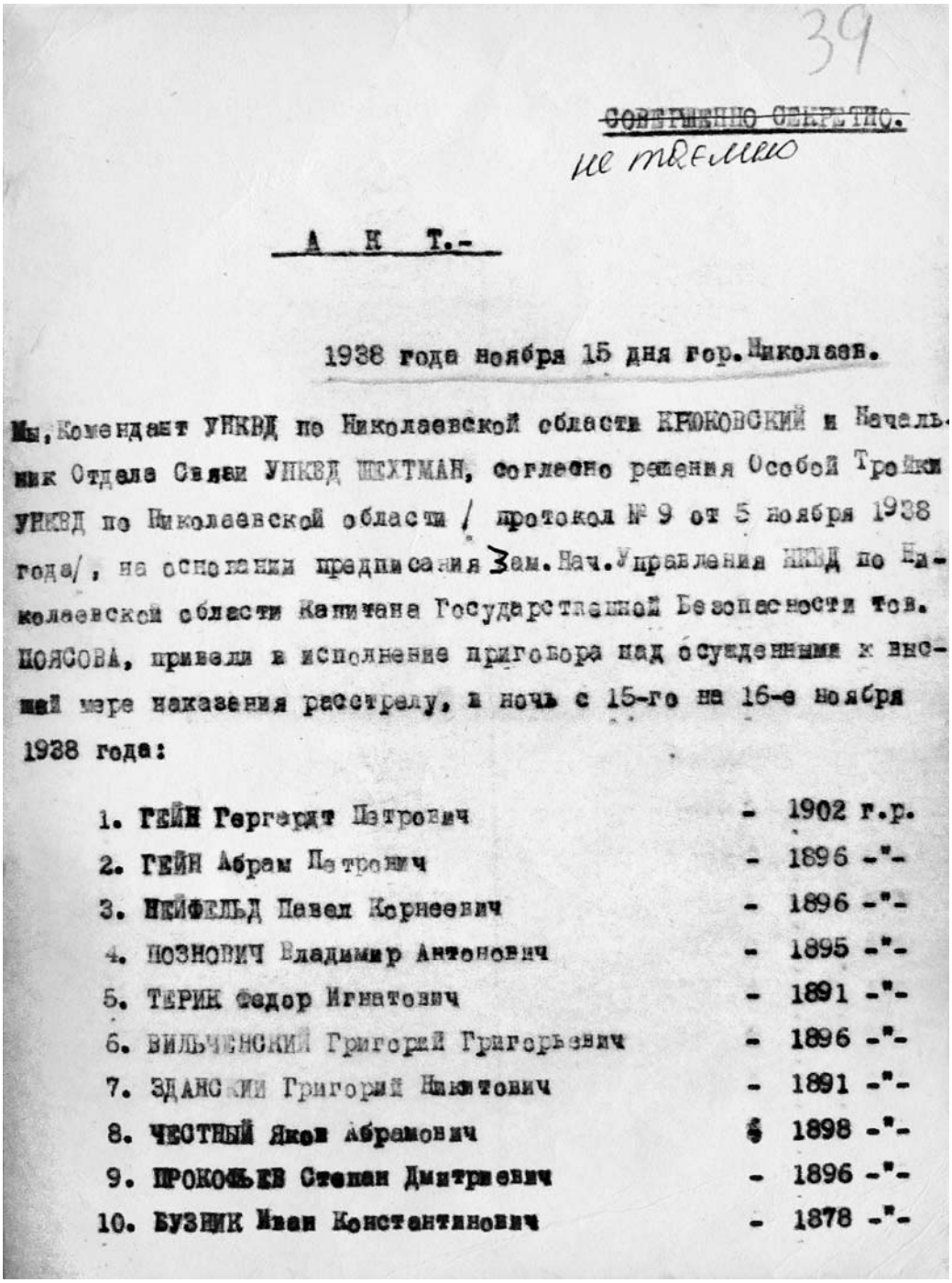

39

~~СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО.~~
не телеф

А К Т.-

1938 года ноября 15 дня гор. Николаев.

Мы, Комендант УНКВД по Николаевской области КРЮКОВСКИЙ и Начальник Отдела Связи УНКВД ШЕХТМАН, согласно решения Особой Тройки УНКВД по Николаевской области / протокол № 9 от 5 ноября 1938 года/, на основании предписания Зам. Нач. Управления НКВД по Николаевской области Капитана Государственной Безопасности тов. ПОЯСОВА, привели в исполнение приговора над осужденными к высшей мере наказания расстрелу, в ночь с 15-го на 16-е ноября 1938 года:

1.	ГЕЙН Герхардт Петрович	- 1902 г.р.
2.	ГЕЙН Абрам Петрович	- 1896 -"-
3.	ШТЕЙФЕЛЬД Павел Корнеевич	- 1896 -"-
4.	ПОЗНОВИЧ Владимир Антонович	- 1895 -"-
5.	ТЕРИН Федор Игнатович	- 1891 -"-
6.	ВИЛЬЧЕНСКИЙ Григорий Григорьевич	- 1896 -"-
7.	ЗДАНСКИЙ Григорий Никитович	- 1891 -"-
8.	ЧЕСТНЫЙ Яков Абрамович	- 1898 -"-
9.	ПРОКОФЬЕВ Степан Дмитриевич	- 1896 -"-
10.	БУЗНИК Иван Константинович	- 1878 -"-

№ 4. Акт про виконання смертного вироку від 15.11.1938 р.
ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67990. Т. 9. Арк. 39

11. ТРУБИЙ Нестор Назарович - 1892 г.р.
12. УДАЛОВ-ЗИНЬКОВ Николай Константинович - 1894 -"-
13. ЧУМАЧЕНКО Виталий Федорович - 1910 -"-
14. МОГИЛЕВСКИЙ Натан Ильич - 1914 -"-

ВСЕГО ЧЕТЫРНАДЦАТЬ ЧЕЛОВЕК.

ПРИГОВОРА ПРИВЕЛИ В ИСПОЛНЕНИЕ:

КОМЕНДАНТ УНКВД ПО НИКОЛАЕВСКОЙ ОБЛАСТИ
/ КРИВОШЕЙКИН /

НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛА СВЯЗИ УНКВД
/ НЕХТМАН /

№ 4. *Арк. 40*

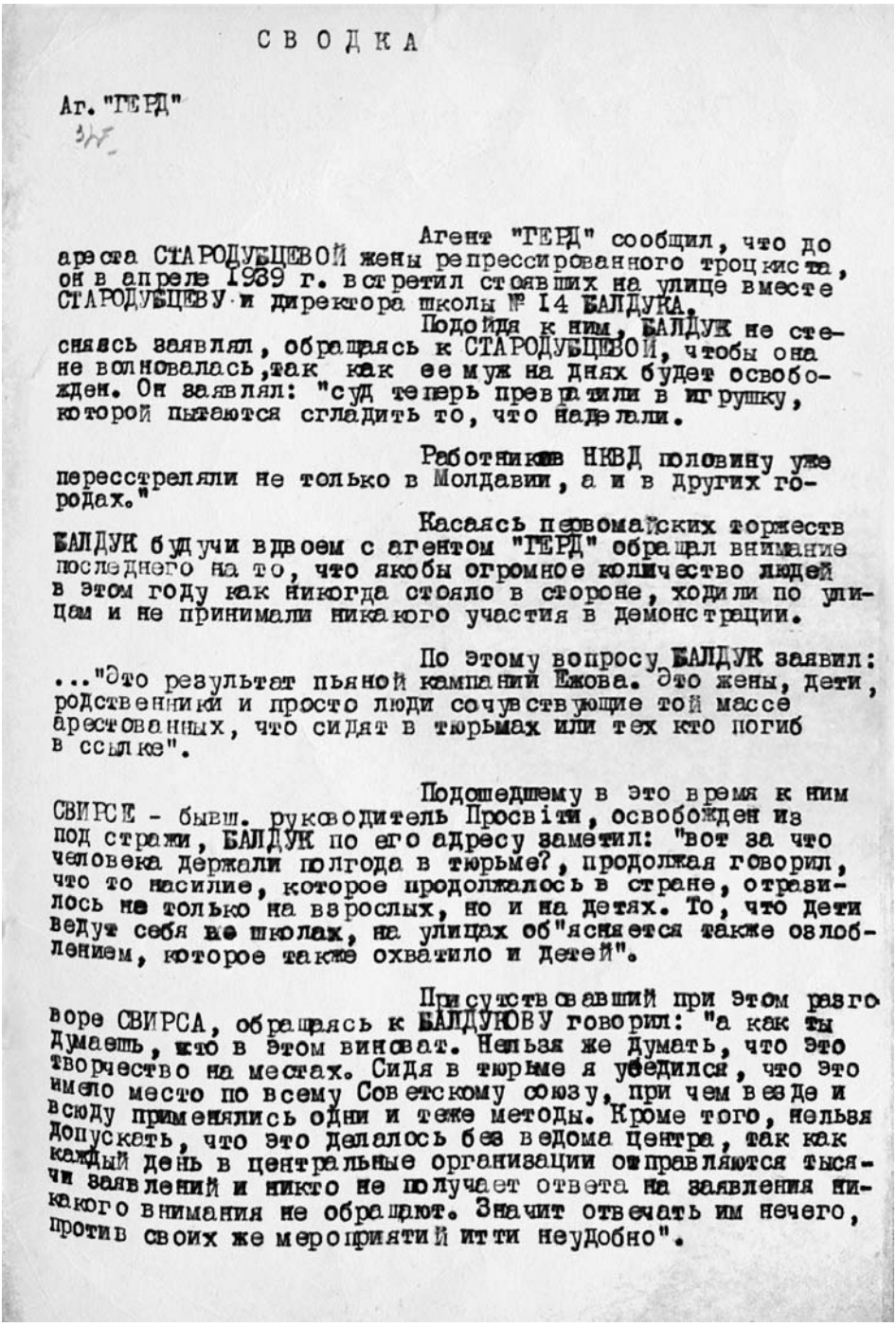

СВОДКА

Аг. "ГЕРД"

Агент "ГЕРД" сообщил, что до ареста СТАРОДУБЦЕВОЙ жены репрессированного троцкиста, он в апреле 1939 г. встретил стоявших на улице вместе СТАРОДУБЦЕВУ и директора школы № 14 БАЛДУКА.

Подойдя к ним, БАЛДУК не стесняясь заявлял, обращаясь к СТАРОДУБЦЕВОЙ, чтобы она не волновалась, так как ее муж на днях будет освобожден. Он заявлял: "суд теперь превратили в игрушку, которой пытаются сгладить то, что наделали.

Работников НКВД половину уже перестреляли не только в Молдавии, а и в других городах."

Касаясь первомайских торжеств БАЛДУК будучи вдвоем с агентом "ГЕРД" обращал внимание последнего на то, что якобы огромное количество людей в этом году как никогда стояло в стороне, ходили по улицам и не принимали никакого участия в демонстрации.

По этому вопросу БАЛДУК заявил: ..."Это результат пьяной кампании Ежова. Это жены, дети, родственники и просто люди сочувствующие той массе арестованных, что сидят в тюрьмах или тех кто погиб в ссылке".

Подошедшему в это время к ним СВИРСЕ - бывш. руководитель Просвіти, освобожден из под стражи, БАЛДУК по его адресу заметил: "вот за что человека держали полгода в тюрьме?, продолжая говорил, что то насилие, которое продолжалось в стране, отразилось не только на взрослых, но и на детях. То, что дети ведут себя не школах, на улицах об"ясняется также озлоблением, которое также охватило и детей".

Присутствовавший при этом разговоре СВИРСА, обращаясь к БАЛДУНОВУ говорил: "а как ты думаешь, кто в этом виноват. Нельзя же думать, что это творчество на местах. Сидя в тюрьме я убедился, что это имело место по всему Советскому союзу, при чем везде и всюду применялись одни и теже методы. Кроме того, нельзя допускать, что это делалось без ведома центра, так как каждый день в центральные организации отправляются тысячи заявлений и никто не получает ответа на заявления никакого внимания не обращают. Значит отвечать им нечего, против своих же мероприятий итти неудобно".

№ 5. Інформаційне зведення агента «Герд» від 3.05.1939 р.
ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67990. Т. 9. Арк. 137

Касаясь своего освобождения из под стражи, СВИРСА заявил, что НКВД имеет директиву сглаживать положение, в первую очередь за счет освобождения членов партии. В тюрьме сидят еще очень много беспартийных, которых всячески будут выдерживать, чтобы массовое освобождение не обратило на себя внимания широких масс.

Касаясь высланных, СВИРСА говорил, что они осуждены судом, который не предусмотрен никакими законами в мире, законами которые окончательно подорвали нашу конституцию в глазах других государств.

Успех фашистского движения и надо об"яснить тем, что рабочие организации увидели у нас большие противоречия между законами Советского государства и действительностью.

СВИРСА также указал, что он сейчас восстанавливается в партии, но тем не менее, он ясно ощущает, что он выбит из той политической направленности, которой он обладал до ареста.

По сообщению агента "ГЕРД", БАЛДУК Павел по окончанию Пед.Института, работая учителем в с. Варваровке, там был связан с репрессированным троцкистом СКРЫПНИКОМ Иваном, женат на сестре его жены и все время жил с СКРЫПНИКОМ в одной квартире.

Был также тесно связан с греческо-подданным МАТИСТО - репрессирован, работал в интерклубе. Дом БАЛДУКА вместе с МАТИСТО посещали лица из команд иностранных пароходов.

БАЛДУК имеет связь с женами арестованных: ТАРАНА, БЕЛИЧОВА и др.

Агенту "ГЕРД" дано указание продолжать разработку деятельности БАЛДУКА, СВИРС и связи этих лиц.

ВЕРНО: СЕКРЕТАРЬ II ОТДЕЛА УГБ УНКВД
СЕРЖАНТ ГОС БЕЗОПАСНОСТИ
/ КОСТЕНКО

№ 5. *Арк. 138*

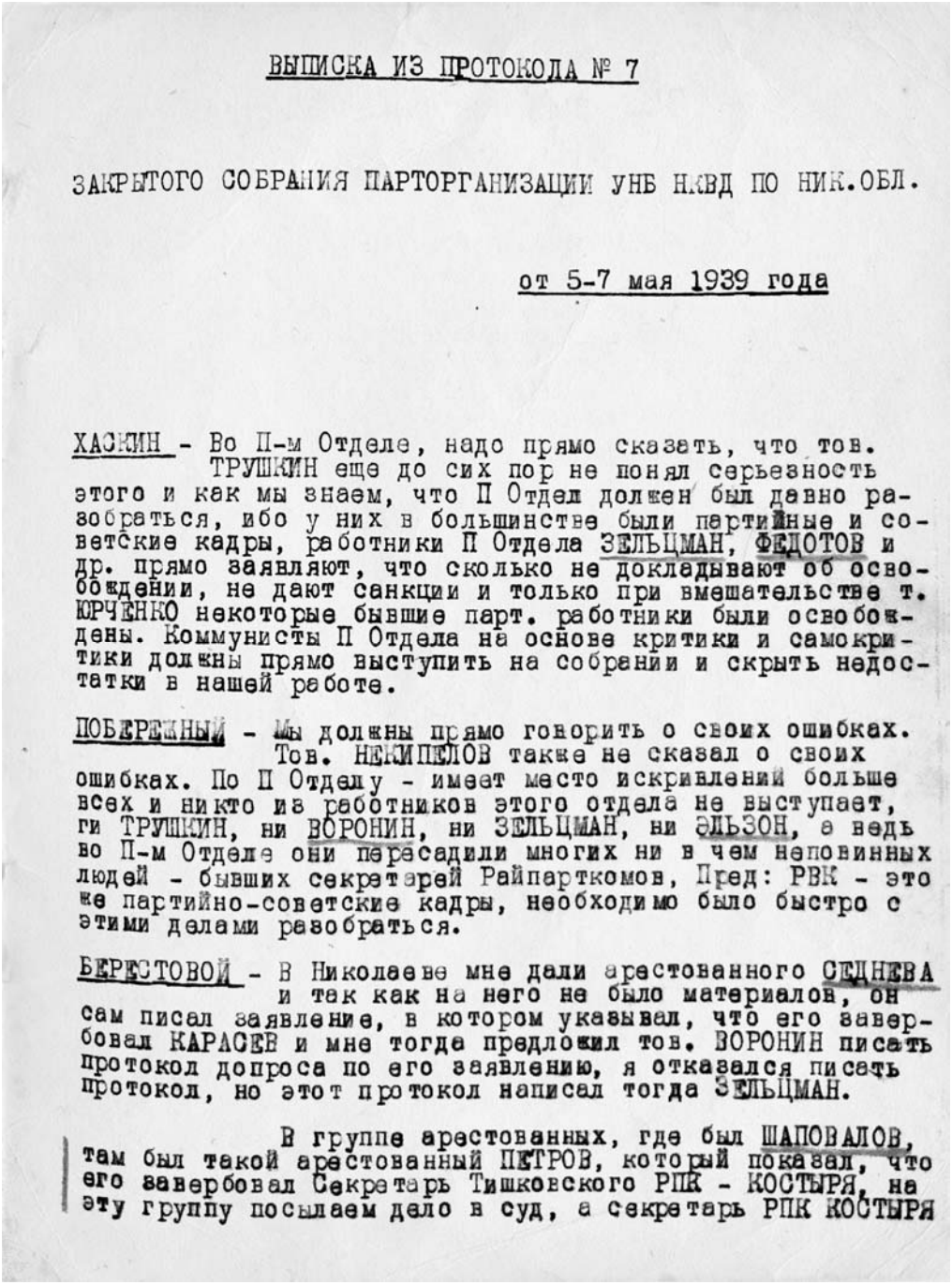

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА № 7

ЗАКРЫТОГО СОБРАНИЯ ПАРТОРГАНИЗАЦИИ УНБ НКВД ПО НИК.ОБЛ.

от 5-7 мая 1939 года

ХАСКИН - Во П-м Отделе, надо прямо сказать, что тов. ТРУШКИН еще до сих пор не понял серьезность этого и как мы знаем, что П Отдел должен был давно разобраться, ибо у них в большинстве были партийные и советские кадры, работники П Отдела ЗЕЛЬЦМАН, ФЕДОТОВ и др. прямо заявляют, что сколько не докладывают об освобождении, не дают санкции и только при вмешательстве т. КУРЧЕНКО некоторые бывшие парт. работники были освобождены. Коммунисты П Отдела на основе критики и самокритики должны прямо выступить на собрании и скрыть недостатки в нашей работе.

ПОБЕРЕЖНЫЙ - Мы должны прямо говорить о своих ошибках. Тов. НЕКИПЕЛОВ также не сказал о своих ошибках. По П Отделу - имеет место искривлений больше всех и никто из работников этого отдела не выступает, ни ТРУШКИН, ни ВОРОНИН, ни ЗЕЛЬЦМАН, ни ЭЛЬЗОН, а ведь во П-м Отделе они пересадили многих ни в чем неповинных людей - бывших секретарей Райпарткомов, Пред: РВК - это же партийно-советские кадры, необходимо было быстро с этими делами разобраться.

БЕРЕСТОВОЙ - В Николаеве мне дали арестованного СЕДНЕВА и так как на него не было материалов, он сам писал заявление, в котором указывал, что его завербовал КАРАСЕВ и мне тогда предложил тов. ВОРОНИН писать протокол допроса по его заявлению, я отказался писать протокол, но этот протокол написал тогда ЗЕЛЬЦМАН.

В группе арестованных, где был ШАПОВАЛОВ, там был такой арестованный ПЕТРОВ, который показал, что его завербовал Секретарь Тишковского РПК - КОСТЫРЯ, на эту группу посылаем дело в суд, а секретарь РПК КОСТЫРЯ

№ 6. Виписка з протоколу № 7 закритих зборів партійної організації УНБ НКВС по Миколаївській області від 5-7 травня 1939 р.
ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67990. Т. 11. Арк. 289

на свободе, так как же теперь начали выходить из положения, а вот как, заведомо зная, что КОСТЫРЯ в определенном месте работает, на него об"являем Всесоюзный розыск это же прямой обман.

ЗЕЛЬЦМАН - Об ошибках допущенных я не буду говорить, о них указали выступавшие. Я буду говорить о том, как мы во П-м Отделе ликвидируем последствия ошибок.

О МАЛЮГИНЕ - я вел дело и по материалам не было оснований его судить. Я доложил тов. ТРУШКИНУ, ПОЯСОВУ, ГАРБУЗОВУ, ведь человека незачем держать, нужно освободить, меня не слушали, человека держали

По делу ЛЕВИЦКОГО и МАЛЮГИНА выписываю постановление об освобождении, здесь у ТРУШКИНА была перестраховка, он не хотел подписать постановление об освобождении МАЛЮГИНА и ЛЕВИЦКОГО, даже после приказания тов. ЮРЧЕНКО, ТРУШКИН заявил, пусть раньше ЮРЧЕНКО подпишет.

Самокритика у нас не в почете, ее избегают и затушевывают. Некоторые работники занимаются аллилуйщиной, я дважды ставил вопрос о ТРУШКИНЕ перед парторгом ВОРОНИНЫМ, с тем чтобы этот вопрос был разобран на партгруппе, а ВОРОНИН отвечал, ТРУШКИН член парткомитета, неудобно о нем ставить вопрос в партгруппе.

КОМПАНИЕЦ - По П Отделу арестовали БРАЖНИКОВА с партбилетом, его били половина Управления, его сделали калекой, допрашивая его СЕРВЕТНИК заснул и за что получил 10 суток ареста, при чем когда СЕРВЕТНИК заснул, арестованный БРАЖНИКОВ пошел сам в уборную и вернулся обратно.

ЗАЙДЕНБЕРГ: В парторганизации и парткомитете были известны ряд сигналов коммунистов П Отдела УНКВД о руководстве этого же отдела - члена партии ТРУШКИНА, однако эти факты остались без внимания парторга П Отдела тов. ВОРОНИНА, который не считает возможным на партгруппе разбирать вопрос о неправильных действиях тов. ТРУШКИНА, лишь только потому, что он является членом парткомитета.

ВОДОШИН П. - Тем более недопустимыми являются аресты уже в конце октября 1938 года по непроверенным показаниям арестованного МУРАТОВА, руководящих партийных работников ЧЕРНОКОЗОВА, САПЦОВА, БОРТКЕВИЧА ИОНАСА и СУХОЛЕНЦЕВА. Характерно, что тов. ГАРБУЗОВ был против ареста этих коммунистов, но жаль, что не

№ 6. *Арк. 290*

протестовал против этого крепче, прич ем как он мне за явил, вс х этих лиц арестовал сам ТРУШКИН.

До сих пор еще не освобожден БОРТКЕВИЧ, хотя факты принадлежности его к к-р. организации отпали. Зачем же тянуть это дело при наличии отдельных моментов срыва партмассовой работы с его стороны. БОРТКЕВИЧА никто судить не будет, его надо освободить. Дело ИОНАСА также является характерным с точки зрения желания "выйти через него на КАРАСЕВА", ведь на ИОНАСА не было прямых показаний, МУРАТОВ в своих показаниях заявил, что будь - то КАРАСЕВ ему сказал , что он завербовал в организацию ИОНАСА. Разве можно было на этом основании его арестовывать.

Совершенно недопустимым является упорство тов. ТРУШКИНА, проявленное по вопросу освобождения ЛЕВИЦКОГО и МАЛЮГИНА, на чем настаивал следователь по этим делам тов. ЗЕЛЬЦМАН, который об этом делился со мной и с тов. ЗАЙДЕНБЕРГОМ. Только после того как об этом было доложено тов. ЮРЧЕНКО, эти коммунисты были освобождены. 29-го апреля, при чем даже в этом случае тов. ТРУШКИН отказался подписать постановление об их освобождении.

У ТРУШКИНА нельзя сказать, что был саботаж, но оттяжка дел об освобождении была.

Вы тов. ТРУШКИН позволяете заявить о некоторых подследственных, что он не проходит по прямым показаниям, понятно, если бы в следствии не натягивали, не подсказывали, не было-бы того искривления.

ПРЕЗИДИУМ ПАРТИЙНОГО СОБРАНИЯ /ГОТОВЦЕВ/
/ Поверенный /
/ХАСКИН/

СЕКРЕТАРЬ ПАРТКОМИТЕТА УГБ УНКВД /ЛЕВЧЕНКО/

Верно: Технический секретарь партбюро УГБ

№ 6. *Арк. 291*

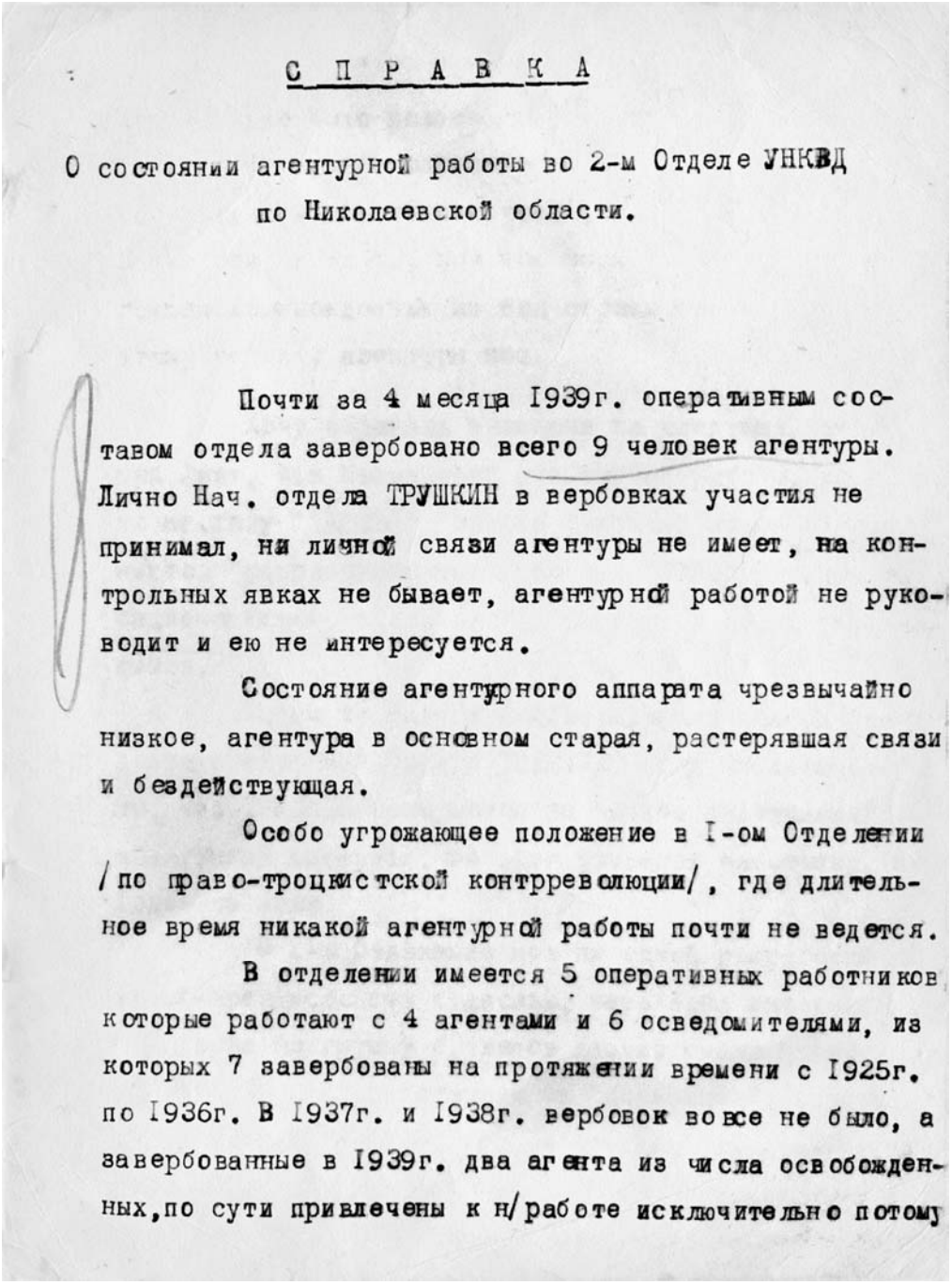

С П Р А В К А

О состоянии агентурной работы во 2-м Отделе УНКВД по Николаевской области.

Почти за 4 месяца 1939г. оперативным составом отдела завербовано всего 9 человек агентуры. Лично Нач. отдела ТРУШКИН в вербовках участия не принимал, ни личной связи агентуры не имеет, на контрольных явках не бывает, агентурной работой не руководит и ею не интересуется.

Состояние агентурного аппарата чрезвычайно низкое, агентура в основном старая, растерявшая связи и бездействующая.

Особо угрожающее положение в I-ом Отделении /по право-троцкистской контрреволюции/, где длительное время никакой агентурной работы почти не ведется.

В отделении имеется 5 оперативных работников которые работают с 4 агентами и 6 осведомителями, из которых 7 завербованы на протяжении времени с 1925г. по 1936г. В 1937г. и 1938г. вербовок вовсе не было, а завербованные в 1939г. два агента из числа освобожденных, по сути привлечены к н/работе исключительно потому

№ 7. Довідка про стан агентурної роботи у 2 відділі УНКВС по Миколаївській області за травень 1939 р.
ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67990. Т. 8. Арк. 20

что их надо было освободить.

Не лучше положение во 2-м Отделении /по обслуживанию а/с политпартий/, где имеется всего 5 человек агентуры, при чем несмотря на наличие группы освобожденных из под стражи сионистов, поэтому об"екту агентуры нет.

Хочу обратить внимание на следующий безобразный факт, так называемой агентурной работы, когда по аг.делу "ДРУЗЬЯ" /группа учителей активных сионистов "разрабатывается" агентом "ГЕРД" украинским националистом, к тому же несомненно популяризировавшимся.

Одним из фактов подтверждающих полную бездеятельность Нач.Отдела ТРУШКИН, служит хотя бы то, что ТРУШКИН совершенно не читает поступающий агентурный материал, не дает указаний работнику, не ходит на явки.

В I-м Отделении нет ни одной разработки по право-троцкистскому подполью, есть одна интересная обработка на группу б.членов партии резко антисоветски настроенных,работающих на "Дормашине", которая представляет из себя сбор информационных материалов представляемых агентом "БОРИСОВЫМ" и несмотря на то, что эти материалы от агента поступают давно,Отдел неудостоился их перепроверить.

" мая 1939г.

ЗАМ. НАЧ СЛЕДЧАСТИ НКВД УССР
ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ /КАЛУЖСКИЙ/

Народный Комиссариат Внутренних Дел УССР
У Г Б
СЛЕДСТВЕННАЯ ЧАСТЬ

№ 7. *Арк. 21*

К о п и я

ГОР ПАРТ. СЕКРЕТАРЮ

КОПИЯ НКВД

Кто покрывает преступления Ивана КАРАСЕВА, ныне избранного на пост председателя Городского Совета г. Николаева.

1. До окончания института КАРАСЕВ И. работал зав. гаражем завода А.МАРТИ, работу ГАРАЖА КАРАСЕВ развалил, тем, что создавал "любимчиков", т.е. подхалимов, поощряя их всячески, создавал склоки, и за это был снят с работы.

2. После окончания института КАРАСЕВ выплывает снова. Чья-то веская рука сажает его на должность директора ФЗУ. Что же делает КАРАСЕВ в ФЗУ.

1. Ездит в командировки в Москву и Ленинград по нужным и не нужным делам.

2. Делает закупки для нужд учеников всевозможных дифецитных вещей, отчеты утверждает сам, не обижает жену себя и домочадцев, шлет посылки ценные и привозит вещи стоимостью в 10 раз большую чем его месячный заработок.

3. Покупает мотоцикл якобы для организации кружка по изучению моторов, которого конечно и не было и никто до него рукой не дотронулся, мотоцикл был собственностью КАРАСЕВА и только он один пользовался им и ездил когда хотел.

КАРАСЕВ купил фото-аппарат "Лейка" для организации фото-кружка в школе ФЗУ. Фото-аппарат был в личном пользовании КАРАСЕВА и он возил его на курорт, чтобы во время отдыха не скучать а когда в этом году был организован байдарочный поход Николаев-Херсон, Киев мы просили дать его для фото-с"емок КАРАСЕВ отказал и аппарата не дал.

В личном пользовании КАРАСЕВА была авто-машина ФЗУ, он отвозил и привозил этой машиной семью на курорт и с курорта сам ездил сутками застревая, ездил на базар в г.Херсон и деревни за дешевыми продуктами.

№ 8. Анонімний лист до секретаря Миколаївського міськкому КП(б)У і копія до НКВС.
ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67990. Т. 9. Арк. 205

4. На какие статьи расходов списал КАРАСЕВ деньги присвоенные им в ФЗУ и мануфактуру, обувь взятую им из кладовой ФЗУ, для себя и своих родственников. Сколько взято им угля из завода якобы для общ. ФЗУ, мебели изготовленной в ФЗУ и взятой им если не бесплатно то почти бесплатно.

На каком основании КАРАСЕВ материалами и рабсилой ФЗУ раскрашивает свою квартиру. Сколько изготовлено мебели приятелям за счет убытков ФЗУ с большим снижением себестоимости.

После того, как по выражению КАРАСЕВА его избрали "мэром города" он ликвидирует дела и под видом обрезков вывозит из завода изготовленные в ФЗУ 2 рамы для трюмо и 2 больших зеркала, а хватает ли зеркал для спецсудов?

Это только крупные вещи, но вообще невозможно перечислить всего присвоенного КАРАСЕВЫМ за время работы в ФЗУ.

Что сдела КАРАСЕВ для школы ФЗУ. Прийдя в ФЗУ КАРАСЕВ взял себе в помощники бездарного ПРУТЯНА, чтобы легче прятать концы в воду. ПРУТЯН не любит работать, КАРАСЕВ посылает его в Москву на I I/2 месяца. курсы. Какие знания приобрел ПРУТЯН за государственные деньги. Опытом своим он с работники не поделился и как только КАРАСЕВ узнал, о назначении "мэром города" отпускает ПРУТЯНА из школы так как здесь теперь нечего делать.

В то время как старые кадровые работники не получали путевок на курорты ПРУТЯН проработав месяц в ФЗУ получает путевку.

Школа в целом работает все время в убыток. Мастерские завалены.

Все это не спроста, ведь КАРАСЕВ задушевный друг врага народа СКРЫПНИКА, портре которого и сейчас КАРАСЕВ хранит и оберегает, как святыню, как лучшуб память. Кроме СКРЫПНИКА КАРАСЕВ все время пригревает и тянет всюду за собой однажды расчитанного с завода троцкиста БОЙЧЕНКО.

5 ВОЗМУЩЕННЫХ.

ВЕРНО:

№ 8. *Арк. 206*

Наркому тов. Ежову

От члена партии Андрея Самойловича
УСТИЧЕНКО

Ильи Дмитриевича ЛИСОВСКОГО

работников Ник. Обл.Утога

З А Я В Л Е Н И Е

Я УСТИЧЕНКО Пред.Облутога однажды после работы беседуя с инструктором т. ЛИСОВСКИМ он мне рассказал одну историю про наших главных руководителей города Николаева - т. ЛИСОВСКИЙ работал на заводе А.МАРТИ 1933г. в транспортном отделе предцехкома, в тот момент в этом цеху начальником цеха был чл.партии ВОЛЬСКИЙ Григорий Степанович, завед. гаража был член партии КАРАСЕВ Иван Кузьмич и крановщица член партии ЩЕБЛИКОВА Тоня актив вышеупомянутых.

В 1937 г. неизвестно каким образом член партии КАРАСЕВ И.К. попадает в председатели Горсовета/,а ВОЛЬСКИЙ Г.С. в секретари Горсовета.ВОЛЬСКИЙ Г.С. проработал месяцев шесть, был разоблачен славными органами НКВД, а КАРАСЕВ остался еще руководителем Советских органов. 12 декабря 1937г. КАРАСЕВ баллотировался по Н-Бугскому району где прошел делегатом в Верховный Совет СССР, там же баллотировался другой кандидат ВОЛКОВ бывший секретарь Оргбюро Обкома партии Николаева, которого также славные органы НКВД разоблачили и отослали туда куда следует.

После ареста ВОЛКОВА вскорости был расущен Н-Бугский Райпартком. Судьба третьего это их активистки ЩЕБЛИКОВОЙ Тони такова, в августе или сентябре м-це она попросила сторожа Водоканала СОРОКУ, чтобы он ей исправил в ее квартире плиту и когда он пришел поправлять плиту то ЩЕБЛИКОВОЙ не было дома и он развалил ее больше чем она ему велела, когда труба от плиты упала то здесь оказался сверток он развернул тот сверток, а там оказалось несколько новых смазанных штук револьверов германского производства. На это письмо нас натолкнуло писать тогда, когда мы прочитали в газете об исключении с партии ЩЕБЛИКОВУ за покровительство врага народа. На Ингульском мосту в г.Николаеве был заведующий мостом чл. партии ЕДАМЕНКО Потап Вениаминович, член Горсовета, бывал всегда на заседании Горсовета и за активную работу в ковычках он получил на инвалидных хуторах домик и садик. Вознесенский был партизан УРСОЛОВ, впоследствии этот УРСОЛОВ за водку и стол делать партизанов из среды кулаков, впоследствии был расшифрован органами НКВД, но он скрывался в квартире ЕДАМЕНКО П.В. и впоследствии УРСУЛОВА судили и расстреляли, а ЕДАМЕНКО П.В. сейчас сидит

№ 9. Заява-донос Устиченка А. С. і Лісовського І. Д. до Наркома Єжова.
ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67990. Т. 9. Арк. 208

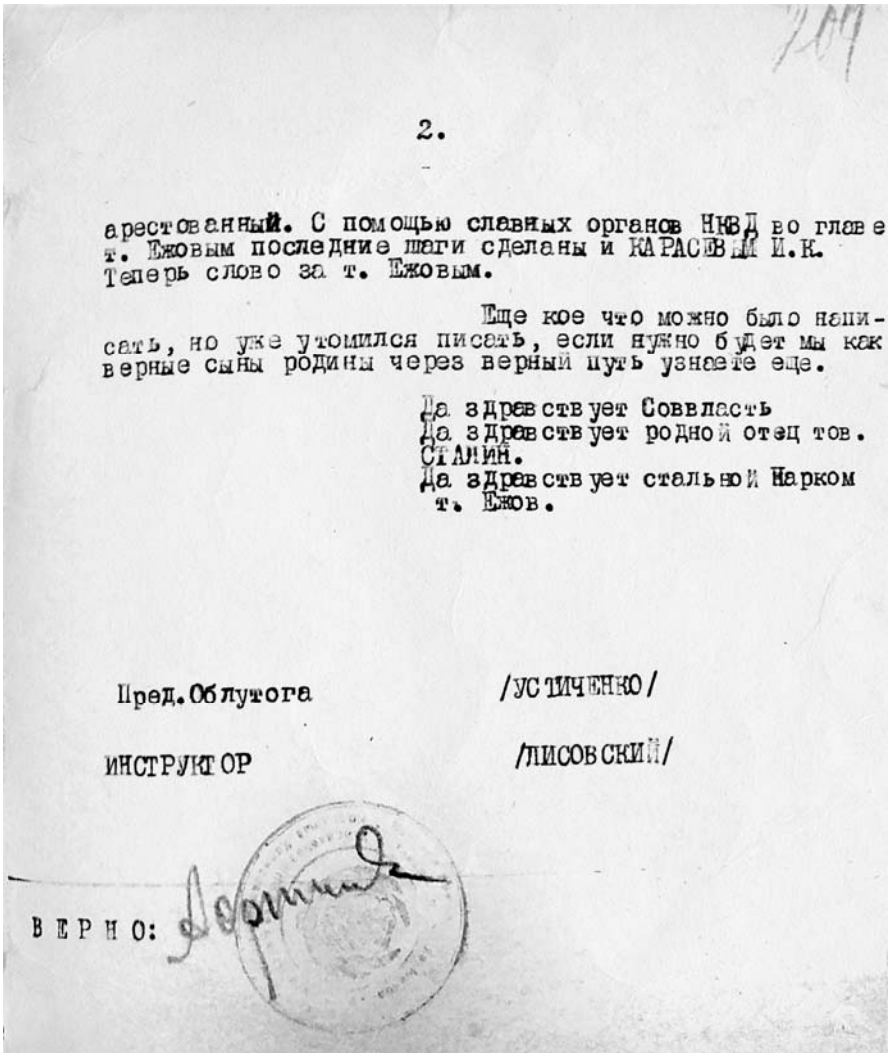

209

2.

арестованный. С помощью славных органов НКВД во главе т. Ежовым последние шаги сделаны и КАРАСЕВЫМ И.К. Теперь слово за т. Ежовым.

Еще кое что можно было написать, но уже утомился писать, если нужно будет мы как верные сыны родины через верный путь узнаете еще.

Да здравствует Соввласть
Да здравствует родной отец тов. СТАЛИН.
Да здравствует стальной Нарком т. Ежов.

Пред. Облутога /УСТИЧЕНКО/

ИНСТРУКТОР /ЛИСОВСКИЙ/

ВЕРНО:

№ 9. *Арк. 209*

Розділ IV

СПОГАДИ ТА БІОГРАФІЧНІ НАРИСИ ПРО РЕПРЕСОВАНИХ

І. Є. Ніколаєв

ГЕОРГІЙ МИХАЙЛОВИЧ КВЯТКОВСЬКИЙ: ДОЛЯ КАДРОВОГО ВІЙСЬКОВОГО

Кривава вакханалія «Великого терору», що панувала в радянській країні в середині та другій половині 1930-х років, не могла обійти осторонь збройні сили. У цей період під репресивну машину потрапляли вже не тільки представники «старої» інтелігенції і «класово-ворожий елемент», а й ті, хто безпосередньо боровся за перемогу більшовиків у роки громадянської війни, був активним учасником радянських перетворень періоду становлення тоталітаризму. Серед таких постраждалих слід виокремити представників військової інтелігенції, значна частина яких у лавах Червоної Армії зі зброєю в руках встановлювала «диктатуру пролетаріату».

Серед основних причин репресій в армії сучасні дослідники виокремлюють специфіку встановлення культу особи Й. Сталіна, що передбачала мобілізацію населення на пошук і знищення «ворогів народу». Також одним із факторів науковці вбачають тривале керування військами головного ворога Й. Сталіна – Л. Троцького: велика кількість командного складу Червоної Армії була висуванцями саме Л. Троцького. Під його командуванням вони воювали в часи громадянської війни, з неприхованим скептицизмом ставились до сталінського наркома К. Ворошилова. Потенційно ця частина військових могла скласти опозицію сталінському режиму, через що підлягала безжалісному знищенню.

Наведене в сукупності підштовхнуло Й. Сталіна та його найближче оточення до рішення сфабрикувати велику кримінально-політичну справу про «військово-фашистську змову» у самій Червоній Армії, «вичистивши» її від тих, у чиїй стовідсотковій лояльності до себе він мав сумнів. Окреслене дало змогу розправитися з ненадійними в очах Сталіна, але авторитетними серед

військових командирами Червоної Армії вищої та середньої ланки, зміни її на молодих висуванців, особисто відданих і зобов'язаних кар'єрним зростанням Й. Сталіну та К. Ворошилову, що призвело б до повного контролю за збройними силами з боку вищих керівників держави.

Головна тенденція репресивної хвилі середини 1930-х рр. відчутно відрізнялася від арештів військових 1920-х – початку 1930-х рр. Їхня різниця полягала саме у зміні вектора направленості репресивної політики. У цей час масово винищуються особи вищого та середнього командного складу, командири, які воювали на боці більшовиків у громадянській війні, допомагали у розбудові Червоної Армії у першому більшовицькому десятиріччі. Під репресії потрапили представники військової еліти – червоні маршали та командири всіх рівнів. Ні до «Великого терору», ні після нього армія не зазнавала таких кривавих чисток.

Однією з тисяч жертв цих страшних подій став командир дивізіону 6-го корпусу артилерійського полку, розташованого у місті Вознесенськ сучасної Миколаївської області, військовий у третьому поколінні – Георгій Михайлович Квятковський. Зазначимо, що родина Георгія Михайловича має багату та славну історію, яка пов'язана з армією. Так, його дід, штабс-капітан Микола Іванович Квятковський, за особистим Указом імператора Олександра II отримав срібну медаль за оборону Севастополя під час Кримської війни 1853–1856 років, батько, Михайло Миколайович Квятковський, дослужився до звання полковника царської армії. Сам Георгій Михайлович під час І Світової війни за проявлену мужність отримав Георгіївський хрест IV ступеня[1].

Втім, така насичена і славна біографія не врятує його від арешту в 1937 році, ставши, натомість, одним з пунктів звинувачувального вироку. Разом з Г. Квятковським у справі також було затримано начальника штабу артилерійського полку В. Іванова, помічника начальника штабу О. Курбатова, командира артилерії дивізіону В. Квашневського та командира батареї І. Шепелєва. Заарештували Г. Квятковського 3 листопада 1937 року, а до кінця листопада позбавлено волі інших фігурантів справи – В. Іванова та І. Шепелєва. Усіх їх звинуватили в приналежності та активної участі у «військово-фашистському заколоті в Червоній Армії»[2].

Для більш чіткого розуміння особливостей справи заарештованих військовослужбовців Миколаївщини вважаємо за потрібне розглянути ключові аспекти однієї з найбільш гучних справ 1930-х років – репресій командного складу Робітничо-Селянської Червоної Армії як у загальносоюзному масштабі, так і на території України.

---

[1] Державний архів Миколаївської області (далі – ДАМО). Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 6547-с. Арк. 16.
[2] Там само. Арк. 18–20.

Про існування «військово-фашистської контрреволюційної змови» в Червоній Армії було оголошено особисто Й. Сталіним 2 червня 1937 року на Всесоюзній військовій раді. Спираючись на свідчення заарештованих представників вищого командного складу, радянський керівник констатував, що в країні існує «військово-політичний заколот проти радянської влади, стимульований та фінансований фашистською Німеччиною». Серед військових Й. Сталін виокремив М. Тухачевського, Й. Якіра, І. Уборевича, А. Корка, р. Ейдемана та Я. Гамарника[1].

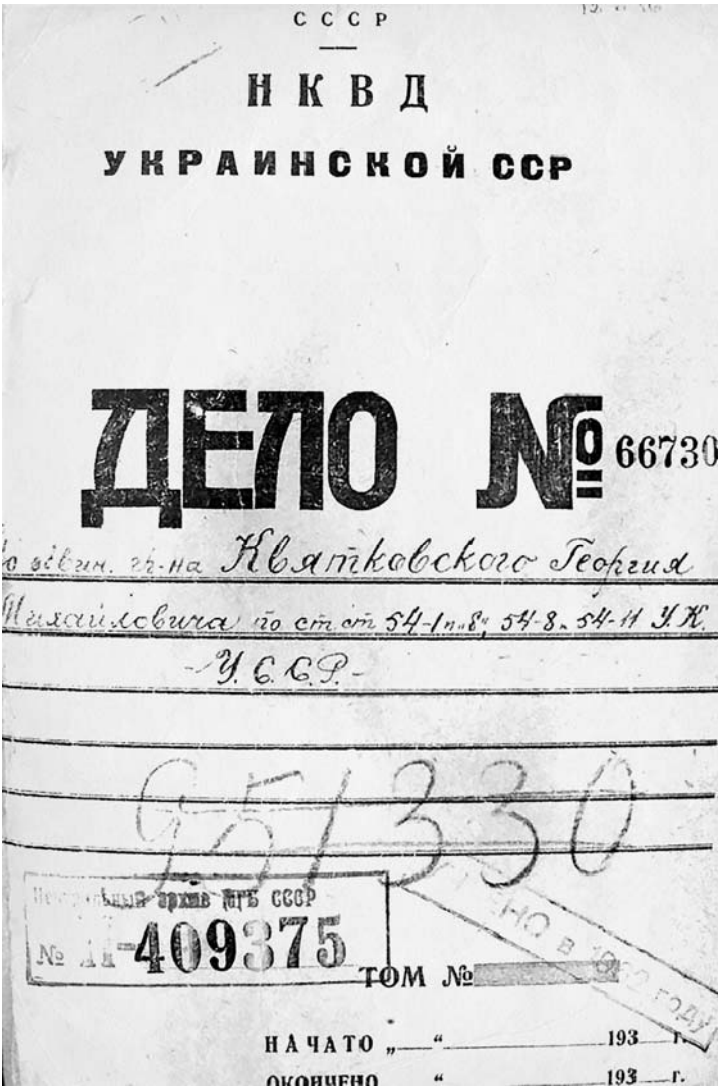
СССР

НКВД

УКРАИНСКОЙ ССР

ДЕЛО № 66730

по обвин. гр-на Квятковского Георгия

Михайловича по ст.ст. 54-1 п.п. 8, 54-8, 54-11 УК

-У.С.С.Р.-

Центральный архив КГБ СССР

№ Д-409375

ТОМ №

НАЧАТО „—“ 193 г.

ОКОНЧЕНО „ “ 193 г.

Титульний аркуш архівно-кримінальної справи Г. Квятковського. 1937 рік

[1] Реабилитация. Политические процессы 30–50-х гг. / под ред. А. Н. Яковлева. М., 1991. С. 202.

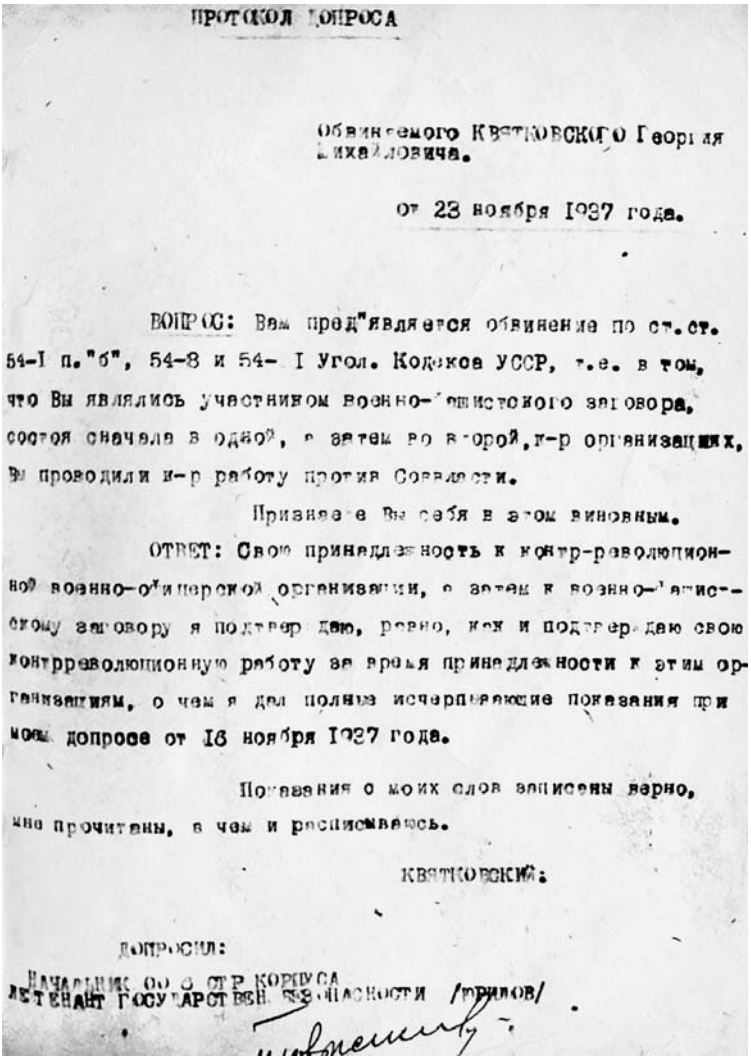

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

Обвиняемого КВЯТКОВСКОГО Георгия Михайловича.

от 23 ноября 1937 года.

ВОПРОС: Вам предъявляется обвинение по ст.ст. 54-I п."б", 54-8 и 54- I Угол. Кодекса УССР, т.е. в том, что Вы являлись участником военно-фашистского заговора, состоя сначала в одной, а затем во второй, к-р организациях, Вы проводили к-р работу против Советской власти.

Признаете Вы себя в этом виновным.

ОТВЕТ: Свою принадлежность к контр-революционной военно-офицерской организации, а затем к военно-фашистскому заговору я подтверждаю, равно, как и подтверждаю свою контрреволюционную работу за время принадлежности к этим организациям, о чем я дал полные исчерпывающие показания при моем допросе от 16 ноября 1937 года.

Показания с моих слов записаны верно, мне прочитаны, в чем и расписываюсь.

КВЯТКОВСКИЙ.

ДОПРОСИЛ:

Начальник 00 3 СТР КОРПУСА
ЛЕЙТЕНАНТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ /ЛИЛОВ/

Протокол допиту обвинуваченого Г. Квятковського. 23 листопада 1937 року

11 червня 1937 року Спеціальна судова Колегія Верховного Суду СРСР розглянула у закритому судовому засіданні справу учасників так званої «Антирадянської троцькістської військової організації» у Червоній Армії М. Тухачевського, Й. Якіра, І. Уборевича, А. Корка, р. Ейдемана, Б. Фельдмана, В. Примакова і В. Путни, яких засудили за ст. 58-1 «б», 58-4, 58-6, 58-8 та 58-9 Карного кодексу РРФСР до «вищої міри соціального захисту» – розстрілу, а наступного дня вирок було виконано[1].

[1] Дело о так называемой «антисоветской троцкистской военной организации» в Красной Армии // Известия ЦК КПСС. С. 56–57.

Враховуючи, що специфіка більшовицьких репресій передбачала арешти не тільки конкретних осіб, а й створення розгалуженої мережі «антирадянських організацій», хвиля арештів прокотилася по військових округах СРСР, серед яких одними з найбільш постраждалих були з'єднання, розташовані в Україні. Жертвами цих репресій стали і військові Миколаївщини.

Зокрема, в рамках проведення «чисток» військових округів на території України 7 червня 1937 року виходить наказ НКВС № 00321 за підписом М. Єжова: «До командування в УРСР заст. наркома тов. Фриновського, комісара державної безпеки 1-го рангу тов. Дерибаса та нач. 5 відділу УДБ – комісара 2-го рангу тов. Леплевського». Мета наказу – виявлення та розгром шпигунських, шкідницьких, диверсійних, заколотницьких троцькістських та інших контрреволюційних груп на території УРСР, а також у частинах Київського, Харківського військових округів та укріплених районів.

Результатами роботи спеціальної групи НКВС у Київському військовому окрузі стало звільнення з армії 1894 осіб за політичними мотивами, 861 з них заарештували. Серед засуджених опинилося практично все керівництво Київського округу. Так, 6 червня 1937 року заарештовано командира 13-го стрілецького корпусу комдива В. Гермоніуса, 11 червня – коменданта комдива П. Княгницького, 15 червня – начальника Політуправління КВО армійського комісара 2-го рангу М. Амеліна, 29 червня – начальника артилерії КВО комдива Н. Боброва, 15 липня – першого заступника командуючого військами КВО комкора Д. Фесенка, 23 липня – начальника штабу КВО комбрига М. Подчуфарова, 10 серпня – першого заступника начальника Політуправління КВО корпусного комісара М. Хороша та інших[1].

Подібна картина була і на регіональному рівні, зокрема на Миколаївщині. Так, колишній помічник начальника штабу 6-го артилерійського полку, розташованого у місті Вознесенськ, полковник О. Курбатов під час додаткового розгляду справи Г. Квятковського у 1957 році засвідчить наступне: «Мушу сказати, що протягом 2 місяців 1937 року була заарештована велика кількість старших офіцерів нашого полку, приблизно 60–70% командного складу. Причини арештів для мене були невідомими»[2].

Загалом, на Півдні України репресії охопили в першу чергу морські сили Чорного моря, стрілецькі дивізії, розташовані в регіоні, та суднобудівні підприємства, пов'язані з оборонною промисловістю. Так, на Миколаївщині спільники «військово-фашистської змови» перш за все були виявлені в суднобудівній промисловості. На суднобудівному заводі імені А. Марті заарештували близько 60 чоловік інженерно-технічних кадрів на чолі з інспектором Смир-

[1] Сувениров О. Трагедия РККА 1937–1938. С. 77.
[2] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 6547-с. Арк. 96–97.

новим Олександром Яковичем. Заарештовані обвинувачувалися в тому, що вони вели шкідницьку роботу в суднобудуванні, виводили з ладу військові кораблі, проводили на заводі таємні наради, закликаючи боротися проти існуючого ладу в СРСР та вихваляючи фашистську Німеччину.

Репресії не оминули розташовану в Миколаєві Сиваську дивізію. За звинуваченнями в участі в антирадянському військовому заколоті розстріляно помічника начальника штабу дивізії О. Карповича та начальника зв'язку Я. Юнга. На п'ять років у виправно-трудові табори були відправлені командир батальйону зв'язку В. Поляков та його заступник О. Естдар, яким інкримінувалася шкідницька робота з метою виведення з ладу засобів зв'язку[1].

Командира Сиваської дивізії А. Крацевича заарештували за «шпигунство» та приналежність до «Польської організації військових» у рамках виконання органами НКВС наказу наркома внутрішніх справ СРСР М. Єжова № 00485 про ліквідацію осередків «Польської організації військових». 16 серпня 1937 р. нарком внутрішніх справ УРСР І. Леплевський, виконуючи цей наказ, закликав з 20 серпня 1937 р. розпочати широку операцію з розгрому таємних організацій польської розвідки, у першу чергу у військових частинах Червоної Армії. Слідчі НКВС вважали, що А. Крацевич причетний до діяльності цієї організації та за її завданням став учасником так званої «антирадянської військово-фашистської змови», залучив до неї чотирьох військовослужбовців, займався шпигунством на користь Польщі[2].

Наступника А. Крацевича на посаді командира дивізії Л. Клейнгофа, уродженця м. Риги, латиша за національністю, слідчі НКВС звинуватили в шпигунстві на користь розвідки Латвії, за завданням якої він нібито став учасником «антирадянської військово-фашистської змови»[3].

На цьому репресії проти військових Миколаївщини не зупинилися, набравши, навпаки, більшого розмаху. 10 жовтня 1937 року заарештовано як румунського шпигуна начальника штабу 44-го стрілецького полку Сиваської дивізії М. Пержулу. Його звинуватили в тому, що він, беручи участь у «військово-фашистській змові», був агентом розвідки Румунії. Приводом для такого обвинувачення стало те, що він є уродженцем с. Коновка Хотинського повіту, що в той час знаходилося на території Румунії. М. Пержулу позбавили військового звання майора та розстріляли[4].

У шпигунстві на користь Японії працівники НКВС звинуватили військовослужбовця надстрокової служби 174-го стрілецького полку (полк розкварти-

---

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 5984. Арк. 119–120.

[2] Шитюк Н. Н., Николаев И. Е. Тоталитаризм и сотрудники силовых структур УССР в 20–50-е гг. XX ст. Германия. Саарбрюккен. LAP LAMBERT Academic Publishing. 2012. С. 183.

[3] Там само. С. 184.

[4] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 7279. Арк. 198, 205.

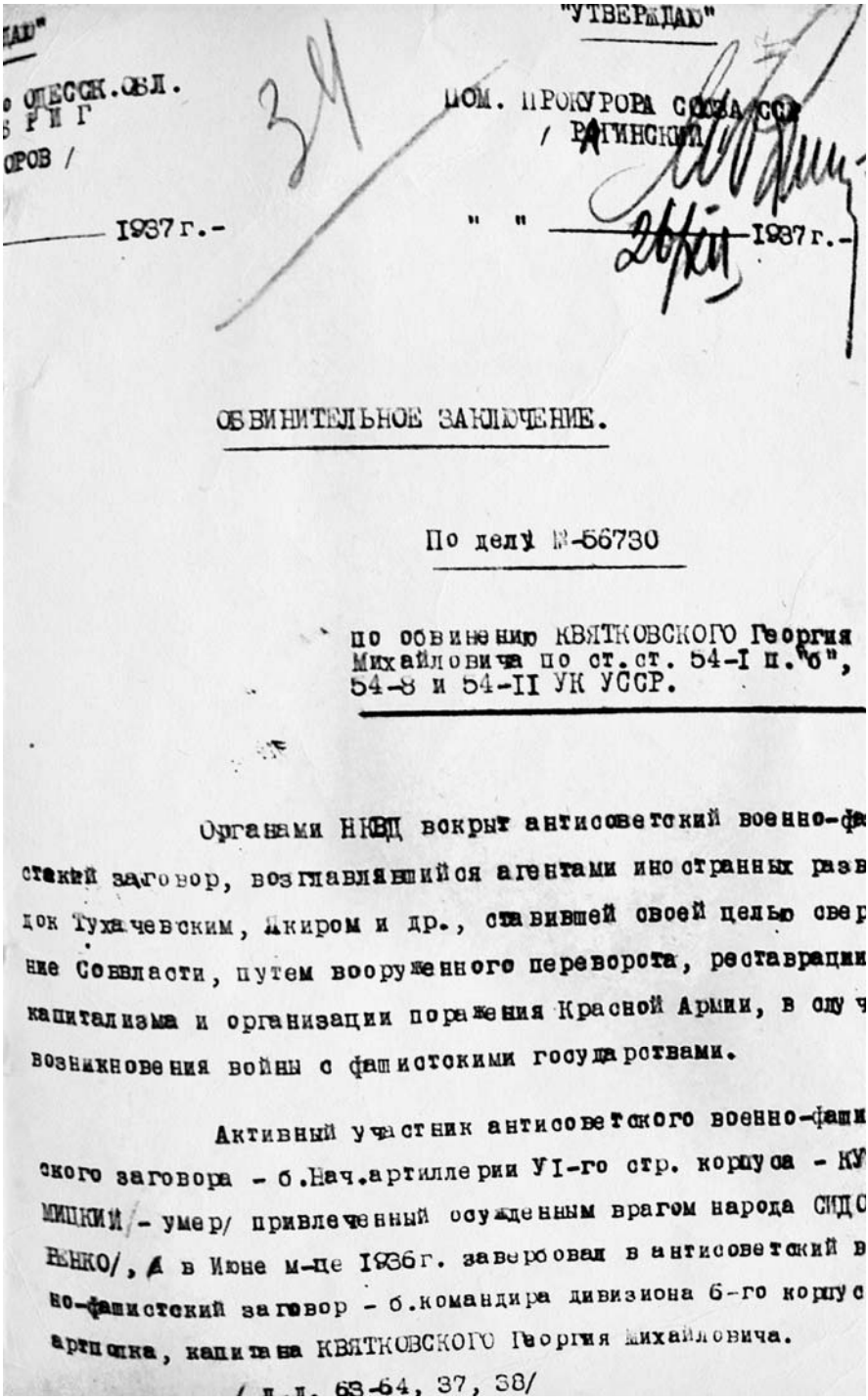

"УТВЕРЖДАЮ"

ОДЕССК.ОБЛ.
Б Р И Г
ОРОВ /

1937 г.-

ПОМ. ПРОКУРОРА СОЮЗА ССР
/ РАГИНСКИЙ /

" " 1937 г.-

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ.

По делу №-56730

по обвинению КВЯТКОВСКОГО Георгия Михайловича по ст.ст. 54-I п."б", 54-8 и 54-II УК УССР.

Органами НКВД вскрыт антисоветский военно-фа
стский заговор, возглавлявшийся агентами ино странных разв
док Тухачевским, Якиром и др., ставившей своей целью свер
жение Советласти, путем вооруженного переворота, реставрации
капитализма и организации поражения Красной Армии, в слу ч
возникновения войны с фашистскими государствами.

Активный участник антисоветского военно-фаши
ского заговора - б.Нач.артиллерии УI-го стр. корпуса - КУ
МИЦКИЙ /- умер/ привлеченный осужденным врагом народа СИДО
РЕНКО/, в Июне м-це 1936г. завербовал в антисоветский в
но-фашистский заговор - б.командира дивизиона 6-го корпуса
артполка, капитана КВЯТКОВСКОГО Георгия Михайловича.

(л.л. 63-64, 37, 38/

Обвинувальний висновок гр. Г. Квятковського. 26 листопада 1937 року

ровано у м. Первомайську) А. Колесніченка. Трійка при УНКВС по Київській області 30 вересня 1938 р. засудила його до вищої міри покарання з конфіскацією майна[1].

Саме в такій атмосфері терору, страху та шпигуноманії відбувся арешт і провадилося слідство у справі Георгія Михайловича Квятковського. Слід зазначити, що, враховуючи соціальне походження – з родини царського полковника та факт служби Г. Квятковського в царській армії, виявлені слідством факти служби у військових формуваннях гетьмана Скоропадського та армії Денікіна, Георгію Михайловичу певним чином «пощастило», що його не репресували раніше. Адже переважну більшість колишніх царських офіцерів з подібною біографією органи ДПУ «вичищали» шляхом арештів з армії під час проведення операції «Весна» в 1930–1931 роках.

Наразі «царське минуле» стало підставою для висування слідчим обвинувачення Г. Квятковському в «багаторічній контрреволюційній роботі» вже на першому запротокольованому допиті від 12 листопада 1937 року. Йшлося про те, що він як «колишній білогвардієць» завжди відчував неприязнь до радянської влади, при першій можливості намагався проводити «антирадянську та шкідницьку роботу».

Також у протоколі допиту йдеться не тільки про «підривну, шкідницьку роботу» безпосередньо заарештованого, а й про те, що він, як командир дивізіону, зумів залучити до складу артилерійського полку та призначити на керівні посади інших колишніх царських офіцерів, зокрема начальника штабу полку В. Іванова. Тобто вже з першого допиту ми бачимо намагання слідчого Вознесенського райвідділу НКВС не просто виявити у військовій частині окремого «контрреволюційно налаштованого командира», а викрити на території полку розгалужену мережу «антирадянської військово-фашистської змови», актив якої складали колишні царські офіцери, ставлячи за мету «боротьбу з Радянською владою шляхом збройного перевороту»[2].

Під тиском слідчого Г. Квятковський визнав, що «він з 1935 року є учасником військово-фашистського заколоту в Червоній Армії, метою якого є насильницька зміна вищого керівництва РСЧА, до складу заколотників його завербував колишній начальник артилерії корпусу полковник Кузьмицький…». При вербуванні Дмитро Петрович Кузьмицький використав не тільки «контрреволюційне минуле» Г. Квятковського, а й особисті мотиви – його невдоволення відмовою у присвоєнні чергового військового звання.

Серед першочергових завдань, поставлених Д. Кузьмицьким, стало залучення до дивізіону та гуртування навколо Г. Квятковського всіх невдоволених «утисками на службі» командирів різного рангу, особливо таких, які мали

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 7279. Арк. 47.
[2] Там само. Спр. 6547-с. Арк. 106–107.

Службове посвідчення командира Робітничо-Селянської Червоної Армії Г. Квятковського. 1937 рік

приналежність до царської армії. Їм необхідно було створити найбільш сприятливі умови проходження служби. Надалі вони повинні стати головною опорою заколотників, коли «настане сприятливий момент для збройного виступу з метою зміни керівництва РСЧА та повалення Радянської влади». При цьому всі кандидатури для вербування Г. Квятковський в обов'язковому порядку повинен був погоджувати з Д. Кузьмицьким[1].

За свідченнями Г. Квятковського, Д. Кузьмицький дав добро на вербування помічника начальника штабу полку О. Курбатова, начальника штабу В. Іванова, командира артилерії дивізіону В. Квашневського та командира батареї І. Шепелєва. Про кожного з них Г. Квятковський детально розповідає слідчому, чому саме їхню кандидатуру ним було обрано для вербування. Зокрема, О. Курбатов «мав різко виражені антирадянські погляди, які я у приватних розмовах з ним всіляко підтримував…». Начальник штабу полку В. Іванов був «колишнім царським офіцером, вороже ставився до радянської влади, мріяв про повернення «старих часів», недбало ставився до своїх службових обов'язків, не проявляв вимогливості до підлеглих… З ним я проводив бесіди, що в Червоній Армії не поважають колишніх царських офіцерів, ставлять штучні перепони при висуванні їх на керівні посади. Такі висловлювання Іванов повністю підтримував…». З І. Шепелєвим та В. Квашневським проведено розмови на тему, що «в Червоній Армії всіляко зневажають безпартійних військових, на керівні посади висувають лише комуністів, навіть якщо безпартійний набагато краще розуміється на військовій справі…»[2].

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 6547-с. Арк. 11–113.
[2] Там само. Арк. 115.

Характерна деталь: головного «вербувальника» Г. Квятковського – Дмитра Павловича Кузьмицького – на той момент уже не було в живих. Згідно з довідкою, що міститься в архівно-кримінальній справі, полковник Д. Кузьмицький покінчив життя самогубством 25 січня 1937 року[1].

На допиті 21 листопада 1937 року Г. Квятковський детально, по пунктах, описує слідству, в чому саме полягала шкідницька робота у його військовій частині. По-перше, це «вкрай слабка стрілецько-артилерійська та тактична підготовка середнього командного складу», по-друге: «слабка тактична підготовка працівників штабу полку», по-третє: «незадовільна підготовка молодшого командного складу». До окресленого Г. Квятковський додає «повністю незадовільну стрілецьку підготовку рядового та начальницького складу з ручної зброї, незадовільне обладнання учбових класів та приміщень, недостатню кількість учбової літератури…»[2].

Слідчий НКВС охарактеризував наведене як «навмисне шкідництво» та запропонував Г. Квятковському назвати осіб, винних за наявний стан речей. При наведенні переліку таких осіб у справі з'являються нові звинувачувані, зокрема командир полку Касьянов, котрий «не займається військово-політичною підготовкою з командним складом, не контролює проведення учбових занять у полку… На його службову діяльність дуже великий вплив має його дружина, прикладом чого є той факт, що Касьянов набагато більше уваги приділяє дитячому садку, де завідує його дружина, аніж вверєному йому полку чи окремим його підрозділам…»[3].

Але найбільш активну «шкідницьку» діяльність, за свідченнями Г. Квятковського, проводив начальник штабу полку В. Іванов. Він «навмисно проводив роботу так, щоб учбові плани полку не втілювались у реальність, що є неприхованим саботажем і шкідництвом. Коли я як командир дивізіону підходив до Іванова за вирішенням тих чи інших питань, пов'язаних з учбовою та військово-політичною підготовкою, він навмисно ухилявся від їх практичної реалізації… Витрачаючи великі суми державних коштів на навчання, Іванов так і не створив жодного учбового класу з належним забезпеченням… Рівень проведення учбових занять Іванов контролював лише формально…»[4].

Як бачимо з наведеного, слідчі НКВС всіляко намагалися і зуміли вибити зізнання у Г. Квятковського проти начальника штабу полку В. Іванова. Маємо підстави стверджувати, що «підвищена увага» до постаті начальника штабу полку пов'язана з загальними тенденціями викриття «військово-фашистського заколоту». На республіканському рівні – це арешт та розстріл начальника

---

1 ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 6547-с. Арк. 176.
2 Там само. Арк. 184–185.
3 Там само. Арк. 190–191.
4 Там само. Арк. 202–203.

Політичного управління Київського військового округу М. Амеліна та начальника штабу КВО Бутирського, які разом із заарештованим раніше командуючим округом Й. Якіром мали вирішальний вплив на призначення кандидатур вищого та середнього командного складу у військових з'єднаннях, розташованих на території України, зокрема начальників штабів. Підлеглі М. Єжова дійшли висновку, що саме контроль над армійськими штабами, використання штабної роботи військових частин у власних цілях були одним із ключових факторів практичної діяльності «військово-фашистських» заколотників, через що переважну більшість штабних працівників буде репресовано у 1937–1938 роках.

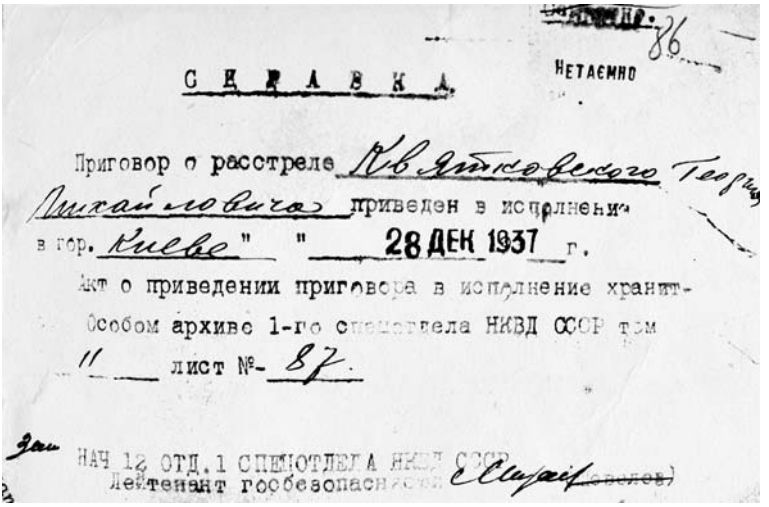

СПРАВКА

НЕТАЄМНО

Приговор о расстреле Квятковского Георгия Михайловича приведен в исполнение в гор. Киеве " " 28 ДЕК 1937 г.

Акт о приведении приговора в исполнение хранится в Особом архиве 1-го спецотдела НКВД СССР том 11 лист №- 87.

НАЧ 1-го ОТД. 1 СПЕЦОТДЕЛА НКВД СССР
Лейтенант госбезопасности

Довідка про виконання вироку Військової колегії Верховного Суду СРСР по відношенню до гр. Г. Квятковського. 28 грудня 1937 року

Так, в архівно-кримінальній справі М. Амеліна, що зберігається в Державному архіві Служби безпеки України, містяться протоколи допитів з його «щиросердними зізнаннями», у яких йдеться про наступне: «Під час багаторічної спільної роботи з Й. Якіром потрапив під його сильний вплив, який постійно його обробляв в антипартійному та антирадянському дусі, як у відношенні до К. Ворошилова, до підготовки та виховання військових Округу та командних кадрів, начальників штабів, ставлячи на головні дільниці вірних людей – ворогів Радянської влади, троцькістів Бутирського – Начштабу округу, Григор'єва – Командира кавкорпусу, Гермоніуса – Комкора 17-ї дивізії, Туровського, Шмідта, Сабліна та інших… Головною метою нашої організації була реставрація капіталістичного ладу в СРСР та ліквідація Радянської влади. В умовах мирного часу стояло завдання підбору, розстановки кадрів та шкідництво в широкому масштабі. Це повинно було привести до послаблення оборо-

ноздатності Червоної Армії, що сприяло б забезпеченню успіху противника у майбутній війні…»[1].

Для ґрунтовного аналізу справи Г. Квятковського становлять інтерес розкриті М. Амеліним під час допитів механізми практичної реалізації шкідницьких завдань з «послаблення обороноздатності Червоної Армії». Головним у них є підбір та гуртування серед вищого та середнього командного складу військових частин осіб, які невдоволені своїм існуючим становищем і військово-політичним керівництвом країни загалом. Зокрема, командири, які вважають себе незаслужено ображеними по службі, колишні царські офіцери, білогвардійці, троцькісти та інші. Підібрані за такими якостями військові кадри у ввірених їм частинах повинні були всіляко саботувати військово-політичну підготовку особового складу, поширювати антирадянські та антипартійні настрої, проводити шкідницьку роботу з підриву боєздатності армії[2].

Таким чином, аналізуючи як висунуті Г. Квятковському обвинувачення, так і його «щиросердні» зізнання стосовно особливостей формування командного складу, ми можемо зробити висновок, що слідчі Вознесенського райвідділу НКВС старанно втілювали в життя апробовані на вищому військовому керівництві України шаблони. Як бачимо, основні риси «заколотницької» діяльності М. Амеліна фігурують у справі військових Миколаївщини.

Сучасні дослідники наводять чимало фактів про застосування слідчими НКВС не тільки морального тиску, а й засобів фізичного впливу на обвинувачених. Внаслідок цього переважна більшість затриманих уже на перших допитах вимушено обмовляла як себе, так і інших. Не став винятком і Георгій Квятковський. Якщо на перших трьох допитах – 12, 20 та 21 листопада 1937 року – він заперечував свою приналежність до «заколотників», то 23 листопада 1937 року начальник Особливого відділу 6-го стрілецького корпусу, старший лейтенант державної безпеки Юрилов отримав наступну відповідь на питання приналежності до «військово-фашистського заколоту». Г. Квятковський стверджував: «Свою приналежність до контрреволюційної військово-офіцерської організації, а надалі до військово-фашистського заколоту я повністю підтверджую, так само як і підтверджую свою контрреволюційну роботу під час перебування в цих організаціях, про що я надаю повні та вичерпні зізнання…»[3].

Після «визнання» власної провини Г. Квятковським досить швидко з'явився звинувачувальний висновок, затверджений заступником начальника УНКВС по Одеській області, капітаном державної безпеки Спектором 25 листопада 1937 року. В ньому йшлося: «Органами НКВС викрито військово-фашистський заколот на чолі з агентами іноземних розвідок Тухачевським,

---

[1] Державний архів Служби безпеки України (м. Київ). Спр. 33105. Арк. 83.
[2] Там само. Арк. 91–93.
[3] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 6547-с. Арк. 165.

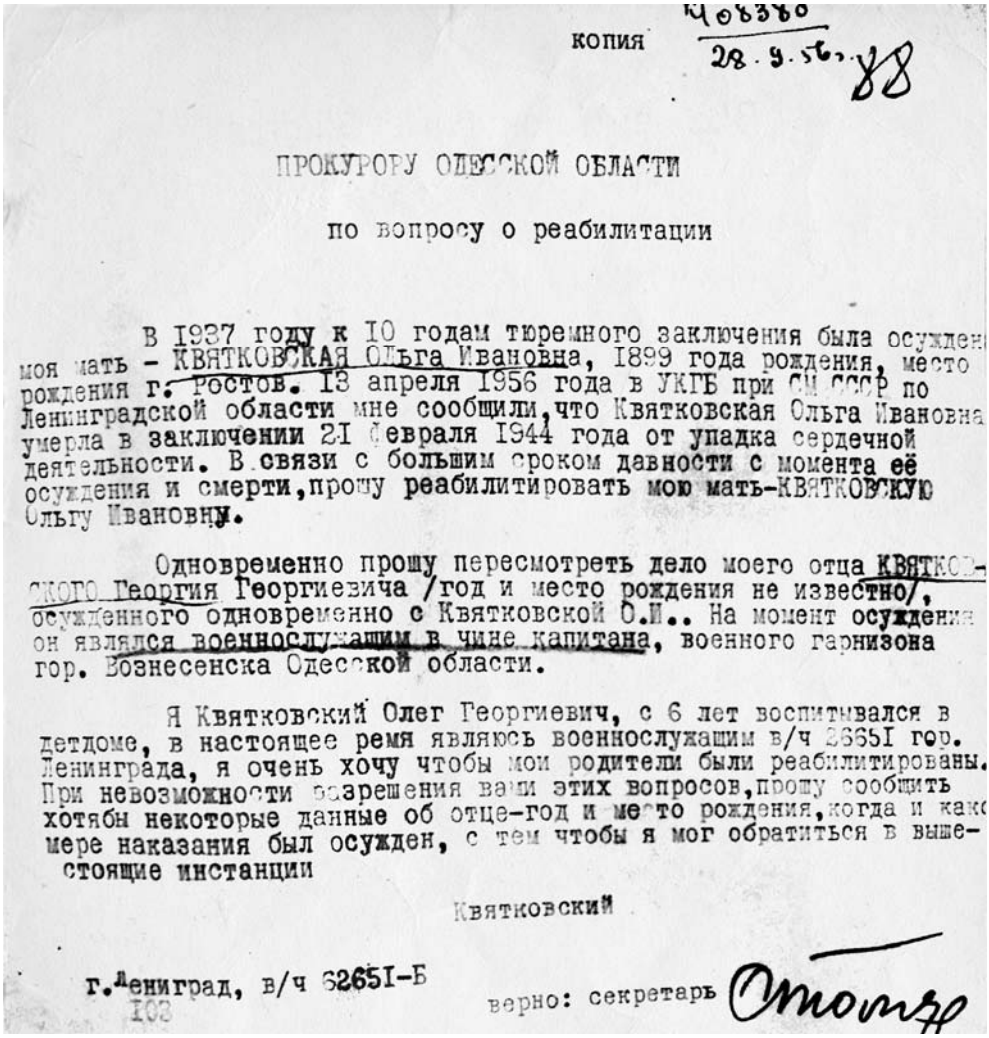

копия

ПРОКУРОРУ ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ

по вопросу о реабилитации

В 1937 году к 10 годам тюремного заключения была осуждена моя мать – КВЯТКОВСКАЯ Ольга Ивановна, 1899 года рождения, место рождения г. Ростов. 13 апреля 1956 года в УКГБ при СМ СССР по Ленинградской области мне сообщили, что Квятковская Ольга Ивановна умерла в заключении 21 февраля 1944 года от упадка сердечной деятельности. В связи с большим сроком давности с момента её осуждения и смерти, прошу реабилитировать мою мать-КВЯТКОВСКУЮ Ольгу Ивановну.

Одновременно прошу пересмотреть дело моего отца КВЯТКОВСКОГО Георгия Георгиевича /год и место рождения не известно/, осужденного одновременно с Квятковской О.И.. На момент осуждения он являлся военнослужащим в чине капитана, военного гарнизона гор. Вознесенска Одесской области.

Я Квятковский Олег Георгиевич, с 6 лет воспитывался в детдоме, в настоящее время являюсь военнослужащим в/ч 26651 гор. Ленинграда, я очень хочу чтобы мои родители были реабилитированы. При невозможности разрешения вами этих вопросов, прошу сообщить хотябы некоторые данные об отце-год и место рождения, когда и какой мере наказания был осужден, с тем чтобы я мог обратиться в вышестоящие инстанции

Квятковский

г. Ленинград, в/ч 26651-Б

верно: секретарь

Звернення на адресу Прокурора Одеської області від гр. Квятковського Олега Георгійовича з проханням про реабілітацію його репресованих батьків. 1956 рік

Якіром та іншими… Активний учасник заколоту, колишній начальник артилерії 6-го стрілецького корпусу Кузьмицький, залучений до заколоту засудженим ворогом народу Сидоренком, у червні 1936 року завербував колишнього командира дивізіону 6-го корпусу артполку, капітана Квятковського Георгія Михайловича… В період 1927–1932 років Квятковський перебував у лавах контрреволюційної військово-офіцерської організації у містах Київ і Дніпропетровськ… Під час проведення слідства Квятковський повністю визнав свою провину у висунутих йому звинуваченнях. Участь Квятковського в антирадянському військово-фашистському заколоті підтверджується свідченнями

активного учасника заколоту – колишнього командира 6-го корпусу Сидоренка, І. Крижановського та І. Баранова… Враховуючи викладене, справа Квятковського Георгія Михайловича підлягає направленню до суду Військової колегії Верховного Суду Союзу РСР, в порядку норм Закону від 1 грудня 1934 року»[1].

Виїзна сесія Військової колегії Верховного Суду СРСР у закритому режимі розглянула справу Г. Квятковського 28 грудня 1937 року. На ньому Г. Квятковський відмовився від визнання власної провини та «щиросердних» зізнань, даних ним під час слідства, заявивши, що всі свідчення проти нього є наклепом, він ніколи не знаходився в контрреволюційних та антирадянських організаціях. В останньому слові підсудний попрохав у випадку винесення звинувачувального вироку зберегти йому життя. Але наведене не вплинуло на рішення суду. Зазначимо, що специфікою репресій проти військової інтелігенції та співробітників правоохоронних органів доби «Великого терору» була найбільша кількість «смертних» вироків підсудним у порівнянні з іншими соціальними групами.

Не став винятком і випадок Г. Квятковського. Результативна частина вироку констатувала наступне: «Позбавити Квятковського Георгія Михайловича військового звання «капітан» та присудити до вищої міри карного покарання – розстрілу, з конфіскацією всього особистого майна. Вирок остаточний і на підставі рішення ЦВК СРСР від 1 грудня 1934 року підлягає негайному виконанню». Рішення про «негайне виконання» було чітко реалізовано. Згідно з довідкою, того ж дня, 28 грудня 1937 року, «Вирок про розстріл приведено в дію. Акт про введення в дію вироку суду зберігається в Особливому архіві 1-го спеціального відділу НКВС СРСР, том 11, лист 87». Зазначимо, що разом з Георгієм Михайловичем було заарештовано та засуджено до 10 років ув'язнення його дружину – Ольгу Іванівну. Від серцевої недостатності вона загине у виправно-трудовому таборі 21 лютого 1944 року[2].

У 1956 році, коли вже було реабілітовано значну кількість громадян, дійшла черга до репресованих військових. У цей час Головна військова прокуратура та Комітет державної безпеки при Раді Міністрів СРСР переглянули карну справу М. Тухачевського та інших засуджених разом з ним осіб, дійшовши висновку, що обвинувачення проти них були сфальсифікованими. Після цього розпочався масовий перегляд справ військовослужбовців, заарештованих за участь у «військово-фашистській змові».

Не стала винятком і справа Г. Квятковського. Її додатковий розгляд відбувся на підставі заяви сина репресованого – Олега Георгійовича Квятковського – на ім'я прокурора Одеської області від 28 вересня 1956 року. Заяву задоволь-

---

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 6547-с. Арк. 236.

[2] Там само. Арк. 238.

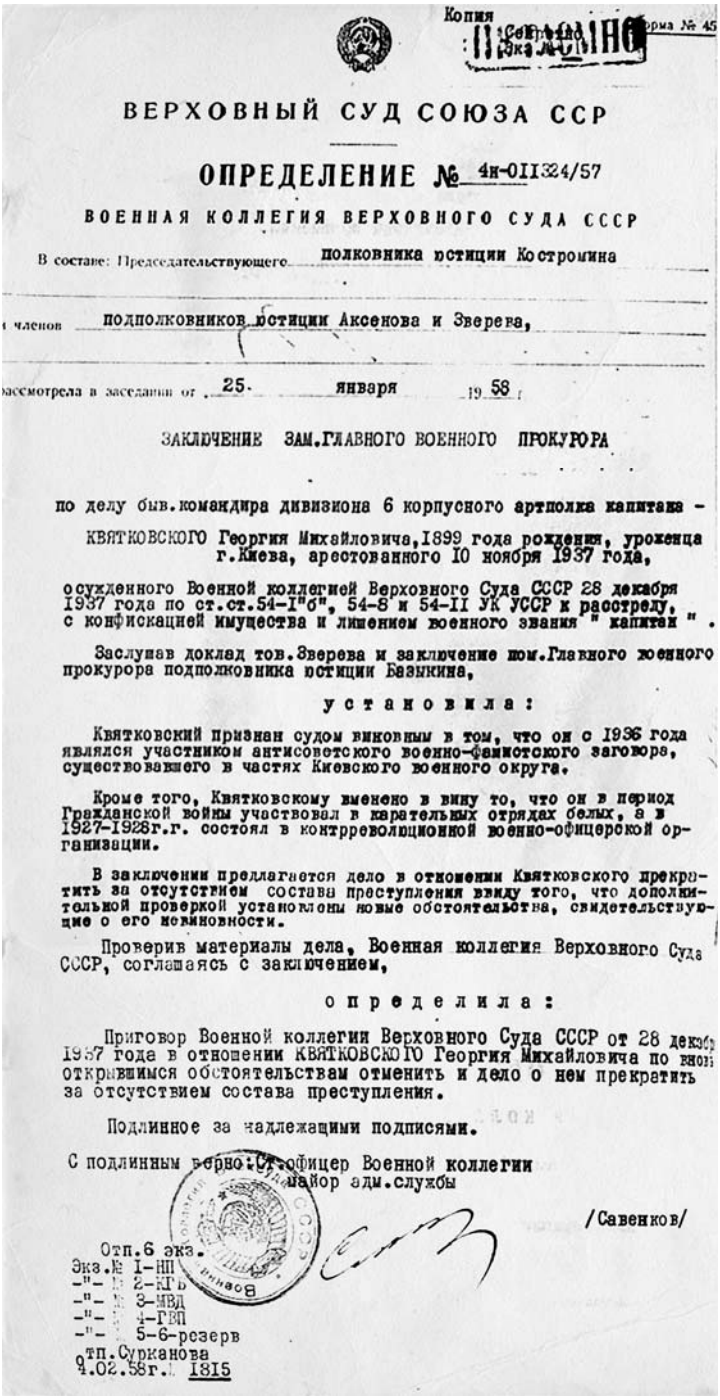

Копия

Форма № 45

ВЕРХОВНЫЙ СУД СОЮЗА ССР

ОПРЕДЕЛЕНИЕ № 4н-011324/57

ВОЕННАЯ КОЛЛЕГИЯ ВЕРХОВНОГО СУДА СССР

В составе: Председательствующего полковника юстиции Костромина

и членов подполковников юстиции Аксенова и Зверева,

рассмотрела в заседании от 25 января 1958 г.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ ЗАМ.ГЛАВНОГО ВОЕННОГО ПРОКУРОРА

по делу быв.командира дивизиона 6 корпусного артполка капитана -

КВЯТКОВСКОГО Георгия Михайловича, 1899 года рождения, уроженца г.Киева, арестованного 10 ноября 1937 года,

осужденного Военной коллегией Верховного Суда СССР 28 декабря 1937 года по ст.ст.54-I"б", 54-8 и 54-II УК УССР к расстрелу, с конфискацией имущества и лишением военного звания " капитан " .

Заслушав доклад тов.Зверева и заключение зам.Главного военного прокурора подполковника юстиции Базыкина,

у с т а н о в и л а :

Квятковский признан судом виновным в том, что он с 1936 года являлся участником антисоветского военно-фашистского заговора, существовавшего в частях Киевского военного округа.

Кроме того, Квятковскому вменено в вину то, что он в период Гражданской войны участвовал в карательных отрядах белых, а в 1927-1928г.г. состоял в контрреволюционной военно-офицерской организации.

В заключении предлагается дело в отношении Квятковского прекратить за отсутствием состава преступления ввиду того, что дополнительной проверкой установлены новые обстоятельства, свидетельствующие о его невиновности.

Проверив материалы дела, Военная коллегия Верховного Суда СССР, соглашаясь с заключением,

о п р е д е л и л а :

Приговор Военной коллегии Верховного Суда СССР от 28 декабря 1937 года в отношении КВЯТКОВСКОГО Георгия Михайловича по вновь открывшимся обстоятельствам отменить и дело о нем прекратить за отсутствием состава преступления.

Подлинное за надлежащими подписями.

С подлинным верно: Старший офицер Военной коллегии
майор адм.службы /Савенков/

Отп.6 экз.
Экз.№ 1-НП
-"- 2-КГБ
-"- 3-МВД
-"- 4-ГВП
-"- 5-6-резерв
Отп.Сурканова
4.02.58г. 1815

Рішення Військової колегії Верховного Суду СРСР про реабілітацію гр. Квятковського Георгія Михайловича. 1958 рік

нили. 18 вересня 1957 року з Військової прокуратури Одеської області на адресу Військової колегії Верховного Суду СРСР направлено висновок у справі Г. Квятковського. В ньому йшлося: «Підставою для обвинувачення Квятковського стали свідчення заарештованого в іншій справі Сидоренка… Обвинувачення Квятковського в участі у військово-фашистському заколоті є безпідставним, оскільки на сьогоднішній день доведено, що такого заколоту в РСЧА не існувало, а його «керівники» наразі реабілітовані… Окреслену справу, разом з матеріалами додаткового розслідування, винести на розгляд Військової колегії на предмет скасування вироку у відношенні гр. Квятковського Г. М. та припинення його справи за пунктом 5, ст. 4 УПК РСФСР»[1].

25 січня 1958 року відбулося засідання Військової колегії Верховного Суду СРСР, на якому прийнято наступне рішення: «Вирок Військової колегії Верховного Суду СРСР від 28 грудня 1937 року у відношенні громадянина Квятковського Георгія Михайловича за нововідкритими обставинами скасувати, справу стосовно нього припинити за відсутністю складу злочину». Також повністю реабілітовано його дружину Ольгу Іванівну Квятковську. На жаль, реабілітовано посмертно[2].

Отже, аналіз справи Г. Квятковського засвідчує, що в період громадянської війни більшовики чітко зрозуміли, що без залучення до Червоної Армії військових спеціалістів неможливо здобути перемогу. Окрім цього, необхідність розбудови армійських структур у мирний час передбачала необхідність допомоги кадрових військових. На початку 1920-х років військовій інтелігенції, яка підтримала більшовиків, влада надала певні комфортні соціальні умови, можливості продовження військової служби у РСЧА. Саме до окресленої категорії військової інтелігенції належав потомствений військовий, колишній офіцер царської армії Георгій Михайлович Квятковський. Доля його, певним чином, є відображенням життєвого шляху тисяч інших офіцерів царської армії, які перейшли на бік більшовиків.

Наприкінці 1920-х років, після викриття низки «антирадянських груп» серед інженерно-технічної, викладацької, творчої інтелігенції, влада перейшла до «чистки» в армії. Військові спеціалісти, які підтримали більшовиків, стали головними обвинувачуваними особами операції «Весна». Саме в цей період Г. Квятковського вперше звинувачують в «антирадянській діяльності», але довести його участь у «контрреволюційній офіцерській організації» ДПУ на той час не змогло.

Проте це був лише початок репресій в армійському середовищі, масштабне продовження якого відбулося в роки «Великого терору» під приводом роз-

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 6547-с. Арк. 239–240.
[2] Там само. Арк. 242–243.

криття «військово-фашистської змови в РСЧА». У цей час репресії проти військових командирів на території Миколаївщини, як і по всій країні, носили масовий характер. У першу чергу під підозру НКВС підпали «неблагонадійні» – колишні царські офіцери, особи, раніше звинувачені у причетності до різноманітних «антирадянських організацій», та інші. Враховуючи біографію Г. Квятковського, шансів на спасіння від більшовицької репресивно-каральної системи у нього було обмаль. Дива не трапилось, і військовий офіцер став однією з багатьох жертв режиму.

Загалом же, досліджуючи як дану справу, так і проблеми репресій у Червоній Армії в цілому, неважко побачити відверто сфальсифікований характер обвинувачень, висунутих заарештованим у «військово-фашистській змові». Жорстокість, поспішність та формалізм під час проведення слідчих дій призвели до величезної кількості безпідставно позбавлених волі червоноармійців. Наслідком цього стала гостра нестача добре підготовлених командирів. Це призвело до «кадрового голоду» в Червоній Армії, який став однією з вагомих причин втрат і поразок Радянського Союзу в 1941–1942 роках.

І. Є. Ніколаєв

ВАСИЛЬ КУЗНЄЦОВ: ТРАГЕДІЯ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА ЗАВОДУ

Миколаївщина історично пов'язана з кораблебудуванням, що передбачає наявність значної кількості висококваліфікованої інженерно-технічної інтелігенції. Не стали винятком і 1920–1930-ті роки – період історії нашого краю, який найбільш тісно пов'язаний як з більшовицькими перетвореннями у сфері індустріалізації, так і з активізацією діяльності репресивно-каральної системи. Згідно з попередніми директивами ЦК ВКП(б), прямими вказівками й ініціативами Й. Сталіна та його оточення органи НКВС активізували свою діяльність з ліквідації «контрреволюційних» організацій та боротьби з «ворогами» і «шкідниками». Їх слідчо-оперативні заходи, що неодмінно супроводжувалися міфами про «організовану контрреволюцію», у середині 1930-х років були доведені до гіпертрофованого стану.

Тоталітарний режим передбачає наявність внутрішнього та зовнішнього «ворогів», на яких покладається відповідальність за власні помилки. Саме технічних спеціалістів у багатьох випадках було обрано на цю роль. На них легко було звалити відповідальність за економічні невдачі, оскільки вони стояли найближче до виробництва. Тому влада й розпочала кампанії цькування та репресій проти інтелігенції, найбільш масові з яких позиціонувалися як

боротьба з «контрреволюційними, антирадянськими організаціями», троцькізмом, шкідництвом і шпигунством. Жертвами такої політики стали як рядові робітники, так і керівний склад підприємств Миколаєва. Одним з таких репресованих є заступник директора оборонного заводу № 200 – Василь Іванович Кузнєцов.

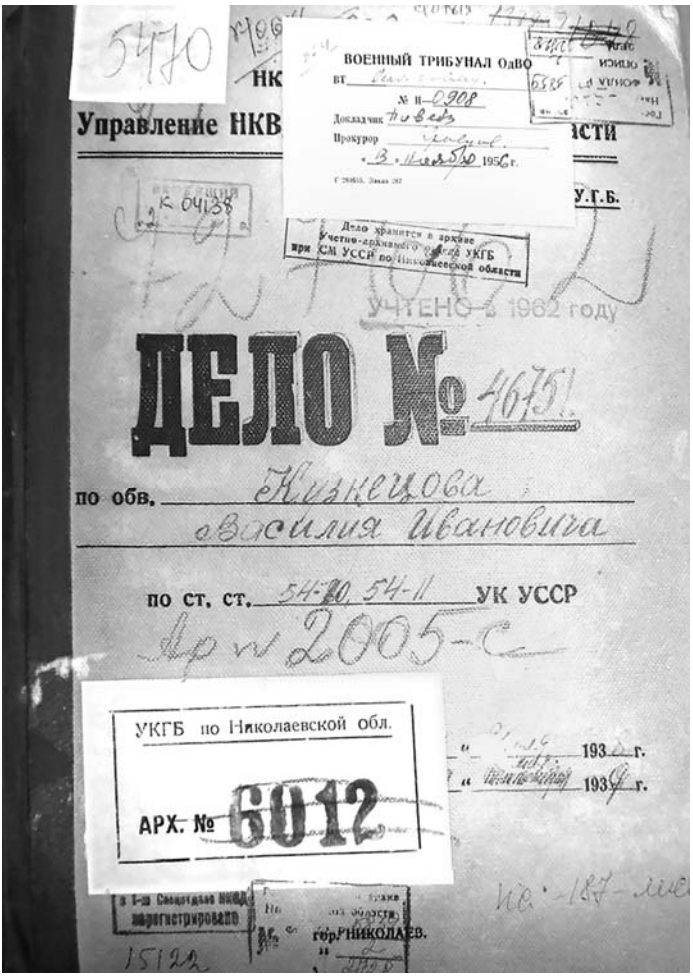

Титульний аркуш архівно-кримінальної справи Кузнєцова Василя Івановича. 1939 рік

Аналізуючи архівно-кримінальну справу В. Кузнєцова, мусимо зазначити, що специфічною особливістю масових репресій проти інженерно-технічної інтелігенції у другій половині 1930-х років є те, що покарання стали більш жорстокими – третина обвинувачених були розстріляні, та зниження вікового цензу – репресії торкнулися «нової радянської інтелігенції» – тих, хто отримав вищу освіту після 1917 року та, відповідно, не належав до «старої інтелі-

генції», представників якої заарештовували за процесами «Промпартії», іншими каральними справами другої половини 1920 – початку 1930-х років. Так, Василь Іванович Кузнєцов мав майже «бездоганну» за більшовицьким тлумаченням біографію – народився у 1900 році в бідній селянській родині, вищу технічну освіту здобув у 1920-ті роки, з 1932 року член партії ВКП(б). Кузнєцов був класичним прикладом так званого «висуванця з народу» на посади, що раніше займали представники «ворожих класів»[1].

Зазначимо, що навіть партквиток у період «Великого терору» не став ані захистом, ані індульгенцією для запідозрених в «антирадянській діяльності». Спираючись на матеріали, що оприлюднені у попередніх томах книги «Реабілітовані історією. Миколаївська область», можемо стверджувати, що у період 1936–1938 років до кримінальної відповідальності притягнуто близько 40 відсотків осіб членів ВКП(б) від загальної кількості заарештованих, що свідчить про зміну соціального складу в колективах і нові тенденції кадрової політики.

Інженера В. Кузнєцова заарештували 16 липня 1938 року, після викриття та ліквідації органами НКВС УРСР по Миколаївській області «антирадянської право-троцькістської організації», що ставила за мету стандартні для того часу речі – «усунення керівництва ЦК ВКП(б), Радянського уряду та повалення радянської влади в країні»[2].

Обвинувачення йому висунули за найбільш поширеними на той час звинувачувальними пунктами сумнозвісної 54 статті КК УРСР: пункту 10 – антирадянська пропаганда та агітація та пункту 11 – участь у контрреволюційній організації. На думку слідства, Василь Кузнєцов, працюючи на заводі № 198 на посаді начальника групи відділу постачання, а потім на заводі № 200 заступником директора заводу з комерційної сфери, перебував у лавах «антирадянської право-троцькістської організації, до якої був завербований» у 1936 році начальником планово-виробничого відділу заводу № 198 Б. Івановим[3].

Зазвичай обвинувачення та арешт одного керівника тягнули за собою ланцюг арештів інших членів «антирадянських організацій». Так, у рамках справи В. Кузнєцова слідчі НКВС викрили «заколотницьке кубло» з представників науково-технічної інтелігенції та адміністрацій підприємств міста Миколаєва. Чекісти встановили: «Під час проведення власної антирадянської діяльності Кузнєцов був пов'язаний та діяв у тісному контакті з учасниками «право-троцькістської» організації – заступником головного інженера заводу № 198 К. Лукановим, начальником відділу забезпечення цього ж заводу

[1] Державний Архів Миколаївської області (далі ДАМО). Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 2728. Арк. 4–6.
[2] Там само. Арк. 7.
[3] Там само. Арк. 8–9.

А. Індульським, механіком транспортного цеху заводу № 200 А. Коморницьким. Як учасник «антирадянської право-троцькістської організації» Кузнєцов гальмував виконання заводом урядових завдань»[1].

Під час проведення слідства Кузнєцов на перших допитах визнав себе винним у всіх висунутих каральними органами звинуваченнях. Зокрема, на допиті 27 липня 1938 року він заявив наступне: «Я визнаю себе винним в тому, що з липня 1936 року та до дня мого арешту не тільки перебував у лавах антирадянської право-троцькістської організації, а й був її активним учасником. До організації мене залучив Іванов Борис Матвійович. Ми робили все можливе для того, щоб саботувати та зривати державні плани в оборонній галузі, намагались тим самим послабити обороноздатність країни та забезпечити можливості для контрреволюційного перевороту…»[2].

13 серпня 1938 року помічником оперуповноваженого IV Відділу УНКВС по Миколаївській області Богуславським була проведена очна ставка між обвинуваченими В. Кузнєцовим та Б. Івановим, під час якої у чекістів з'явилися нові «докази» щодо існування розгалуженої «антирадянської мережі» серед керівників різних рівнів підприємств Миколаєва. На питання слідчого: «Що вам відомо про антирадянську діяльність Іванова Бориса Матвійовича?», була відповідь: «Мені відомо, що Іванов є одним з активних учасників антирадянської право-троцькістської організації, яка існувала на заводі імені А. Марті та проводила диверсійно-шкідницьку діяльність, спрямовану на підрив та ослаблення обороноздатності країни…»[3].

Надалі Кузнєцов конкретизує, як саме Іванов проводив його «вербування»: «Я знаю Іванова з 1933 року. Ми мешкали в одному будинку та знаходились в одній партійній організації. Під час однієї з розмов я виклав Іванову свої сумніви відносно політики колективізації сільського господарства. Я вважав цю політику згубною та такою, що призведе країну до великих потрясінь. Іванов підтримав мене в цьому. Надалі він неодноразово у наших бесідах критикував заходи більшовицької партії та радянського уряду в різних сферах життя. Нарешті у середині 1936 року Іванов повідомив мені, що на заводі імені А. Марті існує антирадянська троцькістська організація, котра веде боротьбу з більшовицькою партією та урядом, і запропонував мені ввійти до складу антирадянської організації. На що я відповів згодою»[4].

Необхідні слідству свідчення дали свідки по справі: А. Індульський, Л. Рабінович, О. Шорін, А. Дубравін, П. Шаповаленко, І. Гаркуша, М. Пантелеймонов, Я. Соболєв. Вони вказували на «…відверту шкідницьку, ворожу діяльність

---

1 ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 2728. Арк. 16–17.
2 Там само. Арк. 10–11.
3 Там само. Арк. 12.
4 Там само. Арк. 21.

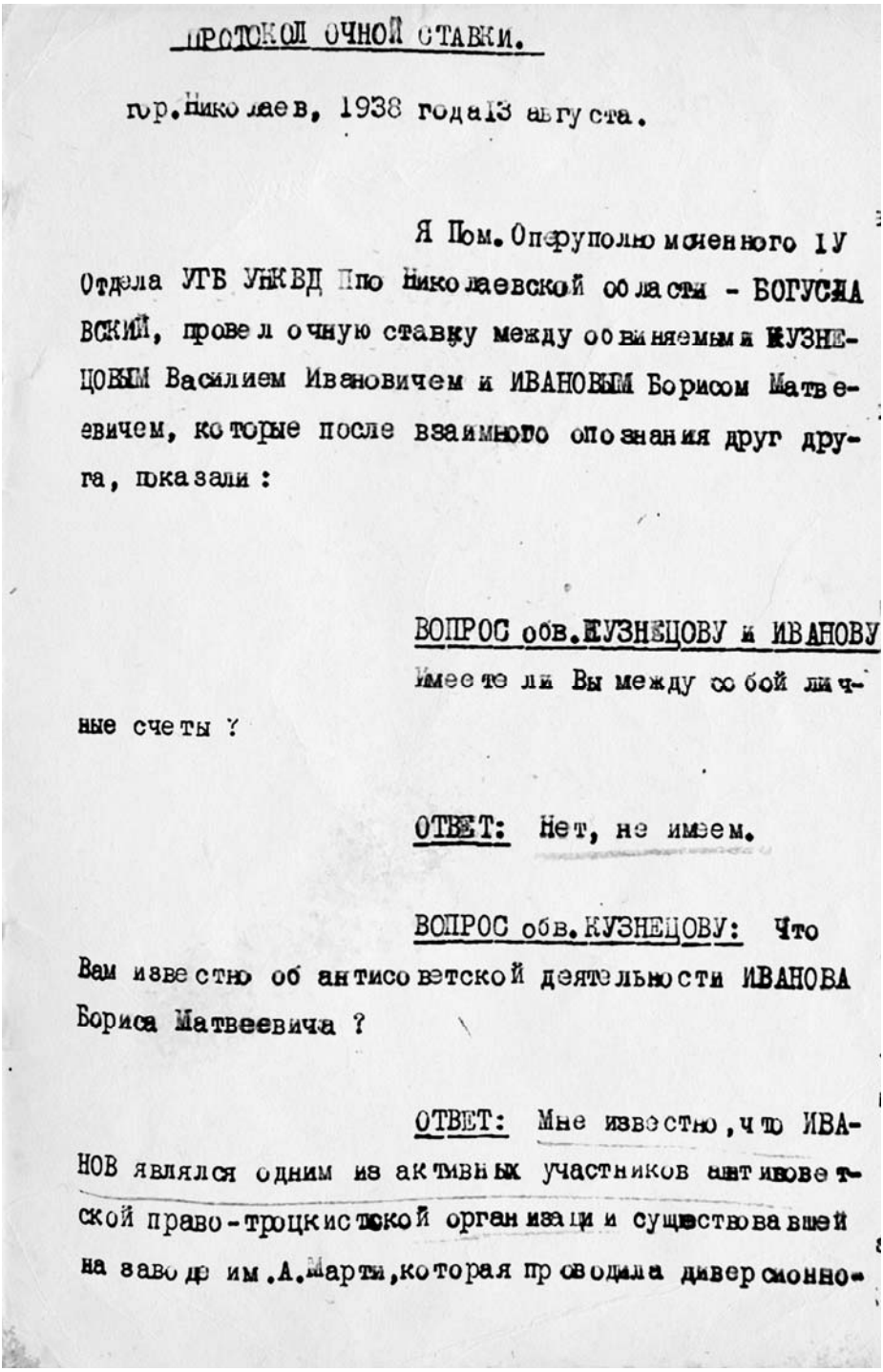

ПРОТОКОЛ ОЧНОЙ СТАВКИ.

гор. Николаев, 1938 года 13 августа.

Я Пом. Оперуполномоченного 1У Отдела УГБ УНКВД Ппо Николаевской области - БОГУСЛАВСКИЙ, провел очную ставку между обвиняемым КУЗНЕЦОВЫМ Василием Ивановичем и ИВАНОВЫМ Борисом Матвеевичем, которые после взаимного опознания друг друга, показали:

ВОПРОС обв. КУЗНЕЦОВУ и ИВАНОВУ

Имеете ли Вы между собой личные счеты ?

ОТВЕТ: Нет, не имеем.

ВОПРОС обв. КУЗНЕЦОВУ: Что Вам известно об антисоветской деятельности ИВАНОВА Бориса Матвеевича ?

ОТВЕТ: Мне известно, что ИВАНОВ являлся одним из активных участников антисоветской право-троцкистской организации существовавшей на заводе им. А. Марти, которая проводила диверсионно-

Протокол очної ставки обвинувачених В. Кузнєцова та Б. Іванова. 1938 рік

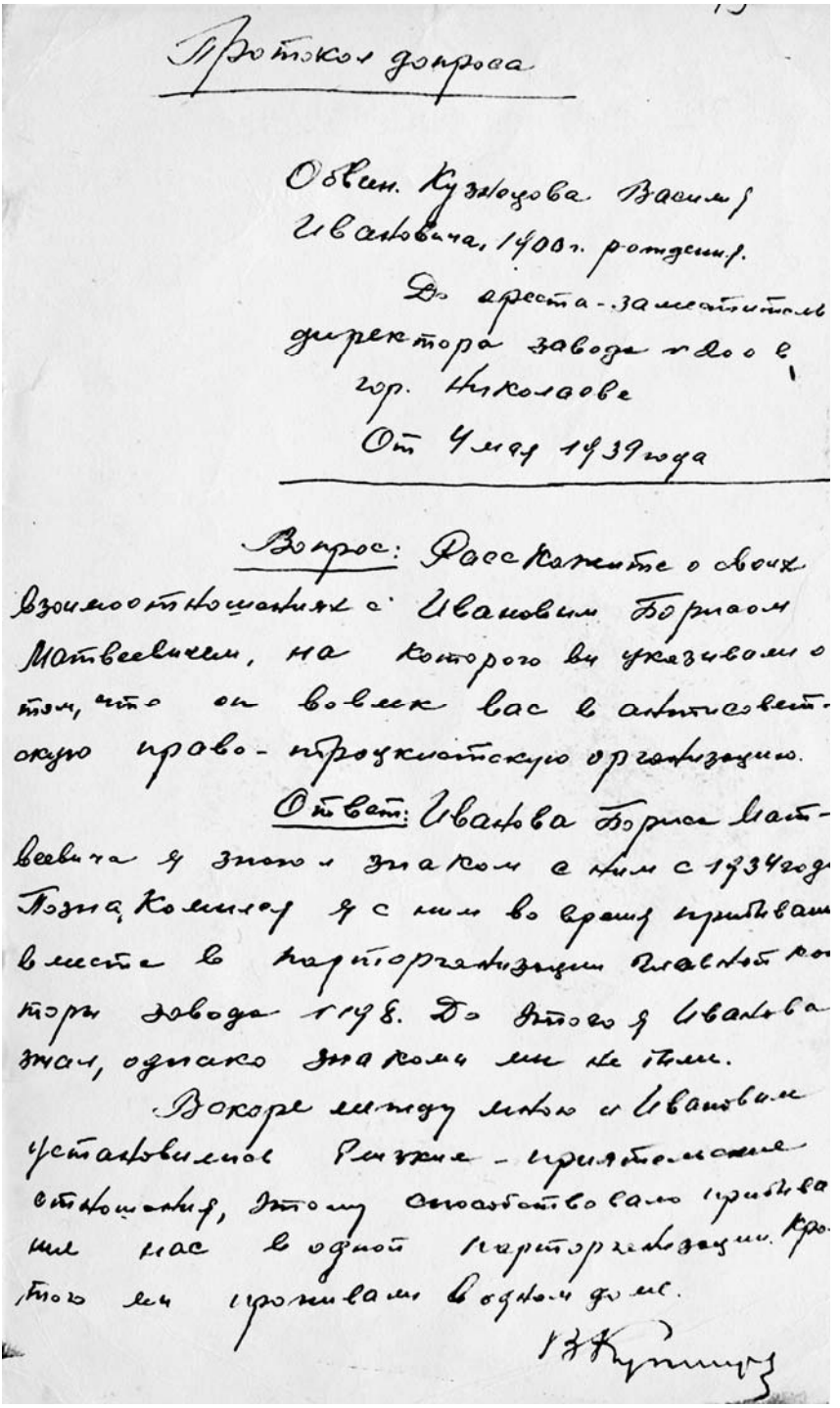

Протокол допроса

Обвин. Кузнецова Василия Ивановича, 1900 г. рождения.

До ареста - заместитель директора завода № 200 г. Николаеве

От 4 мая 1939 года

Вопрос: Расскажите о своих взаимоотношениях с Ивановым Борисом Матвеевичем, на которого вы указываете, что он вовлек вас в антисоветскую право-троцкистскую организацию.

Ответ: Иванова Бориса Матвеевича я знаю и знаком с ним с 1934 года. Познакомился я с ним во время пребывания вместе в парторганизации главного корпуса завода № 198. До этого я Иванова знал, однако знаком с ним не был.

Вскоре между мной и Ивановым установились близкие - приятельские отношения, этому способствовало само пребывание нас в одной парторганизации. Кроме того мы проживали в одном доме.

Протокол допиту В. Кузнєцова від 4 травня 1939 року

Кузнєцова на посаді заступника директора заводу. Замість розвитку виробництва та ініціативності як керівника він займався фальсифікацією документів, внаслідок чого на підприємство постійно не надходили у необхідній кількості матеріали. Натомість Кузнєцов вважав таку ситуацію цілком задовільною, звітував до керівництва області та наркомату про виконання державних замовлень. Через таку позицію Кузнєцова підприємство не зуміло вчасно виконати замовлення на будівництво підводного човна № 7…»[1].

Свідок О. Шорін зазначав, що «завдяки неуважності та грубим недолікам в організації роботи заступника директора підприємства В. Кузнєцова територія заводу була завжди засміченою, купи бруду та залишки лісу заважали навіть нормально пересуватись між цеховими приміщеннями. Окрім цього, постійно існувала пожежна небезпека…»[2].

У наведених свідченнях виокремимо такий факт. На початку серпня 1938 року, вже після арешту В. Кузнєцова, на стапелях заводу виникла пожежа біля човна № 1066. Створена комісія визнала винним у ній вже заарештованого заступника директора заводу, встановивши за головну причину «засміченість території підприємства, шкідницьку діяльність по створенню вогненебезпечної ситуації на заводі колишнім заступником директора В. Кузнєцовим»[3].

Після цього слідчі НКВС почали активно розвивати саме «шкідницьку» версію пожежі. У протоколах допитів свідків ми можемо побачити, що центральним стає питання «навмисного створення можливостей для підпалу на оборонному підприємстві заступником директора Кузнєцовим». Враховуючи реалії того часу та легку можливість свідкам самим опинитися на місці заарештованого, потрібну інформацію надали всі опитані. Зокрема, колишній підлеглий Кузнєцова по керівництву виконання зовнішніми замовленнями А. Дубравін зазначав: «Кузнєцов у розмовах зі мною неодноразово висловлювався критично до політики партії та радянського уряду. У вересні 1937 року він розповів мені, що існування радянської влади підходить до свого кінця, звільненій від більшовиків країні знадобляться чесні та професійні люди, які будуть жити заможно та щасливо. Але для цього треба діями допомогти у поваленні радянської влади», запропонувавши мені приєднатись до нього. Я категорично відмовився, заявивши, що якщо ще раз почую подібне, то звернусь до НКВС. На що Кузнєцов сказав, що він перевіряв таким чином мою громадянську позицію, оскільки на мене написано донос про моє «буржуазне походження». Я спочатку повірив йому, але потім почав більш уважно слідкувати за виконанням службових обов'язків Кузнєцовим і можу з упевненістю свідчити, що забруднення території заводу купами сміття проводилось ним навмисно з

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 2728. Арк. 17–19.
[2] Там само. Арк. 53–54.
[3] Там само. Арк. 68–69.

метою створення пожежі на стапелях або у цехових приміщеннях, а сам Кузнєцов при цьому був би начебто не причетним до неї…»[1].

Виконавець спеціальних замовлень заводу, член ВКП(б) з 1930 року, І. Гаркуша, розвиваючи тему «навмисного» підпалу, зазначав: «Кузнєцов, незважаючи на неодноразові зауваження, не приймав жодної дії до вирішення питань, пов'язаних з вивозом куп сміття або покосом засохлої трави. Натомість він казав, що займається серйозними справами державного значення і не треба йому в цьому заважати, відволікаючи на дрібниці… На початку липня 1938 року, незадовго до його арешту, я бачив, як Кузнєцов заніс до свого кабінету пляшку керосину. На моє запитання, навіщо йому на роботі керосин, він заявив, що купив його для домашніх потреб, але не встиг занести додому, тому хай поки що пляшка керосину побуде у нього в кабінеті… Антирадянських розмов зі мною він не вів, оскільки знав мою більшовицьку позицію і безперспективність будь-якої антирадянської агітації по відношенню до мене…»[2].

У подібному дусі висловився і свідок Я. Соболєв, який «засудив шкідницьку діяльність колишнього заступника директора заводу, який саботував виконання державних замовлень в оборонній галузі, неодноразово дозволяв собі антирадянські та шовіністично-великодержавні висловлювання…»[3].

Свідчили про «антирадянську діяльність» В. Кузнєцова і раніше заарештовані працівники заводу № 200. Колишній начальник цеху заводу № 200 А. Індульський на допиті 19 жовтня 1938 року заявив: «Приблизно в середині травня 1937 року я здійснив спробу завербувати в право-троцькістську організацію Кузнєцова. Я був з ним добре знайомий і неодноразово чув від Кузнєцова антирадянські висловлювання. Я знав, що незважаючи на партійний квиток, Кузнєцов ніколи не був щирим більшовиком-ленінцем. Тому я й покликав його до свого кабінету, де завів з ним бесіду про необхідність рішучих дій у справі повалення радянської влади… Кузнєцов мене запевняв, що в курсі справи та чудово розуміє, про що я веду розмову, після чого він додав, що є учасником троцькістської організації, йому відомо про мене як учасника цієї організації… З цього часу я був з Кузнєцовим на постійному організаційному зв'язку…»[4].

Як правило, після таких свідчень та «щиросердних зізнань» заарештованого шлях обвинуваченого від арешту до судового рішення був достатньо коротким. Зокрема, одного з головних свідків обвинувачення В. Кузнєцова та «вербувальника» його до «антирадянської право-троцькістської організації»

---

1 ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 2728. Арк. 62.
2 Там само. Арк. 44–45.
3 Там само. Арк. 91–92.
4 Там само. Арк. 73.

5.

До ареста зам.директора завода №200 в г.Николаеве.

В ТОМ, ЧТО:

а/ С 1936г.являлся участником антисоветской право-троцкистской организации, боровшейся за устранение руководства ЦК ВКП/б/ и Советского Правительства.

б/ В интересах право-троцкистской организации на заводах №№198 и 200 проводил антисоветскую работу, направленную на срыв выполнения заданий Правительства, т.е. в преступлениях предусмотренных ст.ст.54-10 и 54-11 УК УССР:

На основании изложенного и руководствуясь 203 и 204 ст.ст. УПК УССР

П О С Т А Н О В И Л:

След.дело №48752 по обв.КУЗНЕЦОВА Василия Ивановича по ст.ст. 54-10 и 54-11 УК УССР направить для рассмотрения на особом совещании при Наркоме Внутренних дел СССР.

СПРАВКА: Вещ.доков по делу не имеется. Обв.КУЗНЕЦОВ В.И. содержится под стражей в тюрьме г.Николаева.

МЛ НАЧ 1У ОТД II ОТДЕЛА УГБ УНКВД
СЕРЖАНТ ГОС БЕЗОПАСНОСТИ /ЗКЛЬМАН/

СОГЛАСЕН: НАЧАЛЬНИК II ОТДЕЛА УГБ
СТ ЛЕЙТЕНАНТ ГОС БЕЗОПАСНОСТИ /ГРЯЩКИН/

УТВЕРЖДАЮ: ЗАМ НАЧ УНКВД ПО НИКОЛ ОБЛАСТИ
СТ ЛЕЙТЕНАНТ ГОС БЕЗОПАСНОСТ /КРУТОВ/.

Составлено:
8/У-1939г.

Звинувачувальна постанова за результатами проведених слідчих дій УНКВС УРСР у Миколаївській області щодо гр. В. Кузнєцова. 1939 рік

Бориса Матвійовича Іванова засудили до вищої міри покарання 14 жовтня 1938 року. У той же час Кузнєцова тримали до середини 1939 року в камері слідчого ізолятора. Маємо підстави припустити, що слідчі мали плани на Кузнєцова як на головного свідка у подальшому розкритті гучних справ «антирадянських організацій» серед керівних працівників суднобудівних та оборонних підприємств Миколаєва.

Так, на допитах у серпні, жовтні та листопаді 1938 року В. Кузнєцов «щиросердно» розповідав слідству про розгалужену мережу «право-троцькістської організації», до лав якої входили колишній директор заводу № 198 Степанов, головний інженер заводу № 198 Шишацький, начальник фінансового відділу цього ж заводу Скрипник, начальник групи технічної калькуляції Рогинський та інші. На оборонному заводі № 200 В. Кузнєцов встановив тісний зв'язок з учасником право-троцькістської організації, механіком транспортного цеху Комарницьким[1].

Однією з причин, яка на деякий час врятувала життя В. Кузнєцову, стало те, що пік масового терору в СРСР припав на першу половину 1938 року. У наступні місяці йде поступове гальмування планової роботи каральних органів, скорочуються масштаби репресій, більш м'якими стали судові вироки, оскільки головна мета була вже досягнута – країна зломлена, люди заціпеніли від страху і взаємних підозр. Тепер для підтримання мовчазної покори досить було проводити не такі численні, але систематичні арешти. Органи безпеки продовжували боротьбу з «підозрілими елементами», у табори направлялися тисячі громадян, але свавілля 1936–1938 років більше не повторювалось. Розпочалися навіть поодинокі випадки реабілітації репресованих, заарештовані отримали змогу оскаржувати свої обвинувачення, слідчі НКВС вже не могли застосовувати засоби морального та фізичного впливу на підозрюваних, як у період «Великого терору»[2].

У такій ситуації змінилось і становище В. Кузнєцова, у якого з'явилась надія на справедливе рішення його справи. Навесні 1939 року він категорично відмовляється від своїх попередніх «щиросердних зізнань». Протокол допиту Кузнєцова від 27 квітня 1939 року свідчить про такі його слова: «Раніше надані мною свідчення слідству я категорично відхиляю, оскільки вони є неправдивими. Учасником антирадянської право-троцькістської організації я ніколи не був і жодної антирадянської роботи я не проводив…»[3].

Також на цьому допиті В. Кузнєцов заявив, що обмовив раніше заарештованого механіка транспортного цеху Комарницького: «На допиті 27 липня

---

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 2728. Арк. 73–74.

[2] Шитюк М. М. Масові репресії проти населення Півдня України в 20–50-ті роки XX століття. К.: Тетра, 2000. С. 188–189.

[3] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 2728. Арк. 84–85.

нз.7.

"УТВЕРЖДАЮ"

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ КГБ ПРИ СМ УССР
по Николаевской области
ПОЛКОВНИК –

(И.СИДОРОВ)

"23" июля 1956 г.

З А К Л Ю Ч Е Н И Е

по архивно-следственному делу № 6012

"21" июля 1956 года, город Николаев.

Старший следователь следственного отдела Управления КГБ при Совете Министров УССР по Николаевской области капитан ГАЛКИН, рассмотрев архивно-следственное дело № 6012 по обвинению КУЗНЕЦОВА Василия Ивановича и материалы проверки дела,

Н А Ш Ё Л:

УГБ УНКВД по Николаевской области 16 июля 1938 года был арестован и Постановлением Особого Совещания при НКВД СССР 29.X.1939 года осужден на 5 лет ИТЛ –

К У З Н Е Ц О В Василий Иванович, 1900 года рождения, уроженец гор. Сормово, Горьковской области, русский, гр-н СССР, из крестьян-бедняков, член КПСС с 1932 года, исключен в связи с настоящим делом, с незаконченным высшим образованием, до ареста работал заместителем директора завода № 200 в гор. Николаеве, умер 21.УП.1945 года в Карлаге МВД СССР.

Висновок в архівно-слідчій справі В. Кузнєцова. 1956 рік

К О П И Я

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

16 июля 1956 года гор.Николаев

Ст.след.следотдела УКГБ по Николаевской области капитан ГАЛКИН, допросил в качестве свидетеля гр-на

Ш О Р И Н А Алексея Михайловича, 1910 года рожд., ур.гор.Николаева, русского, гр-на СССР, члена КПСС с 1931 года, несудимого, работающего нач.цеха № 42 Черноморского завода, со средним образованием, проживающего в г.Николаеве, ул.Акима, 79.

Об ответственности за отказ от дачи показаний и за дачу заведомо ложных показаний по ст ст.87 и 89 УК УССР предупрежден.

подпись.

Допрос начат в 9 ч.30 минут.

Вопрос: Знаете ли Вы КУЗНЕЦОВА Василия Ивановича?

Ответ: КУЗНЕЦОВА Василия Ивановича я знаю по совместной работе на заводе им. 61 коммунара в 1938 году. Он там работал заместителем директора завода по коммерческой части, а я начальником отдела снабжения. В том же году он был арестован.

Вопрос: Каковы у Вас взаимоотношения с КУЗНЕЦОВЫМ?

Ответ: Я находился с ним в нормальных служебных отношениях.

Вопрос: За что КУЗНЕЦОВ был арестован?

Ответ: Не знаю.

Вопрос: Вы можете охарактеризовать КУЗНЕЦОВА с деловой и политической стороны?

Ответ: Я знаю КУЗНЕЦОВА как положительного человека во всех его действиях. Он был энергичным работником, скромных по натуре и культурным в обращении с окружающими. Насколько помнится, он был членом партии. Других характеризующих данных на КУЗНЕЦОВА привести затрудняюсь

Протокол допиту свідка у справі В. Кузнєцова. 1956 рік

1938 року я його обмовив. Жодних антирадянських зв'язків у мене з ним не було, про його приналежність до право-троцькістської антирадянської організації мені нічого не відомо. Комарницького я знаю достатньо давно, приблизно з 1930 року, у спільній праці на заводі № 200. Взаємовідносини у мене з ним були лише службові. Наголошую ще раз: мої свідчення про шкідницьку діяльність Комарницького є вигаданими та неправдивими, я їх змушений був дати під тиском слідства…». На жаль, самому Комарницькому це не допомогло, оскільки рішенням Особливої наради при НКВС у вересні 1938 року його вже було засуджено до вищої міри покарання – розстрілу, а вирок виконано[1].

Однією з найбільших трагедій періоду «Великого терору» стало те, що людина під примусом репресивно-каральної системи для того, щоб врятуватися самій, змушена була свідчити на близьких друзів, фактично відправляючи їх на загибель. На допиті 4 травня 1939 року В. Кузнєцов зізнається, що оговорив також уже розстріляного Б. Іванова, який був йому близьким другом. Інженер заявив наступне: «З Івановим Борисом Матвійовичем я знайомий з 1934 року, між нами склалися близькі, дружні стосунки, цьому сприяло також те, що ми мешкали в одному будинку та входили до лав однієї партійної організації. Іванов відвідував мою квартиру достатньо часто, ще частіше я заходив до нього в гості, на його квартирі ми багато разів проводили вихідні дні, грали у більярд та шахи, відзначали святкові події… На політичні теми ми також спілкувались, однак ніколи антипартійних або антирадянських розмов у нас не було, тим більше ніколи Іванов не розповідав мені про існування якоїсь «антирадянської право-троцькістської» організації… Даючи свідчення проти Бориса Матвійовича Іванова щодо його приналежності до «антирадянської підпільної організації», я обмовив Іванова…»[2].

Незважаючи на невизнання власної провини та відсутність будь-яких речових доказів (про що зазначено окремо у звинуваченні), висновок слідчих УНКВС по Миколаївській області у справі В. Кузнєцова був достатньо суворим. На думку чекістів, вони довели, що колишній заступник директора заводу № 200 з 1936 року був учасником антирадянської право-троцькістської організації, яка ставила за мету усунення керівництва ЦК ВКП(б) та Радянського уряду. В інтересах право-троцькістської організації на заводах № 98 та 200 В. Кузнєцов проводив антирадянську роботу, спрямовану на зрив виконання завдань уряду, тобто у злочинах, передбачених ст. 54-10 та 54-11. Слідчу справу В. Кузнєцова вирішено направити на розгляд Особливої наради при Наркомі НКВС СРСР[3].

---

1 ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 2728. Арк. 101.
2 Там само. Арк. 102–103.
3 Там само. Арк. 127–128.

Можливо, відверто сфальсифікований характер, відсутність будь-яких реальних доказів та неспроможність слідчого «виявити» його активну участь в «антирадянській організації» допомогли В. Кузнєцову зберегти життя. Особлива нарада при НКВС СРСР 29 жовтня 1939 розглянула його справу. Василь Іванович Кузнєцов як винний в антирадянській, право-троцькістській контрреволюційній діяльності засуджений до п'яти років перебування у виправно-трудових таборах. Свій термін ув'язнення Кузнєцов відбуватиме у ВТТ № 8 Карагандинського табору в Казахстані, одного з найбільших у тодішній системі ГУЛАГу НКВС СРСР[1].

Звідти йому вже не судилося вийти на волю. З початком бойових дій 1941 року вийшла заборона на звільнення всіх засуджених, які перебувають у виправно-трудових таборах за «політичною» 54 статтею. Заборону скасують лише у 1946 році, до якого Василь Іванович Кузнєцов не доживе. Важкі умови перебування, суворий клімат, тяжка праця, погане харчування, хвороби – все це в сукупності призведе до того, що 21 липня 1945 року колишній заступник директора Миколаївського заводу № 200 закінчить своє життя в Карагандинському таборі[2].

У 1956 році його справу буде направлено на додаткове розслідування. Під час його будуть опитані свідки тих подій. Усі вони характеризують В. Кузнєцова як чесну та порядну людину. Зокрема, технік-суднобудівник Я. Соболєв відзначив: «Знав Кузнєцова по спільній роботі, знаходився з ним у нормальних, робочих стосунках… Охарактеризувати Кузнєцова я можу позитивно як з ділової, так і з політичної сторони. Працював під його керівництвом, знаю його як розумного керівника, жодних антирадянських висловлювань з його боку я пригадати не можу…»[3].

Начальник цеху № 42 Чорноморського суднобудівного заводу О. Шорін свідчив: «Кузнєцова я знаю по спільній роботі на заводі імені 61 Комунара в 1938 році... Можу його охарактеризувати як позитивну людину в усіх його діях. Він був енергійним керівником, скромною за натурою людиною, культурним у спілкуванні з підлеглими… Чи допитували мене у справі Кузнєцова після його арешту, я зараз не пам'ятаю, чому ввійшли до протоколу допиту мої свідчення 7 серпня 1938 року, я зараз сказати не можу. Я і тоді і зараз не вважав, що деякі огріхи у роботі Кузнєцова могли бути навмисними – з шкідницькою, антирадянською метою… Так само я не пам'ятаю що територія підприємства влітку 1938 року була засмічена великими купами сміття, що створювали пожежну небезпеку…»[4].

---

1 ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 2728. Арк. 111.
2 Там само. Арк. 148–149.
3 Там само. Арк. 153.
4 Там само. Арк. 160–161.

К о п и я :

СЕКРЕТНО
экз. №2

О П Р Е Д Е Л Е Н И Е № Н-0908

ВОЕННЫЙ ТРИБУНАЛ ОДЕССКОГО ВОЕННОГО ОКРУГА

в составе: председательствующего подполковника юстиции ГОРБАЧЕВА Н.

членов: полковника юстиции ШЕВЧЕНКО,
подполковника юстиции ПИВЕНЬ,

рассмотрел в заседании 13 ноября 1956 г. протест в порядке надзора военного прокурора Одесского военного округа на постановление Особого совещания при НКВД СССР от 29 октября 1939 года, на основании которого

К У З Н Е Ц О В Василий Иванович, 1900 года рождения, за участие в антисоветской право-троцкистской организации был заключен в ИТЛ сроком на 5 лет.

Заслушав доклад тов. ПИВЕНЬ и заключение пом. военного прокурора Одесского военного округа подполковника КРАВЦОВА об удовлетворении протеста,

У С Т А Н О В И Л :

КУЗНЕЦОВ по обвинительному заключению обвинялся в принадлежности к право-троцкистской организации, в которую был завербован в 1936 году бывшим начальником планово-производственного отдела завода Ивановым.

В проведении антисоветской деятельности КУЗНЕЦОВ был связан с участниками той же организации бывшим зам. главного инженера завода Луковским, бывшим нач. отдела снабжения завода Индульским и бывшим механиком транспортного цеха завода Комарницким.

Военный прокурор округа в своем протесте просит постановление Особого совещания при НКВД СССР в отношении КУЗНЕЦОВА отменить и дело о нем за отсутствием состава преступления производством прекратить.

Ухвала № Н-0908 Військового трибуналу Одеського військового округу у справі репресованого В. Кузнєцова. 1956 рік

Начальник господарчого цеху Чорноморського заводу І. Гаркуша заявив: «Кузнєцова знаю приблизно з 1937 року, знаходився з ним у нормальних, робочих стосунках. Жодних антирадянських висловлювань я від нього не чув, так само як і не бачив антирадянських проявів… Чи допитували мене у його справі після арешту Кузнєцова, я зараз не пам'ятаю…»[1].

Враховуючи наявні матеріали слідчої справи та свідчення свідків, начальником слідчого відділу УКДБ при РМ УРСР по Миколаївській області підполковником Шаповалом ухвалено висновок у справі з таким кінцевим формулюванням: «Справу з обвинувачення Кузнєцова Василя Івановича передати Військовому Прокурору Одеського округу для опротестування рішення Особової наради при НКВС СРСР від 29 жовтня 1939 року на предмет скасування його за відсутністю складу злочину в діях Кузнєцова»[2].

Незабаром побачила світ ухвала № Н-0908 Військового Трибуналу Одеського військового округу, згідно з якою «протест військового прокурора задовольнити. Постанову Особової наради при НКВС СРСР від 29 жовтня 1939 року у відношенні громадянина Кузнєцова Василя Івановича скасувати та справу стосовно нього за відсутністю складу злочину припинити»[3].

Справедливість нарешті перемогла, але було понівечене та втрачене життя колишнього представника науково-технічної інтелігенції, заступника директора одного з найбільших підприємств Миколаївщини. Пам'ятати про таких людей, відновлювати історичну та соціальну справедливість – це священний обов'язок перед пам'яттю мільйонів загиблих співвітчизників.

---

1 ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 2728. Арк. 172–173.
2 Там само. Арк. 174–175.
3 Там само. Арк. 180–181.

І. Є. Ніколаєв

ІНЖЕНЕР АНДРІЙ ІВАНОВИЧ НАГОВІЦИН – РОЗСТРІЛЯНИЙ «ПРИХИЛЬНИК ПОГЛЯДІВ БУХАРІНА»

На превеликий жаль, тема репресованих представників інженерно-технічної інтелігенції, скалічених доль їхніх рідних ще довгий час надаватиме елементів наукової новизни для дослідників. За підрахунками сучасних учених, на території Миколаївщини під час сталінських репресій зазнали терору близько п'яти сотень представників окресленої соціальної групи[1]. Завдання сучасної української держави – повернути з небуття їхні імена, вшанувати пам'ять та зробити все можливе для засудження та унеможливлення подібних дій у майбутньому.

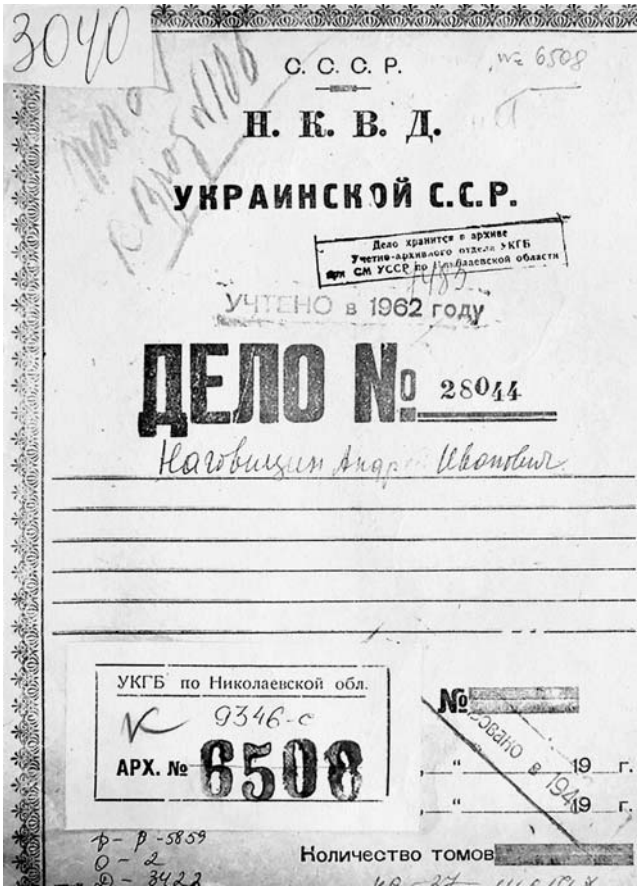

Титульний аркуш кримінальної справи А. Наговіцина. 1937 рік

[1] Шитюк М. М. Масові репресії проти населення Півдня України в 20–50-ті роки XX століття. К.: Тетра, 2000. С. 390–391.

На сторінках багатотомного видання «Реабілітовані історією. Миколаївська область» побачило світ чимало публікацій, присвячених знищеним інженерам, науково-технічним працівникам суднобудівних підприємств Миколаєва, заводу «Дормашина» та інших. Втім, колесо терору підминало під себе фахівців не тільки провідних підприємств краю, а й пройшлося по всіх районах Миколаївщини. Однією з жертв більшовицької репресивно-каральної системи став інженер-конструктор машинобудівного заводу імені 25 Жовтня міста Первомайська – Андрій Іванович Наговіцин[1].

Заарештували А. Наговіцина 30 липня 1937 року за підозрою у «боротьбі проти генеральної лінії партії, захисті контрреволюційних ідей Бухаріна». Підставою для арешту стало агентурне повідомлення до місцевого відділу НКВС, буцімто «26 липня 1937 року в їдальні заводу імені 25 Жовтня А. Наговіцин серед службовців підприємства розповсюджував контрреволюційні наклепи на адресу радянської влади та уряду, критикував комуністичну партію, вихвалював ворога народу Бухаріна, наполягав на тому, що органи НКВС незаконно заарештували Бухаріна. Наговіцин у присутності інших службовців стверджував, що зараз нікому не можна вірити, не можна довіряти газетам, які пишуть, буцімто Бухарін – ворог народу… При цьому Наговіцин вихваляв Бухаріна та запевняв присутніх, що Бухарін не ворог народу, а чесний партієць, більшовик-ленінець…»[2].

Враховуючи, що «антирадянські висловлювання» А. Наговіцин промовив 26 липня, а вже через три доби його заарештували, можемо зробити висновок, що така оперативність НКВС пов'язана з неодноразовими вказівками вищих органів більшовицької партії та каральних структур «постійно розкривати та виявляти кубла ворогів народу». Також є підстави констатувати, що НКВС мав достатньо потужну та розгалужену мережу агентурного апарату на підприємствах Миколаївщини, через який до чекістів справно надходила інформація про прояви невдоволення політикою більшовиків серед широких верств рядового населення. Повідомлення та доноси агентури ставали базою для створення численних штучно сфабрикованих справ проти «ворогів народу» та «членів контрреволюційних антирадянських організацій» серед мешканців Миколаївщини. У підсумку, через величезний штат «добровільних помічників НКВС», ідеологічно мотивований загальною атмосферою шпигуноманії та доносительства, ситуація в країні дійшла до тієї межі, коли навіть необачно висловлене слово або «шкідлива» з точки зору наявної політичної ситуації фраза могли слугувати підставою для арешту.

Окрім наведеного, аналізуючи справу А. Наговіцина, слід зазначити, що за результатами першого, другого та третього Московських процесів 1936, 1937

---

[1] Державний Архів Миколаївської області (далі – ДАМО). Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3423. Арк. 8.
[2] Там само. Арк. 9.

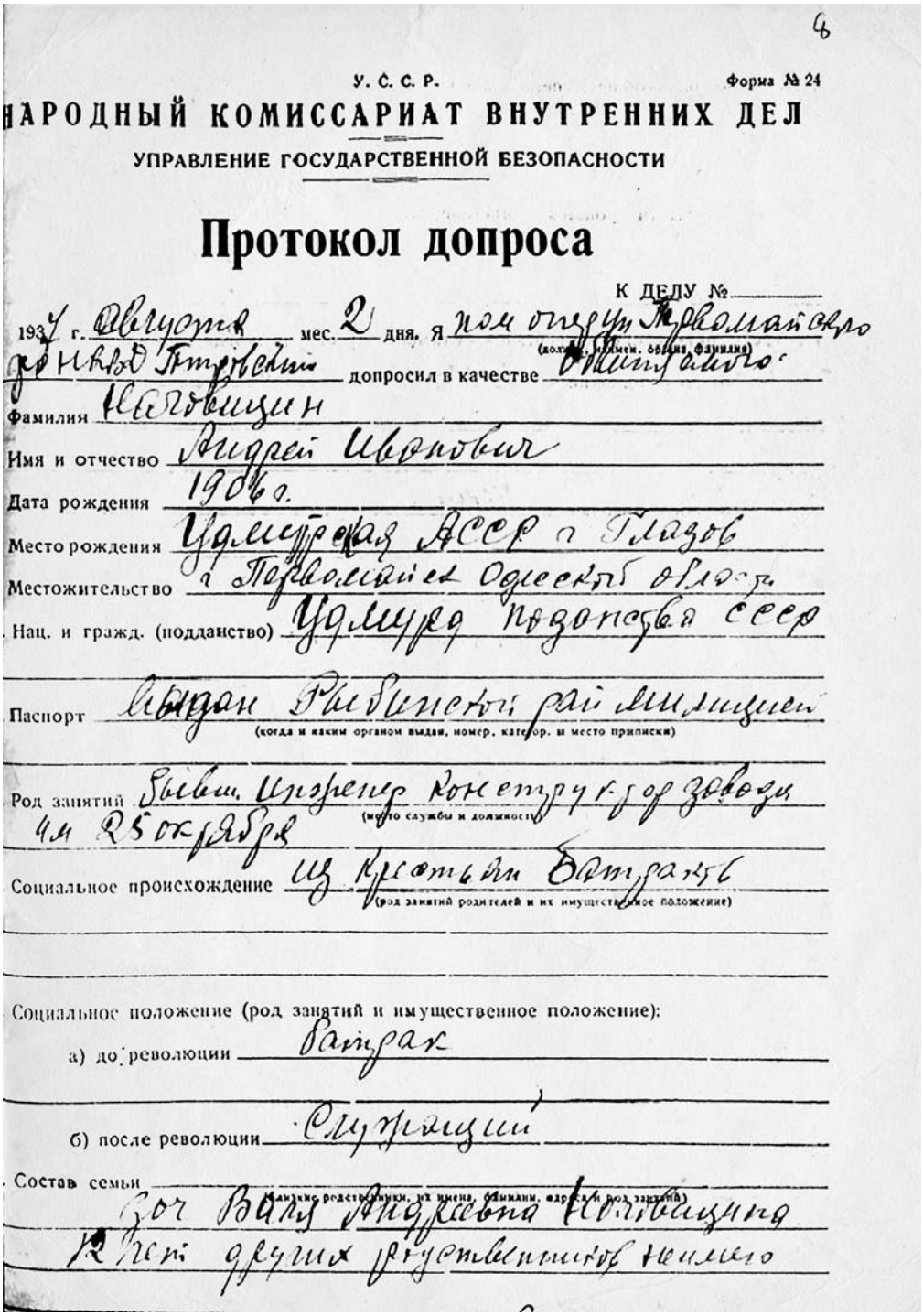

4

У. С. С. Р. Форма № 24

НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

УПРАВЛЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Протокол допроса

К ДЕЛУ №

1937 г. Августа мес. 2 дня. Я пом. оперуп. Первомайского
(должн., наимен. органа, фамилия)
ГО НКВД Петровский допросил в качестве обвиняемого

Фамилия Наговицин

Имя и отчество Андрей Иванович

Дата рождения 1906 г.

Место рождения Удмуртская АССР г. Глазов

Местожительство г. Первомайск Одесской области

Нац. и гражд. (подданство) Удмурд подданства СССР

Паспорт выдан Рыбинской рай милицией
(когда и каким органом выдан, номер, категор. и место приписки)

Род занятий бывш. инженер конструктор завода
(место службы и должность)
им 25 октября

Социальное происхождение из крестьян Батраков
(род занятий родителей и их имущественное положение)

Социальное положение (род занятий и имущественное положение):

а) до революции Батрак

б) после революции Служащий

Состав семьи
(близкие родственники, их имена, фамилии, адреса и род занятий)
Зоч Валя Андреевна Наговицина
12 лет других родственников неимею

Протокол першого допиту А. Наговіцина. 2 серпня 1937 року

та 1938 років, під час яких на лаві підсудних опинилися провідні діячі більшовицької партії – Л. Каменєв, Г. Зінов'єв, К. Радек, М. Бухарін, О. Риков, Г. Ягода та інші, радянською країною прокотилася хвиля арештів їхніх «спільників у контрреволюційній діяльності». Найбільша кількість репресованих, у тому числі на території Миколаївської області, припала на розкриття справ, пов'язаних з персоною Л. Троцького, – «троцькістсько-зінов'євського центру», «троцькістського паралельного центру», «право-троцькістського блоку». Спираючись на наявні архівні матеріали, ми можемо побачити десятки розкритих «троцькістських контрреволюційних організацій» співробітниками НКВС на Миколаївщині протягом 1936–1938 років, за якими заарештовано та засуджено тисячі громадян.

Натомість дещо меншою є кількість виявлених «контрреволюціонерів», які «мали зв'язок» та «безпосередньо підтримували» М. Бухаріна. Ряд дослідників пояснює це тим, що головною метою третього Московського процесу березня 1938 року, на якому винесли вирок М. Бухаріну, було остаточне встановлення Й. Сталіним повного контролю над партійною елітою ВКП(б), тому центральними жертвами стали представники вищого ешелону більшовицької партії та апарату ДПУ-НКВС часів керівництва ним Г. Ягоди. У порівнянні з Л. Троцьким «антирадянські контрреволюційні групи», безпосередньо пов'язані з М. Бухаріним, мали, на думку каральних органів, менш розгалужену мережу власних філій по СРСР. Тому справа А. Наговіцина має певні специфічні особливості та дещо виокремлюється з лавини шаблонних справ та стандартних звинувачень періоду «Великого терору».

Своєю чергою перший після арешту допит Андрія Івановича Наговіцина, який відбувся 2 серпня 1937 року, відразу розпочався з безапеляційної заяви-твердження слідчого: «НКВС має інформацію, що Ви є членом контрреволюційної організації та проводили контрреволюційну роботу, спрямовану проти радянської влади, серед службовців заводу дискредитували комуністичні гасла, зокрема гасло Комуністичного Інтернаціоналу «Пролетарі всіх країн, єднайтесь!». Чи визнаєте Ви окреслене?»[1].

На що А. Наговіцин відповів наступне: «Визнаю, що 26 липня 1937 року мав розмову з інженером заводу Лук'яновим, інженером Грінблатом та службовцем заводу Пітерманом стосовно ворогів народу з числа бухарінської контрреволюційної організації. На вислів Пітермана, що необхідно знищувати всіх ворогів – «бухаринців» і «троцькістів», я відповів, що недоречно знищувати всіх повністю, не можна забирати життя просто так, без доведення провини громадян… Відносно слів Пітермана, в яких він таврував Бухаріна, я відповів, що до чого тут Бухарін, хіба судом уже доведено, що він робив щось злочинне

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3423. Арк. 9–10.

для країни… Стосовно викривлення гасла Комуністичного Інтернаціоналу визнаю, що в розмові зі службовцями заводу щодо української літератури я жартома викривив гасло Комуністичного Інтернаціоналу таким чином, що головна думка його стала контрреволюційною. Але це я зробив жартома та ненавмисно…»[1].

Як бачимо з матеріалів першого допиту, єдиною підставою слідства для затримання А. Наговіцина стали лише необачно висловлені ним слова при свідках з числа службовців заводу. При цьому репліки А. Наговіцина були здебільшого направлені не на захист безпосередньо М. Бухаріна, якому на той час радянський суд взагалі ще не виніс звинувачувальний вирок, а проти огульного таврування та намагання «повного знищення» осіб, які підпали під підозру участі в численних «антирадянських контрреволюційних організаціях», які десятками «викривали» співробітники НКВС у ті часи. Натомість будь-які речові докази, що підтверджували «контрреволюційну» діяльність А. Наговіцина, в матеріалах справи відсутні.

Тому щоб провести справу в необхідному для чекістів руслі, слідчий НКВС розпочав формування доказової бази з ретельного вивчення біографії А. Наговіцина. При цьому біографія заарештованого мала, на перший погляд, майже бездоганний за більшовицьким тлумаченням вигляд. Андрій Іванович народився в 1906 році у місті Глазов російської Удмуртії, у родині селян-батраків, соціальний стан до революції – батрак. Надалі – типова доля так званого «висуванця з народу» на посади, що раніше здебільшого займали представники «ворожих класів». Навчання та отримання вищої технічної освіти в Ленінградському індустріальному інституті, членство у ВКП(б). З рідних на момент арешту мав лише 12-річну доньку Валентину[2].

Враховуючи наведене, для пошуків потрібних доказів слідчим знадобився певний час. Окрім того, перебування у слідчому ізоляторі повинно було морально та фізично «зламати» А. Наговіцина. Це пояснює той факт, що другий допит заарештованого проведено лише через два місяці після його затримання та першого допиту – 2 жовтня 1937 року. На ньому помічник оперуповноваженого Первомайського РВ НКВС молодший лейтенант державної безпеки Петрівський розпочав «бесіду» з заарештованим таким питанням: «За що Вас виключили з лав ВКП(б)?»

Відповіді А. Наговіцина свідчать про те, що за два місяці перебування під вартою каральні органи певним чином встигли провести з ним «необхідну роботу». Також не можна забувати, що в цей період співробітникам НКВС було офіційно дозволено застосовувати «засоби фізичного впливу» на звинуваченого задля розкриття «контрреволюційних змов».

---

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3423. Арк. 11.

[2] Там само. Арк. 13.

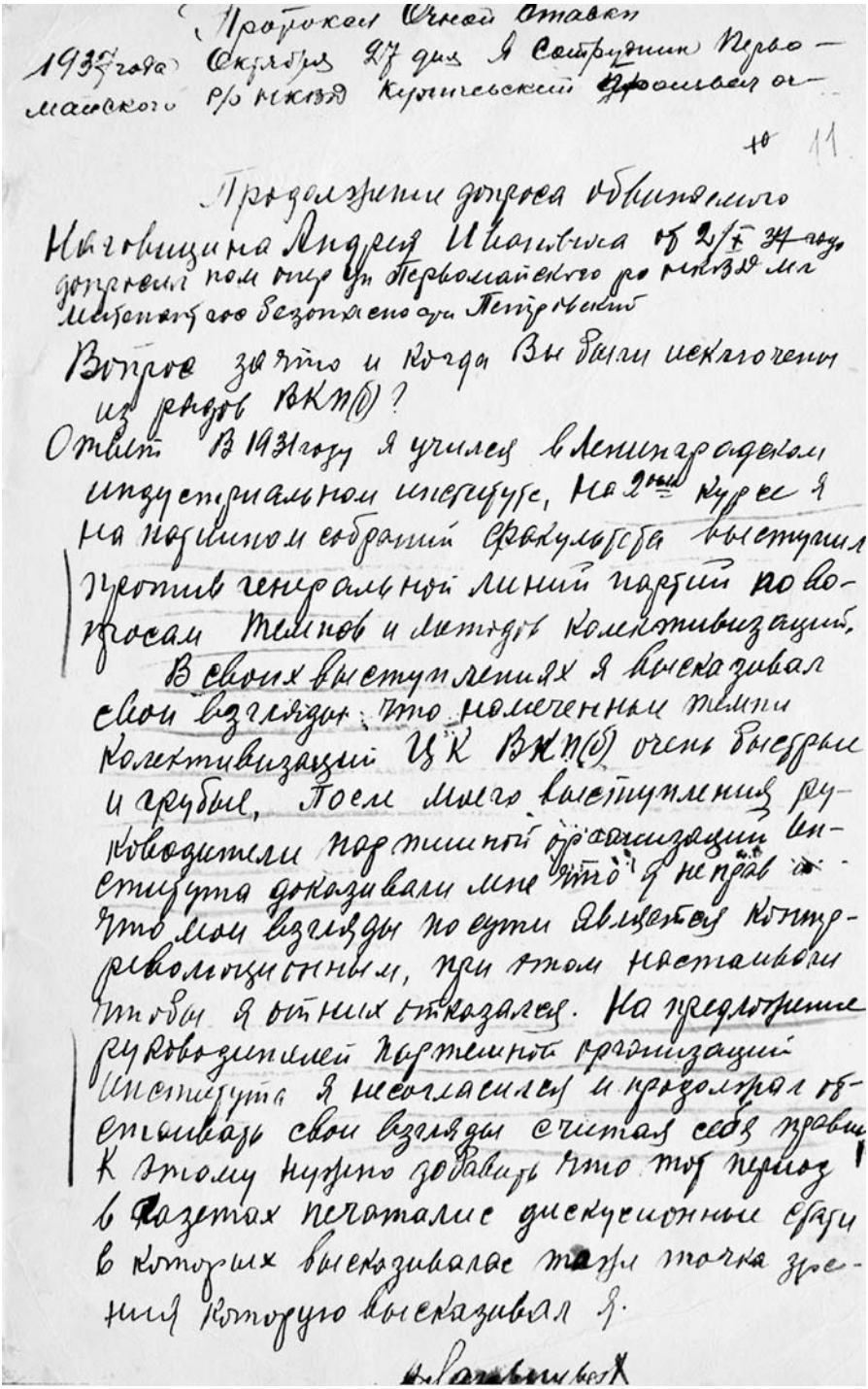

Протокол допиту А. Наговіцина від 2 жовтня 1937 року

У підсумку інженер частково визнав власну «провину», засвідчивши: «У 1931 році я навчався у Ленінградському індустріальному інституті. На другому курсі я на партійних зборах факультету виступив з промовою проти генеральної лінії партії з питань темпів та методів втілення політики колективізації. У своїх виступах я висловлював власні погляди, що заплановані ЦК ВКП(б) темпи колективізації занадто швидкі та грубі… Після мого виступу керівники партійної організації інституту довели мені, що я помиляюсь, що мої погляди за сутністю є контрреволюційними, при цьому наполягали, щоб я від них відмовився. На пропозицію керівників партійної організації інституту я не погодився та продовжував захищати свої погляди, вважаючи себе правим… До цього треба додати, що в той період у газетах друкувалися дискусійні статті, в котрих висловлювалась точка зору, ідентична оприлюдненій мною…»[1].

Після цього слідчий перевів розмову на тему «терористичних контрреволюційних організацій» Ленінграда та особисту причетність А. Наговіцина до організації вбивства першого секретаря Ленінградського обкому ВКП(б) С. Кірова. Зазначимо, що, незважаючи на відверту безглуздість, регіональні органи НКВС широко застосовували в період 1936–1938 років звинувачення в організації замахів на перших осіб радянської держави з боку викритих учасників «контрреволюційних груп» Миколаївщини. Так, у попередніх томах «Реабілітовані історією. Миколаївська область» неодноразово розглянуто справи, фігуранти яких обвинувачені у підготовці замахів на К. Ворошилова, В. Молотова, А. Мікояна та інших провідних осіб більшовицької партії.

У цьому контексті намагався зробити причетним до «державного тероризму» А. Наговіцина слідчий Первомайського НКВС. На допиті він констатує: «Слідство має інформацію, що Ви під час навчання в Ленінградському індустріальному інституті перебували в лавах контрреволюційної групи, яка була причетна до організації вбивства Сергія Мироновича Кірова». Відповідь А. Наговіцина була негативною: «У Ленінградському індустріальному інституті я навчався з 1929 по 1935 роки. Під час навчання не перебував у жодній контрреволюційній терористичній організації. Не дивлячись на те, що в цьому інституті, як згодом з'ясувалось, існувала контрреволюційна терористична організація, кілька членів якої брали участь у вбивстві тов. Кірова, я з ними жодних стосунків не мав. До цього можу додати, що у справі вбивства тов. Кірова мене викликали до партійної організації інституту з метою встановлення місця проживання та повного списку складу членів троцькістської банди, але інформації я дати не міг, оскільки з того періоду, коли розпочалася боротьба з троцькістсько-зінов'євською бандою, я припинив жодні стосунки з ними…»[2].

---

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3423. Арк. 17.

[2] Там само. Арк. 22–23.

Тему, пов'язану із загибеллю «вождів більшовицької партії», слідчий намагався розвинути наступним питанням: «Слідство має інформацію, що Ви як член контрреволюційної терористичної організації з великим досвідом у 1937 році розповсюджували серед службовців заводу імені 25-ї річниці Жовтня контрреволюційні наклепи щодо товариша Серго Орджонікідзе та зловтішалися з приводу його передчасної смерті, а також як член банди Зінов'єва-Бухаріна вихваляли перед службовцями заводу зрадника народу Зінов'єва…». Наговіцин цю «оперативну інформацію» слідчого категорично спростував[1].

Зазначимо, що А. Наговіцин був не першим представником інженерної інтелігенції Первомайського заводу, заарештованим як «ворог народу». До міста Первомайська його перевели рішенням об'єднання «Союз дизель» з Північного Кавказу, де він працював на будівництві нафтопроводу «Махачкала – Грозний» наприкінці 1936 року. Незабаром після його приїзду чекістами заарештовано, а на початку 1937 року розстріляно директора та головного інженера заводу імені 25-ї річниці Жовтня.

Враховуючи наведене, слідчий НКВС зробив спробу приєднати А. Наговіцина до «контрреволюційної групи» на чолі з колишніми керівниками підприємства. Втім, враховуючи, що «контрреволюціонерів» уже було засуджено до вищої міри соціального захисту – розстрілу, а під час проведення слідства А. Наговіцин жодним чином не згадувався у справі, коло питань звузилось до наступного: «Слідство має інформацію про Ваші контрреволюційні зв'язки з колишнім директором заводу, ворогом народу Іскровим…». Втім, А. Наговіцин лише за три місяці до того був направлений до міста Первомайська з місця попереднього працевлаштування на Північному Кавказі, до цього жодним чином не був знайомий із заарештованими керівниками підприємства.

Тому слідчий, зрозумівши, що довести причетність Наговіцина до групи «контрреволюціонерів» на чолі з колишнім директором підприємства не є можливим, запитав наступне: «На процесі над колишнім головним директором та інженером заводу було встановлено та доведено факти шкідництва. Що Ви як інженер зробили для викриття шкідників?» Відповідь Наговіцина була лаконічною, що за той короткий проміжок часу, який він перебував на посаді інженера Первомайського заводу, у нього не було змоги виявити прямі факти шкідництва вказаних осіб[2].

Не маючи фактично жодних реальних доказів для обвинувачення А. Наговіцина, слідчий НКВС традиційно для того часу потрібну інформацію отримав завдяки показанням свідків. Так, Яків Гринблат зазначив: «З громадянином Наговіциним я знайомий по спільній праці на заводі… Під час обідньої

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3423. Арк. 25.
[2] Там само. Арк. 28.

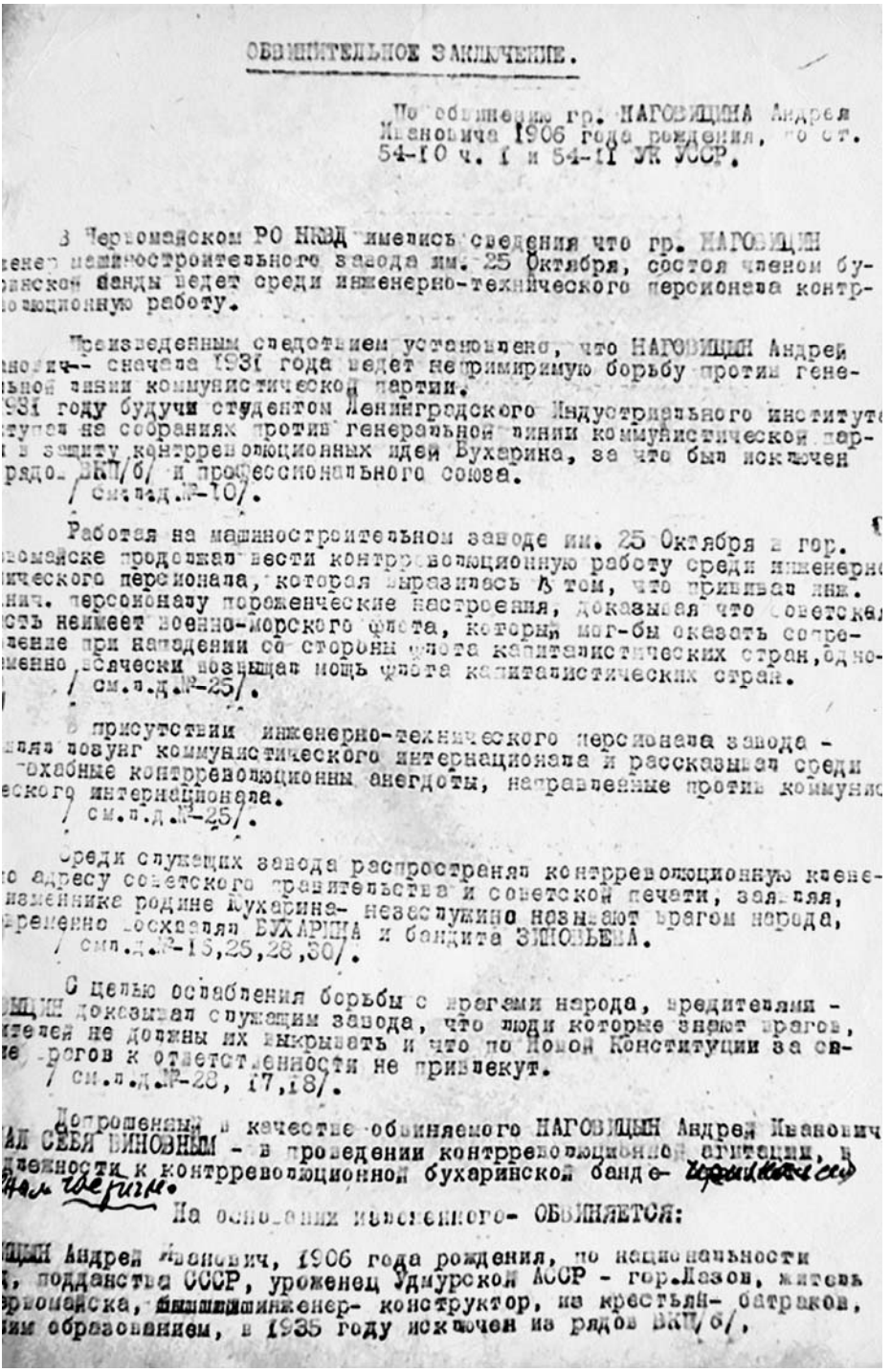

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ.

По обвинению гр. НАГОВИЦЫНА Андрея Ивановича 1906 года рождения, по ст. 54-10 ч. 1 и 54-11 УК УССР.

В Черноморском РО НКВД имелись сведения что гр. НАГОВИЦЫН инженер машиностроительного завода им. 25 Октября, состоя членом бухаринской банды ведет среди инженерно-технического персонала контрреволюционную работу.

Произведенным следствием установлено, что НАГОВИЦЫН Андрей Иванович -- сначала 1931 года ведет непримиримую борьбу против генеральной линии коммунистической партии.
1931 году будучи студентом Ленинградского Индустриального института выступал на собраниях против генеральной линии коммунистической партии и в защиту контрреволюционных идей Бухарина, за что был исключен из рядов ВКП/б/ и профессионального союза.
/ см.пад.№-10/.

Работая на машиностроительном заводе им. 25 Октября в гор. Черноморске продолжал вести контрреволюционную работу среди инженерно-технического персонала, которая выразилась в том, что прививал инж. техн. персоналу пораженческие настроения, доказывая что Советскому Союзу нечем иметь военно-морского флота, который мог-бы оказать сопротивление при нападении со стороны флота капиталистических стран, однозначно злостно позорил мощь флота капиталистических стран.
/ см.п.д.№-25/.

В присутствии инженерно-технического персонала завода - распространял лозунг коммунистического интернационала и рассказывал среди них подхалимские контрреволюционные анекдоты, направленные против коммунистического интернационала.
/ см.п.д.№-25/.

Среди служащих завода распространял контрреволюционную клевету по адресу советского правительства и советской печати, заявляя, что изменника родине Бухарина- незаслужено называют врагом народа, временно восхвалял БУХАРИНА и бандита ЗИНОВЬЕВА.
/ см.п.д.№-15,25,28,30/.

С целью ослабления борьбы с врагами народа, вредителями - НАГОВИЦЫН доказывал служащим завода, что люди которые знают врагов, вредителей не должны их выкрывать и что по Новой Конституции за сокрытие врагов к ответственности не привлекут.
/ см.п.д.№-28, 17,18/.

Допрошенный в качестве обвиняемого НАГОВИЦЫН Андрей Иванович ВИНОВНЫМ СЕБЯ - в проведении контрреволюционной агитации, в принадлежности к контрреволюционной бухаринской банде- признал частично.

На основании изложенного- ОБВИНЯЕТСЯ:

НАГОВИЦЫН Андрей Иванович, 1906 года рождения, по национальности [illegible], подданства СССР, уроженец Удмурской АССР - гор.Лазов, житель гор.Черноморска, [illegible] инженер- конструктор, из крестьян- батраков, с высшим образованием, в 1935 году исключен из рядов ВКП/б/,

Звинувачувальний висновок на гр. А. Наговіцина. 1 листопада 1937 року

перерви в їдальні, у присутності Лук'янова, Пітермана, Наговіцина та мене, Пітерман зачитав статтю в газеті про розкриття ворогів народу в комсомолі та про Бухаріна. Наговіцин обурено запитав, звідки Пітерман взяв цей наклеп, буцімто Бухарін ворог. На що особисто я йому відповів, що цей факт відомий з історії ВКП(б) та публікацій преси. На що Наговіцин заявив, що раніше було гасло «Бий жидів, рятуй Росію», а зараз те саме, але без розбору, хто правий, а хто винний, тобто «бий усіх підряд»… На мої зауваження, що розмова Наговіцина є ворожою агітацією з його боку, він відповів, що згідно з радянською Конституцією він має повне право на вільне висловлювання власної думки…»[1].

Свідок Лук'янов також звинуватив А. Наговіцина у «захисті ворогів народу – шкідників… Наговіцин неодноразово заявляв, що не можна вірити всьому тому, про що пишуть у радянських газетах… Газети пишуть, що Бухарін є ворогом народу, при цьому ніхто вже не каже про все позитивне, що він зробив для країни… Наговіцин казав, що він не вірить і ніколи не повірить у те, що Бухарін – ворог народу, для нього він завжди буде чесною, порядною людиною, патріотом партії та радянської країни…»[2].

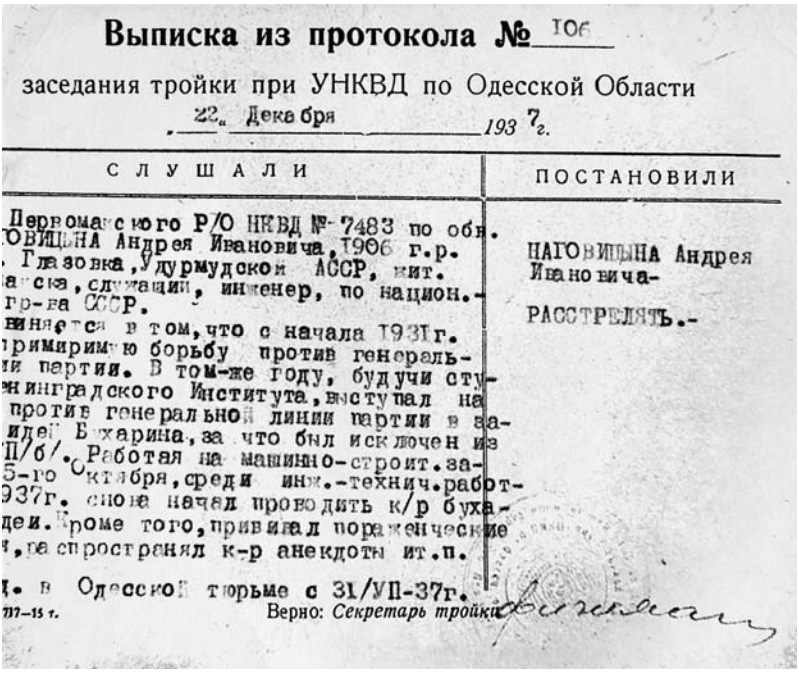

Выписка из протокола № 106

заседания тройки при УНКВД по Одесской Области

22 Декабря 1937 г.

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
Первомайского Р/О НКВД № 7483 по обв. ...ОВИЦЫНА Андрея Ивановича, 1906 г.р. ... Глазовка, Удурмудской АССР, жит. ...ска, служащий, инженер, по национ.- ...гр-ва СССР. ...виняется в том, что с начала 1931г. ...примиримую борьбу против генераль- ...ии партии. В том-же году, будучи сту- ...енинградского Института, выступал на ... против генеральной линии партии в за- ...идей Бухарина, за что был исключен из ...П/б/. Работая на машинно-строит. за- ...5-го Октября, среди инж.-технич. работ- ...937г. снова начал проводить к/р буха- ...деи. Кроме того, прививал пораженческие ..., распространял к-р анекдоты ит.п. ... в Одесской тюрьме с 31/УП-37г.	НАГОВИЦЫНА Андрея Ивановича- РАССТРЕЛЯТЬ.-

...717-15 г. Верно: *Секретарь тройки*

Витяг з Протоколу засідання Трійки при УНКВС Одеської області відносно розгляду справи Андрія Івановича Наговіцина. 22 грудня 1937 року

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3423. Арк. 30.

[2] Там само. Арк. 31.

Найбільш вагому інформацію про «контрреволюційну» діяльність А. Наговіцина слідство отримало від головного свідка – Семена Марковича Пітермана. Враховуючи той факт, що Пітерман протягом дев'яти місяців працював в одному заводському відділі з А. Наговіциним, його свідчення дозволили виокремити «контрреволюційну сутність Наговіцина з перших днів його працевлаштування на заводі». Пітерман стверджував, що з перших днів появи на підприємстві Наговіцин не приховував свого ворожого ставлення до радянської влади. Так, у лютому 1937 року «в розмові про сучасні радянські газети та журнали Наговіцин заявив, що всі журнали з фотографіями існують для колгоспників, які можуть цікавитись лише картинками… Під час дипломатичних перемовин 1937 року про встановлення міжнародного контролю над Іспанськими кордонами, у присутності всього інженерно-технічного персоналу Наговіцин заявив, що Франція, Англія та інші країни мають флот, котрий у змозі контролювати морські кордони Іспанії, чого не може зробити СРСР, котрий, по суті, не має військово-морського флоту… 26 липня 1937 року Наговіцин у їдальні в присутності Авербуха, Кулика, мене та інших заявив, що довіряти зараз нікому не можна. Риков, у минулому голова Раднаркому, – зараз ворог народу, потім Сирцов – бандит, потім Сулимов – бандит… Наговіцин наголосив, що він не вірить і ніколи не повірить у те, що вони є ворогами… Бухаріна Наговіцин вихваляв як борця за народ, чесного патріота та партійця…»[1].

Отже, як бачимо з матеріалів слідства, єдине, що вдалося довести співробітникам Первомайського НКВС, – це те, що А. Наговіцин дозволив собі критичні певні висловлювання на адресу окремих дій радянської влади. Вивчення матеріалів справи дає підставу зробити висновок, що деякі протоколи допитів, у тому числі допитів на очних ставках, фальсифікувалися, до справи долучалися заздалегідь складені протоколи допитів з «визнанням» обвинуваченим своєї провини. Самообмова досягалася шляхом обману, шантажу, психічного і фізичного насильства, але навіть при цьому А. Наговіцин так і не визнав своєї участі у діяльності «організованої контрреволюційної групи». Маємо підстави стверджувати, що у зв'язку з грубими порушеннями закону на досудовому слідстві та в процесі судового розгляду показання свідків та обвинуваченого не можуть бути покладені в основу висновку про його винність. Інших достовірних доказів вчинення А. Наговіциним небезпечних державних злочинів у справі не міститься. Але специфіка «Великого терору» полягала в тому, що навіть за подібні, дозволені радянською Конституцією, вислови власної думки людину чекало жорстоке покарання.

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3423. Арк. 32.

мв. 3

У Т В Е Р Ж Д А Ю
Прокурор Николаевской области
государственный советник юстиции
3 класса
Ю.Е. Бондарь
"19" 09 1989 года

З А К Л Ю Ч Е Н И Е
в отношении Наговицына Андрея Ивановича

По материалам уголовного дела арх.№ 6508 проходит -

Наговицын Андрей Иванович, 1906 года рождения, ур. г. Глазовка, Удмурдской АССР, бывший член ВКП(б), служащий, до ареста проживал в г. Первомайске Одесской области.

Родственники осуждённого не установлены.

По постановлению Тройки при УНКВД по Одесской области от 22 декабря 1937 г. Наговицын А.И. за борьбу против генеральной линии партии, защиту контрреволюционных идей Бухарина расстрелян. Материалами дела виновность его не подтверждается.

Наговицын А.И. подпадает под действие ст. 1 Указа Президиума Верховного Совета СССР от 16 января 1989 года "О дополнительных мерах по восстановлению справедливости в отношении жертв репрессий, имевших место в период 30-40-х и начала 50-х годов" и полностью реабилитирован.

Старший помощник прокурора области по надзору за следствием в органах КГБ советник юстиции В.М. Колбешкин

Начальник следгруппы УКГБ УССР по Николаевской области подполковник В.А. Левенец

"19" 09 1989 года

Висновок про реабілітацію А. Наговіцина. 19 вересня 1989 року

Звинувачувальний висновок, складений 1 листопада 1937 року, ряснів гучними фразами на кшталт: «Наговіцин Андрій Іванович з початку 1931 року веде непримириму боротьбу з генеральною лінією Комуністичної партії… Працюючи інженером на машинобудівному заводі імені 25 Жовтня у Первомайську, він продовжив контрреволюційну роботу, розповсюджуючи серед інженерно-технічного персоналу пораженські настрої відносно боєздатності Червоної Армії та флоту. У присутності свідків опошляв гасла комуністичного інтернаціоналу та розповідав контрреволюційні анекдоти… З метою послаблення боротьби з ворогами народу, шкідниками – Наговіцин доводив співробітникам заводу, що громадяни, котрі знайомі з ворогами народу, не повинні їх викривати, оскільки нова Конституція СРСР гарантує право на свободу слова та думки…»[1].

За стандартною процесуальною схемою того часу слідчу справу А. Наговіцина було направлено на розгляд спеціальної колегії Одеського обласного суду. Рішення Трійки при УНКВС по Одеській області було прийнято 22 грудня 1937 року. Згідно з ним: «Заслухавши справу Наговіцина Андрія Івановича, звинуваченого в тому, що з початку 1931 року проводив боротьбу з генеральною лінією партії, захищав контрреволюційні ідеї Бухаріна, проводив серед інженерно-технічних працівників підприємства імені 25 Жовтня контрреволюційну агітацію, засідання Трійки прийняло постанову: «Наговіцина Андрія Івановича – розстріляти»[2].

Реабілітували Андрія Наговіцина лише в 1989 році рішенням Прокурора Миколаївської області. Враховуючи відверто фальсифікований характер його справи, у подібних випадках рішення про реабілітацію приймалися значно раніше – в період «хрущовської відлиги». Але тоді для цього потрібно було подати заяву про перегляд справи від близьких або рідних репресованого. У випадку Андрія Івановича Наговіцина цього зроблено не було, доля його єдиної рідної людини, про яку він вказав в анкеті при арешті, – доньки Валентини, якій у 1937 році було 12 років, невідома. Висновок 1989 року по його справі розпочинається фразою: «Родичів засудженого встановити не вдалося»[3].

Таким чином, Андрія Івановича Наговіцина хоч і запізно, але реабілітували. Втім, повернути йому та тисячам інших репресованих мешканців нашого краю втрачене життя та скалічені долі неможливо.

---

1 ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 3423. Арк. 32–33.
2 Там само. Арк. 33.
3 Там само. Арк. 38.

Аркадій Кригер (Ізраїль)

СПРАВА № 149700

Жовтневий переворот 1917 року і тоталітарний режим, встановлений після нього, надійно заховали в архіви і спецсховища ВНК, ДПУ, НКВС, МДБ та КДБ під грифом «таємно» дуже багато документів, що свідчать про устрій єврейських сімей у місцях їх компактного проживання – в єврейських містечках Литви, Білорусі, Молдавії й України. Те, що не було сховано в архівах, було безповоротно знищено, втрачено, забуто.

Багато з тих, у кого збереглися сімейні архіви і хто залишився згодом жити за радянської влади, загинули у період Голодомору в Україні, були знищені фашистами або депортовані, розстріляні і пропали безвісти в сталінському ГУЛАГу. У наступні роки хрущовської відлиги, а також у роки побудови «розвиненого соціалізму» євреї, якщо навіть і мали якусь інформацію про своїх предків, просто боялися її зберігати, говорити про неї вголос і намагалися її викреслити зі своєї пам'яті.

Еміграція євреїв до Америки і Палестини до 20-х років минулого століття дозволила зберегти ту чималу частину документів, за якими можна було б відновити картину життя євреїв за часів Російської імперії та у 20–30-х роках при радянській владі.

Завдяки розповідям мого діда Рабкіна Матвія Ісааковича і листам його сестри Моллі Медик (уродженої Малки Рабкін), яка в 17-річному віці (у 1912 р.) емігрувала до Сполучених Штатів Америки, збереглися відомості про моїх предків по маминій лінії, спогади, фотографії та листи.

Я дякую своїм американським родичам: сину Малки Рабкін – Даніелу Медику – за передані мені копії листів, написані його матері в Америку ще моїми прадідом і прабабусею, в яких описується реальна ситуація на півдні України після захоплення влади комуністами в період 20-х і 30-х років; професору Бенджамену Окнеру за складання нашого генеалогічного дерева, починаючи з 1843 року, яке нараховує сьогодні понад 1000 імен.

Я дякую Якову Пасіку – автору та упорядникові сайту про єврейську колонію Ефінгар, звідки пішло моє коріння, за зібрану ним на сайті інформацію, якою я також скористався.

Справа № 149700
Кнопова З. І. та Рабкіна М. І.

Мій дід по материнській лінії Мордух (Мотл) Рабкін був п'ятим з дев'яти дітей у сім'ї селянина-бідняка і народився в останні дні дев'ятнадцятого століття в с. Ефінгар Баштанського району Миколаївської області. Як він згадував, його мати Хая не мала змоги приділяти дітям багато уваги. Вони росли

самі по собі – могли бігати по вулиці, валятися в пилу і болоті. Це можна пояснити тим, що вона весь час займалася господарством, працювала в сімейному бізнесі – шкіряному магазині і періодично перебувала у вагітному стані. Батько Мотла, Іцхак (Ісаак), до 1917 року працював учителем єврейських традицій.

У сім років Мотл почав відвідувати хедер – єврейську початкову школу. Після закінчення 4-х класів хедера він допомагав, як і всі інші діти, батькові в його шкіряному магазині. З 14-річного віку пішов на роботу до приватної шевської майстерні Фрейдіна Давида, у якого пропрацював 2 роки, а потім до 1920 року працював за наймом.

Після 1917 року його батько отримав землю і займався хліборобством, а мати була домогосподаркою. Мотл допомагав батькові займатися сільським господарством.

Він розповідав, як одного разу, працюючи в полі із селянином-українцем, він побачив, як той подивився на захід сонця, пустив сльозу, перехрестився і сказав: «Скоро царя не буде». Його пророцтво не змусило себе чекати. У ніч на 16 липня 1918 року більшовиками були розстріляні цар Микола II і вся його сім'я.

У роки I Світової війни, найімовірніше в 1918 році, Мотл був мобілізований до Червоної Армії та направлений у Кронштадт для проходження служби на Балтійському флоті, однак через події, що відбувалися в той час, його служба на щойно створеному Робітничо-Селянському Червоному Флоті так і не відбулася.

Стихійна мобілізація 8-мільйонної Російської армії, анархія, відсутність будь-якої дисципліни, а також заміна військових фахівців Російського Імператорського флоту на напівписьменних недосвідчених комісарів призвели до повної дезорганізації і розпаду армії та флоту на тлі наступаючої німецької армії, яка на своєму шляху не зустрічала ніякого опору. Ситуація на флоті ускладнювалася ще тим, що есери, меншовики та анархісти агітували особовий склад флоту не піддаватися впливу більшовиків.

Однак у квітні 1920 року почалася радянсько-польська війна і Мотл знову був мобілізований. Про те, як він воював, багато не розповідав, відомо тільки, що він брав участь у боях на Варшавському напрямку. Негативно відгукувався він про Григорія Котовського, називаючи його бандитом, який займався грабежами і здирництвом.

У 1921 році Мотл повернувся додому в Ефінгар живим і неушкодженим. Після демобілізації займався сільським господарством до 1925 року.

Шістьма роками раніше, в 1912 році, рідна сестра Мотла, Малка, у віці 17 років виїхала до Америки. Судячи з листів, які вона присилала в Ефінгар, жили вони там непогано і навіть трохи допомагали родині в Ефінгарі. Їхнє листування тривало аж до квітня 1949 року. Також Мотл листувався з племін-

ником Авраамом, який на початку 20-х років виїхав легально до Палестини і там проживав. Листування з ним також припинилося у квітні 1949 року. Їхні листи просто перестали надходити, і Мотл припинив їм писати. Зв'язок обірвався.

У 1920 році Мотл узяв землю, 14 десятин, і посадив виноградник. Протягом трьох років він тяжко працював на цьому винограднику без чиєї-небудь допомоги, але результатами своєї праці скористатися не зміг. Через три роки, після того як з'явився перший урожай, виноградник забрала радянська влада.

У 1923 році в Ефінгар приїхав представник організації «Гехалуц» – міжнародної сіоністської організації, метою якої була підготовка єврейської молоді до поселення в Палестині. Мотл кілька разів відвідував збори з представником цієї організації, проте активності він не проявляв і незабаром взагалі перестав відвідувати ці збори.

У 1927 році Мотл одружився із Басшевою (Шевою) Гольцман, і в 1929 році у них народилася дочка Роза.

У 1928 році в Ефінгарі було створено «Товариство у спільній обробці землі» (ТСОЗ) і Мотл працював там трактористом на американському тракторі «Фордзон», який передала ТСОЗу міжнародна організація «Джойнт» у рамках допомоги єврейському населенню.

У 1932 році сім'я переїжджає з Ефінгара до Миколаєва. Тут Мотл влаштовується на роботу в морський порт. Цей час прийшовся на період Голодомору в Україні. За його словами, «в порту гнила пшениця в мішках, а за парканом порту валялися трупи померлих від голоду». Після роботи в порту він працював автослюсарем.

У 1941 році почалася війна, і Мотл із сім'єю евакуювався у Краснодарський край, станицю Стебліївка. Проживши в Стебліївці кілька місяців, сім'я переїжджає на Північний Кавказ до Північноосетинської АРСР, в Орджонікідзевську область, станцію Ельхотово, станицю Змійська. Звідси 22 лютого 1942 року Мотла мобілізують на війну і зараховують у похоронну команду дивізії за фахом «стрілець». Під час видачі «Книжки червоноармійця» працівнику, який оформляв документи, не сподобалося ім'я та по батькові Мотла. Як він сказав, «вимовляти Мордух Іцкович важко», і записав його Матвієм Ісааковичем. Надалі у всіх офіційних військових документах Мотл був записаний як Рабкін Матвій Ісаакович, а в цивільних – як Мордух Ісаакович. 22 червня 1942 року, рівно через рік після початку війни, Матвія Ісааковича Рабкіна відправляють на Сталінградський фронт, а 6 квітня 1943 року його дивізію перекидають на Центральний фронт, де він воював до жовтня. З 15 жовтня цього ж року – на Сталінградському фронті.

22 серпня 1944 року був контужений. Після контузії продовжував воювати до закінчення війни.

28 червня 1945 року він був демобілізований. Закінчив війну в званні рядового. Був нагороджений медалями «За бойові заслуги», «За оборону Сталінграда», «За взяття Кенігсберга», «За перемогу над Німеччиною» (документ № 1).

Відразу після демобілізації Матвій Ісаакович поїхав до сім'ї, яка перебувала в Миколаївській області, у районному центрі Новий Буг. Зустрівшись із сім'єю, він дізнався, що 11 його найближчих родичів, які залишалися в Ефінгарі, були розстріляні 10 вересня 1941 року. Всього у цей день в Ефінгарі був розстріляний 521 чоловік – це були люди, які не встигли евакуюватися. Масова акція фашистів зі знищення євреїв проводилася в цей день одночасно в багатьох населених пунктах.

Незважаючи на потрясіння, Матвій Ісаакович зумів оговтатися і повернутися до нормального життя. Квартира в Миколаєві, на вул. Плеханівській, 55, в якій він із сім'єю проживав до війни, була незаконно зайнята якоюсь партійною функціонеркою, і та не хотіла звільняти її для мешканців, які повернулися з евакуації. Під час зустрічі в Новому Бузі дружина йому розповіла, що коли звільнили Миколаїв і вони з сестрою і дочкою повернулися додому, в будинок їх не пустили. Матвій Ісаакович недовго думаючи зібрав своїх друзів-фронтовиків і, одягнувши військову форму, поїхав з ними на квартиру. Зайшовши до будинку і не кажучи ні слова, вони викинули нову господиню з її пожитками на вулицю, і сім'я знову оселилася в квартирі, яку ще до війни Матвій Ісаакович відбудував своїми руками, використовуючи стіни приміщення, яке раніше було стайнею. У цій квартирі він проживав до середини 80-х років.

Матвій (Мордух) Ісаакович Рабкін був дуже здібним від народження, і його здібності помітили, коли він був зовсім молодим. Йому запропонували їхати вчитися до Москви, але він не захотів їхати з Ефінгара, єврейської колонії, де він народився. Тільки завдяки своїм здібностям і працьовитості, практично не маючи ніякої освіти, крім 4-х класів хедера, він досягав успіху на місцях, де проходила його трудова діяльність.

Після демобілізації 22 лютого 1946 року Матвія Ісааковича Рабкіна беруть на роботу в Миколаївський облкнигокультторг на посаду товарознавця, а через 5 місяців його вже призначають завідувачем магазину наочних посібників м. Миколаєва. Цей магазин обслуговував усі школи Миколаєва та Миколаївської області. За короткий час він вивів магазин на перше місце серед магазинів мережі книгокультторгу України. У цей важкий повоєнний час школи м. Миколаєва та області були повністю забезпечені наочними посібниками.

Всі дивувалися, як йому це вдавалося. Секрет полягав у тому, що відносини з київським керівництвом він налагодив настільки добре, що воно не могло йому відмовити в поставках наочних посібників у тих кількостях, які він просив (документ № 2).

За успішні показники київське керівництво вирішило вивести Матвія Ісааковича на республіканський рівень і запропонувало йому посаду завідувача відділом наочних посібників по Львівській області від Міністерства освіти. Але він відмовився, оскільки там у той час активно діяли радикальні українські націоналісти. Як він згадував, у Києві йому сказали: «Твоє щастя, що ти безпартійний. Був би ти партійний, поїхав би до Львова як миленький» (документ № 3).

У січні-лютому 1950 року М. І. Рабкін приїхав до м. Пушкіне Московської області у гості до родичів – свого шурина Кнопова Йосифа і його сина Зиновія приблизно на два тижні. Під час цієї зустрічі Матвій Ісаакович запропонував племіннику Зиновію приїхати до Миколаєва і продовжити навчання у Миколаївському кораблебудівному інституті.

Зиновій пропозицію прийняв і приїхав до Миколаєва. Він улаштувався працювати на завод «Дормашина» конструктором і почав навчання в Миколаївському кораблебудівному інституті на вечірньому відділенні.

Зиновій був людиною з важким характером. Не мав друзів і знайомих. Був неврівноваженим, запальним і грубим. Проте це не заважало йому навчатися і працювати (документ № 4).

Батько Зиновія прислав листа, в якому писав, що син страждає на психічні розлади і щоб до нього ставилися з розумінням. Однак витримати його Рабкіни змогли лише 5 місяців, а потім попросили переїхати на іншу квартиру. З листопада до грудня 1950 р. Зиновій проживав на квартирі якогось Кауфмана.

У кінці грудня 1950 року Зиновій раптово зник…

Як стало відомо пізніше, метою його приїзду до Миколаєва було не навчання в МКІ, а прагнення потрапити в Одеський порт і на одному з іноземних суден нелегально виїхати в Палестину. Свою втечу він готував, але про це нікому не розповідав. Згідно з його показаннями, з квартири дядька на Плехановській він перейшов до Кауфмана для того, щоб не дискредитувати сім'ю, якщо його впіймають.

24 грудня 1950 р. він пройшов на територію Одеського порту за перонним квитком, зумів непоміченим потрапити на грецьке судно «Олімпіос» і заховався серед мішків з клоччям і тирсою, але був знайдений і переданий владі. Він був заарештований за звинуваченням у злочинах, передбачених ст. 54-1 «а» КК УРСР «за спробу зрадити Батьківщині».

Із протоколу допиту Зиновія Кнопова від 27 грудня 1950 р.

Питання: Назвіть осіб, з якими Ви мали змову зрадити Батьківщині.

Відповідь: Про своє бажання жити в Палестині я говорив своєму батькові і дядьку Рабкіну Матвію Ісааковичу, який проживає у Миколаєві. Про це я писав у своїх листах.

Питання: Ці особи поділяли Ваші погляди?

Відповідь: Мій батько радив мені продовжувати навчатися для того, щоб я, отримавши освіту і після цього виїхавши до Палестини, міг би принести більше користі державі Ізраїль.

Мій дядько Рабкін Матвій Ісаакович так само, як і я, має бажання виїхати з СРСР до Палестини, але він чекав офіційного дозволу радянського уряду про виїзд євреїв з СРСР до Палестини і говорив мені про це.

З протоколу допиту Зиновія Кнопова від 8 січня 1951 р.

Питання: Кому ще було відомо про Ваші зрадницькі наміри?

Відповідь: Свої антирадянські націоналістичні переконання і намір виїхати до Палестини я також висловлював своєму дядьку Рабкіну Матвію Ісааковичу, який проживає у м. Миколаєві по вул. Плеханівській, 55. Працює завідуючим сектору наочних посібників культторгу.

Питання: Покажіть про це докладніше.

Відповідь: Ще перебуваючи у м. Кемерове, в 1948 р. я надіслав дядьку Рабкіну Матвію за вищевказаною адресою до м. Миколаєва три чи чотири листа, в яких я писав про свої наміри виїхати до Палестини, не виключаючи, що в цих листах я вказував причини мого бажання жити у Палестині, але відповіді на ці листи не отримав.

У січні-лютому 1950 року, коли я перебував у відпустці в м. Пушкіне, до нас приїхав гостювати дядько Рибкін (Рабкін). Він пробув у нас приблизно два тижні. У цей період у м. Пушкіне у квартирі батька я, дядько Рабкін і батько неодноразово розмовляли про становище єврейського населення в Радянському Союзі і за кордоном у Палестині. Усі наші бесіди зводилися до того, що в Радянському Союзі є наявність антисемітизму, і всі співрозмовники це підтверджували. Я і дядько Рабкін висловлювали свої переконання, що єврейське населення повинно жити тільки в Палестині і зміцнювати державу Ізраїль. Тоді ж я і дядько Рабкін заявляли про свої особисті наміри жити в Палестині…

Питання: Що ж було далі?

Відповідь: Коли від нас їхав дядько Рабкін, я з ним домовився про мій приїзд до м. Миколаєва на роботу і навчання в кораблебудівному інституті. Він пообіцяв, що надасть мені можливість проживати у нього на квартирі. Приблизно місяць по тому, у кінці березня чи на початку квітня 1950 року, я виїхав до м. Миколаєва, де до 25 листопада проживав на квартирі дядька Рабкіна.

Питання: Чим Ви займалися у м. Миколаєві?

Відповідь: Будучи у м. Миколаєві, я працював конструктором на заводі «Дормашина» і одночасно займався на вечірньому відділенні кораблебудівного інституту.

Питання: Поєднуючи це зі злочинною діяльністю проти Радянської влади. Чи не так?

Відповідь: Не буду заперечувати, що на квартирі дядька Рабкіна, разом з ним слухаючи передачі «Голосу Ізраїлю», я висловлював ворожі Радянській владі погляди і свої наміри виїхати до Палестини.

Питання: Хто поділяв Ваші погляди?

Відповідь: Мої націоналістичні переконання поділяв мій дядько Рабкін. Він також, як і я, заявляв про наявність у Радянському Союзі антисемітизму і про те, що ми повинні жити в Палестині. Іноді в наших бесідах брала участь Рабкіна дружина, Шева Абрамівна, яка також висловлювала своє бажання виїхати на проживання до Палестини, але цей намір вони хочуть здійснити офіційним шляхом.

Питання: А про Вашу спробу нелегальним шляхом утекти за кордон сім'я Рабкіна знала?

Відповідь: Ні. Цього я нікому не говорив.

Питання: Не зрозуміло, чому Ви повинні були приховувати від Рабкіна. Адже він був вашим однодумцем зрадницьких намірів. Кажіть краще правду.

Відповідь: Я не хотів, щоб мої родичі хвилювалися за мою долю в дорозі, тому я нікого не повідомляв про свої плани і підготовку до нелегальної втечі за кордон.

Рішенням Особливої наради при МДБ СРСР 26 травня 1951 р. Зиновій Кнопов був засуджений до 10 років у виправно-трудових таборах, але через захворювання «шизофренією» був переведений у тюремну психіатричну лікарню, а потім у психіатричну лікарню відкритого типу.

Більше п'ятдесяти років він знаходився у психіатричній лікарні і помер у 2003 році. Похований у м. Пушкіне Московської області.

Показань Зиновія Кнопова було цілком достатньо, щоб заарештувати його дядька Матвія Ісааковича Рабкіна.

Через кілька днів після зникнення Зиновія у дворі на вул. Плехановській, 55, де проживав із сім'єю Матвій Ісаакович, весь час крутилися якісь підозрілі люди і заглядали у вікна. Уночі 31 січня 1951 року вони постукали у двері його квартири, пред'явивши посвідчення співробітників МДБ та ордер на арешт, і запропонували йому пройти з ними.

Будівля МДБ знаходилась на відстані 3-х кварталів від дому, де жив Матвій Рабкін, і коли його посадили у машину на заднє сидіння, а справа і зліва від нього сіли МДБісти, він їм сказав: «Могли б повістку прислати, я б і пішки дійшов».

Йому пред'явили звинувачення за статтями 17-54-1 «а» і 54-10 ч. 1 КК УРСР – «За намір зрадити Батьківщині й антирадянську агітацію» і сказали: «Підпишіть звинувачення – і над вами не будуть знущатися». Він підписав.

З протоколу допиту Рабкіна Матвія Ісааковича від 15 лютого 1951 р.

Питання: Ви визнаєте себе винним у пред'явленому звинуваченні?

Відповідь: У пред'явленому мені звинуваченні за ст. І7-5І-І «а» і 54-І0 ч.І КК УРСР… я визнаю себе винним у тому, що в І925 році був учасником антирадянської сіоністської організації «Гехолуц», яка ставила за мету підготовку кадрів шляхом виробничої, професійної і громадсько-культурної діяльності, які нелегально переправлялися до Палестини. Залишаючись до останнього часу єврейським націоналістом, я серед свого оточення висловлював ворожі Радянській владі погляди і зрадницькі наміри виїхати до Палестини.

Питання: Кому Ви говорили про це?

Відповідь: Антирадянські націоналістичні погляди і зрадницькі наміри я висловлював своїм родичам Кнопову Йосифу Зельмановичу і його сину Кнопову Зиновію Йосифовичу, своїй дружині Шеві і дочці Розі. Кнопов Зиновій так само, як і я, є єврейським націоналістом і в І950 році проживав разом з моєю родиною у м. Миколаєві, він висловлював ворожі Радянській владі погляди і зрадницькі наміри виїхати до Палестини.

З протоколу допиту заарештованого Рабкіна Мордуха Ісааковича від 20.02.1951 р.

Питання: Раніше Ви показали, що Зиновій є єврейським націоналістом. Коли Ви дізналися про це?

Відповідь: Кнопов Зиновій мій племінник. Працюючи на заводі у м. Кемерове, у кінці І948 року він направив мені кілька листів, у яких писав про свої наміри виїхати до Палестини. У лютому-березні І950 року я отримав відпустку і виїхав погостювати до батька Кнопова Зиновія - Кнопова Йосифа Зельмановича, до м. Пушкіне Московської області, знаючи з листування про те, що Кнопов Зиновій також знаходиться у Пушкіному, куди приїхав зі Свердловська. Під час мого гостювання в родині Кнопова Йосифа, де я пробув близько двох тижнів, ми неодноразово розмовляли про становище єврейського населення в Радянському Союзі і за кордоном, у Палестині. Під час цих бесід я і Кнопов Зиновій висловлювали свої націоналістичні наміри жити в Палестині і зміцнювати державу Ізраїль. Тоді ж в антирадянському дусі тлумачили національну політику в СРСР, заявляючи про те, що немов у Радянському Союзі знищується єврейська культура і мистецтво, а також органи МДБ заарештовують видатних діячів єврейського населення без будь-яких підстав. Виходячи з цього, я дійшов висновку, що Зиновій, як і я, є єврейським націоналістом.

Питання: Яким чином Зиновій опинився у Миколаєві?

Відповідь: Знаючи Кнопова як молодого спеціаліста-конструктора і його прагнення у майбутньому стати інженером, я вирішив узяти його до себе в сім'ю і створити умови для навчання в кораблебудівному інституті

у м. Миколаєві, а також маючи намір одружити Зиновія зі своєю дочкою Розалією. Тому у квітні 1950 року Кнопов Зиновій прибув до мене на проживання до м. Миколаєва. [Намір М. І. Рабкіна одружити Кнопова з дочкою Розалією викликає сумнів, оскільки він сам розповідав, що в Ефінгарі у багатьох родинах з дуже близькими родинними зв'язками народжувалися нездорові діти. – *Авт.*].

Питання: Ви тут чогось недоговорюєте. Ви ж із Кноповим були однодумцями зрадницьких намірів. Говоріть правду.

Відповідь: Я показую так, як це було насправді. Але заперечувати не маю наміру і того, що, будучи у Миколаєві, я, разом з Кноповим слухаючи передачі «Голос Ізраїлю», продовжував висловлювати свої націоналістичні переконання і зрадницькі наміри виїхати до Палестини.

Питання: Ви не тільки висловлювали, але і сприяли Кнопову тікати за кордон. Чому Ви про це замовчуєте?

Відповідь: Ніякого сприяння Кнопову тікати за кордон я не надавав, і він не звертався до мене з цього питання.

З протоколу допиту Рабкіна М. І. від 27.02.1951 р.

Питання: На минулих допитах Ви показали, що були учасником антирадянської сіоністської організації. За яких обставин Ви вступили до цієї організації?

Відповідь: До антирадянської сіоністської організації «Гехолуц» я вступив у 1925 році в селі Ефінгар Баштанського району Миколаївської області, де я в той час проживав. Керівником цієї організації був житель Миколаєва якийсь Трайбман, який регулярно приїздив у село Ефінгар, де проводив сіоністську організаційну роботу.

Питання: Яку конкретно?

Відповідь: Сіоністська організація «Гехолуц», учасником якої я був, проводила свою роботу нелегально і була створена за принципом так званих п'ятірок, кожен учасник організації знав членів тільки своєї п'ятірки. Ці п'ять чоловік збиралися під яким-небудь приводом вдома одного з учасників п'ятірки, де проводилися зібрання, читання сіоністської літератури, вивчали устав організації і проводилась інша сіоністська робота.

Питання: Які цілі і задачі ставила ця сіоністська організація?

Відповідь: Сіоністська організація «Гехолуц» ставила за мету підготовку кадрів, тобто своїх членів, шляхом виробничої, професійної і громадсько-культурної діяльності, які потім направлялися до Палестини.

Питання: Яке становище Ви займали у керівництві цієї організації?

Відповідь: До керівництва антирадянської сіоністської організації я не належав, а був тільки рядовим її членом, і то нетривалий час, а потім у тому ж році залишив організацію і ніякої участі більше не брав. Але не маю наміру заперечувати те, що до останнього часу я залишався ідейним сіоністом і мав намір виїхати до Палестини».

Виписка з протоколу № 21 Особливої наради при МДБ від 26 травня 1951 р.

«Рабкіна Мордуха Ісааковича за намір зрадити Батьківщині і за антирадянську агітацію ув'язнити до виправно-трудового табору терміном на 10 років, рахуючи термін від 31 січня 1951 р. Майно конфіскувати».

М. І. Рабкіна відправили у Воркуту на видобуток вугілля. У бараці, де він знаходився, була різна публіка: від політичних до рецидивістів. Одного разу він був на волосок від смерті. Вночі його розбудили й освітили обличчя ліхтариком. У руках одного із зеків блиснув ніж. «Не він», – сказав другий. Уранці на ліжку поруч знайшли труп.

5 березня 1953 року помер Сталін.

Матвій Ісаакович розповідав, що коли наступного ранку, 6 березня, вони вийшли з бараків на свіже повітря, на снігу красувалася величезна абревіатура, написана вугіллям: **СССР – С**мерть **С**талина **С**пасение **Р**оссии. Слідчі ГУЛАГу перевернули весь табір догори дном. Але того, хто написав, так і не знайшли.

Через 1 рік і 2 місяці після смерті Сталіна з травня 1954 р. почали роботу центральна і місцева комісії з перегляду справ осіб, засуджених за контрреволюційну діяльність. Робота цих комісій продовжувалася майже два роки – до березня 1956 р. За цей час було переглянуто 337 184 справи, з яких у 45% справ були прийняті рішення про їх припинення, скорочення термінів, амністії і т.д.

У лютому 1954 року Матвій Ісаакович Рабкін подав заяву до Верховного Суду СРСР, у якій просив переглянути і скасувати рішення Особливої наради при МДБ СРСР у його справі, мотивуючи це тим, що він був засуджений лише на підставі показань його племінника Кнопова Зиновія, який, як з'ясувалося пізніше, був визнаний несамовитим і йому було поставлено діагноз «шизофренія» ще в Москві, до приїзду у Миколаїв (документ № 5).

У тому ж 1954 році дружина Матвія Ісааковича Рабкіна, Гольцман Басшева (Шева) Абрамівна, також подала клопотання на ім'я Голови Верховної Ради СРСР К. Є. Ворошилова про перегляд справи чоловіка Рабкіна М. І. (документ № 6).

Паралельно із заявою Рабкіна М. І. і клопотанням його дружини Гольцман Б. А. по суті справи клопотав також шурин М. І. Рабкіна, батько Зиновія Кнопова – Йосиф Кнопов. У серпні 1954 року він написав скаргу в ЦК КПРС із приводу арешту і засудження душевно хворої людини, його сина Кнопова Зиновія. У скарзі вказувалося, що Зиновій Кнопов у 1943 році упав з потяга й отримав струс мозку, внаслідок чого у нього з'явилися дивацтва у поведінці, що виражалося у замкнутості і депресивності, підозріливості у відношенні до рідних. Психіатрична клініка Молотовського району м. Москви у відношенні сина встановила діагноз – «Шизофренія». Далі він указує, з приводу проникнення сина на грецьке судно, на «хворобливий стан сина і внаслідок цього

відсутність можливості домовленості з ким-небудь з приводу виїзду чи прийняття його на пароплав і т.д. свідчить про те, що в даному випадку мова йде не про злочин, а про дії психічно хворої людини, яку треба було не заарештовувати, а відправити до лікарні…»

«…Я стверджую, що мого психічно хворого сина не мали права засуджувати, оскільки його дії несвідомі і не караються. Прошу вашого сприяння у припиненні справи стосовно Кнопова Зиновія і переведенні його в цивільну психіатричну лікарню…»

Військовий Трибунал Одеського Військового округу переглянув справу і 18 жовтня 1956 року виніс визначення про скасування Постанови від 26 травня 1951 року і припинення діловодства у справі за необґрунтованістю обвинувачення.

Відсидівши п'ять з половиною років, Матвій Ісаакович Рабкін повернувся додому, де його чекали дружина, дочка, зять, з яким він був знайомий лише за листами, сестра дружини та однорічний онук.

Матвій Ісаакович намагається влаштуватися на роботу на попереднє місце – до магазину наочних посібників, але тавро «ворога народу», незважаючи на реабілітацію, не дозволяє йому займати колишню посаду завідуючого магазином. Тільки завдяки його колишнім заслугам його беруть на роботу – 22 вересня 1956 року його зарахували на посаду робітника. Будучи робітником магазину, але маючи знання і досвід завідуючого, він бачив усі прорахунки і помилки нового керівництва, але не мав права їм указувати на це. На цій посаді він пропрацював 4 місяці і незабаром звільнився за власним бажанням.

Півроку він не міг знайти роботу, але 15 серпня 1957 року його взяли у міськхарчоторг на посаду продавця живих курей, але в січні 1958 року в міськхарчоторзі відбулося скорочення і М. І. Рабкін був звільнений.

Лише у 1958 році, через п'ять років після смерті Сталіна і через два роки після доповіді Хрущова, у якій було засуджено культ особи Сталіна, М. І. Рабкіна взяли на роботу, пов'язану з документацією і фінансовими звітами. З 1 вересня 1958 року він починає працювати в Миколаївському спеціалізованому управлінні № 407 на посаді комірника. Багато часу він віддавав цій роботі і часто брав роботу додому. Його дружина Шева допомагала йому складати різні звіти та інвентаризацію. За свою успішну роботу він був багаторазово заохочений і нагороджений.

У 1960 році управління запропонувало своїм працівникам безкоштовні земельні ділянки (дачі) площею в 4 сотих гектара. На цій площі можна було побудувати невеличкий будиночок і засадити на свій розсуд. Матвій Ісаакович любив землю з дитинства, і потяг до землі у нього не минув і через 50 років. Він з радістю узяв землю біля села Сливине, за 12 км від Миколаєва.

Шість років він поєднував роботу на підприємстві і на дачі. 2 березня 1966 року у віці 67 років М. І. Рабкін вийшов на пенсію і повністю присвятив себе сільському господарству.

Незважаючи на важкі життєві і морально-психологічні умови (розкуркулення, участь у війнах, втрата рідних, сталінські репресії), він усе життя мав гарне здоров'я. Ніяких хронічних захворювань у нього не було, і він ніколи не звертався до лікарів. Єдиною проблемою була глаукома (очний тиск), яка стала розвиватися у нього у 70 років. У 1980 році він осліп. Помер 7 січня 1989 року на 90-му році життя.

Незадовго до смерті Матвій Ісаакович Рабкін сказав цікаву річ: «Радянський Союз скоро розпадеться, і вся родина переїде до Ізраїлю на постійне місце проживання».

Всього рік він не дожив до здійснення свого пророцтва. 11 грудня 1990 року вся сім'я виїхала до Ізраїлю.

Документи до статті

Документ № 1

Наградной лист

Тов. Рабкин М. И. в похоронной команде с 22.I0.I944 г. работает похоронщиком погибших военнослужащих. За время нахождения его в похоронной команде тов. Рабкин показал себя в работе одним из лучших бойцов команды по изготовлению могил, похоронам военнослужащих и внешнему оформлению кладбищ. Несмотря на зимние условия работы, когда верхний слой земли промерзал до метра, тов. Рабкин, несмотря на все трудности, всегда точно и в срок выполнял порученные ему задания, работал для этого почти по круглым суткам и примером своего личного труда вовлекает в работу и мобилизует других бойцов на скорейшее выполнение задания. Работа тов. Рабкина является хорошей.

Тов. Рабкин достоин правительственной награды медалью «За боевые заслуги»

Нач. пох. команды, старшина Крицкий.

2I мая I945 г.

Документ № 2

Характеристика

Работы заведующего магазином наглядных пособий при Облкнигокультторге г. Николаева тов. Рабкина М. И.

Тов. Рабкин, работая зав. магазином наглядных пособий при Николаевском Облкнигокультторге, проявил себя хорошим организатором, инициативным и добросовестным работником.

В I946-47 году при его участии было проведено укомплектование физ-биологических кабинетов для всех средних школ области.

Много усердия проявляет тов. Рабкин в вопросе выбора, доставки наглядных пособий в магазин из Киева, Одессы и других городов.

К вопросам школ села он относится с особенной чуткостью.

В отношении выполнения своей текущей работы тов. Рабкин особенно аккуратный и исполнительный.

Зам. зав. ОБЛОНО [підпис] Попович

Документ № 3

Характеристика
(зі справи № 149700)

На бывшего заместителя заведующего магазином № 2 Рабкина Мордуха Исааковича, работавшего на должности товароведа, заведующего магазином наглядных пособий, зав. отделом и зам. заведующего магазином с 20 февраля I946 г.

I896 года рождения, по национальности еврей, беспартийный, образование 4 кл. начальной школы. По социальному положению крестьянин, по соц. положению служащий. Сведений о судимости нет.

За время работы проявил себя как энергичный, знающий торговлю наглядными пособиями работник. Магазин ежемесячно перевыполнял план реализации товаров. Намечался к выдвижению на должность заведующего вновь открываемого магазина наглядных пособий. Принимал активное участие в общественной жизни коллектива.

Директор Облкниготорга [підпис] Тягай

Инспектор по кадрам [підпис] Блинкин

2 апреля I95I года

Документ № 4

ХАРАКТЕРИСТИКА
(зі справи № 149700)

На работника конструкторского отдела завода «Дормашина» Кнопова Зиновия Иосифовича.

Кнопов З. И. работал на заводе с I2 апреля I950 года в качестве конструктора, за время работы Кнопов относился к работе невнимательно, задания большей частью не выполнял.

По характеру груб и невыдержан, вступал в частые пререкания со старшими работниками в отделе.

Недисциплинирован, имел частые опоздания на работу и произвольные отлучки, за что имел выговор. В общественной работе участия не принимал.

Директор Николаевского завода «Дормашина» Игнатченко.

Начальник кадров завода Гонженко.

Документ № 5

В Верховный Суд СССР

з/к Рабкина Мордуха Исааковича,
год рожд. 1896. Родился: колония
Ефингар Баштанского р-на
Николаевской области

ЖАЛОБА

31 января 1951 года я был арестован органами МГБ, и мне было предъявлено обвинение по ст. 17-54-1 «а» и 54-10 ч. 1. Летом 1951 г. мне было объявлено постановление особого совещания при МГБ об осуждении меня по вышеуказанной статье к 10 годам заключения в исправительно-трудовом лагере. Я считаю постановление особого совещания неправильным по следующим основаниям:

Поводом обвинения меня в измене Родины, по-видимому, был факт проживания в моей квартире моего родственника, племянника Кнопова Зиновия Иосифовича, с апреля по ноябрь м-ц 1950 года; вышеназванный Кнопов И. И. пытался бежать в Израиль в декабре 1950 года. Никаких доказательств моего участия в этой преступной попытке к измене нет и быть не может - поэтому считаю это обвинения меня необоснованным и несправедливым. Равным образом нет никаких доказательств для обвинения меня в антисоветской агитации: показания Кнопова о том, что я слушал «Голос Америки» и «Голос Израиля», хотя и соответствуют действительности, однако не могут быть признаны основанием для обвинения меня в антисоветской агитации.

Точно так же факт чтения устава еврейской подпольной организации «Гехолуц» («Авангард») в 1923 году, который действительно имел место с моей стороны, не может считаться контрреволюционной агитацией, т.к. таковой я не занимался.

На основании вышеизложенного прошу потребовать мое дело и отменить приговор как неправильный по существу.

Рабкин

Документ № 6

Председателю Верховного Совета тов. Ворошилову
От Гольцман Басшевы Абрамовны, проживающей в УССР,
г. Николаев, Плехановская, 55

ЗАЯВЛЕНИЕ

В 1950 году из Москвы приехал к нам в Николаев племянник мужа Кнопов З. И., который поступил в Николаевский кораблестроительный институт учиться и устроился также на заводе работать. Одновременно с его приездом мы получили от отца Кнопова письмо, в котором отец его пишет, что

Кнопов болен, что он пытался Кнопова определить в психиатрическую лечебницу, но боязнь открыть ему всю правду удержала его от этого, и поэтому он просит создать спокойные условия для сына. Прожил у нас Кнопов 5 месяцев. Во время пребывания в нашем доме Кнопов вел себя очень странно. Странность его главным образом выражалась в недоверии к жизни людей и жгучей ненависти к людям. Жить стало с ним невозможно, и мы заставили его перейти на другую квартиру. Через месяца два мы узнали о его аресте, и через некоторое время арестовали моего мужа Рабкина Мордуха Исааковича, 1896 г. рождения. Мне стало известно, что в аресте моего мужа в основном виноват племянник Кнопов, который оклеветал мужа. После суда Кнопова поместили в психиатрическую больницу. Поэтому я прошу пересмотреть дело моего мужа, т.к. нельзя же полагаться на слова сумасшедшего, о чем говорит пребывание Кнопова в психиатрической больнице до настоящего времени. Муж мой, Рабкин Мордух Исаакович, был осужден заочно особым совещанием из трех человек в 1951 году 26 мая. Дело мужа находится в Москве в Министерстве Внутренних Дел. Муж мой в настоящее время находится в Воркуте п/я 223/53-Р. До ареста муж мой работал в магазине наглядных пособий книготорга в Николаеве.

Гольцман

Документ № 7

ОПРЕДЕЛЕНИЕ № Н-0587

С е к р е т н о

ВОЕННЫЙ ТРИБУНАЛ ОДЕССКОГО ВОЕННОГО ОКРУГА
(зі справи № 149700)

Рассмотрел в заседании 17 августа 1956 года протест в порядке надзора военного прокурора Одесского военного округа на постановления особого совещания при МГБ СССР от 26 мая 1951 года и от 9 января 1952 года по делу Кнопова Зиновия Иосифовича, 1927 года рождения, заключенного в ИТЛ сроком на 10 лет, с конфискацией имущества за попытку изменить Родине, и Рабкина Мордуха Исааковича, 1896 года рождения, заключенного в ИТЛ сроком на 10 лет, с конфискацией имущества, за намерение изменить Родине и проведение антисоветской агитации…

В протесте указывается, что стационарной судебно-психиатрической экспертизой Кнопов признан невменяемым. Инкриминируемое ему преступление явилось результатом его давнишнего патологического состояния. В настоящее время Кнопов также страдает хроническим душевным заболеванием в форме шизофрении и в дальнейшем принудительном лечении не нуждается.

Что касается Рабкина, то он признал себя виновным в том, что в 1923 году читал устав сионистской организации «Гехолуц», но никакой практиче-

ской деятельностью не занимался. Радиопередачи «Голоса Америки» и «Голоса Израиля» он слушал. В остальном Рабкин виновным себя не признал. Свидетель Шустер на допросе в 1954 году показал, что Рабкин состоял рядовым членом организации «Гехолуц», но вскоре из нее вышел. Из написанного Рабкиным в 1949 году письма своему родственнику в Чикаго видно, что оно по своему содержанию не является антисоветским. В действиях Рабкина также отсутствует состав преступления на измену Родине, так как, высказывая желание выехать в Израиль, он имел намерение получить официальное разрешение на выезд из СССР, но в этом отношении практически никаких мер не предпринимал. О намерении Кнопова совершить побег за границу Рабкин не знал и не подстрекал его к этому.

Таким образом, обвинение Рабкина в принадлежности к сионистской организации является несостоятельным, так как он по своей инициативе порвал с ней связь более 30 лет тому назад и с тех пор каких-либо связей с контрреволюционными организациями не имел. Слушание Рабкиным радиопередач из-за границы не образует состава преступления, так как он не приглашал никого их слушать и никому не рассказывал их содержания.

Рассмотрев материалы дела и соглашаясь с протестом военного прокурора, Военный Трибунал округа, руководствуясь Указом Президиума Верховного Совета СССР от 19 августа 1955 года, определил:

Протест военного прокурора округа удовлетворить. Постановления особого совещания при МГБ СССР от 9 января 1952 года отменить и дело на них в уголовном порядке производством прекратить за необоснованностью обвинения, конфискованное имущество возвратить, Рабкина из мест заключения освободить, а с Кнопова снять принудительное лечение и направить его на излечение в психо-неврологическую больницу на общих основаниях.

Член Военного Трибунала ОдВО

Полковник юстиции ЯРОВЕНКО [підпис] [печатка]

М. О. Теряник

«КУРКУЛЬСЬКА ОПЕРАЦІЯ» НА МИКОЛАЇВЩИНІ: ДОЛЯ БРАТІВ ДОБРОВОЛЬСЬКИХ

Складовою частиною масових репресій 1930-х років стала так звана «куркульська операція». Таку назву отримав цілком таємний оперативний наказ Народного Комісара Внутрішніх Справ Миколи Єжова від 30 липня 1937 р. № 00447 «Об операции по репрессированию бывших кулаков, уголовников и др. антисоветских элементов».

На підставі цього наказу, починаючи з серпня 1937 р. і до листопада 1938 р., було ув'язнено від 800 000 до 820 000 людей, з них щонайменше від 350 000 і до 445 000 було страчено, решта була відправлена до ГУЛАГу.

Таким чином, встановлені спочатку квоти – ув'язнити 233 700 осіб та 59 200 з них розстріляти – були багаторазово перевищені. Операція за цим наказом стала найбільшою масовою операцією «Великого терору».

Прийняттю наказу передувала Директива Політбюро ЦК ВКП(б) від 2 липня 1937 р., яка зобов'язала секретарів обкомів і крайкомів, а також регіональних представників НКВС взяти на облік усіх куркулів та карних злочинців[1].

Арешти відбувались на основі ордерів, які, ймовірно, видавались відповідно до списків, підготовлених районними відділами НКВС заздалегідь. При обшуках у дуже небагатьох випадках вдавалося знайти докази провини. Але навіть при відсутності доказів протокол обшуку додавався до справи. Зазвичай протокол підписувався спільно з місцевим посадовцем, наприклад, на селі це був голова колгоспу або сільради, в місті – співробітником домоуправління.

Допити підозрюваного зосереджувались на політичному та соціальному минулому. Інтерес становили питання про колишні судимості, слідства проти нього, вироки або рішення.

Перш за все НКВС звертався до сільради або міськради по довідку про діяльність підозрюваного. Особлива увага зверталась на соціальне походження, політичну діяльність у минулому та його трудову мораль. У таких довідках могло відбиватись упереджене ставлення місцевої влади до підозрюваного, або довідка складалася у вигідному для слідства світлі.

Там, де було можливо, до справ підозрюваних додавались так звані агентурні матеріали. Зазвичай це були протоколи допитів свідків – односельців, сусідів, колег по роботі. Свідки виступали з боку звинувачення, свідки зі сторони захисту в справах не зустрічаються. Деякі свідки були опитані ще до арешту підозрюваного, що розмивало межі між ролями «свідка», «інформатора» та донощика.

---

[1] Романець Н. Р. «Куркульська операція» 1937–1938 рр.: особливості проведення на Дніпропетровщині // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. Запоріжжя: ЗНУ, 2016. Вип. 45. Том 1. 326 с.

На основі зібраної інформації НКВС складався обвинувальний висновок, що передавався на розгляд Трійки при обласному УНКВС, яка і виносила вирок.

Першим із родини Добровольських жертвою репресій став Добровольський Кирило Степанович.

Добровольський Кирило Степанович народився у 1893 р. у багатодітній заможній селянській родині. Під час Першої світової війни був мобілізований до царської армії, брав участь у військових діях. У 1918 році демобілізувався і повернувся додому. Під час революційних подій 1917–1921 рр. активної участі в них не брав. У цей час він одружився. Відділившись від батьків, Кирило отримав земельний наділ у 25 десятин. Дружина Марія Федорівна народила йому чотирьох дочок і, як і чоловік, працювала у власному господарстві. Родина мала двох коней і корову. Після встановлення радянської влади Кирило підтримував більшовиків. За прикладом старшого брата Герасима у кінці 1920-х років він вступає до лав ВКП(б) і на початку 1930-х років стає головою новоствореної артілі імені Шевченка у с. Данилівка. Кирило Степанович був непоганим господарником, турбувався про людей, але мав велику ваду – зловживав алкогольними напоями, за що у 1933 р. його було виключено з лав партії.

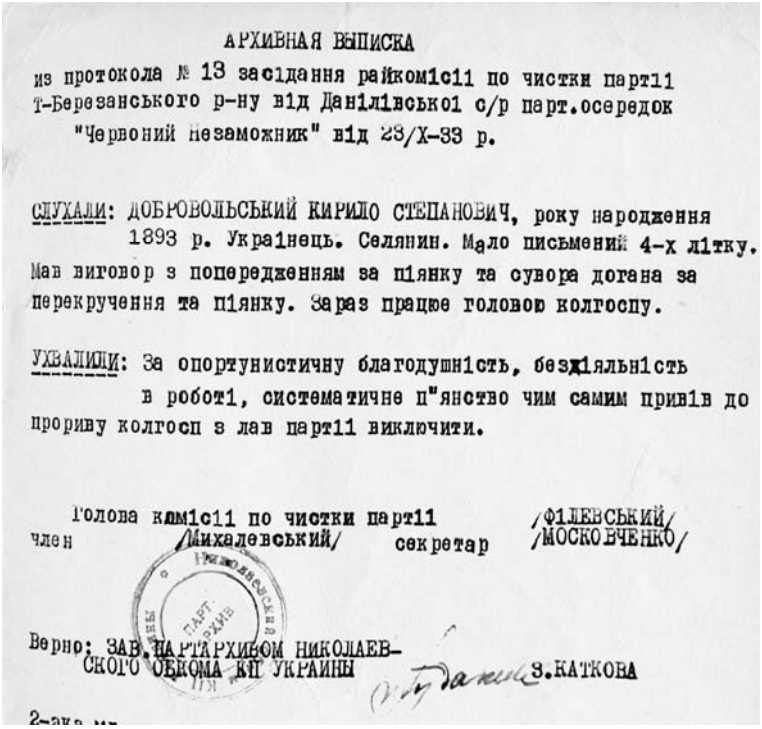

АРХИВНАЯ ВЫПИСКА

из протокола № 13 засідання райкомісії по чистки партії
Т-Березанського р-ну від Данілівської с/р парт.осередок
"Червоний незаможник" від 23/X-33 р.

СЛУХАЛИ: ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ КИРИЛО СТЕПАНОВИЧ, року народження 1893 р. Українець. Селянин. Мало письменний 4-х літку. Мав виговор з попередженням за піянку та сувора догана за перекручення та піянку. Зараз працює головою колгоспу.

УХВАЛИЛИ: За опортунистичну благодушність, безділяльність в роботі, систематичне п"янство чим самим привів до прориву колгосп з лав партії виключити.

Голова комісії по чистки партії /ФІЛЕВСЬКИЙ/
член /Михалевський/ секретар /МОСКОВЧЕНКО/

Верно: ЗАВ.ПАРТАРХИВОМ НИКОЛАЕВ-
СКОГО ОБКОМА КП УКРАИНЫ З.КАТКОВА

Архівна виписка з протоколу засідання районної комісії з чистки партії від 23 жовтня 1933 р. про виключення Добровольського Кирила Степановича з партії

27 липня 1937 р. Добровольський Кирило Степанович був заарештований Тилігуло-Березанським РВ НКВС і відправлений до Миколаївської в'язниці за звинуваченням: «У 1919 році брав активну участь у куркульському повстанні, 1920 року видав денікінській контррозвідці на розстріл комуніста Огністова, проводив контрреволюційну агітацію, направлену проти радянської системи»[1].

У сільраді с. Данилівка було взято довідку, яка підтверджувала звинувачення. Судячи з тексту довідки і дати її видачі – 23 вересня 1937 р., довідка була написана за вимогою і під диктовку слідчого.

Звинувачення спиралося на показання свідків Шелеста Макара Артемовича, Мельниченка Олексія Семеновича, Панченка Сергія Івановича, Шерстюченка Дмитра Пилиповича. Вони розповіли, що Добровольський Кирило, Добровольський Герасим, Отроченко Терентій, Швець Олексій та інші були учасниками куркульського повстання у 1919 році в с. Нечаяному і розстрілу червоноармійців та комісара Скляра.

24 вересня 1937 р. був проведений допит Добровольського Кирила Степановича. Питання і відповіді майже повністю співпадали з протоколами допиту свідків. Таким чином, Добровольський «підтверджував» попередні показання односельців і визнавав свою провину.

На основі показань свідків і «щиросердого» зізнання 25 вересня 1937 р. був складений обвинувальний вирок:

«Добровольський Кирило Степанович, 1893 року народження, уродженець і житель с. Данилівка Т.-Березанського району, українець, громадянин СРСР, член артілі ім. Шевченка Данилівської сільради, куркуль, одружений, безпартійний, освічений, виключений з ВКП(б) в 1933 р. за участь у куркульському повстанні і видачу контррозвідці комісара Огністова, засуджений за порушення агроправил у сільському господарстві, обвинувачується у тому, що:

Брав участь у розстрілі і видачі білій контррозвідці радянських комісарів Скляра та Огністова, у шкідництві у сільському господарстві, у розвалі трудової дисципліни, гоніннях на стахановців, в антирадянській діяльності, направленій на зрив заходів партії, що проводились на селі…

ВИННИМ СЕБЕ ПОВНІСТЮ ВИЗНАВ.

…Згідно з вищевикладеним, дійсна справа по обвинуваченню Добровольського К. С. направляється на розгляд Трійки при Одеському облуправлінні НКВС УРСР»[2]. Рішення Трійки було передбачуваним – розстріляти.

---

[1] Державний архів Миколаївської області (далі – ДАМО). Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 1760. Арк. 21.

[2] Там само. Арк. 30.

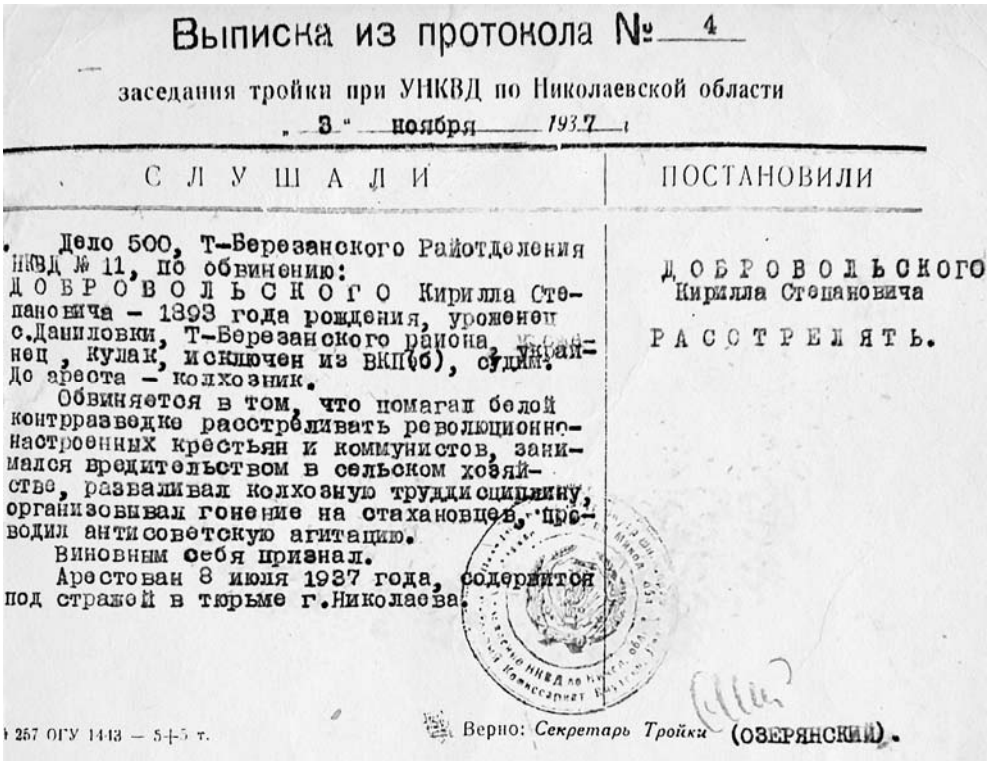

Выписка из протокола № 4

заседания тройки при УНКВД по Николаевской области

3 ноября 1937 г.

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
Дело 500, Т-Березанского Райотделения НКВД № 11, по обвинению: ДОБРОВОЛЬСКОГО Кирилла Степановича – 1893 года рождения, уроженец с.Даниловки, Т-Березанского района, [illegible]-нец, кулак, исключен из ВКП(б), судим. До ареста – колхозник. Обвиняется в том, что помагал белой контрразведке расстреливать революционно-настроенных крестьян и коммунистов, занимался вредительством в сельском хозяйстве, разваливал колхозную труддисциплину, организовывал гонение на стахановцев, проводил антисоветскую агитацию. Виновным себя признал. Арестован 8 июля 1937 года, содержится под стражей в тюрьме г.Николаева.	ДОБРОВОЛЬСКОГО Кирилла Степановича РАССТРЕЛЯТЬ.

257 ОГУ 1413 – 5-5 т.

Верно: Секретарь Тройки (ОЗЕРЯНСКИЙ).

Рішення Трійки при УНКВС Миколаївської області від 3 листопада 1937 р. про розстріл Добровольського К. С.

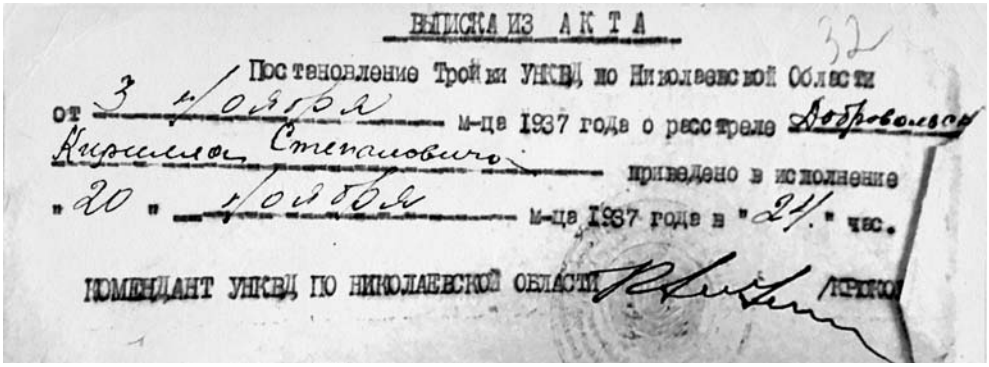

ВЫПИСКА ИЗ АКТА

32

Постановление Тройки УНКВД по Николаевской области

от 3 ноября м-ца 1937 года о расстреле Добровольского Кирилла Степановича приведено в исполнение

"20" ноября м-ца 1937 года в "21." час.

КОМЕНДАНТ УНКВД ПО НИКОЛАЕВСКОЙ ОБЛАСТИ [illegible]

Акт про виконання вироку стосовно Добровольського К. С.

Про результати слідства і долю підсудного родині не повідомили.

Незважаючи на те, що «куркульська операція» повинна була пройти з 5 серпня 1937 року у чотиримісячний термін, боротьба з антирадянськими елементами продовжувалася і в 1938 році.

У середині лютого 1938 р. до Києва приїхав М. Єжов з метою підштовхнути масові репресії. На оперативній нараді чекістів він заявив, що в Україні необхідно розстріляти 30 тис. чоловік. Попередня цифра виявилася замалою[1].

На нараді в Києві Єжов запропонував начальникам обласних УНКВС скласти заявки на додаткові ліміти репресованих[2].

З цього часу діяльність місцевих органів НКВС набирає обертів.

Наступною жертвою нової хвилі репресій став Добровольський Герасим Степанович.

Добровольський Герасим Степанович народився у 1891 р. Свого часу Герасим отримав початкову освіту. Напередодні Першої світової війни служив у Петербурзі в лейб-гвардії Семенівського полку.

Повернувся додому, проживав з батьками. Пізніше, одружившись із Варварою Дмитрівною Лободіною, відділився від батьків і займався власним господарством. Родина була не дуже заможною – середнячком, тому важко працювали всі – і чоловік, і дружина, і діти змалку привчалися до селянської праці.

Після впровадження непу в 1921 році господарство почало налагоджуватись, родина придбала домашню худобу – коня, корову, овець.

У цей час Герасим починає активно підтримувати більшовиків і в 1929 р. вступає до лав ВКП(б). На початку колективізації протягом двох років очолює комуну «Гарматник-перекопець» у селі Матіясове, потім стає ініціатором створення колгоспу в с. Данилівка і першим його головою. Але у 1936 р. через падіж колгоспної худоби його звинуватили у недбалості, за що виключили з партії, засудивши до одного року виправних робіт. Після цього Герасим Степанович працював мотористом на колгоспному млині села Данилівка.

16 квітня 1938 р. тимчасово виконуючий обов'язки начальника Тилігуло-Березанського райвідділу НКВС Тищенко підписав постанову про початок попереднього слідства. Тоді ж прокурор Т.-Березанського району видає постанову про обрання міри запобігання – тримання під вартою та етапування Добровольського Г. С. до Миколаївської в'язниці. Добровольський був заарештований і відправлений до в'язниці.

Допит першого свідка – Лакія Андрія Кириловича – відбувся того ж дня. У його показаннях Добровольського Г. С. було зображено як запеклого ворога радянської влади. Перше звинувачення в антирадянській діяльності стосувалося участі у повстанні 1919 р. у с. Нечаяному: «В момент повстання у селі Нечаяному знаходився загін червоноармійців на чолі з комісаром Скляром, який був оточений повстанцями, і 23 чоловіки перебито. Треба сказати, що і в розстрілі червоноармійського загону і самого Скляра Добровольський брав най-

---

[1] З архівів ВУЧК – ГПУ – НКВД – КГБ: Науковий і документальний журнал. 2007. № 1 (28) / Міжнародний Благодійний Фонд. Київ: СФЕРА. С. 138.

[2] Там само. С. 139.

активнішу участь… також… Добровольським був спійманий комуніст Огністов, якого... Добровольський разом зі своїм братом Кирилом… відправив до с. Нечаяне до штабу контррозвідки, де… Огністов був розстріляний. Також добре пам'ятаю, що у 1920 році в село Данилівку прибуло три німці – більшовики-спартаківці (на боці більшовиків воювали бійці-інтернаціоналісти, члени німецького «Союзу Спартака», який був реорганізований у Комуністичну партію Німеччини. – *Авт.*), яких Добровольський Герасим, Кирило та інші… створили бойовий кулак для піймання цих спартаківців і передачі останніх білогвардійцям...»[1].

Далі на допиті, на підтвердження антирадянської діяльності Добровольського, Лакій говорить: «Наскільки мені відомо, Добровольський Герасим Степанович проліз у партію з метою приховати своє контрреволюційне минуле і таким чином пролізти на керівні посади, де була б можливість проводити контрреволюційну діяльність, як це мало місце, коли у 1935 р., будучи головою колгоспу ім. Кірова, розвалив трудову дисципліну у колгоспі тим, що замість того, щоб мобілізувати увагу колгоспників на виконання виробничих завдань, проводив агітацію проти укріплення колгоспів, при цьому направляючи думки окремих колгоспників на ліквідацію колгоспу»[2].

Другим свідком у справі став житель села Данилівка Дерев'янченко Георгій Леонтійович, якого допитали 17 квітня 1938 р. Питання і відповіді у протоколі допиту повністю повторюють слова Лакія А. К.

17 квітня 1938 р. Данилівська сільрада видала довідку про сімейний стан Добровольського Г. С. та охарактеризувала його як соціально небезпечний елемент, який у будь-який момент може бути використаний класовим ворогом, і що, перебуваючи в лавах партії, Добровольський дискредитував себе як комуніст і керівник, підтримуючи куркулів.

Того ж дня, 17 квітня 1938 р., проводився допит Добровольського Герасима Степановича. У протоколі не вказано, скільки годин продовжувався допит, і нам невідомо, які методи тиску на заарештованого здійснювалися, але всі звинувачення Добровольський підтвердив. Питання слідчого ніби скопійовані з протоколів свідків, і відповіді звинуваченого саме такі, які були потрібні слідству, навіть формулювання ідентичні попереднім протоколам.

До справи були долучені копії протоколів допитів жителів Данилівки Шелеста Макара Артемовича і Швеця Олексія Яковича від 22 серпня 1935 р., які розповіли про події 1919–1920-х років у с. Нечаяне і Данилівка і про участь у них братів Добровольських – Герасима і Кирила.

---

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 1756. Арк. 12.

[2] Там само.

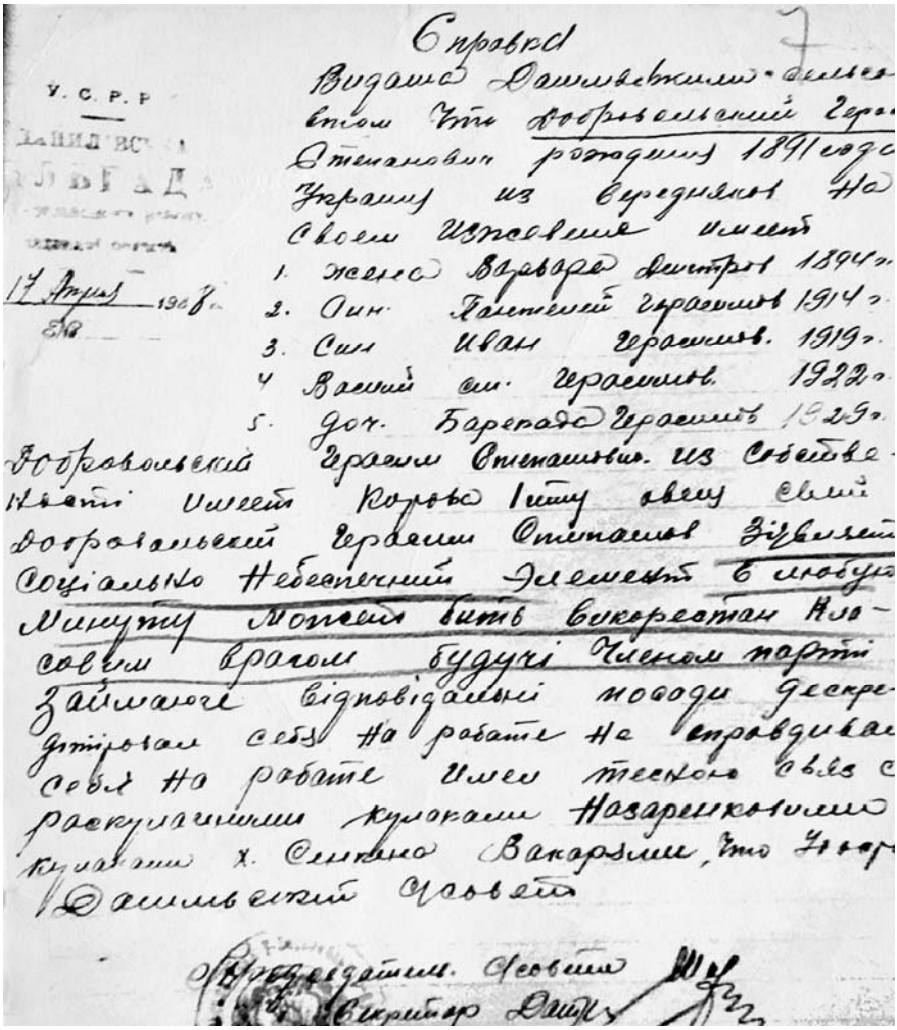

Справка

Видана Данилівським сільсо-
втом что Добровольский Гера-
Степанович рождения 1891 года
Украина из Середняков На
Своем Изжевение имеет
1. жена Варвара Дмитров 1894 г.
2. Син Пантелей Герасимов 1914 г.
3. Син Иван Герасимов. 1919 г.
4 Василий см. Герасимов. 1922 г.
5. доч. Барекада Герасимов 1929 г.
Добровольский Герасим Степанович. из Собстве-
ности имеет Корова 1 шту овец свий
Добровольский Герасим Степанов Зі[illegible]
Соціально Небеспечний Элемент в любую
Минуту Может быть Використан Кла-
совим врагом будучі Членом партії
займаюче відповідальні посади дескре-
дітировал себя На рабате Не справдивал
себя На рабате Имел тесною связ с
раскулачними кулаками Назаренковими
кулаками х. Сенкина Вакарями, что Удоср
Данилівский Асовет

Председатель Асовета
Секретар Данил

У. С. Р. Р.
Данилівська
Сільрада
17 Апреля 1928 г.

Довідка Данилівської сільради на Добровольського Г. С.

Звинувачувальний вирок теж датується 17 квітня: «Добровольський Герасим Степанович… звинувачується у тому, що: був учасником контрреволюційного куркульського повстання у 1919 р., брав активну участь у розстрілі полонених червоноармійців і комісара тов. Скляра, видавав денікінській контррозвідці комуністів і радактив села, у 1920 р. був організатором піймання трьох червоноармійців, яких видав денікінській контррозвідці, надавав матеріальну допомогу контрреволюційним елементам з коштів колгоспу, проводив шкідництво у колгоспі, був організатором контрреволюційних елементів, направляючи їх проти радвлади, тобто у злочинах, передбачених ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. ВИННИМ СЕБЕ ВИЗНАВ.

…На підставі викладеного слідчу справу № 97153 за звинуваченням Добровольського Г. С. направити на розгляд Трійки при Обласному управлінні НКВС УРСР по Миколаївській області»[1]. Вирок складений працівником Т.-Березанського РВ НКВС Коломійцем.

Отже, уся справа була створена за 2(!) дні, що свідчило про заздалегідь підготовлені тексти протоколів допитів свідків та обвинуваченого.

22 квітня 1938 р. рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області Добровольський Герасим Степанович був засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14 червня 1938 р.

На початку листопада 1938 р. стали з'являтись ознаки наближення кінця «Великого терору» та «куркульської операції». 22 серпня заступником Єжова був призначений Лаврентій Берія.

15 листопада 1938 р. Політбюро затвердило підготовлений комісією проект директиви. Згідно з нею, наказувалось з 16 листопада 1938 р. і до подальших розпоряджень припинити розгляд усіх справ трійками, військовими трибуналами та Військовою колегією Верховного Суду СРСР. Це рішення Ради Народних Комісарів та Центрального Комітету партії було підписане 17 листопада Сталіним та Молотовим. Вона була передана наркомам внутрішніх справ та першим секретарям ЦК національних компартій, керівникам УНКВС республік, країв, областей, першим секретарям край- та обкомів і республіканським крайовим та обласним прокурорам. Загальна кількість адресатів становила близько 14 тис. чоловік. «Великий терор» завершився так само, як і розпочався, – рішенням Політбюро.

25 листопада 1938 р. Берія очолив НКВС. Відповідальність за допущені під час «Великого терору» порушення була покладена на Єжова, який був 10 квітня 1939 р. заарештований, а вже 4 лютого 1940 р. страчений.

4 вересня 1956 р. дочка репресованого Герасима Степановича, Добровольська Марія Герасимівна, звернулася до прокурора Миколаївської області з проханням повідомити їй про долю репресованого батька.

11 грудня 1956 р. вона отримала відповідь, що її заява у відношенні батька Добровольського Герасима Степановича надійшла для перевірки в УКДБ Миколаївської області.

Для перевірки фактів до Данилівки було направлено слідчого КДБ капітана Василіна.

На жаль, головних свідків у справі – Лакія, Дерев'янченка, Шелеста – не було в живих, вони загинули у роки Другої світової війни. Тому проводились допити односельців, які знали Герасима Степановича, працювали разом з ним.

---

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 1756. Арк. 23.

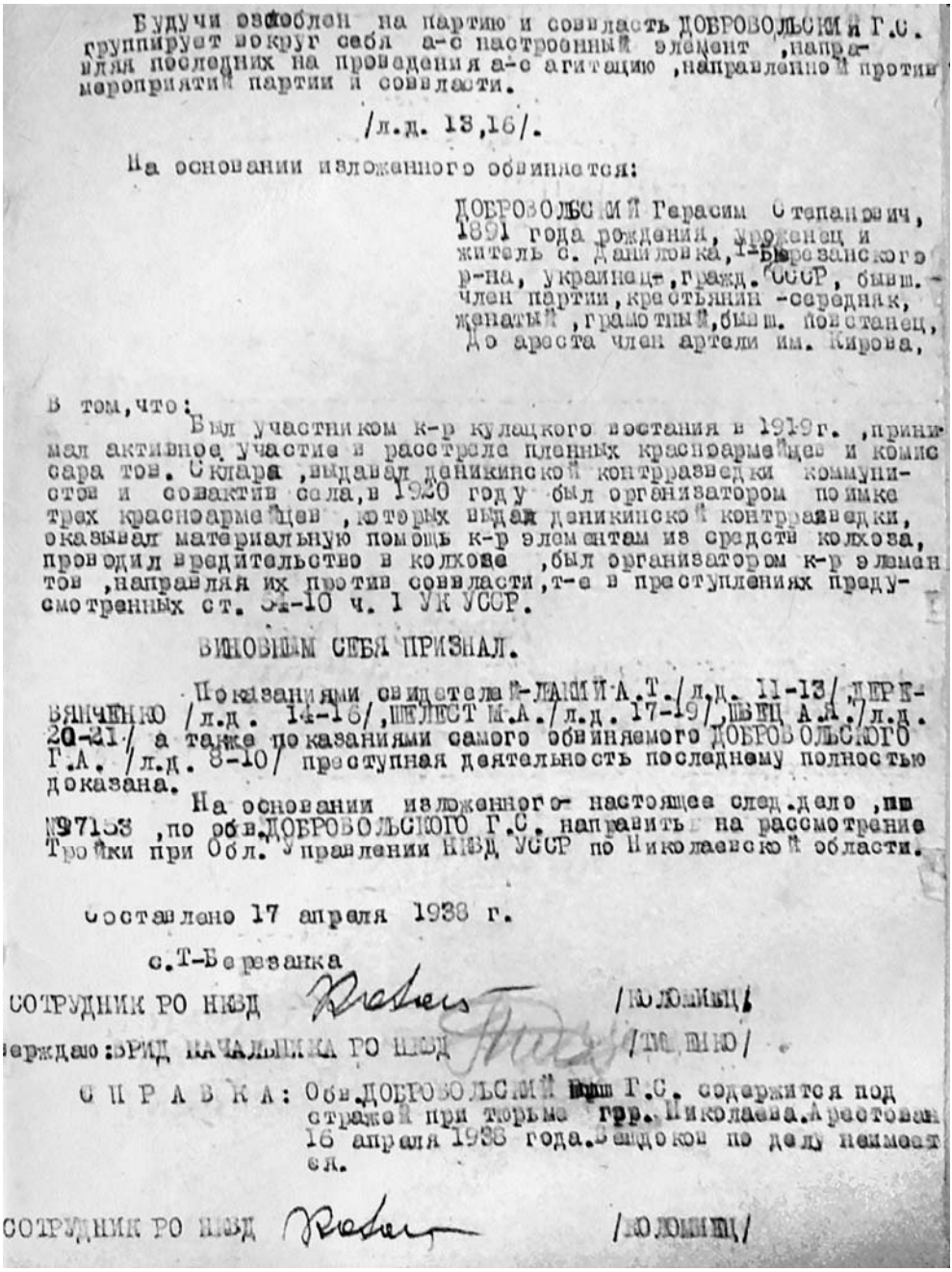

Будучи завербован на партию и совласть ДОБРОВОЛЬСКИЙ Г.С. группирует вокруг себя а-с настроенный элемент ,направляя последних на проведения а-с агитацию ,направленной против мероприятий партии и совласти.

/л.д. 13,16/.

На основании изложенного обвиняется:

ДОБРОВОЛЬСКИЙ Герасим Степанович, 1891 года рождения, уроженец и житель с. Даниловка, Т-Березанского р-на, украинец, гражд. СССР, бывш. член партии, крестьянин -середняк, женатый, грамотный, бывш. повстанец, До ареста член артели им. Кирова,

В том, что:

Был участником к-р кулацкого восстания в 1919г. ,принимал активное участие в расстреле пленных красноармейцев и комиссаров. Скрывал ,выдавал деникинской контрразведки коммунистов и совактив села, в 1920 году был организатором помимо трех красноармейцев ,которых выдал деникинской контрразведки, оказывал материальную помощь к-р элементам из средств колхоза, проводил вредительство в колхозе ,был организатором к-р элементов ,направляя их против совласти,т-е в преступлениях предусмотренных ст. 54-10 ч. I УК УССР.

ВИНОВНЫМ СЕБЯ ПРИЗНАЛ.

Показаниями свидетелей ЛАМИЙ А.Т./л.д. 11-13/,ДЕРКВЯНЧЕНКО /л.д. 14-16/,ШЕЛЕСТ М.А./л.д. 17-19/,ШЕЙЦ А.А./л.д. 20-21/ а также показаниями самого обвиняемого ДОБРОВОЛЬСКОГО Г.А. /л.д. 8-10/ преступная деятельность последнему полностью доказана.

На основании изложенного- настоящее след.дело ,№ 97153 ,по обв.ДОБРОВОЛЬСКОГО Г.С. направить на рассмотрение Тройки при Обл. Управлении НКВД УССР по Николаевской области.

Составлено 17 апреля 1938 г.

с.Т-Березанка

СОТРУДНИК РО НКВД /КОЛОМИЕЦ/

Утверждаю:ЗАМ.НАЧАЛЬНИКА РО НКВД /ТИМЧЕНКО/

С П Р А В К А: Обв.ДОБРОВОЛЬСКИЙ Герасим Г.С. содержится под стражей при тюрьме гор. Николаева.Арестован 16 апреля 1938 года.Вещдоков по делу нет.

СОТРУДНИК РО НКВД /КОЛОМИЕЦ/

Звинувачувальний вирок Добровольського Герасима Степановича

З протоколу допиту Отроченка Терентія Юхимовича

Питання: Що Ви знаєте про поведінку Добровольського Г. С., проживаючи в с. Данилівка?

Відповідь: Я знаю, що Добровольський протягом усього часу був активістом села, найактивнішим чином брав участь в усіх кампаніях, що проводилися на селі. Був ініціатором створення у нашому селі колгоспу, в якому довгий час працював головою правління. Більше 10 років був членом компартії, до якої вступив тут у с. Данилівка. Арешт Добровольського, який був здійснений у 1938 р., був несподіванкою для усіх колгоспників. Я з 1930 р. – член колгоспу і ніколи нічого негативного у поведінці Добровольського не помічав[1].

Далі у своїх показаннях Отроченко спростовує показання свідка Шелеста, який розповідав про участь братів Добровольських у повстанні 1919 р. На час подій 1919 р. Отроченко разом із Шелестом перебували у партизанському загоні, який діяв в Одеській і Тираспольській областях, тому не могли бути свідками подій у с. Нечаяному.

9 січня 1957 р. відбувся допит свідка Швеця Олексія Яковича. Його свідчення 1937 р. були у справі Добровольського.

З протоколу допиту Швеця О. Я.

Питання: Чи знаєте Ви Добровольського Герасима Степановича?

Відповідь: Так, Добровольського Герасима Степановича я добре знаю. З ним я проживав у сусідах в селі Данилівка до 1930 р.

Питання: Чи допитували Вас коли-небудь у справі Добровольського Герасима Степановича?

Відповідь: Ні, ніколи мене не допитували у справі Добровольського.

Питання: Що Ви знаєте про поведінку Добровольського, проживаючи з ним у сусідах?

Відповідь: …Як мені відомо, Добровольський Герасим Степанович був одним із сільських активістів нашого села. Він завжди брав участь у суспільно-політичних кампаніях, що відбувалися на селі. Я це знаю тому, що доводилося бачити і чути мені як односельцю і сусіді, коли Добровольський проводив збори і виступав на них. Маю сказати, що Добровольський був відданий Радянській владі, був членом Комуністичної партії. Знаю також, що Добровольський був організатором першого колгоспу в нашому селі, у якому років 7–8 працював головою колгоспу. До організації колгоспу в нашому селі Добровольський працював років зо два завідуючим комуною,

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 1756. Арк. 29.

створеною на базі поміщицького маєтку в с. Матіясове, що за 15 км від нашого села.

Питання: Чи брав участь Добровольський Герасим Степанович у куркульському повстанні у 1919 р.?

Відповідь: Не пам'ятаю. Я пам'ятаю, що у 1919 році усіх нас, жителів села Данилівка, виганяли на повстання, для оборони від нападу якоїсь військової частини на наше село. Нас відводили до с. Нечаяного під керівництвом колишнього поміщика Дукарта. Можливо, що серед моїх односельців також був і Добровольський. Я, наприклад, ходив для участі у повстанні у с. Нечаяне, там було багато людей, але коли по нас почали стріляти з боку наступаючої військової частини, ми всі розбіглися, оскільки у нас на озброєнні були, в основному, вила і лопати. Добровольського при цьому я не бачив, а може, і бачив, але забув[1].

10 січня 1957 р. під час допиту Оністратенка Дмитра Савелійовича з'ясувалося, що саме він був у 1938 р. секретарем Данилівської сільради, який надав довідку про Добровольського Г. С. до НКВС.

З протоколу допиту Оністратенка Д. С.

Питання: Вам пред'являється довідка на Добровольського Герасима Степановича, видана Данилівською сільрадою, від 17 квітня 1938 р. Хто цю довідку писав, Вам відомо?

Відповідь: Довідку на Добровольського Г. С. писав я.

Питання: Виходячи з яких даних Ви вказуєте, що Добровольський неблагонадійний елемент, у будь-яку хвилину може бути використаний класовим ворогом і, як член партії, дискредитував себе на роботі?

Відповідь: Ніяких компрометуючих даних у відношенні Добровольського Данилівська сільрада не мала. Довідка мною була написана на Добровольського під диктовку когось із робітників НКВС, що приїхав з райцентру до нас у село. Вона, ця довідка, не відповідає дійсності. Як мені відомо, Добровольський Герасим Степанович був одним з активних робітників у нашому селі, займаючи весь час за радянської влади відповідальні посади…[2]

На основі даних нового розслідування слідчий Управління КДБ при Раді Міністрів УРСР капітан Василін складає висновок:

…Аналізуючи матеріали у справі, слід визнати, що зібрані докази у справі не давали підстав для арешту і засудження Добровольського. За фактами поставленого йому звинувачення об'єктивної перевірки свого часу не проведено і на даний час, через давність, здійснити її неможливо.

---

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 1756. Арк. 31, 32.

[2] Там само. Арк. 33.

Враховуючи викладене,

ВВАЖАВ БИ:

Карну справу за звинуваченням Добровольського Герасима Степановича направити до Прокуратури Миколаївської області на предмет опротестування рішення Трійки УНКВС від 22 квітня 1938 року і припинення справи за недоведеністю зібраних доказів за ст. 197 ч. II КПК УРСР»[1].

Протест Миколаївського прокурора Медведєва був направлений до Президії Миколаївського обласного суду.

Постановою Президії Миколаївського обласного суду від 2 лютого 1957 р. рішення Трійки УНКВС Миколаївської області від 22 квітня 1938 р. було скасовано, а справу за звинуваченням Добровольського Герасима Степановича у карному порядку судочинством припинено за недоведеністю звинувачення.

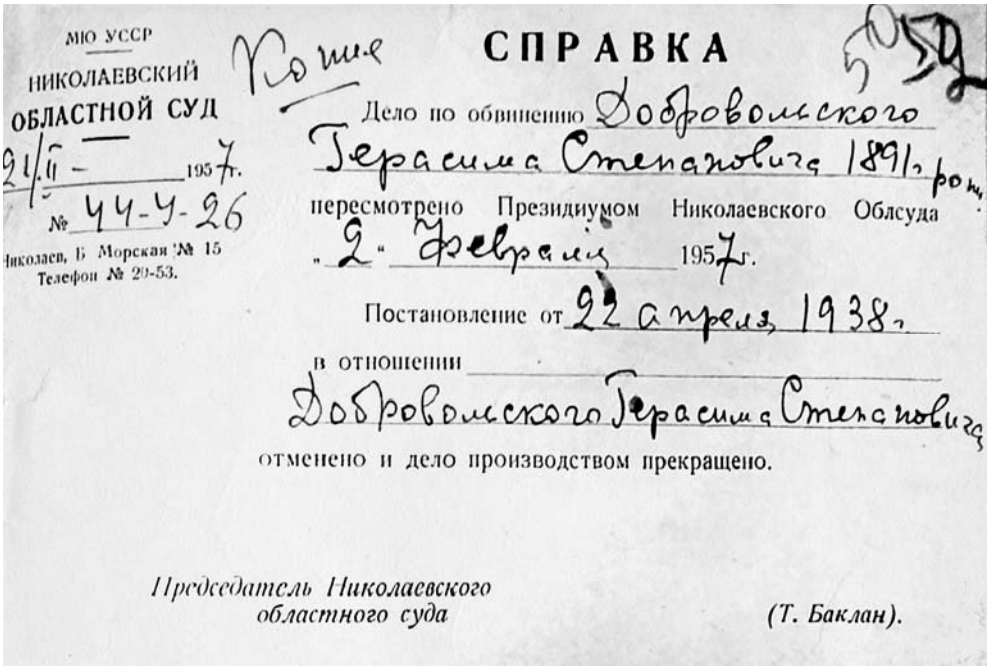

МО УССР
НИКОЛАЕВСКИЙ
ОБЛАСТНОЙ СУД
21/II – 1957 г.
№ 44-У-26
Николаев, Б. Морская № 15
Телефон № 20-53.

Копия

СПРАВКА

Дело по обвинению Добровольского Герасима Степановича 1891 г. р.
пересмотрено Президиумом Николаевского Облсуда
"2" февраля 1957 г.
Постановление от 22 апреля 1938 г.
в отношении Добровольского Герасима Степановича
отменено и дело производством прекращено.

Председатель Николаевского областного суда (Т. Баклан).

Довідка про реабілітацію Добровольського Г. С.

Дізнавшись про реабілітацію Добровольського Герасима Степановича, до прокурора Миколаївської області звернулася дружина Добровольського Кирила Степановича.

18 квітня 1962 року слідчий УКДБ Миколаївської області капітан Гайша прийняв на розгляд справу Добровольського К. С.

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 1756. Арк. 40.

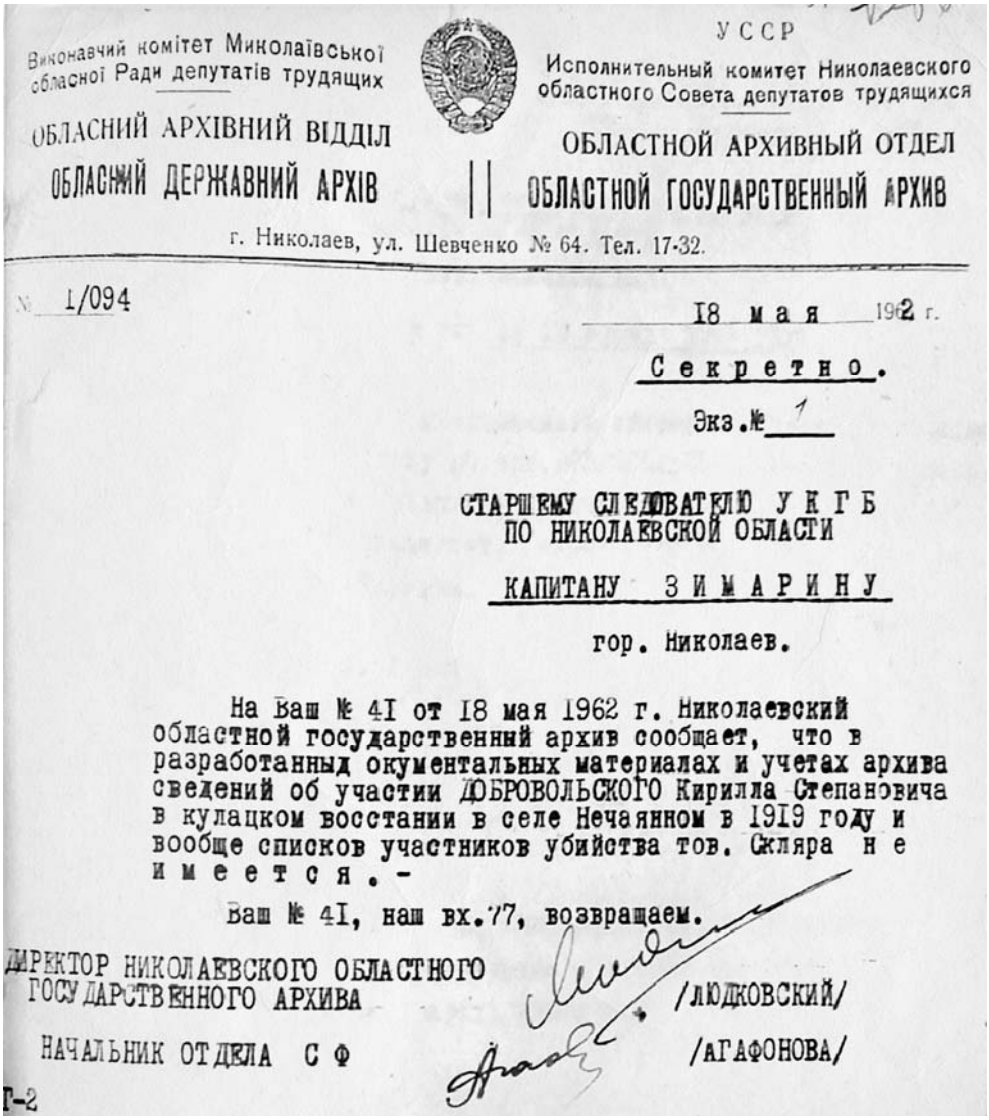

Виконавчий комітет Миколаївської обласної Ради депутатів трудящих
ОБЛАСНИЙ АРХІВНИЙ ВІДДІЛ
ОБЛАСНИЙ ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ

УССР
Исполнительный комитет Николаевского областного Совета депутатов трудящихся
ОБЛАСТНОЙ АРХИВНЫЙ ОТДЕЛ
ОБЛАСТНОЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ АРХИВ

г. Николаев, ул. Шевченко № 64. Тел. 17-32.

№ 1/094

18 мая 1962 г.

Секретно.

Экз.№ 1

СТАРШЕМУ СЛЕДОВАТЕЛЮ УКГБ
ПО НИКОЛАЕВСКОЙ ОБЛАСТИ

КАПИТАНУ ЗИМАРИНУ

гор. Николаев.

На Ваш № 41 от 18 мая 1962 г. Николаевский областной государственный архив сообщает, что в разработанных документальных материалах и учетах архива сведений об участии ДОБРОВОЛЬСКОГО Кирилла Степановича в кулацком восстании в селе Нечаянном в 1919 году и вообще списков участников убийства тов. Скляра не имеется.-

Ваш № 41, наш вх.77, возвращаем.

ДИРЕКТОР НИКОЛАЕВСКОГО ОБЛАСТНОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО АРХИВА /ЛЮДКОВСКИЙ/

НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛА С Ф /АГАФОНОВА/

Г-2

Довідка з Державного архіву Миколаївської області про відсутність доказів участі Добровольського К. С. у повстанні 1919 р. у с. Нечаяному

Старший слідчий УКДБ Миколаївської області капітан Зимарін звернувся до Миколаївського державного архіву за довідкою про участь Добровольського К. С. у повстанні 1919 р. у с. Нечаяному. З архіву повідомили, що про участь Добровольського К. С. у повстанні документальних свідоцтв немає[1].

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 1760. Арк. 54.

З'ясувалося, що в роки Другої світової війни свідки у справі Добровольського К. С. померли або загинули на фронті. Тому були допитані жителі села Данилівка, які знали Добровольського і могли відповісти на питання слідчого: Алексєєв Григорій Петрович, Тараненко Сергій Кузьмич, Кривенко Савелій Опанасович, які повідомили, що про участь Добровольського К. С. у подіях 1919 р. у с. Нечаяному їм нічого не відомо. Ці ж свідки характеризували Добровольського К. С. позитивно, але при цьому вказали, що він зловживав алкогольними напоями, за що і був знятий з посади голови колгоспу.

Крім цього, до справи була додана розгорнута довідка про справу Герасима Степановича, який був репресований за тим же звинуваченням, що і Кирило Степанович. У довідці було вказано, що у 1957 р. Добровольський Г. С. був реабілітований.

Виходячи з вищезазначеного, слідчий капітан Гайша пише висновок:

…Враховуючи, що Добровольський засуджений згідно з неперевіреними, суперечливими показаннями свідків, передопитати яких немає можливості через їхню смерть, і неперевіреними зізнавальними показаннями засудженого, які під час додаткової перевірки свого підтвердження не знайшли, –

ВВАЖАВ БИ:

Архівну справу № 7417 на Добровольського Кирила Степановича направити прокурору Миколаївської області для опротестування постанови Трійки при УНКВС Миколаївської області від 3 листопада 1937 року на предмет її скасування і припинення справи за ст. 213 ч. II КРК УРСР[1].

Згідно з Постановою Президії Миколаївського обласного суду від 9 червня 1962 року, «Постанову Трійки УНКВС Миколаївської області від 3 листопада 1937 року скасувати і справу у відношенні Добровольського Кирила Степановича судочинством припинити за недоведеністю обвинувачення»[2].

Родина отримала довідку про реабілітацію Добровольського К. С.

З початком «хрущовської відлиги» почалася масова реабілітація жертв політичних репресій 1930-х років. Сотням тисяч громадян було повернуто добре ім'я, але для родичів репресованих у більшості випадків це була лише моральна компенсація за роки ворожого ставлення з боку оточуючих. Діти Добровольських Герасима і Кирила не могли виїхати з села, отримати бажаної освіти, вибрати професію за бажанням, бо мали тавро «син (або дочка) ворога народу». Так репресивна машина сталінізму ламала долі не тільки невинних людей, підданих репресіям, але й членам їхніх родин.

---

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 1760. Арк. 75.

[2] Там само. Арк. 81.

Л. А. Вовчук, О. П. Тригуб

НЕ ДОЧЕКАЛИСЯ ІТАЛІЙСЬКОГО ПАСПОРТА. РОДИНА АНЖЕЛІ У ЖОРНАХ «ВЕЛИКОГО ТЕРОРУ»

Незважаючи на величезну роботу, що проводиться у рамках вивчення доль репресованих, маємо ще безліч справ скалічених доль людей, які потребують дослідження, а інколи і реабілітації. Серед таких і колишні та дійсні іноземні піддані, які, незважаючи на їх соціальний статус, місце роботи, служби, навчання, проживання, були звинувачені у шпигунстві, диверсії, терорі, контрреволюції на користь їх країни. Більшість із них були засуджені до найвищої міри покарання – розстрілу.

Рокко Антоніо Інфортуніо з дружиною

Не стала винятком у цій ситуації і родина італійців Анжелі з Миколаєва[1], члени якої стали жертвами «пекельної системи». Так, 23 квітня 1937 р. у Миколаївському міському відділені НКВС була зареєстрована справа на Анжелі Георгія Лазаровича, 1911 р.н., італійця за національністю, уродженця та жителя міста Миколаєва (проживав за адресою вул. Міщанська, 33, кв. 15), з нижчою освітою, безпартійного, безробітного, за професією штукатура. Звертаючись неодноразово за допомогою до італійського консульства в Одесі з метою оформлення закордонних паспортів для виїзду з країни та повернення на батьківщину, він був звинувачений «у ворожому настрої проти радянського ладу, вихвалянні фашизму та занятті шпигунською діяльністю на користь буржуазних країн, для чого підтримував зв'язок з консульством однієї іноземної держави» (ст. 54-6, ч. 1; ст. 54-10, ч. 1 КК УРСР)[2]. 5 травня 1937 р. обвинувачення було уточнене й зведене до ст. 54-6: «маючи зв'язок з італійським консульством у м. Одеса, шляхом особистих поїздок до консульства та листування займався шпигунською діяльністю на користь Італії… Виконував доручення консульства по зв'язку з італійським шпигуном Інфортуніо[3]…»[4].

---

[1] Держархів Миколаївської області (ДАМО). Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 342.

[2] Там само. Арк. 1, 8.

[3] Інфортуніо Рокко (17.11.1887 – після 1937) – народився у м. Мессіна (Італія, о. Сицилія), громадянин Італії, моряк. Прибув до Миколаєва у 1925 р. як італійський політемігрант і влаштувався механіком на Миколаївський суднобудівний завод. У 1935 р. заарештований у справі шпигунської організації на миколаївських суднобудівних заводах. 22.10.1935 р. Воєнним Трибуналом (Київ) був засуджений до ВМП. У грудні Верховний Суд СРСР замінив розстріл на 10 років ВТТ. Згідно з довідкою НКВС, 24.06.1936 р. Інфортуніо був висланий до Сибтабу НКВС у м. Мариїнську і станом на літо 1937 р. знаходився у таборі (арк. 13).

[4] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 342. Арк. 9–10.

У шпигунстві (ст. 54-6) був обвинувачений і його батько – Анжелі Лазар Леонардович, 1865 р.н., італієць, уродженець Італії, інвалід-пенсіонер, безробітний, громадянин СРСР, якого звинувачували у тому, що він мав «зв'язок з італійським розвідником Інфортуніо, італійським консульством в Одесі, проводив розвідницьку діяльність на користь Італії»[1]. Незважаючи на те, що він був інвалідом, його все ж таки утримували під вартою у Миколаївській в'язниці (спецкорпус № 2, камера № 7), але невдовзі відпустили у зв'язку з важкою хворобою.

Лазар Л. Анджелі був заарештований 15 квітня 1937 р., а Г. Л. Анжелі – 22 квітня того ж року. На відміну від більшості справ часів «Великого терору», у родини Анжелі в результаті двох обшуків, 15 і 22 квітня, було вилучено досить значне листування та документи: особисті документи, квитанції та бланки, топографічна карта, листівки з іноземними штампами, помітки та заяви італійською мовою, різного роду листування з італійським консульством тощо. Усе це виступило у справі як речові докази (про що свідчить резолюція: «Перечисленные вещдоки приобщены к настоящему следделу») і, на диво, частково збереглися у справі.

Особливий інтерес у слідчих викликала військова топографічна карта, яка була свого часу долучена до справи, про що свідчить опис і конверт, де вона зберігалася (арк. 121), але на сьогодні відсутня. Натомість зберігся акт з описом карти, яка являла собою воєнну «триверстову», що була склеєна на п'яти аркушах і зображувала територію Ново-Одеського, Херсонського та Миколаївського районів Одеської області. На карті були нанесені різні позначки цифрового характеру: «43», «14.6.34», а також написи «ВЫГ 11.6», «12 п.д.», «51 с.д.»[2].

Карта була передана воєнному експерту в особі начальника штабу 15-ї стрілецької Сиваської дивізії і разом з висновком експертизи додана до справи. На відміну від карти, висновок зберігся і зводився до наступного: «Карта для військовослужбовців є не секретною, але секретною для інших громадян», що дало можливість слідчим дійти висновку: «…вилучена під час арешту Анжелі Георгія Лазаровича воєнна карта за висновком начальника штабу дивізії є секретним воєнним документом» – і свідчить про те, що обвинувачений «незаконно зберігав у себе на квартирі секретний воєнний документ»[3].

Загалом карта представляла схему тактичних занять для військовослужбовців, які проходили тренування у 1936 р. в Миколаєві[4]. На карті були зобра-

---

1 ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 342. Арк. 2.
2 Там само. Арк. 6.
3 Там само. Арк. 16.
4 Там само. Арк. 21.

жені штати дивізій і військових частин та їх дислокація, метод підготовки комскладу РККА, техніка, якою володіли дивізії та військові частини[1], і, згідно з експертизою, вона характеризувала наступне:

«а) викриття штатів дивізії та її частин;

б) метод тактичної підготовки комскладу РСЧА;

в) дислокацію дивізії та частин;

г) техніку, що перебувала на озброєнні дивізії та її частин (частково);

д) знання про дислокацію та нумерацію частин вірогідного противника».

На думку експерта, карта належала 44-му стрілецькому полку або ж батальйону зв'язку[2].

Саме карта була одним із ключових аргументів для звинувачення Г. Л. Анжелі у шпигунстві, та, відповідно, виникало природне питання: яким чином і для чого вона знадобилася родині Анжелі? У результаті слідчих дій з'ясувалося, що карта належала брату Г. Л. Анжелі – Леву Лазаровичу (він же – Леонід Леонідович, Леонід Лазарович), члену ВКП(б), учаснику маневрів частин РСЧА у 1936 р., де він був політруком батальйону. Оскільки на той час матеріалів для притягнення до відповідальності Лева (Леоніда) Анжелі не було, то було прийнято рішення його «до карної відповідальності не залучати, повідомивши про його проступок до Миколаївського міського партійного комітету», що й було зроблено[3]. Але розробка його органами вже велася (про що буде сказано нижче).

Що ж стосується Лазаря Леонардовича Анжелі, якого також звинуватили у здійсненні шпигунської діяльності на користь італійського консульства в Одесі, то, враховуючи його важкий стан – параліч нижніх кінцівок, у результаті чого він був прикутий до ліжка, та похилий вік (72 роки), не був притягнутий до кримінальної відповідальності[4].

Внаслідок ситуації, що склалася, справу почали «зшивати» за середньостатистичним способом 1937 р., тобто «білими нитками», зосередившись на Георгієві Анжелі.

На першому допиті (загалом за весь період перебування під вартою його опитали досить багато разів) від 23 квітня 1937 р. слідчі, які на той момент збирали на Г. Л. Анжелі компрометуючий матеріал, обмежилися уточненням його біографії. Він розповів, що до 1930 р. він був на утриманні своїх батьків: Лазаря Анжелі, який працював у різноманітних установах міста Миколаєва, й Агафії Іванівни Анжелі, яка до 1929 р. займалася кустарним виготовленням дитячих іграшок.

---

1 ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 342. Арк. 15.

2 Там само. Арк. 17.

3 Там само. Арк. 21–23.

4 Там само. Арк. 18.

У 1930 р. він влаштувався чорноробом у корпусний цех заводу імені «61», але вже наступного року через прогули був звільнений (за відсутності взуття не мав можливості ходити на роботу). Після цього декілька місяців Георгій був безробітним, не маючи постійного місця роботи, разом із Михайлом Михайловичем Панковим працював малярем, штукатуром і покрівельником по місту.

Восени 1932 р. влаштувався на завод ім. А. Марті малярем, де пропрацював близько 3–4 місяців, а на початку 1933 р. після закінчення робіт залишив завод. Після цього навесні того ж року знову повернувся до Панкова, з яким пропрацював до осені 1933 р. Взимку знову був безробітним.

Лише навесні 1934 р. почав працювати малярем на приватній основі. Але тепер із сином М. Панкова, Михайлом, з яким пізніше були прийняті на роботу малярами до Західної Лоцдистанції з умовою виїзду з Миколаєва. У результаті спочатку виконували роботи на Аджарському (Ожарському) маяку (Корабельний район м. Миколаєва), а потім переїхали на Парутинський (с. Парутино) і Верхньо-Хабловський (знаходиться у степу за с. Лимани, на кордоні сучасних Миколаївської та Херсонської областей). Загалом на цих трьох маяках вони проробили 3 місяці й у вересні 1934 р. повернулися до Миколаєва. Надалі постійного місця роботи Г. Анжелі не мав і був майже безробітним, перебиваючись випадковими заробітками[1].

Починаючи з 1932 р. Георгій і його батько зверталися з клопотанням до ВУЦВК про визнання їх італійськими підданими на основі наявного у Лазаря Анжелі національного свідоцтва, яке йому було видане нідерландським консульством у Миколаєві в 1919 р. Й оскільки на той час Георгій був на утриманні своїх батьків, тож і його вписали туди як члена родини. Якихось інших документів, які б підтверджували його італійську приналежність, не було.

Але, на жаль, у 1932 р. їх клопотання було повернуте ВУЦВК з вимогою надати додатково цілий ряд документів. Тому Лазар Анжелі письмово звернувся до італійського консульства у Харкові з проханням повідомити, які саме потрібні документи для оформлення підданства. Незабаром їм повідомили, що вони мають звернутися з цим питанням до італійського консула в Одесі, що й було зроблено наприкінці 1933 р. та на початку 1934 р.

Отримавши ці листи, італійський консул в Одесі попросив надіслати наявні у них документи для оформлення переходу в італійське підданство. Коли документи були надані, консул надіслав Георгію та Лазарю Анжелі анкети, де потрібно було вказати дані про місце народження та зовнішні характеристики: колір волосся, очей, наявність бороди, вусів, а також вік. Заповнивши ці анкети, чоловіки відіслали їх до консульства.

---

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 342. Арк. 23–25.

Через деякий час батько Георгія отримав повідомлення від італійського консула Первана терміново виїхати до Одеси для повторного заповнення анкети, оскільки перші екземпляри були заповнені неправильно, та для отримання італійського свідоцтва. На початку травня 1934 р. Лазар Анжелі поїхав до консульства й отримав довгоочікуване свідоцтво. У 1935 р. він вдруге відвідав італійське консульство в Одесі для отримання документа з обласного історичного архіву, який підтверджував, що він, Анжелі Лазар, до революції 1917 р. дійсно був італійським підданим. Але, як потім з'ясувалося, таких документів в архіві не виявилося. Тому чоловік повернувся до Миколаєва ні з чим.

Восени 1935 р. родина Анжелі знову отримала листа від італійського консула з проханням виїхати до Одеси, але оскільки Лазар Анжелі вже був хворий, то італійське консульство відвідав Георгій, де мав приватну розмову з віце-консулом щодо того, чому ВУЦВК дуже довго не відповідає на їхню заяву. Після приїзду додому ні Георгій, ні його батько більше до консула не їздили[1].

Проте наприкінці 1936 р. родину Анжелі відвідав перекладач італійського консульства в Одесі. Він приїхав за дорученням італійського консула дізнатися про стан здоров'я Лазаря Анжелі. Сам же консул з групою якихось радянських представників також у той день перебував у Миколаєві[2].

Слідчих, які проводили допит, цікавило і питання щодо отримання Георгієм і Лазарем грошей від консульства, і якщо отримували, то скільки. Георгій на це відповів: «У 1936 році мій батько Анжелі Лазар написав в італійське консульство про те, що його чи мене, Анжелі Георгія, в Одесу викликає Облуправління міліції і на проїзд в місто ми не маємо грошей, оскільки батько довгий час лежить хворий. Після цього від італійського консула ми одноразово отримали 30 крб.»[3].

Під час наступного допиту (27 квітня 1937 р.) основні питання стосувалися знайденої під час обшуку у квартирі Георгія військової карти. Арештований підтвердив, що він знав про цю карту, яка належала його братові Леоніду. Надалі слідували питання, чи бачило цю карту італійське консульство в Одесі. Г. Анжелі запевнив, що ні консул, ні хтось інший цю карту ніколи не бачив[4].

Найбільш гостро стояло питання щодо співробітництва родини з італійцем Рокко Інфортуніо. Слідству стало відомо, що Лазар Анжелі у 1935 р. привіз з італійського консульства в Одесі листа, якого мав передати Інфортуніо. Георгій Анжелі пояснив, що на самому конверті адреси не було і він не знав, чи розшукував цю людину його батько. Через декілька днів вони відкрили

---

1 ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 342. Арк. 28–29.
2 Там само. Арк. 35.
3 Там само. Арк. 36.
4 Там само. Арк. 63зв.

листа, в якому італійське консульство повідомляло Інфортуніо про необхідність приїхати до консульства в Одесі для оформлення отримання спадку, який залишився йому після смерті його матері в Італії. Було попередження: якщо він упродовж місяця не з'явиться з цього приводу в консульстві, він втратить право отримати цей спадок. У той же день до них завітав італієць Рошен Умберто, який і допоміг їм з'ясувати, де проживав Інфортуніо (вул. Севастопольська, 115). Але там їм сказали, що він помер, а його дружина виїхала з Миколаєва[1] (ймовірно, Р. А. Інфортуніо вже був заарештований). У консульство вони так і не повідомили, що не знайшли Інфортуніо і, відповідно, не вручили йому листа[2].

Подальші допити Г. Анжелі мали на меті з'ясування кола його знайомих у Миколаєві та поза його межами, відомостей про зв'язки батька з іноземними моряками та Інтерклубом (у південному регіоні СРСР багато справ зі шпигунства пов'язувалися з Інтерклубами, які були просякнуті агентами НКВС та іноземцями[3]), а також місця проживання та роботи його брата Леоніда. Усі відповіді вказували на непричетність до пред'явлених йому та його родині звинувачень і лише підтверджували про контакти родини з італійським консульством та отримання Лазарем Анжелі пакета для Інфортуніо.

Ймовірно, постать «досвідченого розвідника» Леоніда Лазаровича Анжелі не давала спокою спецслужбам, і на початку червня 1937 р. чекісти вирішили розширити коло звинувачених по зв'язках з італійським консульством, й оперативна розробка, де фігурувала родина Анжелі, отримала назву «Продолжение». 3 червня начальник 3-го відділу Управління ДБ УНКВС старший лейтенант держбезпеки Писарєв направив своєму Начальнику міськвідділу НКВС м. Миколаєва Приходько листа, де, зокрема, ініціював майбутній арешт Леоніда Анжелі. Оскільки останній був членом партії, то ставилося питання про клопотання перед партійною організацією про його виключення. Після цього «здійснити у нього ретельний обшук і його арешт». На листі зроблена резолюція: «До виконання. 07.VI.37 р.»[4]. Так було надано старт справі Л. Л. Анжелі, незважаючи на те, що Миколаївським міськвідділом НКВС 26 червня було прийнято рішення його «до карної відповідальності не залучати, повідомивши про його проступок до Миколаївського міського партійного комітету»[5].

---

[1] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 342. Арк. 47

[2] Там само. Арк. 53.

[3] Див. статтю: Савченко В., Тригуб О. «Італійське кубло»: секретні співробітники ДПУ з одеського «Клубу іноземних моряків» // Сторінки історії: збірник наукових праць. 2019. Вип. 48. С. 118–134.

[4] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 343. Арк. 3.

[5] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 342. Арк. 21.

17 липня 1937 р. справа Л. Л. Анжелі була розглянута Бюро Миколаївського Міськпарткому і прийнято рішення: «Анжелі Леоніда Леонідовича з партії виключити за зв'язок зі своїм братом шпигуном, заступництво йому у шпигунстві та за приховування від Міськкому партії, що брат заарештований органами НКВС»[1]. Формулювання вкрай недолуге.

У розрізі таких інструкцій з центру слідчі почали все більше цікавитися на допитах у Г. Л. Анжелі особистістю його старшого брата. На допиті від 11 червня 1937 р. він показав, що брат знав, де знаходиться консульство, але не підходив до нього[2].

25 серпня 1937 р. слідство по звинуваченню Георгія Анжелі було завершено й сформульовано висновок: обвинувачувався у тому, що «він знаходився у діловому зв'язку з одним з іноземних консульств в Одесі, отримуючи грошові субсидії, виконуючи доручення консульства по зв'язку зі шпигуном Інфортуніо, засудженим до розстрілу. У пред'явленому звинуваченні Анжелі зізнався частково»[3]. Миколаївські слідчі вимагали ВМП, що й було підтверджено Трійкою при УНКВС по Одеській області 1 вересня 1937 р. Коли точно обірвалося життя Георгія Лазаровича Анжелі, оскільки у виписці з акта про його розстріл точна дата не вказана, а є лише рік – 1937[4].

Завершивши «розробку» справи Георгія Лазаровича Анжелі, слуги «караючого меча революції» приступили до справи його брата. Незважаючи на те, що справа просувалася повільно (хоча, як ми побачили вище, підготовчу роботу було проведено), 11 вересня 1937 р. було прийнято рішення Леоніда Анжелі заарештувати за звинуваченням у «проведенні контрреволюційної діяльності» (ст. 54-10) (?! – при цьому всі робочі документи намагалися довести його шпигунську діяльність, тобто ст. 54-6), що й було зроблено 18 вересня[5].

Леонід Леонідович (Лазарович) Анжелі народився 18 лютого 1900 р. у м. Миколаєві. Освіта «вище середньої», професія – слюсар. Член КП(б)У (1925–1937 рр.) У 1918 р. перебував у партизанському загоні, що був сформований в Одесі із представників Бессарабії, а в 1919–1920 рр. служив добровольцем у Червоній Армії. Мав нагородну – бойову шашку від комдива Котовського. До 1930 р. знаходився на різних робітничих посадах, переважно на суднобудівному заводі А. Марті, а протягом 1930–1937 рр. – службовець на різних посадах. 9 червня 1937 р. був звільнений з посади керуючого елеватора на станції Грейгово і на момент арешту був безробітним. Проживав у с. Грейгове[6].

---

1 ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 343. Арк. 5.
2 ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 342. Арк. 76.
3 Там само. Арк. 115–116.
4 Там само. Арк. 119–120.
5 ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 343. Арк. 12–15.
6 ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 343. Арк. 16–18; Спр. 342. Арк. 109.

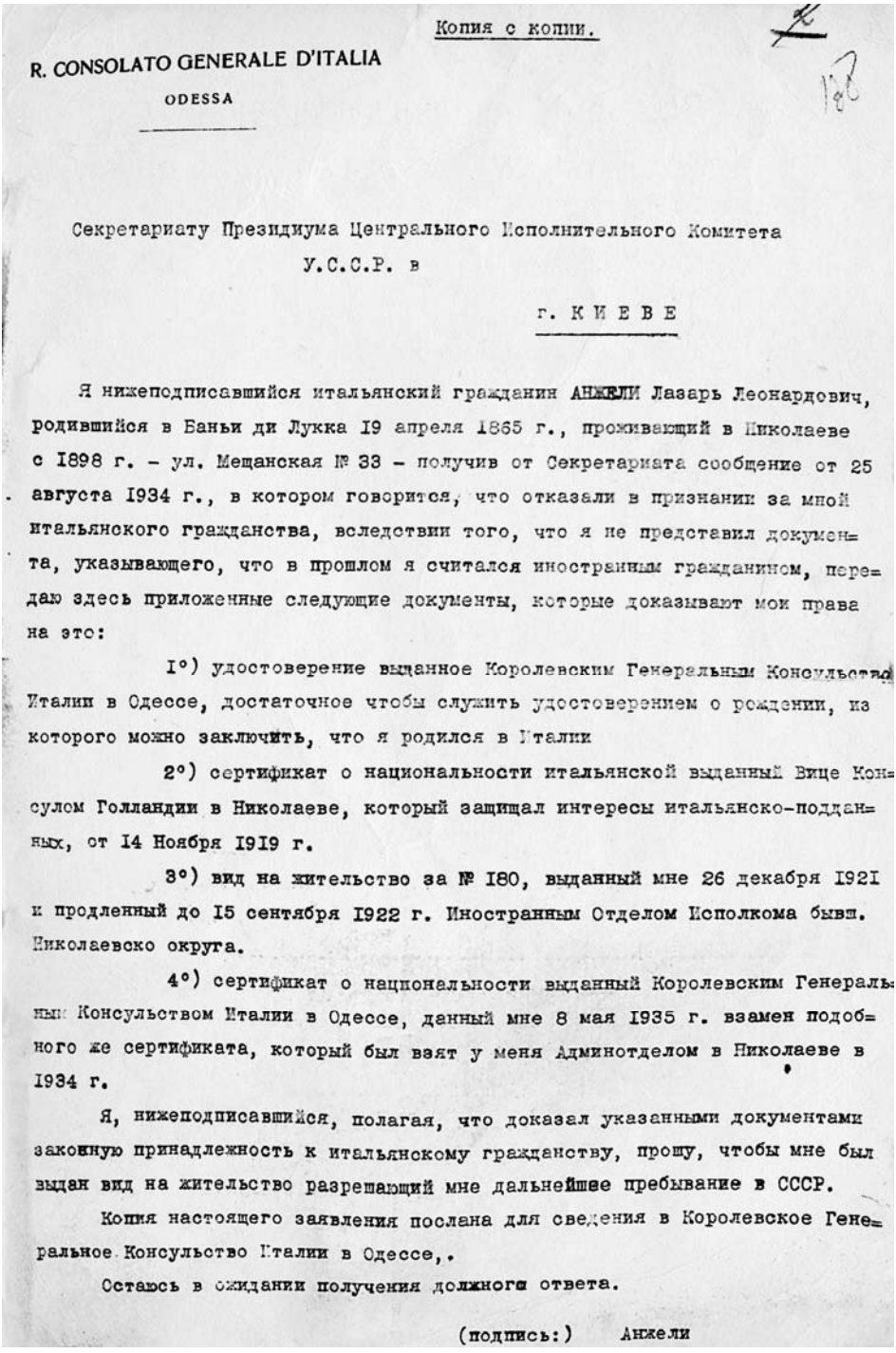

Копия с копии.

R. CONSOLATO GENERALE D'ITALIA

ODESSA

Секретариату Президиума Центрального Исполнительного Комитета У.С.С.Р. в

г. К И Е В Е

Я нижеподписавшийся итальянский гражданин АНЖЕЛИ Лазарь Леонардович, родившийся в Баньи ди Лукка I9 апреля 1865 г., проживающий в Николаеве с I898 г. – ул. Мещанская № 33 – получив от Секретариата сообщение от 25 августа I934 г., в котором говорится, что отказали в признании за мной итальянского гражданства, вследствии того, что я не представил документа, указывающего, что в прошлом я считался иностранным гражданином, передаю здесь приложенные следующие документы, которые доказывают мои права на это:

I°) удостоверение выданное Королевским Генеральным Консульством Италии в Одессе, достаточное чтобы служить удостоверением о рождении, из которого можно заключить, что я родился в Италии

2°) сертификат о национальности итальянской выданный Вице Консулом Голландии в Николаеве, который защищал интересы итальянско-подданных, от I4 Ноября I9I9 г.

3°) вид на жительство за № I80, выданный мне 26 декабря I92I и продленный до I5 сентября I922 г. Иностранным Отделом Исполкома бывш. Николаевско округа.

4°) сертификат о национальности выданный Королевским Генеральным Консульством Италии в Одессе, данный мне 8 мая I935 г. взамен подобного же сертификата, который был взят у меня Адмотделом в Николаеве в I934 г.

Я, нижеподписавшийся, полагая, что доказал указанными документами законную принадлежность к итальянскому гражданству, прошу, чтобы мне был выдан вид на жительство разрешающий мне дальнейшее пребывание в СССР.

Копия настоящего заявления послана для сведения в Королевское Генеральное Консульство Италии в Одессе,.

Остаюсь в ожидании получения должного ответа.

(подпись:) Анжели

Лист Лазаря Анжелі до ВУЦВК про відновлення італійського громадянства

У цьому випадку слідство було вкрай коротким. Двічі провівши допит обвинуваченого (20 вересня та 2 жовтня), де Леонід Анжелі лише підтвердив матеріали справи на брата Георгія, слідчі сформулювали звинувачувальний висновок, який зводився до того, що Л. Л. Анжелі, «будучи зв'язаний зі своїм батьком і братом, надавав їм практичну допомогу у зв'язках з італійським консульством в Одесі[1], у зв'язку з італійським консульством і зберіганні на квартирі брата, арештованого за шпигунську діяльність, секретного воєнного документа, що підлягав до здачі у військову частину після завершення маневрів».

Як результат, справу було направлено на розгляд Трійки УНКВС по Одеській області. Оскільки після створення Миколаївської області у жовтні 1937 р. вже сформувалися власні обласні органи НКВС, то рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області (протокол № 2) Л. Л. Анжелі за ст. 54-10 було засуджено до розстрілу, який був приведений у дію 4 листопада 1937 р.[2]

У 1990 р. Георгія та Леоніда Анжелі було реабілітовано. Як й більшість тогочасних невинних людей, вони стали жертвами більшовицької влади, яка дуже старанно намагалася викоренити усіх «ворогів» радянської системи.

---

[1] Як уже зазначалося, Л. Л. Анжелі лише одного разу показав своєму брату, де знаходиться консульство, і цим уся допомога обмежувалася, але у справі присутня виписка з протоколу допиту колишньої дружини Л. Л. Анжелі – Олександри Захарівни Гур'євої, яка вказала на те, що її чоловік неодноразово відвідував італійське консульство в Одесі у 1935–36 рр., і взагалі «по натуре весьма скрытная личность и, по-моему, весьма подозрительная личность» (ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 343. Арк. 7–11). А оскільки це були єдині свідчення у справі, то тут ми маємо яскравий приклад, коли колишня дружина «допомогла» дійти своєму «колишньому» до «останньої межі» свого життя.

[2] ДАМО. Ф. Р-5859. Оп. 2. Спр. 343. Арк. 40–43.

С. С. Макарчук

БЮРОКРАТИЧНА МАШИНА ФАЛЬСИФІКАЦІЙ. МИКОЛАЇВСЬКА ОСОБЛИВА ТРІЙКА НА ЗАВЕРШАЛЬНОМУ ЕТАПІ «ВЕЛИКОГО ТЕРОРУ» 1937–1938 рр.

Масові репресивні операції в СРСР були започатковані, на думку більшості дослідників, рішенням політбюро ЦК ВКП(б) від 2 липня 1937 р. «Про антирадянські елементи». У ньому пропонувалося «…взяти на облік усіх куркулів, що повернулися на батьківщину, і карних злочинців з тим, щоб найбільш ворожі з них були негайно розстріляні в порядку адміністративного переведення їхніх справ через трійки, а інші, менш активні, але все-таки ворожі елементи, були переписані й вислані до районів за вказівками НКВС. ЦК ВКП(б) пропонує у п'ятиденний строк подати до ЦК склад трійок, а також кількість осіб, що підлягають розстрілу, так само й кількість тих, хто підлягає засланню»[1].

Після отримання телеграми з Москви в УРСР розпочалась гарячкова підготовка до операції. Вже 4 липня 1937 р. на засіданні політбюро ЦК КП(б)У були сформовані обласні трійки в складі першого секретаря обкому, начальника обласного УНКВС та обласного прокурора. Водночас, за вказівкою наркома внутрішніх справ СРСР М. Єжова, українські чекісти повинні були взяти на облік куркулів та кримінальників, розділивши їх на дві категорії. До першої включались ті, що підлягали арешту та розстрілу, до другої ті, що підлягали висиланню в райони за вказівкою НКВС СРСР. Нарком внутрішніх справ УРСР І. Леплевський мав надати цю інформацію до 8 липня 1937 р.[2]

Основна роль у проведенні арештів і слідства покладалась на міжрайонні оперативні групи чекістів, створені в окружних центрах і великих населених пунктах. Усього в УРСР було створено 45 міжрайонних опергруп. Зокрема, на території майбутньої Миколаївської області такі групи були утворені в чотирьох містах – Миколаєві, Херсоні, Кірово і Первомайську.

30 липня 1937 р. М. Єжов підписав оперативний наказ № 00447 «Про операцію з репресування колишніх куркулів, карних злочинців та інших антирадянських елементів», у якому визначались категорії населення, що підлягали репресіям, та порядок їх проведення. Операція в Україні повинна була розпочатись 5 серпня і продовжуватись чотири місяці.[3] У подальшому строк завершення операції був подовжений до 1 січня 1938 р., потім до 15 лютого, початку квітня, а в ряді областей «куркульська» операція тривала до 1 серпня.

---

[1] Васильєв В., Подкур Р. Радянські каратели. Співробітники НКВС – виконавці «Великого терору» на Поділлі. К.: Вид-во В. Захаренко, 2017. С. 81.

[2] Там само.

[3] Васильєв В., Подкур Р. Вказана праця. С. 84–85.

До керівництва НКВС на місцях доводились ліміти – своєрідний план-розкладка кількості осіб, які підлягали репресуванню. Для України первинний ліміт був встановлений у 28800 осіб, з яких 8000 потрібно було розстріляти (1-ша категорія), а 20800 підлягали позбавленню волі на термін від 8 до 10 років (2-га категорія). У подальшому на клопотання керівників УНКВС до НКВС СРСР ліміти неодноразово збільшувались. Розгляд справ обласними трійками відбувався за спрощеною процедурою – без участі захисту та самого обвинуваченого і без права на оскарження вироку. Смертний вирок виконувався негайно.

Одночасно з «куркульською» операцією розпочалися масові репресії за «національними лініями». Спочатку відповідно до оперативного наказу НКВС СРСР № 00439 від 25 липня 1937 р. розпочались масові арешти німецького населення. 9 серпня 1937 р. М. Єжов підготував наказ № 00485 про репресії поляків. Далі за наказом № 00593 від 20 вересня 1937 р. були репресовані так звані «харбінці». У жовтні і листопаді 1937 р. НКВС за вказівкою політбюро ЦК ВКП(б) почав здійснювати «латиську», «фінську», «грецьку», «румунську», «естонську» та інші національні операції. Переважна більшість жертв національних операцій була віднесена до «першої категорії».[1] На тлі «куркульської» та «національних» операцій в УРСР не припинялось винищення інтелігенції та представників партійно-радянської еліти, які обвинувачувалися в «українському буржуазному націоналізмі», «троцькізмі» тощо.

У цьому відношенні Миколаївщина не була винятком. Масові репресії розпочалися в районах майбутньої Миколаївської області ще під час їх перебування в складі Одеської та Дніпропетровської областей. Сама область була утворена 22 вересня 1937 р. із 41 району Одеської та 9 районів Дніпропетровської областей. Уже на початку жовтня 1937 р. було створене обласне управління НКВС, начальником якого 1 жовтня став капітан державної безпеки Й. Б. Фішер. Він же, вочевидь, очолив Миколаївську обласну трійку, членами якої були перший секретар обкому Волков та обласний прокурор Ланчуковський.

У січні 1938 р. Й. Фішер у звітній доповіді про діяльність Миколаївського УНКВС зазначив, що до 22 вересня 1937 р. на території області було засуджено 1788 осіб. Від УНКВС Одеської та Дніпропетровської областей було прийнято 1212 арештованих. За час після організації Миколаївської області до січня 1938 р. заарештовано 6063 особи, таким чином, усього було «опрацьовано» 7175 арештованих.[2]

---

[1] Кульчицький С. Вертикаль державної безпеки в системі диктатури більшовицьких вождів (1917–1938) // Радянські органи державної безпеки в Україні (1918–1991 рр.): історія, структура, функції. К.: Інститут історії України НАН України, 2014. С. 85.

[2] Великий терор в Україні. «Куркульська операція» 1937–1938 рр.» / упоряд. С. Кокін, М. Юнге. Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. С. 571.

У довідці від 10 січня 1938 р. вміщено красномовні свідчення про «успіхи» Миколаївських чекістів за час першого етапу «Великого терору». Зазначалося, що за період з 1.10.1937 р. по 10.01.1938 р. було заарештовано 202 правотроцькістів, 17 учасників воєнно-фашистської змови, 848 польських шпигунів, 984 німецьких шпигунів, 949 українських націоналістів, 143 румунських шпигунів, 1290 куркулів-контрреволюціонерів та інші категорії контрреволюціонерів. На клопотання НКВС УРСР та Й. Фішера Москва періодично дає згоду на додаткові ліміти для Миколаївської обласної трійки: 1 грудня 1937 р. – 200 осіб по 1-й категорії і 600 по 2-й[1], 9 грудня – 110 по 1-й категорії[2], 17 грудня – 400 чол. по 1-й категорії[3]. На січень 1938 р. ліміт для Миколаївської обл. трійки становив 3910 осіб, з них 1400 по 1-й категорії та 2510 по другій[4].

Проте навіть такі шалені темпи проведення арештів згодом перестали задовольняти «режисерів» «Великого терору». 25 січня 1938 р. замість І. М. Леплевського, якого призначили начальником 6-го відділу ГУДБ НКВС СРСР, а згодом розстріляли, новим наркомом внутрішніх справ УРСР був призначений О. І. Успенський. Відповідно, кадрові зміни відбулись як в апараті УДБ НКВС УРСР, так і в обласних управліннях НКВС. Й. Б. Фішер був відізваний у розпорядження НКВС СРСР, а 3 березня 1938 р. місце начальника УНКВС в Миколаївській області посів капітан держбезпеки Петро Васильович Карамишев.

Начальник УНКВС у Миколаївській області П. В. Карамишев після арешту

Новий очільник миколаївських чекістів продовжував боротьбу з «ворогами народу»: виявлення правотроцькістів, шпигунсько-диверсійних груп, націоналістів, шкідників та саботажників. 2 серпня 1938 р. на Миколаївському суднобудівному заводі № 200 (ім. 61 Комунара) сталася пожежа, що було кваліфіковано як диверсійний акт, здійснений троцькістською саботажницькою організацією. В результаті співробітниками УНКВС була заарештована група працівників цього підприємства. Роль центральної фігури «троцькістської диверсійної організації» була відведена начальнику корпусного цеху Л. П. Фоміну, а розслідування справи доручене СПВ УНКВС на чолі з Я. Л. Трушкіним. Однак сталось неймовірне – замість засудження

[1] Великий терор в Україні. «Куркульська операція» 1937–1938 рр.». Ч. 1. С. 178.
[2] Там само. С. 180.
[3] Там само.
[4] Там само. С. 185.

«організаторів диверсії», «шкідників-троцькістів» на лаві підсудних опинились керівники Миколаївського УНКВС – П. В. Карамишев, начальник секретно-політичного відділу управління Я. Л. Трушкін, заступник начальника СПВ М. В. Гарбузов та начальник одного з відділень СПВ К. А. Воронін. За ст. 206-17 п. «б» (посадові злочини) вироком Військового трибуналу військ НКВС Київського особливого воєнного округу в березні 1941 р. Карамишев та Трушкін були засуджені до ВМП – розстрілу, а Воронін та Гарбузов – до 10 та 8 років позбавлення волі, відповідно[1]. На нашу думку, причина напівзакритих процесів над чекістами полягала в необхідності встановити партійний контроль над органами НКВС та перекласти на них провину в «порушенні соціалістичної законності», знявши певну соціальну напругу в суспільстві. Репресії виконали завдання (на думку Й. Сталіна та його оточення) стероризувати суспільство, знищити навіть потенційну опозицію режиму та попередити саму можливість утворення «п'ятої колони».

Матеріали розслідування злочинної діяльності Карамишева та інших співробітників Миколаївського УНКВС, зосереджені в 13-томній архівно-кримінальній справі № 67990 Галузевого державного архіву СБУ, значною мірою розкривають методи ведення слідства під час «Великого терору» 1937–1938 рр., технологію фальсифікації справ та підробки слідчих документів, допомагають об'єктивному аналізу джерел із цієї проблематики.

Досить детальні показання про роботу Миколаївської особливої трійки УНКВС надав на допиті від 14 січня 1940 р. її секретар Шейнберг:

[...] Голова трійки Карамишев, члени – секретар обкому Старигін і обл[асний] прокурор Ланчуковський.

Крім того, неодноразово на засіданнях Трійки замість Старигіна і Ланчуковського як члена Трійки засідали Максимов – 2-й секретар обкому і Карпенко – заступник облпрокурора у спецсправах.

Технічні працівники:

Секретар Шейнберг і його помічники, співробітники І спецвідділу Самойленко і Славинський, машиністка Февральська і в допомогу їй мобілізовані машиністки Каганович, Суліна, Коваленко і ще дві машиністки з районів.

Крім того, у різні часи були мобілізовані співробітники [УНКВС] Зільбермінц, Коваленко, Шевченко, Базай, Бромберг, Тустановський, Присенко, Телетко і ще два чоловіка.

Доповідачами на Трійці були начальники відділів та відділень – Готовцев, Трушкін, Гарбузов, Воронін, Петров, Зайденберг, Побережець та ін[ші]...[2]

---

[1] Детальніше див.: Юнге М. «Козлы отпущения» сопротивляются: процессы над нарушителями «социалистической законности» в Николаевской области в 1939–1941 гг. // З архівів ВУЧК – ГПУ – НКВД – КГБ. № 2 (45). 2015. С. 6–90.

[2] Галузевий державний архів Служби безпеки України (далі – ГДА СБУ). Ф. 5. Спр. 67990. Т. 5. Арк. 223.

Тут слід пояснити, що йдеться про особливу трійку, створену у відповідності до наказу НКВС СРСР від 17 вересня 1938 р. № 00606 та циркуляру № 189 від 21 вересня 1938 р. для завершення, в першу чергу, операцій по «національних лініях» у складі начальника УНКВС (голова) та членів трійки – першого секретаря обкому та обласного прокурора. Фактично ж мова йшла не про нову структуру, а про відновлення діяльності «куркульської» трійки під іншою назвою і завданнями.

Порядок розгляду справ був наступним.

Після завершення слідства доповідачі з'являлись на засідання трійки зі слідчими справами і 4-ма екземплярами повісток. Три екземпляри роздавались членам трійки, по четвертому йшла доповідь.

Повістка представляла собою документ із трьох частин: перша – № номер слідсправи та об'єктивні дані обвинуваченого, друга містила короткий виклад суті справи, третя називалась «рішення у справі» (туди проставляли короткі резолюції – «розстріляти», «10 років» тощо). Угорі вказувалося прізвище доповідача справи на трійці. Внизу проставлялися прізвища керівників відділу та відділення, які проводили слідство. Іноді повістку підписував секретар трійки, тобто Шейнберг. Протоколи засідання друкувалися на основі повісток як своєрідне їх узагальнення і підписувалися членами трійки.

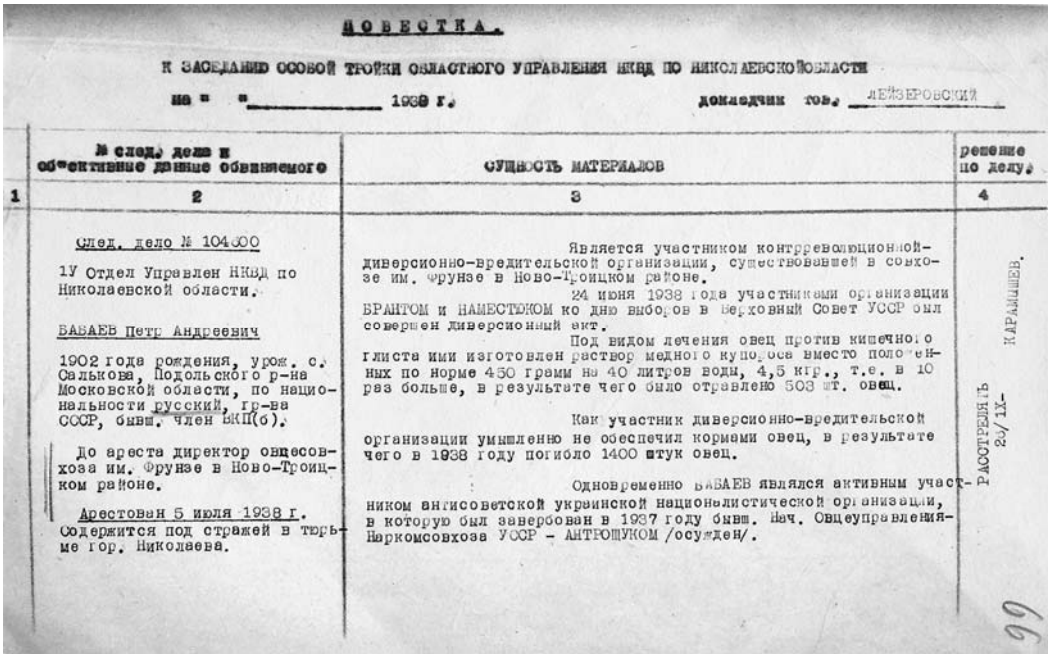

ПОВЕСТКА.

К ЗАСЕДАНИЮ ОСОБОЙ ТРОЙКИ ОБЛАСТНОГО УПРАВЛЕНИЯ НКВД ПО НИКОЛАЕВСКОЙ ОБЛАСТИ

на " " _____ 1938 г. докладчик тов. ЛЕЙЗЕРОВСКИЙ

1	№ след. дела и объективные данные обвиняемого	СУЩНОСТЬ МАТЕРИАЛОВ	решение по делу
	2	3	4
	След. дело № 104300 1У Отдел Управлен НКВД по Николаевской области. БАБАЕВ Петр Андреевич 1902 года рождения, урож. с. Салькова, Подольского р-на Московской области, по национальности русский, гр-ва СССР, бывш. член ВКП(б). До ареста директор овцесовхоза им. Фрунзе в Ново-Троицком районе. Арестован 5 июля 1938 г. Содержится под стражей в тюрьме гор. Николаева.	Является участником контрреволюционной-диверсионно-вредительской организации, существовавшей в совхозе им. Фрунзе в Ново-Троицком районе. 24 июня 1938 года участниками организации БРАНТОМ и НАМЕСТЮКОМ ко дню выборов в Верховный Совет УССР был совершен диверсионный акт. Под видом лечения овец против кишечного глиста ими изготовлен раствор медного купороса вместо положенных по норме 450 грамм на 40 литров воды, 4,5 кгр., т.е. в 10 раз больше, в результате чего было отравлено 503 шт. овец. Как участник диверсионно-вредительской организации умышленно не обеспечил кормами овец, в результате чего в 1938 году погибло 1400 штук овец. Одновременно БАБАЕВ являлся активным участником антисоветской украинской националистической организации, в которую был завербован в 1937 году бывш. Нач. Овцеуправления-Наркомсовхоза УССР – АНТРОЩУКОМ /осужден/.	РАССТРЕЛЯТЬ 23/IX- КАРАШЕВ.

Повістка на засідання Миколаївської трійки

За показаннями Шейнберга, Карамишев як голова трійки одноособово скасовував або змінював рішення. Протоколи засідань підписувалися через десять і більше днів у кабінетах Старигіна та Ланчуковського. Причому ті підписували їх не читаючи і навіть не переглядаючи[1] . Карамишев довільно вносив до протоколів нові прізвища, змінював попередні рішення.

На допиті Шейнберга були з'ясовані і зовсім дивні факти:

[...] Питання: Чи відомі Вам випадки, коли трійка, незважаючи на неточності у справах, все ж виносила рішення про засудження таких обвинувачених?

Відповідь: Дійсно, такі факти мали місце. На пред'явлених мені повістках видно, що Карамишев, а іноді й інші члени трійки писали на повістках вироки наступного змісту: «Розстріляти і допитувати», «Розстріляти і дорозслідувати» і т.п.

Рішення за такими справами мною в протоколи не вносилися, справи повертались у відповідні відділи і через деякий час ці ж справи повертались до мене, і оскільки не змінювалось попереднє рішення трійки, я вносив їх у протоколи...[2]

Згідно з наказом НКВС СРСР, рішення трійки про засудження до ВМП – розстрілу повинно було виконуватись негайно. На тому ж допиті, який проводили старші слідчі УДБ НКВС УРСР Бурдан і Точилкін, Шейнберг дав наступні показання:

[...] Питання: Чи відомі Вам випадки, коли особи, засуджені трійкою до розстрілу, по місяцю і більше знаходились під вартою і викликалися на допит до слідчих, і, звичайно, вироки над ними не виконувались?

Відповідь: Так, такі випадки мені відомі. Відповідно до вказівок Карамишева, я на групових приписах коменданту робив помітки, які означали, що над цими особами вироки не можна виконувати, оскільки засуджені потрібні відділам для допитів...[3]

Безпосереднім виконавцем вироків про розстріл був комендант Миколаївського УНКВС Ф. А. Крюковський. На допиті 14 січня 1940 року він підтвердив слідчим Бурдану і Точилкіну факти затримки виконання вироків за розпорядженням Карамишева.

Він же привів і інші кричущі порушення:

[...] Мені пригадується випадок, [коли] був виконаний вирок щодо засуджених до 10 років позбавлення волі, а фактично цих людей (прізвища їх не пам'ятаю, чоловік з дружиною) помилково розстріляли, оскільки в приписі помилково було вказано, що вони засуджені до ВМП.

---

[1] ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67990. Т. 5. Арк. 226–228.

[2] Там само. Арк. 229.

[3] Там само. Арк. 233.

Мені пригадується також факт, коли Карамишев на мої заяви про те, що не можу привести до виконання над рядом осіб, засуджених трійкою до ВМП, оскільки прізвища не сходяться з обвинуваченими, що утримуються в тюрмі. Все ж Карамишев викликав мене і колишнього начальника тюрми Штерна і наказав Штерну видати арештованих, а мені отримати їх для виконання вироку. При цьому Карамишев заявив: «Все одно і цих, і інших доведеться розстріляти, так що не треба розбиратися в прізвищах, беріть і розстрілюйте, а потім розберемось[1].

Особливо значних масштабів у роботі трійки набуває фальшування слідчих документів, протоколів допитів, очних ставок, обвинувальних висновків, показань. При величезній кількості справ, які вели слідчі, інакше і не могло бути. Підслідних примушували підписувати заздалегідь вигадані показання, в тому числі й методами фізичного та морального тиску, а потім їх включали у формулювання обвинувачень.

Секретар-машиністка Суліна Н. І. на допиті 15 січня 1940 року показала наступне:

[...] Протоколи засідань трійки я друкувала під диктовку секретаря трійки Шейнберга і мобілізованих для роботи по трійці Чорнобильського і Богуславського. Були такі випадки, коли… Шейнберг велів мені друкувати протоколи допитів, обвинувальні висновки та інші матеріали справи, з них [я] вибирала компрометуючі матеріали та установочні дані, за якими я друкувала протоколи засідань трійки…[2]

Старша машиністка трійки Февральська Л. П. навела ще більш вражаючі факти:

Можу ще доповнити наступними фактами: були дуже розповсюджені випадки, коли, друкуючи протоколи засідань трійки про ту чи іншу людину, згідно з матеріалами справи, доводилось дописувати в обвинувальній частині те, чого в матеріалах справи не було. Особливо часто багатьом дописували стандартні фрази: «проводив антирадянську агітацію проти заходів партії та уряду» і «розповсюджував провокаційні чутки про скору загибель Радянської влади». Все це робилося за вказівками Карамишева.

Як мені було відомо від Шейнберга, що Карамишев заявляв йому про необхідність у протоколах засідань трійки про того чи іншого вже засудженого трійкою за ВМП розширяти обвинувачувальну частину протоколу, оскільки для засудженого до ВМП незручно вміщувати в протоколи так мало матеріалів. У цих випадках додавались ці стандартні фрази…[3]

---

1 ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67990. Т. 5. Арк. 202.
2 Там само. Арк. 276.
3 Там само. Арк. 288.

Тобто обвинувачення базувалося на вигадках і, так би мовити, «творчій фантазії» друкарок та співробітників трійки.

Мали місце непоодинокі випадки, коли людей розстрілювали до формального рішення трійки, а потім заднім числом оформляли необхідні документи на них на трійку. Та ж Февральська свідчила:

…такі випадки були, коли вироки виконували до підписання протоколів усіма членами трійки. На доказ цього можу навести наступний факт: я друкувала протокол засідання трійки, і за моїми кількома віддрукованими сторінками інша машиністка в цей же час друкувала виписки.

Після закінчення друкування протоколу і виписок я друкувала приписи, які підписувалися Карамишевим або Поясовим [заступник начальника УНКВС. – *Авт.*] і передавалися коменданту для виконання вироку.

Протокол засідання трійки на осіб, вирок стосовно яких уже був виконаний, продовжував оформлятись, тобто схематизувався, переплітався, а потім, днів [через] 8–10, підписувався членами трійки. Повинна відзначити, що протоколи засідання трійки ніколи не підписувалися в приміщенні УНКВС членами трійки, а секретар трійки Шейнберг, зібравши по декілька протоколів, возив їх за місцем роботи, тобто Старигіну в обком партії і Ланчуковському в облпрокуратуру[1].

Такий порядок роботи трійки дозволяв іноді чекістам зводити особисті рахунки. Так, директор Скадовської школи Трубій Н. Н. звинуватив помічника начальника Миколаївського УНКВС Гончарова у вербуванні його для роботи на польську розвідку і написав заяву про це до НКВС УРСР. У результаті Трубій був заарештований. Піддавши тортурам, Трубія примусили відмовитися від своєї заяви і визнати її вигадкою, адже Гончаров був у дружніх стосунках з Карамишевим. Февральську Л. П. пізно вночі викликали до управління НКВС друкувати протокол очної ставки між Трубієм і Гончаровим. На допиті Февральська розповідала наступне:

…Протокол очної ставки між Гончаровим і Трубієм носив наступний характер. Спочатку Трубій визнавав, що саме він писав заяву на Гончарова, а потім від цього відмовився, заявляв, що писав заяву під його диктовку інший з метою скомпрометувати Гончарова.

Копії цих двох заяв із супроводжувальним листом на адресу Києва і протокол очної ставки я віддала Чайковському [керівник секретаріату УНКВС. – *Авт.*].

Наступного дня я друкувала припис коменданту УНКВС про виконання вироку над Трубієм.

---

[1] ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67990. Т. 5. Арк. 285.

Питання: Отже, Трубій був наступного дня розстріляний без рішення трійки?

Відповідь: На повістці, складеній на засіданні трійки у справі Трубія, була помітка Карамишева «розстріляти», але засідання трійки не було ні до того, як я друкувала припис, ні після того. Звідси… ясно, що він був розстріляний без рішення трійки…[1]

Далі був виявлений цікавий факт: припис коменданту УНКВС, надрукований Февральською, був підмінений іншим. На повторному допиті 25 січня 1940 р. слідчий пред'явив їй повістку:

Питання: …Скажіть, Ви цей припис друкували?

Відповідь: Ще раз стверджую, що друкувала припис на ім'я коменданта УНКВС про приведення вироку над обв[инуваченим] Трубієм до виконання, і саме наступного дня після друкування протоколу очної ставки між обвинуваченим Трубієм і к[олишнім] пом[ічником] нач[альника] УНКВС Гончаровим.

Пред'явлений мені припис на ім'я коменданта УНКВС про приведення вироку до виконання над обвинуваченим Трубієм Нестором Назаровичем я не друкувала, тобто я друкувала припис, у якому було перелічено не менше десяти чоловік обвинувачених, у тому числі й обв[инувачений] Трубій.

Пред'явлений мені припис, як я знаю, не друкували й інші машиністки, які працюють зі мною.

Узагалі, крім мене, ніхто з машиністок не друкував [цей] припис на ім'я коменданта УНКВС. Хто ж друкував пред'явлений мені припис, сказати не можу[2].

Під час оформлення слідчими справ на трійку мали місце непоодинокі випадки підробки документів, зміни дат арешту тощо. Так, наприкінці червня 1938 р. помічник начальника II відділення IV відділу (СПВ) УНКВС Козачук П. Д. отримав завдання від Трушкіна виїхати у Ново-Троїцький район у радгосп ім. Фрунзе, в якому група «ворогів народу» скоїла диверсійний акт – отруїла 503 ягнят. У результаті були заарештовані директор вівцерадгоспу Бабаєв, ветлікар Брант, старший зоотехнік Беккер і веттехнік Наместюк (як виконавець диверсії). Допити й оформлення протоколів провадив Козачук, у цьому брав участь і Трушкін. Після застосування «конвеєра» та інших засобів фізичного впливу Бабаєв дав показання про існування у радгоспі диверсійної групи.

На допиті 16 січня 1940 р. Козачук свідчив:

Отримавши від Бабаєва показання, я склав протокол його допиту і показав його Трушкіну, який перекреслював декілька разів протокол, вставляв у протокол те, чого обвинувачений Бабаєв не показував.

---

[1] ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67990. Т. 5. Арк. 284.

[2] ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67990. Т. 6. Арк. 1–2.

Скоригований Трушкіним протокол Бабаєва був мною підписаний, але не надрукований, оскільки я отримав 22 серпня 1938 р. розпорядження Карамишева про виїзд на нове [місце] призначення в Компаніївський район[1].

23 серпня Козачук здав справи і виїхав у район, а справа Бабаєва та інших була передана новому слідчому – Лейзеровському.

У подальшому ретельне розслідування показало, що вказана справа була повністю сфальсифікована. Документи про арешти, обшуки, протоколи допитів містили підписи Лейзеровського, датовані останніми числами червня, хоча він отримав справу 22 серпня. Тобто всі вони, включаючи постанову прокурора, виявилися підробленими[2].

Козачук у своїх показаннях запевнив:

Ознайомившись зі справою і протоколами допитів обвинувачених Бранта, Наместюка і Бабаєва, заявляю, що у справі відсутній протокол допиту Бабаєва, Наместюка і Бранта, яких я особисто допитував у районі й УНКВС, за моїм підписом, а наявні у справі протоколи за підписом Лейзеровського, датовані 29, 30 червня і 19 липня, є фіктивними, оскільки Лейзеровський у цей період часу не міг їх допитувати, оскільки в районі він не був і справа знаходилася у мене до 22 серпня[3].

У ході слідства у справі миколаївських чекістів були виявлені серйозні порушення наказу НКВС СРСР від 17 вересня 1938 р. за № 00606 і циркуляра заступника наркома внутрішніх справ СРСР № 189 від 21 вересня 1938 р. Згідно з наказом та циркуляром, особи української, російської, єврейської та білоруської національності (насправді у вказаних документах таких положень немає. – *Авт.*), а також спеціалісти високої кваліфікації, такі як інженери, агрономи, вчителі і т.д., не підлягали розгляду особливою трійкою. У результаті перегляду 1269 повісток на трійку, датованих з 23 вересня і закінчуючи 5 листопада 1938 р., з'ясувалося, що особливою трійкою на чолі з П. Карамишевим було засуджено 2 інженерів, 7 агрономів і 22 учителів. Крім того, трійкою було засуджено 11 чоловік, заарештованих після 1 серпня 1938 р., що прямо заборонялося наказом № 00606. У 29 повістках не була вказана спеціальність[4].

Жертвами таких порушень стали завідуючий технічним нормуванням корпусного цеху Барсуков, майстер цеху Чернохатов та начальник ППО заводу № 200 Мацковський, заарештовані з групою інженерно-технічних працівників за звинуваченням у здійсненні диверсії (організація пожежі у корпусному цеху). Трушкін наказав виділити їх справу в окреме провадження і передати

---

1 ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67990. Т. 6. Арк. 21.
2 Там само. Арк. 22.
3 Там само. Арк. 2.
4 ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67990. Т. 9. Арк. 2.

на розгляд трійки. У повістці вказали, що Чернохатов і Мацковський були заарештовані 30 липня (насправді перший – 8 серпня, а другий – 3 серпня), а Барсуков – 31 липня (насправді – 3 серпня). Старший слідчий УНКВС Сичков 29 серпня 1939 р. відверто показав:

Мацковський дійсно був заарештований 3 серпня І938 р., але для того, щоб його справу пропустити через трійку без протиріччя з Наказом НКВС СРСР про пропуск через трійку тільки осіб, заарештованих до І серпня І938 р., дійсна дата його арешту - 03.08.І938 р. - була виправлена на 30.07.І938 р., і він був засуджений до ВМП, а вся інша частина групи з 7 чоловік була піддана суду Військового трибуналу, яким усі вони були виправдані[1].

У результаті фальсифікації Барсуков, Чернохатов і Мацковський у вересні 1938 р. були засуджені до ВМП, а 4 листопада 1938 р. розстріляні[2]. Їх реабілітували тільки у 1957 р.

Звірення слідством приписів про здійснення вироків з протоколами засідань трійки виявило наступні результати, зафіксовані актом.

А К Т

від І9 січня І940 р. з виконання вироків на ім'я коменданта УНКВС за підписом Карамишева і Поясова із засіданням трійки

ПРОТОКОЛИ:	ПРИПИСИ:
(3) № 3 від 29.09.І938 р.	припис від 2/Х-38 р.
(І3) № 2 від 26 -//-	-//- від І0/Х-38 р.
(І7) № І від 23 -//-	-//- від І0/Х-38 р.
(4) № І від 23 -//-	-//- від 27/ІХ-38 р.
(5) № 2 від 26 -//-	-//- від І/Х-38 р.
(3) № І від 23 -//-	-//- від 25/ІХ-38 р.

І т.д., тобто за приписами видно, що вироки виконувалися приблизно на два-три тижні, і місяць, і пізніше засудження осіб трійкою. Є цілий ряд приписів, на яких відсутні дати їх складання…[3]

Це при тому, що накази НКВС СРСР вимагали їх виконання негайно. Цифри зліва є записами, проставленими в акті від руки й означають кількість розстріляних людей.

На усний запит старшого слідчого УДБ НКВС УРСР Бурдана Миколаївським УНКВС були перевірені всі архівні матеріали, що були передані секретаріатом [особливої] трійки УНКВС до 1 спецвідділу. Серед переданих до архіву виявилося всього близько 600 других екземплярів повісток на трійку, тобто

---

[1] ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67990. Т. 4. Арк. 146.

[2] Державний архів Миколаївської області. Ф. 5859. Оп. 2. Спр. 67990. Т. 9. Арк. 4.

[3] ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67990. Т. 9. Арк. 4.

саме тих, на яких проставлялись особисті підписи членів трійки Старигіна і Ланчуковського. У відповіді від 16 січня 1940 р. за підписом начальника УНКВС по Миколаївській області капітана державної безпеки Юрченка зазначалось:

Оскільки за основу складання трієчних протоколів були взяті перші екземпляри повісток з відмітками рішень по справі голови трійки, кол[ишнього] начальника УНКВС, то ці екземпляри секретаріатом трійки були переплетені, пронумеровані у відповідності з протоколами трійки і разом з останніми були здані в І-й спецвідділ[1].

Тобто зникло більше половини других екземплярів повісток на трійку, які містили власноручні підписи членів трійки, і збереглися тільки перші екземпляри, де проставлявся підпис лише голови трійки – Карамишева.

Ще одна цікава деталь у маніпуляції документами полягала ось у чому. В 1937–1938 рр. справи на осіб пересилались через НКВС УРСР до Москви на розгляд «в особливому порядку» (тобто «вищою двійкою» – наркомом внутрішніх справ СРСР та Прокурором СРСР. – *Авт.*) 3-м відділом УНКВС (контррозвідувальний) в обхід 8-го відділення (згодом 1-й спецвідділ). Лише у 1938 р. 3-м відділом УНКВС (начальник Л. Готовцев) слідчі справи на 470 осіб, знову ж в обхід 8-го відділення, разом з так званими альбомами були направлені на розгляд в НКВС УРСР.

У відповіді старшому слідчому УДБ НКВС УРСР Бурдану спецвідділу УНКВС по Миколаївській області Самойленка далі зазначалось: «Після розгляду в Києві справи повернули для зберігання до отримання результатів у справах.

За короткий час після чи за декілька днів до видання наказу № 00606 із НКВС УРСР були повернуті в 3-й відділ і альбоми. У відповідності з альбомами (тобто узагальненими списками. – *Авт.*) 8-м відділенням і були роздані по відділах слідсправи.

Встановити список повернутих справ є неможливим, оскільки повернуті альбоми були розформовані, а справи передані на розгляд трійки. Чи були якісь вказівки з Києва про повернення слідсправ у відношенні представлення їх на трійку, – по-моєму, ні. Навіть за перевіреними архівними матеріалами 1-го спецвідділу за 1938 р. подібного роду документа не виявлено»[2]. Повернуті документи розчинилися серед відділів УНКВС.

Загалом створена у відповідності до наказу УНКВС СРСР № 00606 Миколаївська особлива трійка провела 12 засідань. Дати засідань і кількість засуджених наводяться в таблиці, підготовленій 1-м спецвідділом УНКВС по Миколаївській області[3]:

---

1 ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67990. Т. 9. Арк. 12.
2 Там само. Арк. 35.
3 Там само. Арк. 28.

I. 23/IX-1938 р. трійкою УНКВС було розглянуто справ на 110 чол.
2. 26/IX-1938 р. ----//-----//-----//-----//-----//---- 173 -//-
3. 27/IX-1938 р. ----//-----//-----//-----//-----//---- 217 -//-
4. 29/IX-1938 р. ----//-----//-----//-----//-----//---- 109 -//-
5. 30/IX-1938 р. ----//-----//-----//-----//-----//---- 138 -//-
6. 3/X-1938 р. ----//-----//-----//-----//-----//---- 82 -//-
7. 4/X-1938 р. ----//-----//-----//-----//-----//---- 126 -//-
8. 8/X-1938 р. ----//-----//-----//-----//-----//---- 152 -//-
9. 9/X-1938 р. ----//-----//-----//-----//-----//---- 165 -//-
10. 13/X-1938 р. ----//-----//-----//-----//-----//---- 64 -//-
11. 26/X-1938 р. ----//-----//-----//-----//-----//---- 52 -//-
12. 5/XII-1938 р. ---//-----//-----//-----//-----//---- 41 -//-

Всього 1259 чол.

Нач. І спецвідділу УНКВС
Сержант державної безпеки Самойленко
№ 123I779
24/I-1940 р.
м. Миколаїв

17 листопада 1938 р. вийшла постанова РНК СРСР і ЦК ВКП(б) «Про арешти, прокурорський нагляд і методи слідства», яка офіційно завершила масові операції. Проте за інерцією співробітники НКВС продовжували використовувати катування, знущання та провокації, хоча й не в таких масштабах, як раніше, в силу певної розгубленості і дезорієнтації. Задача вибіркових і дозованих процесів над чекістами якраз і полягала в тому, щоб після чергового акту соціальної інженерії поставити органи НКВС «на місце» – під контроль партії, одночасно приховавши інформацію від суспільства.

Розділ V

ВІДОМОСТІ ПРО ГРОМАДЯН, ЩО ЗАЗНАЛИ ПОЛІТИЧНИХ РЕПРЕСІЙ

Щ

ЩВЕЦЬ Іван Дорофійович, 1888, с. Дорожинка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 12.01.1931 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 18.04.1931 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЩЕГЛОВ Григорій Костянтинович, 1895, м. Миколаїв, росіянин, із робітників, освіта вища, проживав у м. Первомайську, економіст взуттєвої фабрики. Заарештований уперше в 1937 р. Рішенням Трійки НКВС від 22.07.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Удруге заарештований 06.01.1949 р. Рішенням Особливої Наради при МДБ СРСР від 18.05.1949 р. висланий на поселення до Красноярського краю. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

ЩЕЛІНСЬКИЙ Василь Антонович, 1905, с. Привольне Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Антонівка Новоодеського району, колгоспник. Дата арешту невідома. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 27.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 12.09.1938 р. Реабілітований у 1966 р.

ЩЕЛІНСЬКИЙ Дмитро Леонтійович, 1897, с. Привольне Новобузького району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 07.02.1930 р. Постановою Миколаївського окружного відділу ДПУ від 07.02.1930 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЩЕЛІНСЬКИЙ Іван Леонтійович, 1889, с. Привольне Новобузького району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 07.02.1930 р. Постановою Миколаївського окружного відділу ДПУ від 07.02.1930 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЩЕЛІНСЬКИЙ Трифон Антонович, 1902, с. Веселе Привільнянського району, українець, із селян, освіта початкова, військовослужбовець. Заарештований 11.06.1944 р. Військовим трибуналом 353-ї Дніпропетровської дивізії від 11.07.1944 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ЩЕЛІНСЬКИЙ Трохим Антонович, 1902, с. Привольне, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Антонівка Привільнянського району. Заарештований 22.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Микола-

ївській області від 03.12.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЩЕРБАК Антон Васильович, 1883, с. Новий Буг, українець, із селян, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 13.11.1922 р. Одеським губернським ревтрибуналом від 07.05.1923 р. засуджений до вищої міри покарання. Постановою ВУЦВК від 09.06.1923 р. розстріл замінений на 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЩЕРБАК Василь Якович, 1880, м. Новий Буг, українець, із селян, малоосвічений, місце проживання невідоме, їздовий Дмитрівської залізничної станції Донецької області. Дата арешту невідома. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 19.07.1931 р. висланий у Північний край на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

ЩЕРБАК Іван Васильович, 1872, х. Пекарський Новобузького району, українець, із селян, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 13.11.1922 р. Одеським губревтрибуналом від 07.05.1923 р. засуджений до 2,5 років у ВТТ із обмеженням у правах і конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЩЕРБАК Іван Іванович, 1898, с. Новий Буг, українець, із селян, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 13.11.1922 р. Одеським губернським ревтрибуналом від 07.05.1923 р. засуджений до вищої міри покарання. Постановою ВУЦВК від 09.06.1923 р. розстріл замінений на 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЩЕРБАК Лука Дорофійович, 1885, м. Новий Буг, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 29.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 26.04.1933 р. діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЩЕРБАК Милентій Павлович, 1865, с. Баштанка, українець, із селян, неосвічений, працював в індивідуальному господарстві. Заарештований 03.02.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 22.02.1930 р. висланий у Північний край на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЩЕРБАК Семен Тарасович, 1897, с. Отбєдо-Василівка Снігурівського району, українець, із селян, відомостей про освіту немає. Постановою загальних зборів бідняцько-батрацького активу 1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЩЕРБАК Степан Данилович, 1912, х. Рибалки Благодатнівського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 28.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 10.09.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ЩЕРБАК Федора (по батькові не вказано), 1894, с. Отбєдо-Василівка Снігурівського району, українка, із селян, даних про освіту немає. Постановою загальних зборів бідняцько-батрацького активу 1930 р. вислана за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЩЕРБАКОВ Василь Андрійович, 1907, м. Бендери, росіянин, із робітників, освіта початкова, проживав на ст. Колосівка Одеської залізниці, стрілочник. Заарештований 08.03.1938 р. Лінійним судом Одеської залізниці від 13.05.1938 р. засуджений до 4 років у ВТТ із обмеженням у правах на 2 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЩЕРБАКОВ Семен Якович, 1910, х. Цвєтков Мостовського району, украї-

нець, із селян, малоосвічений, інвалід 2 групи. Заарештований 01.12.1945 р. Рішенням ОДБ УМВС по Миколаївській області від 02.07.1946 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1998 р.

ЩЕРБАНЬ Омелян Єфремович, 1898, с. Старе Бориспільського району Київської області, українець, із робітників, освіта середня, проживав у с. Помішна Піщанобродського району Кіровоградської області, завідуючий бурякопунктом М.-Висунського цукрового заводу Кіровоградської області. Заарештований 23.12.1952 р. Вироком Миколаївського обласного суду від 06.02.1953 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Постановою ВР УРСР від 25.10.1953 р. вирок відмінений через неповноту судового слідства. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1999 р.

ЩЕРБАЧЕНКО Михайло Дмитрович, 1887, с. Пацицелі, українець, із селян, неосвічений, проживав на ст. Колосівка Мостовського району, без визначених занять. Заарештований 20.08.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 28.08.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ЩЕРБАЧЕНКО Савелій Петрович, 1890, с. Бармашове Баштанського району, українець, із селян, освіта початкова, в'язень Одеської в'язниці. Рішенням Трійки УНКВС по Одеській області від 29.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 13.11.1937 р. Реабілітований у 1990 р.

ЩЕРБЕЦЬ Омелян Данилович, 1888, с. Кумарі Врадіївського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у Кунцевському районі Московської області, агент по забезпеченню відходами їдалень радгоспу «П'ятирічка». Заарештований 13.12.1935 р. Рішенням виїзної сесії Одеського міжрайонного суду виправданий, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ЩЕРБИН Федір Власович, 1898, с. Яковлівка Березнегуватського району, українець, із селян, місце роботи невідоме. Постановою загальних зборів бідняцько-батрацького активу від 22.02.1930 р. виселений за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЩЕРБИНА Дмитро Онуфрійович, 1895, с. Бейкуш Очаківського району, українець, із селян, освіта вища, проживав у с. Анчикрак Очаківського району, директор Анчикракської середньої школи. Заарештований 04.09.1945 р. Вироком Військового трибуналу військ НКВС Миколаївської області від 03.11.1945 р. засуджений до 10 років у ВТТ із конфіскацією майна і обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1965 р.

ЩЕРБИНА Іван Данилович, 1915, с. Михайлівка Новоодеського району, українець, із селян, освіта середня, заступник командира ескадрильї 765-го авіаполку. Заарештований 10.05.1943 р. Постановою ОКР «Смерш» 8-ї Повітряної армії від 07.04.1944 р. карну справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ЩЕРБИНА Іван Федорович, 1909, с. Михайлівка Новоодеського району, українець, із селян, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, інструктор із обміну досвідом на заводі № 200. Заарештований 27.06.1938 р. Помер під час слідства 31.12.1938 р. Реабілітований у 1960 р.

ЩЕРБИНА Ісай Пименович, 1893, с. Н. Курськ колишньої Криворізької округи, українець, із селян, освіта середня, проживав у с. Володимирівка Миколаївської області. Заарештований 24.04.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 30.08.1929 р. висланий на Урал на 3 роки.

Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЩЕРБИНА Олександр Олександрович, 1904, с. Миколаївка Веселинівського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Веселинове, вантажник на ст. Веселинове. Заарештований 14.01.1938 р. Лінійним судом Одеської залізниці від 21.12.1938 р. засуджений до 5 років у ВТТ із обмеженням у правах на 2 роки. Реабілітований у 1939 р.

ЩЕРБИНА Трохим Сидорович, 1895, с. Гур'ївка Єланецького району, українець, із селян, даних про освіту і місце роботи немає. Заарештований 26.11.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 27.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЩЕРБИНА Яким Євменович, 1911, с. Костянтинівка Баштанського району, українець, із селян, освіта середня, проживав у м. Ярославль, курсант Ярославського Військово-господарчого училища. Заарештований 10.10.1937 р. Рішенням ОВ ДУДБ НКВС Ярославського гарнізону від 02.02.1939 р. діловодство у справі припинено за недоведеністю. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ЩЕРБИНЕНКО Данило Микитович, 1903, с. Калинівка Миколаївського району, українець, із селян, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, помічник командира дивізіону 7-го корпусу артполку. Заарештований 04.12.1934 р. Військовим трибуналом 7 корпусу від 08.12.1934 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Реабілітований у 1967 р.

ЩЕТИНІН Юхим Єлеферович, 1902, с. Посад-Митьківка Брянської губернії, росіянин, із селян, освіта початкова, проживав у комуні імені К. Маркса Доманівського району, хлібороб. Заарештований 25.04.1929 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 16.08.1929 р. висланий до Сибіру на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ЩИГОЛІВСЬКИЙ Микола Павлович, 1863, м. Казань, росіянин, зі службовців, освіта середня, проживав у м. Вознесенську, священик. Заарештований 14.11.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 28.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ЩИПЦОВ Василь Миколайович, 1873, с. Натягайлівка Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Глюкові Кошари Вознесенського району, хлібороб. Заарештований 10.01.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 31.03.1932 р. висланий до Казахстану на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЩИПЦОВ Григорій Онисимович, 1901, с. Натягайлівка Вознесенського району, українець, із селян, освіта початкова, селянин. Заарештований 01.09.1927 р. Постановою від 17.09.1927 р. з-під варти звільнений, діловодство у справі припинене. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1998 р.

ЩИЧКО Кірік Єгорович, 1886, с. Варварівка Долинського району Дніпропетровської області, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Казанка, колгоспник. Заарештований 25.09.1937 р. Рішенням Трійки УНКВС по Дніпропетровській області від 21.10.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЩОГОЛЄВ Валентин Іванович, 1899, м. Ленінград, росіянин, із робітників, освічений, проживав у м. Миколаєві, майстер Миколаївського кінотресту. Заарештований 20.07.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 27.10.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ЩОКІН Василь Гаврилович, 1889, с. Благодатне Первомайського повіту, росіянин, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 18.01.1921 р. Рішенням засідання Колегії ОДНК від 26.03.1921 р. звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1955 р.

ЩОКІН Дмитро Гаврилович, 1882, с. Благодатне Благодатнівського району, українець, із селян, малоосвічений, сторож міжрайколгоспшколи. Заарештований 20.11.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 27.11. 1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Рішенням Трійки УНКВС по Одеській області від 05.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.03.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ЩОКІН Євтихій Павлович, 1897, с. Благодатне Первомайського району, росіянин, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 06.06.1930 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ від 14.11.1930 р. виселений у Північний край на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ЩОКІН Іван Спиридонович, 1887, с. Благодатне, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Н.-Благодатне, колгоспник. Заарештований 16.09.1937 р. Рішенням Судової Трійки при УНКВС по Одеській області від 26.10.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЩОКІН Микита Степанович, 1896, с. Благодатне Первомайського повіту, росіянин, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 06.06.1930 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 14.11.1930 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ЩОКІН Степан Філімонович, 1868, с. Благодатне Первомайського району, росіянин, із селян, малоосвічений, хлібороб. Уперше заарештований 18.01.1921 р. Засіданням Колегії ОГНК від 26.03.1921 р. звільнений, справу припинено. Удруге заарештований 06.06.1930 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 14.11.1930 р. висланий у Північний край на 5 років. Трійкою при Колегії ДПУ УСРР від 14.12.1931 р. достроково звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ЩОКІН Стефан Пилипович, 1867, с. Благодатне Первомайського повіту, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 31.08.1920 р. Рішенням засідання Колегії ОДНК від 26.03.1921 р. звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1955 р.

ЩОКІН Трохим Гаврилович, 1879, с. Благодатне Первомайського повіту, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 01.09.1920 р. Рішенням Трійки Первомайської НК звільнений. Подальша доля невідома.

ЩУБЕЙ Олексій Климентійович, 1879, с. Лагері № 1 Вознесенського району, українець, із робітників, малоосвічений, різнороб. Заарештований 30.11.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 04.12.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.03.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ЩУКА Михайло Володимирович, 1908, с. Варюшине Варварівського району, українець, із селян, малоосвічений, тракторист Ковалівської МТС. Заарештований 20.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 02.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

ЩУПЕЛЬКО Йосиф Станіславович, 1909, м. Москва, поляк, із робітників, малоосвічений, проживав у с. Буговські Хутори Вознесенського району, екскаваторник

Олександрівського кар'єру. Заарештований 19.10.1937 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС по Одеській області засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 17.11.1937 р. Реабілітований у 1990 р.

ЩУР Іван Дорофійович, 1884, с. Любимівка Березнегуватського району, українець, із селян, освічений, рахівник. Заарештований 15.08.1945 р. Трибуналом військ НКВС Миколаївської області від 03.02.1946 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років і конфіскацією майна. Визначенням Одеського військового округу від 05.02.1956 р. міра покарання знижена до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЩУР Макар Степанович, 1884, с. Н. Прага Кіровоградської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, комірник. Заарештований 25.06.1946 р. Вироком Військового трибуналу військ МВС Миколаївської області від 09.12.1946 р. засуджений до 8 років у ВТТ із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЩУР Микита Омелянович, 1879, с. Любомирівка Березнегуватського району, українець, селянин. Постановою загальних зборів бідняцько-батрацького активу від 21.02.1930 р. виселений за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЩУРОВСЬКА Тетяна Іванівна, 1915, м. Благовіщенськ, українка, із робітників, освіта початкова, проживала у м. Миколаєві, без визначених занять. Заарештована 16.03.1948 р. Вироком Миколаївського обласного суду від 04.05.1948 р. засуджена до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

Ю

ЮДІНА Ганна Юхимівна, 1915, с. Красне Т.-Березанського району, німкеня, із селян, малоосвічена, займалася сільським господарством. Заарештована по репатріації у 1945 р. На підставі Постанови ДОКО № 2060-935 від 12.05.1941 р. переселена до Карагандинської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЮДКІС Аля Ізрайлевич, 1904, м. Черняхів Житомирської округи, єврей, зі службовців, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, журналіст. Заарештований 24.01.1929 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР від 19.02.1929 р. порушено клопотання про ув'язнення в політізоляторі на 3 роки. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ УСРР від 02.03.1929 р. висланий до Сибіру на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЮДТ Антон Фрідріхович, 1910, с. Шпеєр Мостовського району Миколаївської області, німець, із селян, неосвічений, проживав у с. Роштадт Мостовського району, колгоспник. Заарештований у лютому 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений до Актюбінської області. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЮДТ Валентина Петрівна, 1937, с. Малахове Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до Акмолинської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЮДТ Йосип Йосипович, 1921, с. Зульц Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, червоноармієць. Заарештований у серпні 1941 р. На підставі Указу

Президії Верховної Ради СРСР від 26.11.1948 р. залишений навічно у місцях обов'язкового поселення виселенців. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЮДТ Іван Петрович, 1932, с. Шульцеве Т.-Березанського району, німець, із селян, освіта початкова, працівник артілі. Заарештований по репатріації 16.08.1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений до Акмолинської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЮДТ Карл Євстафійович, 1928, с. Шпеєр Веселинівського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений до Алтайського краю. У 1954 р. переселений у Карагандинську область. У 1956 р. зі спецпоселення звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЮДТ Катерина Христофорівна, 1914, с. Роштадт Мостовського району, німкеня, із селян, неосвічена, колгоспниця. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до Актюбінської області. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЮДТ Марія Петрівна, 1932, с. Шульцеве Т.-Березанського району, німкеня, із селян, малоосвічена, працювала в артілі. Заарештована по репатріації 16.08.1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до Акмолинської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЮДТ Ольга Адамівна, 1922, с. Катеринеталь Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до Алтайського краю. У 1954 р. переселена до м. Караганда. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЮДТ Югана Миколаївна, 1899, с. Шульцеве Т.-Березанського району, німкеня, із селян, неосвічена, колгоспниця. Заарештована по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до Акмолинської області. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЮДЧЕНКО Григорій Климентійович, 1888, м. Висунськ Березнегуватського району Одеської області, українець, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, актор робітничо-колгоспного українського пересувного театру. Заарештований 01.10.1937 р. Постановою засідання Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 15.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.11.1937 р. Реабілітований у 1957 р.

ЮЗЕФОВИЧ Сергій Володимирович, 1887, с. Корсунівка Петровського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 06.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 09.12.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЮНГ Генріх Вільгельмович, 1889, с. Ульфи, Німеччина, німець, зі службовців, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, сторож торгового порту. Заарештований 10.10.1933 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 27.02.1934 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Помер 07.07.1938 р. у в'язниці м. Києва від туберкульозу легенів. Реабілітований у 1961 р.

ЮНГ Михайло Францович, 1875, с. Бузиновате Первомайського району Одеської області, чех, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 24.01.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 08.03.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЮНГ Яків Володимирович, 1908, с. Дорожинки Первомайського району Миколаївської області, українець, із селян, освіта середня спеціальна, проживав у м. Миколаєві, начальник зв'язку 3-го дивізіону 15-го артполку 15-ї стрілецької дивізії. Заарештований 23.08.1937 р. Постановою Комісії НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 25.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.01.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ЮНГБЛЮД Франциска Іванівна, 1876, с. Краснопілля Ровенського району Куйбишевської області, німкеня, із селян, неосвічена, проживала в с. Шенфельд Варварівського району, колгоспниця. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до Карагандинської області. У 1954 р. переселена в Акмолинську область У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЮНГ-ГЕРТ Анна Рудольфівна, 1928, с. Рорбах Ландауського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. Заарештована у вересні 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до Карагандинської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЮНГМАН Йосип Йосипович, 1922, с. Єкатеринослав Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, даних про місце роботи і посаду немає. На підставі Постанови ДОКО СРСР від 22.09.1941 р. переселений до Омської області. Проживав там у 1941–1944 рр. До 1956 р. проживав у м. Новосибірську. Звільнений зі спецпоселення 12.01.1956 р. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЮНГМАН Магдалина Андріївна, 1896, с. Нейкарлсруе Баштанського району, німкеня, із селян, малоосвічена, працювала у сільському господарстві. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до Архангельської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЮНД Варвара Францівна, 1888, с. Шпеєр Веселинівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, колгоспниця. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до Іркутської області. У 1955 р. переселена до Акмолинської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЮНДТ Артур Іванович, 1889, с. Бессарабка, німець, зі службовців, малоосвічений, проживав у с. Високопілля Херсонської області, хлібороб. Заарештований 07.08.1934 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 28.12.1934 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЮНДТ Герта Освальдівна, 1932, с. Ватерлоо Веселинівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до Актюбінської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЮНДТ Іван Іванович, 1934, с. Ватерлоо Веселинівського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений до Свердловської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЮНДТ Іван Освальдович, 1930, с. Ватерлоо Веселинівського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений до Актюбінської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЮНДТ Олена Освальдівна, 1924, с. Ватерлоо Веселинівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до Свердловської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЮНДТ Павлина Яківна, 1912, с. Ватерлоо Веселинівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до Актюбінської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЮНКЕНТ Лідія Іванівна, 1929, с. Красне Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до Молотовської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЮНКЕНТ Регіна Михайлівна, 1903, с. Красне Т.-Березанського району, німкеня із селян, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до Молотовської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЮНКІНД Іван Антонович, 1879, с. Гейдельберг Мелітопольського району Дніпропетровської області, німець, даних про освіту і соціальне походження немає, проживав у с. Красне Т.-Березанського району, учитель. Заарештований 04.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 09.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний. Реабілітований у 1991 р.

ЮНТ Ірина Іванівна, 1884, с. Веселинове Одеської області, німкеня, із селян, неосвічена, не працювала. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до Карагандинської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЮНТ Олександр Олександрович, 1922, с. Веселинове Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, місце роботи невідоме. На підставі Постанови ДОКО № 702 від 20.09.1942 р. направлений до Карагандинської області. Військовим трибуналом м. Златоуста 1941 р. засуджений до 8 років у ВТТ. У 1945 р. звільнився по амністії. Народним судом м. Свердловська засуджений до 6 років у ВТТ. Достроково звільнений у 1953 р. Направлений на спецпоселення до Карагандинської області. Звільнений зі спецпоселення у 1956 р. Реабілітований у 1991 р.

ЮРАСОВ Андрій Васильович, 1903, м. Первомайськ Миколаївської області, українець, із селян, освіта середня, проживав у с. Бандурка Первомайського району, рахівник колгоспу. Заарештований 21.11.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 27.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1960 р.

ЮРАШ Микола Степанович, 1887, с. Дворянка Доманівського району, українець, із міщан, малоосвічений, без визначених занять. Заарештований 24.10.1929 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 18.01.1930 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЮРАШ Семен Степанович, 1883, с. Дворянка Доманівського району, українець, із міщан, малоосвічений, без визначених занять. Заарештований 24.10.1929 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 18.01.1930 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЮРЕСКУЛ Федір Андрійович, 1886, с. Мала Дворянка Єланецького району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 21.07.1937 р. Рішенням Трійки УНКВС по Одеській області від 23.08.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Постановою Єланецького РВ НКВС від 31.08.1937 р. і 18.10.1939 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЮРЕЧКО Марко Данилович, 1895, с. Синюхин Брід Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, працював в індивідуальному господарстві. Заарештований 01.01.1932 р. Постановою помічника Первомайського дільничного прокурора від 07.03.1933 р. справу закрито, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома.

ЮРЖЕНКО Михайло Іванович, 1892, с. Д.Олександрівка Снігурівського району, українець, із селян, проживав у с. Снігурівка, рахівник на ст. Снігурівка. Заарештований 28.02.1938 р. Постановою ДТВ НКВС Одеської залізниці від 29.05.1939 р. діловодство у справі припинено за недоведеністю. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1998 р.

ЮРИК Василь Іванович, 1911, с. Воронцовка Новоодеського району, українець, із селян, освіта початкова, без визначених занять. Заарештований 31.10.1945 р. Військовим трибуналом військ МВС Миколаївської області від 29.11.1945 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ЮРИН Філат Корнійович, 1876, с. Явкине Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 27.01.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 22.03.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ЮРКОВСЬКИЙ Фелікс Пилипович, 1864, особистих даних у справі немає, проживав у с. Ново-Павлівка Миколаївського повіту. Вироком виїзної сесії Миколаївського губревтрибуналу від 08.12.1921 р. зобов'язаний виконати продподаток протягом 3 днів. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЮРКУЛ Гнат Якимович, 1897, с. Олександрівка Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, працював в індивідуальному господарстві. Заарештований 07.11.1930 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ від 14.01.1931 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЮРКУЛ Микита Семенович, 1880, с. Олександрівка Вознесенського району, молдованин, освічений, хлібороб. Заарештований 27.02.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЮРКУЛ Федір Семенович, 1894, с. Олександрівка Вознесенського району, молдаванин, із селян, коваль у сільгоспартілі. Заарештований 18.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 07.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 19.04.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ЮРОВСЬКИЙ Гнат Сергійович, 1889, с. Суворівка Новоодеського району Миколаївської області, українець, із селян, освіта незакінчена середня, проживав у м. Миколаєві, зав. експлуатації Миколаївського міського товариства сприяння водному транспорту. Заарештований 14.12.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 30.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.02.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ЮРЧЕНКО Андрій Олексійович, 1903, місце народження невідоме, українець, із селян, освічений. Дата арешту невідома. Постановою Трійки Миколаївської ГубНК від 18.10.1921 р. звільнений. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЮРЧЕНКО Варсонофій Григорович, 1880, м. Кірове, українець, зі службовців, малоосвічений, проживав у м. Харкові, служитель культу. Заарештований 20.09.1936 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 21.05.1937 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЮРЧЕНКО Василь Ісаакович, 1911, с. Ново-Олександрівка Баштанського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав на ст. Лоцкіне, стрілочник на ст. Лоцкіне. Заарештований 30.04.1941 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 24.04.1943 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЮРЧЕНКО Ганна Федорівна, 1900, с. Білоусівка Вознесенського району Миколаївської області, українка, із селян, малоосвічена, проживала у с. Нова Одеса Миколаївської області, колгоспниця. Заарештована 21.11.1944 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 28.08.1945 р. вислана на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

ЮРЧЕНКО Євгенія Олексіївна, 1911, м. Павлоград Дніпропетровської області, українка, із селян, освіта вища, проживала у м. Миколаєві, технік-гідролог гідрометеостанції Чорноморського флоту. Заарештована 19.10.1945 р. Військовим трибуналом військ НКВС Миколаївської області від 16.05.1946 р. засуджена до 15 років каторжних робіт зобмеженням у правах на 5 років. Визначенням Військової колегії Верховного Суду СРСР від 25.09.1946 р. міра покарання знижена до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1992 р.

ЮРЧЕНКО Кузьма Юхимович, особистих даних у справі немає, проживав у с. Ново-Павлівка Миколаївського повіту. Вироком виїзної сесії Миколаївського губревтрибуналу від 08.12.1921 р. зобов'язаний виконати продподаток протягом 3 днів. Подальша доля невідома. Даних про реабілітацію немає.

ЮРЧЕНКО Лукія Іванівна, 1889, с. Дорожинка Первомайського району Одеської області, українка, із селян, неосвічена, домогосподарка. Заарештована 01.06.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 18.04.1031 р. засуджена на 3 роки позбавлення волі умовно. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЮРЧЕНКО Сергій Онисимович, 1897, с. Лиса Гора, українець, із селян, малоосвічений, голова колгоспу імені Молотова. Заарештований 31.10.1832 р. Арбузинським РВ ДПУ від 24.01.1933 р. карну справу припинено через відсутність фактів провини, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1996 р.

ЮРЧЕНКО Федір Андрійович, 1893, с. Березнегувате Миколаївської області, українець, із селян, освічений, заступник голови сільпо. Заарештований 14.12.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 28.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 10.02.1938 р. Даних про реабілітацію немає.

ЮРЧЕНКО Федір Євтихійович, 1887, с. Дорожинка Первомайського району Одеської округи, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 24.05.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 18.04.1931 р. висланий у Північний край на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЮСКІЛЄВ Дмитро Данилович, 1903, с. Натягайлівка Вознесенського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Дружківка Сталінської області, зав. засолювальним пунктом. Заарештований 08.03.1945 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 15.09.1945 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ЮСТ Андрій Фрідріхович, 1890, с. Прансуна Цековського району, Польща, німець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Нейзац Т.-Березанського району, колгоспник. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений до м. Семипалатинськ. У 1956 р. зі спецпоселення звільнений без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЮСТ Артур Андрійович, 1930, с. Суворове Т.-Березанського району, німець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Нейзац Т.-Березанського району, на утриманні батьків. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений до м. Семипалатинськ. У 1956 р. зі спецпоселення звільнений без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЮСТ Ельвіра Германівна, 1935, с. Нейзац Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до м. Семипалатинськ. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЮСТ Катерина Петрівна, 1919, с. Нейзац Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована в серпні 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до м. Семипалатинськ. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЮСТ Катерина Фрідріхівна, 1907, с. Суворове Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до м. Семипалатинськ. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЮТД Марія Іванівна, 1912, с. Єлизаветівка Т.-Березанського району, німкеня, із

селян, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована в червні 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до Карагандинської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЮТД Роза Рафаїлівна, 1933, с. Єлизаветівка Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. Заарештована в червні 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до Карагандинської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЮТТ Ганна Францівна, 1896, с. Ландау Миколаївського району, німкеня, із селян, освіта початкова, проживала у с. Ново-Миколаївка Врадіївського району, колгоспниця. Заарештована в грудні 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до Новосибірської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЮХТ Михайло Миколайович, м. Миколаїв, єврей, зі службовців, освіта середня, начальник спецділянки цеху № 5 заводу імені 61 Комунара. Заарештований 02.07.1951 р. Вироком Миколаївського обласного суду від 10.11.1951 р. засуджений до 25 років у ВТТ з обмеженням у правах на 5 років із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЮШКЕВИЧ Юрій Антонович, 1898, с. Тирловка Джулинського району Вінницької області, українець, зі службовців, освіта вища, проживав у м. Миколаєві, економіст обласної планової комісії. Заарештований 14.11.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 07.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 27.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ЮЩЕНКО Петро Матвійович, 1873, с. Боровиці Київської губернії, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Маркіївка Доманівського району, колгоспник. Заарештований 04.01.1933 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 11.02.1933 р. засуджений до 3 років висилання у Північний край умовно, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ЮЩЕНКО Юхим Нифонтович, 1924, с. Кримка Первомайського району, українець, із селян, освіта середня, обліковець тракторної бригади. Заарештований 13.05.1949 р. Військовим трибуналом Одеського округу від 16.11.1950 р. засуджений до 25 років позбавлення волі з обмеженням у правах на 5 років. Рішенням Військового трибуналу від 13.06.1952 р. виправданий, з-під варти звільнений.

Я

ЯБЛОНОВСЬКИЙ Трохим Костянтинович, 1879, х. Березова Балка Єлисаветградського повіту, особистих даних у справі немає. Заарештований 20.03.1920 р. Рішення у справі прийнято не було. Подальша доля невідома.

ЯБЛОНСЬКА Єлизавета Іванівна, 1933, с. Новополтавка Привільнянського району, німкеня, із селян, малоосвічена, на утриманні батьків. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена на спецпоселення до м. Новосибірська. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯБЛОНСЬКА Марія Валентинівна, 1913, с. Новополтавка Привільнянського району, німкеня, із селян, освіта початкова, кол-

госпниця. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена на спецпоселення до м. Новосибірська. У 1955 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯБЛОНСЬКИЙ Михайло Францович, 1894, м. Володимир-Волинський, поляк, із робітників, малоосвічений, проживав у с. Нечаяному Варварівського району. Тракторист. Заарештований 19.12.1937 р. Рішенням НВС СРСР і Прокурора СРСР від 05.02.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 22.02.1938 р. Реабілітований у 1963 р.

ЯБЛОНСЬКИЙ-КОМАРОВСЬКИЙ Йосип-Вікентій Францович, 1900, м. Володимир-Волинський, поляк, із робітників, малоосвічений, проживав у с. Нечаяному Миколаївської області. Робітник радгоспу. Заарештований 03.07.1938 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 04.10.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 08.10.1938 р. Реабілітований у 1964 р.

ЯБЛУНОВСЬКИЙ Дмитро Харитонович, 1904, с. Котлярове Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві. Робітник заводу ім. А. Марті. Заарештований 08.12.1936 р. Трійкою при УНКВС Одеської області 10.08.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 16.08.1937 р. Реабілітований у 1990 р.

ЯВЕЦЬКИЙ Микола Семенович, 1909, м. Миколаїв, росіянин, із робітників, освіта середня, проживав у м. Миколаєві. Начальник цеху заводу № 445. Заарештований 15.07.1944 р. Військовим трибуналом військ НКВС по Миколаївській області 29.03.1945 р. засуджений до 10 років ВТТ. Особливою Нарадою при УМДБ по Миколаївській області 01.10.1948 р. справу припинено. Реабілітований у 1996 р.

ЯВЕЦЬКИЙ Олександр Семенович, 1912, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві. Завідуючий буфетом. Заарештований 13.07.1950 р. Військовим трибуналом військ МВС по Миколаївській області 07.09.1950 р. засуджений до 10 років ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Військовою колегією Верховного Суду СРСР 14.10.1953 р. строк покарання зменшено до 5 років ВТТ. Покарання відбував у м. Кривий Ріг. Реабілітований у 1990 р.

ЯВКІН Анатолій Костянтинович, 1927, с. Явкине Баштанського району, українець, із селян, освічений, військовий. Заарештований 06.11.1950 р. Військовим трибуналом 23.01.1951 р. засуджений до 10 років ВТТ зобмеженням у правах на 3 роки та конфіскацією майна. Звільнений 22.10.1954 р. Після відбуття покарання проживав у м. Миколаєві. Реабілітований у 1955 р.

ЯВКІН Андрій Іванович, 1915, с. Явкине Баштанського району, росіянин, із селян, малоосвічений, червоноармієць. Заарештований 30.04.1942 р. Разом з іншими в'язнями 06.05.1942 р. потрапив у німецький полон. Помер у німецькому полоні 28.07.1943 р. Реабілітований у 1997 р.

ЯВКІН Борис Дорофійович, 1891, с. Явкине Баштанського району, українець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 15.01.1933 р. Трійкою при Колегії ДПУ УСРР 15.02.1933 р. засуджений до 10 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯВКІН Герасим Павлович, 1890, с. Явкине Баштанського району, росіянин, із селян, малоосвічений, член артілі. Заарештований 28.12.1932 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР 02.01.1933 р. засуджений до 3 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯВКІН Григорій Юхимович, 1902, с. Явкине Баштанського району, українець, із селян, освіта середня, проживав у м. Миколаєві. Оператор залізничної станції

Миколаїв. Заарештований 10.03.1933 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР 27.03.1933 р. засуджений до заслання у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯВКІН Йосип Семенович, 1883, с. Явкине Баштанського району, білорус, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 28.11.1937 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 28.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 20.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ЯВКІН Никифор Сидорович, 1906, с. Явкине Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, безробітний. Заарештований 20.01.1933 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР 01.02.1933 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯВКІН Павло Купріянович, особистих даних у справі немає. Вироком виїзної сесії губревтрибуналу від 24.12.1921 р. зобов'язаний виконати продподаток повністю протягом 5 днів. Подальша доля невідома.

ЯВКІН Федір Павлович, 1988, с. Явкине Баштанського району, росіянин, із селян, освіта початкова, проживав у с. Явкиному Баштанського району. Голова правління артілі ім. Шевченка. Заарештований 28.01.1932 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР 11.01.1933 р. засуджений до 3 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯВКІН Федот Артемович, 1875, с. Явкіне Баштанського району Миколаївської області, росіянин, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 22.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 01.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯВОНЕНКО Матвій Васильович, 1872, с. Новобірзулівка Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 31.01.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 07.05.1930 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ЯВОРОВИЧ Павло Захарович, 1906, с. Курячі Лози Кривоозерського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 21.01.1933 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР 13.02.1933 р. засуджений до заслання у Північний край на три роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯВОРОВИЧ Яків Карлович, 1881, с. Григорівка Новоодеського району, українець, із селян, малоосвічений, одноосібник. Заарештований 02.02.1930 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР 22.03.1930 р. засуджений до заслання у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯВОРСЬКА Емілія Яківна, 1918, с. Ворштадт Мостовського району Одеської області, німкеня, із селян, освіта початкова, працювала в своєму господарстві. Заарештована в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. направлена на спецпоселення в Південно-Казахстанську область. У 1954 р. переселена до Комі АРСР. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯВОРСЬКИЙ Варфоломій Семенович, 1888, с. Камінна Балка Первомайського району Миколаївської області, українець, із селян, неосвічений, хлібороб. Заарештований 05.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 06.12.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯВОРСЬКИЙ Василь Никодимович, 1886, с. Щербановське Вознесенського району, поляк, із селян, малоосвічений, робітник. Заарештований 12.10.1937 р. Рі-

шенням НКВС від 05.11.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 18.11.1937 р. Реабілітований у 1961 р.

ЯВОРСЬКИЙ Іван Абрамович, 1896, с. Крива Пустош Братського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Вознесенську. Робітник залізничної станції Вознесенськ. Заарештований 26.02.1933 р. Постановою Одеського обласного відділу ДПУ від 05.04.1933 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1998 р.

ЯВОРСЬКИЙ Іван Аврамович, 1906, с. Крива Пустош Братського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Лагері-1 Вознесенського району, мастильник депо ст. Вознесенськ. Заарештований 26.02.1933 р. Постановою Одеського ВДТВ ОДПУ від 05.04.1933 р. карну справу припинено за недоведеністю, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1998 р.

ЯВОРСЬКИЙ Іван Гаврилович, 1900, с. Щербановське Вознесенського району, поляк, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 12.10.1937 р. Особливою Нарадою при НКВС СРСР від 05.11.1937 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Особливою Нарадою при МДБ СРСР 29.10.1949 р. висланий до Красноярського краю. Після звільнення проживав у м. Миколаєві. Реабілітований у 1961 р.

ЯВОРСЬКИЙ Іван Якович, 1876, с. Долинова Балка Новоодеського району, українець, із селян, освічений, проживав у с. Червоноволодимирівці Новоодеського району, колгоспник. Заарештований 05.03.1938 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 07.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 13.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ЯВОРСЬКИЙ Карл Гаврилович, 1910, с. Щербанівське Вознесенського району, поляк, із селян, малоосвічений, бригадир колгоспу. Заарештований 12.10.1937 р. Рішенням НКВС від 05.11.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 18.11.1937 р. Реабілітований у 1961 р.

ЯВОРСЬКИЙ Леонтій Юхимович, 1891, м. Первомайськ, українець, із робітників, освічений, проживав у м. Первомайську, місце роботи невідоме. Заарештований 14.10.1944 р. Військовим трибуналом 6-ї танкової армії 15.12.1944 р. засуджений до 20 років ВТТ із обмеженням у правах на 5 років та з конфіскацією майна. Реабілітований у 1991 р.

ЯВОРСЬКИЙ (Людвіг) Лук'ян Гаврилович, 1896, с. Щербанівське Вознесенського району, поляк, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 12.10.1937 р. Рішенням НКВС від 05.11.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 18.11.1937 р. Реабілітований у 1961 р.

ЯВОРСЬКИЙ Микола Іванович, 1921, с. Адамівка Т.-Березанського району, українець, із селян, середня освіта, проживав у с. Широколанівка Широколанівського району. Працівник редакції газети «Перемога». Заарештований 09.06.1950 р. Військовим трибуналом військ МВС Миколаївської області 17.08.1950 р. засуджений до 25 років ув'язнення у ВТТ. Військовим трибуналом Одеського військового округу 08.03.1955 р. міра покарання знижена до 5 років ув'язнення. Покарання відбував у Магадані. Звільнений 23.04.1955 р. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ЯВОРСЬКИЙ Михайло Іванович, 1899, с. Косіорівка Єланецького району, українець, із селян, проживав у м. Вознесенську, конюх у радгоспі. Заарештований 09.08.1937 р. Трійкою при УНКВС Одеської області 20.09.1937 р. засуджений до 10 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯВОРСЬКИЙ Семен Іванович, 1899. с. Щербанівське Вознесенського району,

поляк, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 24.08.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 04.10.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 10.10.1937 р. Реабілітований у 1965 р.

ЯВОРСЬКИЙ Степан Іванович, 1910, с. Щербанівське Вознесенського району, поляк, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 24.08.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 04.10.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 10.10.1937 р. Реабілітований у 1965 р.

ЯВОРСЬКИЙ Степан Никодимович, 1902, с. Щербанівське Вознесенського району, поляк, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 12.10.1937 р. Рішенням НКВС від 05.11.1937 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Помер 01.01.1942 р. Реабілітований у 1961 р.

ЯВОРСЬКИЙ Франц Іванович, 1895, с. Щербанівське Вознесенського району, поляк, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 24.08.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 04.10.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 10.10.1937 р. Реабілітований у 1965 р.

ЯГЛИНСЬКИЙ Гнат Мусійович, 1886, с. Бурилове Кривоозерського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 06.04.1929 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР 26.07.1929 р. засуджений до 3 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ЯГЛИНСЬКИЙ Степан Григорович, 1882, м. Лубачек Бірзулівського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Мала Врадіївка Врадіївського району, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 р. Трійкою при УНКВС Одеської області 06.05.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 31.05.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ЯГНЮК Сергій Петрович, 1885, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, майстер заводу «Дормашина». Заарештований 29.07.1937 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 04.12.1937 р. засуджений до 10 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

ЯГОДЗИНСЬКА Марія Кіндратівна, 1902, м. Миколаїв, українка, із робітників, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 15.10.1937 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 03.09.1938 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1996 р.

ЯГОДЗИНСЬКИЙ Григорій Петрович, 1888, с. Остапівка Лисогірського району, росіянин, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 25.05.1945 р. Військовим трибуналом військ НКВС Миколаївської області 19.07.1945 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯГОДЗИНСЬКИЙ Іван Йосипович, 1898, м. Миколаїв, поляк, із робітників, малоосвічений, розмітник на заводі ім. А. Марті. Заарештований 20.09.1937 р. Рішенням Комісії НКВС СРСР від 26.11.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 08.12.1937 р. Реабілітований у 1957 р.

ЯГОДЗИНСЬКИЙ Йосип Йосипович, 1894, м. Миколаїв, поляк, із робітників, освіта початкова, водопровідник Миколаївського облбудтресту. Заарештований 08.08.1937 р. Рішенням НКВС і Прокуратури СРСР від 23.09.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 09.10.1937 р. Реабілітований у 1958 р.

ЯЗЛОВИЦЬКИЙ Григорій Олексійович, 1879, с. Гаврилівка Вінницької області, українець, із селян, освічений, проживав у с. Володимирівка Мостовського району,

колгоспник. Заарештований 28.06.1937 р. Трійкою при УНКВС Одеської області 04.11.1937 р. засуджений до 10 років ВТТ. Покарання відбував у Каргопільтабі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 р.

ЯКИМЕНКО Василь Якович, 1902, с. Катеринка-1 Первомайського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 21.03.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 22.04.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯКИМЕНКО Герберт-Альфонс Петрович, 1909, Київська губернія, латиш, зі службовців, освічений, проживав у с. Єланець Єланецького району. Працівник районного земельного відділу. Заарештований 29.06.1938 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 26.10.1938 р. засуджений до розстрілу із конфіскацією майна. Страчений 28.10.1938 р. Реабілітований у 1990 р.

ЯКИМЕНКО Євдокія Іванівна, особистих даних у справі немає. Вироком виїзної сесії Миколаївського губревтрибуналу від 17.12.1921 р. зобов'язана виконати продподаток повністю протягом 7 днів. Подальша доля невідома.

ЯКИМЕНКО Іван Осипович, 1887, с. Христофорівка Баштанського району, українець, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 25.12.1932 р. Рішенням Судової Трійки ДПУ УСРР засуджений до висилки у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯКИМЕНКО Олександр Іванович, 1896, с. Катеринка Ольшанського району Одеської області, українець, із селян, неповна вища освіта, проживав у с. Трикрати Вознесенського району, завуч у школі. Заарештований 22.04.1944 р. Військовим трибуналом військ НКВС Миколаївської області 28.11.1944 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1993 р.

ЯКИМЕНКО Павло Пантелейович, 1904, с. Б.Бейкуш Очаківського району Миколаївської області, українець, зі службовців, малоосвічений, військовослужбовець. Заарештований 03.12.1942 р. ОВ 18-ї Армії діловодство у справі припинено 18.12.1942 р. у зв'язку зі смертю звинуваченого. Реабілітований у 1991 р.

ЯКИМЕНКО Степан Петрович, 1889, с. Коханівка Полтавської області, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Андре Марті Новобузького району, колгоспник. Заарештований 11.10.1937 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 14.11.1937 р. засуджений до 10 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯКИМЕНКО Федір (по батькові не вказано), особистих даних у справі немає. Вироком виїзної сесії Миколаївського губревтрибуналу від 17.12.1921 р. зобов'язаний виконати продподаток протягом 7 днів. Подальша доля невідома.

ЯКИМЕНКО Яким Григорович, 1872, с. Ясинове Любашівського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Филимонівка Врадіївського району. Колгоспник. Заарештований 25.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС Одеської області від 06.05.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 31.05.1938 р. Реабілітований у 1962 р.

ЯКИМЧУК Петро Іванович, 1920, с. Франківка Звенигородського району Київської області, українець, із селян, освіта початкова, колгоспник, проживав у с. Федосіївці Єланецького району. Заарештований 09.07.1944 р. Постановою УНКВС по Миколаївській області від 15.01.1945 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ЯКОВЕНКО Андрій Онисимович, 1890, с. Новопетрівка Новобузького району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 18.10.1948 р. Миколаївським обласним судом 25.11.1948 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Верховним Судом УРСР 09.10.1954 р. міра покарання знижена до 6 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1993 р.

ЯКОВЕНКО Єлисей Сильвестрович, 1893, с. Новосевастополь, українець, із селян, малоосвічений, голова колгоспу «20-річчя Жовтня». Заарештований 16.11.1937 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 19.11.1937 р. засуджений до 10 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯКОВЕНКО Іван Дем'янович, 1899, с. Березнегувате Березнегуватського району, українець, із службовців, освіта невідома, колгоспник. Заарештований 16.11.1937 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 19.11.1937 р. засуджений до 10 років ВТТ. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯКОВЕНКО Іван Свиридович, 1899, с. Березнегувате Березнегуватського району, українець, із селян, малоосвічений, одноосібник. Заарештований 11.02.1938 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 27.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 24.07.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ЯКОВЕНКО Костянтин Гордійович, 1896, с. Березнегувате Березнегуватського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 14.12.1937 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 28.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 11.02.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

ЯКОВЕНКО Нестор Петрович, 1898, с. Софіївка Благодатнівського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 24.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 31.03.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 05.04.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ЯКОВЕНКО Никифор Спиридонович, 1895, с. Софіївка Благодатнівського району Одеської області, українець, із селян, освічений, бухгалтер в артілі «Софіївський каменяр». Заарештований 13.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 31.03.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 05.04.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ЯКОВЕНКО Ольга Єрофіївна, 1906, с. Піски Баштанського району, українка, із селян, малоосвічена, проживала у м. Миколаєві, кухар на чавунно-ливарному заводі. Заарештована 17.11.1947 р. Військовим трибуналом військ МВС по Миколаївській області 23.04.1949 р. засуджена до 25 років ВТТ із конфіскацією майна. Військовим трибуналом Одеського військового округу 27.05.1955 р. строк покарання зменшено до 10 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯКОВЕНКО Опанас Іванович, 1895, с. Врадіївка Врадіївського району, українець, із селян, освіта початкова, одноосібник. Заарештований 18.10.1930 р. Трійкою при Колегії ДПУ УСРР 26.02.1931 р. засуджений до п'яти років ВТТ. Покарання відбував у Печерському виправно-трудовому таборі. Звільнений 21.07.1935 р. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯКОВЕНКО Пантелій Іванович, 1906, с. Михайлівка Казанківського району, українець, із селян, освічений, військовослужбовець. Заарештований 10.04.1942 р. Військовим трибуналом 20.04.1942 р. засуджений до 10 років ВТТ із обмеженням у правах на 5 років та конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ЯКОВЕНКО-КАМИШЕНКО Володимир Григорович, 1912, с. Криве Озеро, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 25.01.1930 р. Рішенням помічника оперуповноваженого від 22.02.1930 р. звільнений, справу припинено через брак зібранихдоказів. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯКОВЛЄВ Гаврило Якович, 1918, с. Лебедкіно Совєтського району Чуваської АРСР, чуваш, із робітників, освіта початкова, червоноармієць. Заарештований 12.11.1941 р. Військовим трибуналом військ НКВС по ДА РСР від 13.01.1942 р. засуджений до 10 років у виправно-трудових таборах з обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯКОВЛЄВ Калістрат Никифорович, 1899, с. Секретарка Кривоозерського району, українець, із селян, освічений, обліковець у колгоспі. Заарештований 16.03.1938 р. Трійкою при УНКВС Одеської області 20.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 28.04.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ЯКОВЛЄВ Михайло Андрійович, 1926, м. Миколаїв, українець, із робітників, освічений, вантажник. Заарештований 15.03.1953 р. Миколаївським обласним судом 17.07.1953 р. засуджений до примусового лікування в психіатричній лікарні. Реабілітований у 1996 р.

ЯКОВЛЄВ Семен Феодосійович, 1900, с. Явкине Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, член артілі. Заарештований 23.01.1933 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР від 02.02.1933 р. засуджений до 3 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯКОВЛЄВ Степан Васильович, 1922, м. Россош Воронезької області, росіянин, із робітників, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, інструктор Миколаївської школи протиповітряної оборони. Заарештований 17.05.1958 р. Миколаївським обласним судом 04.07.1958 р. засуджений до 10 років ВТТ. Постановою Колегії Верховного Суду УРСР строк покарання зменшено до 5 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ЯКОВЛЄВ Тимофій Павлович, 1878, с. Кантакузівка Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, робітник маслозаводу. Заарештований 15.03.1938 р. Трійкою при УНКВС Одеської області 31.03.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 08.04.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ЯКОВЛЄВ Федір Лаврентійович, 1887, місце народження невідоме, із селян, освічений, даних про місце проживання і роботи немає. Дата арешту невідома. Постановою Трійки Миколаївської ГубНК від 18.10.1921 р. звільнений. Подальша доля невідома. Даних про реабілітацію немає.

ЯКОВЛЄВ Яків Никифорович, 1898, с. Новомихайлівка Новоодеського району, українець, із селян, освічений, голова колгоспу. Заарештований 11.02.1938 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 08.04.1938 р. засуджений до 10 років ВТТ. Покарання відбував в Уствімтабі НКВС СРСР. Реабілітований у 1989 р.

ЯКРОТ Емілія Петрівна, 1935, шахта Американка Чистяківського району Сталінської області, німкеня, із робітників, освіта початкова, на утриманні батьків, проживала в Новоодеському районі. Заарештована 05.10.1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена в Молотовську область. Навчалася в школі-інтернаті. 12.01.1956 р. звільнена зі спецпоселення. Реабілітована в 1991 р.

ЯКУБЕНКО Іван Васильович, 1892, с. Калуга Березнегуватського району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 29.10.1930 р. Особливою Нара-

дою при Колегії ДПУ УСРР 13.02.1931 р. засуджений до заслання у Північний край строком на 3 роки. Заарештований 15.02.1938 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 08.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 04.06.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ЯКУБЕНКО Федір Васильович, 1906, с. Калужне Снігурівського району, українець, із селян, малоосвічений, обліковець у колгоспі. Заарештований 18.01.1933 р. Вироком нарсуду Снігурівського району від 22.04.1933 р. засуджений до 2 років примусових робіт із урахуванням часу перебування під вартою. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯКУБИШИН Олександр Іванович, 1912, с. Казанка Казанківського району, українець, із селян, освіта початкова, червоноармієць. Заарештований 26.06.1944 р. Військовим трибуналом 17.08.1944 р. засуджений до 10 років ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯКУБОВИЧ Гаврило Михайлович, 1904, м. Первомайськ, учень профтехшколи. Заарештований 23.11.1921 р. Постановою Колегії Одеської ГубНК засуджений до розстрілу. Дата розстрілу невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯКУБОВСЬКИЙ Антон Єлисейович, 1894, с. Ямпіль Кіровоградської області, українець, із селян, середня освіта, проживав у с. Новій Одесі, агроном Новоодеської овочевої бази. Заарештований 06.04.1945 р. Військовим трибуналом військ НКВС Миколаївської області 24.05.1945 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ЯКУБОВСЬКИЙ Іван Дмитрович, 1870, с. Богачівка Кривоозерського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 26.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до 8 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯКУБОВСЬКИЙ Микола Тимофійович, 1888, м. Миколаїв, росіянин, зі службовців, освіта середня, учитель. Заарештований 05.10.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 18.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.11.1937 р. Реабілітований у 1957 р.

ЯКУБОВСЬКИЙ Сергій Юхимович, 1909, Полтавська губернія, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, чорнороб на заводі імені А. Марті. Заарештований 18.03.1931 р. Миколаївським міським народним судом 14.06.1931 р. засуджений до 6 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ЯКУБОВСЬКИЙ Федір Іванович, 1898, с. Багачівка Кривоозерського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Врадіївка Врадіївського району, безробітний. Заарештований 08.04.1938 р. Трійкою при УНКВС Одеської області 05.05.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 22.05.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ЯКУБОВСЬКИЙ Ян Михайлович, 1900, с. Лясон, поляк, із селян, неосвічений, проживав у с. Велика Мечетня Кривоозерського району, колгоспник. Заарештований 29.09.1937 р. Особливою Нарадою при НКВС СРСР від 16.01.1938 р. засуджений до 10 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯКУБСОН Михайло Григорович, 1907, с. Ст. Олов Нерчинського району Читинської області, росіянин, із робітників, малоосвічений, робітник заводу № 198 м. Миколаєва. Заарештований 25.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 09.12.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1965 р.

ЯКУБЧИК Адам Гнатович, 1900, с. Метявичи Слуцького повіту Мінської області, поляк, зі службовців, освіта середня, нормувальник на інструментально-тракторному заводі м. Миколаєва. Заарештований 22.07.1937 р. Постановою Особливої Наради НКВС СРСР від 05.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1959 р.

ЯКУБЧИК Йосип Михайлович (Матвійович), 1882, с. Колонтай Волковського повіту Гродненської губернії, білорус, із селян, малоосвічений, інвалід праці, раніше працював на заводі ім. А. Марті. Заарештований 17.08.1937 р. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 26.11.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 08.12.1937 р. Реабілітований у 1961 р.

ЯКУНІН Пилип Кузьмич, 1901, с. Російська Слобода Київської губернії, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Лагодівка Володимирівського району, хлібороб. Заарештований 05.02.1929 р. Особливою Нарадою при Колегії ОДПУ 05.07.1929 р. засуджений до заслання у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯКУШКІН Мефодій Іванович, 1886, с. Петропавлівка Арбузинського району, росіянин, із селян, малоосвічений, член артілі. Заарештований 23.12.1932 р. Постановою Арбузинського районного відділу ДПУ справу направлено у м. Ново-Українку по підсудності. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯКУШКО Сергій Лук'янович, 1886, с. Тишківка Кіровоградської області, українець, із селян, малоосвічений, різнороб на тарній базі м. Первомайська. Заарештований 10.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 26.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

ЯЛОВА Текля Григорівна, 1901, с. Парутине Очаківського району, українка, із селян, малоосвічена, домогосподарка. Заарештована 05.01.1945 р. Військовим трибуналом військ НКВС Миколаївської області 31.01.1945 р. засуджена до 10 років ув'язнення у ВТТ із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1990 р.

ЯЛОВЕНКО Артем Гордійович, 1884, с. Березнегувате Березнегуватського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Михайлівка Березнегуватського району, колгоспник. Заарештований 19.08.1948 р. Військовим трибуналом військ МВС по Миколаївській області 08.09.1948 р. засуджений до 10 років ВТТ із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ЯЛОВЕНКО Василь Григорович, 1896, с. Березнегувате Березнегуватського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Полтаві. Помічник машиніста у паровозному депо ст. Полтава. Заарештований 03.06.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 02.02.1939 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1999 р.

ЯЛОВЕНКО Іван Дем'янович, 1900, с. Березнегувате Березнегуватського району, українець, із селян, малоосвічений, бригадир у колгоспі. Заарештований 16.11.1937 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 19.11.1937 р. засуджений до 10 років ВТТ. Помер у таборі в 1942 р. Реабілітований у 1960 р.

ЯЛОВЕНКО Костянтин Гордійович, 1896, с. Березнегувате Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 14.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 28.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 11.02.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

ЯЛОВЕНКО Петро Григорович, 1900, с. Березнегувате Березнегуватського району, українець, із селян, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 17.09.1929 р. Херсонським окружним відділом ДПУ 20.01.1930 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1998 р.

ЯЛОВЕНКО Федір Іванович, 1902, с. Березнегувате Снігурівського району, українець, із селян, освіта початкова, секретар у колгоспі. Заарештований 16.02.1933 р. Трійкою при Колегії ДПУ УСРР 14.04.1933 р. засуджений до 5 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

ЯМПОЛЬСЬКИЙ Ізраїль Мойсейович, 1879, с. Вешино-Кам'янка Херсонської губернії, єврей, із селян, освіта початкова, проживав на залізничній станції Казанка, працівник буфету. Заарештований 18.11.1937 р. Трійкою при УНКВС Одеської області 03.12.1937 р. засуджений до 10 років ВТТ. 24.05.1939 р. справу припинено. Реабілітований у 1991 р.

ЯМПОЛЬСЬКИЙ Мойсей Ізраїлевич, 1902, с. Троїцько-Сафонове Володимирівського району, єврей, із селян, освіта початкова, проживав у с. Новополтавка Привільнянського району, завідуючий магазином. Заарештований 18.11.1937 р. Трійкою при УНКВС Одеської області 03.12.1937 р. засуджений до 8 років ВТТ. Постановою НКВС СРСР від 24.05.1939 р. справу припинено. Покарання відбував в Онегтабі НКВС СРСР. Реабілітований у 1991 р.

ЯМПОЛЬСЬКИЙ Наум Ізраїлевич, 1903, с. Троїцько-Сафонове Володимирівського району, єврей, із селян, освіта початкова, проживав у с. Новополтавка Привільнянського району, завідуючий буфетом. Заарештований 18.11.1937 р. Трійкою при УНКВС Одеської області 03.12.1937 р. засуджений до 8 років ВТТ. Постановою НКВС СРСР від 24.05.1939 р. справу припинено. Покарання відбував в Онегтабі НКВС СРСР. Реабілітований у 1991 р.

ЯМЧУК Василь Лук'янович, 1907, с. Оксани Уманського району, українець, із селян, освічений, студент педагогічного технікуму. Заарештований 03.11.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 22.04.1931 р. засуджений до 3 років виправно-трудових таборів. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯМЧУКОВ Мефодій Васильович, особистих даних у справі немає. Вироком виїзної сесії Миколаївського губревтрибуналу від 19.12.1921 р. зобов'язаний виконати продподаток у потрійному розмірі протягом 7 днів. Подальша доля невідома.

ЯМЧУКОВ Петро Мефодійович, особистих даних у справі немає. Вироком виїзної сесії Миколаївського губревтрибуналу від 19.12.1921 р. діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома.

ЯНАС Берта Францівна, 1913, с. Катеринеталь Варварівського району, німкеня, із селян, неосвічена, колгоспниця. Заарештована в 1945 р. На основі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯНЕНСЬКИЙ Михайло Феодосійович, 1897 р. народження, с. Антонівка Устинівського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, конюх залізничної поліклініки ст. Миколаїв. Заарештований 01.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 14.09.1937 р. засуджений до 10 років виправно-трудових таборів. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1959 р.

ЯНЕР Акуліна Піюсівна, 1908, с. Капітонівка Мостовського району, німкеня, із селян, малоосвічена, колгоспниця. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Новосибірської

області. До 1956 р. проживала в Чулимському районі Новосибірської області. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЕР Біяда Рафаїлівна, 1928, с. Шенфельд Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Північно-Казахстанської області. До 1956 р. проживала в с. Асанове Петропавлівського району Північно-Казахстанської області. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЕР Валентина Францівна, 1921, с. Ейгенгут Т.-Березанського району Миколаївської області, німкеня, соціальне походження невідоме, малоосвічена, останнє місце роботи невідоме. Заарештована в 1946 р. На основі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена у Свердловську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯНЕР Віктор Рохусович, 1938, с. Ландау Варварівського району, німець, із селян, на утриманні батьків. Заарештований по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Свердловської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЕР Єлизавета Іванівна, 1930, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Карагандинської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЕР Єлизавета Михайлівна, 1898, с. Мюнхен Мостовського району, німкеня, із селян, неосвічена, колгоспниця. Заарештована в 1945 р. На основі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯНЕР Женя Яківна, 1927, с. Михайлівське Мостовського району, німкеня, із селян, малоосвічена, місце роботи невідоме. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Новосибірську область. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЕР Іван Іванович, 1918, с. Єлизаветівка Т.-Березанського району Миколаївської області, німець, із селян, малоосвічений, шофер. Заарештований у 1946 р. На основі Указу Президії Верховної Ради СРСР від 28.08.1941 р. виселений у Свердловську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯНЕР Іван Кіндратович, 1892, с. Єлизаветівка Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 18.11.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 17.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Дата страти невідома. Реабілітований у 1960 р.

ЯНЕР Іван Петрович, 1901, с. Міллерове Донської області, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник, проживав у с. Карлсруе Варварівського району. Заарештований по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Карагандинської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЕР Іра Йосипівна, 1936, с. Єлизаветівка Т.-Березанського району Миколаївської області, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від

11.10.1945 р. переселена до Карагандинської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЕР Йосип Кіндратович, 1898, с. Єлизаветівка Т.-Березанського району Миколаївської області, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Карагандинської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЕР Катерина Іванівна, 1937, с. Єлизаветівка Т.-Березанського району Миколаївської області, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Карагандинської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЕР Катерина Пилипівна, 1922, с. Ейнгут Т.-Березанського району, німкеня, із селян, неосвічена, працювала у сільському господарстві. Заарештована в 1945 р. На основі постанови ДКО № 698-сс від 21.09.1941 р. виселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯНЕР Льова Йосипович, 1931, с. Єлизаветівка Т.-Березанського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. Заарештований по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Карагандинської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЕР Маргарита Августівна, 1884, с. Єлизаветівка Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Карагандинської області. Померла у 1953 р. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЕР Маргарита Іванівна, 1892, с. Єлизаветівка Т.-Березанського району, німкеня, із селян, малоосвічена, колгоспниця. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Карагандинської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЕР Маргарита Семенівна, 1895, с. Зульц Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Карагандинської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЕР Маркус Іванович, 1929, с. Єлизаветівка Т.-Березанського району Миколаївської області, німець, із селян, освіта початкова, працював у власному господарстві. Заарештований по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Карагандинської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЕР Матильда Іванівна, 1913, с. Ландау Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, працювала у своєму господарстві. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Свердловської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЕР Пауліна Іванівна, 1898, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із

селян, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Карагандинської області. У 1956 р. за спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЕР Пелагея Петрівна, 1917, с. Журавка Т.-Березанського району, українка, із селян, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Карагандинської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЕР Петро Борисович, 1919, с. Єлизаветівка Т.-Березанського району Миколаївської області, німець, із селян, малоосвічений, тракторист. Заарештований по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Карагандинської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЕР Петро Іванович, 1932, с. Калістров Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. Заарештований по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Карагандинської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЕР Роза Борисівна, 1926, с. Єлизаветівка Т.-Березанського району, німкеня, із селян, малоосвічена, місце роботи невідоме. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Карагандинської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЕР Роза Іванівна, 1937, с. Калістров Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, на утриманні батьків. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Карагандинської області. У 1954 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЕР Роза Михайлівна, 1897, с. Ландау Карл-Лібкнехтівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, колгоспниця. Заарештована 03.11.1937 р. Прокуратурою Одеської області 02.06.1939 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1997 р.

ЯНЕР Софія Яківна, 1930, с. Михайлівське Мостовського району, німкеня, із селян, малоосвічена, не працювала. Заарештована в 1945 р. На основі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена в Північний край, термін виселення невідомий. У 1956 р. була знята з обліку спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЕР Франц Кіндратович, 1901, с. Єлизаветівка Березанського району. німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 22.11.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 02.01.1938 р. засуджений до розстрілу. Дата страти невідома. Реабілітований у 1960 р.

ЯНЕР Франц Якович, 1899, с. Ландау Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освіта початкова, інспектор у райфінвідділі. Заарештований 21.02.1935 р. Одеським обласним судом 26.07.1935 р. засуджений до 2 років ув'язнення у ВТТ. Заарештований 17.07.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 25.08.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 05.11.1937 р. Реабілітований у 1968 р.

ЯНЕР Яків Францович, 1902, с. Капітонівка Мостовського району, німець, із

селян, малоосвічений, місце роботи невідоме. Заарештований по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Новосибірської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЕР-ЕНГЕЛЬГАРД Венделін Миколайович, 1897, с. Кандель Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Варварівка Миколаївського р-ну, чорнороб. Заарештований 02.04.1933 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР 10.06.1933 р. засуджений до заслання у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯНЕЦЬКИЙ Олександр Олександрович, 1903, м. Миколаїв, росіянин, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, мідник заводу ім. А. Марті. Заарештований 16.12.1937 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 21.02.1938 р. справу припинено. Реабілітований у 1996 р.

ЯНІК Василь Микитович, 1900, с. Кантакузівка Вознесенського району, українець, із службовців, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, помічник капітана при капітанській частині суднобудівного заводу імені 61 Комунара. Заарештований 28.07.1937 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 04.12.1937 р. засуджений до 10 років ВТТ. Покарання відбував у Воркутопечерськтабі НКВС СРСР. Реабілітований у 1991 р.

ЯНІК Трохим Йосипович, 1893, м. Станіславів, росіянин, із селян, освіта початкова, військовослужбовець. Заарештований 28.05.1921 р. Протоколом розпорядчого засідання Рев. Військтрибуналу від 28.05.1921 р. діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома.

ЯНКЕ-БРИЛЬЦ Матильда Никодимівна, 1923, с. Ландау Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована по репатріації 25.11.1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. відправлена на спецпоселення до Свердловської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНКЕВИЧ Сава Якович, 1885, уродженець Сербії, серб, із селян, малоосвічений, проживав на х. Гамове Т.-Березанського району, колгоспник. Заарештований 19.02.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 30.09.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 07.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ЯНКОВИЙ Іван Федорович, 1886, с. Гарцмана Врадіївського району, українець, із селян, малоосвічений, відбував покарання в Одеській в'язниці. В'язень. Заарештований 03.09.1937 р. Трійкою при УНКВС Одеської області 06.05.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 30.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ЯНКОВИЙ Юхим Григорович, 1899, с. Овсяники Первомайського району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 17.01.1931 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 20.03.1931 р. заборонено проживання у прикордонній смузі, в Україні, Московській, Ленінградській областях, Північному Кавказі, усіх центральних округах областей, країв і автономних республік терміном на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯНКОВСЬКИЙ Андрій Іванович, 1906, с. Бурилове Кривоозерського району, українець, із селян, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 11.10.1937 р. Трійкою при УНКВС Одеської області 31.10.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 13.11.1937 р. Реабілітований у 1961 р.

ЯНКОВСЬКИЙ Антон Казимирович, 1895, м. Жмеринка Вінницької області, по-

ляк, із робітників, освіта початкова. Машиніст депо залізничної станції Вознесенськ. Заарештований 08.01.1936 р. Особливою Нарадою при НКВС СРСР 07.03.1936 р. засуджений до 5 років ВТТ. Трійкою при УНКВС по Східно-Казахстанській області 18.11.1937 р. засуджений до 10 років ВТТ. Покарання відбував у м. Павлодарі Східно-Казахстанської області, на будівництві залізниці Печора – Воркута. Звільнений у 1947 р. Після звільнення проживав у м. Жмеринка. Реабілітований у 1958 р.

ЯНКОВСЬКИЙ Арсентій Тимофійович, 1886, с. Кам'яна Балка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 17.10.1937 р. Рішенням Одеського суду від 07.02.1937 р. засуджений до 3 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНКОВСЬКИЙ Ісидор Мартинович, 1877, Польща, поляк, із робітників, малоосвічений, шляховий обхідник на ст. Колосівка Миколаївської області. Заарештований 02.10.1937 р. Рішенням НКВС і Прокурора СРСР від 12.11.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 17.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ЯНКОВСЬКИЙ Микола Людвигович, 1905, м. Двінськ (Латвія), поляк, із службовців, освіта початкова, проживав у с. Баштанка Баштанського району. Працівник зв'язку. Заарештований 14.07.1938 р. Постановою прокурора Баштанського району від 04.03.1939 р. справу припинено. Подальша доля невідома.

ЯНКОВСЬКИЙ Олексій Іванович, 1922, с. Покровка Веселинівського району, українець, із робітників, незакінчена вища освіта, червоноармієць. Заарештований 31.03.1942 р. Військовим трибуналом військового гарнізону м. Молотова 20.06.1942 р. засуджений до 8 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ЯНКОВСЬКИЙ Пантелей Прокопович, 1909, с. Петрівка Одеського району, українець, із селян, освічений, проживав у с. Кудрявцевому Одеської області, хлібороб. Заарештований 15.02.1938 р. Трійкою при УНКВС Одеської області 05.05.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 27.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ЯННЕР Роза Людвігівна, 1894, с. Ландау Ландауського району, німкеня, із селян, освіта початкова, кухар у ремісничому училищі м. Миколаєва. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Молотовської області. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНОВ Парфен Кузьмич, 1901, с. Троїцько-Сафонове Володимирівського району, росіянин, із середняків, малоосвічений, колгоспник. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 22.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Даних про страту немає. Реабілітований у 1957 р.

ЯНОВИЧ Автоном Никифорович, 1896, с. Свирневе Голованівського району Первомайської округи, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Рішенням Особливої Наради при Колегії ОДПУ СРСР від 31.05.1929 р. ув'язнений у концтаборі на 3 роки. Рішенням Особливої Наради при Колегії ОДПУ СРСР від 03.04.1932 р. після відбуття покарання висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНОВСЬКИЙ Віктор Омелянович, 1891, с. Єрмолаївка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, їздовий у шовкорадгоспі м. Первомайська. Заарештований 25.04.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 06.05.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 31.05.1938 р. Реабілітований у 1960 р.

ЯНОВСЬКИЙ Григорій Ілліч, 1894, с. Матвіївка Жовтневого району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві. Завідуючий господарством управління базарами м. Миколаєва. Заарештований 19.05.1946 р. Миколаївським обласним судом 17.07.1946 р. засуджений до 7 років ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ЯНОВСЬКИЙ Іван Матвійович, 1891, с. Парутине Очаківського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у радгоспі ім. Шмідта Очаківського району, робітник у радгоспі. Заарештований 16.11.1938 р. Миколаївським обласним судом 11.03.1939 р. засуджений до 3 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ЯНОВСЬКИЙ Іван Омелянович, 1892, с. Перемешково Херсонського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 01.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 19.01.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯНОВСЬКИЙ Федір Євменович, 1894, с. Пергунове Лисогірського району Первомайської округи, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 01.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 19.01.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНУШКЕВИЧ Іван Михайлович, 1893, с. Киселівка Снігурівського району, поляк, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 26.07.1938 р. Постановою Херсонського міського відділу НКВС від 29.03.1939 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1998 р.

ЯНУШКО Сергій Лук'янович, 1886, с. Тишківка Кіровоградської області, українець, із селян, малоосвічений, священик, проживав у м. Первомайську. Заарештований 10.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 26.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

ЯНЦ Бертгольд Готфрідович, 1905, с. Лясовиця Київської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Іванівка, колгоспник. Заарештований 30.09.1937 р. Трійкою при УНКВС Одеської області 06.12.1937 р. засуджений до 10 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯНЦЕВ Григорій Карлович, 1878, с. Катеринеталь Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Новосафронівка Новоодеського району, хлібороб. Заарештований 26.01.1930 р. Трійкою при Колегії ДПУ УСРР 26.03.1930 р. засуджений до 10 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ЯНЦЕН Абрам Генріхович, 1912, с. Озерівка Володимирівського району, німець, із селян, малоосвічений, шофер колгоспу «Прогрес». Заарештований 02.12.1937 р. Рішенням Наркома Внутрішніх Справ СРСР і Прокурора СРСР засуджений до розстрілу. Страчений 26.01.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

ЯНЦЕН Вільгельм Петрович, 1911, Дніпропетровська область, німець, зі службовців, освіта незакінчена вища, студент медичного інституту. Заарештований 14.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 09.10.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 17.10.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

ЯНЦЕН Генріх Данилович, 1906, с. Озерівка Фріц-Геккертівського району, німець, із селян, освіта початкова, колгосп-

ник. Заарештований 16.12.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 16.01.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 14.02.1938 р. Реабілітований у 1968 р.

ЯНЦЕН Дмитро Петрович, 1927, с. Озерівка Володимирівського району, німець, із селян, освіта початкова, працював у своєму господарстві. Заарештований по репатріації в 1945 р. На підставі Постанови ДОКО № 9871 від 18.08.1946 р. і Директиви МВС СРСР № 97 від 20.04.1946 р. переведений на становище спецпереселенця на 6 років до Молотовської області. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЦЕН Зуза Францівна, 1921, с. Мирівка Високопільського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до м. Новосибірська. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЦЕН Катерина Іванівна, 1936, с. Мирівка Високопільського району, німкеня, із селян, на утриманні батьків. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Свердловської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯНЦЕН Катерина Дітріхівна, 1905, с. Озерівка Володимирівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, колгоспниця. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Акмолинської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЦЕН Катерина Петрівна, 1931, с. Озерівка Володимирівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, не працювала. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Акмолинської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЦЕН Корній Генріхович, 1895, с. Олександрівка Фріц-Геккертівського району, німець, із селян, освіта 7 класів, ветсанітар колгоспу ім. Карла Маркса. Заарештований 28.10.1937 р. Постановою НКВС СРСР і Генерального Прокурора СРСР від 14.11.1937 р. і 08.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 12.12.1937 р. Реабілітований у 1963 р.

ЯНЦЕН Фріда Петрівна, 1937 р. с. Озерівка Володимирівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, не працювала. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Акмолинської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЦЕР Адам Францович, 1909, с. Гольдштадт Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Шостикове, робітник радгоспу. Заарештований 12.09.1932 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР 10.05.1933 р. засуджений до 10 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯНЦЕР Адам Якович, 1914, с. Катеринеталь Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований по репатріації в 1945 р. На підставі Указу МВС СРСР від 03.08.1946 № 38/6071 направлений на спецпоселення 27.07.1947 р. до Акмолинської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЦЕР Антон Йосипович, 1926, с. Ландау Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, учень. Заарештований по репатріації в 1945 р. На підставі Постанови ДОКО № 9871 від 18.08.1945 р. і директиви МВС СРСР № 97 від 20.04.1946 р. переведений на спецпоселення на 6 років. Особливою Нарадою при МВС СРСР 24.10.1947 р. за втечу із місця поселення засуджений до 6 років у ВТТ. Покарання відбував у Печортабі. Звільнений у 1952 р. і направлений на спецпоселення у с. Середнє Молотовської області. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЦЕР Георгій Пилипович, 1883, с. Шпеєр Ландауського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Єланець, колгоспник. Заарештований 28.11.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 25.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 07.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ЯНЦЕР Григорій Карлович, 1878, колонія Катеринеталь Ландауського району, німець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 02.02.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 26.03.1930 р. ув'язнений у концтабір на 9 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ЯНЦЕР Едуард Едуардович, 1929, с. Карл-Михайлівка Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, займався сільським господарством. Заарештований по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Карагандинської області. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЦЕР Емілія Антонівна, 1907, с. Ландау Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, працювала рахівником при кооперативі райспоживспілки. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Молотовської області. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЦЕР Емілія Йосипівна, 1928, с. Ландау Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Молотовської області. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЦЕР Емілія Христіянівна, 1888, с. Ландау Варварівського району, німкеня, із селян, неосвічена, домогосподарка. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Івановської області. У 1953 році переселена до Молотовської області. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЦЕР Емма Георгіївна, 1910, с. Михайлівка Єланецького району, німкеня, із селян, освіта початкова, працювала у власному господарстві. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Актюбінської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯНЦЕР Еммануїл Михайлович, 1934, с. Михайлівка Єланецького району, німець, із селян, неосвічений, на утриманні батьків. Заарештований по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Комі АРСР. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЦЕР Ерна Михайлівна, 1928, с. Михайлівка Єланецького району, німкеня, із селян, неосвічена, працівник сільського господарства. Заарештована в 1945 р. На основі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена у Комі АРСР. Знята з обліку 06.02.1956 р. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЦЕР Ероніка Маркусівна, 1920, с. Катеринеталь Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Акмолинської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЦЕР Євген Едуардович, 1926, с. Катеринеталь Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1931 р. висланий за межі України. На підставі директиви РНК і ЦВК СРСР від 01.02.1930 р. був висланий з батьками у Свердловську область. На підставі Указу СРСР від 26.11.1948 р. залишений довічно у місцях обов'язкового поселення спецвиселенців. У 1954 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЦЕР Євгенія Йосипівна, 1886, с. Катеринка Варварівського району Миколаївської області, німкеня, із селян, малоосвічена, не працювала. Дата арешту невідома. На основі постанови ЦВК та РНК СРСР від 01.02.1930 р. виселена у Свердловську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯНЦЕР Єлизавета Матвіївна, 1916, с. Велико-Велідарівка Єланецького району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Вологодської області. У 1955 р. переселена до Новосибірської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЦЕР Єлизавета Федорівна, 1927, с. Катеринка Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. На підставі директиви РНК і ЦВК СРСР від 01.02.1930 р. була вислана з батьками до Свердловської області. У 1947 р. була переведена в м. Карпінськ до батька. У 1954 р. було знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЦЕР Іван Едуардович, 1924, с. Катеринеталь Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. На підставі директиви РНК і ЦВК СРСР від 01.02.1930 р. був висланий з батьками до Свердловської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯНЦЕР Іда Христіянівна, 1887, с. Ландау Карл-Лібкнехтівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Карагандинської області. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЦЕР Йосип Йосипович, 1925, с Ландау Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, учень. Заарештований по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Молотовської області. Нарсудом 2 діл. м. Березники від 25.10.1947 р. засуджений до 12 років у ВТТ. Покарання відбував у м. Молотов ОТП № 5. Звільнений у 1952 р. достроково. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЦЕР Йосип Романович, 1913, с. Флорівка Братського району, німець, із селян,

освіта 5 класів, працював у власному господарстві. Заарештований по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Актюбінської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯНЦЕР Лаврентій Адамович, 1891, с. Катеринеталь Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Карагандинської області. У 1954 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЦЕР Лаврентій Якович, 1911, с. Карлсруе Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, слюсар Ландауської МТС. Заарештований по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. висланий до Комі АРСР. У 1950 р. переселений до Акмолинської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЦЕР Леонід Едуардович, 1920, с. Катеринка Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. На підставі директиви РНК і ЦВК СРСР від 01.02.1930 р. був висланий з батьками до Свердловської області. У 1954 р. було знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЦЕР Лідія Йосипівна, 1932, с. Ландау Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Молотовської області. У 1956 р. звільнена від спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЦЕР Магдалина Микитівна, 1912, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Атбасарського району Акмолинської області. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЦЕР Маргарита Пилипівна, 1992, с. Сафронівка Новоодеського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Комі АРСР. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЦЕР Марія Тимофіївна, 1888, с. Михайлівка Єланецького району, німкеня, із селян, малоосвічена, домогосподарка. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Актюбінської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯНЦЕР Мартин Михайлович, 1873, с. Шпеєр Ландауського району, німець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 08.02.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 22.03.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯНЦЕР Михайло Мартинович, 1915, с. Михайло-Єланець Єланецького району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 17.07.1937 р. Рішенням засідання Судової Трійки при УНКВС по Одеській області звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЦЕР Михайло Францович, 1925, с. Катеринеталь Карл-Лібкнехтівського

району, німець, із селян, освіта початкова, місце роботи невідоме. Заарештований у 1941 р. На підставі Постанови ДОКО № 702 від 22.09.1941 р. направлений на спецпоселення до Карагандинської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЦЕР Пилип Георгійович, 1899, с. Катеринеталь Карл-Лібкнехтівського району, німець, зі службовців, освіта середня, бухгалтер мелькомбінату. Заарештований 04.11.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 28.11.1937 р. засуджений до 10 років виправно-трудових таборів. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

ЯНЦЕР Пилип Іванович, 1928, с. Михайлівка Єланецького району, німець, із селян, навчався у школі. Заарештований у 1945 р. На основі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. направлений на спецпоселення до Новосибірської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЦЕР Рафаїл Йосипович, 1931, с. Ландау Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. Заарештований по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Молотовської області. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯНЦЕР Роза Йосипівна, 1923, с. Ландау Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Молотовської області. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯНЦЕР Роман Пилипович, 1887, с. Єланець Єланецького району, німець, із селян, малоосвічений, безробітний. Заарештований 20.11.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 17.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 03.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ЯНЧАРУК Зінаїда Платонівна, 1920, м. Миколаїв, росіянка, із робітників, освіта вища, проживала у м. Миколаєві, перекладачка заводу № 444. Заарештована 21.04.1945 р. Військовим трибуналом військ НКВС по Миколаївській області 05.06.1945 р. засуджена до 10 років ВТТ із конфіскацією майна. Рішенням Військової колегії Верховного Суду СРСР 30.04.1946 р. справу припинено. Подальша доля невідома.

ЯНЧЕВ Іван Миколайович, 1898, с. Свердлове Благоєвського району, грек, із селян, малоосвічений, проживав у радгоспі ім. Шмідта Очаківського району. Чабан у радгоспі ім. Шмідта. Заарештований 20.02.1938 р. Відомості про винесення вироку відсутні. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1996 р.

ЯНЧИК Франц Францович, 1872, с. Тасовиця (Чехословаччина), чех, із селян, освічений, проживав у с. Богемка Врадіївського району. Сторож у колгоспі. Заарештований 20.10.1937 р. Трійкою при УНКВС Одеської області 27.11.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 13.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ЯНЧУК Федір Юхимович, 1886, с. Плещин Вінницької області, українець, із селян, освічений, проживав у с. Троїцькому Новоодеського району. Хлібороб. Заарештований 21.11.1937 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 28.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 20.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ЯН-ША-УША Іван Якович, 1887, м. Мукден (Маньчжурія), китаєць, із селян, освічений, проживав на залізничній станції

Вознесенськ. Кондуктор на залізничній станції Вознесенськ. Заарештований 05.03.1938 р. Постановою прокурора Вознесенської дільниці Одеської залізниці від 29.01.1939 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1998 р.

ЯН-Шин-Цяй, 1888, Провінція Шаньдун, Китай, китаєць, із робітників, малоосвічений, безробітний. Заарештований 26.09.1935 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 26.04.1937 р. зараховано у покарання термін попереднього ув'язнення, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯНЮК Антон Петрович, 1909, с. Карпівка Кам'янець-Подільської області, поляк, із селян, освіта початкова, проживав у с. Ленінка Березанського району. Моторист у колгоспі. Заарештований 05.03.1938 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 08.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 14.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ЯПЧЕНКО Федір Єлізарович, 1901, с. Федорівка Березанського району, українець, із селян, освіта початкова. Заарештований 01.04.1938 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 16.04.1938 р. засуджений до розстрілу із конфіскацією особистого майна. Страчений 10.06.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ЯРАУС Агата Йосипівна, 1914, с. Хальбштайн Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, різноробоча. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Алтайський край. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯРАУС Володимир Фрідріхович, 1931, с. Рорбах Василинівського району Одеської області, німець, із селян, неосвічений, не працював. Заарештований у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. виселений в Удмурдську АРСР. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯРАУС Герман Фрідріхович, 1913, с. Рорбах Веселинівського району, німець, із селян, малоосвічений, учитель. Заарештований у 1945 р. На підставі постанови ДКО від 18.08.1945 р. виселений до Свердловської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯРАУС Едуард Іванович, 1900, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, середня освіта, проживав у с. Ландау Карл-Лібкнехтівського району, агроном. Заарештований 08.02.1935 р. Постановою УНКВС по Одеській області від 04.06.1935 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ЯРАУС Клара Яківна, 1889, с. Рорбах Веселинівського району, німкеня, із селян, малоосвічена,колгоспниця. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Архангельської області. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯРАУС Христина Людвігівна, 1911, с. Рорбах Веселинівського району, німкеня, із селян, неосвічена, працівник сільського господарства. Заарештована в 1945 р. На основі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. виселена в Удмурдську АРСР. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯРАУС Юлія Севастянівна, 1915, с. Катериненталь Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, не працювала. Заарештована в 1945 р. На основі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. виселена у Свердловську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯРИЗ Олександр Іванович, 1903, с. Царичеве Дніпропетровської області,

українець, із селян, освіта середня технічна, майстер ВТЯ заводу № 200 м. Миколаєва. Заарештований 14.02.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 03.11.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 23.11.1937 р. Реабілітований у 1956 р.

ЯРИЛОВЕЦЬ Федір Радіонович, 1875, с. Висунськ Березнегуватського району, українець, із селян, освіта невідома, міщанин. Дата арешту невідома. Загальною нарадою бідняцько-батрацького активу постановою 21.02.1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯРИЛОВЕЦЬ Харитон Радіонович, 1865, с. Висунськ Березнегуватського району Херсонського округу, українець, із селян, освіта невідома. Проживав у с. Висунськ Березнегуватського району Херсонського округу, останнє місце роботи невідоме. Дата арешту невідома. Загальною нарадою бідняцько-батрацького активу постановою 21.02.1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯРИЧ Ольга Федосівна, 1923, с. Покровка Велико-Олександрівського району, українка, із селян, освіта незакінчена середня, проживала у с. Лепетиха Березнегуватського району, робітниця радгоспу «Реконструкція». Заарештована 09.01.1946 р. Військовим трибуналом військ МВС по Миколаївській області 08.03.1946 р. засуджена до 10 років. Постановою УКДБ по Миколаївській області від 04.10.1955 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1997 р.

ЯРКОВИЙ Григорій Якович, 1909, с. Пришиб Снігурівського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 13.01.1932 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР 28.03.1934 р. справу припинено. Реабілітований у 1989 р.

ЯРКОВИЙ Дем'ян Павлович, 1902, с. Пришиб Березнегуватського району, українець, із селян, освіта невідома, селянин. Дата арешту невідома. Загальною нарадою бідняцько-батрацького активу постановою 21.02.1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯРКОВИЙ Іван Павлович, 1907, с. Пришиб Березнегуватського району, українець, із селян, освіта невідома, селянин. Дата арешту невідома. Загальною нарадою бідняцько-батрацького активу постановою 21.02.1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯРКОВИЙ Кирило Пантелейович, 1897, с. Пришиб Снігурівського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 26.01.1933 р. Народним судом Снігурівського району 31.05.1933 р. справу припинено за смертю обвинуваченого. Помер 26.05.1933 р. Реабілітований у 1996 р.

ЯРКОВИЙ Опанас Омелянович, 1895, с. Пришиб Снігурівського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 26.01.1933 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР 20.03.1933 р. засуджений до 3 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯРКОВИЙ Порфирій Омелянович, 1889, с. Пришиб Снігурівського району, українець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 30.01.1933 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР 04.02.1933 р. засуджений до 3 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯРМОЛОВИЧ Олександр Васильович, 1896, с. Дем'янівці Віленської губернії, білорус, із селян, освіта початкова, проживав у

м. Миколаєві, робітник на залізниці. Заарештований 25.08.1937 р. Особливою Нарадою при НКВС СРСР 19.10.1937 р. засуджений до 10 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯРМОЛОВИЧ Тетяна Порфирівна, 1924, м. Первомайськ, українка, із селян, освіта середня, медсестра 277-ї стрілецької дивізії. Заарештована 10.07.1943 р. ВКР «Смерш» НКО Закарпатського фронту. Постановою ВКР «Смерш» НКО Закарпатського фронту від 19.08.1943 р. карну справу припинено за недоведеністю. З-під варти звільнена. Реабілітована в 1999 р.

ЯРОВЕНКО Ананій Якимович, 1885, особистих даних у справі немає, проживав у с. Ново-Костянтинівка Новобузького району. Рішенням виїзної сесії Миколаївського губревтрибуналу від 24.12.1921 р. засуджений до виплати продподатку у повному обсязі умовно. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯРОВЕНКО Іван Васильович, 1906, с. Малий Бейкуш Очаківського району, українець, із селян, освіта початкова, робітник на військовому будівництві. Заарештований 22.12.1944 р. Вироком Військового трибуналу військ НКВС Миколаївської області від 30.01.1945 р. засуджений до 15 років каторжних робіт із обмеженням у правах на 5 років і конфіскацією майна. Визначенням ВТ Одеського військового округу від 29.03.1955 покарання зменшене до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 2 роки. У 1955 р. звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1999 р.

ЯРОВЕНКО Дмитро Захарович, 1900, с. Великий Бейкуш Очаківського району, українець, із селян, малоосвічений, працівник підсобного господарства. Заарештований 21.11.1944 р. Військовим трибуналом військ НКВС Миколаївської області 30.01.1945 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯРОВЕНКО Костянтин Тимофійович, 1914, м. Очаків, українець, із робітників, малоосвічений, проживав у с. Делі Калінінської області, не працював. Заарештований 15.05.1947 р. Військовим трибуналом Третьої ударної армії 13.11.1947 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯРОВЕНКО Микола Васильович, 1909, с. Юзефполь Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Юзефсталі Кіровоградської області, хлібороб. Заарештований 21.03.1933 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УРСР від 22.04.1933 р. засуджений до виселення у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯРОВЕНКО Михайло Авксентійович, 1908, с. Підгір'я Первомайського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Чаусове Первомайського району, хлібороб. Заарештований 04.05.1937 р. Одеським обласним судом 15.08.1937 р. засуджений до 4 років ВТТ із обмеженням у правах на 2 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ЯРОВЕНКО Никифор Якимович, 1889, особистих даних у справі немає, проживав у с. Ново-Костянтинівка Новобузького району. Рішенням виїзної сесії Миколаївського губревтрибуналу від 24.12.1921 р. засуджений до виплати продподатку у повному обсязі умовно. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯРОВЕНКО Олександр Мойсейович, 1872, с. Бузьке Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 22.01.1930 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР 12.05.1930 р. засуджений до заслання у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯРОВЕНКО Павло Іванович, 1900, с. Бейкуш Очаківського району, українець, із селян, освічений, робітник. Останнє місце роботи невідоме. Заарештований 19.11.1937 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 26.11.1937 р. засуджений до 10 років ВТТ. Покарання відбував у Мурманській області. Після відбуття покарання проживав у м. Очакові. Реабілітований у 1962 р.

ЯРОВЕНКО Яків Якимович, 1893, с. Ново-Костянтинівка Миколаївської області, росіянин, із селян, малоосвічений, хлібороб. Дата арешту невідома. Постановою Трійки Миколаївської ГубНК від 18.10.1921 р. звільнений під підписку про невиїзд. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯРОВЕНЧУК Корній Корнійович, 1914, с. Курячі Лози Кривоозерського району, українець, із селян, малоосвічений, до призову на військову службу проживав у с. Курячі Лози, червоноармієць. Заарештований 17.09.1938 р. Військовим трибуналом військової частини (назва військової частини невідома) 19.10.1938 р. засуджений до 7 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯРОВИЙ Григорій Терентійович, 1913, с. Ново-Дмитрівка Новобузького району, німець, із селян, освіта середня. Місце проживання невідоме, автовоєнтехнік. Дата арешту невідома. На основі наказу МВС – МДБ и Прокуратури СРСР від 16.03.1948 р. виселений у Комі АРСР. Знятий із обліку спецпоселення 13.03.1956 р. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯРОВИЙ Йов Федорович, 1888, с. Різношанці Грушківського району Первомайської округи, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 27.01.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 21.04.1930 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯРОВИЙ Матвій Костянтинович, 1870, с. Маринівка Доманівського району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 22.01.1932 р. Справу припинено 06.06.1932 р. Реабілітований у 1996 р.

ЯРОВИЙ Микола Захарович, 1907, с. Тридуби Кривоозерського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 18.03.1933 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР 30.04.1933 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1998 р.

ЯРОВИЙ Олексій Петрович, 1894, с. Новоселиця Первомайської округи, українець, із селян, малоосвічений, конторник Ульянівського цукрокомбінату. Заарештований 05.02.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 20.07.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯРОВИЙ Павло Тимофійович, 1895, с. Корчине Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, одноосібник. Заарештований 08.02.1930 р. Миколаївським окружним відділом ДПУ 25.04.1930 р. справу припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯРОВИЙ Петро Іванович, 1885, особистих даних у справі немає, проживав у с. Ново-Дмитрівка Новобузького району. Рішенням виїзної сесії Миколаївського губревтрибуналу від 19.12.1921 р. засуджений до виплати продподатку в подвійному розмірі умовно. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯРОВИЙ Степан Григорович, 1860, с. Ново-Дмитрівка Новобузького району, із селян. Рішенням виїзної сесії Миколаївського губревтрибуналу від 19.12.1921 р. засуджений до виплати продподатку у триден-

ний термін, у разі невиплати конфіскувати реманент. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯРОВИЙ Тимофій Федотович, 1868, с. Ткачівка Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав на х. Корчинському Миколаївської області, одноосібник. Заарештований 15.02.1930 р. Миколаївським окружним відділом ДПУ 23.04.1930 р. справу припинено. Подальша доля невідома.

ЯРОСЛАВСЬКИЙ Іван Микитович, 1893, с. Хвалебне Первомайського району, українець, із селян, освіта середня, проживав у с. Казанка Казанківського району, бухгалтер. Заарештований 20.01.1938 р. Миколаївським обласним судом 27.10.1939 р. справу припинено. Подальша доля невідома.

ЯРОСЛАВСЬКИЙ Семен Григорович, 1898, с. Коза Т.-Березанського району, українець, із селян, малоосвічений, одноосібник. Заарештований 29.01.1930 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР 28.02.1930 р. справу припинено, виселений у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ЯРОУС Генріх Іванович, 1884, с. Рорбах (нині Новосветлівка) Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освіта початкова, проживав на залізничній станції Веселинове, колгоспник. Заарештований 12.04.1938 р. Трійкою при УНКВС Одеської області 07.10.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 17.10.1938 р. Реабілітований у 1963 р.

ЯРОХІН Василь Юхимович, 1903, с. Вікторівка Братського району, українець, із селян, малоосвічений, слюсар-інструментальник Братської МТС. Заарештований 28.12.1950 р. Військовим трибуналом військ МВС Миколаївської області засуджений до 25 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років і конфіскацією майна. 28.12.1954 р. ВТ Одеського військового округу міру покарання знизив до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1996 р.

ЯРОХІН Павло Юхимович, 1894, с. Вікторівка Братського району, українець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 14.03.1938 р. Трійкою при УНКВС Одеської області 20.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 09.05.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ЯРОЦЬКА Яніна Стефанівна, 1893, с. Н.Врадіївка Первомайського повіту, домогосподарка. Заарештована 14.11.1921 р. Постановою Колегії Одеської ГубНК від 14.12.1921 р. засуджена до розстрілу. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯРОЦЬКИЙ Болеслав Йосипович, 1874, с. Велика Мечетня Кривоозерського району, поляк, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 10.02.1930 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР 16.03.1930 р. засуджений до заслання в Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ЯРОЦЬКИЙ Роман Герасимович, 1880, с. Мала Врадіївка Первомайського повіту, хлібороб. Заарештований 14.11.1921 р. Постановою Колегії Одеської ГубНК від 14.12.1921 р. засуджений до розстрілу. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯРОШ Федір Маркович, 1899, с. Новомиколаївка Софіївського району Дніпропетровської області, українець, із селян, малоосвічений, кравець в артілі «Інпрозшвейпром». Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 04.12.1937 р. засуджений до 10 років виправно-трудових таборів. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1960 р.

ЯРОШЕВСЬКИЙ Леонід Іванович, 1882, с. Петрине Вознесенського повіту, росіянин, із селян, освіта початкова, хлібороб.

Заарештований 25.06.1920 р. Постановою Колегії Одеської Надзвичайної Комісії від 18.09.1920 р. засуджений до розстрілу із конфіскацією майна. Дата страти невідома. Реабілітований у 1992 р.

ЯРОШЕНКО Василь Опанасович, 1926, с. Висунськ Березнегуватського району, українець, із селян, малоосвічений, працював у сільському господарстві. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви МВС СРСР від 20.04.1946 р. переселений до Амурської області. Звільнений зі спецпоселення у 1954 р. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯРОШЕНКО Володимир Григорович, 1919, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта початкова, військовослужбовець. Заарештований 10.09.1942 р. Військовим трибуналом 06.10.1942 р. засуджений до 10 років ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯРОШЕНКО Дмитро Михайлович, 1889, с. Воронівка Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, безробітний. Заарештований 26.12.1932 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР 01.01.1933 р. засуджений до заслання у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯРОШЕНКО Євген Ульянович, 1887, с. Висунськ Березнегуватського району, росіянин, із селян, освіта середня, завідувач дитячого будинку. Заарештований 01.11.1922 р. Херсонським повітовим відділом ДПУ 23.11.1922 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1998 р.

ЯРОШЕНКО Євдокія Олександрівна, 1906, х. Мертвоводський Вознесенського району, українка, із селян, малоосвічена, робітниця Вознесенського плодокомбінату. Заарештована 08.02.1946 р. Постановою Особливої Наради від 01.04.1946 р. на підставі директиви НКВС і Прокурора СРСР № 252 від 27.06.1942 р. вислана на 3 роки умовно, відповідно Указу Президії ВР СРСР від 07.07.1945 р. «про амністію» підписка про невиїзд анульована. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯРОШЕНКО Іван Григорович, 1903, с. Бузьке Вознесенського району, українець, із селян, освічений, проживав у с. Ганнівка Веселинівського району. Робітник ремонтної бригади на залізничній станції. Заарештований 22.05.1945 р. Військовим трибуналом Одеської залізниці 05.07.1945 р. засуджений до 6 років ув'язнення у ВТТ із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1993 р.

ЯРОШЕНКО Іван Єгорович, 1892, с. Кози Березанського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 30.09.1937 р. Постановою Особливої Наради при УНКВС СРСР від 02.01.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯРОШЕНКО Іван Макарович, 1900, с. Бармашове Баштанського району, українець, із селян, малоосічений, сторож колгоспу. Заарештований 28.12.1932 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР 10.01.1933 р. засуджений до заслання у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯРОШЕНКО Іван Миронович, 1884, с. Себине Новоодеського району, українець, із селян, малоосвічений, садівник у колгоспі. Заарештований 23.09.1937 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 23.11.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 30.11.1937 р. Реабілітований у 1956 р.

ЯРОШЕНКО Петро Андрійович, 1910, с. Грушівка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Генівка Первомайського району, колгоспник. Заарештований 28.07.1937 р. Трійкою

при УНКВС Одеської області 15.08.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Покарання відбував у м. Магадані. Реабілітований у 1989 р.

ЯРОШЕНКО Текля Аркадіївна, 1881, с. Мар'янівка Комінтернівського району, українка, із селян, неосвічена, проживала у с. Мостове, домогосподарка. Заарештована 28.10.1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Акмолинської області. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯРОШЕНКО Тетяна Никифорівна, 1900, с. Юськівці Лохвицького району Полтавської області, українка, із селян, неосвічена, проживала в м. Миколаєві, працювала санітаркою в 3-й поліклініці. Заарештована 21.05.1946 р. Військовим трибуналом військ МВС Миколаївської області від 29.06.1946 р. засуджена до 15 років ВТТ з обмеженням у правах на 5 років із конфіскацією майна. Звільнена у 1955 р. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р. Померла у 1992 р.

ЯРОШЕНКО Федір Артемович, 1914, с. Себине Новоодеського району, українець, із селян, малоосвічений, до призову на військову службу проживав у с. Себиному. Червоноармієць. Заарештований 11.05.1944 р. Постановою УНКДБ по Миколаївській області від 28.01.1945 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ЯРОШЕНКО Яків Костянтинович, 1897, с. Себине Новоодеського району, українець, із селян, освіта початкова, бригадир у колгоспі. Заарештований 04.03.1938 р. Постановою УНКВС по Миколаївській області від 15.03.1939 р. діловодство у справі припинено за недоведеністю провини звинуваченого. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1996 р.

ЯРОШЕНКО Яків Тихонович, 1895, с. Арбузинка Арбузинського району, українець, із селян, малоосвічений, робітник на залізничній станції Кавуни. Заарештований 01.11.1937 р. Трійкою при УНКВС Одеської області 14.11.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 21.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ЯРОЩУК Іван Іванович, 1890, с. Лиса Гора Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 15.04.1933 р. Дані про покарання у справі відсутні. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ЯРУТО Петро Лаврентійович, 1880, с. Грицький Свисючської волості, білорус, із службовців, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, бухгалтер. Заарештований 04.08.1941 р. Військовим трибуналом військової частини № 1080 10.08.1941 р. засуджений до розстрілу. Страчений 12.08.1941 р. Реабілітований у 1956 р.

ЯРЧЕНКО Єпіфан Петрович, 1919, с. Федорівка Березнегуватського району, українець, із селян, освіта початкова, військовослужбовець. Заарештований 04.09.1942 р. Військовим трибуналом Західного фронту 28.09.1942 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1998 р.

ЯРЧЕНКО Федір Єлізарович, 1901, с. Федорівка Березнегуватського району, українець, із селян, малоосвічений, місце проживання невідоме, колгоспник. Заарештований 17.03.1938 р. Трійкою УНКВС Миколаївської області 16.04.1938 р. засуджений до розстрілу із конфіскацією майна. Страчений, дата страти невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ЯРЧЕНКО Яків Гаврилович, 1902, с. Малахівка Снігурівського району, українець, із селян, малоосвічений, одноосібник. Заарештований 29.12.1932 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР

21.01.1933 р. засуджений до заслання у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯСЕЛЬСЬКИЙ Максим Федорович, 1899, с. Богопіль Первомайського повіту, поштовий службовець. Заарештований 23.11.1921 р. Постановою Колегії Одеської ГубНК засуджений до розстрілу. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯСИНИЦЬКИЙ Петро Митрофанович, 1886, с. Тернувате Варварівського району, українець, із селян, малоосвічений, рибак, місце роботи невідоме. Заарештований 03.02.1945 р. Військовим трибуналом військ НКВС Миколаївської області 14.03.1945 р. засуджений до 20 років ув'язнення у ВТТ із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ЯСИНСЬКА Ядвіга Дем'янівна, 1909, с. Отрадне Благодатнівського району, українка, із селян, малоосвічена, колгоспниця. Заарештована 24.03.1944 р. Військовим трибуналом 7-ї гвардійської армії 06.05.1944 р. засуджена до 10 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯСИНСЬКИЙ Іван Павлович, 1883, с. Новоолександрівка Братського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Штейнфельд Братського району, безробітний. Заарештований 15.04.1944 р. Особливою Нарадою при НКВС СРСР 18.08.1945 р. засуджений до заслання у Казахстан на 5 років. Реабілітований у 1989 р.

ЯСИНСЬКИЙ Костянтин Миколайович, 1887, с. Кантакузівка Вознесенського району, українець, із селян, освіта середня, проживав у с. Олександрівка Вознесенського району, фельдшер в амбулаторії. Заарештований 26.02.1931 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР 25.04.1931 р. засуджений до заслання у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯСИНСЬКИЙ Нестор Гнатович, 1891, с. Берізки Кривоозерського району, українець, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 24.04.1938 р. Трійкою при УНКВС Одеської області 06.05.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 31.05.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ЯСИНСЬКИЙ Петро Гаврилович, 1890, с. Велика Мечетня Кривоозерського району, українець, із селян, освічений, табельник у колгоспі. Заарештований 17.11.1932 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР 19.01.1933 р. засуджений до 3 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯСИНСЬКИЙ Франц Мар'янович, 1899, с. Берізки Кривоозерського району, українець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 24.04.1938 р. Трійкою при УНКВС Одеської області від 06.05.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 31.05.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ЯСИНСЬКИЙ Франц Михайлович, 1893, с. Колниця (Польща), поляк, із службовців, освіта незакінчена вища, проживав у с. Криве Озеро Кривоозерського району, фельдшер у лікарні. Заарештований 28.09.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 10.01.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 23.01.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ЯСНОСЕКИРСЬКИЙ Павло Федорович, 1897, м. Бендери Молдавської АССР, молдаванин, із робітників, малоосвічений, робітник міжрайонної бази. Заарештований 11.09.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 09.01.1938 р. засуджений до 10 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

ЯСТРЕБОВ Іларіон Максимович, 1900, с. Привільне Привільнянського району,

українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 21.04.1944 р. Військовим трибуналом військ НКВС Миколаївської області 27.10.1944 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ЯСЬКЕВИЧ Каміла Степанівна, 1893, с. Гришине Дніпропетровської області, полька, із робітників, освічена, проживала у м. Миколаєві, майстер на макаронній фабриці. Заарештована 21.10.1944 р. Особливою Нарадою при НКВС СРСР 10.03.1945 р. засуджена до заслання в Казахстан на 5 років. Реабілітована в 1989 р.

ЯТЧЕНКО Агафія Яківна, 1900, с. Благодатне Благодатнівського району, українка, із селян, малоосвічена, колгоспниця. Заарештована 19.11.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 27.11.1937 р. засуджена до 10 років виправно-трудових таборів. Покарання відбула. Рішенням Особливої Наради при МДБ СРСР від 17.02.1951 р. вислана на поселення до Кокчетавської області Казахстану. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1957 р.

ЯТЧЕНКО Ганна Павлівна, 1893, с. Благодатне Благодатнівського району, українка, із селян, освічена, працівниця радгоспу. Заарештована 05.05.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 10.05.1938 р. засуджена до вищої міри покарання. Розстріляна 02.06.1938 р. Реабілітована в 1989 р.

ЯТЧЕНКО Макар Климович, 1873, с. Благодатне Благодатнівського району, українець, із селян, освіта початкова, безробітний. Заарештований 22.04.1938 р. Трійкою при УНКВС Одеської області 05.05.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 01.06.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ЯТЧЕНКО Спиридон Іванович, 1881, с. Благодатне Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 30.08.1920 р. Постановою Трійки Первомайської НК визнаний невинним, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯТЧЕНКО Тимофій Климентійович, 1860,с. Благодатне Одеської області, українець, із селян, освічений, селянин. Заарештований 17.01.1921 р. Постановою засідання Колегії ОГНК від 26.03.1921 р. справу припинено. Удруге заарештований у 1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 14.11.1930 р. засуджений до 3 років ув'язнення у концтаборі умовно. Подальша доля невідома. Реабілітований за одним звинуваченням у 1991 р. Реабілітований за другим звинуваченням у 1988 р.

ЯТЧЕНКО Трохим Климентійович, 1862, с. Благодатне Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 14.11.1930 р. засуджений до 3 років ув'язнення у концтаборі умовно. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ЯТЧЕНКО (Баранова, Дерюгіна) Феодосія Макарівна, 1900, с. Благодатне Благодатнівського району, росіянка, із селян, малоосвічена, без визначених занять. Заарештована 02.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 06.12.1937 р. засуджена до 8 років виправно-трудових таборів. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

ЯУХ Вільгельм Карлович, 1906, с. Попільне Т.-Березанського району, німець, соціальне походження невідоме, освіта початкова, проживав у с. Суворовому Т.-Березанського району, механік МТС. Заарештований 15.02.1938 р. Трійкою при УНКВС Миколаївської області 26.09.1938 р. засуджений до розстрілу із конфіскацією майна. Дані про страту відсутні. Реабілітований у 1989 р.

ЯУХ Карл Вільгельмович, 1933, с. Суворове Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. Заарештований по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до м. Караганда. У 1954 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯУХ Магдалина Пилипівна, 1908, с. Суворове Т.-Березанського району Миколаївської області, німкеня, із селян, малоосвічена, місце роботи невідоме. Заарештована по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Карагандинської області. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯЦЕВИЛО Михайло Іванович, 1892, с. Лиса Гора Лисогірського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Лиса Гора Первомайського району, колгоспник. Заарештований 29.10.1945 р. Військовим трибуналом 82-го стрілецького корпусу 18.04.1946 р. засуджений до 10 років ВТТ із обмеженням у правах на 5 років та конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ЯЦЕНИК Тимофій Миколайович, 1891, с. Дацьке, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Любомирівка Березнегуватського району, колгоспник. Заарештований 10.11.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 26.11.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 17.12.1937 р. Реабілітований у 1990 р.

ЯЦЕНКО Григорій Іванович, 1898, с. Тузли Очаківського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Очакові, безробітний. Заарештований 25.01.1930 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР 08.08.1930 р. засуджений до заслання у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ЯЦЕНКО Григорій Пилипович, 1892, м. Миколаїв, українець, із робітників, малоосвічений, рибак рибколгоспу «Червона Україна» Очаківського району. Заарештований 25.10.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 13.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 19.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ЯЦЕНКО Іван Кирилович, 1886, с. Воєводське Лисогірського району, українець, із селян, малоосвічений, працівник радгоспу. Заарештований 21.04.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 30.05.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ЯЦЕНКО Карпо Андрійович, 1896, с. Новосевастополь Снігурівського району, українець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 05.12.1932 р. Трійкою при Колегії ДПУ УСРР 11.01.1933 р. засуджений до 5 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯЦЕНКО Павло Тихонович, 1896, с. Лучин Попелянського району Житомирської області, українець, із селян, освіта початкова, рахівник радгоспу ім. Шмідта Очаківського району. Заарештований 17.04.1945 р. Військовим трибуналом військ НКВС Миколаївської області від 08.06.1945 р. засуджений до 10 років ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1996 р.

ЯЦЕНКО Тихон Борисович, 1885, с. Новий Буг Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав на х. Макарова Братського району. Одноосібник. Заарештований 27.01.1930 р. Трійкою при колегії ДПУ УСРР 04.03.1930 р. засуджений до 5 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ЯЦЕНТЮК Григорій Іванович, 1898, с. Тузли Очаківського району, українець, із селян, малоосвічений, не працював. Заарештований 12.02.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 08.05.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ЯЦКЕВИЧ Олександр Антонович, 1893, с. Нова Одеса Миколаївської області, українець, із робітників, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, вантажник торгового порту. Заарештований 15.04.1933 р. Трійкою при Колегії ДПУ УСРР 10.06.1933 р. засуджений до заслання в Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯЦКЕВИЧ Онуфрій Тихонович, 1890, Гродненська губернія, білорус, із селян, освіта початкова, проживав у с. Богданівка Доманівського району, тесля на залізниці. Заарештований 30.01.1945 р. Військовим трибуналом засуджений до 10 років ВТТ. Дата засудження невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯЦКО Захарій Степанович, 1879, с. Дорошівка Ямпільського району Вінницької області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Касперівка Новоодеського району, різнороб в артілі «П'ятирічка». Заарештований 11.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 16.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний у 1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ЯЦКО Карпо Андрійович, 1898, с. Байбузівка Кривоозерського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 04.08.1931 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ УРСР від 05.02.1932 р. справу припинено, з-під варти звільнений. Удруге заарештований 24.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ від 11.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯЦУЛА Лідія Яківна, 1926, с. Ліхтенфельд Мостовського району, німкеня, із селян, неосвічена, працівник сільського господарства. Заарештована в 1945 р. На основі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. виселена у Комі АРСР. Знята з обліку спецпоселення 12.06.1954 р. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ЯЦУНСЬКИЙ ЄВГЕН ГРИГОРОВИЧ, 1892, с. Бакша Кривоозерського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 07.10.1932 р. Трійкою при Колегії ДПУ УСРР 08.12.1932 р. засуджений до 5 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯЦУШКО Рафаїл Никифорович, 1906, с. Кострома Снігурівського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 14.04.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 01.08.1932 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯЦЮК Макар Миколайович, 1902, с. Михнівка Вінницької області, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Новопетрівському Новоодеського району, завідуючий клубом. Заарештований 25.10.1937 р. Рішенням НКВС і Прокурора СРСР від 07.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений 22.12.1937 р. Реабілітований у 1959 р.

ЯШКІН Зіновій Андрійович, 1888, с. Леніне Баштанського району, українець, із службовців, освіта середня, проживав у Дніпропетровській області, юрист. Заарештований 13.08.1935 р. Колегією Одеського обласного суду 03.02.1936 р. засуджений до 10 років ВТТ. Трійкою при УНКВС по Західно-Сибірському краю 03.04.1937 р. засуджений до розстрілу. Страчений. Дата невідома. Реабілітований у 1990 р.

ЯШКІН Іван Петрович, 1882, с. Голобівка Орловської області, росіянин, із селян, освіта початкова, проживав у с. Єланець Єланецького району, безробітний. Заарештований 29.04.1939 р. Миколаївським обласним судом 21.09.1939 р. засуджений до 3 років ВТТ із обмеженням у правах на 1 рік. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯШКІН Павло Федотович, 1888, с. Лупалово Подільської губернії, росіянин, із селян, малоосвічений, проживав у с. Паронівка Первомайського району, колгоспник. Заарештований 13.10.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 30.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1961 р.

ЯШКІН Петро Іванович, особистих даних у справі немає. Вироком виїзної сесії Миколаївського губревтрибуналу від 29.12.1921 р. засуджений до виплати продподатку у подвійному розмірі протягом 5 днів. Подальша доля невідома.

ЯЩЕНКО Захарій Іванович, 1888, с. Степківка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 27.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 06.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ЯЩЕНКО Іван Федорович, 1880, с. Пересадівка Миколаївського району, українець, із селян, освіта початкова, сторож у колгоспі. Заарештований 01.08.1937 р. Трійкою при УНКВС Одеської області 02.09.1937 р. засуджений до 10 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ЯЩЕНКО Павло Іванович, 1901, с. Степківка Первомайського р-ну, українець, із селян, малоосвічений, без певних занять. Заарештований 26.05.1935 р. Постановою спецколегії Одеського обласного суду від 26.12.1935 р. засуджений до 7 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ЯЩИШИН Євмен Петрович, 1893, с. Дзигинівка Ямпільського району Вінницької області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Подимовому Варварівського району, голова колгоспу. Заарештований 24.11.1945 р. Постановою прокуратури Миколаївської області від 26.03.1946 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

Відомості про громадян, які зазнали політичних репресій, що не ввійшли до попередніх видань книги «Реабілітовані історією»

А

АБЕЛЬ Карл Готлібович, 1914, с. Фрайденталь Беляївського району Одеської області, німець, із селян, освіта початкова. Проживав у м. Вознесенськ, робітник. Служив у німецькій армії. Заарештований 11.02.1946 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до м. Асбест Свердловської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

АБЕЛЬ Розалія Федорівна, 1905, с. Адамівка Суворівського району Миколаївської області, німкеня, із селян, освіта початкова, проживала у м. Одеса, домогосподарка. У 1944 р. була вивезена у Польщу. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. направлена на спец поселення у Карагандинську область. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

АБОЛІН Альберт Ернестович, 1894, с. Жидішка Ковенської губернії (Литва), латиш, із службовців, освіта незакінчена вища. Проживав у м. Миколаєві, референт. Заарештований 15.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 13.10.1938 р. виселений на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

АБРАМОВ Володимир Васильович, 1897, Кінський район Мостовської губернії. Відомості про національність та соціальне походження відсутні, освіта початкова, без певного місця проживання, без певного роду занять. Заарештований 13.02.1920 р. Постановою колегії Губернської Надзвичайної колегії від 14.06.1920 р. з-під варти звільнений, справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

АБРАМОВ Петро Дмитрович, 1873, с. Новокостянтинівка Ново-Бузької волості Херсонської губернії, національність невідома, із селян, неосвічений, хлібороб. Заарештований 12.02.1921 р. Постановою Трійки Миколаївської ГНК від 18.10.1925 р. засуджений до 5 років ув'язнення у ВТТ, але із урахуванням амністії від покарання звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 році.

АБРАМСОН Маркус Якович, 1894 , м. Миколаїв, єврей, із службовців, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, завідуючий магазином. Заарештований 08.09.1936 р. Вироком Одеського обласного суду від 20.10.1936 р. засуджений до 3 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 році.

АВАНІСЯНЦ Богдасар Самійлович, 1888, с. Норчієн (Туреччина), вірменин, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, пекар. Заарештований 27.01.1935 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 25.07.1935 р. висланий у Казахстан на 3роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

АВДАЛЬЯН Місак Магардичович, 1893, Туреччина, вірменин, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, продавець. Заарештований 22.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 26.04.1938 р. засуджений до вищої міри

покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 26.04.1938 р. Дані про реабілітацію відсутні.

АВЕРБАУМ Абрам Аронович, 1900, єврей, із робітників, малоосвічений, місце проживання невідоме, конструктор артілі. Дата арешту невідома. Репресований органами НКВС за зв'язок зі шпигунами. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

АВЕРЕСТ Олександра Сергіївна, 1902, с. Петрівське Урумського району Кіровської області, росіянка, із селян, освіта середня, проживала в м. Миколаєві, художниця, без певних занять. Заарештована 08.06.1950 р. Постановою Особливої Наради при МДБ СРСР від 06.01.1951 р. ув'язнена у концтабір строком на 25 років із конфіскацією майна. Визначенням Військового трибуналу Одеського військового округу від 24.07.1956 р. визначення змінено, виключено конфіскацію майна. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1966 р.

АВЕРЧЕНКО Іларіон Володимирович, 1900, с. Турлаки (Румунія), румун, із селян, освіта вища, проживав у с. Акмечетка Доманівського району, старший агроном. Заарештований 13.10.1937 р. Рішенням НКВС СРСР та Прокурора СРСР від 27.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.12.1937 р. Реабілітований у 1958 р.

АГАРИШЕВ Іван Дмитрович, 1913, с. Кардаши Херсонської області, українець, із робітників, малоосвічений. Проживав на бавовняному заводі № 2 Скадовського району, різнороб. Заарештований 13.10.1939 р. Вироком Миколаївського обласного суду від 29.12.1939 р. засуджений до 3 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

АГЕНСЬКИЙ Станіслав Степанович, 1885, с. Новокрасне Благодатнівського району, поляк, із селян, малоосвічений, не працював. Заарештований 28.09.1937 р. Рішенням НКВС СРСР та Прокурора СРСР від 05.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 18.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

АДАМОВИЧ Микола Дмитрович, 1902, с. Овсяники Первомайської округи, українець, із селян, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 05.11.1923 р. Вироком Одеського суду від 14.05.1925 р. засуджений до 2 років ув'язнення у ВТТ із обмеженням у правах на 1 рік. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

АЙЗЕНБЕРГ Есфір Михайлівна, 1893, м. Браїлів Кам'янець-Подільської губернії, єврейка, із міщан, освіта середня, проживала у с. Акимівка Єлисаветградського повіту, фельдшер. Заарештована 01.12.1920 р. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

АЙЗМАН Віктор Якович, 1924, с. Гофенталь Калініндорфського району Миколаївської області, німець, із селян, малоосвічений. Проживав у м. Миколаєві, учень. На підставі директиви МВС СРСР 22.11.1945 р. переселений до Свердловської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

АЙЛИН Давид Шаєвич, 1908, м. Томашів Люблінського воєводства (Німеччина), єврей, із робітників, освіта початкова. Проживав у м. Миколаєві, слюсар. Заарештований 25.04.1940 р. Вироком Миколаївського обласного суду УК УРСР засуджений до 5 років позбавлення волі із обмеженням у в правах на 2 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 році.

АКАРМАН Амалія Адольфівна, 1890, с. Штайнгут Миколаївського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. У 1943 р. була вивезена до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. як особа німецької національ-

ності направлена на спецпоселення до Молотовської області разом із сім'єю. Померла 05.08.1949 р. Реабілітована в 1991 році.

АКЕРМАН Фріда Петрівна, 1921, с. Рорбах Веселинівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. направлена на спецпоселення до м. Новосибірська. У 1950 р. переселена до м. Ухти. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

АККЕРМАН Амалія Едуардівна, 1927, с. Рорбах Веселинівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, навчалась у школі. У 1944 р. була вивезена до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена разом із сім'єю до Новосибірської області. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

АККЕРМАН Амалія Фрідріхівна, 1904, с. Рорбах Веселинівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, проживала у с. Любино Т.-Березанського району. У 1944 р. була вивезена до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена разом із сім'єю до м. Семипалатинська. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

АККЕРМАН Герман Іванович, 1933, с. Рорбах Веселинівського району, німець, із селян, малоосвічений,на утриманні батьків. На підставі Постанови ДОКО СРСР № 702 від 22.09.1941 р. переселений разом із сім'єю до Томської області. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

АККЕРМАН Еткар Петрович, 1936, с. Рорбах Веселинівського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений до Акмолинської області разом із батьками. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

АККЕРМАН Єлизавета Іванівна, 1911, с. Рорбах Веселинівського району, німкеня, освіта початкова, місце проживання і роботи невідоме. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі і Німеччині. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до Свердловської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

АККЕРМАН Іван Петрович, 1895, с. Рорбах Веселинівського району, німець, із селян, малоосвічений, тесля у колгоспі. На підставі Постанови ДОКО СРСР № 702 від 22.09.1941 р. переселений разом із сім'єю до Томської області. У 1947 р. переселений у Свердловську область. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

АККЕРМАН Маргарита Андріївна, 1896, с. Горбівка Веселинівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. На підставі Постанови ДОКО СРСР № 702 від 22.09.1941 р. переселена разом із сім'єю до Томської області. У 1947 р. переселена у Свердловську область. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

АККЕРМАН Роза Христіянівна, 1930, с. Любине Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі і Німеччині. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена до м. Семипалатинська. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

АЛЕЙНИКОВ Петро Макарович, 1891, с. Жовтневе Миколаївської області, українець, із селян, освічений, касир сільпо. Заарештований 15.04.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 09.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 15.08.1937 р. Реабілітований у 1988 р.

АЛЕКСАНДРОВ Григорій Тимофійович, 1880, с. Колосівка Мостовського району, росіянин, із селян, освічений, без визначеного місця проживання і роботи. Заарештований 09.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 14.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

АЛЕКСАНДРОВ Кирило Іванович, 1899, с. Бандурка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Лоцкіне Баштанського району, робітник. Заарештований 08.09.1937 р. Постановою Трійки при УНВС по Одеській області від 21.10.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

АЛЕКСАНДРОВА Тамара Леонідівна, 1916, м. Миколаїв, росіянка, із робітників, освіта середня, учителька. Заарештована 25.06.1945 р. Вироком Військового трибуналу військ НКВС Миколаївської області від 29.09.1944 р. засуджена до 10 років ув'язнення у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років та конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1992 році.

АЛЕКСЄЄВ Семен Петрович, 1893, м. Тирасполь (Молдова), росіянин, із селян, освічений, проживав у м. Первомайську, двірник у жилкопі. Заарештований 15.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 23.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.03.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

АЛЕКСЄЄНКО Григорій Терентійович, 1873, с. Софіївка Вітязевського району Кіровоградської області, українець, із селян, малоосвічений. Проживав у с. Возсіятське Єланецького району, колгоспник. Заарештований 20.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 26.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 03.07.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

АЛЕКСЕЄНКО Леонтій Іванович, 1908, с. Толянище Кам'янець-Подільської області, українець, із селян, освіта вища, проживав у с. Маринівка Доманівського району, директор школи. Заарештований 07.02.1938 р. Постановою Прокурора Миколаївської області від 21.09.1938 р. діловодство у справі припинено за недоведеністю, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1996 р.

АЛЕКСЕЄНКО-БОГДАН Ганна Марківна, 1896, м. Миколаїв, українка, із робітників, малоосвічена, домогосподарка. Заарештована 17.11.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 1937 р. засуджена до 10 років у ВТТ. Рішенням УДБ УНКВС по Миколаївській області від 03.03.1939 р. діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

АЛЕКСЄЄВ Харлампій Петрович, 1876, м. Тирасполь (Молдова), росіянин, із селян, малоосвічений. Проживав у м. Первомайську, працював у колгоспі. Заарештований 14.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 23.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.03.1938 р. Реабілітований 27.02.1957 р.

АЛЄЙНІКОВ Федір Федорович, 1895, місце народження невідомо, росіянин, відомості про соціальне походження відсутні, освіта середня. Останнє місце проживання невідомо. Робітник. Засуджений до 10 років ув'язнення. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

АЛЄСЄНКО Семен Гаврилович, 1893, м. Очаків, українець, із селян, малоосвічений, проживав на Покровських хуторах Очаківського району, моряк-шкіпер. Заарештований 28.07. 1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 28.08.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

АЛІМОВ Микола Євдокимович, 1894, с. Балахове Самарської губернії, росіянин, із селян, малоосвічений, моряк. Заарештований 25.05.1921 р. Протоколом розпорядчого засідання Рев. Військового трибуналу від 28.05.1921 р. діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

АЛТУХОВ Сафон Петрович, 1878, с. Синюхин Брід Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, сторож. Заарештований 28.07.1937 р. Вироком Трійки при УНКВС Одеської області від 01.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 16.09.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

АЛЬБЕРТ Микола Леонтійович, 1894, с. Чарталка Доманівського району, українець, із селян, малоосвічений. Проживав у с. Бузьке Вознесенського району, колгоспник. Заарештований 19.03.1938 р. Постановою Вознесенського РВ НКВС від 09.05.1938 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1938 р.

АЛЬМЕР Ганна Федорівна, 1891, с. Христина Щербанівського району, німкеня, із селян, освіта початкова. Проживала у с. Новий Кандель Березовського району, домогосподарка. У 1944 р. була вивезена до Польщі, пізніше – до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. вислана разом із сім'єю до Комі АРСР. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

АЛЬФ Теодор Густавович, 1905, с. Топорище Житомирського району, німець, із селян, освіта початкова. Проживав у с. Натягайлівка Вознесенського району, тесля. Заарештований 23.05.1937 р. Постановою судової Трійки при УНКВС Одеської області від 10.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 18.08.1937 р. Реабілітований у 1959 р.

АМАН Антон Еммануїлович, 1924, с. Братське, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. У 1943 р. був вивезений до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений до Свердловської області. У 1954 р. переселений до Семипалатинської області. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

АМАН Ганна Іванівна, 1908, с. Нейдорф Єланецького району, німкеня, із селян, малоосвічена, місце роботи невідоме. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована 16.08.1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена до Акмолинської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

АМАН Ефенія Валентинівна, 1911, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, колгоспниця. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена разом із сім'єю до Акмолинської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

АМАН Єлизавета Климентіївна, 1903, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена. Працювала на різних роботах. У 1944 р. була вивезена до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по ре-

патріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181від 11.10.1945 р. переселена разом із сім'єю до Акмолинської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

АМАН Іван Йосипович, 1932, с. Новосафронівка Новоодеського району, німець, із селян, освіта середня, навчався. У 1943–1945 рр. перебував у Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений разом із сім'єю до Карагандинської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

АМАН Йосип Каспарович, 1900, с. Новосафронівка Новоодеського району, німець, із селян, освіта початкова. Займався сільським господарством. У 1943–1945 рр. перебував у Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений разом із сім'єю до м. Балхаш Карагандинської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

АМАН Йосиф Пилипович, 1929, с. Новосафронівка Новоодеського району, німець, із селян, освіта початкова. Займався сільським господарством. У 1943–1945 рр. перебував у Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений разом із сім'єю до Комі АРСР. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

АМАН Карпо Пилипович, 1931, с. Новосафронівка Новоодеського району, німець, із селян, освіта середня, на утриманні батьків. У 1944 р. перебував у Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений разом із сім'єю до Комі АРСР. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

АМАН Климентій Мартинович, 1929, с. Карлсруе Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений. Місце роботи невідоме. У 1944–1945 рр. перебував у Польщі і Німеччині. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений разом із сім'єю до Акмолинської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

АМАН Мартин Мартинович, 1934, с. Карлсруе Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні матері. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений разом із сім'єю до Акмолинської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

АМАН Мартин Мельхорович, 1908, с. Карлсруе Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, робітник. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений разом із сім'єю до Свердловської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

АМАН Микола Якович, 1917, с. Акмечетка Доманівського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Одеса, бондар. У 1942 р. мобілізований у трудармію у Воркуттабі МВС. На підставі Указу від 04.06.1947 р. судом спецтабу ВТТ МВС СРСР у 1950 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Звільнений у 1953 р. зі зняттям судимості. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

АМАН Роза Йосифівна, 1934, с. Сафронівка Новоодеського району Миколаївської області, німкеня, із селян, освіта початкова. Місце проживання і роботи невідоме. У 1944–1945 рр. була вивезена до Польщі.

Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена разом із сім'єю до м. Балхаш Карагандинської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

АМАН Христина Францівна, 1901, Березанський район Одеської області, німкеня, із селян, малоосвічена. Місце роботи невідоме. Дата арешту невідома. Виселена з Одеської області. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена разом із донькою до Карагандинської області. Знята з обліку 01.08.1954 р. Реабілітована в 1991 р.

АМАН Яків Рудольфович, 1926, с. Василівка Т.-Березанського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. У 1944 р. був вивезений до Польщі. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Іркутської області. У 1954 р. переселений до Карагандинської області. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

АМАНН Йосиф Плюсович, 1931, с. Василівка Баштанського району, німець, із селян, освіта початкова, учень. У 1944–1945 рр. перебував у Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений разом із сім'єю до Карагандинської області. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

АМАНН Катерина Амброзівна, 1905, с. Василівка Баштанського району, німкеня, із селян, освіта початкова. Працювала на сільгоспроботах. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена разом із сім'єю до Карагандинської області. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

АМБЕРГЕР Адам Євстафійович, 1898, с. Роштадт Веселинівського району, німець, освіта початкова, рахівник. Заарештований 27.01.1937 р. Вироком Трійки при УНКВС Одеської області від 14.09.1937 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1967 р.

АМБЕРГЕР Іван Петрович, 1907, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, малоосвічений, займався сільським господарством. У 1944–1945 рр. перебував у Польщі. Заарештований 16.08.1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181від 11.10.1945 р. переселений разом із сім'єю до Акмолинської області. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

АМІТОВА Тамара Георгіївна, 1908, м. Миколаїв, росіянка, із робітників, освічена, касир. Заарештована 15.10.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 10.02.1938 р. засуджена до висилки у Казахстан на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1962 р.

АММАН Ізабелла Фрідріхівна, 1910, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена разом із сім'єю до Карагандинської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

АММАН Франциска Мартинівна, 1935, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, неосвічена. Місце роботи невідоме. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена разом із сім'єю до Карагандинської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

АМОН Никодим Пилипович, 1937, с. Степове Широколанівського району, німець, із селян, освіта початкова. Місце роботи невідоме. У 1944–1945 рр. проживав у Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений разом із сім'єю до Акмолинської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

АНАНЧЕНКО Хома Іванович, 1887, с. Санжарівка Дніпропетровської області, росіянин, із селян, освіта початкова. Проживав у м. Вознесенську. Представник Вознесенського райвиконкому. Заарештований 01.10.1937 р. Вироком Військової колегії Верховного Суду СРСР від 24.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 24.11.1937 р. Реабілітований у 1956 році.

АНГЕЛЬНЕР-ЕБЕРЛЕ Маргарита Антонівна, 1926, с. Роштадт Мостовського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі і Німеччині. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена разом із сім'єю до Комі АРСР. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

АНДРЕЙЧЕНКО Андрій Олександрович, 1912, с. Натягайлівка Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, військовослужбовець. Заарештований 10.12.1936 р. Вироком Військового трибуналу Київського військового округу від 29.04.1937 р. засуджений до 5 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

АНДРЕЙЧЕНКО Григорій Савич, 1897, с. Катеринки Ольшанського району Кіровоградської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайську, чорнороб. Заарештований 10.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 26.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

АНДРЕЙЧУК Кирило Степанович, 1883, с. Новоселиця Грушківського району Первомайської округи, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 05.02.1930 р. Постановою окружного відділу ДПУ від 10.06.1930 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

АНДРЕС Валентин Францович, 1927, с. Карлсруе Варварівського району, німець, із селян, самоучка, колгоспник. У 1944 р. був вивезений до Польщі, пізніше – до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений разом із сім'єю до Карагандинської області. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

АНДРЄЄВ Василь Антонович, 1898, м. Херсон, українець, із робітників, освіта середня. Проживав у м. Миколаєві. Майстер технічного контролю. Заарештований 12.12.1949 р. Вироком Військового трибуналу військ МВС Миколаївської області від 24.05.1950 р. засуджений до 25 років ув'язнення у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років та конфіскацією майна. Покарання відбував в Озерному ВТТ МВС СРСР м. Тайшет Іркутської області. Реабілітований у 1991 р.

АНДРЄЄВ Іван Вікторович, 1924, с. Братське, українець, із робітників, освіта середня, лаборант маслозаводу. Заарештований 27.04.1944 р. Вироком ВТ 35-ї навчальної дивізії засуджений до 10 років позбавлення волі у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років без конфіскації майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1995 р.

АНДРІЄВСЬКИЙ Никифор Іванович, 1868, с. Богоявленськ Миколаївського району, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 10.01.1921 р. Вирок по справі не винесений у зв'язку зі смертю обвинуваченого 21.05.1921 р. Реабілітований у 1991 р.

АНДРІЄНКО Іван Федорович, 1883, м. Первомайськ, українець, із селян, освіта початкова, приймальник із видачі готової продукції. Заарештований 10.07.1938 р. Постановою начальника Первомайського РВ НКВС від 09.08.1938 р. внаслідок відсутності матеріалів, що підтверджують контрреволюційну діяльність, слідчу справу закрито, звільнено з-під варти. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1938 р.

АНДРІЙЧЕНКО Петро Олександрович, 1899 р. народження, с. Натягайлівка Вознесенського району, українець, із селян, освіта початкова. Проживав у с. Натягайлівка Вознесенського району. Робітник. Заарештований 27.07.1937 р. Вироком Трійки при УНКВС СРСР Одеської області засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 10.09.1937 р. Реабілітований у 1990 р.

АНДРОСОВ Василь Дмитрович, відомості про дату та місце народження, національність, соціальне походження, освіту, місце проживання та роботи, дату арешту відсутні. Постановою Надзвичайної трійки ударної Кримської групи управління особливих відділів від 19.12.1920 р. засуджений до розстрілу. Відомості про страту відсутні. Реабілітований у 1991 р.

АНДРУСЕНКО Федір Йосипович, 1882, с. АнатоліївкаТ.-Березанського району, українець, із селян, освіта початкова. Проживав у м. Вознесенськ, інспектор по конструкції. Заарештований 15.03.1938 р. Вироком Трійки при УНКВС Одеської області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 27.05.1938 р. Реабілітований у 1965 р.

АНДРЮЩЕНКО Ольга Антонівна, 1890, х. Тимофіївка Григор'євської сільради Лисогірського району, українка, із селян, неосвічена, колгоспниця. Заарештована 04.03.1946 р. Вироком Миколаївського обласного суду від 07.05.1946 р. засуджена до 8 років ув'язнення у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років та з конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

АНИКЕЄНКО Данило Ілліч, 1903, с. Натягайлівка Вознесенського району, українець, із селян, освіта початкова, перевізник. Заарештований 04.11.1945 р. Вироком Трійки НКВС Миколаївської області від 28.11.1945 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років та конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

АНИЩЕНКО Мотрона Іванівна, 1881, місце народження, національність, освіта у справі не вказані, проживала у с. Ново-Костянтинівка Новобузького району, селянка. Виїзною сесією Миколаївського губревтрибуналу від 20.12.1921 р. засуджена до виконання продподатку в 3-денний термін, у разі невиконання конфіскувати корову. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

АННЕР Ліфа Карлівна, 1921, с. Рорбах Ландауського району, німкеня, із селян, освіта початкова, працювала у своєму господарстві, У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена разом із сім'єю до Комі АРСР. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

АНТОН Андрій Іванович, 1927, с. Братське, німець, із селян, малоосвічений, працював у сільському господарстві. Дата арешту невідома. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. як

особа німецької національності переселений до Молотовської області. Подальша доля невідома. Даних про реабілітацію немає.

АНТОН Аркадій Геронимович, 1928, с. Карлсруе Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, навчався у школі. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Марійської АРСР. Подальша доля невідома. Даних про реабілітацію немає.

АНТОН Аркадій Фрідріхович, 1928, м. Миколаїв, німець, із селян, освіта невідома, слюсар-монтажник. Виселений у 1930 р. На підставі Постанови ДКО СРСР від 18.07.1945 р. переселений разом із сім'єю до Нижнього Тагіла. Подальша доля невідома. Даних про реабілітацію немає.

АНТОН Віллі Леопольдович, 1936, с. Червона Україна Суворовського району Миколаївської області, німець, із селян, освіта початкова, місце роботи невідоме. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений разом із сім'єю до Карагандинської області. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

АНТОН Едуард Фрідріхович, 1919, м. Миколаїв, німець, із селян, малоосвічений, учився на монтажника. Виселений із сім'єю у 1930 р. до м. Свердловськ. Дата арешту невідома. На підставі Постанови ДКО СРСР від 18.07.1945 р. взятий на облік як спецпоселенець. Проживав у м. Свердловськ, місце роботи невідоме. Подальша доля невідома. Даних про реабілітацію немає.

АНТОН Єлизавета Гнатівна, 1904, с. Роштадт Мостовського району, німкеня, соціальне походження невідоме, малоосвічена, місце роботи невідоме. У 1944–1945 рр. перебувала у Німеччині. Заарештована 21.09.1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена разом із сім'єю до Свердловської області. Подальша доля невідома. Даних про реабілітацію немає.

АНТОН Іван Іванович, 1924, с. Братське, німець, із селян, освіта середня, місце роботи невідоме. Дата арешту невідома. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. взятий на облік спецпоселення і переселений до Молотовської області. Подальша доля невідома. Даних про реабілітацію немає.

АНТОН Маргарита Францівна, 1894, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. У 1944 р. була вивезена до Польщі. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Семипалатинської області. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

АНТОН Ольга Адамівна, 1912, с. Шенфельд Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, проживала у м. Миколаєві, місце роботи невідоме. У 1943 р. була вивезена до Австрії. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Алтайський край. У 1955 р. переселена у Караганду до родичів. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

АНТОН Флорентіна Христіянівна, 1911, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, місце роботи невідоме. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована 16.08.1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена разом із сім'єю до Акмолінської області. Подальша доля невідома. Даних про реабілітацію немає.

АНТОН Юлій Леопольдович, м. Первомайськ, німець, із селян, освіта середня, проживав у м. Маріуполь, економіст заводу «Азовсталь». У 1937 р. УНКВС м. Маріуполя був засуджений до 10 років у ВТТ. Після звільнення із ВТТ у 1947 р. направлений на спецпоселення. На підставі Указу ПВС СРСР від 26.11.1948 р. залишений навічно у місцях обов'язкового поселення виселенців. У 1954 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

АНТОН-ШААФ Павлина Яківна, 1925, х. Антон Братського району, німкеня, із селян, освіта початкова, працювала у своєму господарстві. У 1944 р. була вивезена до Німеччини. Заарештована в 1946 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до м. Новосибірськ. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

АНТОНЕЦЬКИЙ Павло Сильвестрович, 1910, с. Концеба Кривоозерського району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 24.12.1932 р. Вироком Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 07.02.1933 р. засуджений до ув'язнення у концтаборі строком на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 році.

АНТОНОВ Никифор Павлович, 1886, с. Покровське Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, одноосібник. Заарештований 06.12.1932 р. Вироком Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 28.01.1933 р. висланий до Казахстану строком на 3 роки, враховуючи термін із 06.12.1932 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР від 15.11.1933 р. достроково звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

АНТОНЮК Тимофій Хомич, 1870, с. Капустина Одеської області, українець, із селян, малоосвічений. Проживав у с. Воєводське Благодатнівського району. Член артілі «Путь Ленина». Заарештований 15.05.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 10.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 02.06.1938 р. Реабілітований 19.09.1959 р.

АНУШЕВСЬКА Вікторія Іванівна, 1899, м. Ченстохов (Польща), полька, із робітників, освіта початкова, проживала в м. Миколаєві, працювала в управдомі Центрального району. Заарештована 07.02.1947 р. Вироком Військового трибуналу військ НКВС Миколаївської області від 07.05.1947 р. засуджена до 10 років ув'язнення у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Постановою Військового трибуналу військ МВС України від 06.07.1947 р. міра покарання знижена до 7 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

АПРАДА Іван Григорович, 1893, с. Мостове Доманівського району, українець, із середняків, неосвічений, колгоспник. Заарештований 26.02.1933 р. Матеріали про обвинувачення та вирок у справі відсутні. Подальша доля невідома.

АРВАНІНОВ Климентій Євстигнійович, 1900, с. Благодатне Арбузинського району, українець, із селян, освічений, псаломщик. Заарештований 01.03.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 01.08.1932 р. засуджений до виселення у Північний край на 3 роки. Постановою Трійки УНКВС від 15.08.1937 р. засуджений до розстрілу. Відомості про страту відсутні. Реабілітований у 1989 р.

АРВАНІНОВА Олександра Кирилівна, 1903, с. Благодатне Благодатнівського району, росіянка, із селян, малоосвічена. Проживала у с. Ново-Благодатне Благодатнівського району Одеської області, хлібороб. Заарештована 22.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 14.11.1937 р. засуджена до 10 років ув'язнення

у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

АРВАНІНОВА Феодосія Іванівна, 1899, с. Благодатне Благодатнівського району, росіянка, із селян, малоосвічена, не працювала. Заарештована 01.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 14.11.1937 р. засуджена до 10 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована 16.01.1989 р.

АРГОЛЬЦ Едуард Людвігович, 1879, с. Стрибши Пулянського району, німець, із селян. Проживав у колгоспі ім. Комінтерну Фріц-Геккертівського району, столяр. Заарештований 31.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 15.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата страти невідома. Реабілітований у 1991 р.

АРКАВЕНКО Михайло Петрович, 1881, м. Миколаїв, українець, із робітників, малоосвічений, інспектор комбінату «А. Марті». Заарештований 13.02.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 06.06.1933 р. засуджений до 3 років позбавлення волі умовно. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

АРМАШЕВ Іван Пантелійович, 1887, с. Софіївка Первомайського району, українець, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 05.04.1938 р. Вироком Трійки УНКВС Одеської області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 29.04.1938 р. Реабілітований у 1960 р.

АРНОЛЬД Вільгельм Йоганович, 1904, с. Бердорф Григоріопільського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайську, працював на маслозаводі. Заарештований 07.07.1937 р. Вироком Трійки при УНКВС Одеської області від 23.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.09.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

АРТЕМЕНКО Іван Філімонович, 1888, с. Радулівка Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, моторист Миколаївського водогону. Заарештований 11.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 21.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1959 р.

АРТЕМЕНКО Ілля Тихонович, 1914, с. Арнаутівка Вознесенського району, українець, із селян, вища освіта, проживав у с. Білоусівка Вознесенського району, головний агроном. Заарештований 17.04.1946 р. Вироком Миколаївського обласного суду від 26.10.1946 р. засуджений до 5 років ув'язнення у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки та конфіскацією майна. Проживав у м. Зима Іркутської області. Реабілітований у 1964 р.

АРТШУЛЕР Ісаак Данилович, 1892, м. Берислав Миколаївської області, єврей, зі службовців, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, слюсар. Заарештований 19.10.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 21.06.1938 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

АСПЕРГЕР Кароліна Францівна, 1896, Т.-Березанський район, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. У 1944 р. була вивезена до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до м. Семипалатинськ. Померла 16.06.1951 р. Реабілітована в 1991 р.

АСПІЛЯЙТЕР Катерина Едуардівна, 1932, с. Роштадт Мостовського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1943 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до м. Актюбінськ. У 1956 р. знято обмеження

по спецпоселенню без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

АСПІЛЯЙТЕР Лідія Едуардівна, 1930, с. Роштадт Мостовського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1943 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Актюбінської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

АСПІЛЯЙТЕР Роза Едуардівна, 1934, с. Роштадт Мостовського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1943 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Актюбінської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

АСПІЛЯЙТЕР Філіпіна (Філомина) Едуардівна, 1937 р. народження, с. Ново-Мюнхен Мостовського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1943 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена разом із сім'єю на спецпоселення до Актюбінської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

АТАНАЗЕВИЧ Анатолій Іванович, 1899, с. Кути Київської області, українець, із селян, освіта незакінчена вища, проживав у м. Миколаєві, учитель. Заарештований 12.07.1938 р. Постановою Особливої Наради НКВС СРСР від 11.10.1939 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1958 р.

АТБЕРГЕР Адам Євстафійович, 1898, с. Роштадт Веселинівського району, німець, зі службовців, освіта початкова, рахівник. Заарештований 27.01.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 14.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1967 р.

АТЕНБРЕНЕР Елеонора Григорівна, 1905 р. народження, с. Василівка Березанського району Одеської області, німкеня, із селян, малоосвічена. Проживала у с. Василівка Березанського району Одеської області. Місце роботи невідоме. Заарештована в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена разом із сім'єю до Удмуртської АСРР. Проживала на спецпоселенні в Увинському районі Удмуртської АСРР. Подальша доля невідома.

АТКОНІС Леонтій Йосифович, 1898, м. Миколаїв, поляк, із робітників, освічений, робітник на заводі № 198. Заарештований 14.08.1937 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 10.10.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

АТКОНІС Олександр Йосифович, 1896, м. Миколаїв, поляк, із робітників, освічений, токар на тракторно-інструментальному заводі. Заарештований 22.08.1937 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 10.10.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

АТСЛЕГ Рудольф Юлійович, 1896, х. Радче Вольського повіту (Латвія), латиш, із робітників, освіта початкова. Проживав у м. Первомайськ Одеської області, модельник. Заарештований 08.12.1937 р. Рішенням НКВС СРСР та Прокурора СРСР від 07.01.1938 р. засуджений до вищої міри

покарання. Розстріляний 15.01.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

АФАНАСЕНКО Дмитро Іванович, 1894, с. Олександрівка Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений. Проживав у Вознесенському районі, вантажник. Заарештований 27.07.1937 р. Вироком Трійки при УНКВС Одеської області від 21.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.08.1937 р. Реабілітований у 1961 р.

АФАНАСЬЄВ Петро Семенович, 1885, м. Миколаїв, українець, із робітників, освічений, пенсіонер. Заарештований 11.03.1938 р. Вироком Лінійного суду Одеської залізниці від 30.06.1928 р. засуджений до 5 років ув'язнення у ВТТ. Помер 15.06.1942 р. Реабілітований у 1992 р.

АФОНІН Микола Гнатович, 1923, с. Ревни Орловської області, росіянин, із селян, освіта початкова. Проживав у с. Показне Новобузького району, колгоспник. Заарештований 22.06.1951 р. Вироком Військової Трійки військ МДБ Миколаївської області від 05.06.02.1952 р. засуджений до 25 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років та конфіскацією майна. Звільнений 08.02.1956 р. Проживав у с. Показне Новобузького району. Реабілітований у 1991 р.

АФОНІН Микола Федорович, 1923, с. Ревни Карачевського району Брянської області, росіянин, із селян, освіта 5 класів, проживав у с. Показне Новобузького району, колгоспник. Заарештований 02.08.1949 р. Рішенням Особливої Наради при МВС СРСР від 14.12.1949 р. призначене примусове лікування в ленінградській в'язничній психлікарні МВС СРСР. У 1954 р. був переданий під опікування рідних під розписку. Реабілітований у 1955 р.

АШЕНБРЕНЕР Елеонора Григорівна, 1905, с. Василівка Т.-Березанського району, німкеня, із селян, малоосвічена, місце роботи невідоме. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі і Німеччині. Заарештована 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Удмуртської АРСР. Подальша доля невідома. Даних про реабілітацію немає.

АШЕНБРЕНЕР Петро Михайлович, 1931, с. Василівка Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. У 1944–1945 рр. перебував у Польщі і Німеччині. Заарештований 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Удмуртської АРСР. У 1948 р. переселений до Комі АРСР до батька. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

Б

БАБАЄВ Гаврило Миколайович, 1897, с. Привольне Привільнянського району, українець, із селян, освіта неповна середня, проживав у с. Леніне Привільнянського району, учитель. Заарештований 17.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 27.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 12.09.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БАБАЄВ Сергій Миколайович, 1894, с. Привольне Привільнянського району, українець, із селян, освіта середня педагогічна, учитель. Заарештований 17.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 27.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 12.09.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БАБАН Петро Антипович, 1887, с. Привольне Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Антонівка Баштанського району, хлібороб. Заарештований 20.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 01.02.1933 р. засуджений до 3 ро-

ків у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАБЕНКО (він же МАРЧЕНКО) Максим Петрович, 1894, особистих даних у справі немає. Заарештований 12.09.1920 р. Засіданням Колегії Ревтрибуналу 1-ї стрілецької дивізії від 16.12.1920 р. справу прийнято до розгляду. Інших даних у справі немає.

БАБИНЕЦЬ Андрій Гнатович, 1909, с. Заводка Дрогобицької області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Старе Головневе Доманівського району, колгоспник. Заарештований 05.02.1953 р. Вироком Одеського обласного суду від 11.04.1953 р. засуджений до 25 років у ВТТ із конфіскацією майна. Реабілітований у 1956 р., з-під варти звільнений. Подальша доля невідома.

БАБИЧ Андрій Микитович, 1888, с. Лиса Гора Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Уперше заарештований 30.03.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР засуджений до 10 років у концтаборі. У 1935 р. із табору звільнений. Удруге заарештований у 1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.09.1937 р. Реабілітований у 1988 р.

БАБИЧ Костянтин Кузьмич, 1885, с. Баштанка Миколаївської округи, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 14.02.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 22.02.1930 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАБІЙ Аверкій Хомич, 1861, с. Дорожинка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Дата арешту невідома. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 18.04.1931 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАБІЙ Апатій Пантелейович, 1883, с. Дорожинка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 04.01.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 20.01.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАБІЙ Петро Андрійович, 1888, с. Лазори Білгорайського повіту Люблінського воєводства (Польща), українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Мостове, дезінструктор Мостовського райздороввідділу. Заарештований 05.05.1947 р. Постановою Особливої Наради при МДБ СРСР від 20.09.1947 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Після відбуття покарання проживав у с. Мостове Миколаївської області. Помер після повернення до с. Мостового (дата смерті не вказана). Реабілітований у 1956 р.

БАБІЙЧУК Леонтій Вікентійович, 1904, с. Подрише (Польща), українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Катеринівка Первомайського району, стрілочник на ст. Кам'яний Міст. Заарештований 30.08.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 04.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 10.10.1937 р. Реабілітований у 1959 р.

БАБІЙЧУК Опанас Микитович, 1895, с. Богоруслан Самарської губернії, українець, із селян, освіта домашня, проживав у с. Кінецьпіль Первомайського району, безробітний. Заарештований 21.01.1933 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАБІНІН Іван Олександрович, 1896, с. Вішні Піни Гайворонського району Харківської області, росіянин, із селян, освіта середня, проживав у Первомайському районі, директор радгоспу. Заарештований

27.08.1936 р. Рішенням Спецколегії Одеського обласного суду від 15.12.1936 р. засуджений до 3 років у ВТТ із обмеженням у правах на 2 роки. Відбував покарання у Північно-Східному таборі. Постановою Трійки УНКВС по «Дальбуду» від 27.02.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Помер 10.10.1943 р. Реабілітований у 1970 р.

БАБКОВ Андрій Григорович, 1906, м. Миколаїв, росіянин, із міщан, малоосвічений, столяр. Заарештований 04.04.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 14.10.1929 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАБКОВ Григорій Васильович, 1871, м. Миколаїв, росіянин, із міщан, освіта середня, не працював. Заарештований 21.03.1920 р. Постановою Миколаївської Колегії ГубНК від 22.08.1920 р. ув'язнений у концтаборі на 2 роки, звільнений по амністії. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БАБЧУК Іван Манойлович, 1904, с. Піски Баштанського району, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 24.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 09.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАГМУТ Андрій Павлович, 1892, с. Сирове Врадіївського району, українець, із селян, працював в індивідуальному господарстві. Заарештований 28.02.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 13.03.1930 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАГНЮК Сергій Петрович, 1885, с. Грушівка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 21.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 04.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАДИНГЕР Єлизавета Валентинівна, 1883, с. Ландау Варварівського району, німкеня, із селян, освіта 5 класів, домогосподарка. У 1944 р. була вивезена до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Костромську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БАДИНГЕР Михайло Маркович, 1928, с. Ландау Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, працював у своєму господарстві. У 1944 р. був вивезений до Польщі, пізніше – до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до м. Новосибірськ. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БАЖАНОВА Валерія Олександрівна, 1908, м. Маріуполь, росіянка, зі службовців, освіта середня, проживала у м. Миколаєві, на утриманні чоловіка. Заарештована 14.01.1938 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 10.02.1938 р. узята під негласний нагляд за місцем проживання на 2 роки. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1956 р.

БАЗДИРЄВ Микола Мойсейович, 1903, с. Сергіївка Братського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 11.04.1944 р. Військовим трибуналом 26-ї Алтайської запасної стрілецької дивізії від 10.01.1945 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1999 р.

БАЙДАН Данило Максимович, 1893, с. Синюхин Брід Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, чорнороб на ст. Підгорна. Заарештований 29.12.1932 р. Постановою Особливої Наради

при Колегії ДПУ УСРР від 10.01.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАЙДАН Опанас Максимович, 1892, с. Синюхин Брід Первомайського району, українець, із селян, неосвічений, хлібороб. Заарештований у грудні 1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 11.01.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАЙДИН Борис Купріянович, 1906, м. Острог, Польща, українець, зі службовців, освіта середня, проживав у с. Арбузинка, старший землевпорядник Арбузинського райземвідділу Одеської області. Заарештований 15.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 08.10.1938 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1962 р.

БАЙДУШ Роберт Едуардович, 1901, с. Новий Данциг Баштанського району, німець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 06.02.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 7–8.03.1933 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАЙРАЧЕНКО Антон Іванович, 1891, м. Ананіїв Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайську, охоронець на птахокомбінаті. Заарештований 27.04.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 06.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.05.1938 р. Реабілітований у 1960 р.

БАЙРУШТ Едуард Едуардович, 1895, с. Ново-Данциг Баштанського району, німець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 20.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 01.01.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАЙТИНГЕР Еміль Георгійович, 1906, с. Красний Яр Фріц-Геккертівського району, німець, із селян, даних про освіту немає, колгоспник. Заарештований 31.10.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 15.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БАКАУШИНА Людмила Олександрівна, 1923, м. Миколаїв, росіянка, із робітників, освіта середня, кравчиня на фабриці ім. Кірова. Заарештована 01.07.1946 р. Постановою Особливої Наради при МВС СРСР від 07.02.1947 р. засуджена до 4 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

БАКУМЕНКО Василь Андрійович, 1897, с. Н.-Станівка Бобринецького району Кіровоградської області, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 03.10.1933 р. Рішенням Новобузького районного суду Миколаївської області від 14.10.1933 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАЛАБАН Євгенія Карпівна, 1894, с. Чайківка Врадіївського району, українка, із селян, малоосвічена, домогосподарка. Дата арешту невідома. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 12.11.1945 р. вислана до Північно-Казахстанської області на 5 років із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

БАЛАБАН Клим Іванович, 1893, с. Чайківка Врадіївського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 26.05.1945 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 12.11.1945 р. висланий до Північно-Казахстанської області на 5 років із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАЛАБАН Юхим Іванович, 1895, с. Сирове Врадіївського району, молдаванин, із селян, малоосвічений, працював в індивідуальному господарстві. Заарештований 01.02.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 13.03.1930 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАЛАБАНОВА Катерина Романівна, 1906, м. Троїцьк Челябінської області, українка, із селян, освіта початкова, проживала у м. Новий Буг. Заарештована 02.07.1951 р. Військовим трибуналом Одеського військового округу від 12.10.1951 р. засуджена до 25 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Постановою УНКДБ при РМ УРСР від 27.09.1955 р. карну справу припинено за недоведеністю. З-під варти звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1998 р.

БАЛАКШЕЙ Степан Данилович, 1899, с. Касперівка Новоодеського району, українець, із селян, освічений, проживав у с. Гур'ївка Новоодеського району, бухгалтер Гур'ївської МТС. Заарештований 05.03.1938 р. Рішенням Судової трійки при УНКВС по Миколаївській області від 27.04.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

БАЛАН Володимир Минович, 1880, с. Софіївка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, не працював. Заарештований 10.09.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.09.1937 р. Реабілітований у 1969 р.

БАЛАН Іван Степанович, 1889, с. Бузькі Хутори Вознесенського району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 20.03.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 29.04.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАЛАН Микола Тимофійович, 1909, с. Софіївка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 10.09.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1969 р.

БАЛАНДА Омелян Тимофійович, 1884, с. Дороніне Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Сухий Ташлик Первомайського району, муляр. Заарештований 25.01.1933 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 08.04.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі умовно. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАЛАНДІН Юхим Андрійович, 1899, с. Лиса Гора Благодатнівського району, українець, із селян, освіта середня, учитель. Заарештований 05.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 29.04.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

БАЛАНОВСЬКИЙ Омелян Якович, 1891, с. Семидуби Голованівського району, українець, із селян, малоосвічений, безробітний. Заарештований 31.03.1929 р. Постановою засідання Колегії ОДПУ від 03.06.1929 р. засуджений до вищої міри покарання. Даних про страту немає. Реабілітований у 1989 р.

БАЛАНЮК Степан Іванович, 1913, с. Юровка Новобузького району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 25.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 13.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАЛБЕКІН Михайло Варфоломійович, 1923, с. Бармашове Баштанського району, німець, із селян, малоосвічений, коваль. У 1944 р. був вивезений до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Амурську область. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БАЛДУК Антон Лаврентійович, 1875, с. Баштанка, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Тарасівка Баштанського району, працював в індивідуальному господарстві. Заарештований 04.02.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ОДПУ УСРР від 22.02.1930 р. висланий у Північний край на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАЛИЕТ Генріх Фрідріхович, 1910, с. Нейзац Т.-Березанського району, німець, соціальне походження невідоме, малоосвічений, працював у громаді. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Марійської АРСР. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БАЛИНСЬКИЙ Йосип Федорович, 1899, с. Кримка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, працював в індивідуальному господарстві. Заарештований 29.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 04.02.1933 р. засуджений до 3 років позбавлення волі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАЛИЦЬКИЙ Григорій Ілліч, 1903, с. Люботорфівка Лисогірського району, українець, із селян, освічений, проживав у с. Рябоконеве Лисогірського району, колгоспник. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Реабілітований по цій справі у 1957 р. Удруге заарештований 25.05.1949 р. Постановою Особливої Наради при МДБ СРСР від 19.11.1949 р. засуджений до висилки на поселення у Північно-Казахстанську область. Подальша доля невідома. Реабілітований за другою справою у 1989 р.

БАЛИШЕВ Іван Трохимович, 1886, м. Аккерман, росіянин, із робітників, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, не працював. Заарештований 26.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 09.08.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

БАЛО Архип Макарович, 1888, с. Привільне Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 06.02.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 16.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАЛО Михайло Григорович, 1910, с. Привільне Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Антонівка Новоодеського району, касир колгоспу. Дата арешту невідома. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 27.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 12.09.1938 р. Реабілітований у 1966 р.

БАЛО Онисим Іванович, 1895, с. Привільне Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Веселе Привільнянського району, огородник колгоспу. Заарештований 27.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 02.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАЛО Яків Макарович, 1893, с. Привільне Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб.

Заарештований 05.02.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 16.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАЛОД Альберт Індрихович, 1898, м. Рига, Латвія, латиш, зі службовців, малоосвічений, проживав у Первомайському районі, директор шовкорадгоспу. Заарештований 06.12.1937 р. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 07.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 15.01.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

БАЛЬ Володимир Якович, 1849, місце народження невідоме, із дворян, освіта середня, проживав у м. Миколаєві. Заарештований 09.02.1921 р. Вироком Миколаївського губревтрибуналу діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БАЛЬ Софія Яківна, 1847, місце народження невідоме, із дворян, освіта середня, проживала у м. Миколаєві, домогосподарка. Заарештована 09.02.1921 р. Вироком Миколаївського губревтрибуналу діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БАЛЬКО Альберт Оскарович, 1925, с. Ефінгар Баштанського району, німець, із селян, малоосвічений, не працював. Заарештований у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР від 19.01.1945 р. переселений до Свердловської області. У 1947 р. Військовим трибуналом військ НКВС за втечу з місця поселення засуджений до 5 років позбавлення волі. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БАЛЬКО Оскар Християнович, 1883, с. Ефінгар Баштанського району, німець, із селян, неосвічений, коваль. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Карагандинської області. У 1953 р. переселений до м. Актюбінськ. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БАЛЯ Віктор Іванович, 1883, м. Баль Седлецької губернії, поляк, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, двірник. Заарештований 07.04.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 08.08.1933 р. засуджений до висилки у Північний край на 3 роки умовно. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАНДЮК Саварій Пилипович, 1885, с. Нєдєлкове Кривоозерського району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 25.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 20.01.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАНЄВСЬКА Міна Францівна, 1918, с. Ново-Миколаївка Врадіївського району, німкеня, із селян, освіта початкова, проживала у с. Христофорівка, колгоспниця. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БАНТЕЛЬСБАХЕР Марія Яківна, 1896, с. Мале Зеленкове Цебриківського району, німкеня, із селян, малоосвічена, проживала у м. Первомайську, колгоспниця. Заарештована 20.11.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 27.11.1937 р. засуджена до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1967 р.

БАРАБАШ Степан Якимович, 1874, місце народження невідоме, росіянин, проживав у с. Костромка Херсонського повіту

Миколаївської губернії. Заарештований 09.08.1920 р. Постановою губревтрибуналу від 17.09.1920 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БАРАДУЛЯ Гнат Кирилович, 1897, с. Анатоліївка Новобузького району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Ново-Тернівка Новобузького району, колгоспник. Дата арешту невідома. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 10.01.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАРАНОВ Георгій Васильович, 1869, с. В.Знам'янка, росіянин, із селян, малоосвічений, проживав у м. Севастополь, вахтовий охорони корабля. Заарештований 18.12.1920 р. Постановою Надзвичайної трійки ударної Кримської групи від 1920 р. засуджений до розстрілу. Більше даних у справі немає. Реабілітований у 1991 р.

БАРАНОВА (ДЕРЮГІНА, ЯТЧЕНКО) Феодосія Макарівна, 1900, с. Благодатне Одеської області, росіянка, із селян, малоосвічена, без визначених занять. Заарештована 02.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 06.12.1937 р. засуджена до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

БАРАНОВСЬКИЙ Олександр Максимович, 1922, с. Михайлівка Новоодеського району, українець, із селян, освіта середня, колгоспник. Заарештований 14.07.1944 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 28.08.1945 р. засуджений до 7 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАРАНСЬКИЙ Костянтин Дмитрович, 1885, с. Добровеличківка Первомайського повіту, українець, із селян, освічений, учитель. Заарештований 23.11.1921 р. Постановою Колегії Одеської ГубНК засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БАРБАНЕЦЬ Кирило Петрович, 1887, с. Каторжино Цебриковського району Одеської області, болгарин, із селян, малоосвічений, їздовий. Заарештований 30.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 28.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

БАРБУХАКІ Федір Сафонович, 1891, м. Бердянськ, грек, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, зав. планово-економічного відділу заводу ім. А. Марті. Заарештований 16.12.1930 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ від 10.04.1931 р. засуджений до 5 років позбавлення волі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАРДА Опанас Григорович, 1896, с. Грушівка Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, працював у споживспілці. Заарештований 02.12.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 06.12.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

БАРКАР Микола Іванович, 1903, с. Болгарки Вознесенського району, українець, із селян, освічений, рахівник ПЧ-18 ст. Вознесенськ. Заарештований 09.10.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 28.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1964 р.

БАРКУЦА Степан Тимофійович, 1907, с. Бутори Молдавської АРСР, молдаванин, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайськ, вантажник. Заарештований 25.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 29.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.10.1938 р. Реабілітований у 1966 р.

БАРОН Ельвіра Людвігівна, 1934, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, на утриманні батьків. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БАРОН Емілія Йосифівна, 1893, с. Шпеєр Одеської області, німкеня, із селян, малоосвічена. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БАРОН Лаврентій Корнійович, 1914, с. Петрівка Варварівського району, німець, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, водій у радгоспі. Заарештований 04.11.1937 р. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 17.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 05.01.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

БАРОН Магдалина Валентинівна, 1927, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БАРОН Маргарита Людвігівна, 1884, м. Самара, німкеня, із селян, неосвічена, проживала у с. Карлсруе Варварівського району, домогосподарка. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БАРОН Рафаїл Венделінович, 1929, с. Карлсруе Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, машиніст. У 1931 р. висланий із Миколаївської області у Свердловську область як член родини куркулів. У 1945 р. поставлений на облік спецпоселення. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БАРТ Анна-Марія Християнівна, 1924, с. Ландау Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, працювала у власному господарстві. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БАРТ Анна-Марія Яківна, 1882, с. Шпеєр Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, не працювала. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БАРТ Іван Іванович, с. Веселинське Врадіївського району, німець, із селян, освічений, проживав у с. Міхтенфельд Мостовського району, пекар. Заарештований 27.10.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 29.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 12.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

БАРТ-ІЛЛІ Матильда Михайлівна, 1923, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, працювала у сільгоспгромаді. У 1944 р. була вивезена до Польщі, пізніше – до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Свердловську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БАРТАЩУК Іван Олександрович, 1911, с. Ярмолівка Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 24.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 02.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАРТД Готліб Християнович, 1907, с. Ватерлоо Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 30.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 10.01.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАРТКОВСЬКИЙ Флоріан Людвігович, 1893, с. Криве Озеро Кривоозерського району, поляк, із селян, малограмотний, проживав у Софіївській сільраді Первомайського району Миколаївської області. Колгоспник. Заарештований 16.02.1938 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області від 08.10.1938 р. засуджений до розстрілу. Даних про страту немає. Реабілітований у 1959 р.

БАРТОЛОМЕЙЧУК Павло Петрович, 1902, с. Знаменка Миколаївської області, українець, із робітників, освічений, проживав у м. Севастополь, помічник начальника цеху № 9 заводу № 201. Заарештований 02.06.1938 р. Постановою Особливої Наради при УНКВС СРСР від 29.10.1939 р. засуджений до 5 років позбавлення волі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

БАРЩ Лідія Федорівна, 1913, с. Миколаївка Благодатнівського району, українка, із селян, освіта початкова, проживала у с. Соколовка Первомайського району, без визначених занять. Заарештована 04.11.1944 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 21.06.1945 р. засуджена до 7 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

БАСАЛІН Василь Михайлович, 1878, с. Шипетове Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Н. Іванівка Баштанського району, конюх. Заарештований 01.02.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 09.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАСАНЕЦЬ Олександр Тимофійович, 1872, с. Лиса Гора Благодатнівського району, українець, із селян, неосвічений, хлібороб. Заарештований 23.03.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 12.04.1930 р. висланий у Північний край на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

БАСАНЕЦЬ Павло Олександрович, 1901, с. Лиса Гора Благодатнівського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 20.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 27.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 13.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

БАСЬКО Юхимія Михайлівна, 1869, с. Радогос Орловської губернії, росіянка, із селян, проживала у м. Миколаєві, домогосподарка. Заарештована 19.05.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 10.08.1937 р. засуджена до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

БАТАН Георгій Костянтинович, 1906, с. Свердлове Благоївського району Одеської області, болгарин, із селян, малоосвічений, проживав у радгоспі ім. Шмідта Очаківського району. Заарештований 18.12.1937 р. Рішенням НКВС і Прокурора СРСР від 29.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 10.03.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БАТЕЗАТ Сократ Іванович, 1905, м. Кілія (Бессарабія), молдаванин, із службовців, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, начальник об'єкта на заводі № 198. Заарештований 10.01.1938 р. Рішенням Трійки УНКВС Миколаївської області від 03.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.10.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

БАТЕНКО Петро Васильович, 1895, с. Цибульки Братського району, українець, із селян, освіта початкова, голова колгоспу. Заарештований 29.08.1945 р. Вироком Військового трибуналу військ НКВС Миколаївської області від 15.09.1945 р. засуджений до вищої міри покарання. Визначенням Військового трибуналу військ НКВС від 03.10.1945 р. вища міра покарання замінена на 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Визначенням ВТ Одеського військового округу від 04.03.1955 р. діловодство у справі припинено зі зняттям судимості, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БАТУРСЬКИЙ Прокіп Микитович, х. Вовча Балка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 02.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 17.01.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАУДЕР Роза Мельхіорівна, 1921, с. Шпеєр Веселинівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, домогосподарка. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БАУЕР Григорій Васильович, 1894, м. Валк, Естонія, росіянин, із робітників, освіта початкова, проживав у м. Вознесенську, машиніст паровозного депо. Заарештований 05.12.1937 р. Постановою Особливої Наради НКВС СРСР від 16.02.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

БАУЕР Франц Іванович, 1880, с. Зульц Карл-Лібкнехтівського району, німець, із робітників, малоосвічений, проживав у с. Ракове Вознесенського району, робітник цегляного заводу. Заарештований 05.08.1937 р. Постановою Судової Трійки при УНКВС по Одеській області від 30.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАУМАН Євгенія Пилипівна, 1875, с. Зульц Ландауського району, німкеня, із селян, малоосвічена, не працювала. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БАХ Анастасія Антонівна, 1915, с. Ландау Варварівського району, німкеня, із селян, освіта середня, викладач німецької мови. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БАХАНКОВА Мотрона Меркурівна, 1885, с. Велика Бугаївка Київської губернії, росіянка, малоосвічена, проживала у с. Рождественське (Каракум). Дата арешту невідома. Вироком Миколаївського губревтрибуналу від 14.01.1922 р. засуджена до 5 років у домі примусових робіт. На підставі амністії від покарання звільнена. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БАХМАЕР Григорій Іванович, 1908, с. Шульцеве Кармінеевського району Одеської області (нині Широколанівський район Миколаївської області), німець, із селян, неосвічений, проживав у с. Н.-Красне Лисогірського району, працював у Новокраснянській МТС. Заарештований 15.10.1945 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 25.02.1946 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БАХМАН Єлизавета Генріхівна, 1913, с. Рорбах Веселинівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, місце роботи невідоме. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БАХМАН Єлизавета Яківна, 1883, с. Рорбах Веселинівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, домогосподарка. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БАХТІН Ісаак Харитонович, 1889, м. Сімферополь, єврей, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, столяр на меблевій фабриці ОРСу заводу ім. А. Марті. Заарештований 03.04.1935 р. Запобіжний захід 08.04.1935 р. змінений на підписку про невиїзд. 21.04.1935 р. Миколаївським міським відділом УДБ діловодство у справі припинено. Реабілітований у справі в 1991 р. Удруге заарештований 26.01.1938 р. Постановою Особливої Наради НКВС СРСР від 11.10.1939 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований за другою справою у 1958 р.

БАЧЕНІН Михайло Миронович, 1887, с. Троїцько-Сафонове Володимирівського району, росіянин, із селян, малоосвічений, проживав у с. Петрововисунька Володимирівського району, колгоспник. Заарештований 23.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 30.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 18.02.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БАЧИНСЬКИЙ Болеслав Іванович, 1883, с. Коропаченко Ананіївського району, поляк, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайськ, касир маслозаводу. Заарештований 23.08.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 04.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата страти невідома. Реабілітований у 1956 р.

БЕВЗ Купріян Васильович, 1905, с. Куца Балка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 22.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 07.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЕВЗУЛЯ Михайло Євлампійович, 1888, с. Петрівка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 31.03.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УРСР від 13.04.1930 р. засуджений до 10 років ув'язнення в концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

БЕВЗЮК Ілля Євстратійович, 1898, с. Голованівськ Первомайської округи, українець, із селян, малоосвічений, їздовий. Заарештований 31.03.1929 р. Постановою Колегії ОДПУ від 03.06.1929 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕГАК Михайло Володимирович, 1887, м. Херсон, єврей, відомості про соціальне походження відсутні, освіта вища юридич-

на. Проживав у м. Миколаєві, юрисконсульт заводу № 198. Заарештований 29.09.1937 р. Постановою Трійки УНКВС Миколаївської області від 08.12.1937 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Постановою Трійки УНКВС Миколаївської області від 08.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.10.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

БЕГЛАРЯН Саркіс Карапетович, 1903, м. Ван, Туреччина, вірменин, із кустарів, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, старший товарознавець Головгастроному м. Миколаєва. Заарештований 12.06.1951 р. Рішенням Особливої Наради при МДБ СРСР від 10.11.1951 р. висланий на поселення в Акмолінську область під нагляд органів МДБ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

БЕДІН Іларіон Архипович, 1905, м. Миколаїв, росіянин, із робітників, освіта початкова, слюсар-водопровідник. Заарештований 06.10.1944 р. Військовим трибуналом військ НКВС Миколаївської області від 07.12.1944 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

БЕДНІЧЕНКО Микола Миронович, 1875, с. Березнегувате Березнегуватського району, українець, із селян, малоосвічений. Проживав у с. Березнегуватому, хлібороб. Заарештований 13.11.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 13.01.1930 р. засуджений до 3 років ув'язнення в концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЕЗВЕРШЕНКО Сава Лаврентійович, 1883, с. Ново-Станкувате Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, не працював. Заарештований 06.03.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 07.06.1929 р. засуджений до заслання на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЕЗЗЕМЕЛЬНИЙ Григорій Вуковович, особистих даних у справі немає. Працював начальником Херсонської конвойної команди. 24.02.1922 р. справу передано у Військову групу. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БЕЗЛЮДОВ Федір Михайлович, 1892, с. Доманівка Одеської області, українець, зі службовців, малоосвічений, проживав на х. Маєрський Доманівського району, референт райспоживспілки. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 04.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

БЕЗНИЦЬКИЙ Михайло Маркович, 1896, с. Березнегувате Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав на ст. Туркулі, рахівник II ділянки ПЧ-14 на ст. Туркулі Сталінської залізниці. Заарештований 24.03.1938 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 13.10.1938 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1958 р.

БЕЗПФЛЮГ Олександра Станіславівна, 1908, с. Катеринеталь Ландауського району, німкеня, із селян, освіта початкова, проживала у с. Ієнгут Суворовського району, робітниця. У 1944 р. була вивезена до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Свердловську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕЗСМЕРТНИЙ Андрій Семенович, 1907, с. Садова Арбузинського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 19.11.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 27.11.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ.

Подальша доля невідома. Реабілітований у 1962 р.

БЕЗУЛЯ Григорій Харитонович, 1900, с. Петрівка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 30.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 20.01.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЕЗУЛЯ Іван Васильович, 1905, с. Петрівка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 25.01.1933 р. Постановою Особливої Наради про Колегії ДПУ УСРР від 01.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЕЗУЛЯ Михайло Євлампійович, 1888, х. Петрівка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, конюх. Заарештований 21.04.1938 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.05.1938 р. Реабілітований у 1961 р.

БЕК Кароліна Християнівна, 1882, Т.-Березанський район, німкеня, із селян, малоосвічена, колгоспниця. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕК Оскар Християнович, 1905, с. Єланове Волинської губернії, німець, зі службовців, освіта середня, проживав у с. Лиса Гора Благодатнівського району Одеської області, учитель. Заарештований 25.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 23.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.09.1938 р. Реабілітований у 1964 р.

БЕКК Вільгельміна Петрівна, 1888, с. Василівка Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, домогосподарка. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕКК Федір Іванович, 1922, с. Василівка Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, тракторист. У 1942 р. мобілізований у Свердловську область. У 1945 р. взятий на облік по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БЕКК Яків Християнович, 1884, с. Цебрикове Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайську, варильник пива на Первомайському пивзаводі. Заарештований 07.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата страти невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЕККЕР Адольф Адольфович, 1903, с. Попільна Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Софіївка Благодатнівського району, колгоспник. Заарештований 15.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.05.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

БЕККЕР Іван Федорович, 1900, м. Первомайськ, українець, із робітників, освіта середня, економіст при Первомайському райвиконкомі. Заарештований 08.02.1938 р. Постановою Трійки при Київському обласному управлінні НКВС УСРР від 28.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 02.10.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

БЕККЕР Костянтин Християнович, 1883, м. Первомайськ, німець, із робітників, малоосвічений, майстер паровозного депо. Заарештований 19.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 27.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БЕЛАН Іван Степанович, 1886, с. Маєрівка Новобузького району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 06.02.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 29.03.1930 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

БЕЛАН Радіон Никифорович, 1908, с. Маєрівка Новобузького району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 06.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 08.04.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЕЛЕНКО Іван Іванович, 1911, с. Петропавлівка Володимирівського району, українець, із селян, малоосвічений, військовослужбовець. Заарештований 25.03.1944 р. Постановою «Смерш» від 19.04.1944 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

БЕЛЕР Емілія Андріївна, 1901, с. Ватерлоо Веселинівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, проживала у с. Фрейнфельд Веселинівського району, місце роботи невідоме. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до м. Новосибірськ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕЛЕР Ерна Едуардівна, 1934, с. Рорбах Ландауського району, німкеня, із селян, малоосвічена, на утриманні батьків. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕЛЕЦЬКИЙ Парфеній Йосипович, 1895, м. Криве Озеро, українець, зі службовців, освіта середня, учитель Калантирської школи. Заарештований 04.06.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 14.10.1929 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕЛІДЕР Едуард Мартинович, 1906, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, освічений, табельник у колгоспі. Заарештований 11.11.1937 р. Постановою НКВС і Генерального Прокурора СРСР від 25.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.12.1937 р. Реабілітований у 1969 р.

БЕЛІДЕР Йосиф Антонович, 1915, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 01.11.1937 р. Постановою НКВС і Генерального Прокурора СРСР від 25.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.12.1937 р. Реабілітований у 1969 р.

БЕЛІНСЬКИЙ Іван Михайлович, 1897, с. Кадіївці Вінницької області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Катеринка Первомайського району, рахівник. Заарештований 23.08.1937 р. Постановою НКВС і Прокурора СРСР від 23.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 10.10.1937 р. Реабілітований у 1966 р.

БЕЛІЦЕР Альфонс Іванович, 1913, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. У 1944 р. був вивезений до Німеччини. Заare-

штований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Свердловську область. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БЕЛІЦЕР Антон Антонович, 1936, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕЛІЦЕР Емілія Георгіївна, 1907, с. Роштадт Мостовського району, німкеня, із селян, малоосвічена, колгоспниця. У 1944 р. була вивезена до Польщі, пізніше – до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Свердловську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БЕЛІЦЕР Іван Альфонсович, 1935, с. Роштадт Мостовського району, німець, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Свердловську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БЕЛІЦЕР Леокадія Антонівна, 1909, с. Карл-Лібкнехт Варварівського району, німкеня, із селян, освіта 5 класів, місце роботи невідоме. У 1940 р. виселена до Східно-Казахстанської області. На облік спецпоселенців узята в 1946 р. Знята з обліку спецпоселення у 1954 р. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕЛІЦЕР Маргарита Яківна, 1911, с. Мюнхен Мостовського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до м. Актюбінськ. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕЛІЦЕР Оттилія Іванівна, 1902, с. Роштадт Мостовського району, німкеня, із селян, освіта 5 класів, не працювала. У 1944 р. була вивезена до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Свердловську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕЛЛЕР Едуард Якович, 1914, с. Рорбах Веселинівського району, німець, із селян, освіта середня, служив у німецькій армії. Дата арешту невідома. Постановою Особливої Наради при МВС СРСР від 25.07.1946 р. засуджений до 7 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЕЛЛЕР Іван Давидович, 1887, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, освічений, проживав у с. Михайлівка Мостовського району, теся. Заарештований 16.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 28.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 29.12.1937 р. Реабілітований у 1990 р.

БЕЛОЗЕР Яків Павлович, 1879, с. Шестерня Широківського району Дніпропетровської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Петрововисунька Володимирівського району, колгоспник. Заарештований 28.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаїв-

ській області засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 19.02.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БЕЛЬСЬКИЙ Іван Михайлович, 1904, м. Миколаїв, українець, зі службовців, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, помічник машиніста паровозного депо ст. Миколаїв. Заарештований 07.09.1937 р. Постановою Комісії НКВС і Прокурора СРСР від 29.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 11.11.1937 р. Реабілітований у 1959 р.

БЕЛЬСЬКИЙ Леонід Васильович, 1882, м. Кайдани Шавильського повіту Ковенської губернії, литовець, зі службовців, освіта початкова, проживав у м. Новий Буг, бухгалтер радіовузла. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою засідання Трійки при УНКВС по Одеській області від 02.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата страти невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЕМ Антоніна Касперівна, 1931, с. Катеринеталь Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. була вивезена до Польщі, пізніше – до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Вологодську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕМ Катерина Лаврентіївна, 1896, с. Катеринівка Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, місце роботи невідоме. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БЕМ Рафаїл Касперович, с. Катеринка Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, місце роботи невідоме. У 1941 р. мобілізований у промисловість. У 1949 р. переселений у Молотовську область. У 1954 р. знятий із обліку спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕМЕР Георгій Вільгельмович, 1876, с. Боровка Намирівського району Вінницької області, українець, із селян, освіта вища, проживав у м. Миколаєві, безробітний. Заарештований 25.09.1947 р. Військовим трибуналом військ МВС Миколаївської області від 31.10.1947 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕНГЕРТ Євгенія Йосифівна, 1920, с. Роштадт Мостовського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Архангельську область. У 1953 р. переселена до м. Асбест. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕНЗАР Петро Йосифович, 1873, с. Олександрівка Вознесенського району, молдаванин, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 28.01.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 27.03.1930 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕНИК Герасим Григорович, 1871, Київська губернія, росіянин, із селян, малоосвічений, проживав у м. Севастополь, охоронець у порту. Заарештований 19.12.1920 р. Постановою Надзвичайної Трійки ударної Кримської армії від 19.12.1920 р. засуджений до розстрілу. Більше даних у справі немає. Реабілітований у 1991 р.

БЕНЦ Адам Адамович, 1933, с. Ленінталь Мостовського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. За-

арештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БЕНЦ Адам Петрович, 1928, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Удмуртську АРСР. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БЕНЦ Георгій Марцелович, 1890, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, малоосвічений, працював у сільському господарстві. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БЕНЦ Героним Мендратович, 1892, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Акмолинську область. Акмолинським обласним судом від 11.12.1948 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕНЦ Клавдія Христіянівна, 1931, с. Лобріївка Привільнянського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕРГЕР Вікторія Францівна, 1920, Єланецький район, німкеня, із селян, освіта середня, проживала в м. Одеса, помічник кухаря. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕРГЕР Іван Іванович, 1933, с. Василівка Одеського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕРГЕР Магдалина Людвігівна, 1901, с. Колобатине Очаківського району, німкеня, із селян, малоосвічена, проживала у с. Ново-Калістрово Баштанського району. У 1944 р. була вивезена до Польщі, пізніше – до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Молотовську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕРГЕР Марія Никодимівна, 1930, с. Фріденгайм Варварівського району, німкеня, із селян, на утриманні батьків. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до м. Новосибірськ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕРГЕР Отилія Йосифівна, 1912, с. Роштадт Веселинівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, домогосподарка. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до м. Новосибірськ.

Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕРГЕР Петро Никодимович, 1908, с. Фріденгайм Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, конюх. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до м. Новосибірськ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕРГЕР Якуб Петрович, 1937, с. Фріденгайм Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до м. Новосибірськ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕРДНИК Ілля Іванович, 1904, с. Ново-Григоріївка Варварівського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, робітник на заводі ім. А. Марті. Заарештований 02.10.1928 р. Справу припинено 17.11.1928 р. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕРЕГОВИЙ Антон Васильович, 1894, с. Ново-Сергіївка Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 30.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 09.02. 1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЕРЕГОВИЙ Данило Васильович, 1903, с. Ново-Сергіївка Баштанського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 15.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 26.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЕРЕГОВИЙ Терентій Петрович, 1897, м. Новий Буг Миколаївської області, українець, із селян, освіта середня, рахівник. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 19.08.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

БЕРЕЗИНА Сіма Бенціонівна, 1900, м. Чернігів, єврейка, зі службовців, освіта вища, проживала у м. Первомайськ, викладач історії у педтехнікумі. Заарештована 16.09.1936 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 07.06.1937 р. засуджена до 5 років у ВТТ. За цим звинуваченням реабілітована в 1956 р. Після відбуття покарання проживала у м. Чернігові, працювала прасувальницею на швацькій фабриці. Удруге заарештована 05.01.1949 р. Постановою Особливої Наради при МДБ СРСР від 18.06.1949 р. вислана на поселення до Красноярського краю. Реабілітована в 1957 р. Подальша доля невідома.

БЕРЕЗНИЦЬКИЙ Єрмолай Григорович, 1894, с. Кримка Первомайського району, українець, із селян, неосвічений, хлібороб. Заарештований 27.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 04.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЕРЕЗОВСЬКИЙ Валентин Антонович, 1893, с. Глибочек Тальнівського району Одеської області, українець, зі службовців, освіта середня, проживав у м. Первомайську, бухгалтер автобази. Заарештований 10.09.1937 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 10.05.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЕРЕЗОВСЬКИЙ Іван Миколайович, 1912, с. Бакша Кривоозерського району,

українець, із селян, селянин-одноосібник. Заарештований 16.01.1933 р. Постановою Кривоозерського РВ ДПУ від 06.02.1933 р. карну справу припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1998 р.

БЕРЕЗОВСЬКИЙ Павло Михайлович, 1897, с. Новосельці Львівської губернії, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, робітник на заводі імені А. Марті. Заарештований 07.04.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕРЕЗОВСЬКИЙ Степан Степанович, 1893, с. Семенівка Новобузького району, українець, із селян, малоосвічений, проживав на ст. Новополтавка, вантажник. Заарештований 21.09.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 21.10.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1960 р.

БЕРЕЗОВСЬКИЙ Яків Антонович, 1894, с. Панкратіївка Троїцького району Одеської області, українець, із селян, освіта середня, проживав у с. Софіївка Лисогірського район, учитель, але тимчасово не працював. Заарештований 16.02.1938 р. постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 31.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата розстрілу невідома. Реабілітований у 1957 р.

БЕРЕЗЮК Василь Опанасович, 1896, с. Клементиново, Польща, поляк, із селян, освічений, проживав у с. Димівка Новоодеського району Миколаївської області, теcля. Заарештований 25.10.1937 р. Рішенням НКВС і Прокурора СРСР від 26.11. 1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

БЕРЕНБЕРГ Лія Єхілівна, 1907, м. Миколаїв, єврейка, із міщан, освіта середня, учениця школи крою і шиття. Заарештована 26.04.1926 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 08.07.1926 р. з-під варти звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕРИКУЛ Йосип Абрамович, 1885, с. Олександрівка Вознесенського району, молдаванин, із селян, неосвічений, хлібороб. Заарештований 21.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 04.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЕРИН Гаврило Гнатович, 1883, с. Василівка Фрунзенського району, молдаванин, із селян, освіта початкова, проживав у с. Софіївка Благодатнівського району, колгоспник. Заарештований 10.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 29.04.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БЕРИН Іван Григорович, 1890, с. Василівка Фрунзенського району Одеської області, молдаванин, із селян, малоосвічений, проживав у с. Софіївка Благодатнівського району Одеської області, хлібороб. Заарештований 02.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.09.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

БЕРИН Олексій Гнатович, 1873, с. Василівка Фрунзенського району Одеської області, молдаванин, із селян, малоосвічений, проживав у с. Софіївка Благодатнівського району Одеської області, хлібороб. Заарештований 10.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 29.04.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БЕРМАС Федір Михайлович, 1895, с. Берізки Кривоозерського району Мико-

лаївської області, українець, із селян, грамотний, бригадир МТС. Заарештований 08.09.1932 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УРСР від 11.01.1933 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЕРНАЗАКІ Петро Павлович, 1928, с. Петрівка Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, не працював. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Новосибірську область. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕРНГАДТ Вільгельміна Іванівна, 1897, с. Катеринка Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. У 1944 р. була вивезена до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Комі АРСР. У 1956 р. знята з обліку спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕРНГАРД Георгій Севастянович, 1902, німець, із селян, освіта домашня, колгоспник. Заарештований 03.01.1933 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ від 31.01.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЕРНГАРД Павло Петрович, 1917, с. Катеринеталь Варварівського району, німець, із селян, освіта середня, рахівник у колгоспі. Заарештований 09.07.1940 р. Вироком Миколаївського обласного суду від 15.10.1940 р. засуджений до 4 років позбавлення волі. Помер 28.03.1944 р. у місцях позбавлення волі. Реабілітований у 1992 р.

БЕРНГАРДТ Іван Йосифович, 1902, с. Мар'янівка Фріц-Геккертівського району, німець, із селян, колгоспник. Заарештований 31.10.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 15.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕРНГАРДТ Йоган Фердинандович, 1899, с. Потьомкіне Фріц-Геккертівського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 14.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 23.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 19.09.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БЕРНГАРДТ Йосиф Іванович, 1908, с. Потьомкіне Фріц-Геккертівського району, німець, із селян, колгоспник. Заарештований 31.10.1937 р. Рішенням Трійки при УНВС Миколаївської області від 15.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕРНГАРДТ Лев Львович, 1922, с. Катеринеталь Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. У 1944 р. був вивезений у Польщу, був мобілізований до німецької армії. У 1946 р. був засуджений до 10 років у ВТТ. Звільнений у 1953 р. Після відбуття покарання направлений на спецпоселення в Актюбінську область. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕРНГАРДТ Михайло Георгійович, 1898, с. Катеринеталь Ландауського району, німець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, механік. Заарештований 25.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 28.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЕРНГАРДТ Яків Іванович, 1922, с. Катеринеталь Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, коваль у колгоспі. У 1944 р. був вивезений до Польщі, із січня по травень 1945 р. служив у німецькій армії. Заарештований у 1945 р. по репатріації. У 1946 р. переведений на положення спецпоселенця на 6 років. У 1956 р. знятий

із обліку спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕРНДТ Рудольф Якович, 1902, с. Новий Данциг Баштанського району, німець, із селян, малоосвічений, комірник у колгоспі. Заарештований 19.10.1937 р. Рішенням НКВС і Прокурора СРСР від 08.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

БЕР-СЕРГІЄНКО Беата Станіславівна, 1930, с. Михайлівка Єланецького району, німкеня, із селян, малоосвічена, на утриманні батьків. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Кіровську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕРТЕЛЄВ Павло Данилович, 1890, с. Кустинці Гродненської губернії, росіянин, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, портовий наглядач морського порту. Заарештований 15.12.1937 р. Рішенням НКВС і Прокурора СРСР від 05.02.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.02.1938 р. Реабілітований у 1938 р.

БЕСАРАБОВ Василь Григорович, 1880, Бессарабія, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Калинівка Скадовського району, колгоспник. Заарештований 10.09.1939 р. Вироком Миколаївського обласного суду від 14.11.1939 р. засуджений до 4 років позбавлення волі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

БЕСЕДОВСЬКИЙ Степан Олексійович, 1899, с. Очеретня Кривоозерського району, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 24.02.1931 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УРСР від 06.09.1931 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕСКОРОВАЄВА Франциска Адамівна, 1907, с. Зульц Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, займалася сільським господарством. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Новосибірську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕСПАЛЬКО Григорій Захарович, 1893, с. Єленівка Новомиколаївського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Ольївка Новомиколаївського району Миколаївської області, колгоспник. Заарештований 16.09.1937 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області від 21.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 09.10.1937 р. Реабілітований у 1957 р.

БЕСПАЛЬКО Федір Андрійович, 1899, с. Расчахівка Витязівського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у сільраді табору № 1 Вознесенського району, завідуючий їдальнею Вознесенської дослідної рисової станції. Заарештований 14.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 27.05.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

БЕСПРОЗВАННИЙ Йонас Абрамович, 1876, м. Одеса, єврей, зі службовців, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, шиншандлер Торгмортрансу в м. Миколаєві. Заарештований у грудні 1940 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 22.08.1942 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

БЕСПРОЗВАННИЙ Йосиф Абрамович, 1882, м. Миколаїв, єврей, зі службовців, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, береговий матрос у Миколаївському порту. Заарештований 04.10.1937 р. Рішенням

НКВС СРСР та Прокурора СРСР від 27.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.12.1937 р. Визначенням № Н-0100 ВТ Одеського військового округу справу припинено. Дані про реабілітацію відсутні.

БЕСПРОЗВАННИЙ Михайло Абрамович, 1873, м. Одеса, єврей, із робітників, освічений, проживав у м. Миколаєві, не працював. Заарештований 10.08.1926 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 22.09.1928 р. засуджений до висилки в Сибір на 3 роки, рахуючи від 14.08.1926 р. Постановою від покарання достроково звільнений, дозволено вільне проживання на території СРСР. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕССАРАБ Корній Іванович, 1913, с. Богданівка Доманівського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 04.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 04.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЕССАРАБОВА Марія Іванівна, 1905, Кубань, українка, із селян, малоосвічена, проживала у м. Миколаєві, продавчиня магазину «Нікторг». Заарештована 26.11.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 05.02.1938 р. засуджена до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1956 р.

БЕСТАК Іван Михайлович, 1903, с. Канін Новомиргородського району Одеської області, українець, із селян, освіта незакінчена вища, проживав у с. Ново-Косіорівка Єланецького району Миколаївської області, учитель. Заарештований 19.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 14.04.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

БЕСЧАСТНИЙ Іван Семенович, 1914, с. Бармашове Баштанського району, росіянин, із селян, освіта початкова, тракторист. Заарештований 28.08.1942 р. Вироком Військового трибуналу Південно-Східного фронту від 26.09.1942 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

БЕТХЕР Август Павлович, 1906, с. Ватерлоо Веселинівського району, німець, із селян, освіта початкова, працював у райфінвідділі. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Костромську область. У 1950 р. переселений в Акмолинську область. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕХЛЕР Гилярій Миколайович, 1929, с. Карлсруе Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, не працював. У 1944 р. був вивезений до Польщі, пізніше – до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Молотовську область. У 1956 р. знятий із обліку спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕХЛЕР Емілія Миколаївна, 1919, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, неосвічена, працювала у сільському господарстві. У 1944 р. була вивезена до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Молотовську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕХЛЕР Єлизавета Йосифівна, 1921, с. Кир'яківка Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, проживала у с. Карлсруе Варварівського району, займалася сільським господарством. У 1944 р.

була вивезена до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕХЛЕР Іван Каспарович, 1931, с. Карлсруе Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, коваль у колгоспі. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Акмолинську область. У 1956 р. знятий із обліку спецпоселення без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕХЛЕР Каспар Михайлович, 1897, с. Карлсруе Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Акмолинську область. У 1956 р. знятий із обліку спецпоселення без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕХЛЕР Марія Іванівна, 1932, с. Михайлівка Єланецького району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Молотовську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕХЛЕР Матильда Іванівна, 1928, с. Михайлівка Єланецького району, німкеня, із селян, освіта початкова, працювала у сільському господарстві. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Молотовську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БЕХЛЕР Станіслав Михайлович, 1904, с. Карлсруе Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освіта незакінчена вища, проживав у с. Ландау Веселинівського району, працював інспектором райнаросвіти. Заарештований 11.05.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 15.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.10.1938 р. Реабілітований у 1967 р.

БЕХЛЕР Фрідріх Михайлович, 1869, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 15.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 10.08.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1959 р.

БЕХТЕР Отто Августович, 1933, с. Ватерлоо Веселинівського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі, потім – до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Костромськуобласть. У 1954 р. переселений в Акмолинську область. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЕША Гнат Микитович, 1895, м. Липовець, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Новоподоля Т.-Березанського району, колгоспник. Заарештований 15.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 22.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.06.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БЄЛЄНЬКИЙ Григорій Мойсейович, 1900, м. Расня, Білорусія, білорус, із робітників, освіта початкова, проживав у

с. Мостове Мостовського району, без визначених занять. Заарештований 16.02.1937 р. Рішенням Особливої Наради НКВС СРСР від 10.12. 1937 р. з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

БЄЛЄЦЬКИЙ Георгій Семенович, 1868, с. П'ятничан Кам'янець-Подільської округи, українець, із службовців, освіта середня, проживав у м. Первомайську, хлібороб. Заарештований 10.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.04.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БЄЛИЙ Антон Іванович, 1906, с. Луканівка Кривоозерського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 24.04.1938 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області від 06.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.05.1938 р. Реабілітований у 1960 р.

БЄЛІК Георгій Дмитрович, 1895, с. Тарутине колишньої Бессарабської губернії, болгарин, із селян, освічений, проживав у м. Миколаєві, учитель та обліковець радгоспу. Заарештований у 1937 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області від 21.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 09.10.1937 р. Реабілітований у 1956 р.

БЄЛІКОВ Олександр Костянтинович, 1904, м. Речиця (Білорусія), білорус, із селян, освіта незакінчена середня, проживав у м. Миколаєві, завідуючий відділом пропаганди. Заарештований 15.01.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 22.06.1937 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Реабілітований у 1957 р.

БЄЛІКОВ-НЕЧИПУРЕНКО Петро Михайлович, 1890, с. Матіясове-Кам'янка Т.-Березанського району, українець, із селян, освічений, проживав у м. Очакові, ловець і шкіпер у колгоспі. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 28.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.08.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

БЄЛОВ Еммануїл Іванович, 1901, с. Благодатне Лисогірського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Північний Союз, тесля. Заарештований 02.12.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 06.12.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1965 р.

БЄЛОВ Євген Олексійович, 1885, с. Василівка Ярославської губернії, росіянин, із селян, малоосвічений, проживав у м. Цюрупинськ, монах. Заарештований 26.06.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 10.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 16.08.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

БЄЛОКАМІНСЬКИЙ Прокіп Опанасович, 1903, с. Бузьке Арбузинського району Одеської області, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 02.12.1937 р. Постановою Особливої Наради при УНКВС Одеської області від 05.12.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЄЛОКОНЬ Ісидор Йосипович, 1887, м. Новий Буг, українець, із селян, малоосвічений, баяніст у Новобузькому райкінотеатрі. Заарештований 04.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 22.04.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЄЛОН Валентина Федорівна, 1927, с. Сліпуха Мостовського району, німкеня, із селян, малоосвічена, місце роботи невідоме. У 1944 р. була вивезена до Польщі, у 1945 р. – до Німеччини. Заарештована в

1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Новосибірську область. Померла 29.10.1949 р. Дані про реабілітацію відсутні.

БЄЛОУС Василь Петрович, 1873, с. Мигія Первомайського району, українець, із селян, неосвічений, хлібороб. Заарештований 01.06.1937 р. Постановою Судової Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 18.08.1937 р. Реабілітований у 1963 р.

БЄЛОУС Григорій Трохимович, 1897, с. Мигія Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 01.06.1937 р. Постановою Судової Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 20.08.1937 р. Реабілітований у 1963 р.

БЄЛОУС Іван Юхимович, 1878, с. Малинівка Новоодеського району, українець, із селян, освічений, проживав у с. Криворіжжя Новоодеського району, коваль. Заарештований 13.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 21.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЄЛОУС Карпо Степанович, 1863, с. Мигія Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 01.06.1937 р. Засіданням Судової Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 18.08.1937 р. Реабілітований у 1963 р.

БЄЛОУС Костянтин Степанович, 1873, с. Мигія Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, сторож. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Судової Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.08.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЄЛОУС Олексій Климович, 1914, с. Мигія Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, каменяр. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.08.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЄЛОУС Пантелій Карпович, 1889, с. Мигія Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 04.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 29.09.1933 р. засуджений до висилки в Західно-Сибірський край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1968 р.

БЄЛОУС Федір Карпович, 1899, с. Мигія Первомайського району, українець, із селян, освіта вища, проживав у м. Одеса, старший агроном Кривоозерської МТС. Заарештований 10.02.1933 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УРСР від 21.07.1933 р. засуджений до 5 років ув'язнення в концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1961 р.

БЄЛОУСОВ Василь Олексійович, 1894, с. Рубіжне Волчанського району Харківської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, слюсар. Заарештований 27.01.1935 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 25.07.1935 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЄЛОУСОВ Григорій Дмитрович, 1901, с. Причепівка Новоодеського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, пічник на суднобудівному заводі. Заарештований 16.11.1937 р. Постановою НКВС СРСР та Прокурора СРСР від 17.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 03.01.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

БЄЛОУСОВ Микита Іванович, 1885, с. Софіївка Херсонської округи, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, кустар. Заарештований 12.06.1928 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 22.10.1928 р. засуджений до виселення із території України на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЄЛОУСОВА Іустинія Кирилівна, 1869, із селян, проживала у с. Ново-Костянтинівка Новобузького району, хлібороб. Дата арешту невідома. Виїзною сесією Миколаївського губревтрибуналу від 21.12.1921 р. засуджена до виплати продподатку в повному об'ємі умовно. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БИБИК Іван Якимович, 1894, м. Рашенка Полтавської губернії, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, касир-рахівник заводу «Плуг і молот». Заарештований 21.12.1932 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 25.03.1933 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БИДЕНКО Данило Зіновійович, 1899, с. Піски Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 19.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 01.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БИДЕНКО Михайло Зіновійович, 1909, с. Піски Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, індивідуальний хлібороб. Заарештований 21.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 04.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БИДЕНКО Яків Зиновійович, 1895, с. Піски Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 19.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 03.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БИКОВ Андрій Олексійович, 1864, Херсонська губернія, із селян, малоосвічений, проживав у с. Воскресенськ, хлібороб. Заарештований 06.04.1920 р. Рішенням Миколаївського губревтрибуналу від 16.09.1920 р. виправданий. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БИКОВ Микола Омелянович, 1905, с. Антонівка Снігурівського району, українець, із селян, освіта середня, проживав у с. Сергіївка Братського району, учитель. Заарештований 27.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 11.08.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1963 р.

БИТЕРМАН Генріх Андрійович, 1881, с. Нейзац Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, працівник артілі «Роте фронте». Заарештований 18.12.1937 р. Рішенням НКВС і Прокурора СРСР від 29.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 10.02.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БИТЕРМАН Іван Андрійович, 1887, с. Нейзац Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 18.12.1937 р. Рішенням НКВС і Прокурора СРСР від 29.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 10.02.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БИТНЕР Михайло Федорович, 1901, с. Тузли Т.-Березанського району, німець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Н.-Юріївка Новобузького району, ветсанітар у колгоспі. Заарештований 27.05.1944 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 06.01.1945 р. засуджений до 8 ро-

ків у ВТТ. Особливою Нарадою при Міністрі МВС СРСР від 09.06.1950 р. термін покарання, що залишився, замінений висилкою до Сузунського району Новосибірської області за місцем проживання сім'ї. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БИТНЕР Франц-Йосиф Омелянович, 1881, м. Лодзь, Польща, німець, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Харкові, начальник модельного цеху верстатобудівного заводу в м. Харкові. Заарештований 18.10.1937 р. Постановою НКВС і Прокуратури СРСР від 27.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.12.1937 р. Реабілітований у 1960 р.

БИЧКОВ Микола Андрійович, 1897, с. Анастасіївка-Стрілківка Новобузького район, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Михайло-Ларине Миколаївської області, колгоспник. Заарештований 30.01.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УРСР від 30.03.1930 р. засуджений до 5 років ув'язнення у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

БИЧОК Іван Олександрович, 1904, с. Данилова Балка Первомайської округи, українець, із селян, малоосвічений, працював у сільському господарстві. Заарештований 24.01.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УРСР від 17.03.1930 р. виселений у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БИЧОК Олександр Юхимович, 1873, с. Чемерпіль Первомайської округи, українець, із селян, неосвічений, проживав у с. Данилова Балка Первомайської округи, працював у сільському господарстві. Заарештований 24.01.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УРСР від 17.03.1930 р. виселений у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БІЄР Яків Георгійович, 1931, с. Рорбах Веселинівського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до м. Акмолинськ. У 1948 р. переселений у с. Вишневе Акмолинської області. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БІЙЛЕР Едуард Карлович, 1935, с. Рорбах Веселинівського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БІКО Катерина Едуардівна, 1915, с. Блюменфельд Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Карагандинську область. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Реабілітована в 1991 р.

БІЛАН Іван Кононович, 1896, с. Маєрівка Новобузького району, українець, із селян, освічений, машиніст. Заарештований 27.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 01.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БІЛЕНКО Мефодій Пилипович, 1897, с. Грушівка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 07.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 04.02.1933 р. діловодство у справі припине-

но, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БІЛЕНКО Прокіп Пилипович, 1906, с. Грушівка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 22.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 08.03.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БІЛЕР Емма Іванівна, 1915, с. Рорбах Ландауського району, німкеня, із селян, неосвічена, проживала у с. Чубарівка Березовського району, працювала у сільській громаді. У 1944 р. була вивезена до Польщі, у 1945 р. – до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Молотовську область. У 1956 р. знята із обліку спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БІЛЕЦЬКИЙ Андрій Васильович, 1842, Київська губернія, росіянин, із селян, освіта домашня, проживав у м. Первомайську, знахар. Заарештований 15.09.1920 р. Постановою колегії Одеської ГубНК від 07.10.1920 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 09.10.1920 р. Реабілітований у 1991 р.

БІЛИЙ Андрій Вікторович, 1864, с. Градівка Доманівського району, росіянин, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 23.04.1931 р. Даних про розгляд справи і рішення немає. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БІЛИЙ Василь Григорович, 1907, с. Березнегувате Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 29.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 20.01.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БІЛИЙ Василь Федотович, 1880, с. Ново-Петрівка Новоодеського району, українець, із селян, малоосвічений, рибак рибартілі. Заарештований 20.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 01.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

БІЛИЙ Іван Арсентійович, 1918, м. Миколаїв, росіянин, із робітників, освічений, ливарник. Заарештований 14.08.1941 р. Військовим трибуналом 51-ї стрілецької дивізії від 14.08.1941 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.08.1941 р. Реабілітований у 1992 р.

БІЛИЙ Олександр Єфремович, 1905, с. Синюхин Брід Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, каменяр. Заарештований 31.12.1932 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 10.01.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БІЛИЙ Роман Данилович, 1888, с. Білоусівка Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Вознесенськ, завгосп на маслозаводі. Заарештований 29.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 26.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 29.12.1937 р. Реабілітований у 1957 р.

БІЛИК Андрій Іванович, 1869, с. Шамраївка Грушківського району Первомайської округи, українець, із селян, малоосвічений, працював у сільському господарстві. Заарештований 06.12.1929 р. постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УРСР від 24.01.1930 р. виселений у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БІЛИК Петро Андрійович, 1904, с. Шамраївка Грушківського району Первомайської округи, українець, із селян, мало-

освічений, селянин. Заарештований 06.12.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 24.01.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БІЛЛЄР Володимир Матвійович, 1920, с. Суворове Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Із серпня 1941 по 1945 р. знаходився у полоні, служив у німецькій армії. Заарештований по репатріації. На підставі Постанови ДОКО № 9871-С від 18.08.1945 р. і директиви МВС СРСР № 97 від 20.04.1946 р. переселений до Комі АРСР. Помер 05.11.1946 р. Реабілітований у 1991 р.

БІЛЛЄР Галина Адольфівна, 1930, с. Архангельськ Привільнянського району, німкеня, із селян, освіта середня, проживала у Бузькому зернорадгоспі Новоодеського району, на утриманні батьків. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БІЛЛЄР Ерна Едуардівна, 1911, с. Суворове Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, займалася сільським господарством. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БІЛЛЄР Матильда Едуардівна, 1903, с. Новодарцеве Баштанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, проживала у Бузькому зернорадгоспі Новоодеського району, домогосподарка. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БІЛЛЄР Франц Давидович, 1884, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Бондарівка Веселинівського району, колгоспник. Заарештований 16.12.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 27.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 30.12.1937 р. Реабілітований у 1961 р.

БІЛЛИКМАЄР Віллі Рудольфович, 1919, с. Васирівка Октябрьського району Одеської округи, німець, із селян, освіта початкова. Заарештований 24.09.1945 р. по репатріації. Постановою Особливої Наради при МВС СРСР від 25.07.1946 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БІЛОБРОВ Улас Микитович, 1905, с. Томилівка Білоцерківського району Київської області, українець, із селян, освіта вища, проживав у с. Кірове Миколаївської округи. Заарештований 17.12.1937 р. Рішенням Одеського обласного суду від 13.05.1939 р. засуджений до 3 років позбавлення волі у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Реабілітований у 1940 р. Подальша доля невідома.

БІЛЯВСЬКИЙ Тимофій Микитович, 1866, с. Ташлик Первомайської округи, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 25.01.1930 р. Первомайським окружним відділом ДПУ від 12.04.1930 р. діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БІЛЯКОВСЬКИЙ Микита Михайлович, 1893, с. Струнькове Хащеватського району Первомайської округи, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 25.01.1930 р. Первомайським окружним відділом ДПУ від 12.04.1930 р. справу при-

пинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БІХЛЄР Йосиф Леопольдович, 1931, с. Великівка Доманівського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Карлівка Доманівського району, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БІЦ Йосип Степанович, 1894, с. Блюменфельд Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Василівка Т.-Березанського району, ветлікар у колгоспі. Заарештований 19.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 13.06.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БІШОВ Петро Християнович, 1930, с. Василівка Суворовського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі, у 1945 р. – до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Молотовську область. Знятий із обліку спецпоселення у 1956 р. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БЛАК Яків Петрович, 1860, с. Половинці Дніпропетровської області, німець, із селян, даних про освіту немає, проживав у с. Кочубеївка Фріц-Геккертівського району, без визначених занять. Заарештований 31.10.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 15.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата розстрілу не вказана. Реабілітований у 1991 р.

БЛАНУЦА Яків Каленикович, 1873, с. Костянтинівка Арбузинського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Мар'янівка Арбузинського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 16.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 31.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.04.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БЛИНЦОВ Лука Петрович, 1892, с. Бармашове Баштанського району, росіянин, із селян, малоосвічений, проживав у м. Ленінграді, агент забезпечення шефбази № 1. Заарештований 24.10.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 16.04.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БЛИХАРСЬКА Ганна Йосифівна, 1886, м. Ново-Архангельськ, німкеня, зі службовців, освіта початкова, проживала у м. Первомайську, контролер міського театру. Заарештована 04.09.1937 р. Рішенням НКВС від 26.10.1937 р. засуджена до вищої міри покарання. Померла 10.10.1942 р. Реабілітована в 1956 р.

БОБЕР Антоніна Федорівна, 1932, с. Уварівка Емільчинського району Житомирської області, українка, із селян, освіта середня, проживала у м. Миколаєві, на утриманні батьків. У 1943–1945 рр. проживала в Австрії. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Карагандинської області. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БОБЕР-МІНІНА Марія Кирилівна, 1900, с. Уварівка Емільчинського району Житомирської області, українка, із селян, неосвічена, проживала у м. Миколаєві, робітниця. У 1943–1945 рр. проживала в Австрії. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Карагандинської області. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БОБИК Карпо Терентійович, 1881, с. Інгуші Баштанського району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 23.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 01.01.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОБИР Георгій Вавилович, 1880, с. Пузирі Миколаївської губернії, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Варварівка Новобузького району, хлібороб. Заарештований 16.11.1922 р. Постановою Одеського губревтрибуналу від 07.05.1923 р. засуджений до 2,5 років у ВТТ із обмеженням у правах. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОБРИКОВ Володимир Костянтинович, 1890, с. Благодатне Одеської губернії, українець, із селян, освічений селянин. Заарештований 23.09.1920 р. Рішенням Трійки Первомайської НК звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОБРИЧЕНКО Дмитро Петрович, 1899, с. Кам'яний Міст Первомайської округи, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 23.02.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 17.03.1930 р. виселений у Північний край на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

БОГАРЕВИЧ Ніна Соломонівна, 1897, місце народження невідоме, із дворян, освіта середня, проживала у м. Миколаєві. Дата арешту невідома. Вироком Миколаївського губревтрибуналу від 16.03.1922 р. засуджена до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БОГАРИЧЕВ Костянтин Казимирович, 1891, м. Самара, росіянин, освічений, проживав у м. Миколаєві, машиніст-юрист лінкору «Петропавлівськ». Заарештований 09.02.1921 р. Вироком Миколаївського губревтрибуналу від 16.03.1922 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1922 р. Дані про реабілітацію відсутні.

БОГАТИЙ Георгій Ісидорович, 1882, с. Бутори, Молдова, молдаванин, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайськ, колгоспник. Заарештований 25.03.1938 р. Постановою Трійки при НКВС по Одеській області від 29.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.10.1938 р. Реабілітований у 1966 р.

БОГАТИРЬОВА-БІБЕР Матильда Едуардівна, 1924, х. Ямська Пошта Одеської області, німкеня, із селян, малоосвічена, займалася сільським господарством. У 1944–1945 рр. проживала в Німеччині. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до м. Новосибірськ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БОГАЧ Ісаак Юхимович, 1892, с. Дубинове Кривоозерського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Дата арешту невідома. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 15.02.1931 р. ув'язнений на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОГАЧОВ Федір Сергійович, 1879, с. Аккерман Одеської округи, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Арбузинка Благодатнівського району, рахівник. Заарештований 07.02.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 28.03.1930 р. засуджений до вищої міри покарання. Даних про страту немає. Реабілітований у 1989 р.

БОГДАН Дмитро Юхимович, 1894, с. Ново-Костянтинівка Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 12.02.1921 р. Постановою Трійки Губ НК від 18.10.1921 р. засуджений до вищої міри покарання, з урахуванням явки із повинною міра покарання

замінена 5 роками у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОГДАН Юхим Васильович, 61 рік, даних про місце народження і національність немає, із селян, неосвічений. Дата арешту невідома. Постановою Трійки Миколаївської ГубНК від 18.10.1921 р. звільнений. Даних про подальшу долю і реабілітацію немає.

БОГДАН Яків Іванович, 1902, с. Маринівка Доманівського району, українець, із селян, малоосвічений, касир колгоспу. Заарештований 04.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 02.03.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОГДАНОВ Іван Микитович, 1908, с. Кубряки Т.-Березанського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 19.02.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 08.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БОГДАНОВ Микита Назарович, 1877, с. Кубряки Т.-Березанського району, українець, із селян, малоосвічений, садівник дитячої колонії в с. Петрово-Солониха. Заарештований 12.09.1937 р. р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 29.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 26.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

БОГДАНОВ Тимофій Пантелейович, 1893, с. Ново-Іванівка Миколаївського повіту, росіянин, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 09.11.1920 р. Постановою Трійки Херсонсько-Миколаївської ГубНК ув'язнений на 6 років. Постановою Комісії про прийняття амністії при Миколаївській ГубНК термін знижено до 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОГДАНОВА Марія Вікторівна, 1860, місце народження невідоме, із дворян, даних про освіту і національність немає. Дата арешту невідома. Єлизаветградським ревтрибуналом від 17.09.1920 р. звільнена під підписку про невиїзд. Подальша доля невідома. Даних про реабілітацію немає.

БОГДАНОВА Марфа Іванівна, 1911, м. Новий Буг, українка, із селян, даних про місце роботи і посаду немає. Дата арешту невідома. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 18.08.1945 р. засуджена до висилки в Північно-Казахстанську область на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

БОГДАНЦЕВ Семен Авксентійович, 1904, с. Єланець, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Олександрівка Вознесенського району, вантажник в Олександрівському кар'єроуправлінні. Заарештований 01.08.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 20.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1964 р.

БОГЗА Василь Пилипович, 1887, с. Костянтинівка Новоодеського району, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 24.01.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОГЗА Феофан Афанасійович, 1877, м. Нова Одеса Миколаївської області, відомості про національність відсутні, із селян, відомості про освіту відсутні, хлібороб. Дата арешту невідома. Постановою Трійки Миколаївської ГубНК піддати покаранню на термін умовного ув'язнення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОГИНСЬКИЙ Варфоломій Корнійович, 1885, Київська область, поляк, із робочих, малограмотний. Проживав у м. Миколаєві. Коваль на суднобудівному заводі. Заареш-

тований 20.10.1937 р. Рішенням НКВС СРСР від 15.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 26.11.1937 р. Реабілітований у 1957 р.

БОГИНСЬКИЙ Олександр Корнійович, 1902, с. Тараньці Київської області, поляк, із робітників, відомості про освіту відсутні. Проживав у м. Миколаєві, судовий збірник. Заарештований 14.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 09.12.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. 28.11.1940 р. справу переглянуто, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОГОМАЗ Прохор Родіонович, 1880, с. Привольне Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, працював у сільгоспартілі. Заарештований у 1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 31.01.1933 р. засуджений до висилки у Північний край на 3 роки умовно, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОГОМОЛ Семен Петрович, особистих даних немає. Проживав у с. Привольне Миколаївського повіту. Вироком Особливої виїзної сесії Миколаївського губревтрибуналу із продподатку від 15.12.1921 р. зобов'язати сплату продподатку, у разі невиконання – конфіскувати майно. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БОГОЯВЛЕНСЬКИЙ Геннадій Олександрович, 1893, с. Грузини Калінінської області, росіянин, із селян, освіта вища, проживав у м. Миколаєві, завідуючий плановим відділом Миколаївської міжрайбази обласного торгу. Заарештований 14.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 25.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.07.1938 р. Реабілітований у 1991 р.

БОГУЦЬКИЙ Дмитро Іванович, 1884, с. Пушкове Голованівського району Кіровоградської області, українець, із селян, освіта середня педагогічна, проживав у с. Тридуби Кривоозерського району, учитель початкової школи. Заарештований 27.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 27.11.1937 р. засуджений до 10 років позбавлення волі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

БОГУШ Валентина Леонтіївна, 1920, м. Врадіївка, українка, із селян, освіта незакінчена вища, проживала у м. Одеса, учитель, не працювала. Заарештована 24.02.1945 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 21.11.1945 р. засуджена до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

БОДИСКО Олексій Дмитрович, 1885, с. Ананіїв Одеської області, росіянин, зі службовців, освіта вища, проживав у м. Миколаєві, інженер. Заарештований 13.07.1937 р. Рішенням Військової колегії Верховного Суду від 18.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 18.04.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

БОДНАРУК Роман Антонович, 1892, с. Тересик Холмської губернії, українець, зі службовців, освічений, проживав у м. Миколаєві, бухгалтер у суднобудівному технікумі. Заарештований 07.08.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокуратури СРСР від 04.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 19.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

БОДНЯ Марфа Микитівна, 1884, с. Лупанівка Кривоозерського району, українка, із селян, малоосвічена, без визначених занять. Заарештована 26.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 16.09.1937 р. засуджена до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

БОДРЕНКО-ГИЛЕТ Микола Андрійович, 1888, с. Собетин Ярославського повіту,

австрієць, зі службовців, освіта середня, проживав на х. Болгарка Т.-Березанського району, помічник бухгалтера Азоринського елеватора. Заарештований 16.07.1938 р. Засіданням Особливої Трійки при УНКВС Миколаївської області від 13.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 27.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БОДРОВА-ВАРКЕТИН Катерина Іванівна, 1912, с. Озерівка Високопільського району, німкеня, із селян, освіта 5 класів, колгоспниця. У 1943–1945 рр. проживала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Свердловської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БОЄНКО Павло Іларіонович, 1890, с. Коблево Т.-Березанського району, українець, із селян, малоосвічений, рибак у рибартілі. Заарештований 20.02.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 07.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.05.1938 р. Реабілітований у 1960 р.

БОЖКО Григорій Іванович, 1903, с. Христофорівка Баштанського району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 19.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 16.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОЖКО Іван Климович, 1909, с. Христофорівка Баштанського району, українець, із селян, освіта початкова, тракторист у колгоспі. Заарештований 07.12.1946 р. Вироком Військового трибуналу військ МВС Миколаївської області від 12–13.02.1947 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1995 р.

БОЖКО Микита Савелійович, 1888, с. Христофорівка Баштанського району, українець, із селян, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 23.01.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 20.11.1929 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОЖКО (БОЖИК) Федір Якович, 1900, Брест-Литовський повіт (Польща), українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Ново-Голунове Доманівського району, столяр Маринівської МТС. Заарештований 11.09.1937 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 16.01.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1962 р.

БОЖКО Юхим Пантелеймонович, 1883, с. Токарі Полтавської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, артільний староста. Заарештований 08.09.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 13.01.1930 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОЖОК Север'ян Якович, 1904, с. Симонове Волинської губернії, українець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, водій у Миколаївпаливо. Заарештований 08.08.1937 р. Рішенням НКВС, Генерального комісара Держбезпеки і Прокурора СРСР від 15.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 26.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

БОЗНАК Йосип Іванович, 1903, с. Марієнталь Спартаківського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, тесля робочої сцени міського театру. Заарештований 28.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 02.09.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОЙКО Андрій Максимович, 1893, с. Новоселиця Медведівського району Ки-

ївської області, українець, із селян, освіта середня, проживав у с. Клембівка Ізяславського району Вінницької області, агроном. Відомості про дату арешту відсутні. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 21.07.1933 р. засуджений до 5 років ув'язнення у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1961 р.

БОЙКО Дар'я Кирилівна, 1881, м. Миколаїв, із міщан, даних про національність і освіту відсутні. Заарештована 28.04.1922 р. Рішенням Миколаївського губревтрибуналу від 31.05.1922 р. справу припинено за відсутністю складу злочину. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БОЙКО Дем'ян Федорович, 1898, с. Байбузівка Миколаївської області, українець, із селян, неосвічений, колгоспник. Заарештований 04.08.1931 р. Рішенням Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 05.02.1932 р. засуджений до 5 років позбавлення волі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОЙКО Дмитро Каленикович, с. Тридуби Кривоозерського району, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 21.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 23.03.1933 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОЙКО Йосип Іларіонович, 1889, с. Городок Гранівського району Гайсинського повіту, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Байбузівка Кривоозерського району, директор початкової школи. Заарештований 03.12.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 28.06.1931 р. справу припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОЙКО Іларіон Никифорович, 1895, с. Криве Озеро Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Сергіївка, голова Ленінської сільської ради. Заарештований у березні 1933 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УРСР від 21.07.1933 р. засуджений до 3 років ув'язнення в концтаборі умовно. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1961 р.

БОЙКО Леонід Миколайович, 1926, м. Херсон, українець, із робітників, освіта 6 класів, робітник. Заарештований 27.04.1944 р. Постановою УНКВС по Миколаївській області від 25.04.1944 р. направлений до спецтабору НКВС УРСР. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

БОЙКО Олександр Федорович, 1895, с. Ново-Петрівка Новоодеського району, українець, із селян, освіта початкова, секретар сільради. Заарештований 30.04.1945 р. Військовим трибуналом військ НКВС Миколаївської області від 26.06.1945 р. засуджений до 8 років у ВТТ із ураженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОЙКО Омелян Абрамович, 1874, с. Станіславчик Первомайського району, українець, із селян, неосвічений, колгоспник. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОЙКО Петро Євлампійович, 1888, с. Ново-Павлівка Володимирівського району Миколаївської округи, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 30.04.1929 р. Постановою Колегії ОДПУ ув'язнений у концтабір на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОЙКО Петро Трохимович, 1883, с. Криве Озеро, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 09.12.1929 р. Рішенням Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 13.03.1930 р. діловодс-

тво у справі припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОЙКО Полікарп Кузьмич, 1879, с. Нікольське Херсонського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 27.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 23.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Рішенням УТБ УНКВС по Миколаївській області від 07.04.1939 діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОЙКО Савелій Федорович, 1890, с. Галаганівка Снігурівського району, українець, із селян, освічений, проживав у м. Херсон, їздовий. Заарештований 15.09.1932 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 02.10.1932 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОЙКО Семен Романович, 1865, м. Миколаїв, із міщан, даних про освіту немає, староста Олександро-Невської церкви. Заарештований 28.04.1922 р. Рішенням Миколаївського губревтрибуналу від 31.05.1922 р. справу припинено за відсутністю складу злочину. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОЙКО Семен Федорович, 1901, с. Чистякове Сталінського району, росіянин, із селян, освічений, проживав у с. Лагодівка Володимирівського району, завгосп у колгоспі. Заарештований 10.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 23.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Помер у місцях позбавлення волі, дата смерті невідома. Реабілітований у 1959 р.

БОЙКО Федір Андрійович, 1880, с. Курячі Лози Кривоозерського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 10.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 29.04.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

БОЙКО Федір Миколайович, 1885, с. Лагері Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Єланець, колгоспник. Заарештований у жовтні 1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 14.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БОЙКО Яків Євтихійович, 1879, с. Криве Озеро Миколаївської області, українець, із селян, освічений, працював на цегляному заводі. Заарештований 21.04.1938 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 30.05.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

БОЙТЕЛЬСТБАХЕР Християн Людвигович, 1886, с. Підковинове Цебриківського району, німець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Первомайську. Заарештований 11.09.1937 р. Рішенням Трійки УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.09.1937 р. Реабілітований у 1959 р.

БОЙЧЕНКО Анатолій Дмитрович, 1896, с. Мар'янка Одеської губернії, росіянин, із селян, освіта початкова, проживав у с. Варварівка Новобузького району, хлібороб. Заарештований 05.01.1923 р. Постановою Одеського губревтрибуналу від 07.05.1923 р. засуджений до 2,5 років у ВТТ із обмеженням у правах. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОЙЧЕНКО Антоніна Прохорівна, 1910, с. Паронівка Первомайського району, українка, із селян, неосвічена, колгоспниця. Заарештована 13.10.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 30.11.1937 р. засуджена до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1961 р.

БОЙЧЕНКО Григорій Купріянович, 1884, с. Зелені Кошари Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Катеринка Первомайського району, хлібороб. Заарештований 10.02.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 20.03.1930 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.03.1930 р. Реабілітований у 1988 р.

БОЙЧЕНКО Григорій Савич, 1909, м. Первомайськ, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 13.10.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 30.11.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1961 р.

БОЙЧЕНКО Калістрат Гнатович, 1897, с. Ст. Покровське Веселинівського району, українець, із селян, освіта початкова, військовослужбовець. Заарештований 16.08.1944 р. Військовим трибуналом 236-ї стрілецької дивізії від 04.09.1944 р. засуджений до 8 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОЙЧЕНКО Костянтин Архипович, 1878, с. Баштанка Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений. Працював в індивідуальному господарстві. Заарештований 13.02.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 07.05. 1930 р. висланий до Казахстану на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОЙЧЕНКО Кузьма Якович, 1893, с. Баштанка Миколаївської області, українець, із селян, освічений, проживав у с. Зелений Клин Баштанського району, садівник. Заарештований 28.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 08.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

БОЙЧЕНКО Лідія Іванівна, 1921, м. Миколаїв, українка, із робітників, освіта середня, поштовий агент. Заарештована 05.11.1950 р. Постановою Особливої Наради при МДБ СРСР від 07.04.1951 р. засуджена до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1988 р.

БОЙЧЕНКО Федір Володимирович, 1906, с. Куцуруб Очаківського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 28.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 16.11.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОЙЧЕНКО Юхим Федотович, 1877, с. Леніне Кривоозерського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, гончар. Заарештований 23.02.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 22.03.1930 р. виселений у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОЙЧУК Гаврило Єфремович, 1878, с. Сухий Єланець Новоодеського району, українець, із селян, хлібороб. Заарештований 02.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 07.02.1933 р. висланий до Казахстану на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОЙЧУК Іван Парфентійович, 1890, Тверська область, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Іванівка Доманівського району Одеської області, городник-садівник. Заарештований 27.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОЙЧУК Михайло Федорович, 1900, с. Сухий Єланець Новоодеського району, українець, із селян, освіта початкова, рахівник колгоспу. Заарештований 09.09.1937 р.

Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 07.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

БОЙЧУК Олександр Васильович, 1911, с. Грушівка Первомайського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 05.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 29.09.1933 р. засуджений до 3 років ув'язнення умовно. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1968 р.

БОЙЧУК Прокіп Євдокимович, 1898, с. Сухий Єланець Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 25.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 14.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОЙЧУК Степан Федорович, 1908, с. Сухий Єланець Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, слюсар вагонного депо ст. Миколаїв. Заарештований 01.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 14.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1958 р.

БОК Адольф Генріхович, 1922, с. Кринфельд Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, працював у власному господарстві. З 1944 по 1945 рр. проживав у Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі Постанови ДОКО № 9871-С від 18.08.1945 р. переведений на спецпоселення до Комі АРСР. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОК Емілія Едуардівна, 1933, с. Червона Володимирівка Мостовського району, німкеня, із селян, малоосвічена, місце роботи невідоме. З 1943 по 1945 рр. проживала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до м. Новосибірськ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БОК Фріда Карлівна, 1915, місце народження невідоме, німкеня, даних про місце проживання і роботу немає. Дата арешту невідома. На підставі Указу ПВС СРСР від 26.11.1948 р. виселена у Свердловську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БОКАЧОВ Микита Григорович, 1910, с. Вікторівка Орловської області, росіянин, із селян, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, військовослужбовець. Заарештований 10.05.1942 р. Військовим трибуналом 74-ї стрілецької дивізії від 05.06.1942 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОКЕМАЄР Валентин Едуардович, 1913, с. Зульц Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Весело-Олександрівка Новобузького району, колгоспник. У 1943–1945 рр. перебував у Польщі і Німеччині. Заарештований у 1945 р. по репатріації. Вироком Військового трибуналу військ МВС Миколаївської області від 08.06.1949 р. засуджений до 25 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. По закінченню терміну покарання направлений в Архангельську область. У 1955 р. переселений в Акмолинську область. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОКЕМАЄР Лідія Мартинівна, 1929, с. Зульц Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, місце роботи невідоме. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Новосибірської

області. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БОКЕМАЄР Марія Михайлівна, 1897, с. Шпеєр Веселинівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, займалася сільським господарством. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі і Німеччині. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до м. Новосибірськ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БОКЕМАЄР Мартин Мартинович, 1932, с. Зульц Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. У 1944–1945 рр. перебував у Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Новосибірської області. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОКЕМАЄР Матильда Францівна, 1892, с. Зульц Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, займалася сільським господарством. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Новосибірської області. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БОКЕМАЄР Ніна Михайлівна, 1908, с. Роштадт Мостовського району, німкеня, із селян, неосвічена, місце роботи невідоме. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі і Німеччині. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до м. Новосибірськ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БОКЕМАЄР Роза Августівна, 1916, с. Зульц Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, колгоспниця. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до м. Новосибірськ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БОКЕМАЄР Роза Іванівна, 1932, м. Миколаїв, німкеня, із робітників, малоосвічена. Проживала у с. Гальпштат Варварівського району, на утриманні батьків. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі і Німеччині. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до м. Новосибірськ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БОКЕМАЄР Роза Францівна, 1888, с. Ейгенкут Козловського району, німкеня, із селян, малоосвічена, проживала у с. Роштадт Мостовського району, місце роботи невідоме. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі і Німеччині. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до м. Новосибірськ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БОКЕМАЄР Станіслав Матвійович, 1919, с. Зульц Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. У 1942 р. мобілізований у трудармію до м. Нижній Тагіл. У 1946 р. переведений на положення спецвиселенця. У 1955 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОКЕНМАЄР Фабіан Еразумович, 1893, с. Роштадт Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, без визначеного місця проживання і роботи. Дата арешту невідома. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 10.08.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 09.06.1934 р. ув'язнення у концтаборі скасовано і замінено засланням до Казахстану на 3 роки. Помер 04.04.1934 р. у Харківській ВТК. Реабілітований у 1989 р.

БОКІЙ Зінаїда Парменівна, 1902, м. Миколаїв, українка, освіта середня, домогосподарка. Заарештована 21.11.1944 р. Військовим трибуналом військ МВС Миколаївської області від 25.12.1946 р. засуджена до 10 років у ВТТ із ураженням у правах на 5 років. Визначенням Військового трибуналу Одеського військового округу від 12.07.1955 р. міра покарання знижена до 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БОКІЙ Костянтин Степанович, 1880, с. Березнегувате Миколаївської області, українець, із селян, неосвічений, хлібороб. Заарештований 29.12.1932 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОКІЙ Яків Оксентійович, 1894, с. Березнегувате, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Зелений Гай Березнегуватського району, хлібороб. Заарештований 13.12.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 28.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 10.02.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

БОКК Амалія Федорівна, 1905, с. Сліпуха Мостовського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі і Німеччині. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до м. Новосибірськ. У 1955 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БОКК Готліб Готлібович, 1898, с. Ватерлоо Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 28.03.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокуратури СРСР від 06.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.12.1937 р. Реабілітований у 1990 р.

БОКК Едуард Андрійович, 1904, с. Сліпуха Мостовського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. У 1944–1945 рр. перебував у Польщі і Німеччині. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до м. Новосибірськ. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БОКК Карл Карлович, 1900, с. Ватерлоо Ландауського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. У 1944–1945 рр. перебував у Польщі і Німеччині. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до м. Новосибірськ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОКК Роза Іванівна, 1900, с. Ватерлоо Ландауського району, німкеня, із селян, малоосвічена, колгоспниця. У 1944–1945 рр. перебувала у Німеччині. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до м. Новосибірськ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БОКМАЄР Анна-Марія Іванівна, 1895, с. Михайлівка Мостовського району, німкеня, із селян, малоосвічена, колгоспниця. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БОКМАЄР Марія Матвіївна, 1925, с. Зульц Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, навчалась у школі. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Новосибірську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БОКОМАЄР Магдалина Павлівна, 1885, с. Шульц Миколаївського району, німкеня, із селян, неосвічена, місце проживання і роботи у справі не вказане. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БОКОМАЄР Рафаїл Едуардович, 1929, с. Зульц Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Акмолинську область. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОКОМАЄР Роза Якубівна, 1918, с. Рошгадт Мостовського району, німкеня, із селян, малоосвічена, працювала у сільському господарстві. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі і Німеччині. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Молотовської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БОЛГАРІН Василь Олександрович, 1885, с. Сирове Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 13.03.1938 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області від 31.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.04.1938 р. Реабілітований у 1963 р.

БОЛГАРІН Іван Антонович, 1909, с. Сирове В.-Врадіївського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 24.04.1938 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області від 06.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.05.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

БОЛГАРІН Йосиф Якимович, 1886, с. Сирове В.-Врадіївського району, молдаванин, із селян, малоосвічений, проживав у с. В.Врадіївка, без визначеного місця роботи. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

БОЛГАРІН Олексій Пантелейович, 1908, с. Сирове Врадіївського району, молдаванин, із селян, неосвічений, працював в індивідуальному господарстві. Заарештований 02.02.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 03.03.1930 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОЛГАРІН Пантелій Гнатович, 1870, с. Сирове Врадіївського району, українець, із селян, малоосвічений, без визначеного місця проживання і місця роботи. Заарештований 05.08.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОЛДУСЄВ Пилип Тихонович, 1892, с. Малліївка Новобузького району, українець, із селян, малоосвічений, голова колгоспу «Труд Ильича». Заарештований 15.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 14.04.1933 р. діловодство у справі завершено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОЛЕНДЕР Генріх Фрідріхович, 1895, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, комбайнер в МТС. Заарештований 27.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 02.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОЛЕНДЕР Софія Фрідріхівна, 1924, с. Рорбах Веселинівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, працювала у сільському господарстві. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БОЛЕНДЕР-РОТ Ольга Петрівна, 1923, с. Рорбах Веселинівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, працювала у сільському господарстві. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БОЛОТНИЙ Єгор Євменович, 1894, с. Снігурівка, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 22.09.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ УСРР висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОЛОТНИЙ Іван Євменович, 1891, с. Снігурівка, українець, із селян малоосвічений, різнороб. Заарештований 23.02.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 22.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.06.1938 р. Реабілітований у 1962 р.

БОЛТОВСЬКИЙ Андрій Дмитрович, 1901, с. Гедвилове Кривоозерського району, українець, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 16.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.05.1938 р засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БОЛТОВСЬКИЙ Йосип Феодосійович, 1887, с. Гедвилове Кривоозерського району Миколаївської області, українець, із селян, освічений, проживав у с. Мазурове Кривоозерського району Миколаївської області, колгоспник. Заарештований 16.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БОЛУБИНСЬКИЙ Іван Іванович, 1935, с. Кринфельд Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Новосибірську область. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОЛУБИНСЬКИЙ Християн Іванович, 1933, с. Кринфельд Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Новосибірську область. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОЛЬДТ Дідріх Генріхович, 1910, с. Олександрівка Фріц-Геккертівського району, німець, із селян, освічений, тракторист. Заарештований 10.11.1937 р. Постановою Особливої Наради НКВС СРСР від 17.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 05.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БОЛЬШАКОВ Олександр Васильович, 1906, с. Злобіне Жовтневого району, росіянин, із селян, освіта початкова, військовослужбовець. Заарештований 11.09.1930 р. Військовим трибуналом Морських сил Чорного моря від 14.11.1930 р. засуджений до 3 років позбавлення волі з обмеженням у правах на 2 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1996 р.

БОЛЮБАШ Федір Прокопович, 1899, м. Новий Буг Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у

с. Новофедорівка Новобузького району, голова колгоспу «Перемога». Заарештований 11.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 14.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОЛЯК Антон Андрійович, 1906, с. Сирове Врадіївського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 19.09.1932 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 07.01.1933 р. висланий до Казахстану на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОЛЯК Степан Васильович, 1892, с. Сирове Врадіївського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 24.04.1938 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області від 06.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.05.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

БОЛЯК Тихін Іванович, 1896, с. Сирове Врадіївського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 24.04.1938 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області від 06.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.05.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

БОЛЯЧИЙ Іван Лаврентійович, 1897, с. Фурманка Київської губернії, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Єрмолаївка Первомайського району, коваль. Заарештований 09.04.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 15.06.1933 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОНДАР Антон Пилипович, 1899, с. Новофедорівка Новобузького району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 13.02.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 24.03.1930 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОНДАР Василь Михайлович, 1897, м. Новий Буг, українець, із селян, освічений, працівник сільгоспартілі. Заарештований 18.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 13.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОНДАР Григорій Кузьмич, 1897, х. Поди Миколаївського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 12.02.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 22.03.1930 р. виселений у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОНДАР Дем'ян Андрійович, 1895, м. Новий Буг, українець, із селян, малоосвічений, конюх. Заарештований 09.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 07.04.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОНДАР Денис Севастьянович, 1863, с. Новий Буг, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Володимирівка Новобузького району, селянин. Заарештований 27.01.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 08.06.1930 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОНДАР Дмитро Антонович, 1910, м. Новий Буг, українець, зі службовців, освіта неповна вища, проживав у м. Миколаєві, начальник ділянки цеху № 1 заводу імені 61 Комунара. Заарештований 02.08.1938 р. Вироком Військового трибуналу Київського особливого військового округу від 4–8.04.1939 р. виправданий,

з-під варти звільнений. Подальша доля невідома.

БОНДАР Микола Кирилович, 1895, с. Висунськ Березнегуватського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 08.10.1929 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 13.01.1930 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОНДАР Михайло Олексійович, 1878, с. Кандибіне Новоодеського району, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 05.02.1930 р. Миколаївським окружним відділом ДПУ від 23.04.1930 р. з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОНДАР Никифор Ксенофонтович, 1907, с. Байбузівка Миколаївської області, українець, із селян, неосвічений, колгоспник. Відомості про дату арешту відсутні. Постановою Трійки ДПУ УРСР від 05.02.1932 р. засуджений до 3 років позбавлення волі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОНДАР Петро Григорович, 1896, с. Лиса Гора Первомайського району, українець, зі службовців, освіта середня педагогічна, зав. пед. школи № 18. Заарештований 05.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 29.04.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

БОНДАР Семен Парамонович, 1885, с. Мар'янівка Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, без визначених занять. Заарештований 08.02.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 16.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОНДАР Семен Петрович, 1894, с. Шестерня, українець, із селян, проживав у с. Н.-Григорівка Фріц-Геккертівського району, колгоспник. Заарештований 31.10.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 15.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОНДАР Сергій Дмитрович, 1893, м. Новий Буг, українець, із селян, малоосвічений, проживав на х. Володимиро-Павлівка Новобузького району, селянин. Заарештований 04.02.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 08.06.1930 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОНДАР Степан Терентійович, 1901, с. Костромка Косіорівського району, українець, із селян, проживав у с. Кочубеївка Фріц-Геккертівського району, рахівник у колгоспі. Заарештований 31.10.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 15.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОНДАР Федір Йосифович, 1893, с. Калужне Березнегуватського району Херсонської округи, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 08.08.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ СРСР засуджений до позбавлення волі строком на 6 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОНДАР Яків Євменович, 1896, с. Студенівка Полтавської губернії, українець, із селян, освічений, проживав у м. Херсон, поштар. Заарештований 18.02.1921 р. Постановою Херсонської НК від 03.06.1921 р. засуджений до вищої міри покарання. Даних про страту немає. Реабілітований у 1991 р.

БОНДАРЕНКО Григорій Захарович, 1903, с. В. Врадіївка, українець, із селян,

освіта початкова, колгоспник. Заарештований 08.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.05.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

БОНДАРЕНКО Давид Наумович, 1876, особистих даних у справі немає. Проживав у с. Ново-Дмитрівка Новобузького району. Рішенням Миколаївського губревтрибуналу від 19.12.1921 р. зобов'язаний виконати продподаток протягом 7 днів, у разі невиконання конфіскувати с.-г. реманент. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОНДАРЕНКО Денис Гаврилович, 1875, м. Богоявленськ Миколаївського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, робітник. Заарештований 09.07.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 26.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 01.10.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

БОНДАРЕНКО Ісидор Андрійович, 1882, с. Врадіївка, українець, із селян, неосвічений, хлібороб. Заарештований 31.01.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 31.03.1932 р. засуджений до висилки у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОНДАРЕНКО Йосип Митрофанович, 1918, с. Пилипча Репкінського району Чернігівської області, українець, із селян, освіта незакінчена вища, проживав у с. Ново-Косіорівка Єланецького району Миколаївської області, учитель. Заарештований 08.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 14.04.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

БОНДАРЕНКО Костянтин Павлович, 1888, с. Мала Малер'янівка Баштанської волості, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 10.01.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 17.05.1929 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОНДАРЕНКО Лаврентій Петрович, 1886, с. Кам'яний Міст Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 24.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 04.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОНДАРЕНКО Марія Іванівна, 1897, м. Первомайськ, даних про національність, соціальне походження, місце проживання і роботи немає. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 21.05.1937 р. віддана під гласний нагляд за місцем проживання на 2 роки. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

БОНДАРЕНКО Овсій Ілліч, 1899, с. Велика Мечетня Кривоозерського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Красна Поляна Кривоозерського району, рільник у колгоспі. Заарештований 06.02.1933 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 21.07.1933 р. засуджений до 3 років ув'язнення в концтаборі умовно. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1961 р.

БОНДАРЕНКО Олександр Іванович, 1894, с. Базилевичеве Єланецького району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Петропавлівка Новобузького району, хлібороб. Заарештований 27.01.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 27.02.1930 р. ув'язнений у концтабір на 8 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОНДАРЕНКО Олександр Тимофійович, 1926, с. М.Врадіївка, українець, із селян, освіта середня, військовослужбовець.

Заарештований 07.11.1948 р. Вироком Військового трибуналу військової частини 56705 засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

БОНДАРЕНКО Петро Захарович, 1877, с. В.Врадіївка, українець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 08.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.05.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

БОНДАРЕНКО Пилип Леонтійович-Микитович, 1902, с. В.Мочулка Теплицького району Вінницької області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Петрововисунька Володимирівського району, колгоспник. Заарештований 23.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 30.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 18.02.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БОНДАРЕНКО Семен Никифорович, 1885, м. Миколаїв, українець, із селян, освіта початкова, електрик у міськводоканалі. Заарештований 13.02.1946 р. Військовим трибуналом військ НКВС Миколаївської області від 16.04.1946 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

БОНДАРЕНКО Тимофій Якимович, 1880, с. Любашівка Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Агафіївка Врадіївського району, колгоспник. Заарештований 14.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 26.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОНДАРЕНКО Трохим Харламович, 1890, х. Черталка Доманівського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у радгоспі «Суха Балка», хлібороб. Заарештований 25.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 29.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 12.11.1937 р. Реабілітований 1989 р.

БОНДАРЕНКО Федір Васильович, 1892, с. Кашине Т.-Березанського району, українець, із селян, відомості про освіту і місце проживання відсутні, машиніст паровозного депо ст. Миколаїв. Дата арешту невідома. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 20.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Даних про страту немає. Реабілітований у 1959 р.

БОНДАРЕНКО Федір Олексійович, 1886, с. Куртівка Разделянського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайську, чорнороб у міськкомгоспі. Заарештований 05.05.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 10.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 02.06.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

БОНДАРЕНКО Яків Тимофійович, 1901, с. Маринівка Доманівського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Катеринівка Первомайського району, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 08.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БОНДАРЕЦЬ Василь Аврамович, 1900, с. Нова Одеса Миколаївської області, українець, із селян, освіта початкова, столяр, завгосп школи бухгалтерів у с. Нова Одеса. Заарештований 26.01.1945 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 28.08.1945 р. засуджений до 4 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОНДАРЄВ Степан Семенович, 1884, м. Первомайськ, українець, із робітників, малоосвічений, доглядач вантажного двору

ст. Голта. Заарештований 08.03.1929 р. Постановою засідання Колегії ОДПУ СРСР від 03.06.1929 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Постановою ЦВК СРСР від 29.10.1934 р. усі обмеження знято. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОНДАРУК Опанас Йосипович, 1883, с. Катеринівка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 22.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 04.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОНЄВ Кирило Дмитрович, 1903, с. Катаржене Цебриковського району Одеської області, болгарин, із селян, малоосвічений, проживав у с. Мигія Первомайського району, чорнороб. Заарештований 15.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 26.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОРБУС Генріх Давидович, 1886, с. Ватерлоо Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, працівник артілі. Заарештований 03.09.1937 р. Рішенням НКВС і Прокурора СРСР від 18.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 03.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

БОРБУС Катерина Карлівна, 1931, с. Кринфельд Веселинівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, на утриманні батьків. У 1941 р. вислана на спецпоселення у Карагандинську область. У 1953 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БОРВИНСЬКИЙ Олексій Лукич, 1893, с. Бейкуш Очаківського району, українець, із селян, малоосвічений, не працював. Заарештований 25.11.1944 р. Вироком Військового трибуналу військ НКВС по Миколаївській області від 29.01.1945 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1995 р.

БОРДІЯН Іван Ісакович, 1892, с. Олександрівка Вознесенського району, молдованин, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 17.03.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 19.04.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

БОРДЮЖА Євдоким Васильович, 1871, с. В.Врадіївка, українець, із селян, освіта початкова, без визначених занять. Заарештований 08.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.05.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

БОРЕВИЧ Казимир Павлович, 1909, м. Бендери (Молдова), поляк, із робітників, освіта початкова, проживав на роз'їзді Аннівка, шляховий обхідник. Заарештований 24.02.1938 р. Постановою ОДТУ ДУДБ НКВС ст. Помішна карну справу припинено за недоведеністю, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1998 р.

БОРЖЕМОВСЬКИЙ Петро Васильович, 1883, х. Єрмолаївка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, сторож. Заарештований 30.12.1932 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОРЖЕМОВСЬКИЙ Федір Васильович, 1898, х. Єрмолаївка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований у грудні 1932 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 10.01.1933 р. ув'язнений у концтабір на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОРЖЕМОВСЬКИЙ Юстим Васильович, 1887, х. Єрмолаївка Первомайського райо-

ну, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Мецхеті, Грузія, тесля. Заарештований 08.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 10.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОРИК Василь Афанасійович, 1895, с. Довга Пристань Первомайського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, без певних занять. Заарештований 17.04.1938 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.05.1938 р. Реабілітований у 1974 р.

БОРИЧУК Василь Михайлович, 1901, с. Майково, Польща, українець, зі службовців, освіта вища, проживав у м. Новий Буг, технічний керівник луб. заводу. Заарештований 26.04.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 11.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 23.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БОРИЧУК Кузьма Зіновійович, 1874, с. Мала Мечетня Первомайського повіту, росіянин, малоосвічений, мірошник. Заарештований 01.11.1920 р. Постановою Малої Колегії Одеської ГубНК засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОРІНЮК Трохим Іванович, 1879, с. Висунськ Херсонської округи, українець, із селян, освіта початкова, селянин. Заарештований 12.11.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 13.01.1930 р. засуджений до 3 років ув'язнення в концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОРОВА Ніна Олексіївна, 1935, с. Піски Баштанського району, українка, із селян, освічена, колгоспниця. Заарештована 22.08.1944 р. Постановою особливої Наради при НКВС СРСР від 04.08.1945 р. засуджена до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

БОРОВИЙ Данило Трохимович, 1882, с. Понтрики Київської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, робітник на такелажному заводі ім. А. Марті. Заарештований 11.04.1935 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 31.08.1935 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БОРОВСЬКИЙ Ілля Ілліч, 1919, с. Любохна Дятьківського району Брянської області, росіянин, із селян, освіта середня спеціальна, проживав у с. Новополтавка Привільнянського району, паровозний машиніст с. Новополтавка. Заарештований 29.03.1945 р. Постановою Особливої Наради при МВС СРСР від 01.04.1946 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОРОЗЕНЕЦЬ Полікарп Петрович, 1904, с. Привольне Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 19.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 03.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БОРТНИК Тимофій Денисович, 1883, м. Новий Буг, українець, із селян, освічений, працівник сільгоспартілі. Заарештований 05.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 09.12.1937 р. Засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

БОРЩ Василь Захарович, 1889, с. Стратіївка Ольгопільського району Вінницької області, українець, із селян, освіта середня, проживав у м. Первомайську, помічник бухгалтера цегляного заводу. Заарештований 24.04.1938 р. Постановою Трійки НКВС Одеської області від

05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.05.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

БОРЯКОВСЬКИЙ Іван Никифорович, 1885, Уманський уїзд, українець, зі службовців, освіта середня, проживав у м. Первомайську, бухгалтер міжрайбази споживспілки м. Первомайська. Заарештований 23.04.1938 р. Рішенням Трійки НКВС по Одеській області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.05.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

БОТЕЗАТ Іван Георгійович, 1875, Бессарабія, молдаванин, зі службовців, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, пенсіонер. Заарештований 16.06.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 09.08.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

БОЯРСЬКИЙ Андрій Олексійович, 1887, с. Любашівка Ананьївського району, українець, зі службовців, освіта середня духовна, проживав у м. Первомайськ, священик. Заарештований 10.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 26.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

БРАВЕР Мендель Якович, 1907, с. Дзюківка Вінницької області, єврей, зі службовців, освіта вища, проживав у м. Первомайськ, учитель СШ № 5. Заарештований 23.06.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 25.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 26.09.1938 р. Реабілітований у 1965 р.

БРАЙЛОВСЬКИЙ Василь Федорович, 1906, м. Ананіїв Молдавської АССР, українець, із селян, освіта неповна середня, проживав у с. Братолюбівка Єланецького району, рахівник в артілі. Заарештований 09.12.1937 р. Рішенням Судової Колегії Миколаївського обласного суду від 19.05.1938 р. засуджений до 8 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1959 р.

БРАСЛАВСЬКИЙ Йосиф Артемович, 1890, с. Ново-Василівка Великоврадіївського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Велика Весела Великоврадіївського району Миколаївської області. Заарештований 25.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 06.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.05.1938 р. Реабілітований у 1962 р.

БРАТУНІН Василь Петрович, 1888, с. Симкове Володимир-Волинського повіту, поляк із селян, малоосвічений, проживав у с. Привольне Одеської області, касир райфінвідділу. Заарештований 10.11.1937 р. Постановою НКВС і Прокурора СРСР від 15.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 26.11.1937 р. Реабілітований у 1959 р.

БРАУН Віра Пилипівна, 1906, м. Ново-Українка Одеської області, єврейка, із робітників, освіта середня, проживала у м. Одеса, домогосподарка. Заарештована 25.02.1938 р. Постановою УНКВС по Миколаївській області від 13.07.1938 р. карну справу припинено за недоведеністю. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1996 р.

БРАУН Генріх Якович, 1896, с. Вормс Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, молотобоєць у колгоспі. Заарештований 03.06.1938 р. Засіданням Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.10.1938 р. Реабілітований у 1991 р.

БРАУН Елеонора Йосифівна, 1907, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, неосвічена, працювала у власному господарстві. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі та Німеччині. Заарештована

в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена у Вологодську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БРАУН Емілія Йосифівна, 1934, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. вислана на спецпоселення у Північно-Казахстанську область. У 1949 р. засуджена до 5 років у ВТТ. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БРАУН Еммануїл Густавович, 1905, с. Карлсруе Варварівського району, німець, із селян, неосвічений, колгоспник. У 1944–1945 рр. перебував у Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БРАУН Єва Іванівна, 1937, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, неосвічена, на утриманні батьків. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БРАУН Йосиф Миколайович, 1900, с. Карлсруе Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, працював у сільському господарстві. У 1944–1945 рр. перебував у Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БРАУН Кароліна Йосифівна, 1933, с. Ландау Одеської області, німкеня, із селян, малоосвічена, на утриманні батьків. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви від 11.10.1941 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БРАУН Поліна Йосифівна, 1926, с. Добре Баштанського району, німкеня, із селян, малоосвічена, місце роботи невідоме. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БРАУН Роза Едуардівна, 1916, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, працювала у сільському господарстві. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БРАУН Роза Йосифівна, 1930, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, не працювала. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БРАУН Флора Едуардівна, 1905, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, працювала у сільському господарстві. У 1944–1945 рр. перебувала в Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БРАУНМАЙЄР Емма Іванівна, 1905, с. Рорбах Веселинівського району, німкеня, із селян, неосвічена, поштарка. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БРАУНМАЙЄР Марія Андріївна, 1929, с. Рорбах Веселинівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, навчалася. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БРАХМАН Християн Густович, 1935, с. Рорбах Веселинівського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. У 1942–1945 рр. перебував у Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений у Молотовську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БРЕЧКЕВИЧ Варвара Костянтинівна, 1895, м. Одеса, росіянка, із робітників, освіта середня, проживала у м. Миколаєві, медсестра, завідуюча медичним пунктом заводу «Більшовик». Заарештована 03.01.1935 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 04.07.1935 р. вислана до Красноярського краю на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

БРЖЕЗИНСЬКИЙ Іван Михайлович, 1877, м. Кам'янець-Подільський, українець, із родини священиків, освіта середня, проживав у м. Первомайську, колишній священик, на утриманні дітей. Заарештований 26.10.1937 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області від 17.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.11.1937 р. Реабілітований у 1956 р.

БРИЗИНСЬКИЙ Володимир Петрович, 1903, м. Миколаїв, білорус, зі службовців, освіта середня, бухгалтер артілі міжрайпромспілки. Заарештований 10.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 22.05.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі умовно, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БРИЛЬЦ Антон Андрійович, 1934, с. Ландау Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. направлений на спецпоселення в Актюбінську область. У 1956 р. звільнений зі спе поселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БРИНЮК Трохим Іванович, 1879, с. Висунськ Херсонської округи, українець, із селян, освіта початкова, селянин. Заарештований 12.11.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 13.01.1930 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БРІКМАН Анастасія Миколаївна, 1908, с. Зульц Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, працювала у сільському господарстві. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БРІКМАН Андрій Адамович, 1902, с. Блюменфельд Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Зульц Варварівського району, працював у сільському господарстві. У 1944–1945 рр. перебував у Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша

доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БРІНСТЕР Єлизавета Мартинівна, 1897, с. Ново-Шпеєр Веселинівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, проживала у с. Шпеєр Веселинівського району, колгоспниця. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі і Німеччині. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена у Молотовську область. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БРОВКО Петро Олексійович, 1903, с. Ярославка Меджибізькогорайону Вінницької області, українець, із селян, малоосвічений, відомості про місце проживання відсутні, без певних занять. Заарештований 24.04.1938 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.05.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

БРОВЧЕНКО Василь Михайлович, 1870, м. Одеса, українець, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Первомайськ, пенсіонер. Заарештований 22.08.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 23.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 10.10.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

БРОЗОВСЬКИЙ Павло Михайлович, 1894, с. Костирка Бериславського району, німець, із селян, освічений, проживав у с. Потьомкіне Фріц-Геккертівського району, бригадир у колгоспі. Заарештований 09.09.1937 р. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 21.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БРОНФМАН Бенціон Гершкович, 1888, с. Юзефполь Первомайського повіту, єврей, зі службовців, освічений, хлібороб. Заарештований 01.11.1921 р. Рішенням Первомайської НК від 14.12.1921 р. діловодство у справі припинено. Реабілітований у 1998 р.

БРОСЛАВСЬКИЙ Олексій Філатович, 1906, с. Михайлівка Новоодеського району, українець, із селян, освічений, проживав у с. Артемівка Новоодеського району, колгоспник. Заарештований 11.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 21.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

БРУКЕР Аполлонія Йосифівна, 1881, с. Карлсруе Варварівського району, освіта початкова, не працювала. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БРУСНИК Марія Семенівна, 1914, м. Новий Буг, українка, із селян, малоосвічена, колгоспниця. Заарештована 21.03.1945 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 20.10.1945 р. засуджена до висилки на 3 роки. По амністії від висилки звільнена, підписка про невиїзд. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

БРЮХОВЕЦЬКИЙ Віктор Данилович, 1890, с. Нечаяне Варварівського району Миколаївської області, українець, із селян, освіта вища медична, проживав у с. Привільне Миколаївської області, лікар. Заарештований 22.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 03.12.1937 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БРЯБАН Іван Дмитрович, 1896, с. Анофрій Середського району (Румунія), румун, із селян, проживав у с. Н.-Олександрівка Баштанського району, колгоспник. Заарештований 01.09.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 02.02.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ.

Подальша доля невідома. Реабілітований у 1964 р.

БУБЕННИЙ Григорій Васильович, 1894, місце народження невідоме, із селян, проживав у с. Ново-Володимирівка Олександрівського повіту. Дата арешту невідома. 31.05.1921 р. справу передано у Губрозшук у зв'язку зі втечею підсудного. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БУБЛІЙ Павлина Омелянівна, 1917, с. Казанка Миколаївської області, німкеня, із селян, освіта початкова, не працювала. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БУГАЄВ Лев Давидович, 1919, с. Доманівка, єврей, зі службовців, освіта середня, військовослужбовець. Заарештований 11.06.1942 р. Військовим трибуналом Бакинської армії ППО від 04.09.1942 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БУДЗА Лаврентій Семенович, 1902, с. Дементіївка Фрунзівського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайську, колгоспник. Заарештований 17.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 23.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 05.04.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БУДИС Едгар Янович, 1893, с. Колдуб (Латвія), латиш, із селян, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, механік на шхуні «Корсунь». Заарештований 20.12.1940 р. Вироком Лінійного суду Чорноморського басейну від 12.03.1941 р. засуджений до 8 років у ВТТ із обмеженням у правах на 4 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БУЗАРЬ Василь Романович, 1911, м. Новий Буг, українець, із селян, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, зав. експедицією Миколаївського військового порту. Заарештований 28.03.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 01.06.1933 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БУЗНІК Іван Костянтинович, 1887, с. Тернівка Миколаївської області, болгарин, із селян, освіта вища, проживав у м. Миколаєві, кошторисник 44 будівельного тресту. Заарештований 03.07.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 05.11.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 15.11.1938 р. Реабілітований у 1961 р.

БУЗНІК Сергій Ілліч, 1895, с. Тернівка Миколаївської області, болгарин, із селян, освіта середня, зав. клубом. Заарештований 28.02.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 30.09.1938 р. засуджений до 8 років у ВТТ. 10.03.1939 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БУЙВОЛОВ Василь Мойсейович, 1888, с. Любонадеждівка Голованівського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Рябоконеве Благодатнівського району, колгоспник. Заарештований 17.02.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 23.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.03.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БУЙНОВСЬКИЙ Павло Дмитрович, 1892, с. Іванівка Арбузинського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Софіївка Благодатнівського району, охоронець в артілі «Каменяр». Заарештований 15.04.1938 р. Рішенням трійки при УНКВС по Одеській області від 05.05.1938 р. засу-

джений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.05.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

БУЛАВИЦЬКИЙ Іван Васильович, 1884, м. Новий Буг Новобузького району, українець, із селян, відомості про освіту та місце проживання відсутні. Візник на залізничній станції. Дата арешту невідома. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 19.07.1931 р. виселений у Північний край на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БУЛАВИЦЬКИЙ Трохим Тимофійович, 1901, с. Антонівка Новобузького району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 04.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 21.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БУЛАВКА Олексій Сергійович, 1913, с. Криве Озеро, українець, із селян, малоосвічений, різнороб у колгоспі. Заарештований 27.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БУЛАВКА Яків Антонович, 1889, с. Криве Озеро, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 21.04.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 30.05.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

БУЛАВКО Акуліна Карпівна, 1874, с. Богоявленськ Миколаївського району, українка, із селян, малоосвічена, проживала у м. Миколаєві, домогосподарка. Заарештована 11.04.1935 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 28.06.1935 р. вислана в Оренбурзьку область на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

БУЛАВКО Семен Васильович, 1920, с. Криве Озеро, українець, із селян, освіта середня, старший радист радіороти 65-го окремого полку зв'язку. Заарештований 04.04.1942 р. Вироком Військового трибуналу Брянського фронту від 02.06.1942 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

БУЛАХ Петро Мартинович, 1895, с. Отрадівка Херсонської округи, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Старо-Софронівка Новоодеського району, селянин. Заарештований 16.01.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 07.05.1930 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БУЛГАКОВ Дмитро Євгенович, 1883, особистих даних у справі немає, проживав у с. Ново-Дмитрівка Новобузького району, хлібороб. Рішенням Миколаївського губревтрибуналу від 19.12.1921 р. засуджений до уплати продподатку в подвійному розмірі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БУЛКІН Яків Федорович, 1868, Херсонська губернія, із селян, малоосвічений, проживав у с. Воскресенськ, хлібороб. Заарештований 06.04.1920 р. Рішенням Миколаївського губревтрибуналу від 16.09.1920 р. виправданий. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БУЛЛЕР Агнета Петрівна, 1942, особистих даних у справі немає. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. разом із родиною у 1949 р. була виселена до Свердловської області. У 1954 р. знята з обліку спецпоселення. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БУЛЬБА Михайло Федотович, 1895, м. Первомайськ, дані про національність і соціальне походження відсутні, неосвічений, проживав у с. Благодатному Арбузинського району, чоботар. Заарештований

07.03.1931 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 27.04.1931 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Постановою Особливої Наради при НКВС від 22.10.1938 р. термін покарання знижений до 3 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БУРА Олександр Гнатович, 1902, м. Новий Буг, українець, із селян, малоосвічений, помічник бухгалтера у заготівельно-плодоовочевій конторі. Заарештований 28.06.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 19.08.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БУРБАХАКІ Федір Сафонович, 1891, м. Бердянськ, грек, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, зав. планово-економічного відділу заводу ім. А. Марті. Заарештований 16.12.1930 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ від 10.04.1931 р. засуджений до 5 років позбавлення волі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БУРГАРТ Петро Рокусович, 1929, с. Ландау Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944–1945 рр. перебував у Польщі і Німеччині. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений до Комі АРСР. У 1956 р. знятий з обліку спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БУРГАРТ Рокус Йосифович, 1899, с. Ландау Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. У 1944–1945 рр. перебував у Польщі і Німеччині. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений до Комі АРСР. У 1956 р. знятий з обліку спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БУРДЕЙНИЙ Микола Тимофійович, 1886, с. Познанки Любашівського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Катеринівка Первомайського району, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 08.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БУРЕВИЧ Петро Іванович, 1892, с. Камінна Балка Первомайського району, українець, із селян, неосвічений, хлібороб. Заарештований 02.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 06.12.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БУРЕВИЧ Яким Іванович, 1885, с. Камінна Балка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, перебував у в'язниці м. Одеси. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.03.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БУРЕСЕВИЧ Іван Іванович, 1882, с. Чимири Слоненського району Гродненської області, поляк, із селян, малоосвічений, проживав у с. Яселки Очаківського району, хлібороб. Заарештований 05.12.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 04.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 20.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БУРИМА Михайло Авксентійович, 1885, м. Новий Буг, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 15.04.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 22.05.1933 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БУРИМА Омелян Авксентійович, 1899, м. Новий Буг, українець, із селян, малоосві-

чений, хлібороб. Заарештований 20.01.1930 р. Рішенням Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 05.03.1930 р. засуджений до 7 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БУРИМЕНКО Іван Абрамович, 1886, с. Костянтинівка Новоодеського району, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 31.01.1931 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 30.04.1930 р. діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БУРЛАКА Тит Григорович, 1888, с. Гонората Котовського району, молдаванин, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайську, робітник птахокомбінату. Заарештований 27.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 06.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.05.1938 р. Реабілітований у 1960 р.

БУРЛАЧЕНКО Авксентій Семенович, 1867, с. Петрівка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 22.03.1930 р. Діловодство у справі припинено 03.04.1930 р., з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БУРЛАЧЕНКО Данило Васильович, 1910, с. Овсяники Первомайського району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Дата арешту невідома. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 20.03.1931 р. засуджений до висилки у Північний край на 3 роки умовно. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БУРЛАЧЕНКО Тимофій Васильович, 1900, с. Овсяники Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Дата арешту невідома. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 20.03.1931 р. засуджений до висилки у Північний край на 3 роки умовно. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БУРЯК Ганна Іванівна, 1904, Дніпропетровська область, українка. Із селян, освіта середня, проживала у м. Миколаєві, управбуд. Заарештована 11.07.1944 р. Військовим трибуналом військ НКВС Миколаївської області від 25.08.1944 р. засуджена до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1992 р.

БУТ Михайло Мартинович, 1881, с. Новодобрянка Первомайського повіту, українець, із селян, освічений, учитель. Заарештований 25.11.1921 р. Постановою Колегії ГубНК від 14.12.1921 р. засуджений до розстрілу. Даних про страту немає. Реабілітований у 1991 р.

БУТЕНКО Арсентій Трохимович, 1883, с. Дренделеве Володимирівського району, українець, із селян, освічений, проживав у с. Н.-Юровка Новобузького району, хлібороб. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Судової Трійки при УНКВС по Одеській області від 11.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 20.08.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

БУТЕНКО Євдокія Степанівна, 1893, с. Привольне Херсонської губернії, українка, із селян, неосвічена, хлібороб. Заарештована 03.08.1920 р. Рішенням Миколаївського губревтрибуналу від 18.04.1921 р. з-під варти звільнена. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БУТЕНКО Пантелій Тарасович, 1900, місце народження невідоме, росіянин, із селян, проживав у с. Привольне Миколаївського повіту, актор. Дата арешту невідома. 17.01.1920 р. рішенням Губревтрибуналу взято підписку про невиїзд. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БУТЕНКО Прохор Олексійович, 1894, с. Ново-Красне Благодатнівського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 20.04.1938 р. По-

становою Трійки при УНКВС по Одеській області від 06.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 02.06.1938 р. Реабілітований у 1964 р.

БУТЕНКО Стефан Порфирійович, 1892, Полтавська губернія, українець, із селян, освічений, проживав у м. Новий Буг, учитель. Заарештований 30.03.1929 р. Постановою Колегії ОДПУ від 14.10.1929 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата розстрілу невідома. Реабілітований у 1991 р.

БУТИЛОВ Іван Григорович, 1885, м. Миколаїв, росіянин, із міщан, освіта початкова, муляр на хлібозаводі. Заарештований 22.10.1937 р. Рішенням Трійки при НКВС по Миколаївській області від 14.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1969 р.

БУТИРЧИК Іван Єремійович, 1906, с. Ламаші (Литва), литовець, із селян, неосвічений, проживав у м. Миколаєві, перукар. Заарештований 17.08.1937 р. Постановою особливої Наради при НКВС СРСР від 05.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1966 р.

БУХАНІН Євген Семенович, 1888, с. Воротинець Нижегородської губернії, росіянин, із селян, малоосвічений, проживав у м. Одеса, інспектор обласної юрконсультації. Заарештований 13.011937 р. Постановою Особливої наради при НКВС СРСР від 22.06.1937 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

БУХАРОВИЧ Володимир Миронович, 1901, м. Аккерман (Румунія), єврей, зі службовців, освіта середня, проживав у с. Привольне Привільнянського району, зав. райвно. Заарештований 25.05.1938 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 11.10.1939 р. засуджений до висилки у Казахстан на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БУХТІЄНКО Василь Лук'янович, 1887, с. Дементієве Фрунзенського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Кримка Первомайського району. Заарештований 21.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.05.1938 р. Реабілітований у 1961 р.

БУЧ Альберт Іванович, 1913, с. Катеринеталь Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, тракторист. У 1944–1945 рр. перебував у Польщі і Німеччині. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Новосибірську область. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БУЧ Антоніна Іванівна, 1918, с. Катеринеталь Варварівського району, німкеня, із селян, освіта 6 класів, домогосподарка. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181від 11.10.1945 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БУЧ Вільгельміна Йосифівна, 1931, с. Катеринеталь Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БУЧ Вільгельміна Романівна, 1894, с. Фольсенбург Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, місце проживання і роботи невідоме. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Акмолинську область. По-

дальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БУЧ Елеонора Францівна, 1906, с. Шпеєр Варварівського району, німкеня, із селян, неосвічена, місце проживання і роботи невідоме. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі Постанови ДОКО СРСР № 698-С від 12.09.1945 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БУЧ Єва Яківна, 1927, с. Катеринеталь Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, працювала у сільському господарстві. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БУЧ Іван Йосифович, 1931, с. Катеринеталь Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. У 1944–1945 рр. перебував у Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

БУЧ Леонтій Йосифович, 1897, с. Катеринеталь Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав на х. Шестакове Варварівського району, хлібороб. Заарештований 12.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 29.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 26.11.1937 р. Реабілітований у 1962 р.

БУЧ Олена Михайлівна, 1932, с. Шпеєр Варварівського району, німкеня, із селян, неосвічена, місце проживання і роботи невідоме. Заарештована в 1945 р. На підставі Постанови ДОКО СРСР № 698-С від 12.09.1945 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БУЧЕРСЬКИЙ Семен Григорович, 1900, ст. Гайворон Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайську, м'ясник. Заарештований 10.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 26.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 04.10.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

БУЧИЛО Микола Федорович, 1882, с. Полятич (Польща), поляк, із селян, освічений, проживав у с. Жовтневому ст. Новий Буг, сторож ятки на залізниці. Заарештований 28.07.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 04.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БУЧКОВСЬКИЙ Карл Адамович, 1885, с. Щербанівське Вознесенського району, поляк, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 12.10.1937 р. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 05.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 18.11.1937 р. Реабілітований у 1961 р.

БУЧКОВСЬКИЙ Максим Маркович, 1901, с. Кам'янка Молдавської АСРР, українець, із селян, освічений, проживав у м. Вознесенську, ст. агроном Вознесенської райконтори Плодоколгоспцентр. Заарештований 09.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 11.09.1933 р. засуджений до 3 років умовно. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БУШАН Захарій Якович, 1879, с. Бобрик Любашівського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Сухий Яр Врадіївського району, на різних роботах. Заарештований 06.11.1937 р.

Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 14.11.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

БУШЕВСЬКИЙ Войцех Лукич, 1884, с. Нова Вись (Польща), поляк, із селян, малоосвічений, проживав у с. Киселівка Снігурівського району, колгоспник. Заарештований 15.10.1937 р. Рішенням Генерального Комісара ДБ і Прокурора СРСР від 07.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 19.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

БУШЕЛЬ Мотрона Іванівна, 1897, с. Катеринівка Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, проживала у Новобузькому радгоспі Новоодеського району, домогосподарка. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

БУШТАЛЄР Емель Якович, 1898, кол. Людмилівка Чернігівського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у Привільнянському районі, гуртоправ у радгоспі. Заарештований 21.02.1938 р. Постановою Особливої Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 09.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 27.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

БУЮНДЖИ Євдоким Андрійович, 1883, с. Тарутине (Бессарабія), росіянин, із робітників, малоосвічений, проживав у с. Попільне Т.-Березанського району, колгоспник. Заарештований 17.02.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 23.09.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. 04.04.1939 р. прокурором Т.-Березанського району справу припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

В

ВАВРИКОВ Петро Миколайович, 1896, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта середня, нормувальник заводу «Дормашина». Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 04.12.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

ВАГНЕР Агрезія Яківна, 1931, с. Блюменфельд Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви № 181 НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена 04.04.1949 р. до Карагандинської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАГНЕР Антон Якович, 1930, с. Блюменфельд Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, учень. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Карагандинської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАГНЕР Георгій Йосипович, 1924, с. Блюменфельд Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений. Заарештований 09.09.1943 р. Військовим трибуналом 6-ї Гвардійської армії засуджений до 10 років у ВТТ. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Карагандинської області. Звільнений із місць ув'язнення у 1953 р. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАГНЕР Євгенія Мартинівна, 1893, с. Блюменфельд Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, проживала у м. Миколаєві, домогосподарка. Заарештована 23.05.1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Карагандинсь-

кої області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАГНЕР Катерина Мартинівна, 1883, с. Шпеєр Веселинівського району Одеської області, німкеня, із селян, освіта початкова, проживала у с. Блюменфельд Т.-Березанського району. У 1944 р. вивезена до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Свердловської області. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ВАГНЕР Катерина Михайлівна, 1900, Т.-Березанський район, німкеня, із селян, малоосвічена, місце проживання і роботи невідоме. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Карагандинської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАГНЕР Микола Іванович, 1930, с. Малодворянка Єланецького району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Возсіятське Єланецького району, на утриманні батьків. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до м. Новосибірськ. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАГНЕР Павлина Іванівна, 1890, с. Н. Данциг Баштанського району, німкеня, із селян, різноробоча у радгоспі. Заарештована 18.11.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 17.12.1937 р. засуджена до вищої міри покарання. Розстріляна 03.01.1938 р. Реабілітована в 1989 р.

ВАГНЕР Піус Якович, 1905, с. Блюменфельд Т.-Березанського району, німець, із селян, освіта середня, бухгалтер Т.-Березанського зернорадгоспу. Заарештований 09.07.1941 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 20.05.1942 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1958 р.

ВАГНЕР Яків Якович, 1901, с. Блюменфельд Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 03.08.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 13.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 04.11.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ВАГНЕР-ШАФ Варвара Францівна, 1921, с. Блюменфельд Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта 6 класів, місце проживання і роботи невідоме. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Карагандинської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАЖИНСЬКИЙ Петро Іванович, 1913, с. Юзефполь Первомайського району, українець, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 23.04.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ СРСР від 11.08.1932 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАЗНИЦЬКИЙ Антон Павлович, 1889, с. Лукашівка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 02.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 03.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 09.12.1937 р. Реабілітований у 1990 р.

ВАЙНБЕРГ Роза Іванівна, 1900, Одеська область, німкеня, із селян, малоосвічена, проживала на х. Постолати Варварівського району, колгоспниця. Заарештована 10.10.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 28.11.1937 р. засуджена до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

ВАЙНЕРТ Йосип Петрович, 1902, с. Зульц Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав

у м. Миколаєві, вантажник на заводі імені А. Марті. Заарештований 26.06.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 27.08.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Звільнений 27.06.1947 р. після відбуття покарання. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1959 р.

ВАЙНЕРТ Рафаїл Лук'янович, 1918, с. Зульц Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, у 1941 р. був мобілізований на підприємства м. Нижній Тагіл. На підставі Постанови ДОКО СРСР від 18.07.1945 р. був узятий 04.04.1946 р. на облік спец поселення. На спецпоселенні працював їздовим на кінній базі. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАЙНМАЙЄР Валентина Олександрівна, 1936, с. В.Корениха, німкеня, із селян, освіта 6 класів, на утриманні батьків. Заарештована в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Свердловської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАЙС Альберт Германович, 1936, с. Ватерлоо Веселинівського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Акмолінської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАЙС Осаф Германович, 1925, с. Киселівка Пуленського району Житомирської області, німець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Ватерлоо Веселинівського району, колгоспник. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Акмолінської області. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВАЙС Сигізмунд Іванович, 1894, м. Львів, єврей, зі службовців, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, старший майстер-ливарник на заводі імені А. Марті. Заарештований 27.01.1934 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 25.02.1934 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

ВАЙС Християн Іванович, 1903, с. Киргич-Кутан Терської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Попільна Т.-Березанського району, селянин. Заарештований 17.02.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 16.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.06.1938 р. Реабілітований у 1991 р.

ВАЙСКЕРБЕРГ Йосип Костянтинович, 1896, с. Капустине Т.-Березанського району, німець, із селян малоосвічений, проживав у с. Малахово Т.-Березанського району, хлібороб. Заарештований 21.10.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 16.08.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.08.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВАЙТИНГЕР Август Георгійович, 1908, с. Червоний Яр Фріц- Геккертівського району, німець, із селян, відомості про освіту відсутні, колгоспник. Заарештований 31.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 15.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВАКА Леонід Федорович, 1927, с. Акринка Снігурівського району, українець, із селян, освіта початкова, тесля, без визначеного місця роботи. Заарештований 07.10.1947 р. Постановою Особливої Наради при МДБ СРСР від 19.05.1948 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАКАР Данило Іванович, 1915, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, заступник начальника обласної місцевої промисловості. Заарештований 14.07.1944 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 18.06.1945 р. засуджений до 8 років у ВТТ із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАКАР Євстафій Якимович, 1892, с. Баланівка Очаківського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Градівка Мостовського району, кустар. Заарештований 26.06.1938 р. Вироком Одеського обласного суду від 07.05.1939 р. засуджений до 4 років у ВТТ із обмеженням у правах на 2 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВАКАР Семен Макарович, 1887, с. Бейкуш Очаківського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Очакові, бухгалтер. Заарештований 06.07.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ від 07.05.1930 р. виселений у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАКАРЕНКО Яків Парфентійович, 1876, с. Сухий Єланець, українець, із селян, неосвічений, проживав у с. Онуфріївка Привільнянського району, колгоспник. Заарештований 27.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 31.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата страти невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАКАРЧУК Мефодій Никифорович, 1900, с. Мирона Балтського району Одеської області, українець, із селян, освіта вища, проживав у м. Миколаєві, інженер кінофікації. Заарештований 12.04.1944 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 21.11.1945 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАКИШ Кирило Дмитрович, 1891, с. Оленівка Новобузького району, українець, із селян, освічений, проживав у с. Веселий Поділ, колгоспник. Заарештований 06.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 08.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.01.1989 р. Реабілітований у 1989 р.

ВАКУЛЕВИЧ Олександра Анастасіївна, 1890, с. Мале Запілля Могильовської губернії, росіянка, із селян, неосвічена, проживала у м. Миколаєві, слюсар заводу імені 61 Комунара. Заарештована 15.12.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 05.02.1938 р. засуджена до вищої міри покарання. Розстріляна 11.03.1938 р. Реабілітована в 1989 р.

ВАКУЛЕНКО Віктор Ілліч, 1916, с. Ставрівка Вітязевського району Кіровоградської області, українець, із селян, освіта вища. Проживав у с. Вікторівка Братського району, працював учителем Нікольської середньої школи. Заарештований 07.10.1948 р. Вироком Кіровоградського обласного суду від 15.04.1949 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Постановою Президії Верховного Суду УРСР від 17. 02.1955 р. міра покарання пом'якшена до 6 років із конфіскацією майна. Звільнений 04.12.1954 р. Реабілітований у 1991 р.

ВАКУЛЕНКО Наталія Григорівна, 1899, с. Антонівка Баштанського району, українка, із селян, малоосвічена, селянка. Заарештована 20.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 11.02.1933 р. засуджена до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

ВАКУЛЮК Максим Власович, 1877, с. Возсіятське Єланецького району, українець, із селян, освіта початкова, старший скотар колгоспу ім. Постишева. Заарешто-

ваний 06.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 26.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Страчений 24.07.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

ВАЛАК Олександр Пантелейович, 1882, м. Одеса, грек, із робітників, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, електрик, продавець у меблевому магазині. Заарештований 14.12.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 05.02.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.02.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВАЛЕНЮК Михайло Онуфрійович, 1899, м. Миколаїв, українець, із робітників, малоосвічений, молодший міліціонер. Заарештований 28.02.1920 р. Постановою Колегії Миколаївської ГубНК від 19.05.1920 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований у 1991 р.

ВАЛЕШИНСЬКА Ганна Павлівна, 1888, м. Решетилівка Полтавської області, українка, із селян, малоосвічена. Проживала в м. Миколаєві, домогосподарка. Заарештована 15.10.1937 р. Миколаївським НКВС 27.03.1938 р. справу припинено, з-під варти звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1996 р.

ВАЛЕШИНСЬКИЙ Петро Станіславович, 1880, м. Миколаїв, поляк, зі службовців, малоосвічений, фотокопіювальник на заводі № 198. Заарештований 17.08.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 04.10.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАЛІЗЕР Ангеліна Адамівна, 1903, с. Малахове Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освічена. Проживала у с. Ландау Веселинівського району, колгоспниця. Заарештована 03.11.1937 р. Постановою заступника обл. прокурора від 28.03.1939 р. справу призупинено в зв'язку із психічною хворобою обвинуваченої. 03.11.1937 р. проведено описування майна із метою конфіскації. 21.06.1938 р. Миколаївською в'язницею була направлена в м. Херсон до психіатричної лікарні. У зв'язку із хворобою обвинуваченої помічник оперуповноваженого УДБ 20.02.1939 р. постановив справу призупинити та направити для припинення і звільнення з-під варти прокурору. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАЛІЗЕР Антон Йосипович, 1884, х. Іванівка Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Єлизаветівка Т.-Березанського району, хлібороб. Заарештований 27.07.1937 р. Постановою Особливої Наради при УНКВС по Миколаївській області від 03.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 20.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВАЛІЗЕР Никодим Йосипович, 1895, с. Пшоняне Комінтернівського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Ейгенгут Т.-Березанського району, хлібороб. Заарештований 18.11.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 25.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВАЛІЗЕР Петро Йосипович, 1897, с. Пшоняне Комінтернівського району, німець, із селян, освіта початкова. Проживав у с. К. Лібкнехт Карл-Лібкнехтівського району, колгоспник. Заарештований 03.02.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 25.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 05.11.1937 р. Реабілітований 14.03.1968 р.

ВАЛЬКЕР Фрідріх Бернгардович, 1899, с. Василівка, Т.-Березанського району, німець, із селян, освіта середня, рахівник у колгоспі. Заарештований 21.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 03.11.1937 р. засуджений

до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВАЛЬМАН Генріх Генріхович, 1911, с. Новомиколаївка, німець, із селян, відомості про освіту відсутні. Проживав у с. Кочубеївка Фріц-Геккертівського району, колгоспник. Заарештований 31.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 15.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВАЛЬТ Яків Христофорович, 1895, с. Гінксталь Григоріопольського району Молдавської АРСР, німець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Петрівка Первомайського району, вантажник на ст. Кам'яний Міст. Заарештований 05.10.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 04.12.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАЛЬТЕР Антон Францович, 1936, с. Ландау Варварівського району, німець, із селян, на утриманні батьків. Заарештований у серпні 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Актюбінської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВАЛЬТЕР Євген Ернестович, 1888, м. Миколаїв, німець, зі службовців, освіта незакінчена середня, інспектор Миколаївської митниці. Заарештований 17.11.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 08.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВАЛЬТЕР Михайло Іванович, 1909, с. Іванівка Дніпропетровської області, німець, із селян, малоосвічений. Проживав у с. Велідарівка Єланецького району, колгоспник. Заарештований 01.12.1937 р. Рішенням НКВС СРСР та Прокурора Союзу СРСР від 02.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 17.01.1938 р. Реабілітований у 1963 р.

ВАЛЬТЕР Олександр Фердинандович, 1890, м. Миколаїв, росіян, із робітників, незакінчене вище, інженер-економіст миколаївського торгового порту. Заарештований 25.03.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 08.04.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1958 р.

ВАЛЬТЕР Флоріан Іванович, 1901, с. В. Велідарівка Єланецького району, німець, із селян, малоосвічений, шофер. Заарештований 22.07.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 10.05.1939 р. засуджений до 10 років ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАЛЬТЕР Якуб Іванович, 1903, с. Іванівка Дніпропетровської області, німець, із селян, малоосвічений. Проживав у с. В. Велідарівка Єланецького району, колгоспник. Заарештований 01.12.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 02.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 17.01.1938 р. Реабілітований у 1963 р.

ВАЛЬЦ Готліб Якович, 1891, с. Нейдорф Григоріопільського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений. Проживав у м. Первомайську, робітник. Заарештований 05.05.1938 р. Постановою від Трійки при УНКВС по Одеській області від 13.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 20.10.1938 р. Реабілітований 15.01.1991 р.

ВАЛЬЦ Християн Петрович (Фрідріхович), 1892, с. Витешевськ Цебриковського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений. Проживав у м. Первомайську, колгоспник. Заарештований 05.05.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС

по Одеській області від 13.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 20.10.1938 р. Реабілітований у 1991 р.

ВАЛЬЧУК Захарій Іванович, 1867, с. Кочерівка Ананіївського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Катеринівка Первомайського району, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 08.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВАЛЮС Антон Йосипович, 1896, м. Розівілішки Ковенської губернії (Литва), латиш, зі службовців, освіта початкова, проживав у м. Очакові, охоронець-пожежник. Заарештований 15.08.1937 р. Рішенням НКВС СРСР та Прокурора СРСР від 15.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 26.11.1937 р. Реабілітований у 1960 р.

ВАЛЮШКО Олександр Петрович, х. Королів Міст Гродненської губернії, білорус, із селян, малоосвічений, проживав у с. Новий Буг, вантажник Баратівського луб. заводу. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 02.09.1937 р. засуджений до 8 років уВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

ВАЛЮШОК Федір Тимофійович, 1879, с. Лиса Гора Первомайського району, українець, із селян, освіта початкова, робітник плодоовочевої бази. Заарештований 15.04.1938 р. Рішенням Трійки при НКВС по Одеській області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.05.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ВАЛЯС Леонтина Іванівна, 1890 р. народження, Польща, полька, із робітників, малоосвічена, проживала у м. Миколаєві, домогосподарка. Заарештована 27.10.1937 р. Оперуповноваженим 1 відділення 3 відділу УТБ НКВС Миколаївської області справу припинено, з-під варти звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1996 р.

ВАЛЯС Петро Йосипович, 1883, с. Видава Волинської губернії, поляк, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, слюсар, майстер корпусного цеху на заводі ім. А. Марті. Заарештований 07.08.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 14.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 26.10.1937 р. Реабілітований у 1957 р.

ВАНАРСЬКИЙ Іван Йосипович, 1878, с. Павлове Холмського повіту Люблінської губернії (Польща), українець, із кустарів, освічений, проживав у с. Йоганесталь Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, начальник відділення пошти. Заарештований 23.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 23.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.09.1938 р. Реабілітований у 1962 р.

ВАНДЕР Валентин Адамович, 1913, с. Карлсруе Варварівського району, німець, із селян, неосвічений, у 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до м. Саранул на «Запорожстрой». Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАНДЕР Емілія Валентинівна, 1896, с. Карлструе Варварівського району, німкеня, із селян, неосвічена. У 1944 р. вивезена до Польщі. Заарештована в липні 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Удмуртської АРСР. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАНДЕР Єлизавета Томасівна, 1909, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, неосвічена, колгоспниця. За-

арештована 10.08.1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Актюбінської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАНДЕР Леонгард Бенгардович, 1901, с. Калістрове Варварівського району, німець, із селян, неосвічений, у 1944 р. відправлений до Німеччини, служив у німецькій армії. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Удмуртської АРСР. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАНДЕР Маргарита Іванівна, 1935, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Актюбінської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАНДЕР Маргарита Леонгардівна, 1928, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, проживала у м. Миколаєві, місце роботи невідоме. Заарештована в червні 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Актюбінської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАНДЕР Отилія Валентинівна, 1935, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, на утриманні батьків. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена на «Запорожстрой» до м. Саранул. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАНДЕР Петро Іванович, 1937, с. Карлсруе Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Актюбінської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАНДЕР Петро Леонгардович, 1936, с. Карлсруе Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Актюбінської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАНДЕР Роза Генріхівна, 1914, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, у 1944 р. відправлена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Актюбінської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАНДЛЕР Еміль Михайлович, 1913, Мостовський район, німець, із селян, малоосвічений, військовослужбовець. Заарештований 15.06.1945 р. Військовим трибуналом 354-ї стрілецької дивізії від 25.07.1945 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ВАНЕР Пилип Іванович, 1902, х. Калабатине Березанського району, німець, із селян, освічений, член артілі. Заарештований 18.12.1937 р. Рішенням Двійки від 29.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 10.02.1938 р. Реабілітований у 1975 р.

ВАННЕР Катерина Йосипівна, 1901, м. Мюнхен Мостовського району Одеської області, німкеня, із селян, малоосвічена, проживала у с. Михайлівка Мостовського району Одеської області, колгоспниця. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Новосибірської області. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ВАННЕР Матвій Касперович, 1903, с. Шпеєр Одеської області, німець, із селян, освіта початкова, табельник колгоспу ім. Паризької Комуни. Заарештований 08.07.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВАННЕР Рейнгольд Георгійович, 1937 р. с. Нижній Шпеєр Веселинівського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви № 181 НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений до Акмолінської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАННЕР Флорентина Доменіківна, 1893, с. Шпеєр Веселинівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Комі АРСР. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ВАНСЕВИЧ Франц Федорович, 1878, с. Бурилове Кривоозерського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Криве Озеро, не працював. Заарештований 27.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 25.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАНТУХ Ярослав Олександрович, 1916, с. Богемка Врадіївського району, чех, із селян, освіта початкова. Під час військової служби проживав у м. Рязані, шофер автобатальйону. Заарештований 11.12.1942 р. Військовим трибуналом Рязанського гарнізону від 12.01.1943 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ, із обмеженням у правах на 5 років. Звільнений 09.08.1952 р. Проживав у м. Норильську Красноярського краю. Реабілітований у 1957 р.

ВАНЦОВИЧ Варвара Йосипівна, 1936, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, освіта 5 класів, на утриманні батьків. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви № 181 НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена до Актюбінської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАНЦОВИЧ Емілія Томасівна, 1907, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, у 1944 р. вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Актюбінської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАНЦОВИЧ Іван Казимирович, 1896, с. Карлсруе Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 11.05.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВАНЮШИН Сергій Петрович, 1898, с. Журнавка Рязанської області, росіянин, із робітників, освіта вища військова. Проживав у м. Красноярську. Командуючий Єнісейською авіагрупою. Заарештований 01.09.1938 р. Рішенням УДБ УНКВС Миколаївської області справу припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ВАРАВЕНКО Андрій Григорович, 1878, с. Галаганівка Снігурівського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 15.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 21.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 24.10.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВАРАКСА Павло Ананійович, 1881, с. Снігурівка Миколаївської області, білорус, із селян, малоосвічений. Заарештова-

ний 05.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВАРЕНИК Микола Федорович, 1912, с. Грицманівка Врадіївського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, їздовий у колгоспі. Заарештований 15.09.1837 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАРЕЦЬКИЙ Йосип Андрійович, 1900, с. Кумари Первомайського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 31.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 09.02.1933 р. ув'язнений на 3 роки до концтабору. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАРЗАЦЬКИЙ Михайло Сидорович, 1893, х. Гриневичі Братського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 02.12.1929 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ від 04.02.1930 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 15.02.1930 р. Реабілітований у 1989 р.

ВАРЗАЦЬКИЙ Павло Сидорович, 1887, особистих даних у справі немає. Вироком Особливої виїзної сесії Миколаївського губревтрибуналу від 13.11.1921 р. засуджений до ув'язнення у дім примусових робіт на 2 роки. Подальша доля невідома. Даних про реабілітацію немає.

ВАРИЧ Василь Іванович, 1889, с. Новополтавка Привільнянського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, бригадир вантажників. Заарештований 17.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 29.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАРКЕНТИН Петро Іванович, 1937, с. Озерівка-2 Володимирівського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви № 181 НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений 04.04.1949 р. до Акмолінської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАРТАНЯН Тигран Геворкович, 1884, м. Муш, Туреччина, вірменин, із селян, малоосвічений, без визначеного місця проживання і роботи. Заарештований 05.01.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ СРСР від 16.08.1929 р. позбавлений права проживання у м. Москва, Ленінград, в округах Закавказзя і УСРР терміном на 3 роки, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВАСИЛЕВСЬКИЙ Дмитро Васенійович (Вільгельмович), 1876, с. Михалкове Кривоозерського району, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 18.08.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 27.12.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАСИЛЕВСЬКИЙ Федір Дмитрович, 1900, с. Доріжки Гродненської губернії, Польща, білорус, зі службовців, освіта середня, проживав на Покровських хуторах Очаківського району, учитель. Заарештований 27.02.1937 р. Постановою Особливої Трійки УНКВС по Миколаївській області від 13.10.1938 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1960 р.

ВАСИЛЕНКО Василь Іванович, 1891, м. Миколаїв, українець із селян, малоосвічений, котельник-суднобудівник. Заарештований 22.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 29.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ.

Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАСИЛЕНКО Іван Костянтинович, 1915, с. Овсянівка Новобузького району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 10.02.1933 р. ув'язнений на 3 роки у концтабір. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАСИЛЕНКО Михайло Іванович, 1895, с. Інгулка Баштанського району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 21.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 04.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАСИЛЕНКО Ольга Леонідівна, 1923, м. Миколаїв, українка, із робітників, освіта середня, студентка будівельного технікуму. Заарештована 15.01.1947 р. Вироком Військового трибуналу військ МВС Миколаївської області від 14.04.1947 р. засуджена до 15 років каторжних робіт із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1992 р.

ВАСИЛЕНКО Опанас Костянтинович, 1884, с. Інгулка Привільнянського району Миколаївської області, українець, із селян, освічений, хлібороб. Уперше заарештований 22.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 03.02.1933 р. ув'язнений на 3 роки у концтабір. Удруге заарештований 24.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 09.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВАСИЛЕНКО Федір Дмитрович, 1898, с. Мигія Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, бригадир у колгоспі. Уперше заарештований 07.12.1932 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 29.09.1933 р. висланий до Казахстану на 3 роки. За цим звинуваченням реабілітований у 1968 р. Удруге заарештований 27.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 15.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 18.08.1937 р. За цим звинуваченням реабілітований 05.10.1963 р.

ВАСИЛЕЦЬ Пилип Терентійович, особистих даних у справі немає. Рішенням виїзної сесії Миколаївського губревтрибуналу від 03.05.1922 р. застосовано амністію через те, що злочин здійснений до Жовтневої революції. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАСИЛІСКІН Григорій Тимофійович, 1904, с. Висунськ, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Лагодівка Новобузького району, хлібороб. Заарештований 20.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 10.02.1933 р. ув'язнений на 3 роки у концтабір. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАСИЛЬЄВ Василь Петрович, 1887, с. Явкине Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 26.01.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 22.03.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ВАСИЛЬЄВ Гаврило Андрійович, 1903, с. Новосілля, українець, із селян, відомості про освіту відсутні, голова колгоспу. Заарештований 10.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 23.11.1937 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований 1991 р.

ВАСИЛЬЄВ Гаврило Андрійович, 1903 р. народження, с. Ново-Селівка Володимирівського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Лагодівка Володимирівського району, голова колгоспу. Заарештований 28.07.1937 р. Постано-

вою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 23.11.1937 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Працював у радгоспі «Авангард», покарання не відбував. Проживав у м. Кривий Ріг. Реабілітований у 1959 р.

ВАСИЛЬЄВ Дмитро Васильович, 1882, с. Дарське В.-Старицького повіту Тверської губернії, росіянин, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, не працював, Заарештований 21.08.1936 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 22.06.1937 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

ВАСИЛЬЄВ Іван Ананійович, 1900, с. Касперівка, Новоодеського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав на х. Рено-2 Баштанського району, хлібороб. Заарештований 13.02.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 07.05.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАСИЛЬЄВ Іван Григорович, 1857, м. Севастополь, росіянин, із робітників, освічений. Помічник начальника охорони порту. Заарештований 18.12.1920 р. Постановою надзвичайної Трійки ударної Кримської групи від 19.12.1920 р. засуджений до розстрілу. Даних про страту немає. Реабілітований 17.04.1991 р.

ВАСИЛЬЄВ Іван Федотович, 1885, с. Явкине Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 25.01.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 22.03.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ВАСИЛЬЄВ Іван Філатович, 1884, с. Явкіне Баштанського району, білорус, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 27.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 09.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 17.08.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВАСИЛЬЄВ Микола Андрійович, 1910, с. Іванівка Врадіївського району Одеської області, українець, із селян, освіта початкова, проживав у спецтаборі № 150, шофер. Заарештований 01.08.1942 р. Постановою ОВ НКВС табору № 150 слідство у справі припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ВАСИЛЬЄВ Микола Антонович, 1895, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта середня, секретар інженерної секції заводу ім. 61 Комунара. Заарештований 20.10.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 25.08.1931 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВАСИЛЬЄВ Олександр Якимович, 1887, м. Миколаїв, українець, із селян, малоосвічений, токар. Заарештований 02.08.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УРСР від 15.01. 1934 р. засуджений до заслання у Північний край на 3 роки умовно, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ВАСИЛЬЄВ Олексій Семенович, 1889, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, безробітний. Заарештований 10.03.1920 р. Постановою Херсонсько-Миколаївської ГубНК від 20.06.1920 р. ув'язнений до концтабору до кінця громадянської війни. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАСИЛЬЄВ Павло Андрійович, 1877, м. Нова Одеса, даних про походження немає, із селян, малоосвічений, помічник завідуючого зсипним пунктом. Дата арешту невідома. Постановою Трійки Миколаївської ГубНК від 09.11.1921 р. покараний на

термін попереднього ув'язнення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВАСИЛЬЄВ Петро Онисимович, 1910, с. Сухий Єланець Новоодеського району Миколаївської області, росіянин, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, такелажник на заводі № 198. Заарештований 22.11.1940 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 11.12.1941 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАСИЛЬЄВ Пилип Йович, 1893, с. Явкине Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений. Заарештований 25.01. 1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 22.03.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ВАСИЛЬЄВ Хома Сафонович, 1879, с. Бармашове Миколаївського району, росіянин, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 29.01.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 26.03.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАСИЛЬЄВА Ірина Григорівна, 1894, с. Тернівка Миколаївської області, болгарка, із робітників, неосвічена, проживала у м. Миколаєві, швачка. Заарештована 15.11.1937 р. Миколаївським УТБ НКВС від 27.03.1938 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1996 р.

ВАСИЛЬЄВА Любов Павлівна, 1895, с. Широке Херсонського району Одеської області, українка, із родини поміщика, черниця, освіта середня, проживала в м. Цюрупинську, без визначених занять. Уперше заарештована в 1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 10.08.1937 р. засуджена до 8 років виправно-трудових таборів. Удруге заарештована 22.02.1950 р. Рішенням Особливої Наради МДБ СРСР від 20.07.1950 р. відправлена у заслання до Казахстану. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

ВАСИЛЬЄВА Уляна Іванівна, 1897, с. Горохівка Жовтневого району Миколаївської області, росіянка, із селян, малоосвічена, проживала у м. Миколаєві, двірник. Заарештована 10.09.1946 р. Миколаївським обласним судом від 21.11.1946 р. засуджена до 10 років ув'язнення у ВТТ, із обмеженням у правах на 5 років та конфіскацією особистого майна. Після звільнення із ВТТ проживала у м. Миколаєві. Реабілітована в 1991 р.

ВАСИЛЬКЕВИЧ Агрипина Семенівна, 1898, с. Дудчани Ново-Воронцовського району, українка, із селян, освіта початкова, проживала у с. В.Олександрівка Воронцовського району, домогосподарка. Заарештована 30.10.1937 р. Постановою УДБ УНКВС по Миколаївській області від 03.03.1938 р. карну справу припинено за недоведеністю, з-під варти звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1999 р.

ВАСИЛЬКІВСЬКИЙ Сергій Петрович, 1898, селище Щербаківське Вознесенського району, українець, із робітників, малоосвічений, теся. Заарештований 13.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 29.10.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1961 р.

ВАСИЛЬЧЕНКО Василь Романович, 1882, с. Костянтинівка Благодатнівського району, українець, із селян, малоосвічений, працював в індивідуальному господарстві. Заарештований 11.02.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 17.04.1933 р. висланий у Північний край на 7 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАСИЛЬЧЕНКО Іван Петрович, 1904, с. Велика Лепетиха Мелітопольської окру-

ги, українець, із селян, відомості про освіту відсутні, селянин. Постановою загальних зборів бідняцько-батрацького активу від 1930 р. засуджений до виселення за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАСИЛЬЧЕНКО Марія (по батькові не вказано), особистих даних у справі немає, проживала у с. Ново-Василівка. Вироком виїзної сесії Миколаївського губревтрибуналу від 10.12.1921 р. засуджена до виконання продподатку протягом 7 днів. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАСИЛЬЧЕНКО Петро Юхимович, 1896, с. Лепетиха Березнегуватського району, українець, із селян, даних про освіту і місце проживання невідоме, селянин. Постановою активу села від 22.02.1930 р. виселений за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАСИЛЬЧЕНКО Фока Романович, 1879, с. Костянтинівка Благодатнівського району, українець, із селян, малоосвічений, власник сільського господарства. Заарештований 12.02.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ від 17.04.1930 р. засуджений до виселення у Північний край на 7 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАСИЛЬЧЕНКО Яків Тихонович, 1891, с. Костянтинівка Арбузинського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 27.07.1937 р. Постановою Судової Трійки при УНКВС по Одеській області від 11.08.1937 р. засуджений до 10 років у в'язниці. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАСЬКОВ Степан Васильович, 1888, Покровські хутори Очаківського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, вантажник Сільзбут у м. Одеса. Заарештований 29.08.1937 р. Рішенням Трійки УНКВС по Миколаївській області від 09.12.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. 02.03.1940 р. рішення Трійки скасовано, діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВАСЮКОВА Розалія Іванівна, 1909, с. Ново-Комісарово Дубосарського району Молдавської АРСР, німкеня, із селян, освіта 5 класів, проживала у м. Первомайську, працювала у «Швейпромі» Первомайського району. Заарештована 18.10.1944 р. Постановою Особливої Наради НКВС СРСР від 28.06.1945 р. вислана до Сузунського району Новосибірської області на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

ВАСЮТИНСЬКИЙ Іван Симонович, 1867, с. Славяно-Сербка Одеської області, українець, із селян, освіта середня, проживав у с. Криве Озеро, священик. Заарештований 30.01.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 25.03.1930 р. висланий до Казахстану на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАСЮТИНСЬКИЙ Микола Миколайович, 1901, с. Олександрівка Вознесенського району, українець, із селян, освічений, слюсар. Заарештований 23.01.1930 р. Постановою судової Трійки при Колегії ДПУ УРСР від 27.03.1930 р. справу припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВАСЮТИНСЬКИЙ Микола Симонович, 1877, м. Одеса, українець, із робітників, освіта середня, проживав у с. Олександрівка Вознесенського району, священик. Заарештований 15.02.1930 р. Постановою судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 27.03.1930 р. засуджений до 3 років ув'язнення у концтабори. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1969 р.

ВАСЮТИНСЬКИЙ Фаустин Степанович, 1897, с. Фрідров Винницької області, поляк, із селян, відомості про освіту відсутні, проживав на х. Жовтень Очаківського району, колгоспник. Заарештований 27.09.1937 р. Рішенням НКВС та Прокуратури СРСР від 15.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 26.11.1937 р. Реабілітований у 1958 р.

ВАСЮТИНСЬКИЙ Фелікс Степанович, 1891, с. Фрідров Вінницької області, поляк, із селян, малоосвічений, проживав на х. Жовтень Очаківського району, колгоспник. Заарештований 12.05.1937 р. Рішенням НКВС та Прокурора СРСР від 15.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 26.11.1937 р. Реабілітований у 1958 р.

ВАСЮТИНСЬКИЙ Цезар Степанович, 1902, Вінницька область, поляк, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, слюсар заводу № 250. Заарештований 28.09.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 26.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.12.1937 р. Реабілітований у 1957 р.

ВАСЮХІН Іван Якимович, 1896, с. Дельвізер Татарської республіки, росіянин, зі службовців, освіта середня, проживав у м. Н. Одеса, бухгалтер цегляно-черепичного заводу. Заарештований 05.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 16.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.06.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВАСЮХНОВ Борис Андрійович, 1892, м. Тирасполь Молдавської АРСР, росіянин, зі службовців, освіта вища, проживав у м. Первомайську, без визначених занять. Заарештований 01.06.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 21.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.08.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВАТАЖЕНКО Михайло Йосипович, 1890, с. Мигія Первомайського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, рахівник у колгоспі ім. Дзержинського. Заарештований 22.01.1933 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР ув'язнений у концтаборі на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАТАЖЕНКО Пилип Трохимович, 1867, с. Мигія Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Судової Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 18.08.1937 р. Реабілітований у 1963 р.

ВАХНІЙ Василь Іванович, 1910, станиця Полтавська Кубанської області, росіянин, із селян, освіта середня, червоноармієць 18-ї авіабригади. Заарештований 09.09.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 26.01.1934 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАХТЕР Хаїм Мордкович, 1899, м. Розмін, Польща, єврей, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, чоботар. Заарештований 28.09.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 05.11.1937 р. засуджений на 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

ВАЧКОВА Надія Вавилівна, 1910, с. Бармашове Баштанського району, білоруска, із селян, освіта середня, колгоспниця. Заарештована 20.07.1932 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 14.11.1932 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ВАЩЕНКО Анна Степанівна, 1900, м. Хабаровськ, українка, із робітників, освіта середня, проживала у м. Миколаєві,

штампувальниця на заводі. Заарештована 14.10.1937 р. Комісією НКВС і Прокурора СРСР від 17.11.1937 р. засуджена до вищої міри покарання. Розстріляна 27.11.1937 р. Реабілітована в 1958 р.

ВАЩЕНКО Гнат Пилипович, 1898, с. Ново-Кам'янка Новоодеського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 07.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 08.04.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВАЩЕНКО Лука Іванович, 1897, с. Анатоліївка, Т.-Березанського району Миколаївської області, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 15.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 22.04.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВДОВ Полікарп Іванович, 1880, с. Новопавлівка Благодатнівського району Одеської області, українець, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 02.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 26.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВДОВИЧЕНКО Данило Дем'янович, 1884, с. Вороновка Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 26.12.1932 р. Вознесенським РВ ДПУ від 16.05.1933 р. з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1996 р.

ВДОВИЧЕНКО Іван Федорович, 1892, с. Арнаутівка-2 Вознесенського району, українець, із селян, проживав у с. Трудове Вознесенського району, малоосвічений, автослюсар у радгоспі. Заарештований 04.06.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 28.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 23.04.1945 р. термін покарання зменшений до 3 місяців. Рішенням Особливої Наради при МДБ СРСР від 20.09.1950 р. висланий на спецпоселення до Північно-Казахстанської області. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1962 р.

ВДОВИЧЕНКО Семен Іванович, 1905, с. Луканівка Кривоозерського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 24.04.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 06.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.05.1938 р. Реабілітований у 1960 р.

ВДОВИЧЕНКО Тимофій Антонович, 1891, с. Зарожани, Бессарабія, румун, із селян, малоосвічений, проживав у с. Василівка Єланецького району, колгоспник. Заарештований 20.08.1937 р. Рішенням НКВС і Прокурора СРСР від 26.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 03.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВДОВИЧЕНКО Тимофій Порфирович, 1893, м. Миколаїв, українець, із робітників, малоосвічений, не працював. Заарештований 26.09.1937 р. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 04.11.1937 р. і 07.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.12.1937 р. Реабілітований у 1956 р.

ВЕБЕР Георгій Йосипович, 1904, с. Молохове Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, без визначених занять. Заарештований 05.11.1937 р. Рішенням НКВС та Прокурора СРСР засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.12.1937 р. Реабілітований у 1961 р.

ВЕБЕР Гераним Валентинович, 1887, с. Зульц Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, із селян, освіче-

ний, проживав у с. Варварівка Миколаївської області, сторож радгоспу «Нечаянський». Заарештований 21.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 09.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 27.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЕБЕР Іван Данилович, 1901, с. Зульц Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 30.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР засуджений до 3 років позбавлення волі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЕБЕР Іван Іванович, 1890, с. Зульц Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав на х. Карузо Очаківського району, хлібороб. Заарештований 20.02.1938 р. Постановою Трійки при УНВС по Миколаївській області від 27.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 12.09.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЕБЕР Йореним Іванович, 1870, колгосп Рошродж, німець, із поміщиків, освіта початкова, без певних занять, проживав у колгоспі Рошродж, хлібороб. Заарештований 1927 р. Особливою Нарадою при Колегії ОДПУ від 04.11.1927 р. справу припинено. Подальша доля невідома.

ВЕБЕР Макс Адольфович, 1893, с. Ямельник, Німеччина, німець, проживав у м. Скадовськ, без визначених занять. Заарештований 15.11.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 22.02.1938 р. як підданий Німеччини висланий за межі СРСР. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЕБЕР Фрідріх Якович, 1904, с. Веселинове Миколаївської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Бондарівка Одеської області, колгоспник. Заарештований 15.12.1937 р. Рішенням НКВС і Прокурора СРСР від 05.02.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.02.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЕГЕРЛЕ Вільгельм Іванович, 1910, м. Одеса, німець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Суворове Т.-Березанського району, автослюсар. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Карагандинської області. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВЕДМЕДЕНКО Сава Федорович, особистих даних у справі немає. Вироком Миколаївського губревтрибуналу від 28.12.1921 р. засуджений до виконання продподатку протягом 7 днів. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВЕДМЕДЄВ Григорій Григорович, 1898, с. Стара Збуріївка Голопристанського району Херсонської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, капітан буксирного катера «Очаківський канал». Заарештований 15.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 28.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.06.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

ВЕЙГЕЛЬ Франц Адамович, 1879, с. Секретарка Зельцського району, німець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Первомайську, місце роботи невідоме. Заарештований 25.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 27.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.10.1938 р. Реабілітований у 1960 р.

ВЕЙКУМ Генріх Пилипович, 1885, с. Вормс Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 27.07.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС по Одеській області від

10.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 18.08.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЕЙКУН (ВОЙКУН) Яків Пилипович, 1899, с Вармусово Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Суха-Верга Мостовського району, колгоспник. Заарештований 07.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 13.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 16.08.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЕЙЛЕР Ермендина Олександрівна, 1928, с. Катериненсталь Варварівського району, німкеня, із селян, освіта 6 класів, місце проживання і роботи невідоме. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви № 181 НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена до Акмолінської області. Проживала у с. Червона Поляна Акбасарського району. Дані про реабілітацію відсутні.

ВЕЙЛЕР Михайло Олександрович, 1930, с. Катеринеталь Варварівського району, німець, із селян, освіта 6 класів, на утриманні батьків. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви № 181 НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений 04.04.1949 р. до Акмолінської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВЕЙМЕР Антон Георгійович, 1926, с. Красне Т.-Березанського району, німець, із селян, освіта 6 класів, місце проживання і роботи невідоме. Дата арешту невідома. На підставі директиви НКВС СРСР від 22.11. 1945 р. переселений до Кокчетавської області. На спецпоселенні проживав до 1954 р. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВЕЙСГЕРБЕР Петро Петрович, 1892, с. Ландау Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 02.03.1930 р. засуджений до 10 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ВЕЙСЕНБУРГЕР Яків Густавович, 1932, с. Кильчен Т.-Березанського району, німець,із селян, неосвічений, на утриманні батьків. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви № 181 НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений 04.04.1949 р. до Акмолінськоїобласті. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВЕКСЛЕР Ілля Харитонович, особистих даних у справі немає, працював головним лікарем народної лікарні № 6 при Херсонському ДОПРі. 05.05.1922 р. Постановою народного слідчого діловодство у справі припинено за відсутності складу злочину. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВЕЛИКИЙ Йосип Тарасович, 1868, с. Юрівка Новобузького району, із селян, неосвічений, проживав на х. Вагнера Новобузького району. Дата арешту невідома. Постановою Трійки Миколаївської ГубНК від 18.10.1921 р. звільнений. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВЕЛИКИЙ Мойсей Федорович, 1892, с. Новопетрівка Снігурівського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 11.03.1931 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 25.05.1931 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЕЛИКИЙ Федір Йосипович, 1898, місце народження невідоме, із селян, малоосвічений. Дата арешту невідома. Постановою Трійки Миколаївської ГубНК від 18.10.1921 р. звільнений. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВЕЛИКОДНИЙ Євдоким Данилович, 1894, с. Антонівка Привільнянського райо-

ну Миколаївської області, українець, із селян, освіта домашня, колгоспник. Заарештований 20.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 04.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЕЛИКОДНИЙ Семен Олександрович, 1880, с. Трикрати Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, столяр артілі «Промграніт». Заарештований 12.08.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 04.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. 05.03.1938 р. справу було переглянуто і Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області був засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.03.1938 р. Реабілітований у 1964 р.

ВЕЛИКОХАТЬКО Василь Авксентійович, 1907, с. Овсянівка Новобузького району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 21.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ СРСР від 10.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЕЛИКОХАТЬКО Лукерія Пилипівна, 1904, с. Овсянівка Новобузького району Одеської області, українка, із селян, малоосвічена, працювала в сільгоспартілі «Радянське село». Заарештована 04.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 21.09.1937 р. засуджена до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

ВЕЛИКОХАТЬКО Федір Авксентійович, 1899, с. Овсянівка Новобузького району Одеської області, українець, із селян, освічений, проживав у с. Антонівка Новобузького району, колгоспник. Заарештований 28.06.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 02.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЕЛИХОВСЬКИЙ Олександр Якович, 1888, Польща, поляк, із селян, малоосвічений, проживав у с. Світлицьке Привільнянського району, колгоспник. Заарештований 13.09.1937 р. Рішенням НКВС і Прокурора СРСР від 15.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 26.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЕЛИЧКО Василь Карпович, 1889, с. Біляївка Одеської області, українець, із селян, освічений, проживав у с. Мостове Одеської області, хлібороб. Заарештований 14.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 07.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 19.04.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЕЛИЧКО Кирило Матвійович, 1890, с. Іванівка, Мішковського району Харківської області, українець, зі службовців, освіта вища, проживав у м. Миколаєві, викладач української мови і літератури у фельдшерсько-акушерській школі і музичному училищі. Заарештований 02.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 15.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.11.1937 р. Реабілітований у 1957 р.

ВЕЛИЧКО Костянтин Юхимович, 1889, с. Мигія Первомайського району, українець, із селян, освіта початкова, рахівник. Заарештований 07.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 29.09.1933 р. засуджений до 3 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований 1968 р.

ВЕЛИЧКО Леон Пилипович, 1887, с. Єланець Миколаївської області, українець, із селян, неосвічений, хлібороб. Заарештований 15.04.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 30.04.1933 р. висланий у Північний край на

3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЕЛЛЬ Петро Іванович, 1890, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, працівник сільгоспартілі. Заарештований 13.08.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 19.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.08.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЕЛЬКО Василь Григорович, 1895, с. В. Лепетиха Мелітопольської округи, українець, із селян, даних про освіту немає, проживав у с. Лепетиха Березнегуватського району, селянин. Дата арешту невідома. Рішенням загальних зборів бідняцько-батрацького активу від 22.02.1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВЕЛЬТЕР Іван Йосипович, 1880, с. Секретарка Фрунзівського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайськ, селянин. Заарештований 13.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 26.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЕНГЕР Касян Васильович, 1912, с. Новокасіорівка Єланецького району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 10.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 14.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЕНГРЖИЦЬКИЙ Іван Іванович, 1894, м. Вільно, Литва, дані про походження і освіту відсутні, проживав у м. Бердичів, монтер зв'язку. Заарештований 18.03.1929 р. Попереджувальний захід 24.04.1929 р. змінений на підписку про невиїзд. Рішення у справі не прийнято. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВЕНДЗИКОВСЬКИЙ Олександр Йосипович, 1902, м. Миколаїв, поляк, зі службовців, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, економіст інструментально-транспортного заводу. Заарештований 17.08.1937 р. Постановою НКВС і Прокурора СРСР від 14.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 26.10.1937 р. Реабілітований у 1957 р.

ВЕНІАМІНОВ Георгій Іванович, 1870, с. Чаусове Кривоозерського району Одеської області, росіянин, із селян, малоосвічений, продавець. Заарештований 13.09.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 06.11.1930 р. засуджений до вислання у Північний край на 3 роки умовно. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЕНЦ Андрій Антонович, 1881, с. Ватерлоо Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, із селян, освіта початкова, власник сільського господарства. Заарештований 22.03.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ від 18.05.1930 р. засуджений до 3 років ув'язнення у концтаборі умовно. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЕНЦ Готліб Антонович, 1896, с. Тугайли Євпаторійського повіту Кримської АРСР, німець, із селян, освічений, проживав у с. Ватерлоо Карл-Лібкнехтівського району, колгоспник. Заарештований 27.07.1937 р. Рішенням Трійки УНКВС по Одеській області від 31.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.09.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЕНЦЕСЛАВСЬКИЙ Олександр Семенович, 1891, с. Ульянівка Томашпольського району Вінницької області, українець, зі службовців, освіта середня спеціальна, проживав у с. Коблево Т.-Березанського району, служитель культу. Заарештований 27.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 21.09. 1937 р. засу-

джений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЕРБА Ізабелла Яківна, 1905, м. Александрія, єврейка, зі службовців, малоосвічена, проживала у м. Миколаєві, касир магазину. Заарештована 26.11.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 05.02.1938 р. засуджена до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1956 р.

ВЕРБАНЕЦЬ Кирило Петрович, 1887, с. Каторжине Цебриківського району Одеської області, болгарин, із селян, малоосвічений, проживав у радгоспі «Зелений Гай» Вознесенського району, їздовий радгоспу. Заарештований 30.10.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 28.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Утік із заслання. У подальшому працював на Байкало-Амурській залізниці. Реабілітований у 1956 р.

ВЕРБИН Василь Георгійович, 1878, с. Благодатне Одеської губернії, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 17.01.1921 р. Рішенням Трійки Первомайської НК звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВЕРБИН Іван Якимович, 1906, с. Благодатне Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, машиніст. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 18.08.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЕРБИН Йосип Георгійович, 1881, с. Благодатне Первомайського повіту, росіянин, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 25.09.1920 р. Рішенням засідання Колегії ОДПУ від 26.07.1921 р. звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1955 р.

ВЕРБИН Михайло Георгійович, 1885, с. Благодатне Одеської губернії, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 06.01.1921 р. Рішенням Трійки Первомайської НК звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВЕРБИН Хома Єгорович, 1882, с. Благодатне Арбузинського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Уперше заарештований 23.09.1920 р. Рішенням Трійки Первомайської НК засуджений до вищої міри покарання. Рішенням засідання Колегії ОДНК від 26.03.1921 р. переданий на поруки Комітету незаможників. За цим звинуваченням реабілітований у 1991 р. Удруге заарештований 12.03.1931 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 27.04.1931 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Подальша доля невідома. За цим звинуваченням реабілітований у 1989 р.

ВЕРБИН Яким Григорович, 1874, с. Благодатне Одеської губернії, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 23.09.1921 р. Рішенням Трійки Первомайської НК звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВЕРБИН Яким Якимович, 1898, с. Благодатне Первомайського повіту, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 05.09.1920 р. Засіданням Трійки від 07.10.1920 р. засуджений до вищої міри покарання. Другим засіданням засуджений до 5 років концтаборів. Звільнений 26.03.1921 р. Реабілітований у 1955 р.

ВЕРБИНА Федора Данилівна, 1892, с. Благодатне Благодатнівського району Одеської області, росіянка, із селян, малоосвічена, без визначених занять. Заарештована 02.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 06.12.1937 р. засуджена до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

ВЕРБИЦЬКИЙ Василь Миколайович, 1896, Братський район Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, кол-

госпник. Заарештований 12.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 16.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28–29.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЕРБИЦЬКИЙ Василь Петрович, 1912, с. Нова Одеса Одеської області, українець, із селян, освіта середня спеціальна, учитель Ковалівської середньої школи. Заарештований 10.04.1944 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 28.08.1945 р. засуджений до 4 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЕРБИЦЬКИЙ Петро Павлович, 1885, с. Нова Одеса Одеської області, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 19.08.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЕРБИЦЬКИЙ Терентій Терентійович, 1903, с. Ново-Петрівськ Новоодеського району, українець, із селян, малоосвічений, помічник машиніста. Заарештований у грудні 1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 29.04.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЕРБИЧ Хома Георгійович, 1889, с. Благодатне Первомайського повіту, росіянин, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 18.01.1921 р. Рішенням засідання Колегії ОДНК від жовтня 1920 р. засуджений до вищої міри покарання. Засіданням Колегії ОДНК від 26.03.1921 р. звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1955 р.

ВЕРБСЬКИЙ Йосип Мошкович, 1898, м. Первомайськ, єврей, зі службовців, освіта середня, бухгалтер. Заарештований 15.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 23.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 05.04.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЕРДИШ Михайло Макарович, 1912, м. Новий Корчин, Польща, українець, зі службовців, освіта середня технічна, проживав у м. Миколаєві, помічник бухгалтера на парфумерній фабриці «Астра». Заарештований 13.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 18.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЕРЕСКУЛ Григорій Йосипович, 1894, х. Камарницького Андре-Іванівського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Володимирівка Доманівського району Миколаївської області, викладач праці Володимирівської школи. Заарештований 09.12.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 12.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.03.1938 р. Реабілітований у 1963 р.

ВЕРЕСКУН Митрофан Петрович, 1886, с. Березнегувате Миколаївської області, українець, зі службовців, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, нормувальник служби руху ст. Миколаїв. Заарештований 25.06.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 01.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1961 р.

ВЕРЕЩИНСЬКИЙ Сергій Феоктистович, 1880, с. Бельці Подільського району Могильовської округи, українець, освічений, проживав у с. Станіславчик Первомайського району, священик. Заарештований 11.02.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 22.03.1930 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЕРЖБИЦЬКИЙ Владислав Болеславович, 1898, м. Борислав Мінської губернії,

особистих даних у справі немає, червоноармієць. Вироком Губревтрибуналу від 21.10.1920 р. засуджений до розстрілу. Більше даних у справі немає.

ВЕРЖЕЙСЬКИЙ Микола Герасимович, 1892, с. Капітанка Врадіївського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Криве Озеро, рахівник на млині. Заарештований 02.02.1933 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 21.07.1933 р. засуджений на 3 роки на трудовому поселенні. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1961 р.

ВЕРЖИХОВСЬКИЙ Іван Максимович, 1889, с. Н.Григорівка Новоодеського району, українець, із селян, освіта незакінчена вища, проживав у с. Покровське Вознесенського району, учитель Покровської школи. Заарештований 13.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 09.05.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ВЕРЗАНЬ Григорій Павлович, 1878, м. Бобринець Єлисаветградського повіту, росіянин, із робітників, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, безробітний. Заарештований 09.11.1922 р. Постановою Одеського губревтрибуналу від 07.05.1923 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Постановою Президії ВУЦВК від 09.06.1923 р. розстріл замінений на 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВЕРЗАЦЬКИЙ Михайло Сидорович, 1893, х. Гриневичі Братського району, українець, із селян, даних про освіту і місце роботи немає. Дата арешту невідома. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 04.02.1930 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 15.02.1930 р. Реабілітований у 1988 р.

ВЕРЛАМОВ Тимофій Дмитрович, особистих даних у справі немає. Постановою Губревтрибуналу від 03.10.1920 р. визнаний невинним. Справу закрито. Подальша доля невідома.

ВЕРНЕР Венделін Іванович, 1914, с. Зельц Одеської області, німець, зі службовців, освіта середня спеціальна, проживав у с. Ватерлоо Одеської області, механік в МТС. Заарештований 08.10.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 17.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 06.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЕРОВЕНКО Євдоким Федотович, 1904, с. Синьки Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Дата арешту невідома. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 22.11.1930 р. засуджений до 8 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЕРПКЕР Андрій Миронович, 1922, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, червоноармієць сьомої морської бригади. Заарештований 08.03.1945 р. За вироком Військового трибуналу 21-ї Армії від 16.04.1945 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ, із обмеженням у правах на 3 роки без конфіскації майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1998 р.

ВЕРТМІЛЛЕР Петро Пилипович, 1891, с. Мюнхен Мостовського (нині Веселинівського) району Миколаївської області, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 25.06.1941 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 31.01.1942 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1962 р.

ВЕРХОВСЬКИЙ Антон Семенович, 1893, с. Єланець Вознесенського району Миколаївської округи, українець, із селян, малоос-

вічений, хлібороб. Заарештований 12.11.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 25.03.1931 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЕСЕЛІ В'ячеслав Йосипович, 1872, м. Прага, Чехословаччина, чех, зі службовців, освіта вища, проживав у м. Миколаєві, пенсіонер. Заарештований 23.08.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 26.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЕСЕЛОВСЬКА-БАРАНИЦЬКА Раїса Павлівна, 1898, с. Михайлівка Кривоозерського району, українка, із селян, малоосвічена, колгоспниця. Заарештована 05.11.1935 р. Вироком спецколегії Одеського обласного суду від 14.03.1936 р. засуджена до 3 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1990 р.

ВЕСЕЛОВСЬКИЙ Андрон Юхимович, 1880, с. Михайлівка Кривоозерського району, українець, із селян, неосвічений, колгоспник. Заарештований 05.11.1935 р. Вироком спецколегії Одеського обласного суду від 14.03.1936 р. засуджений до 3 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ВЕСЕЛОВСЬКИЙ Марцелій Францович, 1905, м. Городок Подільської губернії, поляк, із селян, малоосвічений, червонофлотець. Заарештований 28.08.1930 р. Постановою Колегії ОДПУ від 20.05.1931 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЕТРОВ Дмитро Юхимович, 1900, м. Новий Буг, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 13.11.1922 р. Постановою Одеського губревтрибуналу від 07.05.1923 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Постановою Президії ВУЦВК від 09.06.1923 р. розстріл замінений на 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВЕТРОВ Михайло Артемович, 1892, с. Миколаївка Березнегуватського району, українець, із селян, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.10.1930 р. Постановою Одеського оперативного сектора ДПУ УСРР від 21.02.1931 р. діловодство у справі припинено за недоведеністю провини. З-під варти звільнений. Реабілітований у 1998 р.

ВЕТЦЕЛЬ Іван Петрович, 1896, х. Червоні Кошари Очаківського району, німець, із селян, малоосвічений. У 1944 р. відправлений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Карагандинської області. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВЕТШТЕЙН Іван Францович, 1901 р. народження, с. Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 04.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 27.10.1937 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Помер у місцях позбавлення волі в Архангельській області 10.05.1942 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЕТШТЕЙН Рафаїл Францович, 1905, с. Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 04.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 27.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЕТШТЕЙН Християн Францович, 1898, с. Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 07.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.10.1938 р. засуджений до вищої міри

покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 09.10.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ВЕТШТЕЙН Яків Якубович, 1898, с. Новополтавка Привільнянського району Миколаївської області, німець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 25.11.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 09.02.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЕЦКУР Євлампій Юхимович, 1897, м. Одеса, українець, зі службовців, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, економіст ТЕЦ м. Миколаєва. Заарештований 28.09.1938 р. Вироком Судової Колегії із карних справ Миколаївського обласного суду від 08.01.1939 р. засуджений до 6 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ВЕЦШТЕЙН Павлина Яківна, 1906, с. Мюнхен Мостовського району, німкеня, із селян, освіта початкова, проживала у с. Н.Шпеєр Веселинівського району. У 1944 р. була відправлена до Німеччини на примусові роботи. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Свердловської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВЕЧ Іван Якович, 1893, с. Зульц Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Корчино Варварівського району, колгоспник. Заарештований 03.06.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 29.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 04.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЕЧ Лука Герасимович, 1910, с. Егенгут Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, працював в індивідуальному господарстві. На підставі директиви МВС СРСР і МУП від 22.11.1945 р. переселений до Свердловської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВЕЧ Мартин Іванович, 1891, с. Зульц Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Варварівка, сторож. Заарештований 12.09.1937 р. Рішенням Судової Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 29.10.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЕЧ Франц Людвігович, 1937, с. Малахове Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Комі АРСР. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВЕЧ Яків Петрович, 1896, с. Зульц Варварівського району Миколаївської області, німець, із селян, малоосвічений, пастух. Заарештований 28.07.1941 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 15.08.1941 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 15.08.1941 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЕЧ Яків Якович, 1890, с. Зульц Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 03.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВЕЧ Яків Якович, 1900, колонія Зульц Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Варварівка Миколаївської області, вантажник. Заарештований 29.08.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 16.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВИБОРНИЙ Захарій Харлампійович, 1896, с. Висунка Березнегуватського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 20.10.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 15.02.1931 р. засуджений до висилки у Північний край на 3 роки умовно, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВИБОРНИЙ Мойсей Мойсейович, 1872, с. Висунськ, українець, із селян, неосвічений, проживав у с. Любомирівка Березнегуватського району, селянин. Дата арешту невідома. Рішенням активу села від 22.02.1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дата реабілітації невідома.

ВИВЕРЕЦЬ Тимофій Якович, 1879, с. М. Мар'янівка Братського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 27.12.1928 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ СРСР від 10.05.1929 р. висланий за межі України на 3 роки із забороною проживання у Москві, Ленінграді, Ростові та округах України. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВИГДОРОВИЧ Ян-Войцех (Іван) Петрович, 1883, с. Тминь Копського повіту Родомської губернії, поляк, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Вознесенську, машиніст депо ст. Вознесенськ. Заарештований 06.01.1936 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 31.01.1936 р. висланий до Казахстану на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВИДМИШ Харлампій Микитович, 1895, с. Секретарка Кривоозерського району, українець, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 16.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.04.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ВИЗЕР Степан Іванович, 1890, с. Мокра Рибницького району Молдавської АРСР, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Кам'яний Міст Первомайського району, колгоспник. Заарештований 22.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 23.10.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.03.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВИЗИРЕНКО Антон Сидорович, 1886, с. Трикрати Вознесенського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, коваль. Заарештований 05.01.1932 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 31.03.1932 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВИЛЬЧЕПОЛЬСЬКИЙ Іван Йосипович, 1894, м Миколаїв, поляк, зі службовців, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, шофер на Миколаївській взуттєвій фабриці. Заарештований 11.09.1937 р. Постановою НКВС та Прокурора СРСР від 04.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 11.10.1937 р. Реабілітований у 1956 р.

ВИНИЧЕНКО Марія Миколаївна, 1882, м. Георгіївськ Північно-Кавказького краю, росіянка, із селян, освічена, проживала у м. Вознесенськ, безробітна. Заарештована 16.07.1938 р. Вироком спеціальної колегії Одеського обласного суду від 29.07.1938 р. засуджена до 3 років у ВТТ із обмеженням у правах на 1 рік. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ВИННИЧЕНКО Іван Кузьмич, 1908, с. Н. Костянтинівка Новобузького району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Верхневолочиськ Очаківського району, хлібороб. Заарештований 29.01.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії

ДПУ УСРР від 26.03.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВИННИЧЕНКО Кузьма Михайлович, 1881, с. Н.Костянтинівка Новобузького району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Верхневолочиськ Очаківського району, хлібороб. Заарештований 29.01.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 26.03.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВИНОГРАДЧИЙ Никифор Петрович, 1878, с. Богодарівка Новоодеського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, член артілі «Гігант». Заарештований 26.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 03.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВИРВА Степан Іванович, 1900, с. Воєводське Благодатнівського району, українець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 14.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 23.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.03.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ВИРВА Юхим Єгорович, 1899, с. Воєводське Благодатнівського району, українець, із селян, освіта початкова, бригадир у колгоспі. Заарештований 16.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 23.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.03.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ВИРТМІЛЛЕР Катерина Лук'янівна, 1892, с. Мюнхен Мостовського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована в січні 1946 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до м. Томськ. У 1955 р. переселена до Акмолінської області. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення без права повернення на попереднє місце проживання. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ВИРЯКОВСЬКИЙ Омелян Омелянович, 1912, с. Климбівка Ямпільського району Вінницької області, українець, із селян, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, студент Миколаївського педінституту. Заарештований 03.10.1939 р. Вироком судової колегії із карних справ Миколаївського обласного суду від 27.11.1939 р. засуджений до 4 років позбавлення волі з обмеженням у правах на 2 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ВИСЛОЦЬКИЙ Омелян Вікторович, 1904, с. Лобово Новососновського повіту Краківського воєводства, Польща, українець, із селян, освіта 5 класів, проживав у с. Миколаївка Врадіївського району, колгоспник. Заарештований 28.12.1950 р. Постановою Особливої Наради при МДБ СРСР від 16.06.1951 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВИСЛОЯН Тимофій Костянтинович, 1886, с. Олексіївка Врадіївського району, українець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 07.01.1937 р. Вироком спеціальної колегії Одеського обласного суду від 10.03.1937 р. засуджений до 4 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВИСОКИНСЬКИЙ Франц Леонардович, 1887, м. Луків Седлецької губернії, Польща, поляк, із селян, освіта початкова, проживав у м. Вознесенську, кондуктор. Заарештований 22.06.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 03.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 16.10.1938 р. Реабілітований у 1960 р.

ВИСОЦЬКИЙ Болеслав Іванович, 1902, с. Мазурово Кривоозерського району, українець, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 24.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 11.01.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВИСОЦЬКИЙ Василь Васильович, 1867, с. Царедарівка Херсонської губернії, росіянин, із селян, малоосвічений, проживав у с. Кисляківка Миколаївської області, без визначених занять. Заарештований 27.07.1937 р. Постановою Судової Трійки при УНКВС по Одеській області від 09.08.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВИСОЦЬКИЙ Вікентій Володимирович, 1890, с. Тернівка колишньої Подільської губернії, поляк, із селян, малоосвічений, проживав на х. Андріївка Т.-Березанського району, слюсар у радгоспі. Заарештований 26.11.1937 р. Постановою НКВС СРСР і Генерального Прокурора СРСР від 25.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 03.01.1938 р. Реабілітований у 1970 р.

ВИСОЦЬКИЙ Григорій Филимонович, 1874, с. Мазурово Кривоозерського району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 26.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 07.02.1933 р. висланий до Казахстану на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВИСОЦЬКИЙ Франц Леонардович, 1887, м. Луков, Польща, поляк, із селян, малоосвічений, проживав у м. Вознесенськ, комірник огороднього радгоспу ст. Вознесенськ. Заарештований 22.06.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 03.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 16.10.1938 р. Реабілітований у 1960 р.

ВИСОЧАНСЬКИЙ Никифор Спиридонович, 1886, с. Піщанка Київської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Марківка Вознесенського району. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 20.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВИСТАВНА-СОЛОНАР Марфа Абрамівна, 1906, Одеська область, українка, із селян, освіта середня, проживала у с. Довга Пристань Миколаївської області, акушерка. Заарештована 27.05.1945 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 09.03.1946 р. вислана до Північно-Казахстанської області на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

ВИСЬКО Іполит Петрович, 1888, м. Пінськ, Польща, поляк, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, слюсар в майстернях суднобудівного інституту. Заарештований 22.08.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 04.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 19.11.1937 р. Реабілітований у 1956 р.

ВИХЕЦЬКИЙ Андрій Антонович, 1888, с. Станіслав, Польща, поляк, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, бетонник контори «Фундаментбуд». Заарештований 16.12.1937 р. Постановою НКВС і Прокурора СРСР від 05.02.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.02.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ВИХОДЦЕВ Григорій Дем'янович, 1897, с. Байбузівка Савранського району Одеської області, українець, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 24.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 08.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВИХРИСТЕНКО Іван Трохимович, 1910, с. Бурханівка Снігурівського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, червоноармієць 77-го стрілецького полку 80-ї стрілецької дивізії. Заарештований 19.08.1940 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 04.10.1940 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1958 р.

ВИХРОВ Петро Васильович, 1865, посад Крюків, м. Кременчук Полтавської області, українець, зі службовців, освіта середня, проживав у с. Воєводське Благодатнівського району, касир і помічник бухгалтера радгоспу імені Чубаря. Заарештований 27.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. У зв'язку зі скаргою Вихрова П. В. справа вивчалася у прокуратурі Одеської області у вересні 1940 р., скарга незадоволена. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВИЧЕРОВ Гаврило Григорович, 1890, слобода Огрицька Рильського району Курської області, росіянин, зі службовців, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, сортувальник при головному магазині заводу № 198. Заарештований 25.05.1938 р. Постановою Особливої Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 04.10.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Постановою обласного УНКВС від 15.03.1939 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВИШЕМИРСЬКИЙ Іван Іванович, 1911, с. Дренцелеве Володимирівського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Петрововисунька Володимирівського району, колгоспник. Заарештований 23.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 30.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 19.02.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВИШЕМИРСЬКИЙ Петро Іванович, 1904, с. Дренцелеве Володимирівського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Петрововисунька Володимирівського району, колгоспник. Заарештований 23.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 30.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 19.02.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВИШНЕВСЬКИЙ Антон Федорович, 1887, с. Михайлівка Олександрійського району Дніпропетровської області, українець, із селян освіта вища, проживав у с. Костянтинівка Арбузинського району, учитель Костянтинівської школи Арбузинського району, завідувач навчальною частиною. Заарештований 15.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВИШНЕВСЬКИЙ Броніслав Францович, 1895, с. Стрельники Шпитівського району Вінницької області, поляк, із селян, малоосвічений, їздовий колгоспу. Заарештований 12.10.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 19.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1965 р.

ВИШНЕВСЬКИЙ Йосип Станіславович, 1896, с. Криве Озеро Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, рахівник у спілці мисливців. Заарештований 25.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 04.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВИШНЕВСЬКИЙ Іван Матвійович, 1890, м. Балта Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Н. Севастополь Снігурівського району, хлібороб. Заарештований 05.12.1932 р. Постано-

вою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 11.01.1933 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВИШНЕВСЬКИЙ Микола Іванович, 1879, с. Ракитне Грайворатського району Курської області, росіянин, із селян, освіта вища, проживав у м. Миколаєві, ветлікар. Заарештований 19.01.1931 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 10.04.1931 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВИШНЕВСЬКИЙ Станіслав Іванович, 1890, с. Отрадне Благодатнівського району, поляк, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 13.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 25.10.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

ВИШНЮК Іван Лаврентійович, 1902, с. Олександрів Дар Доманівського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 14.02.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР от 07.03.1930 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВИШНЯ Дмитро Трохимович, 1904, с. Веселинове Вознесенського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав на х. Н.Григорівка Вознесенського району, стрілочник. Заарештований 03.12.1937 р. Рішенням Комісії НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 09.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.03.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

ВІДІН Пантелій Купріянович, 1878, с. Білоусівка Вознесенського району Одеської області, українець, із селян, освічений, помічник рахівника сільгоспартілі. Заарештований 16.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 12.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.03.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВІДМАЄР Густав Фрідріхович, 1890, с. Воробйове Цебриківського району, німець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Первомайську, чорнороб у артілі. Заарештований 28.08.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.09.1937 р. Реабілітований у 1959 р.

ВІКМАН Володимир Володимирович, 1895, садиба Старост Вільмарського повіту Рутернської волості, Латвія, латиш, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайськ, заст. Директора пивоварного заводу м. Первомайськ. Заарештований 14.12.1937 р. Рішенням НКВС і Генерального Прокурора СРСР від 05.02.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.02.1938 р. Реабілітований у 1962 р.

ВІКТОРОВ Володимир Феофанович, 1888, с. Мала Дереклія, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Максимівка Снігурівського району, хлібороб. Заарештований 31.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при ДПУ УСРР від 09.03.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВІКТОРОВ Олексій Євгенович, 1885, Тамбовська губернія, росіянин, освіта вища, проживав у с. Широке Миколаївського району, учитель, директор Фундукліївської гімназії. Одеським губернським судом від 21.11.1924 р. умовно-достроково звільнений. Подальша доля невідома.

ВІЛЛЬ Християн Християнович, 1906, с. Йоганесталь Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, голова колгоспу. Заарештований 08.07.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.10.1938 р. засуджений до ви-

щої міри покарання з конфіскацією майна. Розстріляний 25.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВІЛЬГЕЛЬМ Антон Михайлович, 1932, с. Ландау Ландауського району, німець, із селян, освіта початкова, працював у своєму господарстві. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви № 181 НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений 04.04.1949 р. до Карагандинської області. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВІЛЬГЕЛЬМ Вольпурка Рохусівна, 1932, с. Красне Т.-Березанського району, німкеня, із селян, малоосвічена, на утриманні батьків. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Карагандинської області. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ВІЛЬГЕЛЬМ Еля Адамівна, 1918, с. Ландау Варварівського району, німкеня, із робітників, малоосвічена. Робітниця. Заарештована 18.03.1946 р. Вироком Військового трибуналу від 23.04.1946 р. засуджена до 10 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1990 р.

ВІЛЬГЕЛЬМ Єлизавета Гнатівна, 1943, даних про місце народження, походження й освіту немає. Проживала у с. Шпаєр Веселинівського району. Дата арешту невідома. На підставі директиви № 181 НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена 04.04.1949 р. до Свердловської області. У 1954 р. знята з обліку по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВІЛЬГЕЛЬМ Єлизавета Михайлівна, 1880, с. Красне Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви № 181 НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена до Карагандинської області. У 1956 р. знята з обліку по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ВІЛЬГЕЛЬМ Йосип Едуардович, 1901, с. Красне Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 19.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 16.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.06.1938 р. Реабілітований у 1967 р.

ВІЛЬГЕЛЬМ Йосип Рохусович, 1929, с. Красне Т.-Березанського району, німець, із селян, освіта початкова, робітник. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви № 181 НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений 04.04.1949 р. до Карагандинської області. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВІЛЬГЕЛЬМ Магдалина Валентинівна, 1893, с. Красне Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви № 181 НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена до Карагандинської області. Проживала у с. Андреніківка Тельманівського району Карагандинської області. Дані про реабілітацію відсутні.

ВІЛЬГЕЛЬМ Магдалина Іванівна, 1895, с. Красне Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, не працювала. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви № 181 НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселена до Карагандинської області. Проживала у м. Балхаш Карагандинської області. Дані про реабілітацію відсутні.

ВІЛЬГЕЛЬМ Мартин Михайлович, 1889, с. Красне Т.-Березанського району, німець, із селян, у 1944 р. відправлений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Карагандинсь-

кої області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВІЛЬГЕЛЬМ Франц Іванович, 1935, с. Красне Т.-Березанського району, німець, із селян, освіта початкова, місце проживання невідоме. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Карагандинської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВІЛЬГЕЛЬМ Якуб Йосипович, 1874, с. Красне Т.-Березанського району Миколаївської області, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 17.11.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 25.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВІЛЬГЕЛЬМ-ГЕЛЬМАН Севастян Антонович, 1909, с. Ельзас, Зульцського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайську, без визначених занять. Заарештований 22.02.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 09.09.1939 р. Реабілітований у 1989 р.

ВІЛЬДЕ Володимир Якович, 1897, Латвія, німець, зі службовців, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, електромонтер у трамвайному парку. Заарештований 11.09.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 28.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

ВІЛЬДЕРМУТ Готліб Карлович, 1870, ур. Аккерман, Румунія, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Бесарабка Т.-Березанського району, хлібороб. Заарештований 27.06.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 21.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВІЛЬДТ Никодим Михайлович, 1889, хутір Малах, німець, із селян, освічений, проживав у с. Роштадт Мостовського району, колгоспник. Заарештований 21.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 09.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання з конфіскацією майна. Розстріляний 17.10.1938 р. Реабілітований у 1966 р.

ВІЛЬКОВСЬКИЙ Володимир Іванович, 1891, с. Нова Одеса Миколаївської області, українець, зі службовців, освіта середня духовна, проживав у с. Велика Корениха Варварівського району, учитель. Заарештований 02.04.1938 р. Рішенням Трійки УНКВС по Миколаївській області від 15.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 01.06.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

ВІЛЬКОВСЬКИЙ Григорій Якович, 1873, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта середня, проживав у с. Калинівка Миколаївського району, священик. Заарештований 01.02.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 10.04.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВІЛЬЧИНСЬКА Броніслава Миколаївна, 1898, м. Пінськ, полька, із робітників, малоосвічена, проживала у м. Миколаєві, стрілочниця на ст. Миколаїв. Заарештована 14.11.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 04.01.1938 р. засуджена до вищої міри покарання. Розстріляна 20.01.1938 р. Реабілітована в 1989 р.

ВІЛЬЧИНСЬКИЙ Григорій Григорович, 1896, с. Романівка Казанківського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 09.03.1938 р. Постановою Особливої Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 03.11.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 15.11.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ВІНГЕРТЕР Мартин Карлович, 1905, с. Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, із селян, малоос-

вічений, проживав у м. Миколаєві, кустар. Заарештований 08.04.1935 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 22.07.1935 р. висланий до м. Чиб'ю на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВІНГЕРТЕР Никодим Францович, 1898, с. Піщаний Брід Веселинівського району Миколаївської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у Варварівському районі, чорнороб. Заарештований 17.11.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 20.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1960 р.

ВІНГЕРТЕР Отто Християнович, 1898, с. Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освіта середня, проживав у с. Веселинове Вознесенського району, чорнороб на Веселинівському елеваторі. Заарештований 02.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 09.10.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ВІНЕР Болеслав Францович, 1890, м. Лодзь, Польща, поляк, із робітників, неосвічений, проживав у м. Очаків, муляр. Заарештований 01.09.1937 р. Постановою НКВС і Прокурора СРСР від 04.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 19.11.1937 р. Реабілітований у 1959 р.

ВІНЕР Лука Якович, 1892, с. Зульц Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, голова колгоспу. Заарештований 31.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 08.04.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВІННИЙЧУК Олексій Фокич, 1903, с. Миколаївка-2 Казанківського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві на ст. Водопій, тракторист-комбайнер. Заарештований 17.09.1947 р. Вироком Миколаївського обласного суду від 22.10.1947 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВІНС Абрам Абрамович, 1914, с. Орлове Фріц-Геккертівського району Миколаївської області, німець, із робітників, освіта 5 класів, проживав у с. Лугівка Фріц-Геккертівського району, чорнороб. Заарештований 15.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 23.09.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВІНС Ісак Ісаакович, 1910, с. Миронівка Франц-Геккертівського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 09.09.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 18.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 27.10.1937 р. Реабілітований у 1964 р.

ВІНШЕЛЬ Адам Пилипович, 1882, с. Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, із селян, освічений, проживав у с. Ватерлоо Карл-Лібкнехтівського району, безробітний. Заарештований 14.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 09.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВІНШЕЛЬ Флоріан Мартинович, 1910, с. Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Веселинове Вознесенського району, вантажник. Заарештований 14.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 16.10.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ВІРИЧ Григорій Сергійович, 1888, с. Баштанка Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Мішково-Погорілове Миколаївського району, шляховий обхідник. Заарештований 02.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 29.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВІРЦ Адам Матвійович, 1895, с. Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 03.06.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 02.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВІРЦ Іван Матвійович, 1878, с. Шпалерівка Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 30.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 19.04.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВІССАРІОНОВ Олександр Кузьмич, 1916, с. Ак-Чи-Каси Красночеватського району Чуваської АРСР, чуваш, із робітників, освіта незакінчена вища, проживав у м. Миколаєві, працівник заводу імені 61 Комунара. Заарештований 31.07.1941 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 19.08.1942 р. засуджений до 5 років у ВТТ, захід покарання вважати умовним на той же термін. З-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВІСТ Вільгельм Людвігович, 1885, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 26.01.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 18.08.1930 р. висланий у Північний край на 7 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ВІСТ Генріх Якович, 1901, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освіта початкова, бригадир у колгоспі. Заарештований 08.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВІСТ Іван Людвігович, 1889, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Первомайську, різноробочий у міськкомгоспі. Заарештований 05.05.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 13.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 20.10.1938 р. Реабілітований у 1969 р.

ВІСТ Людвіг Севастьянович, 1914, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освічений, їздовий у колгоспі. Заарештований 16.12.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 22.02.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВІСТ Фрідріх Кіндратович, 1892, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 08.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВІСТ Яків Генріхович, 1906, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 07.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 27.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 20.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВІСТ Яків Людвігович, 1876, с. Рорбах, Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 31.11.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 16.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВІСТ Яків Якович, 1879, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 27.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 02.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.09.1937 р. Реабілітований у 1965 р.

ВІТ Андрій Андрійович, 1874, с. Петергов Мостовського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Гохман Мостовського району, коваль. Заарештований 04.07.1941 р. Вироком Військового трибуналу військ НКВС засуджений до вищої міри покарання. Даних про розстріл немає. Реабілітований у 1990 р.

ВІТКЕ Микола Олександрович, 1894, с. Онуфріївка Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, кустар-кондитер. Заарештований 08.11.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 05.02.1938 р. як соціально небезпечний елемент ув'язнений до виправно-трудового табору на 3 роки. 20.02.1939 р. Миколаївським обласним судом засуджений до 6 років у ВТТ із обмеженням у правах на 2 роки. Визначенням Верховного Суду УРСР від 16.06.1939 р. вирок скасовано, справа відправлена на доопрацювання. 14.09.1939 р. Постановою УНКВС по Миколаївській області діловодство карної справи припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВІТМЕР Іван Іванович, 1886, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 24.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 10.08.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1959 р.

ВІТМЕР Роза Францівна, 1895, с. Рорбах Веселинівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована в серпні 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Актюбінської області. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ВІТРАЧЕНКО Йосип Іванович, 1887, с. Камібогат Новоархангельського району Одеської області, українець, зі службовців, освіта вища, проживав у м. Первомайську, учитель. Заарештований 07.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 29.04.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ВІТУШКО Гаврило Михайлович, 1897, м. Вознесенськ, українець, із робітників, малоосвічений, вагонний майстер. Заарештований 09.04.1938 р. Лінійним судом Одеської залізниці від 31.03.1939 р. виправданий. Подальша доля невідома.

ВІТУШКО Федір Семенович, 1880, м. Вознесенськ, українець, із селян, освіта початкова, теля. Заарештований 18.07.1949 р. Рішенням Особливої Наради при МДБ СРСР висланий на поселення у Кзил-Ординську область Казахської РСР. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВІТШТЕЙН Розалія Іванівна, 1897, с. Нікольськ Привільнянського району Миколаївської області, німкеня, із селян, освіта початкова, проживала у м. Миколаєві, домогосподарка. Заарештована 21.12.1944 р. Постановою Особливої Наради при НКВС

СРСР від 10.02.1945 р. відправлена у заслання на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

ВЛАДИМИРОВ Віктор Іванович, 1917, м. Миколаїв, росіянин, із робітників, освіта незакінчена вища, молодший сержант Кронштадтського будівельного батальйону. Заарештований 25.06.1941 р. Військовим трибуналом Балтійського флоту від 11.07.1941 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВЛАДИМИРОВ Іван Андрійович, 1880, с. Бірносово Молдавської АРСР, росіянин, зі службовців, освічений, проживав у с. Лиса Гора Благодатнівського району, священик. Заарештований 30.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.03.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЛАДИМИРСЬКИЙ Володимир Васильович, 1873, м. Твер, українець, зі службовців, освіта середня, проживав у с. Анчекрак Очаківського району, служитель культу. Заарештований 13.12.1934 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 15.02.1935 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВЛАДОВ Микола Пантелейович, 1901, с. Ольшанка Одеської області, болгарин, із селян, малоосвічений, проживав у с. Грушівка Первомайського району, їздовий підсобного господарства Одеської артшколи. Заарештований 21.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 09.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 19.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЛАДОВ Михайло Пантелейович, 1904, с. Ольшанка Одеської області, болгарин, із селян, малоосвічений, проживав у с. Ромбова Балка Первомайського району, їздовий підсобного господарства Одеської артшколи. Заарештований 21.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 09.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 19.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЛАДОВ Петро Пантелейович, 1910, с. Ольшанка Одеської області, болгарин, із селян, малоосвічений, проживав у с. Грушівка Первомайського району, їздовий підсобного господарства Одеської артшколи. Заарештований 21.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 09.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 19.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЛАДОВ Семен Пантелейович, 1899, с. Ольшанка Одеської області, болгарин, із селян, малоосвічений, проживав у с. Грушівка Первомайського району, завгосп Одеського артилерійського училища. Заарештований 21.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 09.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 17.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЛАДОВЧУК Іван Осипович, 1893, Польща, поляк, зі службовців, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, прикажчик на бавовняному заводі. Заарештований 14.08.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 04.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 19.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВЛАСЕНКО Парфен Іванович, 1887, Посад-Покровськ Копані Херсонського району, українець, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, завідуючий деревообробної майстерні. Заарештований 20.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 29.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

ВЛАСОВ Олександр Прокопович, 1902, с. Лук'янівка Миколаївської області, українець, із селян, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, начальник ПВХО Миколаївської міської ради. Заарештований 23.10.1937 р. Рішенням комісії НКВС СРСР від 14–15.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.12.1937 р. Реабілітований у 1959 р.

ВЛАСОВ Сергій Олексійович, 1889, м. Орел, росіянин із робітників, освіта вища, проживав у м. Тюмень, інспектор відділу технічного контролю тюменської судноверфі. Заарештований 17.02.1938 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 17.10.1939 р. висланий в один із районів Казахстану на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1961 р.

ВЛАСЮК Василь Іванович, 1902, с. Галичани Холмського повіту, Польща, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Миколаївка Врадіївського району, колгоспник. Заарештований 22.11.1950 р. Постановою Особливої Наради при МДБ СРСР від 16.07.1951 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВНУКОВСЬКИЙ Володимир Володимирович, 1903, м. Єнісейськ Красноярського краю, росіянин, із дворян, освіта вища, проживав у м. Миколаєві, професор зоології Миколаївського пединституту. Заарештований 25.06.1937 р. Вироком Військової колегії Верховного Суду СРСР від 17.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 18.01.1938 р. Реабілітований у 1991 р.

ВОВЖЕНЮК Франц Йосипович, 1889, Польща, поляк, із робітників, малоосвічений, проживав у с. Воронівка Вознесенського району, городник у колгоспі. Заарештований 12.10.1937 р. Постановою Особливої Наради НКВС СРСР від 19.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОВК Антон Юхимович, 1877, с. Петропавлівка Братського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 29.10.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.11.1937 р. Реабілітований у 1962 р.

ВОВК Гордій Васильович, 1887, с. Струнькове Первомайської округи, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 25.01.1930 р. Первомайським окружним відділом ДПУ від 12.04.1930 р. діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВОВК Іларіон Гордійович, 1910, с. Струнькове Первомайської округи, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 02.03.1930 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 09.05.1930 р. з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВОВК Катерина Михайлівна, 1871, с. Гефснубург Миколаївської області, українка, зі службовців, освічена, проживала у м. Миколаєві, на утриманні, не працювала. Заарештована 30.10.1944 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 03.03.1945 р. вислана на 2 роки із забороною проживання в режимних місцевостях. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

ВОВК Михайло Іванович, 1879, с. В. Кореніха Миколаївського району, українець, із селян, даних про освіту немає, колгоспник. Дата арешту невідома. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 22.04.1933 р. засуджений до висилки у Казахстан на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1969 р.

ВОВК Яким Микитович, 1893, с. Березова Балка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібо-

роб. Заарештований 11.04.1931 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 06.09.1931 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОВК-АВРАШКО Антоніна Дмитрівна, 1903, с. Анчекрак Очаківського району Миколаївської області, українка, зі службовців, освіта вища, проживала у м. Миколаєві, не працювала. Заарештована 25.07.1944 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 10.01.1945 р. засуджена до 5 років у ВТТ і заслання до Сузунського району Новосибірської області. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

ВОВЧАРУК Олександр Фокич, 1904, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта початкова, формувальник на ЧСЗ. Заарештований 29.08.1944 р. Військовим трибуналом військ НКВС Миколаївської області від 21.12.1944 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ВОВЧЕНКО Василь Андрійович, 1885, с. Павлодарівка Братського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 22.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 08.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 року. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОВЧЕНКО Григорій Іустинович, 1891, с. Врадіївка Одеської області, українець, із селян, освічений, бригадир на 16 дистанції Одеської залізниці. Заарештований 27.12.1944 р. Вироком Військового трибуналу Одеської залізниці від 09.04.1945 р. засуджений до 7 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки з конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ВОВЧЕНКО Павло Андрійович, 1899, с. Павлодарівка Братського району, українець, із селян, малоосвічений, селянин-одноосібник. Заарештований 22.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР засуджений до 3 років у концтаборі умовно, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВОВЧЕНКО Яків Григорович, 1889, с. Юзефполь Богопільського району Уманської округи, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Олексіївка Голованівського району Кіровоградської області, хлібороб. Заарештований 22.10.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 23.12.1930 р. ув'язнений у концтаборі на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОДОВОЗОВ Дмитро Андрійович, 1915, с. Крутоярка Єланецького району, українець, із селян, освіта середня, проживав у с. Братолюбівка Єланецького району, учитель. Заарештований 09.12.1937 р. Рішенням Спеціальної судової колегії Миколаївського обласного суду від 19.05.1938 р. засуджений до 6 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Покарання відбув. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1959 р.

ВОДОП'ЯН Іван Мойсейович, 1890, с. Анчекрак Очаківського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, коваль колгоспу ім. Кагановича. Заарештований 27.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОДОП'ЯН Семен Михайлович, 1902, с. Петро-Павлівка Володимирівського району, українець, із селян, малоосвічений, працював у власному господарстві. Заарештований 14.05.1930 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 06.11.1930 р. засуджений до вислання у Північний край на 3 роки умовно, з-під вар-

ти звільнений. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВОДОТІЄЦЬ Олександр Захарович, 1914, с. Беків Попільнянського району Київської області, українець, із селян, освіта початкова, військовослужбовець. Заарештований 01.03.1945 р. Військовим трибуналом Харківського військового округу від 13.04.1945 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки і конфіскацією особистого майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ВОДЯН Василь Лук'янович, 1885, с. Арнаутівка Вознесенського району, українець, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 12.03.1938 р. Рішенням Судової колегії із карних справ Одеського обласного суду від 17.03.1939 р. виправданий, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома.

ВОДЯН Лаврентій Прокопович, 1876, с. Арнаутівка Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав на х. Раздол Вознесенського району, вагар артілі. Заарештований 29.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 20.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЄВОДЧЕНКО Фока Данилович, 1880, с. Курячі Лози Кривоозерського району, українець, із селян, малоосвічений, без визначеного місця роботи. Заарештований 31.06.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 31.10.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.03.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВОЄВУДСЬКИЙ Валентин Францович, 1871, с. П. Томинівка Снігурівського району, українець, із селян, селянин. Дата арешту невідома. Рішенням загальних зборів бідняцько-батрацького активу від 22.02.1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВОЄННИЙ Михайло Васильович, 1877, с. Кам'янка Новобузького району Миколаївської області, українець, із селян, неосвічений, колгоспник. Заарештований 07.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 19.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. 01.04.1939 р. Новобузьким РВ УДБ попереджувальний захід змінений на підписку про невиїзд, а 07.05.1939 р. діловодство у справі припинено прокурором Новобузького району. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВОЗІЯН Максим Аврамович, 1896, х. Кременчук Вознесенського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Вознесенськ, працював на просомлині. Заарештований 15.02.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 31.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.04.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ВОЗНИЙ Антон Миколайович, 1881, с. Копеченці, повіт Гусятини, Австрія, українець, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, свердлувальник заводу «Дормашина». Заарештований 16.12.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 05.02.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 11.03.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВОЗНИЦЬКИЙ Антон Павлович, 1889, с. Лукашівка Первомайського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 02.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 03.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 09.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВОЗНЮК Герасим (по батькові не вказано), особистих даних у справі немає, проживав у с. Ново-Василівка. Вироком виїзної сесії Миколаївського губревтрибу-

налу від 10.12.1921 р. засуджений до виконання продподатку повністю протягом 7 днів. Подальша доля невідома.

ВОЗНЯК Микола Мартинович, 1888, м. Миколаїв, поляк, із робітників, малоосвічений, токар у трампарку. Заарештований 22.08.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 10.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

ВОЗОВИК Пилип Євстафійович, 1885, с. Скоробогатівка Харківської області, українець, із селян, освічений, проживав у м. Миколаєві, машиніст парового молота. Заарештований 02.09.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 14.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Даних про загибель немає. Реабілітований у 1957 р.

ВОЙДЕВИЧ Віктор Миколайович, 1883, с. Тинна Новоушинського району Вінницької області, поляк, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, працівник заводу № 198. Заарештований 22.08.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 14.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.10.1937 р. Реабілітований у 1991 р.

ВОЙНИЦЬКИЙ Степан Федорович, с. Хвалене Первомайського району, українець, із селян, неосвічений, селянин. Заарештований 01.02.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 17.03.1930 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВОЙНИЧЕНКО Григорій Мартіянович, 1903, с. Дорожинка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Дата арешту невідома. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 18.04.1931 р. засуджений до 3 років позбавлення волі умовно. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВОЙНОВ Данило Іванович, 1890, с. Софіївка Благодатнівського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 05.04.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 29.04.1938 р. Реабілітований у 1960 р.

ВОЙНОВ Іван Іванович, 1888, с. Софіївка Благодатнівського району, українець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 04.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1969 р.

ВОЙНОВ Микола Федорович, 1908, с. Софіївка Благодатнівського району, українець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 11.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1969 р.

ВОЙНОВ Федір Євстафійович, 1901, с. Софіївка Лисогірського району Миколаївської області, українець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 10.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 29.04.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ВОЙСТРИК Василь Никифорович, 1886, с. Семенівка Арбузинського району Миколаївської області, українець, зі службовців, малоосвічений, без визначених занять. Заарештований 03.03.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 31.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.04.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ВОЙТАСЮК Микола Михайлович, 1908, м. Одеса, українець, зі службовців, малоосвічений, проживав у м. Первомайськ, заві-

дуючий базою «Книгокультторгу». Заарештований 08.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 09.10.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ВОЙТЕНКО Акуліна Селіфанівна, 1907, с. Катеринка Первомайського району Одеської області, українка, із селян, малоосвічена, прибиральниця. Заарештована 20.08.1947 р. Постановою Особливої Наради при МДБ СРСР від 15.11.1947 р. засуджена до висилки із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

ВОЙТЕНКО Дем'ян Микитович, 1889, с. Дорожинка Первомайського району, українець, із селян, даних про освіту немає, колгоспник. Дата арешту невідома. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 26–27.04.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЙТКЕВИЧ Микола Антонович, 1904, с. Липняжки Добровеличківського району Одеської області, українець, із селян, освіта середня, проживав у с. Криве Озеро, учитель. Заарештований 09.07.1929 р. Рішенням Особливої Наради при ОДПУ СРСР від 28.10.1929 р. висланий до Казахстану на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЙТЮК Пилип Іванович, 1898, с. Бурилове Кривоозерського району, українець, із селян, малоосвічений, червоноармієць. Заарештований 08.09.1941 р. Вироком Військового трибуналу 270-ї стрілецької дивізії Південного фронту від 11.09.1941 р. засуджений до вищої міри покарання. Даних про страту немає. Реабілітований у 1999 р.

ВОЙХЕВИЧ Микола Петрович, 1910, м. Миколаїв, українець, із робітників, малоосвічений, карбувальник. Заарештований 31.01.1933 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 09.05.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЙЦЕХІВСЬКИЙ Андрій Дмитрович, 1891, с. Тернівка, поляк, зі службовців, освіта середня, проживав у с. Бокове-Антрацит, працівник копалень № 2352. Заарештований 20.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 22.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.06.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВОЙЦЕХІВСЬКИЙ Борис Йосипович, 1889, Польща, поляк, із робітників, малоосвічений, чорнороб на цегельному заводі м. Миколаєва. Заарештований 20.10.1937 р. Постановою комісії НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 26.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.12.1937 р. Реабілітований у 1957 р.

ВОЙЧАК Степан Якимович, 1906, с. 2-га Миколаївка Казанківського району, українець, малоосвічений, даних про місце проживання і роботи немає. Дата арешту невідома. На підставі Постанови ДОКО від 18.03. 1945 р. і директиви НКВС СРСР від 20.04.1946 р. переселений до Молотовської області. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВОЛЕЙШО Станіслав Петрович, 1900, с. Заскорки Вітебської області, поляк, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, слюсар Миколаївського інструментально-тракторного заводу. Заарештований 28.08.1937 р. Рішенням НКВС і Прокурора СРСР від 04.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 11.10.1937 р. Реабілітований у 1957 р.

ВОЛИК Лідія Федотівна, 1920, м. Мелітополь Запорізької області, українка, із селян, освіта середня, проживала у м. Миколаєві, майстер в УНР-125. Заарештована 07.01.1949 р. Військовим трибуналом

військ МВС Миколаївської області від 07.03.1949 р. засуджена на 5 років у ВТТ із конфіскацією майна. Визначенням Військового трибуналу Одеського військового округу від 01.03.1955 р. міра покарання визначена у 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1992 р.

ВОЛИНЕЦЬ Дмитро Іванович, 1908, с. Дорожинка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 29.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 08.03.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛИНЕЦЬ Іван Герасимович, 1885, с. Дорожинка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 04.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 11.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛИНКІН Василь Романович, 1901, с. Марківка Т.-Березанського району, українець, із селян, малоосвічений, завгосп колгоспу. Заарештований 12.02.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 07.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 13.05.1938 р. Реабілітований у 1967 р.

ВОЛИНСЬКИЙ Зиновій Флоріанович, 1878, с. Тарноруда Волочиського району Кам'янець-Подільської області, поляк, із селян, малоосвічений, проживав у с. Олександрівка Ново-Троїцького району Миколаївської області, не працював. Заарештований 20.10.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 25.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 03.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛІЗЕР Йосип Данилович, 1901, с. Єлизаветівка Одеської губернії, німець, із селян, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 12.08.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 03.04.1931 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛКОВ Василь Костянтинович, 1887, х. Королевськ Миколаївського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав на х. Поди Очаківського району, хлібороб. Заарештований 26.01.1930 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 22.03.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛКОВ Володимир Григорович, 1925, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта початкова, військовослужбовець. Заарештований 29.11.1945 р. Військовим трибуналом військ НКВС Миколаївської області від 25.04.1946 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Визначенням Військового трибуналу Одеського військового округу від 28.04.1946 р. міра покарання знижена до 5 років у ВТТ. Після звільнення проживав у м. Балхаш. Реабілітований у 1991 р.

ВОЛКОВ Григорій Костянтинович, 1875, х. Королевськ Миколаївського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав на х. Поди Очаківського району, хлібороб. Заарештований 01.02.1930 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 22.03.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛКОВ Деомид Андрійович, 1883, с. Лагері Вознесенського району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 15.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 28.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛКОВ Дмитро Іванович, 1875, с. Душанкевичі колишнього Олександрійсь-

кого повіту, українець, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, працював на заводі ім. А. Марті. Заарештований 26.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 18.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Даних про страту немає. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛКОВ Іван Гаврилович, 1891, с. Роксанівка Снігурівського району, українець, із селян, малоосвічений, ветсанітар колгоспу. Заарештований 05.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 15.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1958 р.

ВОЛКОВ Іван Костянтинович, 1877, х. Королевськ Миколаївського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав на х. Поди Очаківського району, хлібороб. Заарештований 27.01.1930 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 22.03.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛКОВ Іван Михайлович, 1887, с. В.Корениха Миколаївської області, українець, із селян, освічений, проживав у м. Миколаєві, комірник у гуртожитку Кораблебудівного інституту. Заарештований 03.07.1941 р. Вироком Військового трибуналу військ НКВС Миколаївської області від 27.12.1941 р. засуджений до 5 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВОЛКОВ Іван Федорович, 1888, с. Тимофіївка Первомайської округи, українець, із селян, освічений, проживав у м. Миколаєві, сторож лісозаводу. Заарештований 01.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 23.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Помер у Миколаївській в'язниці 08.04.1939 р. Реабілітований у 1991 р.

ВОЛКОВ Іван Федорович, 1878, х. Капустіне Т.-Березанського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав на х. Кошари Т.-Березанського району, сторож у колгоспі. Заарештований 04.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 08.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛКОВ Кирило Матвійович, 1884, с. Монастир Псковської губернії, росіянин, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, слюсар трампарку. Заарештований 20.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 29.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВОЛКОВ Костянтин Іванович, 1897, м. Варшава, росіянин, зі службовців, освічений, проживав у м. Миколаєві, ніде не працював. Заарештований 12.09.1928 р. Постановою Колегії ОДПУ від 25.01.1929 р. засуджений до розстрілу. Даних про страту немає. Реабілітований у 1991 р.

ВОЛКОВ Леонтій Захарович, 1886, с. Малєєвка Новобузького району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Уперше заарештований 05.12.1928 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 23.04.1929 р. з-під варти звільнений. Удруге заарештований 25.01.1933 р. Постановою Особливої Наради ДПУ УСРР від 09.03.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛКОВ Маркел Денисович, 1897, с. Максимівка Снігурівського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 28.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 31.01.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 22.07.1933 р. достро-

ково звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛКОВ Микола Іванович, 1902, х. Королевськ Миколаївського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав на х. Поди Очаківського району, хлібороб. Заарештований 23.01.1930 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 22.03.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛКОВ Опанас Трифонович, 1877, с. Троїцько-Сафонове Володимирівського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 10.02.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 22.03.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛКОВ Федір Гнатович, 1895, с. Коляди Каменецького району Брестської області, білорус, зі службовців, малоосвічений, проживав у с. Суворове Т.-Березанського району, зав. млином у с. Березанка. Заарештований 12.02.1938 р. Постановою Особливої Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 29.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.10.1938 р. Реабілітований у 1962 р.

ВОЛКОВ Яків Євтихійович, 1893, с. Троїцько-Сафонове Володимирівського району, росіянин, із селян, освіта початкова, проживав у с. Петро-Висунськ Володимирівського району, бригадир у колгоспі. Заарештований 20.11.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 30.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 27.05.1938 р. Реабілітований у 1990 р.

ВОЛКОВИНСЬКИЙ Гнат Іванович, 1905, с. Маркове Бреславського району Вінницької області, поляк, із селян, малоосвічений, проживав у Привільнянському районі, чорнороб у колгоспі. Заарештований 02.09.1937 р. Рішенням Особливої Наради НКВС СРСР від 04.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 11.10.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛОБАЄВ Степан Еммануїлович, 1891, с. Єланець Миколаївської області, українець, із селян, освіта початкова, пакувальник в артілі. Заарештований 11.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 22.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 14.06.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛОБОЄВ Степан Еммануїлович, 1891, с. Єланець, українець, із селян, малоосвічений, працівник промартілі. Заарештований 11.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 22.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.06.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛОВИК Текля Григорівна, 1892, с. Н. Миколаївка Миколаївського району, українка, із селян, освічена, без визначених занять. Заарештована 17.09.1937 р. Рішенням Трійки УНКВС по Одеській області від 21.09.1937 р. засуджена до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1957 р.

ВОЛОДІНА Марія Олексіївна, 1888, с. Богоявленське Миколаївської округи, українка, із селян, неосвічена, без визначеного місця проживання, не працювала. Заарештована 12.06.1928 р. Миколаївським окружним прокурором 19.07.1928 р. діловодство у карній справі припинене за недоведеністю. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ВОЛОНТИР Іван Олексійович, 1879, с. Ковалівка Варварівського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Корчинськ Варварівського району, працював в індивідуальному господарстві. Заарештований 10.02.1930 р. Постановою

Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 21.05.1930 р. засуджений до висилки у Північний край на 3 роки умовно. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛОНТИР Степан Степанович, 1900, х. Корчено Варварівського району, українець, із селян, малоосвічений, працював в індивідуальному господарстві. Заарештований 10.02.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 21.05.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛОНЧУК Олександр Олександрович, 1916, м. Первомайськ, українець, із робітників, освіта вища, проживав у с. Грибоносове Мостовського району Одеської області, директор школи та викладач математики і фізики. Заарештований 23.01.1948 р. Рішенням Особливої Наради при МДБ СРСР від 21.07.1948 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Звільнений у 1955 р. зі зняттям судимості. Реабілітований у 1991 р.

ВОЛОТЮК (ВОДОТЮК) Іван Васильович, 1898, с. Дубинове Кривоозерського району, українець, із селян, хлібороб. Заарештований 21.10.1930 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 15.02.1931 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛОХОВ Василь Феодосійович, 1865, с. Олександрівка Вознесенського району, молдаванин, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 18.02.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 27.03.1930 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВОЛОХОВ Павло Васильович, 1899, с. Олександрівка Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 26.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 26.09.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛОШАНОВСЬКИЙ Авксентій Григорович, 1881, с. Бокша Кривоозерського району, українець, із селян, неосвічений, хлібороб. Заарештований у жовтні 1932 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР засуджений до 5 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛОШАНОВСЬКИЙ Ілля Михайлович, 1899, с. Бурилове Кривоозерського району, українець, із селян, малоосвічений, рахівник Буриловської МТС. Заарештований 04.02.1933 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 21.07.1933 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВОЛОШИН Андрій Степанович, с. Новопетрівка Новоодеського району, українець, із селян, освічений, бджоляр. Заарештований 21.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.12.1937 р. Реабілітований у 1991 р.

ВОЛОШИН Василь Іванович, 1902, с. Арнаутівка Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 14.04.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 30.04.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛОШИН Гордій Григорович, 1893, с. Мигія Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 07.12.1932 р. Рішенням особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 29.09.1933 р. засуджений до висилки у Північний край на 3 роки умовно, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1968 р.

ВОЛОШИН Іван Ананійович, 1899, с. Арнаутівка Вознесенського району, українець, із робітників, малоосвічений, проживав у с. Болгарка Вознесенського району, їздовий. Заарештований 24.09.1937 р. Рішенням Одеського обласного суду від 28.11.1937 р. засуджений до 4 років у ВТТ із обмеженням у правах на 2 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ВОЛОШИН Іван Іванович, 1879, с. Ракове Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 17.02.1930 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 07.05.1930 р. діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВОЛОШИН Іван Лук'янович, 1886, с. Білоусівка Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 16.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 04.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Акт виконання вироку відсутній. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛОШИН Мартин Олексійович, 1875, с. Білоусівка Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, мірошник. Заарештований 18.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 10.03.1933 р. висланий до Казахстану на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛОШИН Мефодій Феофанович, 1882, с. Довга Пристань Первомайського району, українець, зі службовців, освіта вища, проживав у м. Первомайську, бібліотекар Центральної Первомайської бібліотеки. Заарештований 25.12.1936 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 21.05.1937 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛОШИН Микола Олексійович, 1900, с. Білоусівка Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Ворошилівка Вознесенського району. Заарештований 17.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 27.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛОШИН Митрофан Гаврилович, 1900, с. Акмечетка Доманівського району, українець, із селян, освіта початкова, теслямостовик. Заарештований 18.11.1944 р. Військовим трибуналом залізничних військ 3-го Українського фронту від 24.12.1944 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1973 р.

ВОЛОШИН Михайло Маркович, 1897, с. Веселий Кут, Снігурівського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 26.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВОЛОШИН Михайло Прокопович, 1897, с. Мигія Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 21.12.1932 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 10.01.1933 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛОШИН Олександр Григорович, 1895, с. Аннівка Братського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Воєводське Благодатнівського району, колгоспник. Заарештований 21.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 30.05.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ВОЛОШИН Олександр Тимофійович, 1900, с. Бакша Кривоозерського району, молдованин, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 25.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 15.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі умовно. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛОШИН Софрон Стратонович, 1900, с. Білоусівка Вознесенського району, українець, зі службовців, освіта середня, студент 1 курсу педінституту, проживав у с. Трикрати Вознесенського району, учитель. Заарештований 12.10.1937 р. Рішенням засідання Трійки при УНКВС по Одеській області від 28.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛОШИН Трохим Федотович, 1886, с. Вологоцулово Молдавської АРСР, молдаванин, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайськ, без визначеного місця роботи. Заарештований 15.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 26.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛОШИНА Олександра Захарівна, 1894, с. Акмечетка Доманівського району, українка, зі службовців, освіта вища, проживала у м. Вознесенську, учителька у СШ № 23. Заарештована 11.04.1938 р. Вироком спецколегії Одеського обласного суду від 31.08.1938 р. засуджена на 5 років у ВТТ у віддалених місцях із обмеженням у правах на 3 роки. Рішенням Судової колегії Одеського обласного суду від 28.06.1939 р. виправдана, з-під варти звільнена. Подальша доля невідома.

ВОЛОШИНОВ Іван Семенович, 1898, с. Білоусівка Вознесенського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав на роз'їзді Аннівка, бригадир. Заарештований 21.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 23.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.12.1937 р. Реабілітований у 1960 р.

ВОЛОШКО Терентій Іванович, 1845, м. Новий Буг, росіянин, із селян, освіта початкова, проживав на х. Пєскарський Новобузького району, хлібороб. Заарештований 07.03.1923 р. Постановою Одеського губревтрибуналу від 07.05.1923 р. засуджений до 2,5 років у ВТТ із обмеженням у правах. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВОЛОЩИНСЬКИЙ Федір Демидович, 1892, м. Степань Волинської губернії, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Арбузинка, рахівник у РВНО. Заарештований 27.07.1937 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 16.08.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛОЩУК Григорій Прокопович, 1904, м. Одеса, українець, із робітників, малоосвічений, проживав у с. Зелені Кошари Первомайського району, колгоспник. Заарештований 06.11.1936 р. Вироком спеціальної колегії Одеського обласного суду від 07.12.1937 р. засуджений до 4 років у ВТТ із обмеженням у правах на 2 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ВОЛОЩУК Іван Петрович, 1895, с. Тисмениця Станіславської області, українець, із селян, освічений, проживав у с. Зелений Гай Вознесенського району, директор початкової школи. Заарештований 09.11.1945 р. Рішенням Миколаївського обласного суду від 19.02.1946 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВОЛОЩУК Костянтин Григорович, 1887, с. Баштанка Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, працював в індивідуальному господарстві. Заарештований 04.02.1930 р. Постановою Трійки

при Колегії ДПУ УСРР від 22.02.1930 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛТОРНИСТОВ Іван Іванович, 1901, м. Миколаїв, українець, зі службовців, освіта 6 класів, комірник сільгопзабезпечення. Заарештований 14.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС від 05.02.1938 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Постановою УНКВС по Миколаївській області від 20.05.1939 р. попереднє рішення Трійки скасовано, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВОЛЧАН Опанас Костянтинович, 1896, с. Тернівка Жовтневого району, болгарин. Із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 22.02.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 22.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.06.1938 р. Реабілітований у 1961 р.

ВОЛЧЕНКО Михайло Григорович, 1917, с. Кам'яний Міст Первомайського району, українець, із селян, освіта середня, курсант військового училища. Заарештований 17.08.1941 р. Військовим трибуналом Ленінградського військового округу від 27.08.1941 р. засуджений до 7 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Визначенням Військової колегії Верховного Суду СРСР від 14.12.1943 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ВОЛЧИНСЬКИЙ Антон Андрійович, 1910, с. Коблеве Т.-Березанського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, червоноармієць. Заарештований 13.04.1944 р. Військовим трибуналом 28-ї Армії від 09.05.1944 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 10.05.1944 р. Реабілітований у 1991 р.

ВОЛЬВАЧ Михайло Антонович, 1893, с. Піски Лохвицького району Полтавської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, електрозварник заводу імені А. Марті. Заарештований 03.02.1931 р. Постановою особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 02.06.1931 р. засуджений до 3 років у концтаборі умовно. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛЬГЕМУТ Яків Іванович, 1885, с. Нейзац Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, столяр. Заарештований 19.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 13.06.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛЬПРЕС Казимир Антонович, 1885, с. Голованівськ Одеської області, українець, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, слюсар. Заарештований 10.08.1945 р. Військовим трибуналом військ НКВС Миколаївської області від 27.10.1945 р. засуджений до 15 каторжних робіт з конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВОЛЬПРЕС-ДЕМБОВСЬКИЙ Костянтин Маркович, 1910, Польща, поляк, із робітників, неосвічений, проживав у м. Первомайську, робітник на харчовій фабриці. Заарештований 15.04.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛЬСЬКИЙ Григорій Степанович, 1907, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта середня, заступник голови Миколаївської міськради. Заарештований 02.04.1938 р. Постановою Особливої Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 27.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 02.10.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

ВОЛЬФ Альбертина Георгіївна, 1895, с. Катеринівка Варварівського району, нім-

кеня, із селян, неосвічена, у 1944 р. була вивезена до Польщі, домогосподарка. Заарештована в серпні 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Акмолинської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВОЛЬФ Антон Йосипович, 1898, с. Малахове Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 17.11.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 17.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 03.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛЬФ Георгій Іванович, 1903, с. Волкове Янівського району Одеської області, німець, із селян, проживав у м. Вознесенську, їздовий в артілі «Перемога». Заарештований 24.06.1941 р. Постановою слідчого УНКВС по Новосибірській області від 08.08.1942 р. справу припинено через смерть звинуваченого 13.03.1942 р. Реабілітований у 1992 р.

ВОЛЬФ Лаврентій Іванович, 1893, с. Волкове Янівського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Кантакузівка Вознесенського району, завгосп у промартілі. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 20.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1965 р.

ВОЛЬФ Леопольд Лоренцович, 1883, с. Красне Т.-Березанського району, німець, із селян, освічений, працював в артілі. Заарештований 16.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 03.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 20.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛЬФ Марія Генріхівна, 1893, с. Катеринка Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, проживала у м. Новий Буг, домогосподарка. Заарештована 24.05.1945 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 26.02.1946 р. засуджена до 3 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

ВОЛЬФ Михайло Матвійович, 1924, с. Карл-Лібкнехт Варварівського району, німець, із селян, освіта середня, найманий працівник. Заарештований у червні 1945 р. по репатріації. На підставі директиви № 181 НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений 04.04.1949 р. до Акмолинської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ВОЛЬФ Рохус Маркович, 1877, с. Ксенісівка Спартаківського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Очакові, садівник міського комунального господарства. Заарештований 16.12.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 05.02.1938 р. засуджений до 3 років позбавлення волі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛЬФ Франц Іванович, 1903, с. Блюменфельд Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник в артілі. Заарештований 16.02.1938 р. Постановою Особливої Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 26.09.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛЬФ Християн Генріхович, 1899, с. Бердорф Григоріопольського району Молдавської АРСР, німець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайську, не працював. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.09.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВОЛЯНСЬКИЙ Олександр Гаврилович, 1888, х. Вормоса Доманівського району, росіянин, із селян, малоосвічений, проживав на х. Миколаївка Доманівського райо-

ну, працював у власному господарстві. Заарештований 09.09.1930 р. Народним судом Доманівського району від 10.11.1930 р. засуджений до 10 років у в'язниці. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1993 р.

ВОЛЯНСЬКИЙ Петро Павлович, 1888, с. Н.-Григор'ївка Благодатнівського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 30.08.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 31.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 13.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВОНИЦЬКИЙ Степан Федорович, 1912, с. Фолибня Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, працював в індивідуальному господарстві. Заарештований 11.02.1930 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ від 17.03.1930 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома.

ВОРОБЕЙ Ілля Антонович, 1873, с. Пашківка Київського повіту, із селян, малоосвічений, проживав на х. Воробей В.-Матвіївської сільради. Дата арешту невідома. Постановою Миколаївського окружного відділу ДПУ від 07.02.1930 р. засуджений до 3 років у ВТТ із відбуванням у Казахстані. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОРОБЙОВ Мартин Денисович, 1888, с. Снігурівка, білорус, із селян, малоосвічений, проживав у с. Снігурівка Миколаївської області. Заарештований 23.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 22.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.06.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВОРОБЙОВ Михайло Іванович, 1900, с. Леніне Кривоозерського району, українець, із селян, освіта середня педагогічна, проживав у с. Луканівка Кривоозерського району, учитель Краснянської школи. Заарештований 04.07.1938 р. Вироком Одеського обласного суду від 15.08.1939 р. засуджений до 6 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Визначенням Верховного Суду УРСР від 11.11.1939 р. діловодство у справі припинено за відсутністю складу злочину, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1996 р.

ВОРОБЙОВ Никифор Єрофійович, 1890, с. Снігурівка, українець, із селян, малоосвічений, голова колгоспу «Красный Октябрь». Заарештований 07.02.1933 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 14.08.1933 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

ВОРОБЙОВ Савелій Федорович, 1887, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта початкова, працівник заводу «Дормашина». Заарештований 14.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 30.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.02.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВОРОБЙОВ Сергій Миколайович, 1889, м. Берислав Миколаївської області, росіянин зі службовців, освіта середня, проживав у м. Миколаєві. Старший бухгалтер школи морських льотчиків. Заарештований 15.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 25.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 09.08.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВОРОБЙОВ Степан Петрович, 1894, с. Єланець Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 13.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 29.03.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОРОБЙОВ Трохим Карпович, 1899, с. Єланець Миколаївської області, украї-

нець, із селян, освічений, бухгалтер Єланецької МТС. Заарештований 01.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОРОВСЬКИЙ Петро Федорович, 1899, м. Липовець Вінницької області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Шельпахівка Христинівського району Київської області, зав. клубом у колгоспі. Уперше був заарештований у 1935 р. і Київським обласним судом від 26.09.1935 р. засуджений до 10 років позбавлення волі. Перебував у Миколаївській в'язниці. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 28.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 06.09.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВОРОНА Артем Артемович, 1883, с. Врадіївка, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 10.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 04.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ВОРОНА Василь Філімонович, 1909, с. Врадіївка Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 06.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.05.1938 р.

ВОРОНА Філімон Дорофійович, 1885, с. Врадіївка Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 06.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.05.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ВОРОНЕНКО Володимир Гаврилович, 1939, м. Київ, українець, зі службовців, освіта початкова, ув'язнений Миколаївської в'язниці. Судовою колегією із карних справ Миколаївського обласного суду від 09.06.1964 р. засуджений до 9 років у ВТТ. Визначенням судової колегії із карних справ Верховного Суду УРСР від 21.07.1964 р. міра покарання знижена до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ВОРОНЕЦЬКИЙ Євтихій Антонович, 1901, с. Богачівка Кривоозерського району, українець, із селян, працював у радгоспі. Заарештований 31.10.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 16.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 29.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ВОРОНІН Григорій Якович, 1898, с. Михайлівка Аннівської області, особистих даних у справі немає. Заарештований 10.12.1920 р. Постановою Губревтрибуналу від 05.04.1921 р. справу припинено по амністії. Подальша доля невідома.

ВОРОНКОВ Митрофан Григорович, 1907, с. Бармашове Баштанського району, росіянин, із селян, малоосвічений, ветфельдшер штабної батареї 840-го артилерійського полку. Заарештований 07.08.1942 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 28.04.1945 р. засуджений до 9 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОРОНКОВ Михайло Степанович, 1879, с. Бармашове Баштанського району, українець, із селян, освічений, проживав у м. Миколаєві, хлібороб. Заарештований 11.03.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 01.06.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОРОНКОВ Федір Еммануїлович, 1902, с. Бармашове Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 28.12.1932 р. Постановою

Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 11.01.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОРОНКОВА Марія Костянтинівна, 1918, с. Бармашове Баштанського району, росіянка, із селян, освіта вища, проживала у с. Олександрівка Вознесенського району, учителька. Заарештована 27.04.1950 р. Рішенням Особливої Наради при МДБ СРСР від 04.10.1950 р. засуджена до 10 років у ВТТ. Звільнена 04.10.1955 р. Реабілітована в 1956 р. Після звільнення проживала у с. Олександрівка Вознесенського району, працювала учителем у вечірній школі сільської молоді.

ВОРОНОВ (ЛЕВОВ) Василь Іванович, 1923, с. Теплякове Масальського району Смоленської області, росіянин, із робітників, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, майстер-кондитер. Заарештований 31.08.1943 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 26.02.1944 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Спеціальний табірний суд ВТТ УМВС СРСР від лютого 1950 р. засудив до 15 років у ВТТ. Постановою Пленуму Верховного Суду СРСР від 27.07.1960 р. міру покарання визначити у 10 років у ВТТ. Реабілітований у 1975 р.

ВОРОНОВ Михайло Микитович, 1907, м. Миколаїв, українець, зі службовців, малоосвічений, голова транспортної артілі. Заарештований 23.02.1938 р. Трійкою УНКВС по Миколаївській області від 04.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.10.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

ВОРОНОВ Петро Сафонович, 1878 р. с. Олександрівка Котовського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Катеринка Первомайського району, колгоспник. Заарештований 21.04.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.05.1938 р. Реабілітований у 1961 р.

ВОРОНОВСЬКИЙ Франц Михайлович, 1872, с. Синарна Київської округи, поляк, із селян, малоосвічений, проживав у м. Голованівськ Первомайської округи, селянин. Заарештований 30.01.1929 р. Особливою Нарадою при Колегії ДПУ УСРР від 13.03.1929 р. з-під варти звільнений під підписку про невиїзд. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВОРОНЦОВ Петро Петрович, 1885, м. Миколаїв, українець, зі службовців, малоосвічений, касир у «Микторзі». Заарештований 21.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 09.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 17.05.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ВОРОНЮК Костянтин Наумович, 1903, с. Тридуб Кривоозерського району, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 29.12.1932 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 15.03.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОРОНЮК Наум Пилипович, 1878, с. Тридуб Кривоозерського району, українець, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 01.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 23.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.03.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

ВОРОПАЄВ Корнелій Васильович, 1898, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта середня, бригадир Петровського черепичного заводу. Заарештований 23.02.1948 р. Вироком Миколаївського обласного суду від 06.04.1948 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВОРОПУТІН Костянтин Андрійович, 1891, м. Миколаїв, росіянин, із робітників, освічений, начальник планово-виробничого відділу інструментального заводу. Заарештований 07.07.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 08.12.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

ВОРОТИНЦЕВ Андрій Купріянович, 1880, м. Новий Буг, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 18.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 03.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОРОТИНЦЕВ Михайло Абрамович, 1898, м. Новий Буг, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 18.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 03.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОРОТИНЦЕВ Федот Абрамович, 1894, м. Новий Буг, українець, із селян, освічений, вантажник на Ново-Бузькому елеваторі. Заарештований 09.02.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 07.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 13.05.1938 р. Реабілітований у 1966 р.

ВОРОШИЛО Михайло Станіславович, 1883, с. Василькове Гродненської губернії, із селян, проживав у м. Херсон, хлібороб. Заарештований 07.12.1920 р. Постановою Губревтрибуналу від 05.04.1921 р. справу припинено по амністії. Подальша доля невідома.

ВОРОШИЛОВ Георгій Ульянович, 1902, с. Новопетрівка Новоодеського району, українець, із селян, освічений, слюсар. Заарештований 05.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 07.04.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВОРОШИЛОВ Іван Пилипович, 1876, с. Новопетрівка Новоодеського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Вельховчик Чистяківського району Донецької області, без визначених занять. Заарештований 18.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 23.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Постановою начальника РВ НКВС від 29.04.1939 р. з-під варти звільнений, діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВОРЧЕКОВ Гергард Якович, 1928, с. Мішково-Погорілове Миколаївської області, німець, із селян, малоосвічений, у 1943 році був відправлений до Німеччини, служив у німецькій армії. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі Постанови ДОКО від 08.08.1945 р. переселений до Молотовської області. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ВОСКОБОЙНИКОВ Гнат Романович, 1888, с. Казанка, росіянин, із робітників, освіта незакінчена вища, проживав у м. Миколаєві, директор дитячого будинку. Заарештований 13.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 15.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.06.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

ВОСКОБОЙНИКОВА-ЗАПОРОЖЕЦЬ Ольга Пилипівна, 1898, Кубань, росіянка, проживала у м. Херсоні, секретна співробітниця особливого відділу Миколаївської ГубНК. Заарештована 09.09.1921 р. Протоколом розпорядчого засідання колегії Миколаївського губревтрибуналу від 13.09.1921 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнена. Подальша доля невідома.

ВОСКОВСЬКА Анна Павлівна, 1924, с. Луки Лохвицького району Полтавської області, українка, зі службовців, освіта середня, проживала у м. Миколаєві, секретар-машиністка обласного земельного відділу. Заарештована 29.03.1944 р. Військовим трибуналом військ НКВС Миколаївської області засуджена до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ВОСКРЕСЕНСЬКИЙ Валентин Михайлович, 1888, м. Тула, росіянин, із міщан, освіта середня спеціальна, проживав у м. Миколаєві. Заарештований 01.02.1921 р. Вироком розпорядчого засідання Реввійськтрибуналу від 06.06.1921 р. діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома.

ВОТЧИНОВ Степан Іванович, 1908, с. Єлхівка Спаського району Горьковської області, росіянин, із робітників, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, свердлувальник заводу ім. 61 Комунара. Заарештований 20.11.1940 р. Рішенням Миколаївського обласного суду від 19.01.1941 р. засуджений до 4 років у ВТТ із обмеженням у правах на 2 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ВОЧКОВ Микола Степанович, 1898, с. Темниско, болгарин, із селян, малоосвічений, проживав у с. Василівка Березнегуватського району. Заарештований 03.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 30.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 10.10.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

ВОЮЦЬКИЙ Олександр Миколайович, 1896, с. Острівка Андре-Іванівського району Одеської області, українець, зі службовців, освіта вища, проживав у м. Миколаєві, учитель математики школи № 36. Заарештований 16.12.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 30.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.02.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

ВРАДІЙ Тимофій Федорович, 1907, с. Врадіївка Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, не працював. Заарештований 27.12.1941 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 22.04.1942 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ВРУБЕЛЬ Іван Войцехович, 1894, Польща, поляк, із селян, малоосвічений, проживав у с. Привільному Привільнянського району Миколаївської області. Заарештований 06.11.1937 р. Постановою НКВС і Прокурора СРСР від 04.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 20.01.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ВЯЗКОВ Іван Микитович, 1893, с. Вязівське Ташлинського району Оренбурзької області, росіянин, із селян, освіта середня, проживав у с. Нова Одеса, технік-будівельник. Заарештований 05.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 25.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата страти невідома. Реабілітований у 1956 р.

ВЯЗКОВА Ольга Йосипівна, 1901, с. Седлище Грубишівського повіту, Польща, полька, із селян, освічена, проживала у с. Нова Одеса, домогосподарка. Заарештована 22.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 25.04.1938 р. засуджена до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1956 р.

Г

ГААБ Аліс Никодимович, 1936, с. Карлсруе Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. У 1943 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації.

На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГААБ Георг Петрович, 1895, с. Ландау Варварівського району, німець, із селян, неосвічений, колгоспник. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГААБ Елеонора Антонівна, 1900, с. Ландау Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, не працювала. У 1944 р. була вивезена до Польщі, пізніше – до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Свердловську область. Померла 28.03.1951 р. Реабілітована в 1991 р.

ГААБ Іван Йосифович, 1919, с. Зульц Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Ландау Варварівського району, колгоспник. У 1941 р. мобілізований у трудармію. У 1948 р. на підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Карагандинську область. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Реабілітований у 1991 р.

ГААБ Йоган Никодимович, 1894, с. Карлсруе Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, працював у сільському господарстві. Заарештований 30.09.1921 р. Постановою Малої Трійки Миколаївського ГубНК від 26.12.1921 р. засуджений до 2 років позбавлення волі, але на підставі амністії від покарання звільнений, справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ГААБ Никодим Йосифович, 1902, с. Карлсруе Варварівського району, німець, із селян, неосвічений, колгоспник. У 1944–1945 рр. перебував у Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГААБ Олександр Георгійович, 1929 р. с. Ландау Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, не працював. У 1944–1945 рр. перебував у Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГААБ Павло Валентинович, 1882, с. Ново-Возсіятське Єланецького району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Остапівка Привільнянського району, колгоспник. Заарештований 24.11.1937 р. Рішенням генерального комісара ДБ Єжова та Прокурора СРСР Вишенського від 29.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 10.02.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГААФ Петро Адамович, 1892, с. Катеринівка Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 30.12.1932 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 10.01.1933 р. засуджений до висилки у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАБЕРШТРО Іван Карлович, 1888, с. Прогресівка (колишня Нейзац) Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 18.12.1937 р. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 29.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 10.02.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ГАБРІЄЛЬ Антон Йосифович, 1902, с. Ганнівка Одеської округи, українець, із селян, малоосвічений, проживав у

м. Миколаєві. Працював у Миколаївській пожежній команді трубником. Заарештований 10.07.1928 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УРСР від 20.02.1930 р. засуджений до 3 років ув'язнення у концтаборах. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УРСР від 19.01.1932 р. міра покарання змінена на висилку у Північний край на 3 роки, враховуючи термін із 30.07.1929 р. З-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАБРІЕЛЬ Яків Йосифович, 1897, с. Ганнівка Одеської округи, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, безробітний. Заарештований 10.07.1928 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 25.02.1930 р. засуджений до 5 років ув'язнення у концтаборах. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАБРОВСЬКИЙ Леонід Олександрович, 1906, с. Ганне Гродненської губернії, росіянин, із робітників, освіта незакінчена вища, проживав у м. Миколаєві, студент суднобудівного інституту. Заарештований 22.12.1934 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 13.07.1935 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ҐАВА Василь Остапович, 1898, с. Березнегувате, українець, із селян, малоосвічений, табельник в артілі. Заарештований 16.02.1933 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 14.04.1933 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

ГАВАЗА Яків Миколайович, 1883, м. Аджанка Аджанського району Кіровоградської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, працював на Миколаївському м'ясокомбінаті. Заарештований 07.08.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 10.12.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1958 р.

ГАВРИЛЕНКО Євген Володимирович, 1908, с. Седнівка Кіровоградської області, українець, із селян, освіта вища, проживав у м. Миколаєві, інженер на заводі № 61. Заарештований 10.05.1944 р. Вироком Військового трибуналу військ НКВС Миколаївської області від 04.09.1944 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГАВРИЛЕНКО Іван Онисимович, 1881, м. Вознесенськ, із міщан, освіта середня, рахівник контори. Заарештований 27.10.1930 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ від 12.01.1931 р. висланий із прикордонної смуги на 3 роки, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАВРИЛЕНКО Микола Володимирович, 1904, с. Седнівка Кіровоградської області, росіянин, зі службовців, освіта вища, проживав у м. Миколаєві, будівельник. Заарештований 07.07.1938 р. Вироком Військової колегії Верховного Суду СРСР від 29.05.1940 р. засуджений до 10 років у ВТТ із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1954 р.

ГАВРИЛЕНКО Михайло Григорович, 1899, с. Ново-Костянтинівка Миколаївської області, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 26.08.1921 р. Постановою трійки Миколаївського ГубНК від 18.10.1921 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата страти невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГАВРИЛЕНКО Михайло Харитонович, с. Алкалівка Березнегуватського району, українець, із селян, неосвічений, селянин. Постановою загальних зборів бідняцько-батрацького активу від 1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГАВРИЛОВ Григорій Григорович, 1886, х. Миколаївка Доманівського району, росіянин, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 30.09.1930 р. Вироком Доманівського народного суду від 10.11.1930 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ГАВРИЛЮК Адам Максимович, 1912, с. Мажеричка Київської області, українець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, електромонтер на заводі А. Марті. Заарештований 14.10.1944 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 18.08.1945 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАВРИЛЮК Петро Григорович, 1886, с. Цебрикове Благодатнівського району Одеської області, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Софіївка Благодатнівського району, колгоспник. Заарештований 09.11.1937 р. Рішенням Судової Трійки при УНКВС по Одеській області від 14.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Після звернення Гаврилюка від 14.03.1940 р. термін скорочений до 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАВРИС Вікентій Філістинович, 1882, Польща, відомості про національність та соціальне походження відсутні, освіта спеціальна медична. Проживав у с. Антонівка Привільнянського району Миколаївської області, фельдшер. Заарештований 12.10.1937 р. Постановою НКВС СРСР та Прокурора СРСР від 07.12.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1959 р.

ГАВРИЩУК Микола Антонович, 1890, м. Олександрія, українець, із службовців, освіта неповна середня, проживав у м. Миколаєві, інспектор Миколаївського відділення держбанку. Заарештований 13.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 15.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.06.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

ГАВРОНСЬКИЙ Антон (Антип) Григорович, 1881, с. Отрадне Благодатнівського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, робітник. Заарештований 14.10.1937 р. Рішенням Колегії НКВС СРСР та Прокурора СРСР від 10.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.01.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ГАВРУШЕНКО (ГАВРЮЩЕНКО) Яків Семенович, 1895, с. Юрківці Могильовського району Кам'янець-Подільської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Бейкуш Очаківського району, муляр. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 26.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1962 р.

ГАВРУШОВ Олександр Якимович, 1909, с. Мар'янівка Благодатнівського району, українець, із селян, малоосвічений, селянин-одноосібник. Заарештований 01.03.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ від 01.04.1930 р. з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГАВУРСЬКИЙ Героним Альбертович, 1889, м. Тульчин Вінницької області, українець, із робітників, проживав у м. Первомайську, мостовий майстер. Заарештований 14.02.1936 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 13.03.1936 р. висланий разом із сім'єю до Казахстану на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАВУРСЬКИЙ Станіслав Альбертович, 1897, м. Тульчин Вінницької області, поляк, із робітників, освіта початкова, проживав у м. Первомайську, слюсар на заводі. Заарештований 22.08.1937 р. Рішенням НКВС

СРСР і Прокурора СРСР від 05.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 18.11.1937 р. Реабілітований у 1959 р.

ГАДЕВИЧ Михайло Іванович, 1879, с. Гречанівка Снігурівського району, українець, із селян, селянин. Рішенням загальних зборів бідняцько-батрацького активу від 22.02.1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГАДЮКОВ В'ячеслав Мефодійович, 1926, с. Бурилове Кривоозерського району, українець, із селян, освіта середня, військовослужбовець. Заарештований 22.02.1945 р. Військовим трибуналом Ленінградської армії ППО від 07.04.1945 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1998 р.

ГАЄНКО Іван Олександрович, 1921, с. Новомиколаївка-2 Новобузького району, українець, із селян, освіта незакінчена вища, проживав у с. Софіївка Новобузького району, директор школи. Заарештований 30.01.1945 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 03.10.1945 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЖАН Степан Іванович, 1880, с. Богданівка Доманівського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 30.12.1932 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ від 04.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЖИЄВ Василь Іванович, 1892, с. Нова Одеса Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, завідуючий фондом клавішних інструментів у м. Миколаєві. Заарештований 22.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 15.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 24.07.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ГАЇНСЬКИЙ Леонтій Климентійович, 1890, Польща, поляк, із селян, малоосвічений, проживав у с. Кир'яківка Варварівського району, кустар. Заарештований 29.08.1937 р. Рішенням Трійки УНКВС по Одеській області від 02.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.09.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГАЙД Йосиф Християнович, 1868, с. Березівка Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, не працював, Заарештований 24.12.1945 р. Постановою Особливої Наради при МДБ СРСР від 20.06.1946 р. засуджений до 3 років позбавлення волі. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 07.07.1945 р. амністований, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЙДАЄНКО Іван Семенович, 1898, с. Володимирівка Доманівського району, українець, із селян, освічений, проживав у с. Червоні Кошари Вознесенського району, вантажник на з/станції Мартинівська. Заарештований 27.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 21.08.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЙДАЙ Давид Гаврилович, 1877, с. Отбєдо-Василівка Снігурівського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Дата арешту невідома. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ від 13.01.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЙДАЙ Олександр Сидорович, 1892, с. Мурахівка Березнегуватського району, українець, із селян, малоосвічений, пожежний охоронець. Заарештований 14.02.1938 р.

Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 08.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 04.06.1938 р. Реабілітований у 1938 р.

ГАЙДАЙ Петро Іванович, 1897, с. Кантакузівка Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, чорнороб. Дата арешту невідома. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 31.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.04.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГАЙДАЙ Тимофій Давидович, 1903, с. Василівка Снігурівського району, українець, із селян, малоосвічений, мулярпічник. Заарештований 15.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 15.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЙДАЙЧУК Іван Миколайович, 1894, с. Бобрик Любашівського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 13.03.1938 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області від 31.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.04.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

ГАЙДАЙЧУК Степан Логвинович, 1878, с. Бобрик Любашівського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Ново-Олексіївка Врадіївського району, колгоспник. Заарештований 13.03.1938 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області від 31.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.04.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

ГАЙДЕНКО Павло Семенович, 1905, с. Пишки Корсунського району Шевченківської округи, українець, із селян, освіта середня педагогічна, курсант 45-го стрілецького полку. Заарештований 25.09.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 13.02.1930 р. ув'язнений у концтаборі на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЙДТ Адам Семенович, 1936, с. Катеринеталь Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГАЙДУК Андрій Феодосійович, 1890, с. Баштанка, українець, із селян, малоосвічений, завідуючий складом. Заарештований 05.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 25.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 03.07.1938 р. Реабілітований у 1991 р.

ГАЙДУК Іван Дем'янович, 1903, с. Круглянка Каменської волості Гродненської губернії, білорус, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, кондуктор з/станції Миколаїв. Заарештований 30.08.1937 р. Постановою Судової Трійки при УНКВС по Одеській області від 21.10.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЙЗЕР Ассир Ісаакович, 1904, с. Кірове, єврей, із робітників, освіта вища, проживав у м. Миколаєві, директор заводу № 198. Заарештований 25.08.1938 р. Постановою слідчого відділу УГБ УНКВС по Миколаївській області від 23.03.1939 р. з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1995 р.

ГАЙЗЕР Григорій Антонович, 1906, с. Петрівка Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, складальник котельного цеху. Заарештований 29.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 21.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ.

Подальша доля невідома. Реабілітований у 1967 р.

ГАЙЗЕР Іван Андрійович, 1876, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, сторож у колгоспі. Заарештований 24.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 10.08.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1959 р.

ГАЙЗЕР Яків Григорович, 1912, с. Ясельки Очаківського району, німець, із робітників, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 17.12.1937 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 09.02.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Під час відбування покарання Спецсудом при Ниробському ВТТ НКВС від 20.02.1946 р. був засуджений на 5 років у ВТТ із подальшим обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1961 р.

ГАЙК Іван Михайлович, 1900, Польща, поляк, із селян, малоосвічений, проживав у с. Болгарка Доманівського району, конюх в артілі. Заарештований 13.10.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 16.10.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЙЛІШ Павлина Єрмолаївна, 1908, с. Гудки (Латвія), полька, із селян, малоосвічена, проживала у с. Мигія Первомайського району, не працювала. Заарештована 19.08.1937 р. Рішенням НКВС і Прокурора СРСР від 22.09.1937 р. засуджена до вищої міри покарання. Розстріляна 28.09.1937 р. Реабілітована в 1990 р.

ГАЙСЛЕР Якуб Томасович, 1922, с. Красне Т.-Березанського району, німець, із селян, освіта 5 класів, чорнороб. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі Постанови ДОКО від 18.08.1945 р. переселений до Ленінабадської області. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГАЙТАНЖА Андрій Миколайович, 1888, х. Шаців Березовського району, болгарин, із селян, освічений, проживав на х. Болгарка Т.-Березанського району, голова колгоспу ім. Чубаря. Заарештований 16.10.1937 р. Рішенням Трійки УНКВС по Миколаївській області від 01.12.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1964 р.

ГАЙФАУФ Героним Йосифович, 1925, с. Карлсруе Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, працював у сільському господарстві. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. у липні 1947 р. взятий на спецоблік спецпоселенця в Актюбінській області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГАЙХЕРТ Михайло Георгійович, 1878, с. Карл Лібкнехт Одеської області, німець, зі службовців, освіта початкова, зав. райархіву міськвиконкому. Заарештований 04.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 13.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 20.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГАЙЧЕВ Павло Власович, 1896, с. Вавилове Снігурівського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 28.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УРСР від 20.01.1933 р. ув'язнений у концтаборі на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЙЧЕНКО Йосиф Омелянович, 1886, м. Мирополь Волинської губернії, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, комірник у пединституті. Заарештований 20.10.1937 р. Постановою НКВС і Прокурора СРСР від 26.11.1937 р.

засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГАЙЧЕНКО Петро Гаврилович, 1900, с. Матвіївка Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, секретар сільради. Заарештований 15.11.1935 р. Постановою судової Трійки при УНКВС по Одеській області від 02.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЙША Іван Євдокимович, 1892, с. Васютинці Полтавської губернії, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, робітник артілі ім. Шевченка. Заарештований 28.01.1937 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГАКК Йосиф Севастянович, 1904, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Тимофіївка Мостовського району, хлібороб. Заарештований 08.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 27.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГАККЕЛЬ Ісидор Зарабавлович, 1889, Палестина, єврей, із селян, освіта вища, проживав у м. Миколаєві, сторож у їдальні. Заарештований 13.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 21.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЛАБУДА Микола Петрович, 1877, с. Риботичі Добровільського повіту, Австрія, австрієць, освічений, проживав у с. Софіївка Новобузького району, тесля. Заарештований 13.02.1938 р. Постановою Особливої Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 29.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГАЛАГУЗ Григорій Іванович, 1908, с. Снігурівка, українець, із селян, малоосвічений, стрілочник. Заарештований 14.03.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 27.03.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЛАКТІОНОВ Іван Сергійович, 1905, с. Дмитрівка Вознесенського району, українець, із селян, освіта початкова, червоноармієць. Заарештований 15.11.1941 р. Військовим трибуналом 296-ї стрілецької дивізії від 14.12.1941 р. засуджений до вищої міри покарання. Визначенням Військового трибуналу Південного фронту від 25.12.1941 р. міра покарання замінена на 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ГАЛАКТІОНОВ Петро Якович, 1888, с. Актове Вознесенського району, українець, із селян, неосвічений, колгоспник. Заарештований 12.01.1932 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 31.03.1932 р. позбавлений права проживання в Україні, у Москві та Ленінграді протягом 3 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ГАЛАМБИР Іван Васильович, 1903, с. Піски Новоодеського району, українець, із селян, освічений, коваль. Заарештований 25.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 14.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЛАТА Микола Антонович, 1922, с. Арбузинка Миколаївської області, українець, із робітників, освіта початкова, червоноармієць, Заарештований 29.04.1942 р. Вироком Військового трибуналу 342-ї дивізії від 10.05.1942 р. засуджений до 7 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки.

Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ГАЛВАН Євдоким Семенович, 1912, с. Добрянка Ольшанського району, молдаванин, із селян, малоосвічений, проживав у с. Бандурка Первомайського району, конюх на цегляному заводі. Заарештований 07.04.1936 р. Рішенням Одеського обласного суду із карних справ від 01.06.1936 р. засуджений до 2 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1993 р.

ГАЛДУН Михайло Петрович, 1913, с. Максимівка Снігурівського району, українець, із селян, малоосвічений, червоноармієць. Заарештований 26.08.1940 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 15.06.1942 р. був ув'язнений у ВТТ до кінця війни. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1958 р.

ГАЛЕВА Неоніла Ємельянівна, 1905, м. Миколаїв, росіянка зі службовців, освіта початкова, комірник на заводі 61 Комунара. Заарештована 17.08.1948 р. Рішенням Миколаївського обласного суду від 25.09.1948 р. засуджена до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітована 1991 р.

ГАЛИНСЬКИЙ Аркадій Вікторович, 1900, с. Бандурівка Олександрійського повіту Херсонської губернії, зі службовців, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, губкомунвідділ. Заарештований 05.01.1921 р. Надзвичайною Трійкою особливого відділу 6-ї Армії від 03.02.1921 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 03.02.1921 р. Реабілітований у 1991 р.

ГАЛИЦЬКИЙ Іван Еммануїлович, 1880, с. Стрюкове Ісаївського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Доманівка Первомайської округи, хлібороб. Заарештований 29.01.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 08.03.1930 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЛИЦЬКИЙ Петро Прокопович, 1908, с. Красилівка Ставищанського району Київської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Єланець Миколаївської області, інструктор райвиконкому. Заарештований 22.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 03.10.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

ГАЛИЧЕНКО Олексій Антонович, 1894, с. Матвіївка Миколаївської області, українець, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 29.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 15.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 01.06.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

ГАЛИЧЕНКО Павло Антонович, 1886, с. Матвіївка Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 29.03.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 15.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 01.06.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

ГАЛИЧЕНКО Федір Павлович, 1922, с. Матвіївка Жовтневого району, українець, із селян, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, електрик. Заарештований 11.07.1951 р. Військовим трибуналом військ МДБ Миколаївської області від 14.09.1951 р. засуджений до 25 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Визначенням Військового трибуналу Одеського військового округу від 28.02.1955 р. міра покарання знижена до 8 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ГАЛІЦИН-ГАЛИЧ Сергій Павлович, 1898, с. Усадьбище Новгородського повіту, українець, зі службовців, освіта середня,

проживав у м. Миколаєві, артист театру. Заарештований 21.09.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 04.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 20.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГАЛКА Олексій Григорович, 1913, с. Криворіжжя Новоодеського району, українець, із селян, малоосвічений, займався сільським господарством. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі Постанови РНК СРСР і ЦК ВКП(б) від 12.09.1941 р. переселений у Молотовську область. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГАЛЛЬ Яків Петрович, 1892, с. Вормс Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 09.03.1930 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ від 22.03.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЛУЗИНСЬКА Юлія Олександрівна, 1901, с. Миколаївка Кривоозерського району, українка, із селян, малоосвічена, проживала у м. Первомайську, домогосподарка. Заарештована 01.10.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 05.11.1937 р. засуджена до вищої міри покарання. Розстріляна 18.11.1937 р. Реабілітована в 1989 р.

ГАЛУЗИНСЬКИЙ Леонід Лукич, 1895, с. Миколаївка Кривоозерського району, поляк, із селян, освіта вища, проживав у м. Первомайську, завідуючий млином. Заарештований 01.10.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 05.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 18.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГАЛУШКО Гнат Трифонович, 1906, с. Добра Криниця Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Христофорівка, хлібороб. Заарештований 04.02.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 16.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЛУШКО Максим Лукич, 1891, с. Народичі Житомирської області, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Казимирівка Мостовського району, колгоспник. Заарештований 19.06.1944 р. Вироком Військового трибуналу Одеського гарнізону від 18.10.1944 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1999 р.

ГАЛУШКО Семен Трифонович, 1894, с. Добра Криниця Баштанського району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 21.03.1933 р. Постановою особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 03.05.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЛУЩАК Іван Макарович, 1875, х. Турчаново Очаківського району, українець, із селян, даних про освіту немає, без визначеного місця проживання і роботи. Заарештований 13.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 23.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГАЛУЩЕНКО Орест Ілліч, 1898, с. Ульянівка Новобузького району, українець, із селян, малоосвічений, коваль у колгоспі. Заарештований 04.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 29.10.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЛЬВИЦ Отто Юрійович, 1895, м. Лодзь, Польща, німець, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, слюсар на Миколаївському хімзаводі. Заарештований 15.11.1937 р. Постановою Трій-

ки при УНКВС по Миколаївській області від 15.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЛЬЧУК Василь Михайлович, 1904, с. Шепарівці, Галичина, українець, із селян, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, студент робітфаку. Заарештований 03.08.1937 р. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 03.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 19.11.1937 р. Реабілітований у 1957 р.

ГАМАЛІЙ Максим Іванович, 1896, с. Касперівка Новоодеського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 22.01.1930 р. Миколаївським окружним відділом ДПУ від 20.04.1930 р. діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГАМАЮН Григорій Семенович, 1906, с. Анчекрак Очаківського району, українець, із селян, освіта початкова, головний бухгалтер Парутинської МТС. Заарештований 02.07.1944 р. Постановою Особливої Наради НКВС СРСР від 16.12.1944 р. ув'язнений у Чорногорському ВТТ на 8 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАМЕЛЬ Гераним Семенович, 1919, с. Катеринеталь Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, комірник. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГАММ Бернгард Бернгардович, 1898, с. Олександрівка колишнього Фріц-Геккертівського району, німець, із селян, освіта середня, агроном. Заарештований 16.11.1937 р. Постановою НКВС і Прокурора СРСР від 02.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 24.01.1938 р. Реабілітований у 1973 р.

ГАММ Яків Августович, 1899, с. Озерівка Володимирівського району, німець, із селян, малоосвічений, маляр. У 1943 р. був мобілізований у німецьку армію. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Свердловську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГАММЕЛЬ Альфонс Йосифович, 1898, с. Шенфельд Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Киселівка Снігурівського району, вантажник на з/станції Засілля. Заарештований 13.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 09.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 01.11.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГАНДЕРА Сергій Пилипович, 1914, с. Граціянівка Врадіївського району, українець, із селян, освіта середня. У 1941 р. потрапив у полон. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі Постанови ДОКО № 987-С від 18.08.1940 р. переселений до Комі АРСР. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГАНДЗЮК Степан Гаврилович, 1880, с. Барнашівка Яршевського району Вінницької області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Сорочинки Кривоозерського району, колгоспник. Заарештований 27.09.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 14.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 29.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГАНЕВИЧ Василь Петрович, 1898, с. Катаржине Цимбрилівського району Одеської області, болгарин, із селян, малоосвічений, проживав у с. Олексіївка Жовтневого району Миколаївської області, їздовий у колгоспі. Заарештований 03.08.1937 р.

Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 03.08.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАНСЕРОВСЬКИЙ Степан Михайлович, 1895, Сємєхов Тарнавського повіту, Польща, поляк, із робітників, малоосвічений, проживав у с. Терновата Кривоозерського району, бригадир у колгоспі. Заарештований 29.09.1937 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 29.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 18.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГАНУЩАК Григорій Петрович, 1892, с. Таври Заставницького району, Північна Буковина, українець, із селян, освіта вища, педагог. Заарештований 13.02.1945 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 21.11.1945 р. засуджений до 7 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАНЦЕВСЬКИЙ Іван Іванович, 1892, м. Херсон, українець, із селян, освіта середня, проживав у с. Євгенівка Снігурівського району, учитель. Заарештований 16.03.1933 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 14.04.1933 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

ГАПОНЕНКО Павло Іванович, 1902, с. Н.-Олександрівка Баштанського району, українець, із селян, даних про освіту і місце роботи немає. Заарештований 27.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 23.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГАПЧУК Григорій Петрович, 1890, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта початкова, працівник гарнізонної пекарні. Заарештований 11.09.1946 р. Вироком Військового трибуналу військ МВС Миколаївської області від 30.11.1946 р. засуджений до 10 років у ВТТ з обмеженням у правах на 5 років. У 1947 р. міра покарання зменшена до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ГАРАЩЕНКО Іван Харитонович, 1886, с. Воєводське Благодатнівського району, українець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 21.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 5.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 30.05.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ГАРБАДИН Йосиф Андрійович, 1901, с. Лопушниці (Галичина), українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Новоселище Первомайської округи, селянин. Заарештований 05.02.1930 р. Постановою помічника уповноваженого 2-го відділення Первомайського РВ ДПУ від 11.05.1930 р. справу припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГАРБУЗ Дмитро Григорович, 1898, м. Новий Буг, українець, даних про походження та освіту немає, проживав у с. Д.-Балка Новобузького району. Заарештований 11.10.1937 р. Рішенням Трійки УНКВС по Миколаївській області від 14.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГАРБУЗ Кирило Григорович, 1894, м. Новий Буг, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 11.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 14.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАРБУЗ Кирило Мартинович, 1880, м. Новий Буг, українець, із селян, неосвічений, проживав на х. Гарбузатому Новобузького району, хлібороб. Заарештований 13.11.1922 р. Вироком Одеського губревтрибуналу від 07.05.1923 р. з-під варти звільнений, справу припинено. Подальша доля невідома.

ГАРБУЗ Петро Мартинович, 1893, м. Новий Буг, українець, із селян, освіта початкова, проживав на х. Гарбуз Новобузького району, хлібороб. Заарештований 13.11.1922 р. Постановою Одеського губревтрибуналу від 07.05.1923 р. засуджений до 2,5 років у ВТТ із обмеженням у правах. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГАРБУЗЕНКО Леонід Олексійович, 1906, українець, зі службовців, освіта вища, проживав у с. Березнегуватому, директор школи. Заарештований 06.09.1936 р. Постановою Спецколегії Одеського обласного суду від 09.01.1937 р. виправданий, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1999 р.

ГАРБУЛІН Данило Гаврилович, 1860, особисті дані у справі відсутні. Дата арешту невідома. Постановою Трійки Миколаївського ГубНК від 18.10.1921 р. звільнений. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГАРБУЛІН Микита Захарович, 1908, с. Володимирівка Миколаївської області, росіянин, із селян, освічений, проживав у с. Петрововисунька Володимирівського району. Заарештований 12.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 30.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 27.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГАРДЕР Микола Корнійович, 1914, м. Миколаїв, німець, освіта початкова, шлюпочник деревообробного цеху. Заарештований 21.03.1935 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 10.10.1935 р. засуджений до 2 років у ВТТ. Покарання відбував у Сибтабі НКВС. Реабілітований у 1967 р.

ГАРІХТ (ГАРРЕХТ) Пилип Францович, 1895, с. Роштадт Веселинівського району, німець, зі службовців, освіта початкова, комірник елеватора на ст. Веселинове. Заарештований 27.02.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 14.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Відбував покарання на Дальбуді до 1947 р. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1962 р.

ГАРКАВЕНКО Варвара Прокопівна, 1880, с. Демидівка Полтавської області, українка, із духовенства, освіта початкова, проживала у с. Благодатне Благодатнівського району, черниця. Заарештована 16.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 20.04.1938 р. засуджена до вищої міри покарання. Розстріляна 29.04.1938 р. Реабілітована в 1989 р.

ГАРКАВЕНКО Ольга Петрівна, 1912, с. Коровине Одеської області, німкеня, зі службовців, освіта середня, проживала у м. Миколаєві, службовець. Заарештована 10.10.1946 р. Вироком Військового трибуналу 16-ї Повітряної армії від 05.03.1947 р. засуджена до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1958 р.

ГАРКУША Василь Самсонович, 1895, с. Коцуруб Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 28.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 26.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАРКУША Василь Тимофійович, 1907, с. Баловне Новоодеського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 19.11.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 02.02.1933 р. висланий до Казахстану на 3 роки.

ГАРКУША Дмитро Купріянович, 1893, с. В.Шестерня, українець, із селян, проживав у с. Н.Шестерня Фріц-Геккертівського району, голова колгоспу. Заарештований 12.11.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 27.11.1937 р. засу-

джений до вищої міри покарання. Дата розстрілу невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГАРКУША Олександр Григорович, 1886, с. Арнаутівка Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 26.01.1930 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ від 11.05.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАРМАШ Опанас Якимович, 1891, с. Малинівка Новоодеського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 04.02.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 22.02.1930 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАРМАШОВ Олександр Петрович, 1886, м. Миколаїв, росіянин, зі службовців, бухгалтер у педінституті. Заарештований 28.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 15.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 01.06.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГАРОЄЦЬКИЙ Іван Степанович, 1908, с. Ливчі Львівської області, українець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Вознесенськ, місце роботи невідоме. Заарештований 29.03.1944 р. Військовим трибуналом 3-го Українського фронту від 08.09.1944 р. засуджений до вищої міри покарання. Даних про розстріл немає. Реабілітований у 1991 р.

ГАРОСТ Олександра Дмитрівна, 1906, м. Орел, росіянка, зі службовців, освіта середня, домогосподарка. Заарештована 27.12.1937 р. Постановою особливої Наради при НКВС СРСР від 10.01.1938 р. засуджена до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1956 р.

ГАРРЕХТ Адам Іванович, 1892, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, малоосвічений, бригадир-городник. Заарештований 31.01.1938 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 27.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 13.04.1938 р. Реабілітований у 1966 р.

ГАРРЕХТ Іван Романович, 1899, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Суха Балка Очаківського району, колгоспник. Заарештований 26.01.1938 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 27.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 13.04.1938 р. Реабілітований у 1966 р.

ГАРРЕХТ Петро Романович, 1907, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, неосвічений, проживав у с. Суха Балка Очаківського району, колгоспник. Заарештований 26.01.1938 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 27.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 13.04.1938 р. Реабілітований у 1966 р.

ГАРТМАН Іван Францович, 1895, с. Кляйн-Лібенталь Спартаківського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Новомиколаївка Врадіївського району. Заарештований 26.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 11.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАРТМАН Олена-Ангеліна Михайлівна, 1898, с. Плумфельд Анатоліївського району Миколаївської області, німкеня, із селян, малоосвічена. У 1944–1945 рр. знаходилася за кордоном. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Джамбульської області. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Реабілітована в 1991 р.

ГАРТМАН Рейнгольд Емілійович, 1904, с. Ново-Зелене Житомирської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Матвіївка Новобузького району, в'язень Миколаївської в'язниці. Заарештований 13.03.1938 р. Рішенням народного суду Новобузького району від 13.06.1938 р. засуджений до 5 років позбавлення волі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1996 р.

ГАРТМАН Фрідріх Готлібович (Фріц Костянтинович), 1893, с. Кам'янка Криворізького району Дніпропетровської області, німець, із селян, освічений, проживав у с. Новий Буг, коваль у колгоспі. Заарештований 01.11.1937 р. Постановою Особливої Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 19.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАРШ Йоган Йоганович, 1888, с. Цебрикове, німець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Первомайську, без визначених занять. Заарештований 09.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1959 р.

ГАРЯГА Софія Михайлівна, 1900, с. Спаське Снігурівського району, українка, із селян, освіта початкова, проживала у с. Висунськ Березнегуватського району, не працювала. Заарештована 27.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 02.09.1937 р. засуджена до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

ГАСАН Іван Степанович, 1904, м. Миколаїв, українець, із робітників, малоосвічений, машиніст. Заарештований 26.07.1941 р. Вироком Військового трибуналу Одеської залізниці від 04.08.1941 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ГАСС Едуард Якович, 1937, с. Роштадт Мостовського району, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Німеччини. Заарештований 28.02.1946 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. висланий на поселення в с. Котонза Чкаловської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГАССАН Лукерія Федорівна, 1883, м. Миколаїв, українка, зі службовців, освіта середня, медсестра у водолікарні. Заарештована 04.04.1935 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 27.07.1935 р. вислана у Красноярський край на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

ГАСТЬЄВ Григорій Степанович, 1865, с. Драгуни Московської губернії, росіянин, із родини священика, освіта духовна, проживав у м. Первомайську, різнороб. Заарештований 18.08.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

ГАТКО Максим Трохимович, 1894, с. Курячі Лози Кривоозерського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Адамівка Врадіївського району. Заарештований 14.11.1946 р. Військовим трибуналом Одеського військового округу від 25.11.1946 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГАУГЕЛЬ Християн Іванович, 1904, с. Семейця, Бессарабія, німець, із робітників, освіта вища, проживав у с. Ренівка Очаківського району, рахівник у колгоспі. Заарештований 17.12.1937 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 09.02.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1959 р.

ГАУГЕР Вільгельм Вільгельмович, 1898, м. Берлін (Німеччина), німець, із робітників, освіта вища, проживав у с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, директор школи с. Зельці. Заарештований 24.06.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 02.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.09.1937 р. Реабілітований у 1961 р.

ГАУПТ Микола Мартинович, 1876, м. Одеса, німець, із робітників, освіта 6 класів, проживав у м. Миколаєві, слюсар моторно-ремонтного заводу. Заарештований 10.07.1944 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 07.10.1944 р. висланий до Новосибірської області на 5років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАФІЙЧУК Дмитро Олександрович, 1895, с. Іванків, Галичина, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, робітник. Заарештований 26.09.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 05.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАФНЕР Володимир Іванович, 1909, с. Анчекрак Очаківського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, коваль тракторного заводу. Заарештований 17.12.1937 р. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 29.01.1938 р. та Особливої Наради при НКВС СРСР від 09.02.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1960 р.

ГАФНЕР Іван Іванович, 1900, с. Анчекрак Очаківського району, українець, із робітників, освічений, комірник в артілі. Заарештований 23.12.1932 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ від 15.01.1933 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Рішенням Трійки при УНКВС від 09.09.1935 р. з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЦАЛЮК Василь Якимович, 1909, с. Казанка, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 14.07.1930 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ від 02.10.1930 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома.

ГАЦЕНБІЛЕР Георгій Іванович, 1897, с. Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Ватерлоо Карл-Лібкнехтівського району, колгоспник. Заарештований 08.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 09.10.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ГАЦЕНБІЛЕР Марія Іванівна, 1893, с. Ландау Варварівського району, німкеня, із селян, працювала у сільському господарстві. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Марійської АРСР. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГАЦЕНБІЛЛЕР Климентина Йосифівна, 1919, с. Шпеєр Варварівського району, проживала у с. Карлсруе Варварівського району, працювала у власному господарстві. У 1944–1945 рр. перебувала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГАЦЕНБІЛЛЕР Петро Францович, 1928, с. Михайлівка Єланецького району, німець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Велідарівка Єланецького району, працював у власному господарстві. У 1943 р. був вивезений разом із родиною до Польщі, потім до Німеччини. Заарештований у

1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Костромську область. У 1950 р. переселений у Молотовську область. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГАЦЕНБІЛЛЕР Франц Йосифович, 1896, с. Гольдштадт Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освічений, проживав на х. Шостакове Варварівського району, ветеринарний санітар. Заарештований 12.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 29.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 04.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГАЦКАН Микола Григорович, 1911, с. Маловаре Дубоссарського району (Молдова), молдованин, із селян, неосвічений, проживав у с. Мигія Первомайського району, колгоспник. Заарештований 28.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГАЦКЕ Едмунд Вільгельмович, 1882, с. Горжениця, Польща, німець, із селян, освічений, проживав у с. Найгейм, колгоспник. Заарештований 28.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 02.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГВОЗДЕНКО Неоніла Степанівна, 1904, м. Миколаїв, українка, із робітників, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 06.04.1944 р. Вироком Військового трибуналу військ НКВС Миколаївської області від 27.05.1944 р. засуджена до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1990 р.

ГВОЗДЕНКО Філарій Степанович, 1881, с. Культ. Уголок Снігурівського району, українець, із селян, даних про освіту немає, селянин. Загальними зборами бідняцько-батрацького активу від 22.02.1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕБА Дем'ян Андрійович, 1865, х. Шкуратове Благодатнівського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 05.08.1930 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ від 24.11.1930 р. засуджений до 3 років у ВТТ умовно, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕДДЕРТ Яків Петрович, 1930, с. Мирівка Володимирівського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений у Польщу. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Карагандинську область. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЕДЕРТ Петро Петрович, 1925, с. Мирівка Володимирівського району, німець, із селян, освіта середня, колгоспник. У 1941 р. мобілізований у трудармію в Кемеровську область. На підставі Указу ПВС СРСР від 26.11.1948 р. залишений довічно у місцях обов'язкового поселення виселенців. У 1954 р. переселений у Карагандинську область. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЕДРОЙЦ-КАПЕСТИНСЬКИЙ Мстислав Йосипович, 1885, с. Новоселиця Первомайського району, українець, із селян, освіта середня, службовець. Заарештований 05.02.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 20.07.1930 р. діловодство у справі припинено, з-під варти

звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЕЙГЕР Лукерія Рономусівна, 1931, с. Капітанівка Мостовського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1943 р. була вивезена до Польщі, потім – до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Новосибірську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГЕЙГЕР Франц Францович, 1935, с. Сліпуха Мостовського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі, потім – до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до м. Новосибірська. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЕЙДТ Олександр Йосифович, 1900, х. Аннівка Т.-Березанського району, німець, із селян, освічений, проживав у с. Роштадт Мостовського району, хлібороб. Заарештований 09.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 27.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕЙДТ Олександр Петрович, 1902, с. Зульц Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 22.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 08.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки.

ГЕЙДТ Отто Йосифович, 1917, м. Миколаїв, німець, із робітників, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, верстатник на Миколаївському лісопильному заводі. Заарештований 04.01.1938 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 22.02.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1965 р.

ГЕЙДТ Пилип Миколайович, 1890, с. Зульц Веселинівського району, німець, зі службовців, освіта початкова, проживав у с. Олександрівка Вознесенського району, рахівник в артілі. Заарештований 28.02.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 14.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.09.1937 р. Реабілітований у 1967 р.

ГЕЙДТ Рафаїл Петрович, 1904, с. Зульц Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 22.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 08.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕЙЄР Іван Євгенович, 1936, с. Мюнхен Мостовського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕЙЗЕ Самуїл Генріхович, 1876, Польща, німець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Очакові, охоронець облбудтресту. Заарештований 17.12.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 26.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 01.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕЙКО Леонтій Петрович, 1913, с. Злинка Мало-Висківського району Кіровоградської області, росіянин, із селян, освіта незакінчена вища, студент Миколаївського педінституту. Заарештований 19.06.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 21.09.1937 р. засудже-

ний до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1962 р.

ГЕЙКО Микола Фокович, 1885, с. Петропавлівка Братського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 29.10.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 03.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.11.1937 р. Реабілітований у 1962 р.

ГЕЙЛЬ Андрій Мартинович, 1884, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, освічений, працював у сільському господарстві. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕЙЛЬ Бета Андріївна, 1924, с. Роштадт Мостовського району, німкеня, із селян, даних про освіту немає, працювала у сільському господарстві. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕЙЛЬ Марія Францівна, 1885, с. Роштадт Мостовського району, німкеня, із селян, освіта початкова, працювала у власному господарстві. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕЙЛЬ Роза Андріївна, 1914, с. Роштадт Мостовського району, німкеня, із селян, неосвічена, працювала у власному господарстві. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕЙНЛЕ Берта Адамівна, 1931, с. Йоганесталь Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, на утриманні батьків. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕЙНЛЕ Берта Християнівна, 1934, с. Йоганесталь Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, на утриманні батьків. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕЙНЛЕ Володимир Християнович, 1930, с. Йоганесталь Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕЙНЛЕ Готліб Давидович, 1898, с. Йоганесталь Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 04.09.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 17.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 06.12.1937 р. Реабілітований у 1957 р.

ГЕЙНЛЕ Готліб Християнович, 1895, Йоганесталь Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 07.08.1932 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ від 10.01.1933 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕЙНЛЕ Готліб Християнович, 1928, с. Йоганесталь Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕЙНЛЕ Давид Давидович, 1878, Йоганесталь Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 07.08.1932 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ від 10.01.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕЙНЛЕ Еля Адамівна, 1937, с. Йоганесталь Варварівського району, німкеня, із селян, освіта середня, на утриманні батьків. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕЙНЛЕ Рудольф Адамович, 1934, с. Йоганесталь Варварівського району, німець, із селян, неосвічений, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕЙНЛЕ Фріда Готлібівна, 1907, с. Йоганесталь Варварівського району, німкеня, із селян, освіта 4 класи, працювала у сільському господарстві. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕЙНЛЕ Християн Християнович, 1893, с. Йоганесталь Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, місце роботи невідоме. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕЙНЛЕ Християн Християнович, 1905, с. Йоганесталь Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 23.02.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання з конфіскацією майна. Розстріляний 15.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕЙНРІХС Герберт Юлійович, 1911, економія Майчакрак Таврійської губернії, німець, зі службовців, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, технік-будівельник Миколаївської ТЕЦ. Заарештований 17.12.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 09.02.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

ГЕЙС Іван Вільгельмович, 1892, кол. Гальштадт Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, робітник. Заарештований 27.03.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 08.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 27.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕЙС Никодим Іванович, 1880, с. Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Карл Лібкнехт Карл-Лібкнехтівського району, охоронець на електростанції. Заарештований 29.10.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 06.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.12.1937 р. Реабілітований у 1960 р.

ГЕЙС Пилип Іванович, 1899, с. Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освічений, проживав у с. Карл-Лібкнехт Одеської області, слюсар. Заарештований 03.07.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 13.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 20.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕЙС Яків Християнович, 1917, с. Карлсруе Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, місце проживання і роботи невідомі. У 1941 р. Народним судом був засуджений до 6 років у ВТТ. Після звільнення 02.09.1948 р. був узятий на облік спецпоселення. Проживав у м. Воркута. Реабілітований у 1991 р.

ГЕЙС Яків Якович, 1877, с. Розенфельд Херсонського району, німець, із селян, освіта середня, проживав у с. Антонівка Єланецького району, хлібороб. Заарештований 27.11.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 25.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕЙСТ Яків Йоганович, 1892, с. Гликсталь Первомайського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайську, солодовник Первомайського пивоварного заводу. Заарештований 31.08.1938 р. Помер 18.12.1938 р. у в'язниці. Діловодство у справі припинено 27.01.1939 р. Реабілітований у 1999 р.

ГЕЙТ Іван Єгорович (Йосифович), 1903, с. Михайло-Єланець Миколаївської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Новосафронівка Новоодеського району, колгоспник. Заарештований 27.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 23.09.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Постановою Прокурора Єланецького району від 26.03.1939 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЕЙФ Михайло Читманович, 1894, м. Первомайськ, єврей, із робітників, малоосвічений, вантажник на харчовій фабриці. Заарештований 23.04.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 26.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1958 р.

ГЕЙЦМАН Карл Матвійович, 1913, ст. Вигода Одеської області, німець, із робітників, освіта початкова, проживав у м. Первомайську, робітник-ремонтник. Заарештований 28.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ГЕЙЦМАН Матис Християнович, 1887, ст. Вигода Одеської області, німець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Первомайську, поденний робітник. Заарештований 02.08.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.09.1937 р. Реабілітований у 1959 р.

ГЕКК Ганна Францівна, 1925, с. Мюнхен Мостовського району, німкеня, із селян, освіта початкова, місце роботи невідоме. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕКК Емілія Францівна, 1930, с. Мюнхен Мостовського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську об-

ласть. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕКК Іван Сафридович, 1898, с. Мюнхен Мостовського району, німець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 01.08.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 28.08.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Постановою помічника Прокурора у спец. справах м. Одеса діловодство у справі припинено. Покарання відбував до 1947 р. Удруге заарештований 30.11.1949 р. Постановою Особливої Наради при МДБ СРСР від 01.07.1950 р. висланий на поселення до Красноярського краю. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕКК Либаріус Євгенович, 1937, с. Мюнхен Мостовського району, німець, із селян, освіта 6 класів, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до м. Актюбінськ. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕКК Роза Ленгардівна, 1913, с. Мюнхен Мостовського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕКК Франц Іванович, 1884, с. Мюнхен Мостовського району, німець, із селян, освіта початкова, місце проживання і роботи невідоме. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕКК Франциска Францівна, 1921, с. Мюнхен Мостовського району, німкеня, із селян, освіта 5 класів, на утриманні батьків. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕККЕ Йосиф Олександрович, 1909, с. Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, теся. Заарештований 11.03.1938 р. Постановою Судової Колегії із карних справ Одеського обласного суду від 14.05.1939 р. засуджений до 4 років у ВТТ із обмеженням у правах на 2 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1962 р.

ГЕККЕ Михайло Олександрович, 1904, с. Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, теся. Заарештований 27.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 30.11.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1983 р.

ГЕККЕЛЬ Аполонія Петрівна, 1877, с. Ландау Карл-Лібкнехтівського району, німкеня, із селян, неосвічена, домогосподарка. Заарештована 03.11.1937 р. Постановою Особливої Наради при УНКВС по Одеській області від 20.05.1938 р. засуджена до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

ГЕККЕЛЬ Ганна Югусівна, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, неосвічена, домогосподарка. У 1944 р. була вивезена до Польщі, потім – до Німеччини. Заарештована в 1946 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 30.11.1945 р. переселена у Новосибірську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГЕККЕЛЬ Іван Касперович, 1891, с. Ландау Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Карл Лібкнехт, коваль. Заарештований 03.09.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 25.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 05.11.1937 р. Реабілітований у 1968 р.

ГЕККЕЛЬ Ісидор Зарабавлович, 1888, Палестина, єврей, зі службовців, освіта вища, проживав у м. Миколаєві, сторож у їдальні. Заарештований 11.09.1937 р. Засіданням Трійки при УНКВС по Одеській області від 21.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕККЕЛЬ Рафаїл Каспарович, 1900, с. Ландау Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, швець. Заарештований 13.12.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 22.02.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕККЕР Геоларій Матвійович, 1930, с. Мюнхен Мостовського району, німець, із селян, малоосвічений, не працював. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Свердловську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕККЕР Єлизавета Мартинівна, 1927, с. Мюнхен Мостовського району, німкеня, із селян, малоосвічена, працювала у сільському господарстві. У 1944 р. була вивезена до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Новосибірську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГЕККЕР Іван Іванович, 1901, с. Мюнхен Мостовського району, німець, із селян, освіта 5 класів, колгоспник. У 1944 р. був вивезений у Німеччину. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Свердловську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕККЕР Іван Францович, 1902, с. Мюнхен Мостовського району, німець, із селян, малоосвічений, староста в общині. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Алтайський край. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЕККЕР Кіндрат Францович, 1892, с. Мюнхен Мостовського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 25.06.1941 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 31.01.1942 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ГЕККЕР Марія Іванівна, 1909, с. Мюнхен Мостовського району, німкеня, із селян, малоосвічена, працювала у сільському господарстві. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі Постанови ДОКО СРСР від 12.08.1941 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕККЕР Никодим Мартинович, 1932, с. Мюнхен Мостовського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Новосибірську область. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЕЛЛЕРТ Генріх Петрович, 1905, с. Красний Яр Фріц-Геккертівського району,

німець, із селян, даних про освіту немає, колгоспник. Заарештований 31.10.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 15.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЕЛЬМ Людвіг Людвігович, 1894, с. Кассель Гросславського району Одеської області, німець, із селян, освіта початкова, проживав у радгоспі «2-га п'ятирічка» Первомайського району, моторист. Заарештований 15.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 26.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕЛЬМАН Бенон Олександрович, 1910, с. Ново-Сафронівка Одеської області, німець, із селян, освіта середня, проживав у с. Нова Одеса, чорнороб. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 19.08.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕЛЬМАН Єфимія Яківна, 1928, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕЛЬМАН Йоган Якович, 1933, с. Карлсруе Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕЛЬМАН Кельман Меєрович (Микола Маркович), 1906, м. Біла Церква Київської області, єврей, зі службовців, освіта вища, проживав у м. Вознесенськ, диспетчер-графіст Христинівського відділення Одеської залізниці. Заарештований 16.10.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 14.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.06.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ГЕЛЬМАН Марія Генріхівна, 1894, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, місце проживання і роботи невідоме. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована 10.03.145 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕЛЬМАН Франциска Яківна, 1924, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована 10.03.145 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕЛЬФЕНШТЕЙН Іван Іванович, 1897, с. Гросс-Лібенталь Спартаківського району Одеської області, німець, із селян, освічений, проживав на х. Беккера Мостовського району, бухгалтер Куйбишевської МТС. Заарештований 30.08.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 02.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕЛЬФІНШТЕЄН Ерна Генріхівна, 1930, с. Сліпуха Мостовської області, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську об-

ласть. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕЛЬФРІНГ Антон Горонович, 1931, с. Зульц Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЕЛЬФРІХ Леопольд Францович, 1903, с. Шенфельд Карл-Лібкknехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Мала Кореniха Варварівського району, робітник радгоспу. Заарештований 12.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 29.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 04.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕЛЬФРІХ Маргарита Рафаїлівна, 1926, с. Зульц Варварівського району, німкеня, із селян, освіта 5 класів, місце проживання і роботи невідоме. У 1944 р. вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГЕЛЬФРІХ Петро Іванович, 1931, с. Н.Мюнхен Мостовського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕЛЬФРІХ Роза Францівна, 1895, с. Кернички Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, санітарка у лікарні. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕМАР Вільгельм Петрович, 1931, с. Рорбах Веселинівського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. На підставі Указу ПВС СРСР від 28.08.1941 р. виселений до м. Ухта. У 1956 р. знятий із обліку спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЕМАР Вільям Християнович, 1914, с. Ново-Светлівка Веселинівського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 18.11.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 18.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.11.1937 р. Реабілітований у 1963 р.

ГЕМАР Генріх Петрович, 1925, с. Рорбах Веселинівського району, німець, із селян, малоосвічений, працював у сільському господарстві. У 1944–1945 рр. знаходився у Німеччині, служив у німецькій армії. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений в Омську область після звільнення із ВТТ у Магаданській області. Звільнений 28.07.1954 р. У 1956 р. знятий із обліку спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЕМАР Еля Едуардівна, 1936, с. Рорбах Веселинівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Комі АРСР. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГЕМАР Іван Іванович, 1893, с. Рорбах Веселинівського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 08.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Роз-

стріляний 14.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕМАР Роза Едуардівна, 1928, с. Рорбах Веселинівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, місце проживання і роботи невідоме. У 1944–1945 рр. проживала у Німеччині. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Челябінську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГЕМАР Розалія Генріхівна, 1892, с. Рорбах Веселинівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, колгоспниця. У 1944–1945 рр. проживала у Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі Указу ПВС СРСР від 28.08.1941 р. виселена в Омську область. У 1956 р. знята з обліку спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГЕМАР Фрідріх Петрович, 1927, с. Рорбах Веселинівського району, німець, із селян, малоосвічений, працював у сільському господарстві. У 1944–1945 рр. знаходився у Польщі. На підставі Указу ПВС СРСР від 28.08.1941 р. виселений в Омську область. У 1956 р. знятий із обліку спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЕМБИЦЬКИЙ Платон Олександрович, 1868, с. Нова Прага Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, працював в індивідуальному господарстві. Заарештований 20.05.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 10.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 16.08.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕМЕРЛІНГ Едгар Йосифович, 1935, с. Любомирівка В.-Олександрівського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений у Польщу, а пізніше – у Німеччину. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Молотовську область. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЕМОР Густав Іванович, 1915, с. Рорбах Веселинівського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Сталінабадську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕМС Іван Йовович, 1895, с. Грушівка Херсонської округи, українець, із селян, освіта середня, проживав у с. Царедарівка Доманівського району, священик. Заарештований 07.02.1930 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ від 27.02.1930 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ГЕН Готфрід Мартинович, с. Бобій Бессарабської губернії, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Риківка (або Ренівка) Очаківського району, хліборободноосібник. Заарештований 03.11.1930 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 26.03.1930 р. засуджений до висилки у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕНАРІ Костянтин Дмитрович, 1884, с. Олександрівка Березанського району, грек, зі службовців, освіта вища педагогічна, проживав у с. Рибаківка Березанського району, директор неповної середньої школи. Заарештований 19.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 14.10.1938 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕНІГ Яків Готлібович, 1904, х. Шилотніков Казанківського району, німець, із селян, малоосвічений. На підставі Постано-

ви ДОКО від 08.10.1941 р. переселений до м. Караганда. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЕНКО Микола Гордійович, 1915, с. Калаглія Березовського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Веселе Мостовського району, тракторист у МТС. Заарештований 22.03.1948 р. Вироком Військового трибуналу військ МВС Одеської області від 07.05.1948 р. засуджений до 25 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років із конфіскацією майна. Реабілітований у 1955 р. Подальша доля невідома.

ГЕНРІХ Християн Йосифович, 1873, с. Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав на х. Андріївка Т.-Березанського району, колгоспник. Заарештований 17.11.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 17.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 03.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕНЦ Андрій Валентинович, 1898, с. Калістратове Баштанського району, німець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 11.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 07.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕНЦЛЄ Ернест Вільгельмович, 1888, с. Нейзац Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 18.12.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 29.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 10.02.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕНЦЛЄ Іван Якович, 1895, с. Нейзац Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Чорногорка Березовського району, чорнороб на агрокомбінаті. Заарештований 12.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 16.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 14.06.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕПЕЦЬКИЙ Олександр Ілліч, 1883 с. Ларча Бессарабської губернії, українець, зі службовців, освіта середня, проживав у с. Врадіївка Одеської області, учитель. Заарештований 06.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.11.1937 р. Реабілітований у 1991 р.

ГЕПФНЕР Алоізій Якович, 1892, с. Карлсруе Карл-Лібкнехтівського району, німець, зі службовців, освічений, бухгалтер. Заарештований 27.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 04.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕПФНЕР Томас Миколайович, 1912, с. Велика Велідарівка Єланецького району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. У 1943–1945 рр. працював у Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Томську область. У 1952 р. направлений на спецпоселення. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕПФНЕР Яків Іванович, 1900, с. Новосафронівка Новоодеського району, німець, із селян, освічений, проживав у с. Карпорус Карл-Лібкнехтівського району, табельник. Заарештований 27.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 09.03.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРАНТЬЄВ Федір Іванович, 1900, с. Костополь Рівненської області, німець, із робітників, освіта початкова, проживав у с. Карл Лібкнехт, завідуючий райздоров-

відділом. Заарештований 08.07.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 23.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Даних про розстріл немає. Реабілітований у 1959 р.

ГЕРАСИМЕНКО Дементій Лук'янович, 1869, с. Новоолександрівка Первомайського району, українець, із селян, проживав у м. Первомайську, колгоспник. Заарештований 28.07.1937 р. Рішенням трійки при УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕРАСИМЕНКО Іван Павлович, 1926, с. Кримка Первомайського району, українець, із селян, освіта вища, партизан-підпільник. Заарештований 17.02.1944 р. Військовим трибуналом м. Одеси засуджений до розстрілу, який був замінений ув'язненням у ВТТ. Звільнився у 1955 р. Працював учителем у Кримківській середній школі. Реабілітований у 1956 р. Помер 05.06.1979 р.

ГЕРАСИМЕНКО Максим Сидорович, 1887, с. Полянецьке Кривоозерського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 21.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 15.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРАСИМЕНКО Микола Федорович, 1900, с. Луко-Данилівка Т.-Березанського району, українець, із селян, освічений, проживав у м. Нова Одеса, бухгалтер. Заарештований 14.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 22.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.06.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРАСИМЕНКО Семен Трохимович, 1886, с. Кримка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав на х. Н.Петрівка Первомайського району. Заарештований 10.08.1930 р. Вироком народного суду м. Первомайська від 30.12.1930 р. засуджений до 3 років у ВТТ із обмеженням у правах і виселенням за межі України на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРАСИМЕНКО Федір Ісакович, 1891, с. Тарасівка Первомайського району, українець із селян, малоосвічений, селянин-одноосібник. Заарештований 11.02.1930 р. Постановою уповноваженого 1 відділення Первомайського ДПУ від 26.02.1930 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений.

ГЕРАСИМЕНКО Яків Іванович, 1887, с. Нечаяне Варварівського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, вантажник. Заарештований 19.11. 1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 29.11.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1959 р.

ГЕРАСИМОВ Іван Михайлович, 1882, с. Слобідка Котовського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Катеринка Первомайського району, працював у лісгоспі. Заарештований 21.04.1938 р. Постановою Трійки ПРИ УНКВС Одеської області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.05.1938 р. Реабілітований у 1961 р.

ГЕРАСИМОВ Михайло Львович, 1896, м. Одеса, росіянин, зі службовців, освіта середня, проживав у с. Веселинове, актор. Заарештований 11.08.1945 р. Постановою Особливої Наради при МВС СРСР від 27.03.1946 р. ув'язнений у Чернігівській ВТТ на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРАСИМОВ Семен Сергійович, 1885, с. Балабанівка Жовтневого району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, робіт-

ник заводу «Дормашина». Заарештований 01.08.1937 р. Постановою Трійки УНКВС Миколаївської області від 04.12.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

ГЕРАЩЕНКО Іван Харитонович, 1886, с. Воєводське Лисогірського району Миколаївської області, українець, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 21.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 05. 05.1938 р. та від 29.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 30.05.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ГЕРБЕР Густав Іванович, 1892, с. Воробйове Цебриківського району, німець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Первомайську, колгоспник. Заарештований 01.08.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.09.1937 р. Реабілітований у 1959 р.

ГЕРБИНСЬКИЙ Пилип Костянтинович, 1900, с. Концеба Кривоозерського району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 24.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 10.02.1933 р. ув'язнений до концтабору на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРБИНСЬКИЙ Феодосій Семенович, 1897, с. Концеба Кривоозерського району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 24.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 08.02.1933 р. ув'язнений до концтабору на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРБОЛЬТ Олександр Людвигович, 1899, с. Шпринфельд Долинського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Ново-Данциг, хлібороб. Заарештований 19.02.1938 р. Постановою трійки при УНКВС по Миколаївській області від 09.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРГАРДТ Іван Християнович, 1880, с. Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освіта початкова, завідуючий поштою. Заарештований 27.08.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 18.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 03.11.1937 р. Реабілітований у 1967 р.

ГЕРГАРДТ Іван Якович, 1874, с. Сухий Єланець Новоодеського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Ново-Антонівка Єланецького району, колгоспник. Заарештований 05.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 26.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією особистого майна. Розстріляний 03.07.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ГЕРГАРДТ Клара Петрівна, 1916, с. Блюменфельд Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. У 1943 р. була вивезена до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Молотовську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГЕРГАРДТ Лідія Романівна, с. Роштадт Мостовського району, німкеня, із селян, малоосвічена, працювала в общині. У 1944 р. була вивезена до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Свердловську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГЕРГАРДТ Марія Яківна, 1887, с. Блюменфельд Т.-Березанського району, німкеня, із селян, малоосвічена, працювала у сільському господарстві. У 1944 р. була

вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГЕРГАРДТ Роза Йосифівна, 1902, Т.-Березанський район, німкеня, із селян, малоосвічена, різнороб. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГЕРДТ Генріх Фрідріхович, 1889, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освіта початкова, муляр. Заарештований 25.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРДТ Фрідріх Вільгельмович, 1888, с. Кодима Баштанського району, німець, із селян, освічений, проживав у с. Новополтавка Баштанського району, хлібороб. Заарештований у січні 1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 24.01.1933 р. ув'язнений у концтаборі на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРДТ Яків Якович, 1913, Привільнянський район, німець, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, машиніст. Заарештований 27.05.1937 р. Вироком Військової колегії Верховного Суду СРСР від 25.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 26.09.1937 р. Реабілітований у 1957 р.

ГЕРЖЕВАН Онисим Федорович, 1891, с. Лідіївка Мостовського району Одеської області, українець, із селян, освічений, проживав у с. Мостове, колгоспник. Заарештований 30.08. 1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 02.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРЖИВАН-ЛАТТИ Сафрон Григорович, 1889, с. Болгарка Доманівського району, українець, із робітників, освіта середня, проживав у с. Лагері №3 Вознесенського району, директор школи. Заарештований 10.11.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від28.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.03.1936 р. Реабілітований у 1959 р.

ГЕРІНГ Вільгельм Вільгельмович, 1913, с. Семенівка Жовтневого району, німець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Первомайську, завідуючий складом пивзаводу. Заарештований 31.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 09.09.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРІШ Василь Федосійович, 1921, с. Катеринівка Казанківського району, українець, із селян, освіта 5 класів, військовослужбовець. У 1942 р. потрапив у полон, служив у німецькій армії. Заарештований у 1946 р. На підставі Постанови ДОКО від 18.08.1945 р. переселений у Молотовську область. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЕРЛЕ Георгій Павлович, с. Степанівка Тираспольського району, німець, із селян, даних про освіту немає, проживав у м. Первомайську, без визначених занять. Заарештований 08.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.09.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРМАН Яків Якович, 1891, с. Нейкове Березовського району, німець, із селян,

освіта вища медична, проживав у м. Миколаєві, лікар. Заарештований 04.02.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 10.08.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

ГЕРМАН-МЕРКЛІНГЕР Катерина Петрівна, 1894, с. Єленівка Дніпропетровської області, німкеня, із селян, освіта вища, проживала у м. Миколаєві, учитель. Заарештований 15.11.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 08.12.1937 р. засуджена до вищої міри покарання. Розстріляна 22.10.1937 р. Реабілітована в 1989 р.

ГЕРМАНСОН Варвара Христіянівна, 1873, м. Одеса, німкеня, неосвічена, проживала у м. Миколаєві, домогосподарка. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 17.12.1937 р. засуджена до вищої міри покарання. Розстріляна 03.01.1938 р. Реабілітована в 1989 р.

ГЕРНЕР Євгенія Людвігівна, 1901, с. Шпеєр Веселинівського району, німкеня, із селян, освіта 5 класів, колгоспниця. У 1944 р. була вивезена в Польщу. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до м. Новосибірськ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГЕРНЕР Іван Леонардович, 1892, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Уперше заарештований у 1933 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 10.01.1933 р. ув'язнений у концтаборі на 3 роки. Удруге заарештований 01.08.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 13.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 16.08.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРНЕР Йоган Йосифович, 1935, с. Катеринеталь Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1943 р. був вивезений у Польщу. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕРНЕР Йосиф Йосифович, 1929, с. Катеринеталь Варварівського району, німець, із селян, освіта 5 класів, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений у Польщу. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕРНЕР Йосиф Лаврентійович, 1904, с. Катеринеталь Варварівського району, німець, із селян, освіта 4 класи, працював у сільському господарстві. У 1944 р. був вивезений у Польщу. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕРНЕР Климентій Лаврентійович, 1889, с. Катеринеталь Карл-Лібкнехтівського району, німець, зі службовців, освічений, проживав у с. Карл Лібкнехт, бухгалтер Ландауської МТС. Заарештований 21.12.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 05.02.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 24.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРНЕР Михайло Леонардович, 1911, с. Роштадт Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 29.12.1932 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 11.01.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРНЕР Петро Леонардович, 1895, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, Заарештований 08.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській

області від 13.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 16.08.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРНЕР Пилип Християнович, 1894, с. Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Веселинове Вознесенського району, чорноріб на луб заводі. Заарештований 01.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 09.10.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ГЕРТ Генріх Михайлович, 1874, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, хліборобвиноградар. Заарештований 16.02.1930 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 18.05.1930 р. висланий у Північний край на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ГЕРТ Едуард Едуардович, 1918, с. Рорбах Веселинівського району, німець, із селян, малоосвічений, займався сільським господарством. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Служив у німецькій армії, у 1945 р. потрапив у полон. На підставі Постанови ДОКО № 9871-С від 18.07.1945 р. переведений на становище спецпоселенця. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕРТ Едуард Фрідріхович, 1901, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 16.02.1930 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 18.05.1930 р. висланий у Північний край на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ГЕРТ Іван Фрідріхович, 1895, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освічений, проживав у с. Суворове Т.-Березанського району, хлібороб. Заарештований 12.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 16.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 17.06.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРТ Карл Федорович, 1910, с. Йоганесталь Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, хлібороб. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕРТЕР Іван Іванович, 1926, с. Суворове Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЕРТНЕР Антон Йосифович, 1931, с. Ленінталь Мостовського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЕРТНЕР Іван Геронімович, 1895, с. Роштадт Ананьївського повіту, німець, із селян, освіта домашня, працював у власному господарстві. Заарештований 29.12.1932 р. Постановою Судової Трійки ДПУ від 31.01.1933 р. засуджений до 10 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРТНЕР Карл Францович, 1901, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, освічений, приймальник Ватерлоуського млина. Заарештований 26.01.1938 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 27.03.1938 р. засуджений до вищої міри

покарання. Розстріляний 13.04.1938 р. Реабілітований у 1966 р.

ГЕРТНЕР Карл Якович, 1886, с. Нейзац Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, займався сільським господарством. У 1943 р. був вивезений до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Вологодську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕРТНЕР Роман Іванович, 1929, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, малоосвічений, учень. У 1943 р. був вивезений до Польщі, пізніше – до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕРТНЕР Християн Йосифович, 1927, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, малоосвічений, працював у сільському господарстві. У 1944 р. був вивезений до Німеччини, служив у німецькій армії. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЕРТНЕР Яків Павлович, 1889, с. Перинівка Одеської області, німець, зі службовців, освіта середня, проживав у с. Василівка Т.-Березанського району, учитель. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 29.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 10.02.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРЦ Адам Касперович, 1898, с. Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Ново-Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району, кустар-чоботар. Заарештований 22.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 09.10.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ГЕРЦ Антон Антонович, 1889, с. Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 07.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 09.10.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ГЕРЦ Матвій Антонович, 1900, с. Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 05.12.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 22.02.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРЦ Рафаїл Антонович, 1886, с. Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 02.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 09.10.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ГЕРЦЕЛЬ Еміль Якович, 1911, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Первомайську, без визначених занять. Заарештований 134.02.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 25.07.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРЦЕН Іван Іванович, 1892, с. Кочубеївка Фріц-Геккертівського району, німець, із селян, даних про освіту немає, проживав с. Светлівка Фріц-Геккертівського району, колгоспник. Заарештований 312.11.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 15.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЕРЦОГ Данило Валентинович, 1889, с. Юзефсталь Спартаківського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, тесля. Заарештований 24.08.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 29.10.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРШКОВИЧ Мойсей Лейбович, 1900, с. Березівка Одеської області, єврей, зі службовців, освіта середня, проживав у м. Вознесенську, касир Держбанку. Заарештований 25.02.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 31.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.04.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕРШТАНСЬКИЙ Анатолій Йосифович, 1869, с. Тараш Кременецького повіту, Польща, українець, зі службовців, освіта середня, проживав у с. Криве Озеро, священик. Заарештований 28.07.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 05.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 18.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕТЕРЛЕ Яків Фрідріхович, 1932, с. Суворове Т.-Березанського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений у Польщу. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЕТЬМАН Петро Якович, 1899, с. Покровське Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, член артілі. Заарештований 26.12.1932 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ від 10.02.1933р засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЕТЬМАНСЬКИЙ Пилип Романович, 1907, с. Софіївка Благодатнівського району, українець, із селян, освічений, бригадир у колгоспі. Заарештований 24.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 31.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 05.04.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ГЕТЬМАНЧЕНКО Федір Григорович, 1896, с. Семенівка Єланецького району, українець, із селян, даних про освіту немає, колгоспник. Заарештований 20.11.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 27.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЕФНЕР Іван Іванович, 1891, с. Прогресівка (колишній Нейзац) Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 18.12.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 29.12.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 10.02.1938 р. Реабілітований у 1963 р.

ГЕХЛЕР Микола Рафаїлович, 1930, с. Березнегувате, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Карл Лібкнехт, на утриманні батьків. У 1944–1945 рр. проживав у Польщі і Німеччині. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений у Башкирську АРСР. У 1956 р. знятий із обліку спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЕЦ Генріх Володимирович, 1908, м. Одеса, німець, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, коваль-підручний на заводі ім. А. Марті. Заарештований 26.09.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 27. 11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЕЦФРІД Антон Євстафійович, 1887, с. Роштадт Мостовського району, німець,

із селян, малоосвічений, бджоляр. Заарештований 31.01.1938 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 27.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 13.04.1938 р. Реабілітований у 1966 р.

ГЕЦФРІД Іван Іванович, 1905, с. Рошадт Мостовського району, німець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Михайлівка Мостовського району, колгоспник. Заарештований 16.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 28.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 29.12.1937 р. Реабілітований у 1990 р.

ГЕЦФРІД Теофілія Євстафіївна, 1902, с. Рошадт Мостовського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. У 1944 р. була вивезена до Німеччини. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Свердловської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГІБЕЦЬ Іван Онуфрійович, 1880, с. Криве Озеро Одеської округи, українець, із селян, неосвічений, селянин. Заарештований 18.09.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ СРСР від 15.12.1929 р. виселений у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГІБЕЦЬ Федір Андрійович, 1896, с. Криве Озеро, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 27.01.1930 р. Первомайським окружним відділом ДПУ від 22.02.1930 р. діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГІБНЕР Райнгольт Іванович, 1937, с. Новоданциг Баштанського району, німець, із селян, на утриманні батьків. У 1943 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Актюбінської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГІБНЕР Франц Іванович, 1908, с. Мюнхен Мостовського району, німець, із селян, освіта середня, проживав у с. Михайло-Єланець Єланецького району, учитель. Заарештований 09.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 26.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 03.07.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ГІДУЛЬЯНОВА Ганна Федорівна, 1878, м. Гола Пристань, українка, із селян, освіта початкова, проживала у м. Миколаєві, домогосподарка. Заарештована 08.02.1935 р. Вироком Військового трибуналу від 08.06.1935р засуджена до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1959 р.

ГІЗБРЕХТ Григорій Григорович, 1923, с. Озерівка Володимирівського району, німець, із селян, малоосвічений, зав. клубом. У 1942р був відправлений у Татарську АРСР. На підставі Наказу МДБ і Прокуратури СРСР № 00913/277 від 27.12.1951 р. залишений на обліку спецпоселення у Свердловській області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГІЗБРЕХТ Петро Якович, 1916, В-Поліський район Миколаївської області, німець, із селян, освічений, проживав у с. Бурханівка Снігурівського району, колгоспник. Заарештований 27.06.1944 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 16.12.1944 р. засуджений до 10 років у ВТТ.

ГІЗЕР Євген Станіславович, 1932, с. Мюнхен Мостовського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від

11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГІЗЕР Іван Іванович, 1935, с. Ново-Мюнхен Мостовського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГІЗЕР Іван Францович, 1889, с. Рорда Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Михайлівка Мостовського району, колгоспник. Заарештований 13.02.1937 р. Військовим трибуналом КВО від 02.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Помер, відбуваючи покарання, 10.02.1942 р. Реабілітований у 1966 р.

ГІЗЕР Лео Станіславович, 1937, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, освіта 6 класів, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГІЗЕР Мартин Георгійович, 1932, с. Мюнхен Мостовського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГІЗЕР Матильда Мартинівна, 1927, с. Мюнхен Мостовського району, німкеня, із селян, освіта початкова, працювала у сільському господарстві. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГІЗІНГЕР Магдалина Георгіївна, 1919, с. Блюменфельд Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. У 1944 р. була вивезена у Польщу. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до м. Караганда. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГІЗІНГЕР Олена Гнатівна, 1889, с. Мангель Тираспольського району Одеської області, німкеня, із селян, освіта початкова, проживала у с. Блюменфельд Т.-Березанського району, колгоспниця. У 1944 р. була вивезена у Польщу. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Карагандинську область. Померла 26.09.1951 р. Реабілітована в 1991 р.

ГІК Август Якович, 1882, с. Нейланд Ширяївського району, німець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Первомайську, працював на тимчасових роботах. Заарештований 04.09.1937 р. Рішенням трійки при УНКВС по Одеській області від 15.09. 1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Покарання відбував у Печорському залізничному таборі. Помер у таборі 03.07.1943 р. Реабілітований у 1959 р.

ГІКК Готліб Готлібович, 1899, с. Саханське Цебриківського району, німець, із селян, освічений, проживав на х. Суха Верба Одеської області, колгоспник. Заарештований 18.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 29.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 29.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГІЛЕВСЬКИЙ Альфред Адольфович, 1896, с. Костянтинівка Вінницької області, поляк, із робітників, освіта незакінчена вища, проживав у радгоспі «Добра криниця» Баштанського району, старший агроном. Заарештований 10.03.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 18.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 23.09.1937 р. Реабілітований у 1958 р.

ГІЛЕТА Михайло Леонтійович, 1854, с. Соломія Хащеватського району Первомайської округи, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 25.01.1930 р. 12.04.1930 р. Первомайським окружним відділом діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГІЛКО Леонтій Єфремович, 1894, с. Сирове Врадіївського району, молдаванин, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 13.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 26.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ГІЛЬД Бенгард Григорович, 1903, с. Морозівка Врадіївського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Н.-Миколаївка Врадіївського району, працював у сільському господарстві. У 1944 р. був вивезений у Німеччину, служив у німецькій армії. Заарештований у 1946 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Дальбуд МВС СРСР. У 1955 р. знятий із обліку спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГІЛЬД Єлизавета Францівна, 1899, с. Мюнхен Мостовського району, німкеня, із селян, проживала у с. Ново-Миколаївка Врадіївського району, малоосвічена, працювала у сільському господарстві. У 1944–1945 рр. перебувала у Німеччині. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Новосибірську область. У 1954 р. знята із обліку спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГІЛЬД Йосиф Йосифович, 1899, х. Бузинове Мостовського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав на х. Нова Америка Вознесенського району, конюх. Заарештований 04.06.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 28.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Рішенням Особливої Наради при МДБ СРСР від 20.09.1950 р. висланий до Північно-Казахстанської області Казахської РСР. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1962 р.

ГІЛЬД Франц Бернгардович, 1935, с. Н.-Миколаївка Врадіївського району, німець, із селян, освіта 4 класи, на утриманні батьків. У 1943 р. був вивезений до Польщі, пізніше – до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Новосибірську область. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГІЛЬДЕБРАНД Леопольд Йоганесович, 1926, с. Бесарабка Т.-Березанського району, німець, із селян, освіта початкова, працював у власному господарстві. У 1944 р. був вивезений у Польщу, служив у німецькій армії, у січні 1945 р. потрапив у полон. Заарештований у 1945 р. по репатріації. Вироком Військового трибуналу військ МВС Брянської області від 09.071947 р. засуджений до 10 років у ВТТ із ураженням у правах на 5 років. Звільнений у 1955 р. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГІЛЬДЕБРАНДТ Дитріх Іванович, 1905, с. Романівка Горлівського району, німець, зі службовців, освіта вища, проживав у

с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, директор середньої школи. Заарештований 27.05.1938 р. Рішенням Трійки УНКВС по Одеській області від 15.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.10.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ГІЛЬДЕБРАНДТ Петро Іванович, 1931, с. Бесарабка Т.-Березанського району, німець, із селян, освіта 7 класів. У 1931 р. на підставі Постанови РНК і ЦВК СРСР від 01.02.1930 р. переселений у Свердловську область. У 1954 р. знятий із обліку спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГІЛЬФЕР Леонтій Якович, 1910, с. Велідарівка Єланецького району, німець, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 10.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГІЛЬФЕР Рафаїл Іванович, 1911, с. Шенфельд Ландауського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Киселівка Снігурівського району, не працював. У 1941 р. був направлений у Ждановську область. У 1942 р. направлений до м. Солікамськ Молотовської області. На підставі Наказу МДБ і Прокуратури СРСР № 00913/277 від 27.12.1951 р. направлений на спецпоселення у Свердловську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГІЛЬФЕР Рогус Лук'янович, 1893, с. Березівка, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Велика Велідарівка Єланецького району, зав. молочної ферми, ветфельдшер. Заарештований 07.07.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 26.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата розстрілу невідома. Реабілітований у 1960 р.

ГІЛЬФРЕГ Ганна Полтазівна, 1915, с. Мюнхен Мостовського району, німкеня, із селян, даних по освіту немає, домогосподарка. У 1944–1945 рр. проживала у Польщі. Заарештована в1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГІЛЬЦ Вільгельм Іванович, 1908, с. Йоганесталь Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, завгосп у колгоспі. Заарештований 04.09.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 17. 11.1937р засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 06.12.1937 р. Реабілітований у 1957 р.

ГІЛЬЦ Християн Християнович, 1899, с. Йоганесталь Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, конюх у колгоспі. Заарештований 07.08.1932 р. Рішенням Судової Трійки при Колегії ДПУ від 10.01.1933 р. засуджений до 10 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГІММЕЛЬФАРБ Йосиф Кельманович (Мойсей Миронович), 1904, м. Очаків, єврей, із міщан, освічений, проживав у м. Миколаєві, не працював. Заарештований 09.08.1923 р. Рішенням Особливої комісії із адмінвисилок висланий до Туркестану на 1 рік. Рішенням комісії від 11.01.1924 р. висланий до Печори на 3 роки. Особливою Нарадою від 02.12.1925 р. висланий до Киркраю. Особливою Нарадою при Колегії ОДПУ від 28.01.1927 р. після відбуття висилки позбавити права проживати у Москві, Ленінграді, Нижньому Новгороді, Іваново-Вознесенську, Тулі, Твері та Україні, із прикріпленням до визначеного місця проживання на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГІРЖЕВ Матвій Мойсейович, 1894, с. Болгарка Вознесенського району, українець, із селян, освічений, проживав у с. Олександрівка Миколаївської області,

секретар робітничого комітету. Заарештований 15.06.1927 р. Висланий на Урал. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ від 16.09.1927 р. позбавлений права проживання у Москві, Ленінграді, Києві, Одесі, Ростові-на-Дону, Україна терміном на 3 роки. Амністії не підлягає. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГІРШ Гнат Антонович, 1936, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований 27.07.1945р по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГІРШ Євген Севастьянович, 1930, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. У 1944 р. був вивезений до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений у Новосибірську область. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГІРШ Йосиф Севастьянович, 1896, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. У 1944 р. був вивезений до Польщі, у січні 1945 р. – до Німеччини. Заарештований 27.07.1945р по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений до м. Новосибірська. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГІРШ Йосиф Якович, 1928, с. Суха Балка Веселинівського району, німець, із селян, освіта початкова, займався сільським господарством. У 1944 р. був вивезений до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений у Свердловську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГІРШ Степан Севастьянович, 1924, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, малоосвічений, працював у сільському господарстві. У 1944 р. був вивезений до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. переселений у Новосибірську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГІЧРИХ Михайло Францович, 1923, с. Роштадт Мостовського району, німець, із селян, малоосвічений, працював у сільському господарстві. У 1944 рр. був мобілізований у німецьку армію. У 1945 р. потрапив у полон американської армії. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Новосибірську область. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГІШТЕМУЛТ Йосиф Якимович, 1891, с. Костянтинівка Арбузинського району, українець, із селян, освічений, каменяр. Заарештований 26.06.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 23.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 15.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЛАВАЦЬКИЙ Андрій Абрамович, 1886, м. Балта, українець, із селян, освіта початкова, проживав на ст. Колосівка Вознесенського району, черговий. Заарештований 18.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 21.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.08.1937 р. Реабілітований у 1959 р.

ГЛАГОВСЬКА Ядвіга Луківна, 1878, с. Калатаївка Кривоозерського району, полька, із селян, освіта початкова, проживала у м. Первомайську, прибиральниця. Заарештована 28.09.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 05.11.1937 р.

засуджена до вищої міри покарання. Розстріляна 18.11.1937 р. Реабілітована в 1990 р.

ГЛАГОВСЬКИЙ Іван Іванович, 1905, м. Одеса, українець, із робітників, освічений, проживав у с. Онуфріївка Привольнянського району, ветсанітар. Заарештований 26.06.1944 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 07.10.1944 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЛАДИР Костянтин Климентійович, 1877, с. Н. Григорівка Вознесенського району, молдованин, із селян, малоосвічений, каменяр. Заарештований 26.12.1932 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ від 02.02.1933 р. висланий до Казахстану на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЛАДКОВ Леонід Михайлович, 1901, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта вища, начальник ділянки цеху № 1 заводу № 200. Заарештований 23.06.1938 р. Військовим трибуналом Київського особливого військового округу від 4–8.04.1939 р. виправданий, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома.

ГЛАДКОВ Павло Петрович, 1901, м. Білорецьк Башкирської АРСР, росіянин, із робітників, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, військовослужбовець. Заарештований 07.07.1937 р. Військовим трибуналом КВО від 15.04.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років і позбавленням військового звання «старший лейтенант». Подальша доля невідома. Реабілітований у 1967 р.

ГЛАДКОВ Петро Юхимович, 1888, с. Привольне Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 20.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 02.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЛАДКОВСЬКИЙ Едуард Мар'янович, 1906, м. Житомир, поляк, із робітників, освічений, без визначеного місця проживання і роботи. Заарештований 29.05.1939 р. Рішенням Миколаївського обласного суду від 22.06.2939 р. засуджений до 6 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ГЛАДКОВСЬКИЙ Іван Іванович, 1882, с. Арнаутівка Вознесенського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Вознесенську, заготівельник. Заарештований 15.02.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 12.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.03.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЛАДКОВСЬКИЙ Пилип Іванович, 1891, с. Арнаутівка Вознесенського району, українець, із селян, освіта початкова, коваль. Заарештований 20.02.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 12.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.03.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЛАДОВСЬКИЙ Яків Мартинович, 1898, с. Розношинці Грушківського району Первомайської округи, українець, із селян, малоосвічений, безробітний. Заарештований 27.01.1930 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ від 21.04.1930 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома.

ГЛАДУН Василь Іванович, 1909, м. Цюрупинськ, українець, зі службовців, освіта середня, капітан судна «Безстрашний». Заарештований 17.10.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 29.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

ГЛАДУН Володимир Васильович, 1904, с. Христофорівка Володимирівського району, українець, із селян, малоосвічений, про-

живав у с. Бурячки Володимирівського району, хлібороб. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УРСР від 05.05.1930 р. виселений у Північний край на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ГЛАДЧЕНКО Василь Федотович, 1902, с. Новопавлівка Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Н.-Василівка Баштанського району, хлібороб. Заарештований 01.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 10.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЛАДЧЕНКО Федот Ісидорович, 1876, с. Євгеніївка Тираспольського повіту, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Н.-Василівка Баштанського району. Заарештований 23.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 10.01.1933 р. висланий у Казахстан на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЛАЗЕР Іван Іванович, 1897, кол. Мюнхен Карл-Лібкнехтівського району, німець, зі службовців, малоосвічений, проживав у м. Снігурівка, помічник бухгалтера. Заарештований 07.12.1937 р. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 16.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 11.03.1938 р. Реабілітований у 1965 р.

ГЛАЗОВ Михайло Андрійович, 1888, м. Миколаїв, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Олександрівка Володимирівського району, селянин-одноосібник. Заарештований 27.01.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 12.05.1930 р. з-під варти звільнений, діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома.

ГЛАЗОВ Петро Андрійович, 1887, м. Миколаїв, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Олександрівка Володимирівського району, селянин-одноосібник. Заарештований 26.01.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 12.05.1930 р. з-під варти звільнений, діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома.

ГЛАНЗА (ГЛОНЗА) Лук'ян Лаврентійович, 1886, с. Мощни Черкаського району Київської області, українець, зі службовців, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві робітник на заводі № 200. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 02.02.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.09.1937 р. Реабілітований у 1957 р.

ГЛЕВЕНКО Василь Григорович, 1912, с. Георгіївка Березнегуватського району, українець, із селян, даних про освіту немає, селянин. Рішенням Загальних зборів бідняцько-батрацького активу від 24.02.1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЛЕВЕНКО Кузьма Михайлович, 1885, м. Новий Буг, українець, із селян, освіта незакінчена вища, проживав у с. Суворівка Новоодеського району, директор школи. Заарештований 27.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 16.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 17.06.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

ГЛЕВЕНКО Платон Григорович, 1891, м. Новий Буг, українець. із селян, даних про освіту немає, проживав у с. Н.-Георгіївка Березнегуватського району, селянин. Рішенням Загальних зборів бідняцько-батрацького активу від 24.02.1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГЛЕКЛЕР Зінаїда Лебрехтівна, 1915, с. Успінка Н.-Троїцького району Запорозької області, німкеня, зі службовців, освіта середня, проживала у с. Ольгопіль Новобузького

району, фельдшер. Заарештована 23.05.1944 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 07.10.1944 р. засуджена до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1967 р.

ГЛЕМБОЦЬКИЙ Федір Феліксович, 1889, с. Вихровка Дунаєвецького району Кам'янець-Подільської області, поляк, із селян, освічений, проживав біля ст. Помішна Знам'янської залізниці, сторож. Заарештований 22.06.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 29.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЛИНКА Максим Тимофійович, 1900, с. Плоть Кодимського району (Молдова), молдованин, із селян, малоосвічений, проживав у с. Катеринка Первомайського району, працював на різних роботах. Заарештований 21.04.1938 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.05.1938 р. Реабілітований у 1961 р.

ГЛОБАЧОВ Георгій Антонович, 1888, с. Мала Олександрівка Великоолександрівського району Одеської області, українець, із селян, освічений, проживав у с. Щербані Вознесенського району, священик. Заарештований 29.12.1933 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ від 16.03.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЛОВАЦЬКА Марфа Пилипівна, 1882, с. Янова Херсонської губернії, українка, із селян, освічена, проживала у с. Кудрявцеве Мостовського району, домогосподарка. Заарештована 15.02.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляна 29.05.1938 р. Реабілітована в 1960 р.

ГЛОДОВ Юхим Олександрович, 1911, с. Михайлівка Врадіївського району, українець, із селян, малоосвічений, селянин-одноосібник. Заарештований 23.06.1934 р. Визначенням народного суду Врадіївського району від 30.04.1935 р. діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1998 р.

ГЛОК Іван Генріхович, 1903, с. Кочетне АССР німців Поволжя, німець, із селян, освічений, проживав у с. Йоганесталь Карл-Лібкнехтівського району, учитель. Заарештований 19.07.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 21.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 26.09.1938 р. Реабілітований у 1964 р.

ГЛУЗМАН Симха Мошкович, 1889, м. Первомайськ, єврей, із служителів культу, неосвічений, сторож синагоги. Заарештований 08.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 11.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 16.03.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГЛУХЕНЬКО Василь Прокопович, 1891, с. Конецьпіль Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайську, різнороб на будівництві камінного мосту в м. Первомайську. Заарештований 28.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.08.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЛУХМАНЮК Григорій Онуфрійович, 1901, с. Немия Могилів-Подільської губернії, українець, із селян, освіта початкова, проживав на х. Марицине Очаківського району, хлібороб. Заарештований 15.01.1931 р. Постановою Начальника УСВ Одеського оперативного сектору ДПУ УСРР від 31.07.1931 р. з-під варти звільнений. Подальша доля невідома.

ГЛУХОВСЬКИЙ Деонисій Михайлович, 1883, м. Бар Вінницької області, поляк, із робітників, освіта середня, проживав у с. Натягайлівка Вознесенського району, машиніст депо ст. Вознесенськ. Заарештований 06.01.1936 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 31.01.1936 р. висланий до Казахстану на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЛУЩЕНКО Андрій Григорович, 1917, с. Баштанка Миколаївської області, українець, із селян, освічений, військовослужбовець. У 1942 р. працював на німецькому заводі. У 1943 р. перебував у полоні. У 1946 р. відправлений на спец поселення з табору № 0302 до Молотовської області. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЛУЩЕНКО Василь Степанович, 1903, м. Новоросійськ, росіянин, із робітників, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, майстер водо забезпечення. Заарештований 25.08.1945 р. Вироком Військового трибуналу Одеської залізниці від 27.11.1945 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Звільнений 19.04.1952 р. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЛУЩЕНКО Олександр Іванович, 1894, м. Київ, українець, освічений, військовослужбовець. Заарештований 18.02.1920 р. Постановою Колегії Миколаївської ГубНК від 14.06.1920 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГЛУЩЕНКО Олександр Логвинович, 1905, с. Глибоке Бориспільського району Київської області, українець, із селян,освіта початкова, проживав у с. Петро-Висунськ Володимирівського району, колгоспник. Заарештований 23.11.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 30.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 19.02.1938 р. Реабілітований у 1960 р.

ГЛУЩЕНКО Тихін Петрович, 1875, с. Юзефпіль Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 31.01.1933 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 11.02.1933 р. висланий до Казахстану на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГЛЯДКОВСЬКИЙ Семен Петрович, 1868, с. Петровське Херсонської губернії, українець, зі служителів культу, освіта середня духовна, проживав у м. Первомайську, різнороб. Заарештований 25.08.1937 р. Рішенням Трійки при НКВС по Одеській області від 01.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

ГНАТЕНКО Гордій Федорович, 1890, с. В.Севастянівка Христинівського району Київської області, українець, із селян, малоосвічений, в'язень Миколаївської в'язниці. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 28.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 06.09.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГНАТЕНКО Михайло Карпович,1898, с. Анетівка Доманівського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 06.03.1941 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 19.08.1942 р. засуджений на 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГНАТЕНКО Петро Антонович, 1903, с. Тридуби Кривоозерського району, українець, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 08.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 23.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.03.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

ГНАТИШИН Іван Михайлович, с. Романівка, Галичина, українець, із селян, освіта середня, проживав у м. Первомай-

ську, бухгалтер. Заарештований 10.09.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 26.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 05.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГНАТИШИН Тихін Васильович, 1897, с. Д. Пристань Первомайського району, українець, із селян, освічений, без визначених занять. Заарештований 20.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 26.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Звільнений у 1947 р. Проживав у м. Первомайську. Реабілітований у 1960 р.

ГНАТЮК Федір Семенович, 1903, с. Веселе Великоврадіївського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 13.03.1938 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області від 31.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.04.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

ГНИДА Гаврило Васильович, 1897, с. Христофорівка Баштанського району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 29.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 09.02.1933 р. ув'язнений у концтаборі на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГНИЛОСИРОВ Пантелій Матвійович, 1899 , м. Миколаїв, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, токар заводу ім. А. Марті. Заарештований 21.08.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УРСР виселений у Північний край на 3 роки умовно. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГНИП Захарій Юхимович, 1903, с. Русово Ямпільського району Вінницької області, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. М. Заблоцьке Доманівського району, член артілі. Заарештований 29.12.1932 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ від 31.01.1933 р. Засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГНОЄВЕНКО Митрофан Якович, 1877, с. В'язове Курської губернії, українець, даних про освіту немає, проживав у м. Нікополь Дніпропетровської області, сторож. Заарештований 14.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 27.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата розстрілу невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГОБ Антон Михайлович, 1936, с. Ландау Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1943 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі із директивою НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. висланий на спецпоселення в Актюбінську область. У 1956р звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОБЖЕЛЯН Харитон Самойлович, 1877, с. Сирове Врадіївського району, українець, із селян, малоосвічений, без певних занять. Заарештований 24.04.1938 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.05.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ГОБЖИЛЯН Матвій Самойлович, 1889, с. Сирове Врадіївського району, молдаванин, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 13.09.1937 р. Постановою трійки при УНКВС по Одеській області від 23. 10. 1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Даних про страту немає. Реабілітований у 1989 р.

ГОВОРУН Гаврило Іванович, 1890, колишня Херсонська губернія, українець, із селян, освіта початкова, проживав на х. Дмитрове Новобузької волості, хлібороб. Заарештований 13.11.1922 р. Постановою Одеського губревтрибуналу від 07.05.1923 р. засуджений до 2,5 років у ВТТ із обмеженням у правах і конфіскацією

майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОВОРУН Григорій Іванович, 1887, колишня Херсонська губернія, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Новий Буг, хлібороб. Заарештований 13.11.1922 р. Постановою Одеського губревтрибуналу від 07.05.1923 р. засуджений до 2,5 років у ВТТ із обмеженням у правах і конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОВОРУН Іван Якович, 1857, х. Дмитрове Херсонської губернії, українець, із селян, освіта початкова, проживав на х. Говорун Новобузької волості, хлібороб. Заарештований 13.11. 1922 р. Постановою Одеського губревтрибуналу від 07.05.1923 р. засуджений до 2,5 р. у ВТТ із обмеженням у правах і конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОГОЛЄВ Федір Тимофійович, 1907, м. Гусь Хрустальний Володимирської області, росіянин, із робітників, малоосвічений, проживав у с. Варварівка Миколаївської області, токар. Заарештований 02.06.1938 р. Постановою Особливої наради при НКВС СРСР від 09.02.1940 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1958 р.

ГОГОЛЬ Деонисій Іванович, 1903, с. Воронкове Рибницького району (Молдова), молдованин, із селян, освіта початкова,проживав у с. Степківка Первомайського району, різнороб у радгоспі. Заарештований 15.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 26.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОГОЛЬ Олександр Павлович, 1914, с. Натягайлівка Вознесенського району, українець, із селян, освіта вища, проживав у с. Лискове Челябінської області. Заарештований 12.02.1943 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 28.04.1943 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1971 р.

ГОДЛЕВСЬКИЙ Василь Феоктистович, 1887, с. Софіївка Благодатнівського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Отрадне Благодатнівського району, Софіївський кар'єр, каменяр, коваль. Заарештований 27.06.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1958 р.

ГОДЛЕВСЬКИЙ Іван Трохимович, 1885, м. Миколаїв, росіянин, із робітників, малоосвічений, без визначених занять. Заарештований 01.10.1937 р. Постановою Особливої Наради НКВС СРСР від 02.01.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

ГОДЛЕВСЬКИЙ Костянтин Олександрович, 1901, м. Миколаїв, росіянин, зі службовців, освіта вища, помічник начальника енергоцеху заводу ім. А. Марті. Заарештований 26.11.1933 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ від 26.02.1934 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОДОРОЖА Іван Федорович, 1900, с. Березівка колишнього Єлисаветградського повіту, росіянин, із селян, освіта початкова, проживав у с. Ново-Антонівка Новобузької волості, хлібороб. Заарештований 07.01.1923 р. Постановою Одеського губревтрибуналу від 07.05.1923 р. засуджений до вищої міри покарання. Постановою Президії ВУЦВК вища міра покарання замінена на 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років і конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОДОРОЖА Михайло Федорович, 1887, с. Березівка колишнього Єлисаветградського повіту, росіянин, із селян, освіта по-

чаткова, проживав у с. Ново-Антонівка Новобузької волості, хлібороб. Заарештований 07.01.1923 р. Постановою Одеського губревтрибуналу від 07.05.1923 р. засуджений до вищої міри покарання. Постановою Президії ВУЦВК вища міра покарання замінена на 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років і конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОДУЛЬСЬКИЙ Федір Павлович, 1893, с. Томське Кам'янець-Подільської губернії, поляк, із робітників, освіта початкова, проживав на ст. Засілля, начальник 62 дистанції шляху ст. Миколаїв. Заарештований 29.01.1931 р. Вироком лінійного сулу Катеринінської залізниці від 13.02.1931 р. засуджений до 8 років позбавлення волі. Рішенням Комісії із дострокового звільнення від 14.10.1931 р. від подальшого покарання звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОДУНОВ Тимофій Іванович, 1887, с. Анатоліївка Херсонської губернії, українець, із селян, малограмотний, хлібороб. Заарештований 16.12.1929 р. Постановою Колегії ОДПУ від 13.01.1930 р. виселений у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОЖАН Роман Миколайович, 1900, с. Заводка Дрогобицької області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Старе Головлеве Доманівського району, колгоспник. Заарештований 07.02.1953 р. Рішенням Одеського обласного суду від 11.04.1953 р. засуджений до 25 років у ВТТ із конфіскацією майна. Рішенням Верховного Суду УРСР від 23.12.1954 р. покарання знижене до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ГОЖЕНКО Борис Миколайович, 1892, с. Стирки Київської області, українець, зі службовців, освіта середня, проживав у с. Єланець Миколаївської області, зав. партійним обліком Єланецького райкому КП(б)У. Заарештований 11.02.1938 р. Рішенням Виїзної сесії Військової колегії Верховного Суду СРСР від 14.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Дата розстрілу невідома. Реабілітований у 1957 р.

ГОЖИЙ Опанас Кононович, 1881, х. Москаленко Кременчуцької області, українець, із селян, малоосвічений, проживав на х. Мурахівка Березнегуватського району, працівник елеватора. Заарештований 14.03.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 08.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 04.06.1938 р. Реабілітований у 1969 р.

ГОЖИНСЬКИЙ Василь Григорович, 1896, м. Херсон, українець, із робітників, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, механік. Заарештований 09.09.1937 р. Постановою трійки при УНКВС по Одеській області від 27.10.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОЙХБУРГ Шлем Янкелевич, 1906, с. Врадіївка Врадіївського району, єврей, зі службовців, освічений, приймальник зерна на Врадіївському елеваторі. Заарештований 21.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 06.12.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ГОЛДУН Никифор Никифорович, 1901, с. Ново-Березовка, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Ново-Бровка Новобузького району, хлібороб, Заарештований 18.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 10.02.1933 р. ув'язнений у концтабір на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛЕНИЧ Петро Гаврилович, 1895, с. Барнашівка Вінницької області, украї-

нець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Курячі Лози Кривоозерського району, конюх. Заарештований 27.09.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 27.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛИК Влас Романович, 1888, с. Нова Пристань, Вознесенського району, українець, із селян, освічений, без визначених занять. Заарештований 05.04.1937 р. Рішенням Одеського обласного суду від 16.07.1937 р. засуджений до 6 років позбавлення волі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОЛИК Володимир Васильович, 1901, с. Нова Пристань Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ від 01.08.1932 р. ув'язнений у концтабір на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОЛИК Іван Олексійович, 1908, с. Тернувате Широколанівського району, українець, із селян, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, прораб. Заарештований 04.11.1947 р. Рішенням Миколаївського обласного суду від 05.05.1949 р. засуджений до 10 років у ВТТ із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОЛИК Ніна Іванівна, 1928, с. Калинівка Жовтневого району, українка, із селян, освіта початкова, проживала у м. Миколаєві, міський молокозавод, зливальниця. Заарештована 23.10.1947 р. Вироком Військового трибуналу військ МВС Миколаївської області від 07.04.1948 р. засуджена до 10 років у ВТТ. Визначенням сесії Кемеровського обласного суду від 09.06.1954 р. достроково звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГОЛИК Олександр Нестерович, 1860, с. Крикливиця Тульчинської округи, українець, із селян, неосвічений, проживав на х. Смішних Дорожинської сільради, хлібороб. Заарештований 02.06.1930 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 18.04.1931 р. діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома.

ГОЛИКОВ Оникій Никифорович, 1875, с. Ново-Миколаївка, українець, із селян, освічений, проживав у м. Миколаєві. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 03.12.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛИКОВ Павло Юхимович, 1899, м. Очаків, із рибаків, освіта початкова, бригадир із вилову риби. Заарештований 26.05.1949 р. Рішенням Особливої Наради при МДБ СРСР від 31.08.1949 р. висланий на поселення у Красноярський край. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГОЛИКОВА-ВОРОБЙОВА Марія Андріївна, 1879, м. Очаків, росіянка, із селян, малоосвічена, домогосподарка. Заарештована 19.11.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області засуджена до вищої міри покарання. Розстріляна 21.12.1937 р. Дані про реабілітацію відсутні.

ГОЛИНСЬКИЙ Єфрем Фокович, 1901, с. Ракове Піщанського району Молдавської АРСР, українець, зі служителів культу, освіта початкова, проживав у м. Первомайську, без визначених занять. Заарештований 20.11.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 27.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 13.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛИХОВ Борух Шаєвич, 1872, с. Соболівка Уманського району Київської області, єврей, зі службовців, проживав у с. Богопіль, обліковець. Заарештований 28.02.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 11.03.1938 р. засу-

джений до вищої міри покарання. Розстріляний 16.03.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛИШЕВСЬКИЙ Аполлон Степанович, 1908, с. Фридров Бердичівського району, освіта початкова, проживав на х. Жовтень Очаківського району, колгоспник. Заарештований 22.08.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 15.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 26.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛІЦИН Степан Федорович, 1911, с. Сирове Врадіївського району, українець, із селян, освіта початкова, військовослужбовець. Заарештований 17.11.1941 р. Вироком Військового трибуналу 226-ї стрілецької дивізії від 24.11.1941 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 27.11.1941 р. Реабілітований у 1991 р.

ГОЛОБОВ Іван Юхимович, 1893, х. Саровки Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 07.02.1933 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ від 10.03.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛОБОРОДЬКО Микола Кирилович, 1901, с. Березнегувате Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, бригадир електроцеху заводу ім. А. Марті. Заарештований 21.08.1935 р. Вироком Одеського обласного суду від 14.12.1935 р. засуджений до 4 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОЛОБОРОДЬКО Микола Якимович, 1894, с. Мощене Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Климівка Кривоозерського району. Заарештований 27.01.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 06.03.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛОБОРОДЬКО Самуїл Мартьянович, 1895, с. Полянське Савранського району Одеської області, українець, із селян, освіта середня-спеціальна, проживав у с. Олександрівка Вознесенського району, учитель. Заарештований 16.02.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.05.1938 р. Реабілітований у 1960 р.

ГОЛОБРОДСЬКИЙ Григорій Олексійович, 1897, с. Криве Озеро, українець, із селян, освіта початкова, бухгалтер. Заарештований 04.07.1938 р. Вироком Одеського обласного суду від 13.08.1939 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1999 р.

ГОЛОВАНЬ Костянтин Трохимович, 1912, с. Ново-Красне Арбузинського району, українець, із селян, малоосвічений, місце проживання і роботи невідоме. У 1943 р. потрапив у полон. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі Постанови ДОКО від 18.08.1945 р. переселений до Комі АРСР. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОЛОВАНЬ Никифор Якимович, 1891, с. Березанка Хордівського району Полтавської області, українець, із селян, освічений, проживав у м. Миколаєві, начальник цеху на заводі «Дормашина». Заарештований 24.10.1944 р. Вироком Військового трибуналу військ НКВС Миколаївської області від 06.01.1945 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Визначенням Військового трибуналу Одеського військового округу від 12.10.1954 р. міра покарання знижена до 7 років у ВТТ. Звільнений 06.09.1954 р. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОЛОВАНЬ Ніна Костянтинівна, 1924, с. Костянтинівка Братського району, украї-

нка, із селян, освіта середня, комірник. Заарештована 05.07.1944 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 18.11.1944 р. засуджена до 3 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

ГОЛОВАНЬ Павло Кузьмич, 1899, с. Ново-Красне Благодатнівського району, українець, із селян, малоосвічений, працівник на елеваторі ст. Людмилівка. Заарештований 20.02.1938 р. Рішенням Судової Колегії Одеського обласного суду від 28.04.1939 р. виправданий. Подальша доля невідома.

ГОЛОВАТЮК Микола Євдокимович, 1889, с. Станіславчик Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 28.06.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата розстрілу невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛОВАЩЕНКО Лев Сергійович, 1902, м. Миколаїв, українець, із робітників, малоосвічений, двірник. Заарештований 13.01.1935 р. Вироком спецколегії Водно-транспортного суду Чорноморського басейну від 26.04.1935 р. засуджений до 3 років позбавлення волі. Визначенням Водно-транспортної колегії Верховного Суду СРСР міра покарання зменшена до 1,5 року. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1958 р.

ГОЛОВЕНКО Іван Максимович, 1910, с. Ташине Т.-Березанського району, українець, із селян, даних про освіту немає, колгоспник. Заарештований 05.11.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 27.11.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОЛОВИНСЬКИЙ Семен Олексійович, 1885, с. Жовтневе Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, машиніст на заводі № 198. Заарештований 15.04.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 09.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 15.08.1937 р. Реабілітований у 1988 р.

ГОЛОВКО Архип Іванович, 1889, с. Богданівка Знаменського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, чоботар. Заарештований 26.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 18.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛОВКО Захарій Дмитрович, 1894, с. Д. Пристань Первомайського району, українець, із селян, освіта початкова, коваль у колгоспі. Заарештований 20.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 23.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 05.04.1938 р. Реабілітований у 1961 р.

ГОЛОВКО Йосиф Максимович, 1892 , с. Арбузинка Благодатнівського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 07.02.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УРСР від 28.03.1930 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 05.04.1930 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛОВКО Олексій Михайлович, 1902, м. Оболонь Полтавської області, українець, із селян, освіта середня, проживав у с. Врадіївка, директор Врадіївської МТС. Заарештований 13.11.1937 р. Постановою УНКВС Одеської області від 19.08.1939 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ГОЛОВКО Яків Іванович, 1885, с. Богданівка Кіровоградської області, українець, із селян, освіта вища, проживав у м. Миколаєві, учитель. Заарештований

17.06.1941 р. Вироком Військового трибуналу військ НКВС Миколаївської області від 26.12.1941 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Помер 27.03.1942 р. у в'язниці м. Томська. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛОВЧЕНКО Іван Васильович, 1882, с. Степківка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 27.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 06.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛОВЧЕНКО Іван Наумович, 1886, с. Калузьке Березнегуватського району, українець, із селян, даних про освіту немає, селянин. Постановою загальних зборів бідняцько-батрацького активу від 22.02.1930 р. виселений за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГОЛОВЧЕНКО Іван Романович, 1903, с. Ульянівка Новобузького району, українець, із селян, даних про освіту немає, секретар сільради. Уперше заарештований 01.10.1933 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 19.12.1933 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Удруге заарештований 26.04.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 04.12.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОЛОВЧЕНКО Іван Терентійович, 1907, с. Іваново-Кепіне Снігурівського району, українець, із селян, малоосвічений, рахівник колгоспу. Заарештований 31.10.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 15.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛОВЧЕНКО Яків Степанович, 1886, с. Дальник Новоодеського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайську, різнороб у шовкорадгоспі. Заарештований 25.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 06.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.05.1938 р. Реабілітований у 1960 р.

ГОЛОДНЯК Пантелій Назарович, 1878, с. Богданівка Доманівського району, українець, із селян, малоосвічений, член артілі. Заарештований 30.12.1932 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ від 04.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛОДУНЕЦЬ Іван Степанович, 1883, с. Олександрівка Вознесенського району, молдаванин, із селян, малоосвічений, селянин-одноосібник. Заарештований 07.11.1930 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ від 14.01.1931 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛОКОЗ Гордій Костянтинович, 1875, с. Висунськ Березнегуватського району, українець, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 25.10.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 15.02.1931 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛОЛОБОВ Іван Юхимович, 1893, х. Саровка Вознесенського району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 07.02.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 10.03.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛОПУЗИКОВ Василь Федотович, 1899, с. Бармашове Баштанського району, білорус, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 19.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від

04.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛОШАНОВ Федот Опанасович, 1888, с. Володимирівка Володимирівського району, українець, із селян, малоосвічений, селянин-одноосібник. Заарештований 24.01.1930 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ від 21.03.1930 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата розстрілу не вказана. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛУБ Гнат Дмитрович, 1872, с. Антоновка Новобузького району, українець, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 02.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛУБ Гурій Гнатович, 1906, с. Антоновка Новобузького району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 04.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 05.11.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛУБ Іван Захарович, 1904, с. Плоске Славутського району Вінницької області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, працював в охороні порту. Заарештований 27.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 27.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 04.10.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ГОЛУБ Іван Хомич, дата народження невідома, с. Н.-Григорівка Варварівського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 27.07.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Миколаївській області від 02.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛУБ Микола Григорович, 1880, с. Антоновка Новобузького району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 28.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 10.02.1933 р. висланий до Казахстану на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛУБ Мирон Лук'янович, 1904, с. Антоновка Новобузького району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 04.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 05.11.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛУБ Степан Тихонович, 11887, с. Баловне Миколаївського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 29.06.1937 р. Рішенням Трійки УНКВС по Одеській області від 09.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 16.08.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛУБ Федір Архипович, 1905, с. Глодоси Хмелевського району Одеської області, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Саврань Одеської області, агроном. Заарештований 06.02.1933 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УРСР від 21.07.1933 р. засуджений до 5 років ув'язнення у концтаборах. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1961 р.

ГОЛУБ Федот Гнатович, 1896, с. Антоновка Новобузького району, українець, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 04.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 05.11.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛУБЕНКО Віктор Лукич, 1891, с. Секретарки Кривоозерського району, українець, із селян, грамотний, колгоспник.

Заарештований 16.03.1938 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.04.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ГОЛУБЕНКО Іван Лазарович, 1901, с. Тридуби Одеської області, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 24.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 29.01.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛУБЄВ Володимир Антонович, 1894, м. Лодзь (Польща), поляк, із робітників, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, начальник механічного цеху школи морських льотчиків. Заарештований 10.11.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 07.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.12.1937 р. Реабілітований у 1957 р.

ГОЛУБИШКО Андрій Федорович, 1878, с. Олександрівка Тираспольського району Одеської області, українець, із селян, неосвічений, проживав у с. Н. Лазарівка Казанківського району, колгоспник. Заарештований 09.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 08.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.05.1938 р. Реабілітований у 1960 р.

ГОЛУБОВСЬКИЙ Макар Федорович, 1880, с. Плехове Полтавської губернії, росіянин, із селян, малоосвічений, проживав у м. Севастополь, трюмний на суднах. Заарештований 18.12.1920 р. Постановою Надзвичайної Трійки Ударної Кримської групи від 19.12.1920 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата розстрілу на вказана. Реабілітований у 1991 р.

ГОЛУБЦОВ Іван Данилович, 1900, с. Пєтухове Черновського району Свердловської області, росіянин, із службовців, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, працівник Миколаївського аероклубу. Заарештований 19.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 26.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 18.04.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛУДЕЦЬ Іван Степанович, 1883, с. Олександрівка Вознесенського району, молдаванин, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 29.10.1930 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 10.01.1931 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛУДЕЦЬ Петро Микитович, 1858, с. Олександрівка Вознесенського району, молдованин, із селян, неосвічений, селянин. Заарештований 28.01.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ від 27.03.1930 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОЛЬДГЕФТЕР Абрам Ілліч, 1867, м. Миколаїв, єврей, зі службовців, освіта середня, технічний керівник заводу «Астра». Заарештований 30.05.1930 р. Рішенням Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 09.02.1931 р. засуджений до 4 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛЬДГУБЕР Йосиф Шмулевич, 1892, м. Первомайськ, єврей, зі служителів культу, освіта початкова, служитель культу, різничий. Заарештований 08.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 11.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 16.03.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОЛЬДЕНБЕРГ Борис Якович, 1905, м. Миколаїв, єврей, освіта середня, робітник Миколаївського кисневого заводу. Заарештований 02.10.1928 р. Рішенням Миколаївського окружного відділу від

17.11.1928 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОЛЬДРЕЙХ Вольф Борисович, 1891, Польща, єврей, зі службовців, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, зав. буфетом. Заарештований 16.12.1937 р. Рішенням НКВС і Прокурора СРСР від 05.02.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.02.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

ГОЛЬДШТЕЙН Ілля Мойсейович, 1913, м. Златопіль Київської області, єврей, із міщан, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, директор Миколаївського обласного управління зв'язку. Заарештований 03.05.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 29.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.10.1938 р. Реабілітований у 1960 р.

ГОЛЬФІНГЕР Михайло Петрович, 1929, х. Антон Братського району, німець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Братське Братського району, працював у своєму господарстві. У 1943 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. направлений на спецпоселення до Комі АРСР. У 1956 р. звільнений зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОМАН Еммануїл Якович, 1909, с. Новоданциг Баштанського району, німець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Уперше заарештований 21.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 01.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Удруге заарештований 18.11.1937 р. Рішенням НКВС і Прокурора СРСР від 02.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 20.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОМАН Йоган Мартинович, 1882, с. Новоданциг Баштанського району, німець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 16.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ СРСР від 03.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОМЕЛЬ Роза Йосифівна, 1912, с. Катеринеталь Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, працювала у сільському господарстві. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. направлена на спецпоселення в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГОММЕЛЬ Роза Антонівна, 1937, с. Катеринеталь Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, на утриманні батьків. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. направлена на спецпоселення в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГОНТАРЕНКО Лука Васильович, 1917, с. Ольївка Новомиколаївського району, українець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 16.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 21.08.1937 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

ГОНТАРЄВ Купріян Савелійович, 1899, с. Благодатне Благодатнівського району, українець, із селян, освічений, проживав у радгоспі ім. Фрунзе Доманівського району, лановий. Заарештований 25.08.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 13.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Даних про страту немає. Реабілітований у 1990 р.

ГОНТАРЄВ Маркіян Савич, 1892, с. Степанівка Арбузинського району, украї-

нець, із селян, освіта початкова, проживав у радгоспі Суха Балка Мостовського району, завідуючий свинофермою. Заарештований 14.10.1936 р. Рішенням Спецколегії Одеського обласного суду від 24.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата розстрілу невідома. Реабілітований у 1959 р.

ГОНТАРУК Кирило Антонович, 1888, с. Ольховате Грушківського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, робітник цукрового заводу. Заарештований 27.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.08.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОНТИКОВСЬКИЙ Борис Володимирович, 1889, м. Холм (Польща), поляк, із робітників, освіта домашня, проживав у м. Миколаєві, підмайстер на хлібозаводі. Заарештований 23.08.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР засуджений до 10 років у ВТТ. Після звільнення проживав у м. Миколаєві. Реабілітований у 1952 р.

ГОНТМАХЕР Арон Якович, 1906, м. Миколаїв, єврей, відомості про соціальне походження відсутні, освіта початкова, електрик заводу ім. А. Марті. Заарештований 18.10.1928 р. Рішенням Миколаївського окружного відділу ДПУ від 31.10.1928 р. зі згоди прокурора Миколаївського округу справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОНТМАХЕР Михайло Якович, 1901, м. Миколаїв, єврей, зі службовців, малоосвічений, не працював. Заарештований 24.01.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ від 02.03.1929 р. з-під варти звільнений, діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОНТЯРОВ Григорій Полікарпович, 1885, с. Благодатне Одеської губернії, українець, із селян, освічений, селянин. Заарештований 30.08.1920 р. Рішенням засідання Трійки Первомайської НК звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1955 р.

ГОНТЯРОВ Маркіян Савелійович, 1892, с. Благодатне Одеської губернії, українець, із селян, освічений, селянин. Заарештований 30.08.1920 р. Рішенням засідання Трійки Первомайської НК звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1955 р.

ГОНТЯРОВ Полікарп Микитович, с. Благодатне Одеської губернії, українець, із селян, освічений, селянин. Заарештований 31.08.1920 р. Постановою Трійки Первомайської НК з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1955 р.

ГОНЧАР Матвій Федорович, 1888, с. Лиса Гора Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, кустар-гончар. Заарештований 27.03.1937 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 05.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Покарання відбував у Карагандинських таборах. Після відбуття покарання у 1947 р. повернувся до с. Лиса Гора, де працював у колгоспі до виходу на пенсію у 1966 р. Помер у 1972 р. Реабілітований у 1993 р.

ГОНЧАР Ніна Іванівна, 1882, с. Ароня (Латвія), латишка, із селян, освіта початкова, проживала у с. Лиса Гора, домогосподарка. Заарештована 13.10.1937 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 05.11.1937 р. засуджена до 10 років у ВТТ. Покарання відбувала у Карагандинських копальнях. Померла у 1940 р. Реабілітована в 1993 р.

ГОНЧАР Олександр Трохимович, 1875, с. Ковалівка Варварівського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Корчинське Варварівського району, селянин. Заарештований 26.01.1930 р. 25.04.1930 р. справу припинено. З-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОНЧАРЕНКО Андрій Антонович, 1894, м. Новий Буг, українець, із селян, малограмотний, хлібороб. Заарештований 20.01.1930 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ УРСР засуджений до 7 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОНЧАРЕНКО Дмитро Якович, 1890, с. Березнегувате, українець, із селян, даних про освіту немає, проживав у с. Алканівка Березнегуватського району, селянин. Постановою загальних зборів бідняцько-батрацького активу від 23.02.1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГОНЧАРЕНКО Іван Костянтинович, 1884, с. Привольне Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Антоновка Миколаївської області, хлібороб. Заарештований 20.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 04.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОНЧАРЕНКО Іван Миколайович, 1870, с. Моринці Київської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Нікольське Братського району, хлібороб. Заарештований 16.02.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 12.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.03.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОНЧАРЕНКО Кіндрат Семенович, 1876, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Мигія Первомайського району, працював на тимчасових роботах. Заарештований 28.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 31.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 05.04.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОНЧАРЕНКО Леонтій Іванович, 1906, с. Софіївка Благодатнівського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 31.10.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 03.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОНЧАРЕНКО Олексій Якович, 1883, с. Березнегувате, українець, із селян, освічений, слюсар на елеваторі. Заарештований 27.07.1937 р. Постановою Судової Трійки при УНКВС по Одеській області від 02.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОНЧАРЕНКО Петро Іванович, 1894, с. Бузьке Арбузинського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 02.12.1937 р. Постановою Особливої Наради при УНКВС по Одеській області від 05.12.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОНЧАРЕНКО Федір Іванович, 1890, с. Софіївка Благодатнівського району, українець, із селян, малоосвічений, конюх. Заарештований 10.10.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 03.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОНЧАРЕНКО Федот Федорович, 1895, с. Овсяники Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, без визначених занять. Заарештований 21.03.1933 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ від 22.04.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОНЧАРЕНКО Юхим Андрійович, 1889, с. Костянтинівка Смілянського району Київської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав на ст. Врадіївка, помічник начальника станції. Заарештований 27.08.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 21.10.1937 р. засудже-

ний до вищої міри покарання. Розстріляний 19.11.1937 р. Реабілітований у 1962 р.

ГОНЧАРОВ Іван Петрович, 1871, м. Перекоп Таврійської губернії, росіянин, міщанин, дані про освіту відсутні, проживав у м. Севастополь, охоронець у воєнному порту. Заарештований 19.12.1920 р. Постановою НК ударної Кримської групи від 19.12.1920 р. засуджений до розстрілу. Вирок виконано 20.12.1920 р. Реабілітований у 1991 р.

ГОНЧАРОВ Леонід Федорович, 1884, м. Одеса, росіянин, із духовенства, освіта середня, проживав у м. Первомайську, сторож міської лікарні. Заарештований 14.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.03.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ГОНЧАРОВ Матвій Іванович, 1876, с. Явкине Баштанського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 20.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 01.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОНЧАРОВ Степан Степанович, 1891, с. Явкине Баштанського району, білорус, із селян, малоосвічений, хлібороб. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 01.01.1933р засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОНЧАРОВА Ганна Степанівна, 1901, с. Калинівка Воронезької області, росіянка, із селян, освіта незакінчена вища, проживала у м. Миколаєві, юрисконсульт облспоживспілки. Заарештована 09.09.1944 р. Вироком Військового трибуналу військ НКВС Миколаївської області від 23.01.1945 р. засуджена до 5 років у ВТТ. Визначенням Військової колегії Верховного Суду СРСР від 10.01.1947 р. міра покарання знижена до 3 років. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГОНЧАРУК Іван Радіонович, 1893, с. Кумарі Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 25.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 23.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 02.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОНЧАРУК Сидір Леонтійович, 1902, с. В.Весела Врадіївського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у радгоспі ім. Шмідта Очаківського району, робітник. Заарештований 28.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 26.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГООФ Томас Францович, 1911, с. Шпеєр Веселинівського району, німець, із селян, малоосвічений, чорнороб. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГОПФАУЕР Альфред Юсупович, 1926, с. Карлсруе Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГОПФАУФ Героним Фрідріхович, 1886, с. Петрівка Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Адамівка Т.-Березанського району, працівник пекарні с. Суворове. Заарештований 18.03.1938 р. Рішенням Трійки УНКВС по Миколаївській області від 16.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Роз-

стріляний 07.06.1938 р. Реабілітований у 1964 р.

ГОПФАУФ Іван Іванович, 1926, с. Єлизаветівка Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, конюх. Заарештований 29.10.1945 р. Постановою Особливої Наради при Міністрі Внутрішніх справ від 20.06.1946 р. ув'язнений у Чорногорському спец. ВТТ на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОПФАУФ Іван Фердинандович, 1897, с. Гольбштадт Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у радгоспі «II п'ятирічка» Варварівського району, бригадир. Заарештований 27.06.1937 р. Рішенням Трійки УНКВС по Миколаївській області від 29.10.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1966 р.

ГОПФАУФ Михайло Йосифович, 1890, с. Карлсруе Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Катеринеталь Карл-Лібкнехтівського району, працював у сільгоспартілі. Заарештований 06.10.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 27.10.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОРАН Іван Андрійович, 1884, х. Комуна Кривоозерського району, українець, із селян, малоосвічений, касир. Заарештований 31.10.1930 р. Постановою Трійки при Колегії УНКВС по Миколаївській області від 01.03.1930 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата розстрілу невідома. Реабілітований у 1988 р.

ГОРАЧКОВСЬКИЙ Матвій Васильович, 1873, с. Стефанівка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, відомості про місце проживання відсутні, селянин. Заарештований 11.04.1931 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УРСР від 06.09.1931 р. справу припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОРБ Аврам Софронович, 1896, с. Баратівка Новобузького району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 04.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 29.10.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОРБ Андрій Софронович, 1893, с. Баратівка Новобузького району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 28.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 02.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОРБАНЬ Антон Ісаакович, 1877, с. Горностаївка Одеської області, українець, із селян, освіта загальна, проживав у с. Іванівка Мостовського району, бухгалтер у колгоспі. Заарештований 31.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 28.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.08.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОРБАТЕНКО Петро Олександрович, 1805, с. Ново-Скелітанівка Казанківського району, українець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 25.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Дніпропетровській області від 21.10.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Після звільнення проживав у с. Красне Долинського району Кіровоградської області. Дані про реабілітацію відсутні.

ГОРБАЧЕВСЬКИЙ Станіслав Казимирович, 1890, с. Підлісне-Мукалове Вінницької області, поляк, із селян, освічений, проживав у с. Махнове Веселинівського району, пенсіонер. Заарештований 13.10.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 10.01.1938 р. засуджений до вищої міри

покарання. Розстріляний 21.01.1938 р. Реабілітований у 1965 р.

ГОРБЕНКО Андрій Захарович, 1898, х. Корчено Варварівського району, українець, із селян, малоосвічений, працював у сільському господарстві. Заарештований 10.02.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ від 21.05.1930 р. виселений у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОРБЕНКО Володимир Дмитрович, 1928, с. Богданівка Березанського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, слюсар-сантехнік у готелі «Україна». Заарештований 03.11.1967 р. Вироком судової колегії із карних справ Миколаївського обласного суду від 27.02.1968 р. засуджений до 5 років у ВТК суворого режиму. Визначенням судової колегії із карних справ Верховного Суду УРСР від 18.04.1968 р. покарання знижено до 3 років у ВТК. Після звільнення проживав у м. Миколаєві. Реабілітований у 1991 р.

ГОРБЕНКО Іван Опанасович, 1887, с. Роксанівка Снігурівського району, українець, із селян, даних про освіту немає, колгоспник. Заарештований 05.11.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 15.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОРБЕНКО Павло Захарович, 1882, с. Авдотіївка Варварівського району, українець, із селян, малограмотний, проживав у с. Шостакове Варварівського району, працював у сільському господарстві. Заарештований 10.02.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ від 21.05.1930 р. виселений у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОРБЕНКО Петро Захарович, 1876 р. народження, с. Авдотіївка Варварівського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Шостакове Варварівського району Миколаївської області. Працював у сільському господарстві. Заарештований 10.02.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ від 21.05.1930 р. виселений у Північний Край строком на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОРБОНОС Трохим Йосифович, 1877, с. Овсяники Первомайського району, українець, із селян, неосвічений, хлібороб. Заарештований у 1931 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 20.03.1931 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОРБОНОС Федір Костянтинович, 1909, с. Овсяники Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, працював на різних роботах у радгоспі. Заарештований 10.04.1931 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 02.07.1931 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОРБУЛІНА Євгенія Онисимівна, 1887, с. Володимирівка Володимирівського району, росіянка, із селян, малоосвічена, колгоспниця. Заарештована 28.07.1937 р. Рішенням Судової колегії при УНКВС по Одеській області від 02.09.1937 р. засуджена до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ГОРБУТ Костянтин Васильович, 1883, с. Синюхин Брід Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 21.01.1933 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 04.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1960 р.

ГОРДЗЕЙКО Антон Петрович, 1907, м. Бендери (Молдова), росіянин, із робітників, освіта початкова, проживав у м. Вознесенськ, слюсар депо ст. Вознесенськ.

Заарештований 26.04.1937 р. Вироком Лінійного суду Одеської залізниці від 22.07.1937 р. засуджений до 7 років у ВТТ із обмеженням у правах на 2 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ГОРДИНА Никифор Данилович, 1904, с. Дружелюбівка Миколаївського району, українець, із селян, освічений, проживав у с. Ястребинове Вознесенського району, ст. бухгалтер. Заарештований 09.09.1948 р. Вироком Військового трибуналу МВС Одеської області від 18.02.1949 р. засуджений до 25 років у ВТТ. Вироком Військового трибуналу Одеського Воєнного округу від 24.09.1954 р. міра покарання знижена до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОРДИНСЬКИЙ Микола Йосифович, 1886, м. Київ, українець, даних про соціальне походження і освіту немає, проживав у радгоспі ім. Петровського Т.-Березанського району автогенник зернорадгоспу. Заарештований 22.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 27.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОРДІЄВСЬКИЙ Серафим Павлович, 1906, с. Толмагуївка Цебриківського району, українець, із селян, проживав у м. Очакові, бухгалтер Очаківської райспоживспілки. Заарештований 26.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 09.10.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ГОРДІЄНКО Єремія Харитонович, 1892, с. Чижівка Звенигородського району Київської області, українець, із селян, освіта початкова. Проживав на х. Суха Балка Вознесенського району, колгоспник. Заарештований 09.03.1938 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області від 07.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 19.04.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ГОРДІЄНКО Іван Герасимович, 1895, с. Сухий Єланець Єланецького району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, не працював. Заарештований 26.04.1945 р. Вироком Військового трибуналу військ НКВС Миколаївської області від 27.08.1945 р. засуджений до 10 років у ВТТ із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ГОРДІЄНКО Іван Пилипович, 1888, с. Новоселівка Благодатнівського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Дата арешту невідома. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ від 24.11.1930 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОРДІЄНКО Костянтин Іванович, 1913, с. Актове Вознесенського району, українець, із селян, освіта середня, військовослужбовець. Заарештований 13.10.1942 р. Вироком Військового трибуналу 80 району авіа базування засуджений до 4 років ВТТ із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОРДІЄНКО Микола Олександрович, 1916, м. Одеса, українець, із селян освіта незакінчена вища, проживав у с. Доманівка Доманівського району, учитель. Заарештований 29.07.1940 р. Вироком Одеського обласного суду від 24.11.1940 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1965 р.

ГОРДІЄНКО Тимофій Григорович, 1899, с. Привольне Привільнянського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 15.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 16.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1965 р.

ГОРДУЗ Дем'ян Григорович, 1877, с. Врадіївка Врадіївського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 10.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 04.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОРЕВИЙ Степан Семенович, 1909, с. Вебрик Бобровецького району Чернігівської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. М.Дворянка Єланецького району, колгоспник. Заарештований 17.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 23.08.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОРЄЛОВ Григорій Федорович, 1890, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта вища технічна, викладач ОТК тракторного заводум. Миколаєва. Заарештований 31.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 08.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.05.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

ГОРЖИЄВСЬКИЙ Дем'ян Семенович, 1895, с. Березовська Балка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 11.04.1931 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УРСР справу припинено. З-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОРЖИКОВ Віктор Генріхович, 1916, м. Миколаїв, єврей, зі службовців, освіта неповна середня, без визначених занять. Заарештований 07.03.1938 р. Постановою Миколаївського УНКВС від 16.03.1938 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1996 р.

ГОРІНОВ Семен Іванович, 1881, с. Армашівка Херсонської губернії, українець, із робітників, освіта початкова, проживав у м. Вознесенську, заст. начальника депо ст. Вознесенськ. Заарештований 18.06.1937 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 20.03.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Покарання відбував у таборах Карагандинської та Воркутинської областей. Звільнений із табору у 1943 р. До 1948 р. працював у м. Ленгер Південно-Казахстанської області. У 1948 р. повернувся до м. Вознесенська. Помер 09.07.1954 р. Реабілітований у 1956 р.

ГОРНИЦЬКИЙ Абрам Ілліч, 1897, с. Карлсруе Карл-Либкнехтівського району,єврей, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, бухгалтер. Заарештований 02.06.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 26.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 01.10.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

ГОРНОСТАЄВ Олексій Михайлович, 1912, м. Миколаїв, українець, із робітників, освічений, ув'язнений. Військовим трибуналом 1-ї саперної бригади 2-ї саперної армії від 05.03.1942 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ГОРОВЕНКО Володимир Григорович, 1915, с. Володимирівка Доманівського району, українець, із селян, освіта початкова, селянин. Заарештований 28.01.1932 р. Рішенням Народного суду Доманівського району від 10.06.1932 р. засуджений до 2,5 років позбавлення волі із обмеженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГОРОВЕНКО Григорій Дмитрович, 1889, с. Володимирівка Доманівського району, українець, із селян, освіта початкова, селянин. Заарештований 28.01.1932 р. Рішенням Народного суду Доманівського району від 10.06.1932 р. засуджений до 2,5 років позбавлення волі із обмеженням у

правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГОРОВЕНКО Іван Андрійович, 1903, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта початкова, червоноармієць. Заарештований 16.12.1942 р. Вироком Військового трибуналу 268-ї стрілецької дивізії від 04.01.1943 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ГОРОВЕНКО Михайло Григорович, 1912, с. Володимирівка Доманівського району, українець, із селян, освіта початкова, селянин. Заарештований 28.01.1932 р. Рішенням Народного суду Доманівського району від 10.06.1932 р. засуджений до 2,5 років позбавлення волі із обмеженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГОРОВИЙ Павло Васильович, 1887, с. Шестерня Фріц-Геккертівського району, німець, із селян, даних про освіту немає, місце роботи невідоме. Заарештований 18.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 15.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОРОВИЙ Хома Васильович, 1878, с. Шестерня Фріц-Геккертівського району, німець, із селян, даних про освіту немає, проживав у с. Н.Григоріївка Фріц-Геккертівського району, колгоспник. Заарештований 11.10.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 15.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОРОДИСЬКИЙ Яків Юхимович, 1897, м. Бахмач Чернігівської області, українець, зі службовців, освіта середня, проживав у с. Воєводське Благодатнівського району, бухгалтер у колгоспі. Заарештований 21.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 06.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 31.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОРОШКО Марія Феодосіївна, 1900, с. Ново-Головлеве Доманівського району, українка, із селян, неосвічена, колгоспниця. Заарештована 18.08.1950 р. Вироком Одеського обласного суду від 30.09.1950 р. засуджена до 25 років у ВТТ із конфіскацією майна. Верховним Судом УРСР від 10.01.1955 р. міра покарання знижена до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГОРСЬКИЙ Петро Іванович, 1865, с. Олександрівка Вознесенського району, українець, із селян, неосвічений, проживав у с. Болгарка Вознесенського району, їздовий. Заарештований 06.10.1932 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ від 09.12.1932 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГОРШКОВ Аникій Зиновійович, 1903, с. Петрововисунька Володимирівського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 30.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 30.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Даних про розстріл у справі немає. Реабілітований у 1960 р.

ГОРШКОВ Пантелій Васильович, 1914, с. Петрововисунька Володимирівського району, українець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 23.11.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 30.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 18.02.1938 р. Реабілітований у 1990 р.

ГОРЯГА Авраам Андрійович, 1860, с. Висунськ, українець, із селян, даних про освіту немає, селянин. Рішенням загальних зборів бідняцько-батрацького активу від 21.02.1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГОРЯННА Ганна Григорівна, 1882, с. Миколаївка Вознесенського району, українка, із селян, неосвічена, проживала у с. Лідіївка Мостовського району, колгоспниця. Заарештована 04.12.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 22.12.1937 р. засуджена до вищої міри покарання. Розстріляна 28.12.1937 р. Реабілітована в 1959 р.

ГОРЯННИЙ Григорій Іванович, 1887, с. Лідіївка Мостовського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 07.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГОРЯЧКІН Олександр Васильович, 1873, м. Смоленськ, росіянин, із купецтва, освіта вища, проживав у с. Ново-Красне Благодатнівського району, учитель. Заарештований 19.02.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 24.04.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОСПОДИНОВ Христофор Господинович, 1872, с. Кара-Піліт Старозагорського повіту, Болгарія, болгарин, із селян, освіта вища, проживав у с. Куцуруб Очаківського району, священик. Заарештований 31.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 29.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 04.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОФМАН Георгій Георгійович, 1888, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, працював по ремонту квартир. Заарештований 11.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 10.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 18.08.1937 р. Реабілітований у 1959 р.

ГОФМАН Іван Францович, 1892, с. Михайло-Єланець Єланецького району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 03.05.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 20.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Помер у ВТТ Хабаровського краю 10.07.1944 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОФМАН Лілія Яківна, 1903, с. Брусилове Фріц-Геккертівського району, німкеня, із селян, даних про освіту немає, колгоспниця. Заарештована 31.10.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 15.11.1937 р. засуджена до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГОФМАН Роза Михайлівна, 1886, с. Зульц Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, домогосподарка. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі із директивою НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. вислана на спецпоселення у Карагандинську область. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГОФНЕР Філіціан Філіціанович, 1897, с. Максимівка Уманського повіту Київської губернії, поляк, зі службовців, малоосвічений, управитель І відділення зернорадгоспу. Заарештований 23.08.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 10.01.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОФФАРГ Франц Іванович, 1907, с. Бадин Зельцський район Одеської області, німець, із селян, освіта середня, проживав у м. Первомайську, чорнороб відділу капітального будівництва. Заарештований 13.07.1941 р. Загинув 18.07.1941р у Первомайському КПЗ під час нальоту німецької

авіації. Справу припинено через смерть ув'язненого.

ГОХГАЛТЕР Готліб Фрідріхович, 1901, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 12.05.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 13.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 20.10.1938 р. Реабілітований у 1964 р.

ГОХГАЛТЕР Райнгольд Андрійович, 1936, с. Рорбах Веселинівського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до Новосибірської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГОХГАЛЬТЕР Генріх Генріхович, 1901, с. Рорбах Веселинівського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений до м. Новосибірська. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГОХГАЛЬТЕР Людвіг Михайлович, 1885, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, проживав на х. Комсетівка Березовського району Одеської області, колгоспник. Заарештований 25.07.1937 р. Рішенням Судової Трійки при УНКВС по Одеській області від 10.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 20.08.1937 р. Реабілітований у 1959 р.

ГОХГАЛЬТЕР Теодор Генріхович, 1910, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 18.02.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 07.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 17.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГОХГАЛЬТЕР Фрідріх Михайлович, 1890, с. Рорбах Веселинівського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 12.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 07.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 17.10.1938 р. Реабілітований у 1963 р.

ГОХГАЛЬТЕР Яків Генріхович, 1895, с. Рорбах Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 17.06.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 13.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 20.10.1938 р. Реабілітований у 1964 р.

ГОЦУЛЯК Максим Петрович, 1904, с. Кумарі Врадіївського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 01.12.1936 р. Вироком Спецколегії Одеського обласного суду від 19.02.1937 р. засуджений до 4 років у ВТТ із обмеженням у правах на 1 рік. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ГОЦУЛЯК Онисія Максимівна, 1894, с. Гербине Балтського району Одеської області, українка, із селян, малоосвічена, проживала у с. Ново-Павлівка Веселинівського району, колгоспниця. Заарештована 23.05.1945 р. Вироком Військового трибуналу військ НКВС від 31.08.1945 р. засуджена до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років і конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1993 р.

ГРАБАН Дар'я Кирилівна, 1901, с. Ковалівка Варварівського району, українка, із селян, малоосвічена, проживала у м. Миколаєві, домогосподарка. Заарештована 15.11.1937 р. Рішенням УДБ НКВС Миколаївської області від 27.03.1938 р. діловодство у справі припинено, з-під варти

звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1996 р.

ГРАБОВЕНКО Герасим Григорович, 1878, с. Маринівка Доманівського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Ново-Олексіївка Врадіївського району, колгоспник. Заарештований 13.03.1938 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області від 31.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.04.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

ГРАБОВЕНКО Григорій Григорович, 1874, с. Маринівка Доманівського району, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 28.01.1929 р. Рішенням Первомайського Окружного відділу ДПУ від 05.03.1929 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГРАБОВЕНКО Іван Федорович, 1885, с. Маринівка Доманівського району, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований у 28.01.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ СРСР від 02.08.1929 р. виселений у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГРАБОВЕНКО Максим Федорович, 1882, с. Маринівка Доманівського району, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 28.01.1929 р. Рішенням Первомайського Окружного відділу ДПУ від 05.03.1929 р. справу припинено. З-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГРАБОВЕНКО Пантелій Васильович, 1882, с. Маринівка Доманівського району, українець, із селян, освіта початкова, обліковець. Заарештований 28.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 04.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата розстрілу невідома. Реабілітований у 1962 р.

ГРАБОВЕНКО Федір Федорович, 1898, с. Маринівка Доманівського району, українець, із селян, освіта початкова, член артілі. Заарештований 05.01.1933 р. Постановою особливої Наради при Колегії ДПУ від 10.02.1933 р. засуджений до 3 років позбавлення волі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГРАБОВЕНКО Федот Федотович, 1909, с. Маринівка Доманівського району, українець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 29.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ від 04.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГРАБОВЕНКО Яків Герасимович, 1903, с. Маринівка Доманівського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Ново-Олексіївка Врадіївського району, колгоспник. Заарештований 13.03.1938 р. Постановою Трійки УНКВС Одеської області від 31.03.1938 р. засуджений до розстрілу. Дата страти невідома. Реабілітований у 1956 р.

ГРАБОВЕЦЬКИЙ Григорій Семенович, 1884, с. Виноградне Таращанського повіту Київської губернії, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Олександро-Дар Доманівського району, без визначених занять. Уперше заарештований 17.10.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 18.01.1930 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Після відбуття покарання проживав у с. Снігурівка, інспектор УНГО Снігурівського району. Удруге заарештований 02.10.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 15.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГРАВЧЕНКО Петро Петрович, 1921, с. Петрине Єланецького району, українець, із селян, освіта середня, рахівник. Заарештований 22.05.1944 р. Постановою Особли-

вої Наради при НКВС СРСР від 04.08.1945 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Покарання відбував у Воркуттабі НКВС до 1949 р. Після цього етапом був відправлений на примусові роботи на Ногінський графітовий рудник. Звільнений у червні 1954 р. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ГРАВЧЕНКО Яків Григорович, 1894, с. Мало-Женевка Вознесенського району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 26.12.1932 р. Рішенням особливої Наради при Колегії ДПУ СРСР від 01.02.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГРАДЕЦЬКИЙ Дмитро Іванович, 1891, с. Кам'яна Балка Первомайського району, українець, із селян, неосвічений, колгоспник. Заарештований 10.10.1936 р. Рішенням суду від 07.02.1937 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГРАНОВСЬКИЙ Арон Якович, 1887, м. Кіровоград, єврей, із робітників, освіта домашня, проживав у м. Миколаєві, набирач. Заарештований 26.03.1922 р. Постановою Президії ДПУ від 19.04.1922 р. висланий у Туркестан на 1 рік під нагляд органів ДПУ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГРАНЧЕНКО Микита Самійлович, 1899, х. Бузоварове Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 27.03.1933 р. Вознесенським РВ ДПУ від 05.05.1933 р. діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ГРАСТЕЛЬ Андрій Савелійович, 1894, с. Баштанка, німець, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, робітник. Заарештований 15.04.1937 р. Постановою Одеського обласного суду від 27.08.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГРЕБЕННІКОВ Георгій Миколайович, 1908, м. Миколаїв, українець, із робітників, малоосвічений, слюсар. Заарештований 14.10.1937 р. Вироком виїзної сесії Військової колегії Верховного Суду СРСР від 08.12.1937 р. засуджений до 20 років у ВТТз конфіскацією майна. Визначенням Військової колегії Верховного Суду СРСР від 25.04.1956 р. діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома.

ГРЕБЕННІКОВА Роза Пилипівна, 1896, с. Ново-Данциг Баштанського району, німкеня, із селян, проживала у м. Миколаєві, місце роботи невідоме. У 1943–1945 рр. перебувала у Чехословаччині. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Алтайський край. Подальша доля невідома. Реабілітована в 19991 р.

ГРЕБЕНЬ Михайло Данилович, 1906, с. Актове Вознесенського району, українець, із селян, малоосвічений, червоноармієць. Заарештований 03.03.1942 р. Військовим трибуналом 9-ї Армії від 11.04.1942. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГРЕБЕНЮК Іван Васильович, 1900, с. Олександрівка Вознесенського району, молдаванин, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 10.08.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 20.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГРЕБЕНЮК Федот Васильович, 1897, с. Олександрівка Вознесенського району, молдованин, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 28.01.1930 р. Постановою Судової трійки при Колегії ДПУ УСРР від 27.03.1930 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГРЕБИНИЧЕНКО Конон Мартинович, 1884, с. Кожишин Білоцерківського району,

українець, із селян, освіта початкова, проживав ус. Веселинове Вознесенського району, приймальник заготівельного пункту. Заарештований 04.09.1932 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 19.11.1932 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГРЕБИНСЬКИЙ Петро Ерастович, 1893, м. Київ, українець, зі службовців, освіта вища, проживав у м. Миколаєві, до війни працював зав. кафедрою російської мови Миколаївського педінституту, в роки окупації – редактор газети «Українська думка». Заарештований 30.03.1944 р. Військовим трибуналом військ НКВС Миколаївської області від 07.12.1944 р. засуджений до 20 років каторжних робіт із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ГРЕВЕ Ніна Ісаківна, 1928, с. Мирівка Володимирівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, навчалася у школі. У 1943 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. відправлена на спецпоселення до Горьковської області. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню без права повернення до попереднього місця проживання. Дані про реабілітацію відсутні.

ГРЕВЕ-РЕГЕР Марія Іванівна, 1933, с. Мирівка Володимирівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, навчалася у школі. У 1944 р. була вивезена до Німеччини. Заарештована 07.11.1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. відправлена на спецпоселення до Свердловської області. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГРЕКОВ Микола Ксенофонтович, 1904, с. Лощівка Балтського повіту Подільської губернії, українець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Первомайську, слюсар. Заарештований 04.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.09.1937 р. Реабілітований у 1962 р.

ГРЕКУЛ Конон Максимович, 1889, с. Лунга Дубосарського району (Молдова), молдованин, із селян, освіта початкова, проживав у м. Первомайську, сторож. Заарештований 01.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 25.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 01.10.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

ГРЕКУЛ Степан Сергійович, 1887, с. Дойбани Дубосарського району (Молдова). Молдаванин, із селян, малоосвічений, проживав у с. Ново-Косіорівка Миколаївської області, рахівник у колгоспі. Заарештований 28.08.1937 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 15.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Утримувався в Самарському ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1958 р.

ГРЕКУЛ Терентій Данилович, 1876, с. Дойбани Дубосарського району (Молдова), молдаванин, із селян, освіта початкова, проживав у м. Первомайську, сторож при міських дитячих яслах. Заарештований 14.03.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 23.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.03.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ГРЕСЬ Андрій Пилипович, 1884, м. Новий Буг, українець, із селян, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 13.11.1922 р. Постановою Одеського губревтрибуналу від 07.05.1923 р. засуджений до вищої міри покарання. Постановою Президії ВУЦВК від 09.06.1923 р. розстріл замінений 10 роками у ВТТ, із обмеженням у правах на 5 років і конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГРЖИБОВСЬКИЙ Борис Леонідович, 1918, с. Павлинка Благоєвського району Одеської області, зі службовців, освіта середня, проживав у с. Братське, військовослужбовець. Заарештований 31.08.1944 р. Вироком Військового трибуналу 74-ї гвардійської стрілецької дивізії від 02.11.1944 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1999 р.

ГРЖИМАЙЛО Гаврило Антонович, 1906,м. Сміла Київської область, поляк, із робітників, освіта початкова, проживав у м. Вознесенську, машиніст Вознесенського депо. Заарештований 09.03.1938 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 08.06.1938 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1963 р.

ГРИГОРАШ Федір Данилович, 1889, с. Калінкауци (Румунія), молдаванин, із селян, малоосвічений, проживав у с. Тарасівка Первомайського району, хлібороб. Заарештований 04.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 27.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГРИГОРЕНКО Андрій Іванович, 1892, с. Натягайлівка Вознесенського району, українець, із селян, освіта початкова, муляр на ст. Вознесенськ. Заарештований 30.12.1946 р. Вироком Військового трибуналу військ МВС Миколаївської області від 25.07.1947 р. засуджений до 7 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років із конфіскацією майна. Визначенням Військового трибуналу військ МВС від 22.08.1947 р. міра покарання знижена до 4 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ГРИГОРЕНКО Василь Іванович, 1902, с. Троїцьке-Сафонове Володимирівського району, росіянин, із селян, малоосвічений, конюх. Заарештований 12.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 22.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.06.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ГРИГОРЕНКО Кузьма Прокопович, 1871, м. Новий Буг, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 20.01.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ від 21.03.1930 р. засуджений до розстрілу. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГРИГОРЕНКО Степан Іванович, 1909, с. Троїцьке-Сафонове Володимирівського району, росіянин, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 12.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 22.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.06.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ГРИГОРЕНКО Тимофій Прокопович, 1885, м. Новий Буг, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 20.01.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УРСР від 21.03.1930 р. засуджений до розстрілу. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГРИГОР'ЄВ Олексій Васильович, 1882, м. Вологда, росіянин, із робітників, освіта середня технічна, проживав у м. Миколаєві, викладач трудшколи № 8. Заарештований 28.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 08.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.05.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

ГРИГОР'ЄВ Петро Петрович, 1868, м. Ленінград, росіянин, із робітників, освіта середня, проживав у с. Костянтинівка Вознесенського району, тимчасово не працював. Заарештований 06.06.1920 р. Вироком ревтрибуналу 14-ї Армії 3-ї Червоної козацької дивізії від 11.06.1920 р. розстріляний. Реабілітований у 1991 р.

ГРИЗЛЮК Григорій Микитович, 1897, с. Тридуби Кривоозерського району, українець, із селян, освіта середня, проживав у м. Первомайську, без визначених занять. Заарештований 15.02.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС Одеської області від 23.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.03.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ГРИЗОГЛАЗ Порфирій Онуфрійович, 1898, с. Лідіївка Доманівського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 29.12.1932 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ від 31.01.1933 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГРИМАК Іван Євстафійович, 1920, с. Велика Мечетня Кривоозерського району, українець, із селян, освіта середня, військовослужбовець. Заарештований 06.01.1943 р. Вироком Військового трибуналу танкового гарнізону Приволзького військового округу від 21.01.1943 р. засуджений до 8 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років і конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ГРИМАЧ Кіндрат Феодосійович, 1910, с. Шепилове Голованівського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, червоноармієць. Заарештований 20.09.1941 р. Вироком Військового трибуналу 270-ї стрілецької дивізії від 04.10.1941 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.10.1941 р. Реабілітований у 1999 р.

ГРИНЧЕНКО Григорій Семенович, 1884, с. Корсунка Уманського району, українець, із селян, малоосвічений. Проживав у с. Мала Ольшанка Первомайського району, без визначених занять. Дата арешту невідома. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ від 10.11.1930 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.12.1931 р. Реабілітований у 1988 р.

ГРИНЧЕНКО Іван Степанович, 1878, с. Березнегувате, українець, із селян, даних про освіту немає, місце роботи невідоме. Заарештований 22.11.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 27.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата розстрілу невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГРИНЧЕНКО Микола Семенович, 1871, с. Корсунка Уманського району, українець, із селян, малоосвічений. Проживав у с. Мала Ольшанка Первомайського району, селянин-одноосібник. Заарештований 27.05.1930 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ від 10.11.1930 р. висланий у Північний край на 8 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ГРИНЧЕНКО Феодосій Минович, 1871, с. Журавлинка Голованіського району Одеської області, українець, із селян, малограмотний. Проживав у с. Рябоконеве Благодатнівського району Одеської області, хлібороб. Заарештований 12.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 23.03.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.03.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГРИНЧУК Петро Іванович, 1892, м. Коломия, Галичина, українець, із робітників, малоосвічений, проживав у с. Лиса Гора Первомайського району, мірошник. Заарештований 19.10.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 10.01.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГРИНЬКО Михайло Миронович, 1908, с. Заградівка Карагандинської області, росіянин, із селян, освіта початкова, проживав у с. Врадіївка, інспектор контори «Заготскот». Заарештований 31.08.1937 р. Рішенням Спецколегії Одеського обласно-

го суду від 29.01.1938 р. засуджений до 3 років позбавлення волі із обмеженням у правах на 1 рік.

ГРИЦАЙ Кузьма Дмитрович, 1895, м. Новий Буг, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 20.01.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УРСР від 21.03.1930 р. засуджений до 6 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГРИЦАНЬ Федір Остапович, 1886, с. Березнегувате, українець, із селян, даних про освіту немає, проживав у с. Лепетиха Березнегуватського району, міщанин. Дата арешту невідома. Постановою загальних зборів бідняцько-батрацького активу від 22.02.1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГРИЦЕНКО Василь Григорович, 1912, с. Лагері-2 Вознесенського району, українець, із робітників, малоосвічений, слюсар. Заарештований 24.04.1937 р. Лінійним судом Одеської залізниці від 24.06.1937 р. засуджений до 3 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГРИЦЕНКО Пилип Арсентійович, 1880, м. Новий Буг, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Петропавлівка Новобузького району, хлібороб. Заарештований 27.01.1930 р. Постановою судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 27.02.1930 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГРИЦЕНКО Трохим Антонович, 1898, с. Струнькове Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 19.04.1929 р. Постановою Колегії ОДПУ СРСР від 03.09.1929 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата розстрілу невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГРИЦЕНКО Федір Васильович, 1875, с. Висунськ Херсонської округи, освіта початкова, проживав на Кобзарській ділянці Березнегуватського району, селянин. Заарештований 13.11.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 13.01.1930 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГРИЦЮК Микола Пименович, 1893, с. Гончаброди Волинської області, білорус, із селян, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, працював на ст. Миколаїв, вагівник. Заарештований 02.04.1938 р. Вироком Лінійного суду Одеської залізниці від 14.11.1938 р. засуджений до 6 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Визначенням Залізничної клегії Верховного Суду СРСР від 27.01.1939 р. покарання знижене до 3 років у ВТТ із обмеженням у правах на 2 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГРИШАЄВ Олександр Васильович, 1894, м. Рязань, росіянин, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Севастополь, охоронець у порту. Заарештований 19.12.1920 р. Постановою Надзвичайної Трійки Ударної Кримської групи від 19.12.1920 р. засуджений до розстрілу. Даних про страту немає. Реабілітований у 1991 р.

ГРИШАНЬ Федір Тарасович, 1879, с. Оріанда Березнегуватського району, українець, із селян, даних про освіту немає. Селянин. Дата арешту невідома. Постановою загальних зборів бідняцько-батрацького активу від23.02.1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГРИШКО Яків Пилипович, 1901, с. В. Лопатиха Мелітопольської округи, українець, із селян, даних про освіту немає, проживав у с. Любомирівка Березнегуватського району. Дата арешту невідома. Постановою загальних зборів бідняцько-батрацького активу від 22.02.1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГРИШКОВЯК Йосиф Михайлович, 1895, м. Велико-Литовське, Польща, поляк, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Первомайську, промивальник. Заарештований 11.10.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 26.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.12.1937 р. Реабілітований у 1960 р.

ГРИЩАК Іван Йосифович, 1898, с. Аркалівка Березнегуватського району, українець, із селян, даних про освіту немає, селянин. Дата арешту невідома. Постановою загальних зборів бідняцько-батрацького активу від 23.02.1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГРИЩЕНКО Дмитро Іванович, 1903, с. Висунськ, українець, із селян. даних про освіту немає, проживав у с. Кобзарський Березнегуватського району, селянин. Дата арешту невідома. Постановою загальних зборів бідняцько-батрацького активу від 21.02.1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГРИЩЕНКО Максим Захарович, 1888, с. Лазарівка Брусилівського району Київської області, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Пархомівка Володимирівського району, колгоспник. Заарештований 21.10.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 16.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 26.12.1937 р. Реабілітований у 1968 р.

ГРИЩЕНКО Олександр Васильович, 1868, с. Висунськ, українець, із селян, даних про освіту немає, проживав у с. Кобзарський Березнегуватського району, селянин. Дата арешту невідома. Постановою загальних зборів бідняцько-батрацького активу від 21.02.1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГРИЩЕНКО Олександр Федорович, 1902, с. Висунськ, українець, із селян, даних про освіту немає, проживав у с. Кобзарський Березнегуватського району, селянин. Дата арешту невідома. Постановою загальних зборів бідняцько-батрацького активу від 21.02.1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГРИЩЕНКО Омелян Митрофанович, 1893, с. Петрівка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 23.03.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УРСР від 13.04.1930 р. засуджений до розстрілу. Дата розстрілу невідома. Реабілітований у 1988 р.

ГРИЩЕНКО Пилип Арсентійович, 1880, м. Новий Буг Новобузького району, українець, із селян, малограмотний, проживав у с. Петропавлівка Новобузького району, хлібороб. Заарештований 27.01.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УРСР від 27.02.1930 р. ув'язнений у концтабір на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГРИЩЕНКО Федір Васильович, 1875, с. Висунськ Херсонської округи, українець, із селян, освіта початкова, проживав на Кобзарській дільниці Березнегуватського району Херсонської округи, селянин. Заарештований 13.11.1929 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 13.01.1930 р. засуджений до 3 років ув'язнення у концтаборах. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГРОБОВЕНКО Іван Іванович, 1892, с. Куцуруб Очаківського району, українець, із селян, малоосвічений, різнороб. Заарештований 07.09.1937 р. Рішенням УНКВС по Одеській області від 27.10. 1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГРОМ Микола Федорович, 1919, с. Жовтневе Одеської області, українець, із

селян, малоосвічений, проживав у с. Наділи Жовтневого району Одеської області, червоноармієць. Заарештований 10.10.1940 р. Вироком Військового трибуналу гарнізону м. Томська від 14.10.1941 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1999 р.

ГРОМИК Федір Демидович, 1888, с. Костянтинівка Єлисаветградського повіту Херсонської губернії, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Костянтинівка Арбузинського району, завгосп артілі. Заарештований 03.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 15.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГРОМОВ Андрій Миколайович, 1902, с. Костянтинівка Самарської губернії, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Андріївка Казанківського району, колгоспник. Заарештований 12.11.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 26.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГРОСМАН Іда Володимирівна, 1937, Мостовський район, німкеня, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. направлена на спецпоселення у Карагандинську область. У 1956 р. звільнена зі спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГРОСС Едуард Вільгельмович, 1898, ст. Олександрівка Красноармійського району Житомирської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Карлсруе Баштанського району, коваль. У 1944 р. був вивезений до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Свердловську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГРОСС Йоган Йоганович, 1912, х. Северинівка Цебриківського району Одеської області, німець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Первомайську, вантажник на ст. Голта. Заарештований 25.08.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.09.1937. засуджений до 10 років у ВТТ. Помер у ВТТ у 1938 р. Реабілітований у 1958 р.

ГРОСС Йоган Фрідріхович, 1914, х. Нейфельд Григоріопольського району (Молдова), німець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайську, чорнороб у фельдшерській школі. Заарештований 28.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 17.09.1937 р. Реабілітований у 1958 р.

ГРОСС Райнгольд Едуардович, 1919, м. Житомир, німець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Карлсруе Баштанського району, колгоспник. У 1944 р. був вивезений до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Свердловську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГРОСС Федір Іванович, 1913, с. Цебрикове Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайську, вантажник на ст. Голта. Заарештований 23.08.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Після відбуття покарання 24.06.1949 р. заарештований удруге. Рішенням Особливої Нарадивід 26.10.1949 р. засуджений до висилки на спецпоселення у Красноярський край. По-

дальша доля невідома. Реабілітований у 1958 р.

ГРОССУЛ Степан Максимович, 1908, с. Кочиниця (Молдова), молдаванин, із селян, малоосвічений, проживав у с. Бандурка Первомайського району, робітник на цегляному заводі. Заарештований 28.07.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 27.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГРОХОЛЬСЬКИЙ Йосиф Володимирович, 1878, с. Балабанівка Вінницької області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайську, теcля. Заарештований 03.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 17.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 22.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГРОШ Петро Леонтійович, 1907, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта початкова, судновий слюсар. Заарештований 04.11.1950 р. Військовим трибуналом військ МВС Миколаївської області від 21.12.1950 р. засуджений до 25 років у ВТТ із ураженням у правах на 5 років. Звільнений 25.05.1955 р. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ГРОШ Юхим Леонтійович, 189, м. Миколаїв, українець, із робітників, малоосвічений, котельник майстерень торгового порту. Заарештований 23.02.1937 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 22.06.1937 р. засуджений до 5 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

ГРУБИЙ Сергій Андрійович, 1892, с. Демидове Жовтневого району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Вороновка Вознесенського району, бригадир у радгоспі. Заарештований 02.12.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 04.12.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.12.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГРУДСЬКИЙ Григорій Бенціонович, 1909, с. Долинська Миколаївської області, єврей, зі службовців, освіта вища, проживав у м. Миколаєві, інженер. Заарештований 14.07.1938 р. Рішенням Військової колегії Верховного Суду СРСР від 29.05.1940 р. засуджений до 10 років у ВТТ із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

ГРУЗДОВ Василь Іванович, 1900, м. Єлець Орловської Області, росіянин, із робітників, освіта вища, проживав у м. Миколаєві, начальник виробничо-технічного відділу ОСМУ № 8. Заарештований 23.08.1946 р. Вироком Миколаївського обласного суду від 10.09.1946 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

ГРУША-ГРУШАНСЬКИЙ Яків Дорофійович, 1892, с. Дорожинка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, працівник кооперації. Заарештований 02.06.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 18.04.1931 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГРУШАНСЬКИЙ Омелян Філімонович, 1899, с. Чаусове Первомайського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Кам'яна Балка Первомайського району, начальник пожежної охорони у колгоспі. Заарештований 18.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 26.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГРУШЕВСЬКИЙ Георгій Костянтинович, 1910, с. Водопій Миколаївського району, українець, із робітників, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, слюсар вагонного депо. Заарештований 28.02.1938 р. Рішенням Лінійного суду Одеської залізниці

від 04.01.1939 р. засуджений до 3 років у ВТТ зобмеженням у правах на 2 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1939 р.

ГРЮТНЕР Іван Іванович, 1911, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта початкова, різнороб на хлібозаводі. Заарештований 22.06.1944 р. Постановою особливої Наради при НКВС СРСР від 7.10.1944 р. засуджений до 8 років у ВТТ із конфіскацією майна. Після звільнення (дата у справі не вказана) проживав у Таджикистані. Реабілітований у 1970 р.

ГУБА Василь Кирилович, 1876, с. Баратівка Новобузького району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Володимирівка Новобузького району, селянин. Заарештований 03.02.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УРСР від 08.06.1930 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГУБАРЄВ Михайло Федорович, 1918, с. Болгарка Вознесенського району, росіянин, із робітників, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, пекар. Заарештований 25.10.1940 р. Визначенням Військового трибуналу Ленінградського військового округу від 11.12.1940 р. засуджений до 8 років у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГУБЕР Емма Едуардівна, 1931, с. Рорбах Веселинівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, на утриманні батьків. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до м. Новосибірськ. Знята із обліку спецпоселення у 1956 р. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГУБЕР Християн Християнович, 1894, с. Бринза Краснооктянського району (Молдова), німець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Первомайську, муляр. Заарештований 22.08.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГУБЕР Яків Християнович, 1898, с. Бринза Краснооктянського району (Молдова), німець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Первомайську, столяр. Заарештований 22.08.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 16.09.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГУБНЄВА Надія Миколаївна, 1905, м. Миколаїв, росіянка, зі службовців, освіта неповна середня, головний бухгалтер театру юного глядача. Заарештована 21.10.1947 р. Вироком Військового трибуналу механізованої армії від 17.01.1948 р. засуджена до 20 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років із конфіскацією майна. Визначенням Військового трибуналу від 13.12.1955 р. міра покарання знижена до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ГУДЗИКЕВИЧ Олександр Антонович, 1895, м. Окна (Молдова), українець, із робітників, освіта початкова, проживав у м. Первомайську, коваль. Заарештований 08.02.1938 р. Рішенням Трійки при Київському управлінні НКВС від 30.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 08.10.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

ГУДЗЬ Григорій Тихонович, 1906, с. Бакша Кривоозерського району, українець, із селян, малоосвічений, член артілі. Заарештований 25.12.1932 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ від 07.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГУДИМЕНКО Гнат Васильович, 1905, с. Малинівка Новоодеського району, молдаванин, із селян, освіта початкова, проживав у с. Широкі Криниці Мостовського району, тракторист. Заарештований 12.12.1948 р. Вироком Військового трибуналу в/ч 06614 від 12.03.1949 р. засуджений до 25 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років із конфіскацією майна. Рішенням комісії ПВС СРСР від 25.04.1956 р. міра покарання знижена до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГУЗИКЕВИЧ Дмитро Гнатович, 1893, м. Вознесенськ, українець, із міщан, освіта початкова, не працював. Заарештований 19.06.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 21.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.08.1937 р. Реабілітований у 1956 р.

ГУЗИКЕВИЧ Олександр Гнатович, 1892, с. Болгарка Вознесенського району, українець, із робітників, освіта початкова, проживав у м. Вознесенську, комірник. Заарештований 23.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 21.08.1937р засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.08.1937 р. Реабілітований у 1956 р.

ГУКОВИЧ Георгій Миколайович, 1897, м. Миколаїв, українець, зі службовців, освіта вища, проживав у м. Одеса, плановик Одеської Промколони. Дата арешту невідома. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 30.12.1936 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ГУЛАК Микола Денисович, 1896, урочище Щасливців Таврійської губернії, росіянин, із селян, малоосвічений, перебував у м. Севастополі у госпіталі. Постановою Надзвичайної Трійки Ударної Кримської групи від 19.12.1920 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата розстрілу не вказана. Реабілітований у 1991 р.

ГУЛАКОВ Федір Пилипович, 1888, с. Ново-Петрівка Новоодеського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Себино Новоодеського району, колгоспник. Заарештований 18.02.1938 р. Постановою УНКВС Миколаївської області від 15.03.1939 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1996 р.

ГУЛАЧЕНКО Михайло Федорович, 1909, м. Чигин Київської області, українець, зі службовців, освіта середня, проживав у м. Миколаєві, зав. відділом у облкоопінспілці. Заарештований 08.06.1939 р. Рішенням Миколаївського обласного суду від 8–11.09.1939 р. засуджений до 10 років у ВТТ із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГУЛЕВИЧ Віктор Лукич, 1910, с. Ново-Гуріївка Одеської області, українець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, складальник потягів на ст. Миколаїв. Заарештований 07.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.11.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Покарання відбував у Південтабі НКВС. Звільнений 23.12.1939 р. Реабілітований у 1990 р.

ГУЛЕВИЧ Іван Федорович, 1893, с. Ново-Юр'ївка Новобузького району, українець, із робітників, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, стрілочник. Заарештований 05.08.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.09.1937 р. Реабілітований у 1961 р.

ГУЛУДЕЦЬ Петро Миколайович, 1858, с. Олександрівка Вознесенського району, українець, із селян, неосвічений, селянин-одноосібник. Заарештований 28.01.1930 р. Рішенням Судової Трійки при Колегії ДПУ від 27.03.1930 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома.

ГУЛЬКО Данило Матвійович, 1883, с. Криве Озеро Первомайської округи, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 27.01.1930 р. Первомайським окружним відділом ДПУ від 22.02.1930 р. діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГУЛЬПА Гнат Лук'янович, 1886, с. Врадіївка Врадіївського району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 10.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 04.05.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГУЛЯК Василь Іванович, 1909, Вінницька область, українець, зі службовців, освіта незакінчена вища, проживав у Вознесенському зернорадгоспі, старший агроном. Заарештований 28.07.1944 р. Вироком Військового трибуналу Миколаївської області від 16.11.1944 р. Засуджений до 15 років у ВТТ із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

ГУНІН Яків Родіонович, 1906, с. Мало-Чернявка Вольського району, росіянин, із селян, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, червоноармієць. Заарештований 13.02.1930 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 04.07.1930 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГУНКЕЛЬ Іван Мартинович, 1896, с. Кандель Роздільнянського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Вознесенську, робітник плодокомбінату. Заарештований 24.06.1941 р. Помер 28.05.1942 р. у в'язничній лікарні м. Новосибірська. Постановою УНКВС по Новосибірській області від 08.08.1942 р. діловодство у справі припинено через смерть звинуваченого. Реабілітований у 1992 р.

ГУННЕКЕР Матвій Антонович, 1879, с. Паден Зельського району Одеської області, німець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Первомайську, чорнороб у колгоспі. Заарештований 06.09.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 15.09.1937р засуджений до 10 років у ВТТ. Помер у таборі 05.04.1942 р. Реабілітований у 1959 р.

ГУНЧАК Пимін Андрійович, 1885, с. Богданівка Первомайської округи, українець, із селян, малоосвічений, без визначених занять. Заарештований 25.12.1928 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 05.04.1929 р. висланий у Казахстан на 3 роки. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГУРА Андрій Федотович, 1887, Снігурівський район, українець, із селян, даних про освіту немає, селянин. Рішенням загальних зборів бідняцько-батрацького активу від 1930 р. висланий за межі України. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ГУРЕНОК Федір Єфремович, 1912, с. Архангельське Миколаївської області, українець, із селян, освіта 5 класів, теслярь. Заарештований 04.11.1941 р. Вироком Військового трибуналу 335-ї стрілецької дивізії від 04.11.1941 р. засуджений до 8 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років і конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1996 р.

ГУРЕЦЬКА Ганна Гнатівна, 1897, с. Л.Олександрівка Врадіївського району, українка, із селян, малоосвічена, колгоспниця. Заарештована 13.10.1937 р. Врадіївським РВ НКВС від 30.01.1939 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1998 р.

ГУРІЄНКО Леонтій Трохимович, м. Миколаїв, українець, із робітників, освічений, слюсар. Заарештований 15.01.1947 р.

Вироком Військового трибуналу військ МВС Миколаївської області від 10.02.1947 р. засуджений до 15 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГУРМАЗА Прокіп Григорович, 1899, с. Себине Новоодеського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Горшине Вознесенського району, техніказапліднювач. Заарештований 25.03.1944 р. Вироком Військового трибуналу військ НКВС Миколаївської області від 14.10.1944 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ГУРНАК Олексій Якович, 1911, с. Гола Пристань Херсонської області, українець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Одеса, уповноважений забезпечення Одеського пароплавства. Заарештований 27.11.1944 р. Вироком Військового трибуналу військ НКВС Миколаївської області від 10.01.1945 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1999 р.

ГУРСЬКИЙ Антон Оксентійович, 1891, с. Полтавка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Осички Добровеличківського району Кіровоградської області, чорнороб. Заарештований 08.10.1931 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УРСР від 19.01.1932 р. засуджений до 5 років ув'язнення у концтаборах. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГУРТИХ Михайло Олексійович, 1888, м. Одеса, росіянин, освіта середня, проживав у с. Мигія Первомайського району, рахівник будинку відпочинку. Заарештований 02.03.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 01.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 08.09.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ГУРТОВИЙ Андрій Арсентійович, 1893, с. Калантай Київської губернії, українець, із селян, освіта початкова, проживав у Новобузькому районі, голова сільгоспартілі. Заарештований 25.01.1933 р. Вироком Новобузького народного суду від 09.05.1933 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1996 р.

ГУР'ЯНОВ Іван Антонович, 1900, с. Натягайлівка Вознесенського району, українець, із робітників, малоосвічений, проживав у м. Вознесенську, тесля. Заарештований 12.03.1938 р. Постановою прокурора Вознесенського району від 19.05.1939 р. діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома.

ГУСЄВ Василь Федотович, 1893, с. Ново-Косіорівка Єланецького району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 31.07.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 23.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 27.08.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГУСЄВ Олексій Павлович, 1870, м. Арзамас Горьківської області, росіянин, із міщан, освіта середня, проживав у м. Вознесенську, діловод у поліклініці. Заарештований 15.10.1930 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ СРСР від 07.03.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ГУСТІН Георгій Леонардович, 1903, с. Роштадт Веселинівського району. німець, із селян, освіта початкова, проживав у м. Вознесенськ, слюсар у депо на ст. Вознесенськ. Заарештований 25.10.1936 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 14.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.09.1937 р. Реабілітований у 1967 р.

ГУТКІН Наум Борисович, 1893, м. Миколаїв, єврей, із службовців, малоос-

вічений. Відомості про місце проживання відсутні. Директор Миколаївської контори Торгмортранс. Заарештований 13.12.1940 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 22.08.1942 р. засуджений до 8 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

ГУЦ Василь Федорович, 1919, с. Миколаївка Казанківського району, українець, із селян, освіта 5 класів, проживав у м. Миколаєві, касир на залізничній станції. Заарештований 05.12.1940 р. Лінійним судом Одеської залізниці від 12.03.1941 р. засуджений до 7 років у ВТТ з обмеженням у правах на 3 роки без конфіскації майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ГУЩАНОВСЬКИЙ Казимир Йосифович, 1891, м. Мінськ, поляк, зі службовців. Освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, слюсар-збиральник метало-фурнітурного заводу. Заарештований 23.08.1937 р. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 23.09.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 09.10.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ГУЩИН Іван Михайлович, 1886, м. Миколаїв, росіянин, із робітників, освіта початкова, приймальник відділу технічного контролю на заводі № 200. Заарештований 14.03.1938 р. Рішенням Виїзної сесії Військової колегії Верховного Суду СРСР від 14.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 14.10.1938 р. Реабілітований у 1963 р.

Д

ДАВИДЕНКО Федір Онисимович, 1893, с. Визірка, українець, із селян, відомості про освіту відсутні. Проживав у Березанському районі. Без певних занять. Заарештований 20.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 07.11.1937 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДАВИДОВ Іван Павлович, 1887, с. Добрянка Добровеличківського району, українець із селян освіта початкова, проживав у м. Первомайську. Відомості про місце роботи та посаду невідомі. Заарештований 06.03.1929 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ОДПУ від 07.06.1929 р. засуджений до виселення за межі України на 3 роки. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДАМРИНА Ольга Дмитрівна, 1909, с. Таранське Дніпропетровської області, українка, із селян, малоосвічена, проживала у с. Малий Бейкуш Очаківського району, домогосподарка. Заарештована 22.11.1944 р. Рішення по справі не прийнято. З-під варти звільнена 17.05.1945 р. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1997 р.

ДАНГАУЕР Емілія Францівна, 1901, с. Єлизаветівка Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, не працювала. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. виселена в Карагандинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДАНГАУЕР Ерасмус Маркович, 1897, с. Єлизаветівка Т.-Березанського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. № 181 виселений у Карагандинську область. У 1956 р. знято обмеження по спец поселенню без права повернення до колишнього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДАНГАУЕР Іван Ерасмусович, 1935, с. Єлизаветівка Т.-Березанського району,

німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1943 р. був вивезений у Польщу. Заарештований по репатріації в 1945 р. На підставі Постанови ГОКО № 698-С від 06.08.1941 р. виселений у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДАНГАУЕР Отто Рафаїлович, 1935, с. Ганнівка Т.-Березанського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні матері. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р виселений у м. Караганду. У 1956 р. із спецпоселення звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДАНГАУЕР Роза Ерасмусівна, 1928, с. Єлизаветівка Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, працювала на польових роботах. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована по репатріації 11.06.1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена в Карагандинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДАНИЛЕВСЬКИЙ Степан Андрійович, 1870, с. Посад-Покровськ Херсонського району Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, сторож. Заарештований 19.02.1940 р. Рішенням Миколаївського обласного суду від 25.06. 1940 р. засуджений до 6 років ув'язнення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДАНИЛЕВСЬКИЙ Федот Андрійович, 1886, с. Посад-Покровське Херсонського району Миколаївської області, українець, із селян, освіта середня, проживав у м. Херсоні, плановик. Заарештований 16.03.1938 р. Постановою УДБ УНКВС Миколаївської області від 15.03.1939 р. карну справу припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1999 р.

ДАНИЛЕНКО Гнат Костянтинович, 1871, с. Глибочок Уманського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Мала Ольшанка Первомайської округи, селянин-одноосібник. Заарештований 10.11.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ від 10.11.1930 р. засуджений до 5 років ув'язнення умовно, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ДАНИЛЕНКО Корній Костянтинович, 1884 р. народження, с. Глибочок Уманського району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Мала Ольшанка Первомайської округи. Без певних занять. Заарештований 27.05.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ від 10.11.1930 р. засуджений до 5 років ув'язнення у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ДАНИЛЕНКО Мотрона Максимівна, 1872, с. Бережанка Київської області, українка, із селян, малоосвічена, проживала у с. Мала Ольшанка Первомайської округи, домогосподарка. Заарештована 17.05.1930 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ від 10.11.1930 р. виселена у Північний край на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

ДАНИЛОВ Ілля Петрович, 1913, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта початкова, майстер ремісничого училища. Заарештований 25.12.1944 р. Вироком Військового трибуналу військ НКВС Миколаївської області від 13.02.1945 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки та конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ДАНИЛОВА Олена Іванівна, 1897, м. Миколаїв, українка, із робітників, освіта середня, секретар. Заарештована 17.06.1946 р. Вироком Військового трибуналу військ НКВС Миколаївської області від

10.09.1946 р. засуджена до 10 років позбавлення волі із обмеженням у правах на 5 років, із конфіскацією майна. Визначенням Військового трибуналу Одеського військового округу від 31.05.1955 р. судові рішення скасовані, її дії перекваліфіковані. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1992 р.

ДАНИЛЮК Магдалина Мартинівна, 1895, с. Карлсруе Варварівського району, німкеня, із селян. малоосвічена. Місце роботи невідоме. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена у Карагандинську область. Військовим трибуналом МВС Карагандинської області від 17.01.1948 р. засуджена до 25 років ув'язнення у ВТТ. Звільнена із спецпоселення 13.12.1955 р. Звільнена із ВТТ 22.12.1955 р. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ДАНКЕР Гуго Андрійович, 1886, м. Рига, латиш, із робітників, освіта початкова, проживав у м. Первомайську, директор млина. Заарештований 06.12.1937 р. Рішенням НКВС СРСР та прокурора СРСР від 07.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 15.01.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

ДАНЬШИНА Февронія Демидівна, 1907, с. Благодатне Первомайського району, українка, із селян, малоосвічена, без певних занять. Заарештована 15.03.1935 р. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 16.09.1935 р. виселена на спецпоселення на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1989 р.

ДАУНГАУЕР Берта Марківна, 1894, с. Єлизаветівка Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДАУНГАУЕР Валентина Іванівна, 1927, с. Єлизаветівка Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, не працювала. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована по репатріації 19.06.1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181від 11.10.1945 р. виселена у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДАУНГАУЕР Іван Маркович, 1930, с. Ландау Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, навчався у школі. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДАУНГАУЕР Маргарита Еразамазівна, 1930, Березанський район Миколаївської області, німкеня, із селян, освіта початкова, навчалась. У 1943 р. була вивезена до Польщі. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10 1945 р. виселена у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДАФФ Володимир Якович, 1924, с. Веселиново Веселинівського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. У 1944 р. був вивезений у Польщу. Заарештований по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений у Карагандинську область. У 1956 р. зі спецпоселення звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДАХНО Юхим Іванович, 1903, с. Царе-Костянтинівка Дніпропетровської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав на х. Тарасевському, член правління. Заарештований 20.01.1933 р. Постановою

Царекостянтинівського РО ДПУ від 01.02.1933 р. карну справу припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1996 р.

ДАШКЕВИЧ Володимир Йосифович, 1901, с. Залуки Білоруської СРСР, білорус, із селян, малоосвічений, проживав у с. Стенківка Первомайського району, голова сільської ради. Заарештований 06.08.1937 р. Рішенням НКВС СРСР та Прокурора СРСР від 23.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 10.11.1937 р. Реабілітований у 1957 р.

ДВОРНИЦЬКИЙ Микола Іпатійович, 1912, с. Велика Солона Єланецької волості Єлисаветградського повіту Херсонської губернії, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Ульянівка Єланецького району, шофер. Заарештований 28.08.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 15.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Звільнений 28.04.1946 р. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ДЕВАКОВ Михайло Єлисейович, 1910, м. Миколаїв, українець, із робітників, освічений, модельник на судноверфі. Заарештований 20.04.1949 р. Вироком Миколаївського обласного суду від 30.05.1949 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. У 1955 р. звільнений на підставі Постанови ПВС УРСР від 04.03.1955 р. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДЕВ'ЯТКІН Микола Лаврентійович, 1889, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта середня, художник. Заарештований 13.09.1935 р. Вироком Одеського обласного суду від 07.04.1936 р. засуджений до 3 років у ВТТ із ураженням у правах на 2 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ДЕВ'ЯТКО Василь Васильович, 1906, с. Білецьке Одеської області, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Саврань Одеської області, старший механік МТС. Заарештований 06.03.1933 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 21.07.1933 р. засуджений до 3 років заслання. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1961 р.

ДЕГЕЛЬ Артур Якубович, 1929, с. Ліхтенфельд Мостовського району, німець, із селян, малоосвічений, навчався. У 1943 р. був вивезений до Польщі. Заарештований по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДЕГІЙ Пилип Никифорович, 1899, українець, із селян, освічений, проживав у м. Вознесенську, завідуючий Райзу. Заарештований 16.11.1937 р. Вироком Військової колегії Верховного Суду СРСР від 17.01.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 18.01.1938 р. у Києві. Реабілітований у 1959 р.

ДЕДУЛ Микола Андрійович, 1917, с. Нововасилівка Казанківського району, українець, із селян, освіта початкова, військовослужбовець. У 1942 р. потрапив у полон, служив у РВА Власова. Заарештований у 1946 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Молотовську область. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДЕДУЛ Федір Феодосійович, 1877, с. Антонівка Новобузького району, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Володимирівка Новобузького району, селянин. Заарештований 28.01.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 08.06.1930 р. діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДЕДУЛ Семен Феодосійович, 1891, с. Антонівка Новобузького району, украї-

нець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Володимирівка Новобузького району, селянин. Заарештований 03.02.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 08.06.1930 р. діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДЕКК Ліда Рафаелівна, 1929, Т.-Березанський район, німкеня, із селян, освіта початкова, навчалась. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДЕЛЬ Лідія Петрівна, 1932, с. Озерівка Володимирівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, на утриманні батьків. У 1943 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена до Комі АРСР. Подальша доля невідома. Дані по реабілітації відсутні.

ДЕЛЬ Мартин Вільгельмович, 1897, с. Високопілля, німець, із селян, відомості про освіту і місце роботи відсутні. Заарештований 18.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 15.11.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДЕМЧИНСЬКИЙ (ГЕМБКЕ) Михайло Семенович (Шиманович), 1898, м. Страйзунд (Германія), німець (єврей), із селян, малоосвічений. Проживав у м. Первомайську. Завгосп. Заарештований 28.09.1937 р. Рішенням НКВС СРСР № 00485 від 02.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 21.01.1938 р. Реабілітований у 1958 р.

ДЕМЧИШИН Іван Дмитрович, 1923, с. Щербані Вознесенського району, українець, із селян, освіта середня, проживав у м. Вознесенську, не працював. Заарештований 19.09.1944 р. Постановою УНКДБ Миколаївської області від 21.02.1946 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДЕМ'ЯНЕНКО Василь Йосифович, 1910, м. Миколаїв, українець, із службовців, освіта середня, головний механік судноремонтного заводу Чорноморського флоту. Заарештований 30.06.1944 р. Вироком Військового трибуналу Чорноморського басейну від 25.08.1944 р. засуджений до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ДЕОРДІЄВ Анатолій Ананійович, 1915, с. Тернівка Миколаївського району, болгарин, із селян, освіта середня, проживав у с. Новопавлівка Новоодеського району, учитель. Заарештований 15.07.1941 р. Вироком Військового трибуналу військ НКВС Миколаївської області від 29.07.1941 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ДЄОРДІЄВ Георгій Іванович, 1891, с. Тернівка Миколаївського району, болгарин, освічений, із селян, проживав у м. Миколаєві, тесля заводу «Дормашина». Заарештований 23.02.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Миколаївській області від 22.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 14.06.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

ДЕРГАЧОВ Тимофій Іванович, 1892, м. Новий Буг, росіянин, із селян, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 12.12.1922. Вироком Одеського губревтрибуналу від 07.05.1923 р. з-під варти звільнений, діловодство у справі припинено. Подальша доля невідома.

ДЕРЕВ'ЯНКО Гнат Семенович, 1863, колишня Новоодеська волость Херсонської губернії, росіянин, із селян, освічений, проживав у м. Севастополі, охоронець корабля. Заарештований 18.12.1920 р. По-

становою Надзвичайної Трійки ударної Кримської групи Управління особливих відділів Південного та Південно-Західного фронтів від 19.12.1920 р. засуджено до розстрілу. Страчений 20.12.1920 р. Реабілітований у 1991 р.

ДЕРІКС Никодим Францович, 1916, с. Михайло-Ларине Жовтневого району Миколаївської області, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. У 1944 р. був вивезений до Німеччини. Заарештований по репатріації у жовтні 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений у Комі АРСР. У 1956 р. із спецпоселення звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДЕРКАЧ Гордій Андрійович, 1867, с. Софіївка Благодатнівського району, українець, із селян, малоосвічений, без певних занять. Заарештований 10.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 29.04.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ДЕРМОЯН Аракел Мехтарович, 1901, м. Муш, Туреччина, вірменин, із кустарів, малоосвічений, проживав у радгоспі ім. Косіора Миколаївської області, пекар. Заарештований 31.05.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 10.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 16.08.1937 р. Реабілітований у 1957 р.

ДЕРСЕН Яків Якович, 1914 , с. Рівнополи Фріц-Геккертівського району, німець, із селян, відомості про освіту відсутні, колгоспник. Заарештований 18.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 15.11.1937 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДЕРШАН Роза Іванівна, 1880 р. народження, с. Зульц Варварівського району Миколаївської області, німкеня, із селян, освіта початкова, домогосподарка. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена у Карагандинську область. У 1956 р. зі спецпоселення звільнена. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ДЕХТЯР Григорій Йосифович, 1885, с. Любомирка Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Катеринка, працював у лісгоспі. Заарештований 21.04.1938 р. Постановою Трійки УНКВС по Одеській області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.05.1938 р. Реабілітований у 1961 р.

ДЕХТЯРЬОВ Володимир Олександрович, 1894 , м. Горький, росіянин, із міщан, освіта початкова. Проживав у м. Миколаєві. Завідуючий відділом креслень КБ № 198. Постановою Особливої Трійки при УНКВС Миколаївської області від 26.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний 02.10.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

ДЖАН Юзик Якович, 1896, с. Голівка (Галичина), поляк, із селян, малоосвічений. Проживав у с. Соколівка Первомайського району Одеської області, чорнороб. Заарештований 12.09.1937 р. Рішенням НКВС Союзу СРР та Прокурора Союзу РСР засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 11.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ДЖАУС Степан Дмитрович, 1894, с. Миколаївка Казанківського району, українець, із селян, відомості про освіту і місце роботи відсутні. Заарештований 12.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 26.11.1937 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДЖИНЖАК Єфрем Іванович, 1898, с. Вітольдів Брід Первомайського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований

18.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 23.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 02.11.1937 р. Реабілітований у 1956 р.

ДЖИНЖАК Федір Іванович, 1894, с. Вітольдів Брід Первомайського району Одеської області, українець, із селян, освічений, колгоспник. Заарештований 18.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 23.10.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 02.11.1937 р. Реабілітований у 1956 р.

ДЖУРЖИЙ Арсеній Кирилович, 1910, с. Болеславчик Первомайського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, чорнороб. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 01.09.1937 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

ДЖУРЖИЙ Василина Терентіївна, 1870, м. Первомайськ, українка, із селян, неосвічена, проживала у с. Болеславчик Первомайського району Одеської області, без певних занять. Дата арешту невідома. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 05.03.1938 р. засуджена до вищої міри покарання. Розстріляна 09.03.1938 р. Реабілітована в 1989 р.

ДЖУРЖИЙ Кирило Миколайович, 1869, с. Болеславчик Первомайського району Одеської області, українець, із селян, малоосвічений, сторож. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 01.09.1937 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

ДЖУРЖИЙ Яків Кирилович, 1916, с. Болеславчик Первомайського району Одеської області, українець, із селян, освічений, їздовий. Заарештований 28.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС від 01.09.1937 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ Після звільнення проживав у Магаданській області. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1956 р.

ДЗЮБИНСЬКИЙ Тадей Миколайович, 1877, с. Шляхове Балтського району (Молдова), українець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Одеса, робітник. Заарештований 10.08.1931 р. Постановою судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 05.02.1932 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДИБЕНКО Марія Карпівна, 1901, м. Єлисаветград, українка із селян, освіта середня, проживала у с. Приют Ольгопільської волості, учитель. Заарештована 13.11.1922 р. Постановою Одеського губревтрибуналу від 07.05.1923 р. засуджена до вищої міри покарання. Постановою Президії ВУЦВК від 09.06.1923 р. розстріл замінено 10 роками у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ДИДА Ірма Бендиманівна, 1923, с. Єгіносталь Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, працювала у сільгоспобщині. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована в 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДИДУРЕНКО Михайло Іванович, 1858, с. Полянецьке Кривоозерського району, українець, із селян, неосвічений, хлібороб. Заарештований 24.02.1931 р. Кривоозерським ДПУ від 04.03.1931 р справу припинено. З-під варти звільнено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1996 р.

ДИОРДИЦЯ (ГЕОРГІЇВ) Яків Петрович, 1907, с. Чабруш Слободзейського району АМРСР, молдаванин, із селян, освіта почат-

кова. Проживав у м. Вознесенську, військовослужбовець, кочегар. Заарештований 26.04.1929 р. Особливою Нарадою при Колегії ОДПУ від 16.08.1929 р. засуджений до 3 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ДИРКСЕН Абрам Генріхович, 1894, с. Мирівка Дніпропетровської області, німець, із селян, освічений, завгосп у колгоспі. Заарештований 23.11.1932 р. Рішенням Колегії ДПУ УСРР від 07.01.1933 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома.

ДИТРІХ Андрій Андрійович, 1907, с. Нейзац Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, місце роботи невідоме. У 1944 р. був вивезений у Польщу. Засуджений по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений у Марійську АРСР разом із сім'єю. На спецпоселенні проживав у Марійській АРСР. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДИТРІХ Володимир Іванович, 1933, с. Нейзац Т.-Березанського району, німець, із селян, неосвічений, на утриманні батьків. У 1943 р. був вивезений до Польщі. Заарештований по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений в Акмолінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДИТРІХ Олександр Гнатович, 1896, с. Луканівка Кривоозерського району, чех, із селян, малоосвічений, проживав у с. Сергіївка Кривоозерського району, колгоспник. Заарештований 06.03.1933 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 21.07.1933 р. засуджений до 3 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1961 р.

ДИТРІХ Оскар Якович, 1914, с. Шпеєр Веселинівського району Одеської області, німець, із селян. малоосвічений, проживав у с. Лєніндальф Мостовського району, працював у сільському господарстві. У 1943 р. був вивезений у Польщу. Заарештований по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДИТРІХ Рудольф Андрійович, 1935, с. Нейзац Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10. 1945 р. виселений у Марійську АРСР. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДИТРІХ Федір Андрійович, 1930, с. Нейзац Т.-Березанського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений до Польщі. Заарештований по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений у Марійську АРСР. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДИХОВСЬКИЙ Тимофій Станіславович, 1873 р. народження, с. Юзефполь Первомайського району, українець, із селян, освіта початкова. Проживав у с. Юзефполь Первомайського району. Власне господарство. Заарештований 10.02.1930 р. Постановою наради при Колегії ДПУ УРСР від 13.03.1930 р. виселений у Північний край. Подальша для невідома. Реабілітований у 1990 р.

ДИШЛЕВСЬКИЙ Йосиф Євгенович, особисті дані у справі відсутні. Дата арешту невідома. Постановою Надзвичайної Трійки ударної Кримської групи від 19.12.1920 р. за службу у білій армії засуджений до розстрілу. Дата розстрілу невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДИШЛОВИЙ Трохим Никифорович, 1889, с. Касперівка Херсонської області,

українець, із селян, освічений, проживав у с. Миколаївка Миколаївського району. Відомості про місце роботи відсутні. Заарештований 17.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 21.09.1931 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 09.10.1937 р. Реабілітований у 1957 р.

ДИШЛЮК Митрофан Васильович, 1883, с. Мигія Первомайського району, українець, із селян, освіта початкова, служитель культу. Заарештований 11.02.1930 р. Рішенням Трійки при Колегії ДПУ УРСР від 02.03.1930 р. засуджений до виселення в Північний край на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1988 р.

ДІБРОВ Василь Дмитрович, 1887, с. Сухий Єланець Херсонської губернії, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Сухий Єланець Новоодеського району Одеської області, сторож. Заарештований 21.11.1937 р. Рішенням Трійки при УНКВС Миколаївської області від 08.04.1938 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ДІБРОВА Іван Васильович, 1897, м. Новий Буг, українець, із селян, освічений, бригадир сільгоспартілі. Заарештований 09.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 13.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ДІБРОВА Лазар Васильович, 1893, м. Новий Буг, українець, із селян, малоосвічений, бригадир сільгоспартілі. Заарештований 09.01.1933 р. Постановою Особливої Наради про Колегії ДПУ УСРР від 13.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ДІДА Ірма Бендіманівна, 1923, с. Йоганесталь Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, працювала в сільськогосподарській общині. У 1944 р. була вивезена у Польщу. Заарештована по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДІДЕ Еммануїл Якович, 1932, с. Йоганесталь Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений у Польщу. Заарештований по репатріації в серпні 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Акмолінську область. У 1956 р. знято обмеження по спецпоселенню без права повернення до колишнього місця проживання. Реабілітований у 1991 р.

ДІДЕ Катерина Августівна, 1927, с. Йоганесталь Варварівського району, німкеня, із селян, освіта початкова, не працювала. У 1944 р. була вивезена у Польщу. Заарештована по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДІДЕ Магдалина Християнівна, 1892, с. Йоганесталь Варварівського району, німкеня, із селян, неосвічена, колгоспниця. У 1944 р. була вивезена у Польщу. Заарештована по репатріації в липні 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 виселена в Акмолинську область. У 1956 р. знята з обліку по спецпоселенню без права повернення до попереднього місця проживання. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ДІДЕНКО Яків Корнійович, 1892, с. Висунськ Березнегуватського району, українець, із селян, освіта початкова, член Висунської сільськогосподарської комуни. Заарештований 27.01.1931 р. Постановою

співробітника Снігурівського РВ ДПУ від 06.07.1931 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1996 р.

ДІДРІХ Каспар Базилевич, 1891, с. Шпеєр Карл-Лібкнехтівського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 30.12.1932 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ УРСР від 10.01.1933 р. засуджений до 3 років ув'язнення у концтабір. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ДІДРІХ Марія Маркусівна, 1936, с. Карлсруе Баштанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, не працювала. У 1943 р. була вивезена до Польщі, а пізніше – до Німеччини. Заарештована по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена в Свердловську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДІДРІХ-АДЛЕР Олена Карлівна, 1925, с. Красне Т.-Березанського району, німкеня, із селян, освіта початкова, колгоспниця. У 1943 р. була вивезена у Польщу. Заарештована в 1945р по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ДІК Петро Генріхович, 1884, с. Чекмак Кримської АРСР, німець, із селян, відомості про освіту відсутні. Проживав у с. Кочубеєвка Фріц-Геккертівського району. Місце роботи невідоме. Заарештований 18.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 15.11.1937 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДІЛІГЕР Іван Петрович, 1904, с. Ново-Катеринка Варварівського району, німець, із селян, неосвічений, колгоспник. У 1944 р. був вивезений до Польщі, у 1945 р. – до Німеччини. Заарештований по репатріації в грудні 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений до Комі АРСР. У 1956 р. звільнений із спецпоселення. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДІЛЬГЕР Єлизавета Георгіївна, 1915, с. Шенфельд Варварівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, працювала в сільському господарстві. У 1944 р. була вивезена до Польщі. Заарештована по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселена у Карагандинську область на спецпоселення. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДІЛЬГЕР Рафаїл Матіусович, 1934, с. Катериненталь Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, на утриманні батьків. У 1944 р. був вивезений у Польщу. Заарештований по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДІЛЬМАН Георг Миколайович, 1929, с. Карлсруе Варварівського району, німець, із селян, малоосвічений, навчався у школі. У 1944 р. вивезений до Польщі. Заарештований по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений в Акмолинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДІНІУС Дадіус Пилипович, 1910, с. Шпеєр Веселинівського району Одеської області, німець, із селян, малоосвічений, працював на власному господарстві. У 1944 р. був вивезений у Польщу. Заарештований по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР від 11.10.1945 р. виселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДІНІУС Едуард Пилипович, 1927, с. Шпеєр Веселинівського району, німець,

із селян, малоосвічений, навчався. У 1944 р. був вивезений до Німеччини. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений у Костромську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДІНІУС Пилип Георгійович, 1886, с. Шпеєр Веселинівського району, німець, із селян, малоосвічений, колгоспник. У 1943 р. був вивезений до Німеччини. Заарештований по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений у Свердловську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДІНІУС Роза Йосифівна, 1915, с. Роштадт Веселинівського району, німкеня, із селян, малоосвічена, проживала у с. Шпеєр Веселинівського району, працювала в артілі. У 1944 р. була вивезена до Польщі, у 1945 р. – до Німеччини. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена у Свердловську область. Померла 17.08.1953 р. Реабілітована в 1991 р.

ДІОРДІЯШЕНКО Дмитро Іванович, 1894, с. Лиса Гора Арбузинського району, українець, із селян, освіта початкова, рахівник. Заарештований 01.01.1933 р. Вироком Арбузинського народного суду від 13.03.1933 р. виправданий. Подальша доля невідома.

ДІОРДІЯЩЕНКО Мойсей Степанович, 1906, м. Первомайськ, українець, із робітників, освіта початкова, теля. Заарештований 25.12.1936 р. Постановою Особливої Наради при УНКВС СРСР від 21.05.1937 р. відданий під гласне спостереження за місцем проживання. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ДІОРДІЯЩЕНКО Прокіп Степанович, 1904, м. Первомайськ, українець, із селян, малоосвічений, власник сільського господарства. Заарештований 08.02.1935 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 16.09.1935 р. виселений у Красноярський крайна 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ДІТТЕ Альберт Християнович, 1926, с. Йогансталь Варварівського району, німець, із селян, освіта початкова, колгоспник. У 1944 р. був вивезений у Польщу. Заарештований у 1945 р. по репатріації. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. направлений на спецпоселення у Карагандинську область.

ДМИХОВСЬКИЙ Тимофій Станіславович, 1873, с. Юзефполь Первомайського району, українець, із селян, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 10.02.1930 р. Рішенням Наради при Колегії ДПУ УСРР від 13.03.1930 р. засуджений до висилки у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ДНЄПРОВСЬКИЙ Володимир Павлович, він же **СОКОЛОВ Володимир Петрович,** 1890, с. Всеволодчина Саратовської губернії, росіянин, зі службовців, освіта незакінчена вища, інженер нафто синдикату. Дата арешту невідома. Рішенням Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 08.06.1931 р. засуджений до 10 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1960 р.

ДОБРОВЕЦЬКИЙ Дмитро Матвійович, 1876, с. Кагул (Молдова), молдаванин, із селян, малоосвічений, проживав у с. Адамівка Врадіївського району Миколаївської області, колгоспник. Заарештований 14.08.1937 р. Рішенням Спецколегії Одеського обласного суду засуджений до 7 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1999 р.

ДОБРОВОЛЬСЬКА Катерина Франціївна, 1888, Т.-Березанський район, німкеня, із

селян, малоосвічена, хлібороб. У 1944 р. була вивезена у Польщу. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181від 11.10.1945 р. виселена у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДОБРОВОЛЬСЬКА-БРАУН Матильда Антонівна, 1920, с. Красне Т.-Березанського району, німкеня, із селян, малоосвічена, хлібороб. У 1944 р. була вивезена у Польщу. Заарештована по репатріації в 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена у Карагандинську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ Герасим Степанович, 1891, с. Данилівка Т.-Березанського району, українець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 16.04.1938 р. Рішенням засідання Трійки при НКВС Миколаївської області від 22.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний14.06.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ДОВБУШ Данило Трохимович, 1896, с. Байбузівка Кривоозерського району, українець, із селян, малоосвічений, власник сільського господарства. Заарештований 04.08.1931 р. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УРСР від 05.02.1932 р. засуджений на 3 роки умовно. Постановою Трійки при Колегії ДПУ від 05.02.1932 р. звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДОВГАНЕНКО Герасим Ісаакович, 1881, с. Овсяники Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, селянин. Заарештований 23.05.1930 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ УСРР від 20.08.1931 р. діловодствоу справі припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДОВГАНЬ Захарій Федотович, 1900, х. Терноватий Новобузького району, українець, із селян, малоосвічений, хлібороб. Заарештований 14.11.1922 р. Постановою Одеського губревтрибуналу від 07.05.1923 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований 1991 р.

ДОВГАНЬ Кузьма Федотович, 1885, м. Новий Буг, українець, із селян, освіта початкова, торговець. Заарештований 25.10.1922 р. Постановою Одеського губревтрибуналу від 07.05. 1923 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Постановою Президії ВУЦВК від 30.01.1924 р. конфіскаціямайна скасована. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДОВГАНЬ Федот Васильович, 1857, с. Софіївка Миколаївського повіту, українець, із селян, освіта початкова, проживав на х. Терноватому Новобузького району, хлібороб. Заарештований 27.10.1922 р. Постановою Одеського губревтрибуналу від 07.05.1923 р. засуджений до 5 років у ВТТ із конфіскацією майна і обмеженням у правах. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДОВГАНЬ Філімон Євстратійович, 1893, с. Дорожинка Первомайського району, українець, із селян, освічений, хлібороб. Заарештований 09.10.1930 р. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 18.04.1931 р. засуджений до 7 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ДОВГАНЬ Харитон Євстратійович, 1906, с. Дорожника Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Заарештований 30.01.1933 р. Постановою Особливої Наради при Колегії ДПУ від11.02.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ДОВГИЙ Мойсей Данилович, 1899, с. Довга Пристань Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, колгос-

пник. Заарештований 17.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.05.1938 р. Реабілітований у 1974 р.

ДОВГИЙ Степан Огейович, 1867, с. Казанка Миколаївської області, українець, із селян, малоосвічений, працював у сільському господарстві. Заарештований 28.01.1930 р. Рішенням Особливої Наради при Колегії ДПУ від 17.03.1930 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ДОВОЙНО Йосип Пилипович, 1873, м. Свінцани Віленської області, литовець, із службовців, освіта середня, проживав у м. Очакові, бухгалтер. Заарештований 14.03.1933 р. Постановою ОВ Одеського ДПУ карну справу припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1999 р.

ДОЙХЕН Михайло Іванович, 1919, м. Проскурів, єврей, із робітників, освіта середня технічна, проживав у м. Миколаєві, токар заводу ім. 61 Комунара. Заарештований 17.09.1936 р. Вироком Одеського обласного суду від 21.10.1936 р. засуджений до 4 років ув'язнення у ВТТ із обмеженням у правах на 2 роки, без конфіскації майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ДОЛІНГЕР Єлизавета Людвігівна, 1891, с. Глікталь Григоріопільського району Молдавської РСР, німкеня, із селян, освіта початкова, проживала у с. Кам'яний міст Первомайського району, домогосподарка. Заарештована 14.07.1941 р. Військовим трибуналом військової частини № 1080 м. Первомайська від 20.07.1941 р. засуджена до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляна. Дата страти та місце поховання невідомі. Реабілітована в 1989 р.

ДОЛІНГЕР Йоганн Йоганович, 1904, с. Глікталь (Молдова), німець, із селян, малоосвічений, проживав у м. Первомайську, хлібороб. Заарештований 31.07.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 15.08.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 18.08.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ДОЛІНГЕР Фрідріх Готлібович, 1892, с. Ново-Комісарівка Дубоссарського району Молдавської РСР, німець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Кам'яний міст Первомайського району, бухгалтер. Заарештований 14.07.1941 р. Військовим трибуналом військової частини № 1080 м. Первомайська від 20.07.1941 р. засуджений до вищої міри покарання із конфіскацією майна. Розстріляний. Дата страти та місце поховання невідомі. Реабілітований у 1989 р.

ДОЛІНКО Ірина Феодосіївна, 1909, с. Аджамки Аджамского району Кіровоградської області, українка із селян, малоосвічена, без певного місця проживання, не працювала. Заарештована 23.08.1958 р. Вироком Миколаївського обласного суду від 22–24.09.1958 р. засуджена до 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1996 р.

ДОМАШОВ Федір Мартинович, 1902, с. Привольне Миколаївської області, росіянин, із селян, малоосвічений, проживав у с. Олександрівка Привільнянського району, селянин. Заарештований 20.06.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 16.09.1937 р. засуджений до 8 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1965 р.

ДОМКЕ Еміль Леонардович, 1932, с. Косяк Мельчинського району Житомирської області, німець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Березнегувате Миколаївської області, на утриманні батьків. У 1943 р. був вивезений до Німеччини. За-

арештований по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселений у Свердловську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДОМКЕ Євгенія Леонардівна, 1935, с. Косяк Мельчинського району Житомирської області, німкеня, із селян, освіта початкова, проживала у с. Березнегувате Миколаївської області, на утриманні батьків. У 1943 р. була вивезена до Німеччини. Заарештована по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена у Свердловську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДОНДЕ Герш Мойсейович, 1907, м. Калініндорф Миколаївської області, єврей, із службовців, освіта початкова. Начальник районного відділення зв'язку. Заарештований 21.05.1938 р. Постановою УДБ УНКВС Миколаївської області від 27.12.1938 р. карну справу припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1999 р.

ДОНЄВ Михайло Феодосійович, 1890, с. Зеліновка Коларівського району Одеської області,болгарин, із середняків, малоосвічений, проживав у с. Новокрасне Благодатнівського району Одеської області, завгосп школи с. Новокрасне. Заарештований 30.03.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 09.10.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 19.10.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ДОНИЛЕНКО Сава Стефанович, 1880, с. Благодатне Одеської області, українець, із селян, освічений, селянин. Заарештований 30.08.1920 р. Рішенням Трійки Первомайської Надзвичайної Комісії звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДОНЦОВ Кузьма Васильович, 1872, с. Воєводське Благодатнівського району, українець, із селян, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 18.02.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 28.03.1938 р. Реабілітований у 1959 р.

ДОНЧИК Іван Васильович, 1890, м. Миколаїв, українець, із робітників, освіта середня, майстер ФЗО № 1. Заарештований 25.10.1946 р. Вироком Миколаївського обласного суду від 30.12.1946 р. засуджений до 5 років ув'язнення у ВТТ з обмеженням у правах на 3 роки з конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ДОРІН Матвій Борисович, 1898, м. Одеса, єврей, зі службовців, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, інспектор ОМЗ Миколаївської області. Заарештований 14.06.1938 р. Постановою Військового Прокурора і ВВ НКВС УСРР по Одеській області від 10.03.1939 р. діловодство у справі припинено, з-під варти звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1996 р.

ДОРОДНИХ Андрій Федорович, 1884, с. Виногребль Курської області, росіянин, із селян, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, двірник. Заарештований 30.05.1938 р. Вироком Військового трибуналу Київського ВО від 28.08.1938 р. засуджений до 7 років у ВТТ, зобмеженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1992 р.

ДОРОФЄЄВ Федір Олександрович, 1864, колишній Пінежський повіт Архангельської губернії, росіянин, із селян, освічений, проживав у м. Севастополі, утримувач по шкіперській частині. Заарештований 22.11.1920 р. Постановою Надзвичайної Трійки ударної Кримської групи управління особливих відділів Південного та Південно-Західного фронтів від 19.12.1920 р. засудже-

ний до вищої міри покарання. Розстріляний 20.12.1920 р. Реабілітований у 1991 р.

ДРАКІН Іван Петрович, 1921, с. Михайлівка Новоодеського району, українець, із селян, освіта середня, військовослужбовець, Заарештований 15.07.1944 р. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 28.08.1945 р. засуджений до 5 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ДРАЧ Григорій Михайлович, 1903, с. Дорожинка Первомайського району, українець, із селян, малоосвічений, колгоспник. Дата арешту невідома. Постановою Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 26–27.04.1933 р. засуджений до 5 років у концтаборі. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ДРОГОЖИЛОВ Конон Якович, 1888, с. Роксанівка Снігурівського району, українець, із селян, відомості про освіту і місце роботи відсутні. Заарештований 05.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 15.11.1937 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДРУКЕР Віктор Земович, 1934 р. с. Новополтавка Привільнянського району Миколаївської області, німець, із селян, освіта початкова, на утриманні матері. У 1943 р. був вивезений у Польщу. Заарештований по репатріації 20.11.1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДРУКЕР Ельза Федорівна, 1907, с. Мар'янівка Бобринецького району Кіровоградської області, німкеня, із селян, малоосвічена, проживала у с. Новополтавка Привільнянського району Миколаївської області. У 1943 р. була вивезена у Польщу. Заарештована по репатріації у 1945 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. виселена в Актюбінську область. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДУБИНА Захарій Лаврентійович, 1877, с. Аткильня Добрянського району Чернігівської області, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Снігурівка, охоронець на лубзаводі. Заарештований 10.08.1941 р. Помер 15.04.1942 р. у м. Томську. Постановою слідчого НКДБ СРСР від 20.05.1942 р. карну справу припинено у зв'язку зі смертю обвинуваченого.

ДУБІН Володимир Іванович, 1890, с. Щепине Мінської губернії, білорус, із селян, малоосвічений, проживав у м. Миколаєві, завгосп у Миколаївпаливо. Дата арешту невідома. Постановою Особливої Наради при НКВС СРСР від 10.12.1937 р. висланий у Казахстан на 5 років. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1989 р.

ДУБОВИЙ Феодосій Спиридонович, 1896, с. Воєводське Благодатнівського району, українець, із селян, освіта початкова, робітник радгоспу ім. Чубаря. Заарештований 20.11.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 27.11.1937 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Помер, відбуваючи покарання. Реабілітований у 1960 р.

ДУВИДЗОН Шмарій Маркович, 1900, с. Кадима АМ СРР, єврей, із службовців, освічений. Проживав у с. Врадіївка Одеської області, директор Врадіївського елеватора. Заарештований 22.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 06.12.1937 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ДУДИЦЬКИЙ Михайло Дементійович, 1869, м. Вознесенськ, українець, із селян, освічений, священик. Дата арешту невідома. Постановою Судової Трійки при Колегії ДПУ УСРР від 27.03.1930 р. засуджений до 5 років у концтаборі умовно, з-під варти

звільнений. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДУДНИК Григорій Степанович, 1896, м. Новий Буг, росіянин, із селян, неосвічений, проживав у с. Весела Олександрівка, член артілі. Заарештований 19.12.1922 р. Постановою Одеського губревтрибуналу від 07.05.1923 р. засуджений до 2,5 років у ВТТ із обмеженням у правах із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДУДНИК Марія Степанівна, 1904, м. Новий Буг, українка, із селян, освіта середня, учениця педагогічних курсів. Заарештована 13.11.1922 р. Постановою Одеського губревтрибуналу від 07.05.1923 р. засуджена до вищої міри покарання. Постановою ВУЦВК від 09.06.1923 р. вища міра покарання замінена на 10 років у ВТТ із обмеженням у правах на 5 років із конфіскацією майна. Подальша доля невідома. Реабілітована в 1991 р.

ДУДНІЧЕНКО Павло Олексійович, 1881, українець, із селян, малоосвічений, проживав у с. Бейкуш Очаківського району, рибак. Заарештований 25.10.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 03.11.1937 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Другою Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 05.09.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 07.03.1938 р. Реабілітований у 1989 р.

ДУДОСЬ Федір Антонович, 1895, с. Гостинне Вербковської волості, росіянин, із робітників, освіта початкова, проживав у м. Миколаєві, бухгалтер. Заарештований 23.06.1941 р. Вироком судової Колегії із карних справ Новосибірського обласного суду від 29.10.1941 р. засуджений до 7 років ув'язнення, із обмеженням у правах на 5 років. Помер у місцях позбавлення волі 30.01.1942 р. Реабілітований у 1992 р.

ДУЙКО Микола Данилович, 1909, с. Новокрасне Благодатнівського району Миколаївської області, українець, із селян, освіта початкова, проживав у ст. Людмілівка Братського району Миколаївської області. Заарештований 16.07.1942 р. Вироком Військового трибуналу 49-ї Армії від 04.08.1942 р. засуджений до 10 р. позбавлення волі із обмеженням у правах на 3 роки, без конфіскації майна. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1997 р.

ДУКАРТ Адольф Антонович, 1902, с. Степанівка Благодатнівського району Одеської області, німець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Ландау Варварівського району, колгоспник. У 1944 р. був вивезений до Польщі, пізніше – до Німеччини. Заарештований по репатріації у 1946 р. На підставі директиви НКВС СРСР № 181 від 11.10.1945 р. переселений в Дальстрой МВС СРСР. Виселений разом із сім'єю. На спецпоселенні проживав у м. Сєвєроуральську. Подальша доля невідома. Дані про реабілітацію відсутні.

ДУЛЬДІЄР Микола Прокопович, 1899, с. Лиса Гора Первомайського району, українець, із службовців, освіта середня, учитель школи № 23. Заарештований 07.12.1936 р. Рішенням Спецколегії Одеського обласного суду від 23.05.1937 р. засуджений до 6 років ув'язнення у ВТТ із обмеженням у правах на 3 роки. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДУРНЄВ Григорій Іванович, 1892, с. Єланець Єланецького району, українець, із селян, освічений, проживав у с. Дружелюбівка Єланецького району, хлібороб. Заарештований 22.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 28.09.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1990 р.

ДЬОМІН Іон Іонович, 1885, м. Москва, росіянин, зі службовців, освічений, прожи-

вав у м. Первомайську, рахівник міжрайбази споживспілки м. Первомайська. Заарештований 22.04.1938 р. Рішенням Трійки при УНКВС по Одеській області від 05.05.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 25.05.1938 р. Реабілітований у 1956 р.

ДЯТЧЕНКО Сергій Леонтійович, 1897, м. Миколаїв, українець, із робітників, малоосвічений, майстер заводу «Дормаш». Заарештований 08.06.1937 р. Постановою Трійки УНКВС Миколаївської області від 04.12.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1957 р.

ДЯЧЕНКО Євдоким Михайлович, 1887, с. Островка Кривоозерського району, українець, із селян, освіта початкова, селянин. Заарештований 26.02.1931 р. рішенням Кривоозерського РВ ДПУ засуджений до 2 років ув'язнення у ВТТ. Рішенням РВ ДПУ від 14.03.1931 р. справу припинено. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1998 р.

ДЯЧЕНКО Микола Євтихійович, 1896, с. Федорівка Березнегуватського району, українець, із селян, відомості про освіту відсутні, колгоспник. Заарештований 02.12.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС Миколаївської області від 07.12.1937 р. засуджений до 10 років у ВТТ. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1991 р.

ДЯЧЕНКО Опанас Семенович, 1899, с. Лиса Гора Первомайського району, українець, із селян, освіта початкова, проживав у с. Софіївка Лисогірського району, колгоспник. Заарештований 10.04.1938 р. Постановою Трійки при УНКВС Одеської області від 20.04.1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний 29.04.1938 р. Реабілітований у 1957 р.

ДЯЧЕНКО Пилип Петрович, с. Юзефівка Грушківського району Одеської області, українець, із селян, освіта середня педагогічна, проживав у с. Бурилове Кривоозерського району, учитель. Заарештований 27.09.1937 р. Постановою Трійки при УНКВС по Одеській області від 27.11.1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Дата розстрілу невідома. Реабілітований у 1956 р.

ЗМІСТ

Від обласної редколегії 5

Розділ І
Політичні репресії на Миколаївщині у 1920–1970-х роках 8

О. Г. Бажан, В. А. Золотарьов
«Забійник» та «літератор», або «Рутинна робота»
слідчого НКВС Юрія Толкачова 8

О. Г. Бажан, В. А. Золотарьов
«При проведенні операції в 1937 році… працював під тиском»
(Штрихи біографії коменданта УНКВС Миколаївської області
Федора Удодова-Орлова) 26

О. П. Тригуб
Родина Маргеліс – жертви «грецької операції» 1937–1938 рр.
(До історії проведення «національних» операцій
на Миколаївщині у часи «Великого терору») 39

Анатолій Погорєлов
Прояви вільнодумства серед миколаївських підлітків
у період «епохи розвиненого соціалізму»:
невідома діяльність групи «Молодая Родина» 51

Розділ ІІ
Мовою архівних документів 95

Справа Баля Володимира та Баль Софії, що обвинувачувалися у видачі білогвардійцям комуністів та радянських робітників

№ 1 Донесення в секретно-оперативний відділ ГубНК
(23 січня 1921 р.) 95

№ 2 Протокол допиту В. С. Чумазого (Снєжина)
про контрреволюційну діяльність В. Баля та С. Баль
(26 січня 1921 р.) 96

№ 3 Протокол допиту свідків Пиницина, Дорофеєвої та Гірича
(29 січня 1921 р.) 96

№ 4 Звіт про проведення арешту В. Баля і С. Баль та проведення обшуку в будинку *(2 лютого 1921 р.)* 97
№ 5 Підписка про невиїзд Баля В. і Баль С. *(3 лютого 1921 р.)* 98
№ 6 Протокол обшуку в будинку В. Я. Баля по вул. Таврійській, № 36 *(3 лютого 1921 р.)* 98
№ 7 Протокол допиту В. Я. Баля *(9 лютого 1921 р.)* 99
№ 8 Протокол допиту С. Я. Баль *(9 лютого 1921 р.)* 100
№ 9 Висновок у справі В. Я. Баля та С. Я. Баль *(13 березня 1921 р.)* 101
№ 10 Висновок Колегії Обвинувачів при Миколаївському Губревтрибуналі *(10 квітня 1921 р.)* 102
№ 11 Заключна постанова у справі Баля В. та Баль С. *(5 жовтня 1921 р.)* 103
№ 12 Виписка з протоколу засідання Миколаївського Губревтрибуналу *(14 листопада 1921 р.)* 104

Секретаріат ДПУ УСРР – КДБ УРСР

Документи (доповідні, телефонограми, листи) НКВС УСРР на адресу ЕКВ ГУДБ НКВС СРСР, ЦК КП(б)У та місцевих органів НКВС УСРР щодо усунення недоліків, виявлених під час перевірок об'єктів військової промисловості

№ 13 Записка по проводу Наркома Внутрішніх справ т. Ягода *(21 жовтня 1934 р.)* 105
№ 14 Доповідна записка Начальнику ЕКО ГУДБ НКВС СРСР про факти порушень заводами військової промисловості постанов ЦК ВКП(б) і наказів НКВС-НКВП *(1 листопада 1934 р.)* 107
№ 15 Доповідна записка про результати розслідування на заводах ім. Марті і № 55 *(7 грудня 1934 р.)* 115
№ 16 Записка про невиконання протипожежних заходів на ХПЗ *(9 грудня 1934 р.)* 117
№ 17 Доповідна записка про невиконання заводом № 135 заходів з охорони *(14 грудня 1934 р.)* 119

№ 18 Доповідна записка про невиконання постанови ЦК ВКП(б) на заводі № 135 *(27 грудня 1934 р.)* ... 120
№ 19 Доповідна записка про стан охорони заводу № 29 і його протипожежний стан *(4 січня 1935 р.)* ... 122
№ 20 Розпорядження директорам заводів з приводу протипожежних заходів *(20 січня 1935 р.)* ... 128
№ 21 Доповідна записка про стан протипожежної безпеки на заводі ім. Марті *(20 січня 1935 р.)* ... 129
№ 22 Доповідна записка про хід виконання рішення ЦК ВКП(б) і наказу НКВС-НКВП заводами Особливого Списку *(27 січня 1935 р.)* ... 131
№ 23 Доповідна записка про хід виконання рішення ЦК ВКП(б) від 11 липня 1934 р. на оборонних заводах Особливого Списку *(31 січня 1935 р.)* ... 138
№ 24 Записка Наркому Внутрішніх справ УСРР т. Балицькому про порушення протипожежної безпеки на заводі № 29 *(лютий 1935 р.)* ... 143
№ 25 Доповідна записка з питання необхідних заходів на 1935 р. з охорони заводу ім. Марті у Миколаєві *(3 лютого 1935 р.)* ... 144
№ 26 Пояснення стосовно побудови пристані поза робочим ковшем *(3 лютого 1935 р.)* ... 145
№ 27 Телеграма до НКВС УСРР з Москви *(3 лютого 1935 р.)* ... 146
№ 28 Телеграма до ЕКО ГУДБ НКВС СРСР *(7 лютого 1935 р.)* ... 146
№ 29 Телеграма до НКВС УСРР з Москви *(7 лютого 1935 р.)* ... 147
№ 30 Розпорядження Одеському УНКВС ... 147
№ 31 Розпорядження Дніпропетровському УНКВС ... 147
№ 32 Розпорядження Харківському УНКВС ... 148
№ 33 Розпорядження Чернігівському УНКВС ... 148
№ 34 Телеграма до НКВС УСРР з Одеси *(12 лютого 1935 р.)* ... 148
№ 35 Доповідна записка про хід чистки робітників і службовців Миколаївських заводів *(15 лютого 1935 р.)* ... 149

№ 36 Пояснювальна записка про стан пропускного режиму на заводі № 9 *(лютий 1935 р.)* 151
№ 37 Доповідна записка про охорону підступів до піроксилінового і порохового виробництва на заводі № 9 *(19 лютого 1935 р.)* 152
№ 38 Перелік необхідних заходів з протипожежної безпеки на заводі ім. Марті *(21 лютого 1935 р.)* 155
№ 39 Протокол наради у директора заводу ім. Марті з питання протипожежних заходів *(11 березня 1935 р.)* 156
№ 40 Телеграма до НКВС Києва з Одеси *(19 березня 1935 р.)* 160
№ 41 Розпорядження про фінансування заходів з протипожежної безпеки і охоронних заходів на підприємствах *(28 березня 1935 р.)* 161
№ 42 Повідомлення телефоном про чистку робітників і службовців на заводах ім. Марті і «61» *(29 березня 1935 р.)* 164
№ 43 Перелік протипожежних заходів, пред'явлених заводу міжвідомчими комісіями 165
№ 44 Доповідна записка про стан причальної лінії на заводі ім. Марті 167
№ 45 Доповідна записка про протипожежні заходи на заводі ім. Марті *(17 квітня 1935 р.)* 168
№ 46 Відповідь на лист про міжцехові перепустки *(25 квітня 1935 р.)* 170
№ 47 Доповідна записка про хід і результати чистки робітників і службовців Миколаївських заводів ім. Марті і «61» *(травень 1935 р.)* 171
№ 48 Розпорядження т. Уральцю стосовно чистки робітників і службовців на заводах ім. Марті і «61» *(3 травня 1935 р.)* 175
№ 49 Доповідна записка про міжцехові марки *(7 травня 1935 р.)* 175
№ 50 Записка по проводу стосовно результатів чистки робітників і службовців на заводах ім. Марті і «61» *(9 травня 1935 р.)* 176
№ 51 Повідомлення телефоном *(15 травня 1935 р.)* 177

№ 52 Акт перевірки виконання протипожежних заходів на заводі ім. Марті *(18 травня 1935 р.)* 178

№ 53 Доповідна записка про міжцехові перепустки на Запорізькому авіаційному заводі № 29 *(8 червня 1935 р.)* 181

№ 54 Телеграма *(11 серпня 1935 р.)* 182

Секретаріат ДПУ УСРР – КДБ УРСР

Документи (доповідні, спецповідомлення, довідки) УНКВС по Одеській і Чернігівській областях, СПВ УДБ НКВС до НКВС УСРР щодо створення у 1934 р. ОУН на території УСРР, боротьби органів НКВС УСРР з антирадянськими політичними та терористичними проявами (агентурні справи «оккупанты», «кочевики», «гайдамаки», «подрывники», «единство») тощо

№ 55 Доповідна записка Наркому Внутрішніх справ УСРР Балицькому про ліквідацію контрреволюційної націоналістичної групи молоді в Братському районі *(28 березня 1935 р.)* 184

№ 56 Спеціальне повідомлення Наркому Внутрішніх справ УСРР Балицькому про хід слідства у справі ліквідації контрреволюційної есерівської організації на Миколаївщині *(21 серпня 1935 р.)* 190

№ 57 Протокол допиту Логненка Т. О. у справі контрреволюційної есерівської організації *(10 вересня 1935 р.)* 193

№ 58 Протокол допиту Воронкова М. С. у справі контрреволюційної есерівської організації на Миколаївщині *(11 вересня 1935 р.)* 196

№ 59 Протокол допиту Логненка Т. О. *(11 вересня 1935 р.)* 198

№ 60 Спеціальне повідомлення Наркому Внутрішніх справ УСРР Балицькому про хід слідства у справі контрреволюційної есерівської організації на Миколаївщині *(13 вересня 1935 р.)* 200

№ 61 Довідка про хід слідства у справі контрреволюційної есерівської організації на Миколаївщині *(14 вересня 1935 р.)* 203

№ 62 Доповідна записка начальнику СПВ ГУДБ НКВС СРСР Молчанову по агентурній розробці «ЕДИНСТВО» /есери/ *(листопад 1935 р.)* 205

Розділ III
Фотодокументи з архівних фондів 207

ЗАКОН УКРАЇНИ
Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років 207

ЗАКОН УКРАЇНИ
Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки 227

Документи зі справи Добровольського 246

Документи у справі «Молодая Родина» 265

Документи у справі Карамишева 304

Розділ IV
Спогади та біографічні нариси про репресованих 333

І. Є. Ніколаєв
Георгій Михайлович Квятковський: доля кадрового військового 333

І. Є. Ніколаєв
Василь Кузнєцов: трагедія заступника директора заводу 349

І. Є. Ніколаєв
Інженер Андрій Іванович Наговіцин – розстріляний «прихильник поглядів Бухаріна» 365

Аркадій Крігер (Ізраїль)
Справа № 149700 378

М. О. Теряник
«Куркульська операція» на Миколаївщині: доля братів Добровольських 394

Л. А. Вовчук, О. П. Тригуб
Не дочекалися італійського паспорта. Родина Анжелі у жорнах «Великого терору» 408

С. С. Макарчук
Бюрократична машина фальсифікацій. Миколаївська особлива трійка на завершальному етапі «Великого терору» 1937–1938 рр. 417

Розділ V
Відомості про громадян, що зазнали політичних репресій 430

Відомості про громадян, які зазнали політичних репресій, що не ввійшли до попередніх видань книги «Реабілітовані історією» 476

Наукове видання

Науково-документальна серія книг
«РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ»

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ

Книга восьма

Упорядники: С. А. Кокін, Р. Ю. Подкур,
А. П. Назарова, М. О. Теряник

Формат 70×100$^{1}/_{16}$. *Ум. друк. арк.* 56,7. *Тираж* 1000 пр. *Зам.* № 534-571.

ВИДАВЕЦЬ І ВИГОТОВЛЮВАЧ
Товариство з обмеженою відповідальністю фірма «Іліон».
54038, м. Миколаїв, вул. Бузника, 5/1.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1506 від 25.09.2003 р.